

**D. IOAN.
CHRYSTOSTOMI IN
SANCTUM IESU
CHRISTI
EUANGELIUM...**

Ioannes : Chrysostomus
santo (santo), ...

2

D. IOAN. CHRY-
SOSTOMI EPISCOPI
CONSTANTINOPOLI-
TANI IN SANCTVM IE-
SV CHRISTI EVAN-
GELIVM SECVN-
DVM IOAN-
NEM COMMENTARII, DILI-
GENTER AB ARRIANORVM FAE-
CIBVS PVRGATI, ET IN LV-
CEM IN SACRAE PAGINAE
TYRONVM GRATIAM
MODO RECENS SVB
MINORI FOR-
MA AEDIT.

IOAN. IIII.

Si diligitis me, mandata mea servate.

PARISIIS.

Apud Hieronymum & Dionysium de Marnef,
fratres, sub Pelicano in monte,
D. Hilarij.

1553.

ELENCHVS RERVM OMNIVM

QVAE IN MARGINIBVS COM-
pendiose perstrinximus, eisdem
semper verbis fideliter
omnia referens.

A bsque humilitate pietatis opera mortua.	104
Auentus Christi duplex.	86
Amicitia vnde.	183
Auarus omnibus inutilis, & fastidio est.	20
Bethabara.	55
Berbania.	ibidem
Carnaliter intelligere, quid.	144
Collatio perelegans auari cum daemniaco.	11
Diues quis.	246
Euangelio sanctificatur anima.	101
Fatum negat Chrysostomus.	139
Gulae vitium exacerbat valde.	136
Ioannes Euangelista ubi habitavit.	8
Inuidia omnium malorum radix.	199
Ioannis interpretatio.	274
Ioannes quid interpreteretur.	272
Ioannes dux monachorum.	ibidem
Lectio sacrarum literarum absque fide non valet.	128
Liberum arbitrium non tollitur.	140
Messias.	59
Nominum impositio.	63
Paulus Samosatensis.	30
Pastoris & Mercenarij differentia.	181
Pecuniarum cupiditas daemone grauior.	101
Pecuniis non abutendum.	268
Petrus os & princeps apostolorum.	268
Sabellianorum Marcellianorum haeresis.	29
Samaritani vnde dicti.	95
Siloa.	171
Sacrificium pro omnibus offertur.	238
Vestigis patrum insistendum.	29

2

FRANCISCI ARETINI IN DI-
 VI IOANNIS CHRYSOSTO-
 mi, Episcopi Constantinopolitani com-
 mentarium super Ioannes Euange-
 lio, ad clarissimum virum Col-
 mum Medicem Florenti-
 num, Præsa-
 tio.

OMMVNIS ferè omnium opinio est, Cosme vir clarissime, superiores & longè à memoria nostra remotas ætates, omnium vir-
 tutum genere nostram superasse, nec vllum
 nunc inueniri quem maioribus illis compa-
 rare possimus: in qua sententia multitudinem esse minimè
 miror, cuius id ingenium est, vt audita visis, & vetustissi-
 ma quæque maiora arbitretur. Quod autem viri graues
 & doctrina, & rerum vsu exerciti idem sentiant, hoc ego
 quàm iniquissimo animo ferendum censeo. Non tamen
 is sum, qui negem maiori clarorum virorum copia illa tem-
 pora floruisse, assentior sanè, libenter ob meam in secu-
 lum nostrum pietatem (si commode possem) negaturus,
 Non enim mihi ita fastidio sunt homines mei, vt neminem
 illis profitear comparandum, vt plerique obstinata asser-
 tione contendunt, male de seculi sui hominibus meri-
 ti, quibus partim qui viderint, partim qui consuetudi-
 ne deuinctos habuerint, nonnullos qui beneficos in se ex-
 perti sint, fauere profecto deberent, vt etiam si non om-
 nino id sentirent, tempora tamen sua amore complecti, &
 pro viribus extollere viderentur. Est enim vt sentio, be-
 ne instituti hominis temporum suorum bonis delecta-
 ri: & si quem videant virtutibus præcellere tanto eos ma-
 iori admiratione & laudibus prosequi, quanto inter pau-
 cos eius virtus clarior apparet. Et profecto si ætatè nostram
 non malignè, non inuidè considerare voluerimus, viros cla-
 rissimos habuit habetque, quos siue magnitudine animi, si-
 ue sapientia, siue rerum gestarum gloria, siue magnificen-
 tia, siue rerum publicarum administratione: si non præfer-
 re, ausim tamen maioribus comparare, vnde nō minora vir-
 tutis exempla, quàm à maioribus illis nobis proponeretur.

Quod licet non huius loci, neque propositi sit in presentia dilquirere: paucos tamē attingam, ne videat velle quidem, quos tamen laudare possim, non habere. Quid enim de Martino quinto dicam, qui quum primum ad summum est pontificatum, assumptus, imbecillimum & variis casibus agitatum ecclesiae statum, & diuturnum schisma ita sedauit, ita in vnum corpus redegit, vt ex maximis perturbacionibus & procellis, in tranquillissimum portum tanti gubernatoris peritia periclitantem Petri nauiculam appulerit? Quid ad clarissimum principem Nicolao quinto defuncti cuius tempora etsi breuissima, quantulaeunque tamen, in hac nostra inferiori Italia Augusti paci contulerim, cuius ductu & auspicio, vt vrbs Roma, ita & Romana lingua renouata est: quem nisi tam repente inuida morsē medio sustulisset, non minus quā Augustus urbem ē lateritia marmoream reliquisse gloriari potuisset. Quid Pio secundo pietate pari vere, inquam, pio, qui vt conuulsi sibi ecclesiae, & Christianae religioni consuleret, inualido & imbecillo corpore nullum recusauit laborem. Quid Alphonsum Arragonum regem memorē, qui vt maximo animo Siciliae sibi regnum vendicauit, ita & quoad vixit, & sapientia, & authoritate incredibili id rexit, & tutatus est? Quid Franciscum Sphortiam? nōne cuius veterum imperatorum iure connumerabis, cuius tu nominis & gloriae Cosme, vel in primis author fuit? Neque enim te vilo pacto tacere, aut possum aut debeo: tu enim vnus es, quem in priuata fortuna cuius maiorum non æquandum modō, sed longē præferendum contenderim. Tu vnus es, quem vnice admirari, de quo maxime gloriari possimus: tu vnus multorum simul laudes complexus es. Pompei authoritatem & gloriam. Catonis seueritatem, Luculli magnificentiam, Crassi, sed in meliores vsus, diuitias, summam præterea in mortalem deum religionem. Extant clarissima pietatis tuae & in deū, & in patriam monumenta, extant innumera & in priuatos homines beneficia: longe plura suspicor, quibus tacita tecum conscientia letaris, quæ indigentibus dei seruis, innuptis virginibus, reliquis pietatis operibus tam laeta dextera exhibes, vt secundum domini præceptum, nesciat sinistra. Et tamen indies magis atque magis diuitiæ abundant, crescunt, exuperant, centuplum accipietis inquit. Et meritō quidem.

Matth. 6. 4

Ibi. 19. d

quidem, Cui enim potius credēda sunt, quā qui & sciat, & velit quā liberalissime distribuere? Iure igitur summi dei clementia in clarissima Italiae ciuitate, in summa & authoritate, & amorē omnium te principem constituit: & ut Ciceronem Italia, ita ciues te tui in patriam, summo omnium consensu, ab exilio reportarunt. Vbi tot annos in tranquillissima pace, in omni admiratione filijs paternam imaginem, virtutēque reuerentibus indolis eximiae, tot propinquis, tot amicis munitus, summa cum laude conuenisti: vbi te omnes patrem patriae & loquuntur, & sentiunt: vbi ut Demosthenem ferunt Athenienses populi, ita tu & principum, & rerum publicarum pro arbitrio tuo habenas sepe numero moderatus es, ut nemo sit, qui sapientiam, qui virtutem, qui ingenium tuum non admiretur: ut & vbi clarorum principum uomen peruenire non potuit, ibi tuum celeberrimum habeatur, atque re consummatissimum virum reddas. Inter publicas & grauissimas occupationes si quid ocij datur, id omne liberali mente, hoc est studiis, & diuinis impendis lectionibus, quibus animus eruditur, oblectatur, pascitur, veram concipit beatitudinem. Hæc & alia plura cum de præstantia tua iam diu acciperem, accusabam sanè fortunam meam, cui talem virum videre, & colere non licebat: quod ergo vnum in primis desiderabam votis meis, humanitate incredibili audisti: iussisti Florentiam venirem veni, te visitaui, ut filium accepisti, spem bonam dedisti. Sed cum inrer loquendum ab te acciperem, quantopere in Ioannis Chrysostomi commentario super Ioannis Evangelio, quem nuper rudi & inemendato stylo traductum R. patri Ioanni episcopo Attabatensi dederam, delectarere, incredibilem cepi voluptatem, aliqua ex parte rux in me benignitati satisfacturum rarus. Itaque cum primum Romam redirem, me ei vltimam manum imponere, & clarissimo nomini tuo inscribere pollicitus sum. Primam igitur eius partem, cuius Græcum exemplar penes me est, pro ingenio mei viribus emendaui, quā dum reliquum & inueniam & absoluam, visum est iuteres ad præstantiam tuam mittere, ut me pollicitationis meæ memorem intelligas: opus enim permagnum est, & tempore indiget. Et licet in librorum præfationibus auctorū laudes colligi soleant, eas tamen in præsentia prætermittere sta-

tui: non quin latissimus in Chrysostomo (sive, doctrinam,
 siue mores intueri velimus) commendationis campus pa-
 teat, vt etiam infanti linguae yberrimum dicendi materiam
 prestare possit, sed cum ad te virum praestantissimum di-
 rigatur, nolui tantum mihi tribuere, vt ea ostendam quae ti-
 bi longe quam mihi erant clariora, Cognosces vim homi-
 nis, Cognosces doctrinam, cognosces mores, quorum ple-
 rosque, vel omnes potius in te cognosces. Non tamen is
 sum, qui non intelligam, quantum Chrysostomo dignita-
 tis, quantum splendoris imbecillis interpretes abstulerunt: sed
 vtcunque, sententias tamen me affecutum spero. Acci-
 piat ergo, qua soles humanitate hanc editionem,
 quam ego tam libere exhibeo: vt si gratum
 tibi fuisse intellexero, maximum abs te
 beneficium me accepisse existimem.
 Nec me mediocriter & ad hanc
 perficiendam, & alia aggre-
 dienda Cosmus le-
 stor horta-
 bitur.

PRAEFATIONIS FINIS.

MI EPISCOPI CONSTATI-

NO POLITANI COMMENTA-

rii, super Ioannis Euangelium

Prologus: Francisco Arē-

tino inter-

prete.

Vi agonum certamina spectare cōsueverūt, cum insignem quempiam athletam & coronis plurimis donatum alicunde profectum intelligunt, omnes certatim concurrunt, ut eius lūctas, artēque & corporis robur cōspiciantur: & videri quidem nonnunquam vniuersum theatrum licet multis hominum millibus inundans, qui & corporis & animi oculos penitus intēdant, ut nihil eorum, quē in ipso aguntur spectaculo, se prātereat. Tum si quis prāstanti ingenio musicus aduentauerit, non minori studio idem ipsi theatrum occupant, & omisis omnibus quē in manibus habent negociis, & sēp numero necessariis, & vrgentibus, non minori studio aduolant, sedēntque incredibili cantus plaususq; accipiendi cupiditate, & de vtriusque prāstantia inter se disputant. Et hęc quidem multi. Qui autem rhetorum callent rationes, ipsi quoque in sophistis hoc idem contendunt. Quippe & in his spectacula sunt auditores, plausus suffragia, & inquisitiones eorum quę dicunt giligentes. Quod si rhetorum, tibičinūque ac atbletarum & spectatores, & auditores eadem confident attentione, quantum nobis studij, quātum diligentie, si recte iudicābimus, adhibendum erit? non in tibičinis, neque sophistę, aut gladiatoris, sed viri ē cœlo vocem tonitru clariorem proferentis spectaculo, qui vniuersum orbem suo clamore cohibuit, comprehendit, implicuit, non nimio quidem, sed diuinę gratię exuberātia, quę ab eius lingua affatim emanauit. Et quod mirum sit, tantus clamor non asper, non iniucūdus, sed omni musica harmonia suauior, quo nil auditorum aures posset vehemētius demulcere. Huc accedit, quod sanctissimus, quod admirationis plenus, arcana redundans sapiētia, qui tot tantāque confert bona, ut qui di-

*Mar. 3. b**Ioan. 12. f*

ligenter & accurate eum accipiūt & obseruant, nū iam homines & terrę incolę habēdi sint, sed super omnia huius seculi bona collocētur in angelorū cūfessu: neque aliter terrā, quā cœlū habitant. Tonitruum enim filius est Cbristo dilectissimus, columna omniū, quę in orbe sunt ecclesiarū, qui cœli clauēs habet, qui Cbristi calicem bibit, & baptismatis aqua ablutus est, qui super pectus domini multa cū fiducia recubuit. Hunc nos in pręsentia aggredimur, qui neq; fabulas effingit, neq; personatus incedit. Non enim huiusmodi loquitur, neq; suggestū ascēdit, aut orchestrā supplodit, aut aureo ornatur vestimento: sed stola purissima amictus progreditur. Christus nanq; indutus nobis ostēditur, pedes calceatus decoros in euēgelij pacis pręparatione, zona nō pectus, sed lūbos pręcinctus: nō ex purpurea pelle neq; deaurata, sed veritatis decore intexta, atq; distincta. Talis in pręsentia Ioannes nobis offertur nullā neque simulationē, neque fabulā afferens, quę longē ab eo absunt: sed nuda & aperta frōnte, nudam & opertam annūciat veritatē. Neque alium se verbis, alium re ipsa, specie, aspectu, voce persuadēdo exhibet: neque instrumētis indiget, vt citbara, lyra, & huiusmodi: sed omnia lingua operatur, omni citbarcedo, omni mūsica suauius, vtiliūque procinēs. Est enim ei prosterniū vniuersū cœlū, theatrum orbis terrę, spectatores auditoresque omnes angeli, & quicunque homines & angeli sunt, aut fieri desiderāt: quippe hi dūtaxat hęc proculdubio possunt harmoniā exaudire, eāque re ostēdere, tales se auditores, quales oportet, exhibentes. Siquidē alij omnes nō secus ac infantes audiunt quidē, non tamē audita intelligunt, & placētulis, & puerilibus ludis intētis, in deliciis, opibus, potētia, ventri viuētes, verba interdū accipiūt: verum nihil inde magnificū: nihil altū decerpūt lateritię prorsus & luto inhzrent. Huic autem apostolo supernę affuerūt virtutes, eius animę pulchritudinē, sapientiam, & speciē virtutis admirātes, per quam ipsū simul hausit Christum, & spiritualem cōsecutus est gratiam. Etenim tanquam lyram quādam preciosis lapidibus aurōque distinctam, aureo plectro adhibito: sic suam sibi animam exornādo effecit, vt per eum magnum & altū spiritu personaret. Quemadmodū igitur nec piscatoris est, neque filij Zebedę. sed ei⁹ qui arcana mysteria intelligat, hanc pulsate lyram, sic ei summam pręstemus attentionem,

attentionem. Nihil enim nobis humanum, sed à spiritus sancti profundis & abditis thasauris omnia proloquitur, quæ neque angeli priusquàm hic diceret, nouerūt. Nanque & ipsi nobiscum per Ioannis vocem, & per nos didicerūt. quæ cognouimus, & quod nobiscū beatus etiam Paulus hic verbis significauit: Vt ignotescat principatibus, & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multifomis sapientia dei. Si igitur principat⁹ & potestates, Cherubinque & Seraphin hæc per ecclesiam didicerunt, planè constat ipsos angelos summa cū attentione eius sese auditores exhibere. Quippe idcirco nō parum honoris cōsequimur, quod nobiscum angeli discāt, quæ nesciunt. Quod autē per nos, longè magis honoramur: sed per quos, vel quales nostrum, nōdum diximus. Quamobrem multū hic adhibeamus cum æquanimirate silentium non hodie aut vna duntaxat die, sed per omnē vitam, cum omni tempore huiusmodi audire bonū sit, & perquam vtile. Nam si ea quæ in regis sunt domibus cognoscere exoptamus: vt exempli gratia, quid dixerit, fecerit, consuluerit super subditis suis rex, & sæpe quæ nihil ad nos attinent: quanto magis quæ à deo dicuntur, audiēdi flagramus desiderio, tum maximè cum ea scire nostra plurimū intersit? Quæ omnia hic nobis euāgelista accurate explicat, cū ipsi regi incredibili sit amore deuinctus: imò & ipsum in se loquētem cōtineat, audieritque ab eo quæcunque ipse à patre acceperit: Vos dixi amicos, inquit, quia omnia quæcūque audiui à patre meo, nota feci vobis. Quæadmodū igitur si quempiā

Ioan. 15. b

Ibidem. c.

vnanimis mentes nostras erigamus. Inde enim Ioannes hic eos alloquitur, qui illic, quauis terram incolant, viuunt. Et profecto in hac vita nihil magnū, nihil exoptabile adipiscimur: nihil ad eos qui à brutorū vita emergere nolunt Ioannis doctrina, quemadmodū nihil ad eum res humane. Tonitrus igitur mētes nostras perterret, cum in naturalē sonitum erumpit: at Ioānis vox nō modo neminē perturbat fidelium, sed omni liberat perturbatione atq; molestia. Solis autē dēmonibus terrori est, & dēmonū seruis, quod vt nobis certo constet, & animo fileamus & oīe animo tamē maxime. Quenam enim tacētis utilitas, si eius anima perturbationibus æstuet? Animi ergo quietem expeto, cuius auribus indigemus. Nulla ergo nos pecuniarū capiat cupiditas, nulla gloria, non ira, non aliorū turba affectum. Neque enim fieri potest, vt qui se nō omnino his liberat, valeat illorū altitudinē intueri, & vt oportet cognoscere mysteriorū religionem, arcana, reliquas omnes virtutes, quæ hīs tanquam oraculis delitescūt. Nam si fidibus, & tibiis nemo vnquam rectē scire potest, nisi totum ad id animum intēdat: quam rationē huiusmodi mysteria solo auditu, animo verō alieno & aliis curis implicito intelliget? Idcirco Christus, his nos verbis admonet: Nolite dare sanctū canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Margaritas hæc vērba vocauit, quæ his longē pulchriora præstantioraque sunt. Verū cum ea materia nō sit nobis alia charior, idcirco horum sermonum voluptatē melli sæpenumero, cōparare consuevit, non quod quicquā inter hæc conferendū sit, sed quod apud nos nihil est melle suauius. Quod & lapidū preciosorū naturam, & cuiusvis mellis voluptatē plurimum diuina exuperent, audi prophetā quibus verbis earū asserat præstantiam. Desiderabilia, inquit, super aurū & lapidē preciosū multum, & dulciora super mel & fauū: sed bene valētibus tantum, quamobrē subdidit: Et em̄ seruus tuus custodit ea. Et alio in loco cū suauia dixisset, addidit, Faucibus meis. Quā suauis, inquit, faucibus meis eloquia tua. Et iterū, vt eorū significaret excellentiā: Super mel, inquit, & fauum ori meo: cum in bona esset valetudine. Nō igitur morbo aliquo affecti: sed animę prius cura adhibita, hoc pabulū eccipiamus. Propterea tot verbis præmissis, nōdum rem ipsam aggressus sum, vt quisque omni abiecta ægritudine, tanquā cœlū petens,

Mat. 10. 8

Psal. 118. c

Ibid. 118.

Ibid. 118. c

petens, in a, sollicitudine, secularique omni impedimento vacuus, huc liber ingrediatur. Etenim nihil in hac vita magnū nisi prius omni animi perturbacione amota, adipisci possumus. Nec mihi quisquam dixerit, breue tēpus inter hanc, & futuram esse cōcionē. Non enim quinque dūtaxat diebus, sed yno momento licet præteritam omnē vitam cōmutare. Quid, inquam latrone & homicida scelestius? Nōne hoc summum malitiæ genus est? Verū ad ipsum virtutis apicem quā primū euasit, & in ipsam assumpt⁹ est paradisum, nec diērum, nec dimidiæ quidē horæ, sed breuis tantū momēti indiguit. Eadem & nos ratione repētē mutari possumus, & ex luteis aurei fieri. Cum enim neque virtus, neque vitium à natura sit facilis ad vtrūvis trāsitus datur, cum nulla cogat necessitas. Si volueritis, inquit, & verba mea audieritis, bona terræ comedetis. Vides ne sola nobis opus esse volūtate? voluntate, inquam, non qualibet, & quæ nonnullorū est, verum & diligētī, & exquisita. Neminē nouī qui in præsentiā ad cælum euolare nollēt, re tamen ipsa oportet volūtatē confirmare. Si quidē mercator ditescere cupit, non tamen eius animus soli acquiescit cupiditati, sed nauē parat, nautas cogit, hortatur gubernatorē & alia quæ nauigationi opus sunt, diligētē dispōnit, aurū præterea mutuatur, maria traicit, & innumeris periculis, quibus se mari credentes iactari cōsueuerūt, se exponēs peregrinas appellit terras. Itidem & nos oportet volūtate rei applicare. Nauigamus nāque & nos nauigationē, non ab alia in alia terrā, sed à terra in cælū. Quare tota mente intendamus ad eā gubernationem, quæ nos supernè erigat, & nautas rationi obsequētes, & nauē nobis firmam comparemus, ne tentationum procellis, aut vllis secularibus demergatur affectib⁹, neque superbiz spiritu efferatur, sed leuis & expedita ad superna euadat. Quod si hac ratione nauem nobis, & gubernatorē, & nautas parabimus secūdo vēto nauigare, & dei filiū verū gubernatorem nobis conciliare poterimus, qui nauiculam nostram vsquam aliud nō patietur, sed licet innumeri spirent venti & ventos sedabit, & mare tranquillissimū reddet. Tales crastinæ asinus cōcioni, operæ precium est aliquid hinc vilitatis accipere, & mente recoudere. Nemo via esse velit demo petra, uero spinosus aget, sed bona terra, hoc pacto prompto ridenti que animo, bene culto & subacto agro se-

mina mādabimus. Quod si lapidosum & incultum viderimus, dabitis veniā si illic serere recusabimus, sed omīssa satione, spinæ prius incidēdæ erunt: summæ namque dementiæ semina in incultā terram iacere. Qui his vacat sermonibus, cum non decet dæmonis habere cōsuetudinem. Quznam enim iustitiæ, & iniquitatis communitas: Audisti Ioānem, & ab eo spiritualia didicisti. Deinde fornicatū abis auditurus mulieres obccena loquētes, obcceniora dissimulantes, quique effceminati seinuicem alapis cædunt, & quam ratione cum tāto in cceno prouolutus iaceas, bene ablui & mundari poteris? Et quid singillatim me omne vitiū describere hoc in loco oportet? Omnia enim illic risus sunt, turpitude, exprobratio, maledicta, opprobria, conuicia, omnia corruptio, omnia lues. Ecce prædico & annūcio omnib⁹ vobis, nemo qui hac mēsa fruitur, animam suā mortiferis illis perturbet spectaculis. Quidquid illic dicitur, satanæ pōpā est & lasciuia. Nostis sacri initiati, quo fœdere nobis vos astrinxeritis, & vt verius dicam Christo: cum vos ipse edoceat, quid ei dixistis, quæ super satanæ pompa cū eo verba habuistis, quo pacto ei & angelis eius tunc abrenūciastis, promissistisque nulla ei in re assensum præstare. Quamobrē nō parum nobis curandum est, ne in his promissionibus perfidiæ arguamur, neve nosipfos his indignos reddamus mysteriis. Nōne animaduertis: quod in regis domibus non nequam & perfidi sed probitate & fide probati viri ad regis consilia, & in regios admicos aduocantur? Legatus nobis de cœlo ab omnipotēti deo dimissus venit, res nobis pernecessarias annūcians, cuius neglecta legatione ad minos diuertitis, Et quo hæc digna supplicio, quib⁹ve fulminibus, & flagellis? Nam quemadmodū nulla dæmonum consuetudine, ita neque auditu vtj oportet neque in sordida veste ad lautissimam dei mēsam tot tantisque bonis affluentē accedendū, quā ipse nobis præparauit, cuius tanta vis est, vt ad cœlum ipsum repentē nos rapiat, modo sobrie viuamus. Neque enim fieri potest, vt qui frequēter diuinis vacat sermonib⁹, is miseram vitā agat. Euolat enim quamprimam, & supernam petit patriam & innumeros cōsequitur bonorum thesaucos, quibus vtinam & nos fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorū, Amen.

HOMILIA PRIMA DIVI IOAN-

NIS CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCO-

PI CONSTANTINOPOLITANI,

SVPER EVANGELIVM IOAN-

NIS EX CAPITE PRIMO,

FRANCISCO ARE-

TINO INTER-

PRETE.

In principio erat verbum. Cum Ioannes hoc libro doctrinam suam nobis anouociaturus sit, oecesse est & genus patriamque & vitam eius ostendere. Verum cum non ipse, sed per ipsum deus humanoam alloquatur naturam, supervacaneum videri potest huiusmodi in presentia disquirere. Sed profecto admodum peropus est, quippe cum quis Ioannes fuerit, & unde, & quibus ortus parentibus, deinde eius vocem sapientiamque didiceris: non illius esse doctrinam, sed diuinæ virtutis, quæ eius animam inspiravit, planè cognoscas. Quæ igitur fuit patria? Nulla quidem, sed è villa, & regione abiecta, nulli rei utili Galilæam enim contemnunt scribæ, cum inquirunt, Interroga, & vide quod ex Galilæa non surgit propheta. Necnō & verus Israelita: Ex Nazareth potest aliquid boni esse? Huiusmodi Ioanes patria non modo non insigni aliqua familia, sed ne nota quidem, ortus est patre piscatore adeò paupere, ut eandem artem filios erudiret. Nemo autem ignorat nullum opificem cupere sibi filium suæ artis hæredem relinquere, nisi nimia paupertate cogatur, maxime si ars eius vilis sit & abiecta: piscatoribus verò nihil pauperius, nihil abiectius: addo etiam indoctius, in eorum autem numero alij aliis præstant, hunc autem Apostolum ex vilioribus fuisse id argumentum est, quod non in mari, sed paruo quodam in stagno, cum patre & Iacobo fratre piscabatur, scissaque refarciebat retia, quod non modice erat paupertatis indicium. Sic eum vocavit Christus. Ex his sanè intelligi potest, quàm expers fuerit externæ doctrinæ, & omnium penitus studiorum. Lucas

*Ioan. 7. g**Ibidè 1. g**nae Sanael*

etiam non solum indoctū, sed ignarum, omnino-literarum fuisse testatur, & recte quidem. Nam qui cum adeo inopia laboraret, vt nec in foro versaretur, neque virorum præstantium vllam haberet consuetudinem, sed piscationi toto animo intenderet, vel si cui aliquando congrediretur, si piscatores essent & coqui, quid nam feris & brutis præstare debuisset? Quid nō piscium potius more obmutuisset? Hic tamen piscator circum stagna, retia, pisces semper versatus à Bethsaida Galilee patre piscatore paupere & rudi, qui literas, neque ante, neque postquam Christū secutus est vsquam didicit, videamus quid loquitur, quam aggreditur disputationem. Nunquid de rebus agrestibus aut fluuiialibus, quibūsvē instrumentis pisces capiantur? Huiusmodi enim à piscatore cognoscere quispiam expectaret? Verū aliud narrantem audiemus, hoc est, quæ in cælo sunt, & quæ nemo vnquam antehac intellexit. Talem enim & tam profundam doctrinam vitam optimam, & philosophiam ad nos affert, qualem credibile est ab ipsis spiritus sancti thesauris accepisse, tanquam modo ex ipso cælo descenderit, imò neque omnes, qui in cælo sunt, scire ea credendum est, vt iam diximus. Nunquid hæc tibi piscatoris videtur, an oratoris potius, an philosophi, an alius cuiuspiam in hac exteriori edocti sapientia? Nequaquam: nō enim humanæ simpliciter est animæ de immortalī & beata illa natura, & quæ cum illa sunt potestatibus de natura corporum mortalium, & eorum futura immortalitate, de supplicio, de futuro iudicio, per verborum operum, cogitationum, & sententiæ, vniuscuiusque examinibus intelligere, quid homo sit, quid mundus: quid vere sit, quid cum nō sit esse videatur, quid vitiū, quid virtus. Horum nanque nonnulla Platonici & Pythagorei inuestigare contenderunt. Neque enim reliqui nobis philosophi memorandi sunt, qui in huiusmodi disputationibus per ridiculi reperiuntur, hi etiam qui apud eos præ cæteris admirationi fuerunt, & illius scientiæ habiti sunt principes, hi maxime sunt, qui & respublicas & leges cōdiderūt in quibus longe magis, quàm pueri sunt deridēdi cum mulieres omnibus cōmunes instituerint, & mores nuptiarū pudorem omnēque denique vitā tam ridiculis corrūperent sanctionibus, Vt autem doctrinam aliquam de animo afferrent, nihil turpitudinis reliquerūt. Quippe qui mures, culices

lices, frutices hominū animas fieri, & deum ipsum animam esse, & alia quædam huiusmodi turpissime assererent. Neque hoc solum vituperandum est, sed magnus est ipsorum verborum Euripus. Quemadmodum enim qui in Euripo sunt, huc illuc iactantur: itidem hi nunquam sibi constant, utpote incerta, & fragili sententia omnia loquentes. Verum hic piscator omnia absque ulla dubitatione differens, tanquam petre in iuxus, nulla ex parte titubat. Ipsis namque supernis penetralibus dignus habitus est, & quum omnipotentem deum in se loquentem habeat, nihil terrenum sentit, ut illi, qui ne per quietem quidē regias ingredi meriti sunt: sed extra in foro & in aliorum hominum consuetudine pro capto suo inuisibilia coniectantes, multis se ambagibus inuoluerunt, quum de supernis misteris disputare contenderint, & tanquam cæci & ebrii non mutuo duntaxat errone, sed plerisque in locis secum iisdem semper rebus dissideant. Atqui illiteratus hic, & rudis à Bethsaida Zebedæi filius, etsi sæpenumero uominum asperitatem Græci deriserint, audenter tamen dicam. Quanto enim magis nostra gens barbara illis videretur, & gentili ornatu & cultu abstineret: tanto nostra appareret clariora. Hic, inquam, barbarus & inruditus hæc loquitur, quæ nemo vnquam mortalium nouit: neque loquitur tantum, sed persuadet. Quod si illud duntaxat assecutus esset, non paruam de se concitasset admirationem. Nunc quum alterum accedat lōgē mirabilius, quod maximē arguit diuina esse, quæ ab eo dicuntur, quod per omne huius vitæ curriculum, doctrinam suam vniuersis persuaferit auditoribus: Quis infusam ei virtutem incredibili admiratione non prosequatur? Et profectō hoc maximum est argumentum, nihil ex seipso Ioannem loquutum, qui ex media barbaræ euangelio suo vniuersum comprehendit orbem. Corpore autē habitauit Asiam, ubi antiquitus omnes philosophorum sectæ philosophatæ sunt: ideoque locus is dæmonibus obnoxius est, & admodum formidabilis. In medio tamen inimicorum claruit, illorum fugata caligine, arcem euertit quā munitissimā. Animo verō in eum secessit locus, qui idoneus & accommodatus ei esset qui eiusmodi operaretur: ut gentiliū opiniones penitus abolerentur, sua autem indies fierent clariora. Ex quo enim & hic & reliqui piscatores fuerunt & Pythagoræ &

*Ioānes euangelista
ubi habitauit.*

Platonice siluerunt discipline, quę superiori tempore tantum nominis & autoritatis ferebantur, vt ne nomine quidem à plerisque sint cognitę. Atqui & Plato ad tyrannos se contulit accitus, vt aiunt, & multis cum sociis in Siciliam nauigauit. Pythagoras vero magnam Gręciam inhabitans, innumera magicę genera nouit. Cum bobus enim loqui, hoc enim ipsum fecisse aiunt, nihil aliud est quàm magica, & inde maximè constat. Nam qui bruta ita allocutus est, nulli hominum profuit plurimum. Atqui aptior ad philosophica rationes humana natura est: ille tamen cum aquilis & bobus, vt ferunt, disputans, præstigiis alliciebat: neque enim rationis expertem naturam, vt oratione vteretur, effecit: neque enim humanis viribus fieri potest, sed mendaciis decepit ignaros, & nulla ex parte humanę consulens vtilitati, æquum non esse & fabas edere, & plantarum capita auditoribus persuasit. Quodque præceptoris anima nunc in fruticem, nunc in puellam, nunc in piscem vertebatur. Nonne meritò illa omnia extinxit, abieuitque vera & perfecta doctrina? Meritò sanè & rectè quidem optima, sed non itidem indocti, & illiterati viri doctrina euauit. Verùm Syri, Aegyptij, Indi, Persę, Aethiopes & innumerate alię gentes, in suam transferentes linguam homines barbari philosophari didicerunt. Non temerè igitur dixeram Ioāni theatrum esse vniuersum orbem. Non enim suis omisis hominibus, ad brutorum naturas inuestiganda elaborauit: quod superuacaneę, & inanis philosophię, & summe amētię est: sed cum ceteris omnibus, hoc quoque morbo expulso, id tantum adnissus est, & totis viribus cōtendit: vt vniuersus orbis vtilitatem & virtutem à terra in cælum transferre edisceret. Idcirco nulla caligine, nullis tenebris suam operuit doctrinam, vt illi ratione sua prauis opinionibus obscuritatem, tanquam velum quoddam indiderunt. Huius autē doctrina solis radiis clarior est atque illustrior, ideòque in omnes mortales propagata. Non enim his quibus cum consuetudinē habebat, quinque annorū indixit silentium, quemadmodum ille. Nec sic docuit tanquā in sensibilibus alsideret lapidibus, neque numeris omnia cōtineri fabulatus est: sed omni eiecto satanę fastidio atque illuizię tanta doctrinam suam perfudit facilitate, vt non modo sapientibus, sed & mulierculis & adolescentulis, quicquid dixerit

xerit ante oculos poneret. Ea enim & vera esse & utilia au-
 ditoris omnibus confirmauit: quod omnia post illum secula
 testimonia perhibent. Vniuersum nanque ad se orbem al-
 lexit, & ab omni calamitate vitam nostram liberā reddidit,
 postquam nobis suam communicauit doctrinam. Quapro-
 pter mortem potius quā Ioannis præcepta contemnere,
 malumus, quæ planè constat nihil abiectum, nihil humanū
 sapere, sed diuinū & cœleste esse, quicquid è sacro eius pe-
 ctore emanauit. Nullum hic tumore verborum atque fucū,
 nullam superfluam cōpositionem & stilum ineptum vide-
 bimus (longè enim hæc ab omni absunt philosophia) sed di-
 uinum & inexpugnabile robur, & sacrorū dogmatum tan-
 tā vim, vt nullo possit pacto superari: præterea innumera-
 bilium bonorū societatem. Verborum sanè & orationis cu-
 riositas superflua est, & sophistis digna, vel potius ignaris
 adolescētibus, vt ipse quoque apud eos philosophus indu-
 cat magistrum suū admodum hanc artem apud iudices co-
 arguentē, quòd verba ab ipso audiēt simplici, vt ita dicā, do-
 ctрина subrustica, nullis vocabulorū fucata illecebris. Haud
 enim decet, inquit o viri hac in ætate, ficta fucatāq; oratio-
 ne adolescentuli more me audiatis. Et animaduertite quā
 sit ridiculus. Quod enim tanquā turpe, philosophiāque in-
 dignū, & adolescentulorum opus fugere professus est, huic
 ipse maxime operam dedit, hoc vnum summo studio con-
 tendit, & nihil in platone præter hoc admiratione dignum
 videri licet. Et quemadmodū sepulchrā extrinsecus ornata,
 si exteriorem illam faciem amoueris, cadauerum sanie, &
 exesorum ossium plena reperiuntur: itidem in philosopho-
 rum opinionibus, de tecta verborum superficie & ornatu,
 multa inania, absurdāque deprehēderis, maxime vbi de ani-
 ma philosophantur, nunc honore, nunc contumelia, nullo
 modo modestiāve adhibita eam afficientes. Hoc diabolicū
 rectè est, nulla ex parte mediocritatem seruare, sed in alter-
 utrum extremorum allectos animos ad errorem trahere, cū
 nunc ad diuinam substantiam, neque modo, neque pietate
 seruata eam afferat, nūc in suos & asinos, & abiectiora quo-
 que animantia turpiter inducat. Verū de his satis supér-
 que. Si quid enim ab his utilitatis accipi posset, & amplius
 huic sermoni esset immorādum: sin adeo friuola, turpia, ri-
 dicula, despiciēda sunt & superuacanea. Quare tandem eo-

rum fabulis omiſſis, veram aggrediamur doctrinā, quæ ad nos per huius piſcatoris linguam cælitus deducitur. Nihil enim humanum, nil terrenum ſapit. Agite igitur ipſam Ioannis orationem in medium proferamus, & quod principio hortati ſumus, vt diligenti attentione hiſ ſermonibus vacaretis, id vobis in præſentia in memoriam reducimus. Quæ nanque ratione Ioannes ita in Euangelio ſuo exorſus eſt. *In principio erat verbum, & verbum erat apud deum?* Animaduerte euangeliftæ fiduciam, & verborum vim. Nihil dubitat, nihil cōſectatur; ſed certa omnia aſſertione proloquitur. Magiſtri ſiquidem eſt in hiſ quæ dicit, nihil ambigere. Nam ſi iſ qui alios docet, alterius indiguerit doctrina, nō præceptoris, ſed diſcipuli ſe munere fungi: ſi rectè iudicabit, intelliget. At ſi quis ambigeret, quid tandem prima omiſſa cauſa, ad ſecundam quàm primum tranſit? Primum quidem & ſecundum in hac re prætermittamus. Non enim noſtra hæc. Nam & numero & omni temporū conſequentia diuinitas prior eſt & ſuperior. Quapropter hiſ omiſſis, patrem à nullo eſſe, filium à patre genitū conſiteamur. Recte, inquit, Verum, quonam pacto nulla habita patris mentione, de filio ſermonem aggreditur? Quoniā omnibus patrem eſſe conſtabat, ſi non vt patrem, ſaltem vt deum, vni-genitus autem ignorabatur. Quare haud immeritò ad eius cognitionem à principio ſtatim feſtinauit, vt neſcientibus eum oſtenderet. Præterea neque patrem in filij mentione ſubticuit: & cognosce, quaſo, ſpiritualem ſapientiā. Nouit homines antiquitus præ omnibus maximè deum & venerari, & aſſerere. Idcirco hinc principium fecit, & proſequēs deum, inquit, eſſe, non qualem Plato, qui alterum mentem, alterum animum eſſe proſitetur. Hæc enim à diuina & immortalis natura, quæ nihil habet nobiſcum commune longè abſunt: ſed ſeceſſit cōmunicatione ad creaturam: ſecundum ſubſtantiam dico, non ſecundum habitudinem. Præterea verbū ipſum appellauit. Cū enim nos docturus eſſet hoc verbum vni-genitum eſſe dei filium, ne paſſibilem quiſpiam naturā ſuſpicaretur, præoccupata verbi appellatione omnem aufert ſuſpicionem. Inde enim & filium & nulli paſſioni ſubiectum ſignificat. Vidēſne, vt dixi, qui cū de filio loquitur, patrē non ſubticer? Quod ſi hæc ſatis non ſunt ad omnia oſtendenda, nulla te admiratio teneat. De deo

deo enim nobis sermo est, quem neque dicere neque intelligere pro ipsius magnitudine quisquā potest, ideo Ioannes substantiæ nequaquā nomen aufert. Quippe quum dici ne queat, quænam dei sit substantia, ubique autem cum nobis ex operibus manifestat. Si quidē hoc verbum paulò pōst videri licet lumen appellatum, & lucem vitam, & vitam veritātē. Non tamēn hunc duntaxat causā his cum nominibus appellauit, sed hac quidem prima, altera quoniam nobis patrem annunciaturus erat. Omnia enim, inquit, quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Vocat autem ipsum, & vitam, & lucem. Nam à notione lux nobis largita est, & à luce vita. Et profecto non vnum nobis nomen, nen duo, non etiam plura, satis sunt ad diuinas res edocendas, sed acquiescamus, si vel multis, quauis obscure, quæ deo attribuantur, possumus percurrere. Nō autem simpliciter eum appellauit, sed cum articuli adiectione à reliquis ipsum hoc loco separans. Age quā verē dixerim, à cœlo hunc nos euangelistam allocutum. Contemplare quomodo ab ipso statim exordio supernē aduoluas, auditorum animos, mētēque supra omnia quæ sensu percipiuntur, erexit supra terram, mare, cœlum, angelos, Cherubin, Seraphin, omnē denique creaturam, & vt eo ascenderet, persuasit. Quid igitur? Nunquid cum ad tantam nos erigeret altitudinem, ibi nos sistere potuit? Nequaquam. Sed quemadmodum si quis eum, ex litore ciuitates, oras, portūsque cōspicatus sit, in medium postmodum pelagus prouheret, priorum conspectu amoto in nullum certum obiectum, sed in infinitum eius dimittit intuitum: sic Euangelista supra omnem nos creaturam ad cœlestia erigens, ad supernum erectum oculum dimittit, nullo fine, vt arcana illa assecamur, nobis adhibito, quippe qui nullus est. Ascendens igitur ad verbum, quod in principio erat, hoc inquit principium: quo inuicito, cum semper eius mentis aciem magis perstringat, non habet vbi ratione innitatur, sed intentē suspiciens, cum cessare nequaquam ab inquirendi labore possit rursus ad inferiora descendit. *In principio enim erat verbum.* Nihil aliud quā quod semper sit, significat. Ecce veram philosophiam, & diuina dogmata, non qualia Gentilium, qui tempora, & deos hos antiquiores illos iuniores posuerūt, sed nihil tale in nostra religione. Nam si

deus est, quemadmodum est, nihil eo superius: si omnium conditor, primus: si dominus & principis omnium, omnia post ipsum & creaturę, & secula. Volebā & alia in præsentia vobis exponere, nisi vererer amicos vestros audiendo defatigatos. Quare his admonitis, quę sint vobis ad dictorum dicendorumque attentionem vtilia finem nostrę imponamus orationi. Quenam igitur ea sunt? Scio plurimos verborum longitudine fastidire, quod eo fit, quoniam anima multis secularibus curis oneribúque opprimitur. Sicut enim oculorū acies pura & lucida acutę omnia intuetur neque etiam in tenuissimis deprehēdendis corporibus elaborat: verum si quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum ascendit, densa quędam ante pupillam nebula obicitur, quę ne crassiora quidem corpora videre sinat: Ita animę vřu venit, cum omnis perturbatio quę eā offenderat, purgata est, intētę opportuna omnia prospicit: verum cū plurimis turbatur affectibus vim omnem illā amittit vt nihil altum valeat intueri, sed quam primum nebula obiecta, & somno, atque segnitie, quę ad virtutę & vita in vtilia sunt nulla in his capeendis alacritate cōtemnit. Hoc ne vobis accidat, nō enim omitam quin semper vos admonitos faciam, animum adhibeatis diligenter, ne ea vobis dicantur, quę fidelibus Hębreorū à Paulo, cū multa se ad eos interpretatu difficilis locutum diceret: non quod suapte natura talia essent, sed quod desidie eos & negligentie in his accipiendis argueret. Qui enim infirmus imbecillisque est, non secus breui, quā longa oratione perturbatur, & quę manifesta & facillima sunt, difficilia esse autumat. Nemo in hac concione huiusmodi affectibus coinquinetur, sed omni huius seculi cura, sollicitudinēque abiecta, diligenter huic aures doctrinę adhibeat. Quippe cum pecuniarum famę auditorum animos occupauit, nulla profectō ratione huiusmodi in aliis rebus accipiendis desiderio flagrare poterunt. Neque enim vnius anima multis sufficere potest cupiditatibus, sed ab alia, alia opprimitur, & diuisa fit inibecillior, cū alia dominetur, & totum ad se animū trahat, quod in liberorum amore vřu venit. Nam qui vnum dūtaxat habet, eū incredibili animi ardore prosequitur: qui plures, in eo diuisi affectus inferiores redduntur. Quod si in naturali charitate & vi, & cognato amore euenire consuevit, quid-

nam in eo quod à voluntate & arbitrio nostro proficiscitur æstimandum est, maximè cum harum rerum amatores pugnantes inter se affectus, & cupiditates habeant? Cōtrarius pecuniarum amor huiusmodi attētionis desiderio est. Huc ingressi, cœlum ingredimur: non in hanc concionem dico, sed si animos ad eam attentè audiendam præparabimus, ter restrem vitam agentes cœlum ascendere, & cœlestia deprehendere, & audire possumus, quibus nemo terrena admisceat. Nemo in hoc confessu domesticarum rerum cura impediatur, hinc emolumentum & ad domesticos parietes, & ad forum adferre, & nobiscum tenere oportuit, non animā domesticis, & fort oneribus cogitationib⁹sque opprimere. Ideo doctrinæ sedem ingredimur, vt omni penitus sorde abluamur. Nam si parum studij diligentiaēque diuinis sermonibus, huius seculi occupationibus distracti, adhibuerimus, longe satios hac concione abstinuissēmus. Nemo igitur in ecclesia super domo & familia cogitet, sed domi ecclesiam, & diuinas res animo complectatur. Hæc cæteris rebus omnib⁹ sint nobis preciosiora: hæc enim animę sunt, illa verò corporis, imò & animę & corpori hæc plurimum conferunt: idcirco ea nobis omnium potissima ducamus, relinqua superuacanea. Diuina nanque & præsentī & futuræ vitæ accommodata sunt: terrena verò neutri: nisi ab illis præscripta lege inoderentur. Non enim duntaxat quales futuri simus, & quo pacto illam victuri simus vitam cognoscere oportet, sed quam ratione in hoc quoque seculo peregrinandum nobis est. Er profectò ædes hæc huius vitę spiritualis est medecina, vt quæ exterius acceperimus vulnera, hic curare possimus, non vt nouis acceptis discedamus. Quod nisi spiritus sancti sermonibus vacauerimus, nō modo priores non ablueremus nequitia, sed & aliis coinquinabimur. Summa itaque diligentia his quæ nobis cælitus reuelata sunt, attendamus. Neque multum laboris supererit, si principium & materiam ipsam curabimus intelligere, sed paruo primum labore suscepto, alios deinde secūdum Paulum admonere poterimus (hic enim Apostolus quā altissime erigitur, & incredibilem effundit doctrinam, in quā longè magis quā cæteri immoratur) ne frivolis & superuacaneis imbuamur. Quamobrem hæc paulatim exponimus, vt facilia ante oculos nobis ponantur, nè excidant.

Magna nos formido teneat ne diuinæ sententię fiamus obnoxii, cum inquit: Si non venissem, & loquutus eis non essem, peccatum non haberent. Et quidem amplius quàm qui nihil audierunt, consequemur: cum auditis diuinis sermonibus, nihil ex his domum referimus, sed verba tantum admi-remur? Date igitur nobis, vt in bonam terram semen iaciamus, curate vt ad id recipiendum præparemini, & si quis spinas fouerit, spiritus sancti ignem iniiciat: si quis durum & contumax cor habuerit, eodem igne & molle reddet & placabile: si quis secus viam multis cogitationibus conculcatur, interiora petat, neque his assideat quæ ipsum vnco ad se trahere annituntur, vt bonarum segetum in vobis exuberantium prouentum pulcherrimum conspiciamus. Hoc pacto nos ipsos curabimus, & incredibili desiderio hos spirituales sermones bauriemus: & si non vno statim momento, paulatim saltem omnibus secularibus molestiis liberabimur. Quare summa nobis attentione elaborandum est, ne nobis dicatur quòd aspidis surdæ aures habeamus. Quid enim à fera talis differt auditor? Nõne omnibus brutis est rationis expertior, qui loquentem deum audire dedignatur? Si deo placere hominis est, qui audire negligit, quam ratione id assequetur? profecto nil differt à belua. Considera igitur quàm turpe, quàm scelestum sit, cùm Christus nos ex hominibus angelos fieri velit, ex hominibus in beluas sponte nostra mutari. Venti enim seruire, & pecuniarum cupiditati semper inhiare, irasci, mordere, calcitrare, non hominum, sed beluarum potius est. Atque singulæ beluæ singulos, vt ita dicam, habent affectus, & diuina vita primum abiecta, omnia si pro arbitrio indulges, nõ modo belua, sed monstrum multiforme & varium euadit, neque vllam à natura veniam meretur. A voluntate enim & sententia omnis ea malitia proficiscitur. Sed absit, vt hoc vnquam de Christi ecclesia suspicemur: de nobis quidem meliora, & quæ ad salutem faciant persuasimus. Verùm quo magis hoc nobis persuademus, eò vebementius rationibus, quæ nos ab omni immundicia præseruare possint, inuigilabimur: vt ad ipsum virtutũ cacumen euadentes, quæ nobis promittunt, bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA II. EXCAP. I.

N principio erat verbum. Superuacaneū iam mihi videtur vos admonitos facere, vt æquo animo, & attentē meam accipiatis orationem. Siquidem quam primū reus audiendæ re ipsā incredibilem pręvobistulistis cupiditatem. Hic enim concursus frequens, & diligens attentio, impulsioque & præparatio, vt ea nobis loca occupētur, vnde clarius exaudiamur, nec nō nostra in tanta angustia perseverantia, quousque spirituale hoc dimittatur spectaculū: ad hæc plausus, tumultus, & alia huiusmodi maximū animi, & feruoris nostri sunt argumentū. Quocirca superflua hac admonitione omiſſa, illud vos admonēdos hortadōsque censeo per necessarium, vt quo nunc estis animo perseveretis, neque in hoc tantum confesso, sed domi quoque vir cum vxore, pater cū filio inuicē de his frequenter loquantur, & vltro citroque suam & ferāt & inquirant sententiā, velintque probatissimam hanc & pulcherrimam inducere consuetudinem. Nec mihi quispiam dicat, pueros in hoc occupari non oportere, Non enim tantum opus est, vt his vacent admonitionibus, verumetiam solis imbecillitatis tamen nostræ gratia hoc non dicimus, neque eos à secularibus & terrenis rebus, quemadmodum neque vos à ciuilibus negotiis abducimus. Atqui ē septem his diebus vnū ad communis omnium domini cultum, seruitiūque collocandū meritō arbitramur. Nōne ridiculū est, vt serulos nostros in nostris semper negotiis occupatos velimus, nos verò nullum deo exhibere seruitiū, præsertim cum nostra omnis seruitus nihil ei quicquam conferat? Deus enim nulla re indiget, sed ad nostram penitus redundat vtilitatem. Vos autem ad spectacula filius adductis neque ad doctrinam, neque ad vllam bonam frugem eos vnquam hortamini. Verū si quid sanctum, si quid spirituale comparandum, cogendū ve fuerit: inanem id appellatis sollicitudinem. Nōne iram dei in vos meritō prouocatis, cum cæteris rebus & certo tempore & diligenti cura adhibita, in diuinarum rerum doctrina pueros exerceri, molestū intempestiūque ducitis? Non sic, non sic, inquam fratres di-

lectissimi. Hæc profectò ætas his maximè admonitionibus indiget: tenera est, & citò quæ ei instillâtur, imbibit, & audita accipit: tâquam sigillo auditus cere, hoc est puerorum animis impresso. Præterea & vita eius in auditu est, & in ipsis fere inanis vt vel ad virtutem, vel ad vitiũ facîle possit desectere. Si quis igitur eos ab ipsis incunabulis, & quasi vitiorũ vestibulis, ad viã virtutis, abstraheret, in habitu quodam & natura recta viuendi eos confirmaret: neque sponte sua facîle in deteriora prolaberentur, cum eiusmodi à teneris assuetudo ad virtutem eos alliceret. Hoc pacto & maiores diligentiùs obseruabunt, & reuerentur, & ciuilibus in rebus vtiliores reperientur. Siquidem ab incunte ætate seniorum mores edocebuntur. Neque enim fieri, vt sic dicam, potest, qui bis aures adhibet, hisque se apostolicis admonitionibus pròpto animo offeret, qui incredibile quod dom bonum, siue vir, siue mulier, siue iuuenis, huius mæsæ particeps cõsequatur. Nam si beluas verbis & ratione nonnunquam mansuetudinem erudimus, longè magis spirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus, cum vtriusque medicinæ scilicet & eius qui curatur, maxima sit differentia. Neque enim in nobis ea est, quæ in illis feritas: altera naturæ est, altera voluntatis. Neque rationis vis eadem, illa humanæ est sententiæ, hæc spiritus sancti gratiæ & virtutis. Quam si quispiam se consecuturum desperet, intelligat feras mansuescere solere, & nunquam sibiip̃si diffidet frequenter hanc sibi medicinam expetat, spiritus sancti leges omni tempore audiat, & repetita domo quæ audierit, memòri tandem menti inscribat. Hoc pacto & spe bona, & sècuritate viuet plurima, ipsaq̃ue experientia planè quâ opere proficiat, intelliget. Quippe cum diabolus diuinam legem animæ inscriptam, & cor hominis dei tabulam factum cõspicatur, eò se amplius conferre formidat. Vbi enim literæ regiẽ, non aureo titulo, sed dilecti seruuuli Iesu mēti animòque impressę, exuperat̃i spiritus sancti gratia effulserint: ille nullo pacto perpeti aut consistere potest, sed longè formidolosus effugit. Nihil enim ad eo eius consilia perturbat & proterit, quàm quid ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur, & supernũ hunc atque vberissimum fontem haurire semper desiderat. Eum, inquam, animum nihil humanum, quauis molestissimũ per-

turbare,

turbare, nihil quâvis magnum & exoptabile, inflare & superbia efferre poterit: sed in tantis huius seculi fluctibus, perturbationihusque in multa vivit tranquillitate. Neque enim natura, sed mentis nostræ imbecillitate perturbamus. Nam si natura id nobis inditum esset, omnes quidem homines necessario perturbarentur. Omnes enim idem navigamus pelagus, cuius & fluctuum & tempestatum immunes nullo pacto esse possemus. Quod si extra huius insani maris fluctus tempestatesque multi reperiuntur, proculdubio constat eos affectus, non à rebus humanis, sed animi tantum vitio insaniamque proficisci: quem si tam firmo sistereamus proposito, ut omnes casus facile toleraret, nihil nobis hyemis, nihil tempestatis, quieto & tranquillo mari relinqueret. Verum nescio quo pacto, cum nihil de his dicere proposuerim, in hanc diuenterim admonitionem. Ignoscite quæso orationis nostræ longitudini. Etenim non parum veritus sum, ne quando hoc vobis remissius studium fieret, neque fastidio afficeremini, cuius nisi dubius fuisset, nulla huiusmodi nobis orta esset disputatio. Satis enim id nobis omnia facilia & reddere & subministrare posset. Sed iam tempus est propositam aggredi orationem, quare indefessos vos huiusmodi certaminibus exhibeatis, & profecto certamina nobis proposita sunt, aduersus veritatis inimicos, qui pro viribus omnia machinantur, ut filij dei gloriam, imò potius suam aboleant. Perpetua enim diuina gloria eadem permanet, nihil ob maledicam & scelestam linguam, minor: illi autem quem se adorare profitetur, euertere conati: corpus suum ignominia animam supplicio, afficiunt. Quidnam igitur hi nobis qui hanc veram doctrinam profiteamur, dicunt: In principio erat verbum? Hoc non omnino æternum significat: idem namque & de cælo, & de terra dictum est. O dedecus, o impietatem incredibilem. De deo tecum mihi sermo est, & tu terram mihi, & terrenos homines affers in medium. Igitur cum homo filius die dicatur, & deus vti que sit: (Ego enim dixi dii estis, inquit, & filij altissimi omnes) cum vnigenito de filiatione contendis, & nihil ipsum hac in parte amplius, quam tu habere dicis? Minimè, inquis. Dicistamè, quanuis verbo inficeris. Quoniam pacto? Quid tu quoque per gratiam profiteris adoptionem accepisse, & ipsum similiter? Cum enim dicas non

Psalm. 118. b

natura ipsum filium, nihil aliud quam gratiae esse confirmas. Veruntamen videamus quae nobis adducuntur testimonia. In principio, inquit, creavit deus caelum & terram, terra autem erat inanis & vacua. Et fuit vir unus de Ramathaim Sophim. Haec sunt quae putant firmissima esse argumenta. Sed ut doctrinae nostrae veritas ostendatur ad comprimendam eorum blasphemiam, quid habet similitudinis, creavit, & erat? Quid deus & homo? Quid pura commisceat? Quid diuisa & separata confundis, & caelestia ad terrena deducis? Hoc enim in loco, erat, proprium solum significat, sed in principio erat, & verbum erat. Quemadmodum igitur, est, verbum, si de homine dicatur, praesens duntaxat tempus signat: si autem de deo, sempiternum atque perpetuum: itidem & erat. Nam cum de humana natura sermo haberetur, praeteritum tempus, & hoc ipsum finitum: quando vero de deo, aeternitatem ipsam ostendit. Satis ergo fuerat ei, qui terram & hominem audiret, nihil amplius de his cogitare, quam eorum naturae conueniat. Nam quod factum est, quocunque tempore vel seculo factum sit, factum est tamen, filius autem dei non temporibus tantum, sed saeculis quoque omnibus superior est: quippe qui eorum omnium conditor, & opifex est. Per quae, inquit, fecit & saecula. Creator enim ante creaturas omnino esse constat. Cum vero quidam adeo stulti & insensati sint, ut propterea maius quiddam de sua dignitate opimentur, his verbis: creavit & fuit homo, auditoris praecoecupant sententiam, & omnem impudentiam exeunt. Omne enim creatum, & caelum & terra tempore creatum, & temporale habet principium, neque principio caret, quoniam creata sunt: itaque cum audis, creavit & fuit homo, non delirat, neque stulta & superflua ingerit. Ego etiam & aliud maius asserere possum. Quidnam? quod si de terra dictum esset, In principio fuit terra: & de homine, Quod in principio fuit homo, neque sic quicquam maius praestant iusque de his, qui quae in praesentia cognoscimus, opinari nos oportuit. Terrae enim & hominis appellatio quaecunque de se dicuntur, comprehendens, non finit nos quicquam, quam quae & intelligimus, & videmus excellentius coniectari, quemadmodum etiam si exiguum quiddam & minimum de deo dicatur, nihil tamen humile, nihil abiectum de se finit existimari. Accedit ad hoc, quod de terra loquens, pro-

sequitur

Genes. I. 1.
1. Regum
I. 4

Hebr. I. 4

sequitur: Terra autem erat inanis & vacua. Cùm enim asseruerit quod terram deus creauerit, eique proprios statuerit terminos, securè iam quæ sequuntur, enarrat, non ignarus neminem adeo stultum, qui sine principio ipsam & ingenuitatem arbitretur: terræ enim nomē & creauit sufficiētia sunt, ut cuius etiam stolido persuaderi possit, neque æternam, neque ingenuitatem esse, sed ex eorum numero, quæ tempore condita sunt. Præterea hoc verbum, fuit, de terra quidem, & de homine dictum non omnino esse signat, sed & hominem inde oriundum: de terra autem qualis ea sit, nobis ostendit. Neque enim solum dixit terram fuisse, sed etiam qualis fuerit, tenebrosa scilicet, & informis, aquisque operta & admixta. Et de Elchana non dixit solum quod fuit homo, sed etiā unde, de Ramathaim, inquit, sophin. De verbo autem non ita loquitur, & profectò hæc inuicem conferre erubescimus. Nam si eos reprehendimus, qui illos cōferunt, quorum magna est & virtutis & morum differentia, cum tamē una sit & eadem substantia: qui quorum & natura, & cætera omnia prorsus differunt: in comparatione adducunt, nōne vltimæ sunt dementiæ arguendi? Sed benignus nobis, & propitius id adsit, quem illi tam perperam impièque calumniantur. Huiusmodi nanque disputationis necessitatem, nō sponte nostra aggressi sumus, neque nos eam inuenimus, sed coacti eorum perfidia, qui redēptori suo bello indicto, hanc nobis purgandæ calumniæ dederunt occasionem. Quid ergo dicimus? Quod erat, cum de verbo dicitur, perpetuum & æternum esse signat. Inquit enim, In principio erat verbum, consequens autem erat apud aliquem esse: cum enim maximè hoc dei sit proprium, æternum, & sine principio esse, hoc primum posuit: deinde ne quis audiendo, In principio erat verbum: etiam ingenuitatem dixerit, hoc mox exposuit, antequam quid, esset dicatur: Erat, inquit, apud deum. Et ne omnino quisquam verbū ipsum id esse, quod profertur, aut quod intra hominem est, arbitraretur: per articulum primum, ut iam diximus, & per secundam hanc adiectionem eam amouer suspicionem. Non enim dixit, in deo erat: sed, apud deum, in persona eius æternitatem nobis ostendens quod apertius quoque significauit, cum subdidit: *Et deus erat verbum.* Sed factum est, inquit. Quid ergo obstitit, quin diceret, in principio fecit

Gene. I. 4

1. Reg. I. 4

- Genes. 1. a* deus verbum? Cùm de terra Moses loqueretur, non dixit, in principio erat terra, sed in principio creauit deus terram & creata fuit. Quid prohibuit Ioānem quoque eodem modo exordiri, in principio creauit deus verbum? Nam si de terra ita locurus est Moses, ne quis ipsam increatā arbitraretur, longè magis de filio loquentem timere Ioannē oportuit, si creatus erat. Mundus nanque cùm sit visibilis, per se conditorem suum prædicat. Cœli, inquit, enarrant gloriam dei: filius autem inuisibilis est, & creaturam longe supra quàm dici possit, excedit. Quod si illic, & si neque verbo nobis, neque doctrina opus erat, vt creatum mundum disceremus, tamen manifestè id nobis ante oculos ponit propheta: multo magis de filio idem à Ioanne dicendum fuerat, si creatus fuisset, sanè quidem. Verum Petrus id manifestè, apertèque professus est. Quoniam in loco, & quomodo? Quando cum Iudæis disputans his verbis vsus est, Quod dominum ipsum, & Christum deus fecit. Quicquid sequitur non addidisti? Iesum scilicet, quem crucifixistis: an ignoras eorum de quibus sermo habetur, partim immortalis naturæ esse, partim carnem accepisse? Quod si negas, & omnia simpliciter ad diuinitatem trahis, passibilem diuinam naturam feceris, quod si nō passibilem neque actiuam dixeris, verum si ex ipsā diuina & ineffabili natura sanguis emanauit, ipsāque carnis loco in cruce clauis transfixa, & discerpta est, admittendum profectò esset commentum tuum: sin neque ipse quidē diabolus hoc assinxerit, quam ratione ipse iguorare assimulas? Indignam sanè cui ignoscatur ignorantium, & qualem neque dæmones vnquam simularunt. Præterea hæc nomina, dominus & Christus, nō substantiæ sunt, sed dignitatis: alterum potentiz, alterum vñctionis: quid igitur de filio dei dixeris? Nam, si vt dicitis creatus esset, nullum locum hoc haberet: non enim prius fuit, deinde ipsum fecit deus, neque serui habet principium, sed eiudem naturæ atque substantiæ. Interrogatus enim an esset rex. Ego ad hoc natus sum, inquit. Petrus autem de eo tãquam creatura quadam loquitur. Nam omnis ei de Christi humanitate sermo est. Er quid admiraris Petrum ita loquentem? Quippe & Paulus cum Atheniēsisibus disputans, hominem tantum ipsum his verbis appellat: In viro in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis:
- Alf. 2. a*
- Ioan. 18. g*
- Alf. 17. g*

à mortuis: nihil de dei forma, neque quod ei æqualis sit, neque quod splendor gloriæ eius, meminit. Neque immerito: nondum enim tempus venerat, vt hæc diceret, sed factis adhuc erat, vt & hominem fuisse, & à mortuis suscitatum intelligerent. eodem quoque modo Christus fecerat, cuius exemplo Paulus opera sua disposuit. Non enim continuo suam reuelauit diuinitatem, sed ab ipso principio propheta Christus & simpliciter homo habitus est: deinde & verbis, & operibus quod erat, ostendit. Idcirco Petrus hoc ordine vsus, hanc primam ad Iudæos concionem habuit. Nam cum nihil de diuinitate eius adhuc manifestè accipere possent, in humanitatis eius sermonibus immoratur, vt eorum auditus his exercitus, demum se diuinitatis doctrina imbueret. Quod si quispiam omnem concionem alius percurrere voluerit, perspicuè hanc nostram deprehenderit sententiam. Etenim hominem ipsum appellat, & passioni eius, resurrectionisque, & secundum carnem generationi insistit. Atqui & Paulus cum eum ex femine Dauid secundum carnem factum diceret, nihil aliud nos admonuit, quàm id factum à Christi humanitate sumptum esse, quod & nos confitemur. Verùm tonitruum filius de dei ineffabili, & sempiterna essentia nunc loquitur. Propterea non, fecit, sed erat, posuit. Oportebat enim, si creatus esset, id maximè definire. Quod si Paulus veritus est, ne stultorum aliquis suspicaretur filium patre maiorem fore, & genitorem ei subiectum, & idcirco ad Corinthios scribès, inquit: Quod omnia Christo subiecta sunt, præter illum qui subiecit ei omnia: licet absurdum fuisset, quempiam suspicari, patrem vnquàm filio cum cæteris omnibus subiectum iri: has tamen, etsi nulli nixas rationi, suspensiones formidauit, addiditque, præter eum qui subiecit ei omnia: longè magis Ioannem, si creatus esset filius dei, timere, ne quis increatum æstimaret, & hoc ante omnia edocere oportuisset. Nunc autem cum genitus sit meritò sanè neque ipse, neque alius, siue Apostolus siue propheta, creatum eum asseruit: sed neque ipse vnigenitus, si esset creatus, subieciisset. Qui enim tam humilia, & abiecta propter humilitatem loquitur, id nullo pacto prætermisisset. Neque enim absurdè arbitror quàm habere magnitudinem & præstantiā tacuisse potius, quàm eam quam nō haberet filitio præterisse, neque significasse qualis esset.

Rom. I. 4

I. Cor. 15.
d.

Illud enim nō immeritō sileri poterat, vt humanum genus humilitatis admoneretur: hic autē ne minimā quidem silētij causam inuenies. Quanam enim gratia, si creatus esset, id tacuisse, & multa de se prætermisisset? Nam si vt nos humilitatē edoceat, abiecta quædā sæpenumero de se: etiam minimē digna loquitur: multo magis si creatus esset aperte dixisset. Nōne vides ipsum ne quis ingentum crederet, ad id ostendendum, & re & verbis summa ope contendere, vt etiā & dignitate, & substantia sua indigna loquatur & in prophete humilitatē descendat? Illud enim, sicut audio, iudico: & illē mihi dixit, quid dicā, & quid faciam, & à meipso nō loquor: & alia huiusmodi prophetarū dūtaxat verba sunt. Si ergo vt hanc tolleret suspiciōem, tam viles de se sermones, tam humiles non est dignatus: lōgē magis si creatus esset, ne quis ipsum increatū suspicaretur, multa huiusmodi protulisset in medium: vt exēpli gratia. Nolite arbitrari me genitum esse à patre, creatus sum non genitus; neque illius substantiæ sum. Nunc autē omnino contra ea loquitur, quæ etiam inuitos cōtrariam accipere cogant sententiā: vt illud, Quia ego in patre, & pater in me est; & Tāto tempora vobiscū sum, & non cognouistis me: Philippe, qui videt me, videt & patrem: & Sicut pater suscitāt mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult viuificat; & Pater operatus est vscue modo, & ego operor: & Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem, & in omni scriptura vnum & idē se esse cum patre asserit. Auctoritatem autem & potestatem & his, & aliis plurimis locis manifestat: vt cum inquit, Tace, obmutesce. Volo mundare. Surde & mute spiritus, ego tibi præcipio, exi ab eo: & Audistis quia dictū est antiquis, non occides: ego autem dico vobis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, & plura huiusmodi. Addo etiam miracula, hæc omnia satis idonea sunt ad eius virtutē, potentiāque ostendendam, imō & minima eorum pars, plurimum etiā insipientiores & adducere, & persuadere posset, vt crederent: sed profectō earum est inanis gloria virium, vt vel ad manifestissimā quæque eorū, qui ipsi succumbunt, mentis aciem perstringat, & in rebus luce clarioribus dissentire, ac contendere persuadeat: eos autem qui veritatem probē tenent & intelligunt, in dissimulationem contradictionemque adhortetur: quod iudæis vsū venit, nō enim ignoratōis

Ioā. 14. a

Ioā. 14. b

Ibidem a

Ibidē 5. d

Ibidem c

Ibidē 10. c

Luc. 4. f

Matt. 8. a

Marc. 9. d

Matt. 5. e

rationis gratia dei filium abnegarunt, sed ut apud populum plurimum & authoritatis, & honoris consequerentur. Ex principibus enim, inquit multi crediderunt in eum, sed *Ioan. 12. f* propter phariseos non confitebantur, ut de synagoga non eiceretur: potius enim hominum quam dei gloriam optarunt, siquidem nullo pacto fieri potest, ut is qui tanto studio seculari gloriæ seruiat, diuinam vnquā assequatur. Idcirco his verbis reprehenduntur: Quomodo potestis vos *Ibidē 5. g* credere, qui gloriam inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo deo est, non queritis? Intollerabilis quædam ebrietas est inanis gloria: ideoque quem lux subiecit ditioni, is ægrè in sanitatem restituitur. Et quam pestifera tæbe infecit animam, à cælo abscindens, terræ affigit, neque eam amplius finit, ut ad veram lucem dirigere possit intuitum: sed in huius seculi sordibus semper eius persuasione deuoluitur, & dominos nobis tam potentes imponit, ut etiam sine iussu aliquo nos exuperent, nobisque perpetuo dominentur. Qui enim hoc morbo afficitur, nullo præceptorē omnia sua sponte operatur, quæ dominis suis placere, quibusque plurimū eos letari arbitratur. Etenim pulchra veste eorum causa induitur, faciēque ornat, non sibi, sed aliis, caterua sequentū stipatur, quo omnes ipsum admirentur: quicquid denique facit, aliorum tantū gratia facit. Num quicquam posset esse molestius? Ut aliis admirationi sit, præceps frequenter agitur. Vis eius intellegere tyrannidem? Satis tibi ex Christi verbis constabit. Audi & quæ sequuntur. Nam si quempiam negotiatorem, qui preciosissimas sibi merces magno auri pondere comparat, rogaueris quānam gratia tantum auri profundat, quidve tantum sibi sumptus velit: nullam aliam ab eo rationem accipies, quā ut populo placeat. Quod si deinde quid populus sit, percontaberis: quiddā, inquit, tumultus perturbationisque plenum, è stultitia maiori ex parte constans, atque compositum temere, per maris fluctus varia, & pugnante sententia sæpenumero iactatū. Qui igitur sub eiusmodi domini seruitio præmittitur, nonne omnī est sanemiferimus? Veruntamen qui secularem vitam agunt, si his se affectibus deuinxerint: etsi graue sit, leuior tamen est reprehensio. Qui verò terrena se abieuisse professi, ea tamen auidi inhiāt, hi grauius sunt accusandi: illis enim pecuniarum tenus damnum, his autem

ad animam vsque periculum extenditur. Nam cum seculari gloria fidei rectitudinē mutarint, & deum vt ipsi laudentur, contempserint: dic, quæ so, quo damno, quia infamia afficiuntur? Alij animæ affectus: & si magno sint homini no-
cumento, aliquam saltem afferunt voluptatem, quamvis tē-
poralem atque breui duraturam. Nam qui pecuniarum aut
mulierum flagrant desiderio, easque sectantur, nonnullam
tamen cum damno voluntatem, licet breuissimam capiunt:
quot verò hic morbus irretiuerit, hi semper omni priuati
voluptate vitam viuunt quàm inferrimam. Neque enim
quod tātō opere exquirunt, multitudinis gloriam assequun-
tur, sed cum ea frui videantur, ea tamē omnino carent: cum
id nulli prorsus gloriæ sit adnumerandum. Ideoque non
gloria, sed inanis gloriæ opus appellatur, Inanem gloriam
hanc maiores nostri omnes meritò dixerunt: Inanis nan-
que est, nihil in se habens neque clarum, neque gloriosum,
tāquam personæ, quæ pulchræ quidem visu, & decoræ, in-
tus inanes reperiuntur. Quare cum aspectu ipso elegantio-
res appareant, neminem tamen vnquam ad se amandum al-
luxerunt. Ita nihil etiam miserius, quæ multitudine compa-
ratur gloria, difficilem nobis, & violentum affectum signi-
ficat: aspectu nāque solo pulchra, atque elegans videtur, in-
trinsecus autem non inanis modo, verum etiam ignominio-
sa crudelitatis & violentiæ plena. Vnde igitur tam temera-
rius, tam insānus absque vlla voluptate affectus. Non aliū-
de sanè quàm à vili & abiecto animo. Neque enim fieri po-
test, vt q. gloriæ dulcedine capitur, magnū aliquid & egre-
gium sapiat, sed ignominia ilico ipsum notari necesse est, &
animi abiecti, infamis, atque exigui existimari. Qui enim ni-
hil propter virtutem, sed vt hominibus & rudibus, & indo-
ctis placeat, operatur, quīve in omni re fallacem hominum,
atque erroris plenam exquirat sententiam quam is gloriam
meretur? Animaduertere si quis cum percōtaretur, quid tu
multitudinem esse arbitraris? Proculdubio & desidem, &
nullæ bonæ rei deditam responderet. Quid autem? An ex
illius numero fieri optares, si quis eundem iterum interro-
garet, non vtique mihi assensurum persuadeo. Nōne igitur
maximè ridiculū est, eorum gloriam aucupari, quorum
ne similis quidē esse velles? Si autem dixeris, multos etiam
cōstantes viros hac esse sententia, idcirco longè magis con-
temnendos

temnendos dicimus. Nam si sponte sua cōtemptibiles sunt, cum multi fuerint: maiore in modum digni sunt qui contemnantur. Singulorū enim amentia simul collecta, multitudine ipsa sit auctior. Quamobrem si quis eos sigillatim castigaret, facile quod vellet, assequeretur, sin cūctos simul, nullus esset correctioni locus, cū numero ipso stultitia crescat, & pecudum more ducatur, quocunque inuicem secularem gloriā, atque opinionē secuti. Agite, quid hanc popularem gloriā tantopere desideratis? Nolite, inquam, fratres, obsecro. Glorię nanque cupiditas omnia cōmiscuit. auaritiā, inuidiam, calumniā, insidias peperit: & qui nulla affecti sunt iniuria, in illos qui nihil de ipsis malē meriti sunt, & armat & efferat. Hęc amicitię & consuetudinis obliuiscitur. Nihil se pudet, sed omni abiecta virtute omnibus bellū indicit, semper inconstans, semper inuisa. Et sanē ira & violentus & intollerabilis morbus est, nō tamen semper nocumēto esse solet, duntaxat quū irritatur. Inanis enim gloria omni tempore pestifera est. Nunquam cessat, nunquā remittitur, nisi ratione & cohibeatur, & sedetur, semper praesto est, non solum peccandi se hortatricē exhibēs, verum etiā si quid rectē faciamus: id est, manibus summa vi eripere contendit, vel nihil rectē à nobis inchoari perficique permittit. Quod si auaritiā Paulus idolorū seruitutem appellat: eius matrem, radicē, fontem, hoc est inanem gloriā, quo nomine merebatur appellari? Nullum quidē, si rectē eius malitiā cōtemplabimur, dignum inueniemus. Abstineamus ergo dilectissimi, & perniciosum hoc exuamus vestimentum, quo discisso, & procul abiecto siamus aliquando liberi, verā induti libertatem, & verę nobilitatis, quæ à deo nobis largita est, cognitionem nō negligamus, sed secularem gloriā, qua nihil risu dignius, nihil turpius, nihil ignominiosius. Hoc multis sanē rationibus videri licet. Si quidē huius glorię cupiditas, ignominia est. Est autē vera gloria, cā. vt nullus momenti cōtemnere, & ad diuinā voluntatē omnia & verba & opera nostra dirigere: hoc pacto ab eo qui cuncta certa ratione intelligit mercedem accipere poterimus, si eo solo erimus spectatore cōtenti. Quid enim vobis opus est, vt alij opera nostra inspiciāt, quū is nos intueatur, qui vnicuique pro meritis retributurus est prēmiiū? Nōne hoc ridiculum atque absurdum, quū quicquid seruus operatur, ad

Ephē. 5. 6

gratiam & amorē sui domini conciliandū faciat, cōque vidēte & probante seruitū suum contentus sit, neque aliorum laudibus moueatur. Nos cum tantum, rāque unū dominū habeamus, alios qui nos, & opera nostra videant, & probent disquirere: maximē cū nihil vel nobis vtilitatis afferre, sed tantum inspicere possint quæ facimus. Accedit ad hoc quod omnis noster labor inanis sit, & irritus. Non ita obsecro dulcētissimi, non ita: sed vnde præmium nobis futurū est, inde totis viribus id comparare curemus, deum operum nostrorū & laudatorem & spectatorem adhibeamus nihil nobis cum humano iudicio. Quod si hanc gloriā assequi voluerimus, tunc profecto consequemur, quum diuinā tantū implorabimus. Qui me glorificat, glorificabo & eum, inquit, Et quemadmodum tūc maximē diuitiis affluimus, quū eas cōtemnimus, & diuinās tantū efflagitamus. Quærite, inquit, regnū dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Itidem in gloria vñ venit, quando iam sine periculo & diuitiæ nobis, & gloriæ largiri possunt, tunc eas plena & exuberanti manu diuina nobis benignitas elargitur. Sine periculo autem tūc his fruimur, quum nos capere & exuperare nequeunt: neque tanquā seruis imperant, sed nobis seruiunt, easq; & domini & liberi possidemus. Propterea earū nobis amorem prohibet deus, ne turpi his seruitio subiiciamur. Quod si assequimur, incredibī nobis libertate omnia instaurat. Quid enim Paulo clauus, quid gloriosus? Qui non humanam gloriā se querere proficitur. Quid nihil habente, & omnia possidente locupletius. Quum enim, vt iam dixi, neque pecuniæ, neq; gloriæ cupiditate vincimur, tunc eas affatim accipimus, tunc eis fruimur. Si igitur nobis gloriā cōparare cupimus, gloriā fugiamus: hoc enim pacto diuina seruare præcepta, & præsentibus bonis & futuris frui poterimus. Quorum vtinā siamus participes, grātia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula, Amen.

HOMILIA TERTIA EX CAP. I.

In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Bonarum artiū præceptores, cum pueros doctrinæ rudimentis accipiunt erudientes, nō grauiori primū lectionū onere eorū mentes implicant: sed breuibus & iisdem sæpè numero

penumero repetitis præceptis, paulatim eos assuefaciunt, quo fit vt eorum animis facili doctrina imprimatur, ne ab ipso eruditionis principio ad lectionum multitudinem capeſſandam, memoria nimia laborante perterriti, ad colligenda præcepta ſegniore reddantur, & doctrinæ difficultate torpeſcant. Hunc & nos morem ſecuti, vt vos labore leuemus, paulatim hoc diuinum pabulum diſtribuamus, veſtris que inſtillemus peſtoribus. Quare eadem iterum verba proponam, non vt idem repetam, ſed vt omiſſa adiciantur. Agite igitur: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Quanam ratione, quum reliqui euangelizæ ab humanitate Chriſti ſuum oriſi ſunt Euangelium. Nam Matthæus incipit, Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid: Lucas de Maria prima verba facit: Marcus ſimili fere vtitur principio & de Ioanne Baptiſta illic nobis intexit hiftoriam. Ioannes id breui proſequens, his verbis ſignificauit, Et verbum, caro factum eſt, & reliquis prætermiſſis omnibus, conceptione, partu, educatione, incremento, quâprimùm ſuperuam nobis generationem aggreditur. Cur ita ſecerit, iam vobis aperiam. Cum reliqui Euangelizæ circa carnem immorati eſſent, timendum erat ne idcirco nonnulli nihil altum, ſed terrena duntaxat & caduca conieſtantes, in ea ſolum doctrina confirmarentur: quod & Paulus Samofatenſis opiuatus eſt. Ex hac igitur humilitate, qui lapſuri erant, in cælum erectis, non immerito ab æterna & diuina eſſentia facit nobis narrationis principium. Cum enim Matthæus ad Herode rege, Lucas à Tyberio Cæſare, Marcus à Baptiſmate Ioannis exordiat: his omnibus omiſſis Ioannes ſupra omne tempus, & ſæculum aſcendit, auditorum animos ad id quod in principio erat erigens, neque vſquam eos ſinit conſiſtere, neque terminum aliquem ponit, quæadmodum illi Herodem, Tyberium, Ioannem. Illud aurem admiratione dignum eſt, quod neque Ioannes in ampliori narratione humanitatem contempſit, neque illi quum huic vacarent, ſempiternam omnino ſiluerunt eſſentiam. Et ſanè quidem vnus enim ſpiritus eſt, qui omniū mentes mouet: propterea valde in narrationibus ſuis concordant. Tu autem dilectiſſime, cum verbum hoc in loco audis, noli, quæſo, iſis acquieſcere, qui dicunt id verbum eſſe, quod ore profertur, aut ſimpliciter verbum: multa enim dei ſunt verba, quæ & angeli faciunt,

Psal. 120.

nullum tamen eorum deus est: sed & prophetiæ & præcepta, verba dicuntur. Mos enim scripturæ est diuinas leges, & præcepta, & prophetias verbū appellare. Quare de angelis loquens, Potentes, inquit, virtute qui facitis verbū eius: hoc autem verbū substantia quædā est in persona, ex ipso patre sine passione proueniens, hoc vti iam dixi per verbi appellationem manifestauit. Quemadmodū igitur, In principio erat verbum, æternitatē significat, ita hoc, erat in principio apud deum, coæternitatem nobis ostendit. Sed ne hac particula, In principio erat verbum, æternum quidem, antiquiorem tamen aliquo temporis spatio patris vitā suspicareris, & vnigenito dares principium, addidit: Hoc erat in principio apud deum, itidem eius æternitatem quemadmodum patris significans. Nunquam enim solus, & sine verbo fuit, sed semper deus apud eum erat, & in persona quidem propria. Qua ergo ratione subdidit: In mundo erat, si apud deū erat: quia & apud deū erat, & in mundo? Neque enim aut pater, aut filius sine vllō comprehenditur. Nam si magnitudinis eius non est finis, & sapientiæ eius non est numerus, neque etiā substantiæ: satis constat esse aliquod temporale principium. Cū audis, Quod in principio creauerit deus cælum & terram: quidnam per hoc principium intelligis? Certe quod ante omnia visibilia ea creauerit. Sic cum de vnigenito dicatur, quod in principio erat: ante omnia intelligibilia, & ante secula fuisse intelligas necesse est. Quod si quis diceret: Si filius est, quonā pacto fieri potest qui a patre sit minor? Quod enim ab aliquo est, omnino eo à quo fit, posterius esse oportet. Respondemus, has maxime humanarum esse cogitationū inquisitiones: & qui hoc quærit, inquit etiam absurdiora: neque auribus tantum accipienda hæc sunt. De deo enim nunc nobis sermo est, non de humana natura, quæ nostrarum rationum consequentię necessitatique subiecta est. Veruntamen pro infirmorū intelligentia, aliquod adhuc exemplum adducemus. Age dic, quæso, Nunquid Solis splendor ex ipsius Solis natura emanat, an aliunde? necessario fatendum est, nisi penitus decipiamus, ex Solis natura: quod cū ita sit nunquam tamen ipso Sole posterius ipsius radios fulgorēmq; dixerimus exoriri, quum sine his nunquam appareat. Quod si in his quæ ipso visu & sensu percipiuntur in corporibus, quod ex aliquo

Psalmo.

146.4

quo sit non posterius eo à quo sit esse aliquid manifeste deprehenditur: persuaderi non poterit inuisibili, ineffabili naturæ, eadem inesse potestate, ut par est illius essentiæ? Propterea Paulus quoque ipsum, & ex eo, & coeternum asseruit. Quid autem? Nonne & secula & temporum spatia per ipsum facta sunt? omnia confiteamur necesse est, nisi insaniamus. Nulla igitur inter patrem & filium est differentia. Si nulla, non est filius posterius, sed coeternus patri. Ante enim & post, tempus significant & ostendunt. Sine seculo, vel tempore, nemo posset neque ante, neque post intelligere. Temporibus autem & seculis omnibus superior est deus, atque antiquior. Quod si omnino filio principium esse cõtendis, caue ne patrem quoque sub principio antiquiori quidem, sub principio tamen comprehendere eadem ratione cogaris. Age, nunquid terminum aliquem, vel principium filio constituis, à quo ad superius illud procedens patrem superiorem esse dicis? Quid? Dic igitur, quæso quanto pater prior est, breue ne an longum inter patrem & filium temporis spatium fuisse dicis? alterutrum asseras sub principio patrem comprehendas necesse est, Medium nanque intervallum quantuncumque sit, proculdubio metiris. Dimensio autem fieri non potest, nisi sit utrinque principium, sub quo hoc pacto quantum in te est, patrem constituis, neque iam secundum nos pater sine principio intelligi poterit. Nonne assentis id verum esse, quod à Salvatore dicitur ubique potestatis ipsius argumentum. Qui non honorat me, non honorat patrem? Nec ignoro *Ioan. 5. d* hoc verbum non facile à multis intelligi: idcirco plerisque in locis sententias nostras asserre differimus, eo quod reliquum vulgus eas capere atque assequi nequeat, neque si assequeretur, firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humanæ nanque rationes, & sententiæ incertæ sunt, atque imbecilles, libenter autem & illud negantibus veritatem asseram, quod à propheta dicitur: Ante me non est factus alius deus, & post me non est. *Esa. 43 b* Quod si filius patre minor est, quo pacto, inquit, post me non est alius deus? Nunquid ipsius vnigeniti tolletis substantiam? Necesse est enim aut hoc iam impie audere, aut in propria patris & filii persona vnam intelligere diuinitatem. Quoniam etiã pacto id verum est, Et omnia per ipsum facta sunt? Nam si patris ævum antiquius, quomodo quæ ante ipsum filium facta fuerunt, per ipsum facta sunt? Videtis

ne in quantam temeritatem se adducant, qui semel veritatem abiecerunt? Sed quamobrem non inquit Evangelista, ex nihilo factum esse, quemadmodum Paulus his verbis ostendit, qui vocat quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt: sed in principio erat, inquit. Hoc illi contrarium est, nec immerito: siquidem deus neque sit, neque sic quicquid habet antiquius, sed huiusmodi Gentium verba sunt. Age & illud, Nonne rerum omnium conditorem longe omnium excellentissimum præstantissimumque dixeris? Quod si itidem ut alia ex nihilo factus esset, ubi eius incomputabilis esset excellentia? quid nem illud: Ego primus, & ego post hæc? &c. Ante me non est factus alius deus. Si enim filius non esset eiusdem substantiæ, alter esset deus: si non cœternus, post illum & si non ex substantia processisset, factum esse constaret. Quod si ad idolorum simulachrorumque differentiâ hæc facta asserunt, cur eiusdem differentiæ gratia vnum verum deum dicere non consentiunt: Ac si ad eam differentiâ hoc dictum esset, quonam pacto verba omnia interpretaberis? Post me, inquit, non est alius deus: non filium his verbis excludit posse non esse, sed deum fictum. Esto sane. Quid ergo quod ait, Ante me non est factus alius deus? Itane hoc quoque intelliges, quod fictus deus ante eum factus non sit, sed tamen filium factum. Et quisnam hoc dixerit? neque enim ipsum diabolum hoc dicturum arbitror. Præterea si filius non est cœternus patri, infinitam eius vitam quonam modo dixeris? Nam & si alicuius principii ducit, quanuis sine fine sit, non tamen est infinitus. Quod enim infinitum est, utrinque sine careat oportet. Hoc Paulus his verbis manifestavit: Neque principium dierum, neque finem habes: quibus verbis & principio & fine carere planè demonstravit. Quemadmodum enim hoc non habet finem, ita neque illud, cum neque hic finis, neque illic principium. Quonam autem pacto vita erat aliquando, cum non esset? Vitam namque semper, & sine principio. & sine fine esse omnes consentiunt. Si profecto vita sit, quemadmodum est. Si verò est, quando non est. Qua ratione aliis vita esse potest, cum aliquando ipsa non fuerit? Quid ergo causæ fuerit, quod principium Ioannes posuit, In principio, inquit, erat. Considerasti hanc particulam, In principio erat, & verbum erat non intelligis. Quid autem de patre propheta diceret, A seculo & usque in seculum tu es? Nunquid

Rom. 4. c

Esa. 41.

Hebr. 7. a

Psal. 89. a

Nunquid ei terminum aliquem his verbis præscripsit? Nequaquam, sed eius significat æternitatem, itidem hoc in loco intelligi necesse est: quippe cum nullum ei terminū constituat, neque dicat principium habuisse, sed in principio erat. Hinc te adducit, tibi suadet, ut filium sine principio intelligas. Sed dixerit, quispiam, patrem articuli adiectione, filium sine articulo positum, Quid ergo? cum Apostolus, inquit: Magni dei, & saluatoris nostri Iesu Christi: & iterum, Qui est super omnes deos: sine articulo filij meministi. Itidem de patre ad Philippenses scribens: Qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem deo. Et ad Romanos: Gratia vobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo neglecti articulum. Superuacaneum nanque est ubi que id præponere, præsertim cum superius eo frequenter usus sit. Quem idmodum enim de spiritu pater loquens, inquit, Spiritus deus: neque cum spiritui articulum non adiciat, idcirco deum esse incorporeum negamus: ita hoc in loco, quanuis filio articulus non præponatur, non propterea patre minor est deus. Quid tum, cum & hunc & illum appellet, neutris nobis diuinitatis ullam facit differentiam, sed profus contrā. Nam cum dixisset, *Et deus erat verbum*, Ne quis filij diuinitatem patre aliqua ex parte minorem arbitraretur, mox id affert, per quod eius suprema diuinitas manifeste significatur, & eius demonstrat æternitatem. *Hoc enim erat (inquit) in principio apud deum: & opificium addit, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Quod potissimum pater per prophetas ubique eius substantiæ iudiciū esse prædicat, & frequēter in hoc demonstrando prophete versatur, neque hoc duntaxat, sed etiam summa ope ad idolorum simulachrorūque gloriam tollendam contendunt. Di, inquit, qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Et iterum: Ego manu mea extendi cælum. Ut diuinitatem per hoc significari ostendat, idē frequēter meminerunt. Ioannes autē his solis verbis non contentus, etiam vitā ipsam, & lucem appellat. Si igitur semper cū patre fuit, si omnia cōdidit, produxit, cōtinet: hoc enim per vitā significatur, si vniuersa illuminat, quisnam adeo stultus, adeo temerarius est, ut dicat ex his euāgelistā minore diuinitatis virtutem intellexisse, per quē & æqualitas, & idē esse vel maximē po-

Tit. 2.

Psalmo.

104. a

Phil. 2. a

Rom. 1. a

Iohn. 4. c

hier. 10. b

Psalmo.

103. a

Hier.

51. a

Rom. I. c

test ostēdit. Nolumus, quęso, creaturam cum creatore confundere, ne id audiamus, quod seruierunt creaturę potius quam creatori. Quod si de cœlis hoc dictū existimant, veruntamen cū de his sermo haberetur prorsus tanquam gentile & impium creaturę cultum exhibendum negauit. Absit igitur vt huiusmodi nos ipsos maledicto subiiciamus. Propterea venit dei filius, vt nos ab hoc cultu liberaret: propterea serui formam accepit, vt ab hac nos eriperet seruitute: propterea in spatus est, propterea a lapidibus cęsus, propterea mortem passus ignominiosam, atque turpissimam. Minimē committendum est, vt nullum hæc nobis fructum afferant, & in pristinā rursus impietatem recidamus, imò lōge grauior. Non enim creaturę seruiendum est, & ipsum creatorem, quantum in nobis est, in creaturę vtilitatem adducendum. Ipse nanque qualis est permanet. Tu autem idem ipse es, inquit, & auri tui non deficiēt. Ei igitur gloriam demus, vt a patribus & maioribus nostris accepimus, demus, inquit, gloriā & fide, & operibus. Nulla enim nobis honoris dōgmatum ad salutem vtilitas, si vita vitiorū sordibus scateat, & inquinetur. Quam obrem eam ita formemus, & erudiamus, vt deo placeat, omni turpitudine, iniquitate, auaritia longe abiecta, & itaquam hospites & aduenas, & a terrenis rebus alienos nos exhibeamus. Et si quis diuitiis plurimis & possessionibus affluat, haud aliter his quā colonus vratur, tanquam paulo post ea omnia velit nolite relicturus. Et qui fuerit iniuria laceratus, non modo memor non iungat peccatori, sed quam primum eam obliuioni prorsus mūdet. Nō amplius vna nobis die ad irā indulgit Apostolus, Sol, inquit, nō occidat super iracundiam vestram. Et meritō quidem nihil enim tā hircui fieri potest molestius. Quod si non ira percitos nos cōprehenderet, omnes operationes nostrę grauiōres subsequerentur, cum ignis plurimum memoria excitetur, si per ocium omnia animum prouocantia, ætrocius nobis reputentur. Priusquam igitur tam exitiali vacemus ocio, & vehementiorem flammam accendamus, præueniendum præcepit, & quicquid peccātus nostrum vrit, penitus extinguendum. Vehemens enim irę affectus est, & omni flamma vehementior: quare nobis celeritate opus est, vt hunc ignem extinguamus, neve ad summum eum euadere sinamus. Ira enim morbus, nisi mox sedetur, multas generat,

*Psalms.
101. d**Ephē. 6. f*

nerat, calamitates, domos & familias totas euertit, veteres dissoluit consuetudines, & breui momento res infandas molitur: eius nanque furoris impetus ipsi ruina, inquit, est. Quamobrem huius indomitæ beluæ nolumus habenas remittere, sed præduro freno, metu scilicet futuri iudicii, eam cohibeamus. Quoties cum dolore aliquo amicus te, vel familiaris affecerit, ad iramque concitarit, veniat in mentem quæ tu contra deum commiseris, quodque si à proximo offensam & contumelias æquo animo tolleraueris, leuius in te dei iudicium prouocabis. Dimitte, inquit, & dimatterur vobis. Cum hoc succurrerit, omnis vltionis cupiditas continuo euanescit. Illud præterea animo frequenter volutes velim, & si quando in immanitatem aliquam, & furorem mox lapsurus te continueris, & si quando ira percitus, in alicuius iniuriâ perniciem ve præceps irrueris, & vtraque inuicem tempora conferas, id enim non parum tibi ad correctionem profuerit: age, dic quæso, vtrum tibi laudabilius duxeris, ab, cum ab ira victus es, an cum eam viciisti? Nonne victi nos ipsos reprehodimus vehementius, & nemini nos accusante erubescimus, & multo nos operum & verborum nostrorum subit pœnitentia? Verum cum affectus strenuè superauimus, victoris more & gaudemus plurimū, & exultamus. Victoria enim contra iram est, & quidem maxima non cum vlciscimur iniuria, sed cum eas æquo animo tolleramus. Hoc nanque magnum est, hoc laudabile. Neque cum ira excādescis, cuiuspiam mineris interitum, neque in eum furibundus irruas. Neque ad monentem vt iram cohibeas, contemnere velis, ea gratia ne quis te forte irrideat. Nemo te hac causâ irridebit, sed cum ira te traxerit in vindictâ, vel si quis irriserit stultus erit ostendendus. Tu vero noli inter stultos & amentes victoriæ gloriam querere, sed ea contentus sis, quam sapientum tibi iudicio comparaueris. Verum quid in paruo & humili hominum spectaculo te constituo? in ipsum continuo deum oculos dirigas, qui te laudabit, neque præterea vllan̄ ab hominibus gloriam querere oportebit. Siquidem huius seculi gloria ad gratiam sæpe, nonnunquam ad odium tribuitur, neque quicquam affert utilitatis: quod verò deus nobis indicat, nullam huiusmodi habet dubitationem, & plurimū qm̄ à deo laudatur, utilitatis consequitur: hanc nos laudem, hunc hono-

Luca. 6. f

rem sequamur. Vísne manifestè intelligere quantum mali afferat iracundia? Adís cum aliquādo quispiam rixatur, ne que enim in temetipso facilè hāc possis deprehendere turpitudinem tenebris & ebrietate ratione obuoluta, sed cū tui tibi affectus nō dominantur, tunc in aliis rem tuam planissimè cognoscat licet, cū incorruptè & verè iudicare poteris. Videbis nanque iratos non secus ac insanos turpiter in medium præcipientes fieri. Cū enim circa præcordia ira essetbuerit, os ignem emittit, tota inflatur facies, incompositæ manus mouentur, ridiculè prosiliunt pedes, monitoribus & rixam dirimere conantibus insultant, in eosque nulla ab insipientibus differētia irruunt: & cum hæc faciunt, tanquam amētes, nihil sentiunt, nihil intelligunt, sed a sanorum more calcibus, morsibusq; inuicem insultant. Et profectò iracundia percitus, nullū neque decorem seruare potest, neque modestiam. Hi igitur homines post hanc ignominiam & domum & ad se reuersi, dolore simul angustus & metu, cum intelligāt quos læserint, quos furoris & insanie suę testes habuerint. Quippe qui in illo furore nō secus ac mēte capti, quid faciant nō aduertunt: cū ad se redierint, tum demū omnia secū reputant, num amici, num inimici ei insipienti affuerint, num viderint pari enim ratione utrosque formidant, alios tanquam reprehēsores, & eos quorum præsentia magis sibi erubescēdum sit: alios tanquam qui ipsorum malo, & ignominia plurimum gaudeāt. Quod si ad plagas & verbera inuicē proruperint, longè maiore formidime anguntur, ne quid grauius ei qui cæsu est accidat, ne aut febris in mortem, aut vlcus insanabile, in vltimum eum adducat periculum. Et quid, inquit, mihi pugna opus erat? quid iniuriis? quid contentionibus? Hæc & illa pereant, & omnibus his terrenis rebus maledicunt, quæ ipsis discordiæ præbuerunt materiā, & de dæmonibus conqueruntur: stultiiores autem cū perperam quod operantur, temporū malitiæ insimulant: non tamen malitia temporū causā est. Neque enim mala sunt ipsa, neque malus dæmon duntaxat, sed eorū malitia, qui à prauis se vinci patiuntur affectibus: hī dæmones alliciunt, & sibiipsis malorum omnium sunt auctores. Sed intumescit cor, inquit, & iniuriis excādescit. No uimus quid ira possit, & idcirco qui inanem hanc besuam exuperant, eos maxime admiramur, neque de est, modo velunus,

litus, iacultas. Quamobrem cum domini nos, & principes contumeliis prosequuntur, non irascimur: an formido ira non minor nos absterret, neque à principio irę locum dare permittit. Quamobrem serui sæpenumero à nobis maledictis affecti, silentio omnia perpetiuntur, an quod seruitutis vinculo cōtinentur? Tu autem noli solum dei timorem cogitare, sed etiam quod ipse tibi iniuriam faciat, cū silētiū indicit, & omnia æquo animo perferes. Dicte vergenti Quid faciam tibi? alius mihi & dexteram, & linguam cohibet: hoc perfectò verbū & tibi, & illi fiet philosophiæ materia. Nunc autem hominum gratia etiam intollerabilia ferimus, & ad eos qui nos laceflunt, huiusmodi sæpenumero verbis vtimur: Ille me, non tu, laceflit. Verū deo nō tam adhihemus reuerentiam, & quænam nobis venia speranda est? Agite, quæso, nos ipsos alloquamur. Deus nunc nos laceflit, cū manns nostras continet, ne profliamus cōtrā, néve nobis deus, quā homines sit despectior. Exhoruistis hoc verbum? Verum ego non verbum tantum, sed operationes exhorrere has velim. Dei præceptum est, non modò nobis percutientem maxillam, sed grauiorem etiam contumeliam perferendam: nos verò volendo penitus metui, diuinę repugnamus voluntati, vt non modo mala perpeti recusemus, sed grauius etiam iniurias vlcersci adnitamur: qui nisi omni conatu vltioni inuigilemus, humilis nos ipsos, & abiecti animi esse ducimus, & quod grauissimum est, nostram calamitatem, victoriam nobis ducimus: & cum maxime ab ira vincimur, tunc maxime vicisse existimamus: & cum bumi misere prostrati iacemus, innumeris à diabolo plagis, vulneribꝫ squę acceptis, victoriam reportasse contendimus. Quamobrem fratres vos ego & hortor, & moneo, vt victoriam ipsam cognoscere non negligatis, eamque prosequamini: siquidem malorum perpessio victoria nobis est. Si igitur à deo laudum præconia cupimus, non æterna certamina, sed diuinam legem in his seruemus certaminibus, & quicquid eueniat, æquo animo perferamus, hoc pacto veteri prostrata malitia, & præsentis seculi, & quę in futuro nobis promittuntur bona cōsequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, honor & imperium in secula seculorum, Amen.

Luc. 6. d

IN CAP. IOANNIS I.
HOMILIA III. EX CAP. I.

MONI A per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Moyses veteris testamenti librum historiamque exorsus, quæ sensu percipiuntur, ea nobis pluribus verbis enumerat. In principio, inquit, crea-

Gene. 1. 4
seq.

uit deus cœlum & terram. Inde subdit lucem secundum cœlum, stellarum naturam, varia animantium genera creata, & cætera denique omnia, ne singulatim prosequentes simus longiores. Hic autem euangelista omnibus his præcisit, atque omisis, vno verbo & ea, & longè altiora comprehendit, nec immeritò: utpote cum satis cognita essent auditoribus, & ipse ad altiore, præstantiorémque materiam properet, & omni conatu non circa creata, sed ipsum omnium creatorem incumbat: idcirco ille quamvis minorem creationis partem aggredieretur: nihil enim nobis de inuisibilibus disputat virtutibus, his tantùm immoratur. Verum Ioannes ad ipsum omnium conditorem ascendere festinans, meritò & quæ ille prosecutus est, & quæ conticuit, prætermisis paucis, omnia comprehendit. Omnia, inquit, per ipsum facta sunt: & ne putares quæcunque Moyses dixit, ea duntaxat Ioannem intelligere: insert, Et sine ipso factum est nihil quod factum est: hoc est, eòcum quæ creata sunt, siue visui siue intellectui tantùm subiecta, nihil sine filij virtute productum est, vel conditum. Neque cum dixerimus, Sine ipso factum est nihil: profecto id puncto notabimus, ut hæretici opinantur. Hi enim cum velint spiritum creatum esse, sic legunt: Quod factum est io ipso vita erat. verum cum ulla profecto ratione hæc intelligi possit oratio, Primum namque oeq̃ue temporis huius, neque propositi erat, spiritus meminisset: quod si ita ei visum est, si ita placuit, quamnam gratia tam obscurè spiritus mentionem fecit? vnde autem constat de spiritu dictum esse? Præterea in hoc euangelio inuenimus, non spiritum, sed filium & seipsum factum. Verum excitemini ne hæc vos sententia fugiat, & agite quæso, primum hunc textum secundum eorum legamus opinionem: hoc pacto quàm perperam, impièque eum interpreteatur, planè intelligetis. Inquiunt igitur: Quod factum est in ipso vita erat: hanc vitam spiritum intelligi contendunt, sed hæc vita lux etiam inuenitur appellata,

pellata, cum subdidit: Et vita erat lux hominum. Itaque secundum eorum positionem, lux hominum spiritus dicitur: Quid ergo cum prosequitur, Fuit homo missus à deo, qui testimonium perhiberet de lumine? quod etiam de spiritu dictum confiteantur, necesse est, quod enim superius, verbum, appellauit: id deinde, & deum, & vitam, & lucem, appellat. Vita erat, inquit, hoc verbum: & vita, lux. Si igitur verbum, vita est: verbum autem hoc, & vita, caro factum est: vita facta caro est, hoc est verbum. *Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.* Quod si spiritum dicant hoc in loco vitam appellari, cōsidera quod sequerentur absurda. Erit enim spiritus incarnatus non filius, erit vnigenitus spiritus. Quod si negaretur, in aliud longè absurdus, hoc euitato, prolaberetur. Nam si de filio hoc in loco intelligendum, & punctum illic faciendum contenderent, filium à seipso factum sateri cogerentur. Nam si vita est verbum, & quod factum est in ipso vita erat, secundum eorum lectionem, ipso in seipso, & per seipsum factus est. Deinde post nonnulla in medium adducta, subdit: *Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.* Ecce vnigenitus filius, eorum sententia spiritus sanctus esse inuenietur, de eo enim hæc omnia narrata sunt. Animaduertisne cum semel veritas deprauatur, quo reseuadat? quod impia, quod absurda patiatur? Quid ergo? nō erit lux spiritus? Est sanè lux, sed hoc in loco nequaquam de eo loquitur euāgelista: etenim deus spiritus, hoc est, incorporeus, appellatur: non tamen vbicunque mentio fit de spiritu, deus quoque intelligitur. Et quid admiraris si de patre hoc dicimus, cum ne de paracleti quidem appellatione id dicere possemus, vt vbicunque spiritus, illic omnino paracletus significetur, quauis hoc nomen illius potissimum sit demonstratiuum? siquidem & Christus dei virtus & dei sapientia nuncupatur, nō tamen semper sapientiæ, & virtutis de appellatione filium dixeris intelligendum. Itidem hoc in loco, quauis illuminet spiritu, minimè tamen de eo intelligitur: sed quando eos iam bis erroribus liberauimus, vndique contra veritatem insurgere admittentes: eo quo primā asseruerunt modo legendum, pertinaciter insistant, videlicet: Quod factum est in ipso vita erat: quid igitur & Sodomorum supplicium, & diluuium, & gebenna, & innumera huiusmodi?

Sed de mundi opificio sermo nobis, inquit, est: sanè quidem & illa opificij sunt. Sed vt vehementius eorum reprehēdamus positionem, percōtemur eos, nunquid lignum vita sit? nunquid lapis? inanima hæc & immobilia. Verum & hæc omnino esse nata, & quisnam hoc diceret? Non enim ipsa vita homo est, sed vitam suscepimus. Et vt ordine hoc etiā in loco orationem prosequamur, animaduerte quā inep̄tē, quā absurdē, quā quen nulla ex parte spiritui quicquam consentaneum loquantur. Nam cum inde decidunt, ea hominibus attribuunt, quæ meritō de spiritu dici arbitrati sunt. Veruntamen etiam sic ipsorum sententiam inquiramus, Vita, creatura hoc in loco intelligitur, ergo & lux creatura est, & de ea venit testimonium perhibiturus Ioannes: quamobrem igitur ipse lux non est? Non erat, inquit, ille lux, atqui ex creaturarum erat numero. Quomodo ergo non est lux? Quomodo in mundo erat, & mundus per ipsum factus est? Nunquid creatura in creatura erat, & creatura per creaturam facta erat, vel est? quomodo & mundus eum non cognouit? *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Sed iam satis risimus: vobis has ineptias, hæc monstra consideranda dimittimus, ne risus mouendi duntaxat gratia hæc dixisse videamur, & tempus conteramus incassum. Nam si neque de spiritu id dictum est: vt planē ostendimus, neque de creatura. & eo quo asserunt puncto esset is textus distinguendus, Illud vñ sequeretur absurdissimum, quod ante diximus, filium per seipsum factum esse. Si enim lux vera filius est, lux autem hæc erat vita: vita autem facta est in ipso: eorum proculdubio sentētia hæc coniungi, & in idem venire necesse est. Quamobrē hac reiecta, veram aggrediamur expositionem. Quæ nam autem ea est? vt postea eam particulam, quod factum est, perfectum punctum apponamus: deinde clausulam incipiamus, In ipso vita erat cuius particulæ sententia huiusmodi est: Sine ipso factum est nihil, quod factum est. Si quid factum est, inquit, sine ipso factum non est. Vides quo pacto hac breui adiectione omnia corrigit inconuenientia: Ex ea enim particula, Sine ipso factum est nihil: & adiectione, quod factum est: intelligibilia comprehendit, spiritū subtrahit: Quippe quum dixisset, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil. Ne quis suspicaretur,

si omnia

si omnia per ipsum : spiritum quoque per ipsum factū esse, ea fuit adiectio necessaria. Ergo si quid factum est, id per ipsum factum dixi, siue inuisibile sit, siue corporeum, siue coeleste. Præterea non simpliciter dixit, omnia : sed si quid factum est, hoc est genitum : spiritus verò ingenitus est. Vidē sine doctrinam qua certissimam in memoriam reduxit sensibilem creationem, quæ antè Moyses edocuerat ? Inde quum satis in his profecerimus, ad altiora nos erigens, ad incorporea scilicet atque inuisibilia, spiritum sanctum ab omni creatura seūxit. Itidem Paulus gratia hac inspiratus, inquit, vniuersa in ipso condita esse, cuius animaduertere, quæso, certitudinem : ipse enim spiritus in Paulo loquebatur. Ne quis igitur eorum quæ à deo creata factaque sunt, quicquam subtraheret, eo quod sint inuisibilia : neque his admisceret paracletum, sensibilibus & quæ cognitu facilia sunt prætermisissis, coelestia his verbis enumerat : Sine throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Hæc autem pericula, siue singulis addita, nil aliud nobis significat, quàm omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factū est nihil : quod factum est. Si verò hanc præpositionem Per, significare diminutionem arbitraris, audi Prophetam dicentem : Initio terram tu fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli : quod de patre tanquam de conditore dictum est. Idem de filio Paulus attestatur : nunquam profectò id asseriturus, nisi conditorem ipsum non ministrum opinaretur. Per ipsum autē hoc in loco nulla alia ponitur gratia quam ne in genitum quispiam suspicaretur. Nam quod ex opificij & generationis dignitate nihilo sit patre inferior, audi loquentem : Sicut pater suscitatur mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat : quod si de filio etiam in veteri testamento : Initio terram tu fundasti domine, dictum est, manifesta est opificij dignitas. Sin de patre prophetam id locutum dixeris, quod de illo dictum est : Paulus filio attribuit, & ita idem efficietur : neque enim filio id Paulus tā cōstanter attribuisse, nisi proculdubio patri & filio pares esse intelligeret dignitates. Vltimæ nanque & amētix esset & audaciæ, quæ in corporali conuenirent naturæ, ea ad minorem, & quæ illa indigeret deducere. Verum neque minor est filius, neque patris indiget substantia : quocirca non hoc modo de filio Paulus audet profiteri, sed alia quoq; huius-

Colos. 1. c

Psal. 103.
a.

Hebr. 1. a

Infra 3. d

modi: hoc enim verbum, ex quo quod tanquam dignum quoddam, & præcipuū soli patri attribuit, filio quoq; proprium his verbis ostendit: ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum, & cōstructum crescit in augmentum dei: neque hoc solo contentus, aliunde etiam nobis os obstruxit, quum illud verbum: Per quem quod diminutionem significare arbitraris, patri attribuat. Fidelis enim deus (inquit) per quem vocati estis in societatem filij eius. Et item per voluprare[m] eius. Erat ibi, Quod ex ipso & per ipsum, & ad ipsum omnia. itaque non filio tantum hoc verbum, ex quo, sed spiritui quoque attributum inueneris. Dixit enim ad Ioseph angelus; Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea genitum est, ex spiritu sancto est. Quemadmodum certè hoc verbum, In quo, quāuis spiritus sancti sit proprium, id tamen deo attribue-re non recusat propheta, quum inquit: In deo faciemus virtutem. Et Paulus obsecrans, inquit: Si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntatem dei venire ad vos. Et iterum, In Christo Iesu. Er huiusmodi frequēter verba indifferenter accepta inuenimus: quod minimè fieret, nisi vbique eadem esset substantia. Ne autem ex ea particula: Omnia per ipsum facta sunt, de signis dictum suspicaberis: de his enim reliqui euangelistæ verba fecerunt, non multo post subdit: *In mundo erat, & mundus per ipsam factus est.* Non autem spiritus qui factus non est, sed omnem longe excedit creaturam. Verum iam reliqua prosequemur, cum de rerum creatione Ioannes verba fecisset, quod scilicet: *Omnia per ipsam facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est.* De prouidentia iam sermonem ag-greditur. *In ipso, inquit, vita erat.* Quod ideo addidit, ne quis forte distideret, quoniam pacto tanta & talia per ipsum factum sunt. Nam quemadmodum si ex profundissimo & iugi fonte quantum vis aquæ haurias, nihil tamen his dimi-nuitur: ita in vnigeniti operibus, quodcunque ex his pro-ductum factumve credideris, nihilominus effecit. Imò vt propriori vramur similitudine, lucis, scilicet quā mox ipse subdidit: *Et vita erat lux hominum.* Quemadmodū, inquā, lux quantumuis hominum multitudinem illuminaret, ni-hil splendoris remitteret: itidem deus & antequam mun-dum condidit, & postquam cōderet, idem perfectus arque iuteger

I. Cor. I. d

Rom. II. d

Matt. I. c

Psal 59. c

Roma. I. b

Galat. 5. b

integer permanet, nihil tanto & admirabili opificio minor, nihil imbecilior: Quod si innumeros huiusmodi esset mundos conditurus: omnibus tamen sufficeret, non modo ad creandos, sed ad gubernandos. Vitæ enim nomen hoc in loco non modo creationis est, sed prouidentiae ad perpetuitatem. Necnon & resurrectionis rationem iam afferre incipit, & admiranda hæc euangelia exorditur: adueniente autem ad nos vita, vis mortis perit: & luce nos illuminante, tenebræ euanuerunt: sed manet semper in nobis vita, & mors ei dominari non potest. Itaque de patre dictum est: de hoc quoque propriè dicitur, quod in ipso uiuimus, & mouemur, & sumus. Quod & Paulus his verbis significauit: quia in ipso condita sunt vniuersa, & omnia in ipso, & per ipsum creata sunt: quapropter & radix dicitur, & fundamentum. Verùm cum audis, *Quod in ipso vita erat.* Noli suspicari compositum: alibi enim de patre dicit, Sicut pater habet vitam in se, sic dedit & filio vitam habere: sed ut patrem idcirco nō dixeris compositum, quia vitam habeat, ita nec filium. Etenim alibi inquit, quod lux est deus: & iterū, quod lucē habitat inaccessibilē. Hæc autē omnia singillatim prosequuti sumus, nō quod cōpositionem vllam in deo suspicemur, sed ut paulatim ad doctrinæ altitudinē euehamur. Cum enim non facilè à multitudine intelligi possit, quantā ratione in eius persona vita sit primum, id humilis tetigit, quum inquit: Dedit ei vitā habere. Iude eruditos altius erigit his verbis: Ego sum vita. Et iterū: Ego sum lux. Et quænam est hæc lux? Non quæ sensu, sed quæ animo percipitur, quæ ipsam illuminat animā: Cū enim dicturus esset Christus: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Idcirco hunc exorsus Euāgelista, inquit, ipsum esse qui illuminat: ut quauis de patre aliquid eiusmodi audietis, non solius patris id esse, sed filij quoque profitearis. Omnia, inquit quæcūque habet pater meus, mea sunt. Primum igitur creationem nobis edocuit, deinde beneficia quæ in aduētū suo nobis largitus est, vno verbo commemorauit, significauitque Euāgelista, cum ait: *Et vita erat lux hominū.* Non iudeorū, sed hominū omnium. Non enim iudei dūtaxat, sed Gentiles quoque in hanc cognitionem deuenere, & cōmunis omnibus proposita est hæc lux. Quantā autem gratia nō angelorū, sed hominū tantum lucem dixit? quoniam ei in præ-

Act. 17. f
Colos. 1. c

Infra 5. e

1. Tim. 6. e

Infra 5. c

Infra. 14. a

Ibid. 8. b

Ibid. 6. c

Infra. 10. b

sentia de humana natura sermo habetur: & ad homines venit, ut vera & perpetua eis bona annūciaret. *Et lux in tenebris lucet.* Tenebras, & mortē & errorē appellat. Siquidem sensibilis hæc lux, nō lucet in tenebris, sed omni luce penitus tenebræ carent. Prædicatio autē inter eū qui omnia cōprehenderat, errorem effluxit, eūque penitus aboleuit: & mortēs Christus sic mortē vicit, ut eos qui iam pridē morte detinerentur, liberaret. Cū igitur neque mors, neque error hāc lucē exuperet, sed claritate incredibili propria vi ubique effulgeat: idcirco inquit, *Et tenebræ eam non comprehenderunt.* Quæ & si vinci nequeat, non tamen illorū qui illuminari nolunt, animis patitur immorari. Quamobrē si non omnes comprehenderit, nolite turbari, Non enim necessitate & vi, sed quū volumus, quū assentimur, deus ad nos venit. Nolimus huic luci, & tantis delicias ostiū claudere: hæc lux per fidem nobis exoritur, & exorta in eorum, à quibus piē suscipitur, animis assatim radios diffundit: cui si purā & immaculatā vitam exhibeas, semper tecū permanet, semper in te habitat. Qui diligit me, inquit, præcepta mea seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eū veniemus, & mansionem apud eū faciemus. *Quemadmodū enim* solaribus radiis nemo clausis oculis frui potest, ita neq; huius claritatis particeps abunde vnquam fuerit, nisi animi oculū ad eū & dirigat & intendat: tunc enim quocunq; se vertit, facilis ei prospectus patebit: quod eueniet, cū omnibus malis affectibus animum purgauerimus. Peccatū enim tenebræ & vorago quædam profunda: quod vel inde plauissimē constat, quod clam & sine arbitris peccata cōmittūtur. Quicunque enim in facinora, scelerāque prolabitur, odio habet lucem, neque luci se credit, & quæ occultē, & in abscondito fiunt, etiam fuit dictu turpia. Sicut enim in tenebris neque amicus, neque inimicus agnoscitur, sed omnia penitus ignorātur, itidem in peccato vsu venit. Quippe qui lucro inhiat, nullam amici, inimicive intelligi differentiā: & inuidus familiarissimū non secus quā inimicū conspiciatur, & latrones similiter in omnes bellū gerunt, omnibus insidiantur: & omnino quicunque se victorū sordibus coinquinant, nihil ad rerum differentias dignoscendas ab ebriis, insanientibúsque differunt. Et quemadmodū noctu amato lumine lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides preciosos, & alia omnia

codem

Inse. 14.c

Eph. 5.c

eodem modo & videmus, & diiudicamus: ita qui sordide, & vitiose vitam viuit, neque modestiæ vim, neque sapien-
tiæ discernit pulchritudinem. In tenebris enim, ut iam dixi,
preciosi etiam lapides nullam speciem, nullum præ se fe-
runt fulgorem, non sua, sed caligantium oculorum culpa.
Neque hoc duntaxat nobis dum sub impia vitiorum tyran-
nide viuimus, molestum est, verum etiam illud quod for-
midine propterea angimur, & veluti qui per obscuram no-
ctem iter faciunt, ut nihil metuendum sit, metu tamen con-
cutiuntur: sic qui scelus aliquod admittunt, & si nemo id
videat, nemo reprehendat, nihilo tamen melius sibi fidunt,
sed omnia formidant, omnia suspicantur: quippe qui per-
petuis conscientiæ stimulis agitantur, omnia formidolose
circumspiciunt. Propulsemus igitur tam grauem, tam mole-
stam vitam, cuius angorem mors sequitur, mors, inquam,
immortalis & perpetua, cui nullus supplicij finis est. Adde
quod in hac vita nihil ab insaniensibus hi differunt, qui ter-
renas res & breui duraturas tanquam in somnis suspican-
tur, videntur diuitiis affluere, cum nullis affluent: in deli-
ciis esse, cum non sint: neque ante se deceptos intelligunt,
quàm ab insania liberentur, quàm somnũ discutiant. Quo-
circa & sobrii simus & vigilemus, nobis Paulus precipit, &
itidem dominus. Qui sobrius est & vigilat, quantum a pec-
cato capiatur, mox tamen ipsum abiicit, fugatque: qui ve-
rò somno aut insania comprehenditur, non intelligit quo
pacto sub eis detineatur seruitute. Quamobrem nobis nul-
lus sit somni locus: non enim noctis tempus est, sed dici, ut
in die honeste ambulemus: Et enim nihil peccato turpius
est, nihil ignominiosius. Et profecto si ad turpitudinis ra-
tionem referatur, tolerabilius est nudos, quàm in peccato &
scelere deprehendi: illud enim non ita in culpa est, inter-
dumque paupertatis gratia cõtingit: eo autem qui peccatorũ
sordibus inquinatur, nihil obscenius nihil contemptu di-
gnius. Veniat nobis in mentem & diligenter consideremus
eos qui rapinæ & cupiditatis causâ in iudiciũ vocantur, quã
obsceni, quàm ridiculi appareant, cum omnia turpiter &
iniuste fecerint, omnes sefellerint, in omnia temere prola-
psi sint. Nos autem tam misere, tam infelicitè vitam agi-
mus, ut vestem præpostere indui non patiamur, imò alios
si id faciant, reprehendemus: quum verò & nos, & proxi-

Mat. 24.

d. & l.

1. Corint.

16.6

mi nostri, capite ambulemus, non aduertimus. Quid enim eo turpius, qui assidue meretricios pctit fornice? Quid contumelioso, quid maledico, quid inuido risu dignius. Sed quanobrem non tam hæc turpia, quam nudus ambulare videatur? ex consuetudine, unde nemo vnquã sponte sua nudus ambulare consuevit. Illud autem omnes omni tempore, & sanè confidenter audent. Quod si quispiam cum angelis haberet consuetudinem, apud quos vel nunquã tale committitur, certò tunc quoniam ridiculum fit, intelligeret. Et quid de angelorũ loquor consuetudine: in ipsis enim regis apud nos, si quis introductam meretricem cognosceret, vel ebrietate, vel aliqua huiusmodi turpitudine dehonestaretur, vltimum daret supplicium. Quod si hæc in regis intollerabilia sunt, longè magis in conspectu summi & omnipotentis regis cum vbique præsto adsit, & quæcũque audemus intueatur, meritis poenis afficiemur. Quare vos & hortor & admoneo, vt in hac vita & sobrios nos & quietos exhibeamur, rex enim noster omnia nostra opera cõspicitur. Vt igitur hæc lux perpetuò nos illuminet, hos diuinæ clementiæ radios & quæramus, & efflagitemus, ita vt pte sentibus his, & futuris bonis affatim fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, quem, & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA QUINTA.

EX CAP. 1.

VIT homo missus à deo, cui nomen erat Ioannes. Cùm de verbo dei in euangelij sui principio ea Ioannes disseuisset, quæ mentes nostras facile allicere possent ad credendum, via & ordine procedens ad ipsius verbi præconem ac nuncium, & eodem quo ipse nomine appellatum, Ioannem scilicet venit. Tu autem cum à deo missum intelligas, nihil iam humanum ab eo dici, annunciarive existimes. No enim suum quicquam, sed mittentis arcana denunciat. Idcirco angelus appellatur, hoc est nuncius. Et enim nuncij officium nihil ex se dicere. Fuit autem hoc in loco non transitus adesse, sed ipsius Apostolatus est significatiuum. Fuit missus, inquit, pro missus est. Quomodo igitur textum illud Apostoli, Qui cum in forma dei esset, non eandem cum patre essentiam significare dicunt: eo quod non præponatur

ponatur articulus. Ecce hoc in loco nullus præponitur, nūquid igitur de patre hic non loquitur quid igitur dicemus prophetæ dicenti: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te? Meum namque & tuum duas personas significat. *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* Quid hoc, dicit fortasse quispiam, seruis de domino testimonium perhibet: Verum quum non solum à seruo testimonio perhibitus sit, sed ad seruum etiam venerit, & cum iudæis baptizatus, nōne magis & commoueris, & dubitabis: Sed quid perturbari cōmoueriq̃ue oportet: Admirare potius inefabilem dei benignitatem. Quod si quis adhuc in perturbatione dubius peristeret, dic ad illum id quod ad Ioannem dixit: Sine modo sic enim opus est nobis implere omnem iustitiam. Si verò amplius quis perturbabitur, & illud ad Iudæos dictum adducet: Ego non ab homine testimonium accipio dicetque, Si hoc non indiget testimonio, quam gratia missus est à deo Ioannes. Respondendum est, non propterea quod ipse testimonio indigeret: prophanum enim id asserere, sed ea quam ipse Ioannes subdit causa. *Ut omnes crederent per illum.* Ipse autem Christus quum dixisset, Ego non ab homine testimonium accipio: ne apud indoctiores sibi ipsi repugnare videretur, quum nunc dicat, Alius de me perhibet testimonium, & scio quia verum est testimonium eius, Ioannem significans, nunc, non ab homine testimonium accipio, mox adiectione eam soluit dubitationem, inquit: Sed hæc dico propter vos, ut salui sitis: quasi dicat, deus ego sum, & dei vnigenitus filius, & supernæ & immortalis substantiæ, nullusque indigeo testimonio & quanuis nemo hoc profiteretur, nihil propterea natura mea sit minor, nihil deterior, sed cū mortalium salus mihi curæ esset, in hanc descendi humilitatem, ut hominis testimonio me subiicerem. Nam propter Iudæorum imbecillitatem, hoc pacto melius faciliusque fides in eum extendi propagariq̃ue poterat. Sicut igitur carnem induit ne si nuda se diuinitate exhiberet, omnes perderet: ita virum qui se annuntiaret misit, ut cum familiarem vocem populi audirent, facilius ad credendum adducerentur. Nam quod nihil illo teste indigeret, satis quis nam esset, nuda duntaxat & aperta substantia potuit ostendere, atque ita omnes in ad-

Mala. 3. a

Mat. 3. d

Infra. 5. f

Ibidem. e

mirationem conuertere: non tamen id fecit, quoniam, ut
 iam dixi, omnes perdidisset, cū nemo posset in accessum il-
 lius lucis presentiam tollerare. Propterea, ut dictum est, car
Infra. 5. f nem induit, & vni conseruorum nostrorum de se testimo-
 nium mandauit, quoniam ad salutem nostram omnia ope-
 ratus est, neque suæ duntaxat dignitati, sed auditorum vsui
 facilitatiq̃ consuluit. Quod ipse quoque his verbis signi-
 ficat: Hæc dico propter vos, ut saluemini. Et Euangelista
 quum de domino locutus dixisset. *Ut testimonium perhi-*
beret, de lumine. addidit, *Ut omnes crederent per illum.* Qua-
 si dicat, ne putes hac causa testificatum venisse Ioannem Ba-
 ptistam, ut fidei ratione aliquid domino adderet, sed ut sui
 homines crederent per ipsum. Quod autem ad hanc tol-
 lendam suspicionem hoc dixerit, ex sequentibus constat,
 addit enim: *Non erat ille lux.* Nam si non huius suspicio-
 nis gratia in hoc institisset, præterisset simpliciter, & potius
 esset eiusdem rei repetitio quàm doctrinæ clarior significa-
 tio. Quippe quum dixerit, *Missus est ut testimonium perhi-*
beret de lumine. Prosequitur: *Non erat ille lux.* Neque id
 temere, sed quoniam frequēter apud nos qui testimonium
 perhiberet, maior eo est, de quo perhibetur, & maioris ple-
 runque authoritatis apparet, ne qua de Ioanne huiusmodi
 oriretur suspicio, ab ipso statim principio eam penitus tol-
 lit, ostenditq̃ & quis perhibuerit, & de quo perhibitum
 sit testimonium, & quæ sit inter eos differentia, & in hoc
 eius inromparabilem enarrat essentiam. Et ita audēter iam
 reliquam aggreditur orationem. Necnon si quid absur-
 dum temerariumve oriebatur, quo stultorum mentes com-
 moueri potuissent, è medio diligenter sublato, ita omnia
 persequitur, ut faciliè iam nullo impedimento doctrinæ
 suæ rationem edoceat. Oremus itaque cum horum sen-
 suum reuelatione, & doctrinæ eius veritate, puram etiam
 vitam nullis his sordibus inquinatam. Siquidem nullus eo-
 rum vsus est, nisi bonis illustrentur operibus. Quauis e-
 nim fidem firmissimum, quauis scripturarum sensus habe-
 remus, à vitæ autem patrocínio & deserti essemus, & nudi,
 nihil nos à gehennæ ignibus eriperet, quin perpetua & in-
 extinguiibili flamma consumeremur. Quemadmodum
 enim qui bene operentur, resurgent in vitam æternam: ita
 qui male, in supplicium æternū, quod nullo vnquā fine præ-
 scribitur.

scribitur. Quare omni diligentia, curaque adhibita cōtendamus, ne quod ex vera & firma fide lucrum accipimus, operum prauitate perdat, sed in hac vita totis viribus Christi sectemur vestigia, cui beatitudini nihil est cōferendum. Atque vitā purē & sanctē viuentes, quæcunque dicta sunt, ad dei gloriam referamus, cui honor simul & vnigenito filio, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SEXTA

EXCAP. I.

ERAT lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū. Propterea mihi iā diu dilectissimi filij, paulatim vos per scripturarū pascua ducimus, nec omnia simul diffundimus, vt faciliē quæ vobis committimus, & custodiatis, & seruetis. Quippe qui ædificādo nondū primis compactis lapidibus, alios super imponūt, iam quassatum & breui ruiturū struxit parietem. Qui autem his firmatis, & calce compactis opus reliquum prosequuntur, tutam & diu duraturam domum ædificant. Huiusmodi & nos architectos ad nostras confirmandas animas imitemur. Et enim nonnunquam veriti sumus, ne recente, & adhuc imbecilli priore fundamento, aliarum speculationum accessu, cū mens simul omnia assequi nequeat, priora illa offendantur, & pereant. Quid igitur hodie nobis propositum est? *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū.* Si quidem cū superius Ioannem venisse dixisset, vt testimonium perhiberet de lumine, & quod missus fuit: ne quispiam ex testimonij nouitate, de eo qui testimonium perhibiturus est, aliquid suspicionis exoriretur, mentes erexit, & supra omne principium æternam, & nullo sine per scripturam dei prosecutus est essentiam: & quonā pacto filius hoc habere potest, inquit? De deo loquimur, & quonā pacto, interrogas? nōne times? nōne exhorrescis? quod si abs te quispiam quæret, quomodo immortalem vitam, & corpora nostræ habituræ sint animæ: nōne ridicula esset questio: ac si non humani esset ingenij eiusmodi inquirere, sed credere tantū oporteret: neque esset curiosius inuestigandum, quod sufficientem habeat sui demōstrationem, & im-

mensam promittentis potestatem. Nam cum animarum & corporum nostrorum conditorem, qui omnem incorporalem excedit creaturam, sine principio esse asseramus: quam ratione id factum sit, efflagitabis? Quisnam hoc inconstantissimi esse animi, & insanæ mentis iudicium negauerit? Audisti: *Et lux vera*. Quid stulte & temere æternam hanc vitam humana ratione coniectari, atque inuenire contendis? Haud fieri potest. Quid scrutaris imperscrutabilia? Quid circa incomprehensibilia inanem subis laborem? Quid inuestigas quæ nulla ratione possunt deprehendi? Inquiras quanta potes diligentia solarium radiorum originem: non sanè poteris, neque indignaris, neque tuâ iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in maioribus tam audax es, & temerarius? Tonitruj filius Ioannes tuba personans spirituali nihil aliud quàm quod audierat à spiritu, inuestigauit: tu autem illius gratiæ expers, & penitus vacuus, manifestis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis terminos superare contendis: propterea eo peruenire nunquam poteris. Tale enim diaboli ingenium est, tales insidiae, ut eos qui nobis constituti sunt fines, transire persuadeat, ac si ad longè meliores simus peruenturi: cum verò hac nos spe allegerit, diuina gratia priuauerit, tunc non solum nobis nihil amplius præstantiùsue elargitur (quoniam enim pacto diabolus) sed ue in pristinam quidem conditionem, ubi tutè & secure commorabimur, reditū permittit, sed passim trahit errantes, cum non habeant ubi possint consistere. His fraudibus primùm è paradiso hominem expulit. Maioris nanque cognitionis & gloriæ spe allectum, ab his quibus tranquillè fruebatur bonis deiecit: & non modo eum deo similem, ut pollicitus erat non reddidit, sed sub mortis ditionem compulit. Non modo nihil amplius à ligni fructu affecutus est, sed ne cognitionem quidem, quam prius habuerat, retinuit, cum multa se cogniturū speraret: tum primum erubuit, cum se nudū abscondit, cum antea nullo fuisset pudore confusus. Cum enim se nudum & vestibibus carentem cognouit, & tristitia & dolore cõtabit: quod ne nobis accidat, conditori nostro deo pareamus, & eius præcepta omni diligentia obseruemus. Neque præterea quicquam inuestigemus curiosius, ne accepta beneficia amittamus. Quemadmodum hi qui cum sempiternæ vitæ principium

Marc. 3. c

Gene. 3. a

principum inuenire contēderint, etiam quæ assequi licue-
rat, amiserūt: neque tamē quæ sita affecuti sunt, cū minimē
potuerint, & à verāvni geniti fide deciderint. Nos vero nul-
lo pacto velimus perpetuos quos nobis patres nostri posue-
runt terminos p̄tētere, sed omni tempore sp̄ititussancti
legibus pareamus: & cum audierimus, Erat lux vera, non
vltius inquirendo, quod inueniti nō potest, p̄tēstamus.
Nam si genitus esset vt homo, necessatio differentiam ali-
quam esse inter genitorē genitūque oportuisset: cū verò
ineffabili ratione, & vt eū decet, genitus sit meritō & ante
& post, quæ p̄ticularē temporis indicia sunt, in eum cadere
nequeunt. Nam filius seculorū omnium est conditor. Ergo
non pater, inquit, est, sed frater. Quænam hæc necessitas? si
patrē, filiūque aliunde ottos diceremus, id sane sequeretur:
sin hanc negamus impietate, & patrem quidē sine prin-
cipio esse, neque ex alio genitum, filium autem sine prin-
cipio genitum, tamen ex patre & sentiamus, & profiteamur:
quid nos tam impiam cogit inducere necessitate? nihil pro-
fecto, splendor est, splendor autem cum natura simul cuius
est splendor intelligitur. Præterea Paulus filiū splēdotē ap-
pellauit, vt nullam suspicareris patris & filij differentiam.
Quod autem à superiori exemplo sequitur, absurde à stul-
tis motam obiectionem tollit. Non enim ex splendoris,
inquit, appellatione propria ipsum priuari persona existi-
mabis, hoc impium est, & Sabellianorū Marcellianorū-
que insania, qua nos abiecta, in propria esse filium persona
dicimus. Idcirco cum splēdotem ipsum appellasset, ad-
didit figuratū esse substantiæ eius, quo propriam eius per-
sonam ostenderet, & eius esse substantiæ cuius est figura.
Non enim satis est vno, vt iam dixi, verbo dei doctrinam
hominibus ostendere, sed multa ex singulis collecta, quæ
huic accommodentur materiæ eligamus, si poterimus de
diuina gloria digne loqui: digne autem dico, quantum in
nostris viribus est. Quod si quis dei respectu digne se ver-
ba facturum arbitraretur, contenderetque ita se deum in-
telligere, vt ipse se ipsum nouit, is maxime deum ignorat.
Cū igitur hæc aperte videamus dilectissimi, summō no-
bis studio insistendum est in iis quæ nobis verbi ministri, &
qui certō id cōspicati sunt, tradiderunt, & nihil vltius cō-
tendamus. Duo nanque mala & quidem grauiā, hoc mor-

*Vestigium
patris in
splendore.*

Hebr. 1. 4

*Sabellia-
norum, &
Marcellia-
norum hæ-
resis.*

bo laborantes circumueniunt. Primum quod dum in his frustra inquirendo laborant, miseri fiunt, cum ea inuenire nequeant. Alterum quod deū irritant, cum constitutos ab ipso terminos excedere conentur : quod quātopere deum ad iram prouocet, cū planē omnibus cōstet, in præsentia omitteremus & eorū conrepta dementia, quo perperuō nos corroboret, eius sermones formidemus, quoniā, inquit : Ad quem aspiciam, nisi ad humilem, & quietum, & metuētem sermones meos? Hac igitur perniciosā inquirendi cura abiecta, nostra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Christo nobis præceptum est, & eorum gratia quæ perperam & iniquē egimus, compungamur : & summa cum diligentia quicquid superiori tēpore ausi sumus, quicquid malignē commisimus, animo repetamus, atque abūciamus. Ad quod multas nobis deus vias aperuit. Primum enim errata tua in deum conficere, vt iustificeris. Et itecum : Dixi pronuntiabo aduersum me iniquitatem meam domino, & tu resististi impietatem cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequens eorum memoria & accusatio. Est & alia operosior, vt nemini qui nos offendit succenseamus, sed iniurias omnes magno & generoso animo obliuioni mandemus. Vis & tertiam? audi Danielelem : Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Accedit & alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad deum, cum puritate perseuerantia quæ non paruam nobis affert consolationem, & à peccatis nos abluit : ieiunium ad hæc cum proximi charitare maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguit aqua, & eleemosynis purgātur peccata. Decursis igitur his viis omnibus, & repetitis, in iisdem assiduē perseueremus : hoc pacto non modō præterita abluemus peccata, sed in posterum maximum consequemur emolumentum. Quippe qui nullam dabimus diabolo occasionem, vt nos in vitæ desidiā, vel in exitialem aliquem affectum pelliceat. Præterea neque insanas disputationes, neque noxias inducet controuersias, vt ei moris est, cum ociosos nos & oscitantes nullāque quomodo ad virtutis viam dirigamur sollicitudinem habere conspiciatur. Hunc nō eius insidiis aditum obstruamus, vigilemus : sobrij sim⁹, vt in hac breui vita paruo labore

labore perpetua in externo illo seculo bona nobis comparemus gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & eum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SEPTIMA.

EX CAP. I.

Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Nihil prohibet quin hodierna die eadem verba repetamus, cum hesternæ propter opinionum expositionem, omnia complecti non potuerimus. Vbi sunt hi, qui ipsum verum deum negant? Ecce hic lux vera appellatur, alibi ipsa veritas & vita, sed cum in eum locum venerimus, apertius explicabimus. In præsentia autem necessarium est id charitati vestræ exponere. Si illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quoniam pacto tot homines sine lumine permanent? Neque enim omnes Christum cognoscunt, quomodo ergo illuminat omnem hominem? Illuminat profectò, quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua mentis oculis conviuentibus ad huius lucis radios aciem dirigere noluerint, non ex luminis natura, in tenebris perstiterunt: sed malicia sua qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt. Nam si gratia in omnes diffusa est, non Iudæum, non Græcum, non Barbarum, non Scytham, non liberum, non servum, non virum, non mulierem, non senem, non iuuenem effugit aut dedignatur, omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore advocat. Qui autem eius munere frui negligunt, hanc suam cæcitatem æquo librent examine. Quum enim omnibus aditus pereat, & à nemine prohibeatur, perdit quidam & nequam homines propria duntaxat malitia ingredi recusant. In mundo erat, sed non tanquam mundo æqualis, idcirco addidit. Et mundus per ipsum factus est, quibus verbis iterum te ad æternam vniuersitatis reducit essentiam. Qui enim audit hunc mundum esse opus, nisi penitus insanias, nisi inimicus gloriæ dei, atque hostis sit, omnino velit nolit ante opera sua eorum conditorem fuisse cõfiteatur necesse est. Quocirca magis magisque indes admiratus sum Pauli Samosatensis insaniam, quo vultu tam manifestè audeat re-

Paulus Samosatensis.

pugnare veritati, sed ipsum sponte sua in errorem præcipi-
tem dare. Non enim ignorance, sed consulto errauit, nõ
secus ac Iudæi. Nam quemadmodum hi hominum gratia,
fidei firmitudinem prodiderunt, & Christum vnigenitum
& dei filium intelligentes, principum tamen gratia fateri
noluerunt, ne è synagoga eicerentur: ita & illum vt mulie-
ri cuidam rem gratam faceret, salutem suam inquit con-
templasse. Graue profecto & molestum quiddam est inanis
gloriæ vis, quæ facile etiam sapientum oculos possit per-
stringere, nisi temperetur, & si ambitio hoc potest, longe
magis hic qui ea violentior est affectus. Idcirco ad Iudæos
Christus: *Quomodo, inquit, potestis credere, qui gloriam*
ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo deo est non
queritis? Et mundus eum non cognouit. Hoc loco mun-
dum, peccantium multitudinem, & terrenis rebus deditam
stultumque & abiectum, & omnibus obnoxium perturba-
tionibus volgus appellat. Nam dei amici & venerabiles il-
li viri, etiam ante Christi incarnationem ipsum cognoue-
runt, & patriarcham eius præuidisse aduentum ipse Chri-
stus nominatim testatur. Abraham pater vester exultauit,
vt videret diem meum, vidit, & gausus est. Et quod Dauid
Iudæos arguens, inquit. *Quomodo Dauid in spiritu domi-*
num ipsum vocat, dicens: Dicit dominus domino meo, sede
à dextris meis? Et frequenter in eos inuectus, Mosi memi-
nit: & quod reliqui prophete eandem habuissent cognitio-
nem, apostolus Petrus, omnes prophetas à Samuele cognou-
isse eum, & eum, & eius aduentum multo ante tempore
dixisse, his verbis attestatur: Et omnes prophete à Samue-
le, & deinceps qui locuti sunt, annunciauerunt dies istos. Ia-
cob autem & patri quemadmodum auo & apparuit deus,
& locutus est, multa & magna eis se daturum bona pollic-
tus, quæ quidem re executus est. Ad hæc obiecerit quispiam
Quo igitur pacto multi prophete cupierunt videre quæ
videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non au-
dierunt? Nunquid non fuerunt eius cognitionis participes?
Fuerunt sanè. Quod hac eadem particula, ex qua nonnulli
ea cognitione priuatos fuisse prophetas arbitrati sunt, ma-
nifestum facere contentabimus. Multi, inquit, cupierunt
videre quæ vos videtis: nouerunt ergo ipsum ad nos ven-
turum, & quæ fecit, facturum. Nisi enim nouissent, nullo
pacto

*Infra. 5.8**Iohan. 8.8**Mat. 23. a**& Psal.**109. a**Act. 3. d**Luc. 10. d*

paſto videndi flagraſſet deſiderio. Nemo enim quod igno-
rat, capere poteſt. Nouerunt igitur ipſum dei filium ad
humanum genus deſcenſurum. Sed quænam ſunt quæ ne-
que viderunt, neque audierunt? ea quæ nunc vos & vider-
tis & auditis. ſiquidem & vocem eius illi audierunt, & ipſum
viderunt, non tamen in carne, neque cum hominibus con-
uerſantem, neque nobiſcum tam familiariter liberèque lo-
quentem. Quod ſignificauit cum non ſimpliciter dixit cu-
pierunt videre me, ſed quæ vos videtis, neque audire me, ſed
quæ vos auditis. Itaque licet non ipſius aduentum in car-
ne conſpicati ſunt, viderunt tamen ipſum futurum, quem cu-
piebant, & in quem credebant. Cæterum cum nos gentiles
accuſant, & his verbis percontantur: Quid ſuperiori illo
tempore, cum pondum humanum genus aſpiceret, faciebat
Chriſtus? Quid tandem finem ipſum expectant, vt noſtræ
ſaluti conſuleret, cum tandiu nos neglexerit? Reſpondebit-
mus, quod ante id tempus in mûdo erat, & operat ſua ſum-
ma curabat prouidentia, neque à venerabilibus illis & ſan-
ctis viris ignorabatur. Si verò quod non omnes eum tunc
temporis, ſed bonis tantum, & virtute præditi, & ſanctimo-
nia cognouerunt, idcirco incognitum dixeris: hac etiam re-
tione nunc incognitum dixerimus, cum non ab omnibus
cognoſcatur. Sed quemadmodum in præſentia, nemo eo-
rum gratia qui deum ignorant, cognoſcentibus non crede-
ret, ita neque de ſuperioribus illis temporibus dubitandum
eſt. Multis enim, & vt rectius dicam, claris illis & præſtanti-
bus viris cognitus eſt. Quod ſi quis percontatetur, quam-
obrem non omnes ei tunc crediderunt neque ſeruiert,
ſed iuſti dūtaxat: eum rursus interrogabo, quid hoc etiā tē-
pore non omnes eum cognoſcunt? Et quid de Chriſto lo-
quimur? cur ipſius patris non omnes, neque nunc, neque
antiquitus habuerunt cognitionem? Verum alij omnia ſpon-
te ſua fieri aiunt, alij dæmonibus vniuerſi orbis prouiden-
tiam permittunt. Sunt qui alium præter hunc deum eſſin-
gant, non nulli oppoſitam poteſtatem deum impiè aſſue-
rant, & leges eius mali cuiuſdā dæmonis arbitrantur, Quid
ergo hæc nos cauſa deum eſſe negabimus, quoniam nōnul-
li ipſum negant, & malū ipſum eſſe profitebimur, quoniam
malum impiè autumant? Mitte, quæſo, ſulticiam, & vltima
te inſania liberum redde. Nam ſi ſtultorum iudicio ad no-

stras mentes doctrina informandas duceremus, nihil esset reliqui, quin eadem similiter comprehenderemur insania. Nemo solem dixerit oculis noxium, eo quod nonnulli visum sunt hebetiori, sed quàm accommodatissimum, & ex acutè intuentibus eius vtilitas iudicatur, Neque mel quispian amarum gustu iudicauerit, quoniam tale agrotantibus videatur. Deum autem ex infirmorum & ignorantium iudicio vel non esse vel malum esse, aliquando rebus humanis providere, aliquando eas negligere opinari, non sani hominis, sed insani potius, & vltimo furore percito merito dixerimus: Et mundus eum nō cognouit, inquit, sed hi quibus mūdus dignus non erat, eum cognouerūt: & causam ignorantis inferuit. Non enim simpliciter, inquit, Nemo eum cognouit: sed, mundus eum non cognouit: hoc est qui tantum mundo inhaerent, qui mundo innituntur, qui terrena duntaxat sapiunt: sic etiam Christus eos appellare consuevit. Pater sancte, inquit, & mūdus te non cognouit. Neque filium tantum, sed & patrē mundus ignorauit, quemadmodum diximus. Nihil etenim adeo mentem perturbat, quàm secularibus his rebus inhaerere. Cum igitur hæc nobis luce clarius pateant, huius mundi illecebras, carnaliaque, & terrena totis viribus abiciamus. Neque enim in parua re, & nullius momenti, sed in maximo bonorum detrimentum accipimus, siquidem nullo pacto fieri potest, vt qui omnia ad præsentis vitæ voluptatem refert, is cœlestibus bonis fruatur: sed necessarium est, qui terrenis rebus inhiat, à cœlestibus decidat. Non potestis, inquit, deo seruire, & mammonæ: vnum teneamus, alterum odio habeamus oportet. Hoc quoque ipsa rerū clamat experientia. Quippe qui pecuniarū derident cupiditatē, hi maximè sunt qui dei flagrant desiderio: ac contrā qui illas præcipuè admittantur, hi maximè sunt qui in deum amorē habēt remissiorem. Animus enim qui pecuniarum cupiditate distrahitur, non facile ab his abstinet, quæ deum ad iram prouocāt: vt pote qui alterius seruus sit domini, omnia ipsi contra diuinas leges præcipientis. Sobrij igitur sitis aliquando, & excitemini, & cui nostrū debeamus seruitium, intelligamus: eiūsque dūtaxat regnum desideremus, clamemus, præterita desicemus tempora, quibus mammonæ seruiuimus cuius graui & intollerabili iugo abiecto, Christi iugū & leue & facile subeamus. Nihil enim

eorum

Inf. 17. d

Luc. 16. c

eorum quæ mammona, nobis Christus præcipit: siquidem illud omnium inimicitias, hic contra omnium amorem, omnibus salutem dicere. Illud nos luto & terræ affigens, neque enim aliud aurum est, ne coctu quidem vel minimum respirare non finit: hic nos inani & superuacanea cura liberat: iubetque ut in cælo thesauros sine cuiusquam iniuria, propria iustitia recondamus. Illud post innumeros sudores atque misérias, neque nobis adesse, neque auxiliû in necessitatibus præstare potest, quâvis multa & grauiâ perpeßimus, ut eius legibus pareamus, imò vehementiori afficit supplicio: hic & si nobis amaritudinis calicem promittat, nunquam tamen nos sine mercede dimittit, sed incredibili liberalitate nos donat. Nónne summæ profectò dementia est tam leue, tam gratum imperium, & tantis redundans bonis, ut ingrato & scdissimò seruias tyranno, continere: quum nihil neque in hac, neque in æterna illa vita his qui ipsi parèt & seruiunt, afferre possit utilitatis? Neque id solum graue est, & molestum quod nullum laborum præmium reddat verum quod innumeris sibi obsequentes, ut iam diximus, malis accumulât: plurimi enim ex his qui illic cruciâtur, eo quod pecuniis seruiuerunt, earumque cupiditati indigentibus nihil erogarunt, pœnas luunt. Quod ne nobis accidat, dispergamus, demus pauperibus & noxis huius vitæ curis, solitudinibus, & eo quod illic nobis impendet, supplicio animo liberemus, & pro terrenis pecuniis iustitiâ cælo recondamus: perpetuos colligamus thesauros, qui vna in cælum nobiscum euadere, & proficere, & nobis periclitatibus præsto adesse, & iudicem conciliare possint: quem si nobis propicius, ut optamus, & in hac vita, & in die illa habuerimus, fidenter his bonis fruemur, quæ in cælis diligētibus se præparauit: quæ utinam omnes consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VIII.

EXCAP. I.

In propria venit, & sui eum non receperunt. Si priorum meministis sermonum fratres dilectissimi, fidentius iam quæ sequuntur super eis magno cum emolumento edificabimus: sic enim & vos melius edoceri poteritis, & no

bis multo opus erit labore, quū ex discendi cupiditate acutius inspicendi via pateat. Qui enim id quod accepit, amittit: semper indigeat, oportet, nec villo vnquā tēpore quicquam consequetur: qui verò accepta custodit, & his indies aliquid superaddit, ex discipulo quamprimū magister proculdubio euadet, non modo sibi, sed omnibus vtilis. Huiusmodi ego hanc omnem concionem futurum expecto, hoc ex incredibili vestro audiendi desiderio, & mira attentione cōiectatus. Agite ergo tanquam sub certa & tuta custodia in animis vestris Christi thesaurum deponamus: & quæ nobis hodie præposita sunt, ea quantum nobis spiritus sancti gratia suppeditabit, explicemus. Dixerat euangelista: Et mundus eum non cognouit: quod de superioribus illis tēporibus loquutus est, non immeritò iam ad prædicationis tempora descendit, atque in propria venit, & sui eum non receperunt. Suos hoc in loco Iudæos appellat, tāquam populum potentem, & sub quo omnes ferè homines comprehenderentur. Et quemadmodum superius multitudinis æmulationem admiratus, & de communi natura erubescens, inquit, quod mundus per ipsum factus est, nec tamen conditorem suum cognouit: ita in hoc iterum loco Iudæorum multitudinis ægrè ferens perfidiam in grauiorem prorumpit accusationem: inquit enim, Et sui eum non receperunt. Quum ad eos venisset: Nec Ioannes solū, sed prophetæ quoque, & deinceps Paulus hoc idē conquesti sunt: & quot prophetæ ex persona Christi clamauerunt: populus quem ego nō cognoui: seruiuit mihi in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Et iterum: Quibus non est narratum de eo, videbunt: & qui non audierunt, contemplati sunt, & inuentus sum à non quærentibus me. Palam ap-
parui his qui me non interrogabant: Paulus autem ad Romanos: Quid ergo, inquit? quod quærebat Israël: hoc non est consecutus, electio autem cōsecuta est. Et iterum, Quid ergo dicemus: quod gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam? Iustitiam autem quæ ex fide est: Israël verò sectans legem iustitiæ, in legem iustitiæ nō peruenit. Et sanè plurima admiratione dignum est, quo pacto, qui in prophetarum libris educati, Moſen & reliquos deinceps prophetas singulis diebus plurima de Christi aduentu locutos

Pſal. 17. 3
Eſa. 5. d

Rom. 11. a
Ibid. 9. 3

tu locutos audierant: præterea Christum signa & miracula quotidie facientem, & secum duntaxat versatū viderant, neque sumentem adhuc discipulos, vt in gētes dispergerentur, & in Samaritanorum ciuitatem ingrederentur, neque ipsum eas ingressum, sed vbique asserētem missum se ad oues quæ perierant de domo Israël: tum cum signa viderent, prophetas frequenter audirent, quotidie ab ipso admoneantur, tam surdi penitus, & cæci perstiterunt, vt nihil eos ad Christi fidem posset adducere. Gētiles autem nihil eiusmodi viderant, nullos de deo sermones, ne in somnis quidem acceperant, sed in insanientium fabulis versati, (hæc enim gentilium philosophia est) ac poëtarum deliramenta euoluētes, lignis & lapidibus atfixi iucubuerant, neque doctrinæ, neque vitæ gratia quicquam vtile, bonūve cōspiciabatur. Eorum nanque vita quàm porcina immundior erat, & scelestior. Et quid ita non esset? quū viderent deos suos in omnibus flagitiis, sceleribúsque delectari, & verbis quidem obscæniis, rebus autē obscærioribus coli, quibus & festum diem, & cultū ipsis se exhibere arbitrabantur, præterea nephandis etiam puerorum cōdibus venerari; mirum si in his illos imitabantur? Hi tamen quū in imum malitiæ pelagus demersi essent, repente tanquā machina quadam ad superna impulsī ab ipso cœlo clari apparuerunt. Quonam pacto hoc factum est, audi Paulū. Etenim beatus ille est, qui hæc diligenter inquirat, neque cessat quo vsque eorum causas inuenerit, & in omnes diffugerit. Quæ igitur est causā? & quamobrem Iudæi tam obstinatē induruerunt? Audi, inquam, illum, cui ministeriū hoc creditum est, & qui hæc aperit, hæc multitudinis soluens dubitationem. Ignorātes, inquit, iustitiam dei, & quærentes propriam iustitiam statuere, iustitiæ dei non sunt subiecti, propterea ita induruerunt. Et iterum hoc idem aliter interpretatus, ait: Quid ergo quod gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderūt iustitiam: iustitiā autem quæ est ex fidei Israël verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit? Dic quare? Quia non ex fide offenderant enim in lapidem offensionis: hoc est, diffidētia eis horum malorum fuit causā, quam stultitia peperit. Quum enim antiquitus quam Gentiles & legem, & dei cognitionem, & alia quæ Paulus commemorat amplius & perfectius Iudæi habuissent, inde

Rom. 10. c

Rom. 9. c

post Christi aduentū eodem honore, & hos illōsque ex fide
 vocatos viderent, nihilque circumcisionis gratia fidē se Gē-
 tibus superiores, stultitia sua in inuidiam exarserunt, & in-
 effabilem, immensamque domini nō tulerunt benignitatē,
 quod nulla alia causā quā ex superbia, & prauitate sua eis
 accidit. Quid enim omnium stultissimi ob humanitatē, ele-
 mētiamque in alios collatam offendimini? Nunquid vestra
 bona aliorum cōmunicatione minu ebantur? Sed cæca pro-
 fecto malitia est, quæ nihil opportunū, nihil vtile intellige-
 re potest, sed quāprimum omnī obliuiscitur. Offensi ita-
 que quod socios eiusdem habituri essent familiaritatis, cō-
 tra se ense strinxerunt, & longē à se diuinam abiecerunt
 benignitatem. Nec immeritō: Amice enim, inquit, nō tibi
 facio iniuriam: volo etiam & huic nouissimō dare sicut
 & tibi. Imō neque digni sunt hi, quibus ita respondeatur.
 Ille enim etsi ægrē ferebat, narrare tamen poterat totius
 diei labores, ærumnas, æstus, sudorēs: hi autem quid affer-
 re potuissent, nisi desidiam, luxuriam, iniuriā, vitia, quæ
 semper omnes propheta suis prosequuti sunt accusationi-
 bus, quibus non minus quā gentes deum offenderunt?
 Quod Paulus his verbis significauit: Non enim est distin-
 ctio Iudæi & Græci: omnes enim peccauerunt, & egēt glo-
 ria dei, iustificati gratis per gratiā ipsius, in qua epistola &
 vtiliter admodum, & sēte disputat. Cæterum superius gra-
 uiori eos supplicio dignos ostendit. Quicunque enim in le-
 ge peccauerunt, per legem iudicabuntur, hoc est grauius:
 quippe qui cum natura etiam legem habent, quæ eos accu-
 sat, neque hac tantum causā, sed quod fuerunt apud gentes
 authores, vt deo malediceretur. Nomen meum, inquit, per
 vos blasphematur inter gētes. Cū igitur hoc maxime eos
 offenderet, etenim ex circumcisione credentibus nouum &
 admirabile videbatur: ideo Petrus accusabant cū ad ip-
 sos à Cæsarea rediret, quod ad homines habentes præpu-
 tium diuertisset, & cum his comedisset. Qui cum dei intel-
 lexissent dispensationem, rursus admirabantur, quomodo
 inter gētes donū spiritus sancti diffusum esset, & stupore
 quodam nunquam tam inopinatam rem se expectasse signi-
 ficabant: hoc cum intelligeret Paulus maxime eos tangere,
 in eo immoratur, vt eorum tam inflatam contundat super-
 biam: & quonā pacto hoc faciat: vide cū de gentibus dispu-
 tauerit,

*Matt. 20.**b**Roma. 3. d**et 10. c**Ibidē 2. b**Esa. 52. b**Rom. 2. d,**Galat. 2. c*

tauerit, ostenderitque nullam eas habere excusationem, neque salutis spem, & accurate eorum peruersam doctrinam, & immundam vitam accusauerit, ad Iudeos sermone uertit, iude à propheta omnibus collectis, quibus ille asserit scelestos quosdam & dolosos, & subdolos, & quasi omnes simul inutiles factos, & neminem deum requirere, & declinasse omnes, & alia huiusmodi, addidit. Scimus autem quoniam quæcunque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus deo. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Quid te effers Iudææ? Quid superbis? etenim os tuum obstrusum est, & tua periit audacia, & cum omni mundo etiam tu factus es subditus, nec seuerus, ac cæteri omnes ut gratis iustificeris indiges. Oportebat si benignus erat & rectus, & debitam habebas in deo fiduciam, non hoc pacto his qui consecuturi erant, & misericordiam & salutem pro humanitate inuidere. Maxime enim prauitatis est, ut aliorum commoda iniquo animo quis ferat, præcipue si nullo suo detrimento id fiat. Nam si aliorum salus tuis commodis officeret, esset fortasse dolori tuo indulgendum, quanquam neque hoc sapientem deceat. Quod si neque proximis damno aliquid tibi lucri, neque sceleritate detrimenti prouenit, quâ obrem torqueris si quis gratis salutem assequitur? Oportebat sane, ut dixi, si bonis, si probatis esses moribus, quæ gratis gentibus salus elegerit sit, eam minime iniquo animo ferre. Quum autem domino eiusdem sis reus criminis, eumque offenderis, alienis commodis doles & superbis, tanquam tibi soli sit obnoxius cui gratiam largiatur, hoc profecto non inuidiæ tantum, sed ultimæ dementiæ est, & quantum uis grauissimis dignum suppliciiis. Superbiam namque malorum omnium in te plantasti radicem. Idcirco sapiens principium eam peccati, hoc est radicem, fontemque & matrem appellauit, per hanc primus homo à tanta illa paradisi sede deiectus est, per hanc qui eum decipit diabolus à tantæ dignitatis fastigio decidit. Quare cum versutus ipse, atque scelestus huius peccati naturam vimque intelligat, quod ex ipso etiam cælo possit creaturam deicere, hanc viam aggressus est. Quum Adam è tanta gloria deturbauit, quippe cum deo similem eum futurum polliceretur, superbia extulit, & ad ima præcipitem deuoluit.

Psal. 5. c
Eccl. 13. a

Romæ. 3. b
Ibidem. c

Ecc. 10. b

Esai. 41 d

Gen. 3. a, b

Nihil enim tam alienum à diuino amore hominē reddit, Nihil tam facile in gehennam intrudit, quā superbix infania, sub qua omnis nostra vita immunda est, quauis pudicitia, virginitate, ieiunio, orationibus, eleemosyna, quauis omni denique virtute præstemus. Immundus, inquit, apud deum omnis superbus. Coerceamus ergo hanc animi elationem, hunc fastum penitus tollamus, si mundi esse, & eo quod diabolo paratum est supplicio volumus liberari. Superbus enim eodem quo diabolus cruciatus damnatur: audi Paulum, non neophytum: ne in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Quod in iudicium? quem in laqueum? In ipsam damnationem, & in ipsum supplicium. Quoniam igitur pacto hoc euitare discrimen poteris: si tecum eius naturam, multitudinem scelerum, tormentorum magnitudinem, & eorum quæ in hac vita pulchra videntur fluxum, imbecillitatēque, nihil à seeno differentem, & vernis floribus languidiorem reputabis. Si hæc frequenter animo infederint cogitationes, & eorum qui rectē vixerint: meminerimus: nullo nos conatu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occasionem vllam causam qua nos oppugnet, ingenerat. Bonus autem & mitissimus humilium deus, ipse & vobis & uobis cor contritum præbeat & humiliatum, sic enim & hæc & alia bona opera de nobis extare poterunt, ad gloriam Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritus sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA IX. EX CAP. I.

IN propria venit, & sui eum non receperunt. Clementissimus & benignissimus deus, dilectissimus, omnia & facit & molitur, ut nos ad sectandas virtutes illuminet, & vnumquemque bonum esse vult, neminem tamen cogit. Suadet autem, ut rectē faciamus, quicumque ipsi assentiantur, & allicit, & trahit. Propterea cum veniret in mundum, alij eum receperūt, alij neglexerunt. Nullum enim seruorum deus vult inuitum, nullum coactum, sed eos tantum, qui sponte sua ipsum optant, ipsum amplectuntur, & gratiam se ei seruitutis habere intelligunt. Homines enim, utpote quibus necessario seruorum opera & seruitio opus est, improbos & dicto non audientes seruos possessionis iure coercent.

Deus

Deus autem cum sibi ipsi sufficiat, & nullus indigeat, nostræ duntaxat salutis gratia omnia operatur, nosque ipsos nostri arbitrij & iuris esse libere permittit. Idcirco cogit neminem, ad nostram tantummodo spectat utilitatem. Quod si nolentes ad serviendum traheret, nõ secus eis deberet, ac si nullum præstitissent secutium. Quanam igitur causa, diceret quispiam, qui ipsi parere nolunt, supplicio afficit? Quid minatur gehennam his, qui præcepta transgrediuntur? Quoniam maiorem in modum eorum qui hortatu & suasionibus suis non adducantur, curam habet: & quum bonus benignusque sit, nec resiliens missos facit, neque fugientes negligit. Quam ob rem cum priorem, hoc est, beneficij viam contemnamus, nullisque aut suasionibus, aut præmiis obaudire velimus, alteram pœnæ scilicet & supplicij aggrediamur, amarissimam quidem, maximè tamen necessariam: priore enim contempta, necessario secunda agendum est. Nam & legum latrones multis & gravibus contra errantes suppliciis animaduenerunt, non tamen eos propterea aspernamur, sed longè magis sanctionum illarum gratia veneramur: quia nulla nostra re indigentes, vel potius nescij qui futuri sint, qui ex ipsorum legibus fructum sint percepturi, tamen vitæ nostræ curam habuerunt, eosque qui honeste & probe viuisit, laudibus: qui male & perperam supplicio prosequuntur, & à sceleribus arcent, ac si humanam offendant societatem. Quod si hos & diligimus, & admiramur, nonne longè maius deus ob immensam nostri curam amore nobis complectendus est? Etenim maxima & illorum, & huius erga nos providentiæ differentia est. Ineffabiles profecto, & quæ omnem excedunt cogitationem diuinæ bonitatis diuitiæ sunt. Considera quæso. *In propria venit*, non suæ necessitatis gratia: sufficiens enim est, ut dixi, per se diuinitas, sed suorum utilitatem: neque tamen sui eum receperunt, neque eum tantum expulerunt, verumetiam extra vineam eiectum occiderunt. Non tamen dei benignitas eos à pœnitentia exclusit, sed benignus, tam facilem se eis exhibuit, ut modo velint postea iniquitatem omnia ablueri & delere peccata, per fidem possint, & tanquam nihil unquam sceleris commississent, amicis annumerari. Quod autem non falso, neque inanis spei gratia hæc loquamur ex Apostolo Paulo planissime constat, qui cum Chri-

Mat. 23. 2

Act. 7. b. stum post eius mortem persecutus esset, & eius testem Sce-
 phanum multitudinis manibus tradidisset, quum primum
 pœnituit, & errata cognouit, atque reprehendit: necnon ei
 quem tantopere persecutus erat, se subiecit, & paruit, inter
 primarios & familiarissimos in prædicatorem & magistrū
 vniuersi orbis assumptus est, cū paulo ante blasphemus fue-
 rit, persecutor, contumeliosus: vt ipse de dei salute benigni-
 tateque exultans, nullo rubore testatur, sed literis tanquam
 monumento cuidam quæ superiori tempore temerè com-
 miserat, mandauit: melius ratus pristinam vitam suam ab
 omnibus accusari, diuini muneris magnitudinem ostenden-
 do, quàm si ineffabilem dei benignitatem veritus, errorem
 suum palam gentibus facere tacuisset. Propterea aliquoties
 persecutiones, insidias, bella, quæ in ecclesia molitus est, me-
 minit, & nunc quidem: Noui sum dignus vocari Aposto-
 lus, inquit, eo quod persecutus sum ecclesiam dei: nūc quod
 venit Iesus, vt saluos faceret peccatores, quorum primus
 I. Tim. 1. ego sum: Et iterum: Audistis meam conuersationem ali-
 c. d. quando in Iudaismo, quod maximè persequutus sum eccle-
 I. Co. 15. b. siam dei, & expugnabam illam. Tanquā enim vicem Chri-
 sto redderet patientiæ quam ipse in se habuerat, ita prom-
 ptè & ingenuè, quantopere à principio Christū oppugna-
 uerit, & quo pacto hostis & inimicus sit salutem consequu-
 tus, proficitur, ex quo bonā etiam spem desperantibus præ-
 bēt. Nam propterea, inquit se misericordiam à Christo cō-
 Cal. 1. c. secutum, vt & patientia, & immensæ bonitatis eius diuitiæ
 in ipso primū ostenderetur ad informandum eos qui credi-
 turi erant in illum in vitam æternam. Grauiora enim com-
 missa erant, quàm quæ venia digna essent, quæ quidē euā-
 gelista ostendens, inquit: *In propria venit, & sui eum non re-
 ceperunt.* Vnde venit qui omnia implet, qui vbique præ-
 sens est? Quē locum aduentu suo vacuum reddidit, qui
 omnia manu comprehendit, omnia sustinet? Locum qui-
 dem illum. Quo modo descensu suo ad nos id fecit? Quo-
 niam et si in mundo erat, adesse tamen non videbatur, cum
 adhuc non cognosceretur: post autem seipsum ostendit,
 quum nostram carnem induere dignatus est, & hanc eius
 apparitionem & descensum aduentum appellat. Admira-
 tione profecto dignum, vt discipulus in magistri sui contu-
 meliis commemorandis non erubescat, sed apertè omnia
 literis

ligeris mandet. Etenim non paruum veritatis argumētum. Nam quem pudet, gratia accipientium, nō facientium contumeliam pudere oportet. At hic post tātā iniuriā magis etiam claruit, quū adeo hominibus contumeliosis consulerit. Illi autem iniqui & scelesti omni iudicio apparuerunt, quū tam beneficium, tam liberalem tanquam inimicum, atque hostem expellerent. Neque in hoc tantū sibiip̄sis obsuerunt, sed quod non assecuti sunt, quæ essent, si eum recepissent. *Quotquot autē receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Quid non dicis nobis Ioannes eorum etiam supplicium, qui eum nō receperunt, sed tātū quod sui erant, & in propria veniens, à suis minimē receptus est? quod autem ex hoc eis supplicium maneat, silentio præteristi. Ita enim maiorem in modum eos perterrere, & duriciem illam ingratitudinis mollire poteras. Quā igitur gratia id subiciuisti? Et quodnā manus supplicium esse posset, quā si in eorū ponatur arbitrio filius dei fieri, & nolint, sed sponte sua, tanta se nobilitate tanto honore indignos efficiant? Verum enim vero non in hac duntaxat vita cruciabuntur, quū nihil acceperint, sed in ignem damnabuntur perpetuum, ut in sequentibus patebit. Hoc autem in loco, cum recipientium immensa bona breui enarrat. *Quotquot autem receperunt eum (inquit) dedit eis potestatem filios dei fieri.* Siue serui sint siue liberi, siue Græci siue Barbari, siue sapientes siue insipientes, siue viri siue mulieres, siue pueri siue senes, siue nobiles siue ignobiles, siue diuites siue pauperes, siue principes siue priuati: omnes, inquit, eodē dignati sunt honore. Fides enim & spiritus sancti gratia mortalium omnium diuersitatem cōprehendens, in vnam redigit formā & vno regio charactere imprimit. Quid hac humaniti pars? Rex eodem quo nos luto formatus est. Serui eandem cum rege naturam communicant, & nonnunquam melioribus præditi sunt moribus. Nō dignatur rex in exercitum suum ad scribere, qui seruili sunt conditioni. Vnigenitus autem dei filius neque publicanos, neque magnos, neque seruos, & his etiam despiciatōres, & pauperiores homines nonnullos etiam manco, distorto & sordido corpore in filios accipere non dedignatur. Tanta fidei vis, tantæ gratiæ exuberantia, & quemadmodum ignis si metallorum terram attigerit, eam quam primum

aurum reddit. sic & longe magis pro luteis aureos eos baptisma facit, quos abluerit, quum spiritus sanctus tanquam ignis illa ipsa bora animos nostros ingrediatur, & terrena ab sumpta similitudine celestem illam nouam & claram tanquam ex fornace fulgentem referat. Et cur non dixit. Fecit eos filios dei fieri? Vt ostenderet multa nobis opus esse diligentia, vt adoptioni nobis per baptisma impressam imaginem, puram seruemus atque intactam. Præterea quod nemo hanc nobis potest auferre potestatem, nisi primùm nobis ipsas abstulerimus, si enim qui ab hominibus auctoritatem aliquam accipiunt, tantum fere possunt, quantum qui dederint: longe magis nos qui hunc à deo honorem assecuti sumus, si nihil hac indignum fecerimus potestate, omnium erimus potentissimi: quum qui hoc nos honore dignatur, inter omnes maximus sit & præstantissimus. Accedit ad hoc quod per eam particulam, gratiam non temere, neque sine labore nostro in nos infundi significatur, sed quum ipsi volumus, tum eam inquirimus. In nostra enim potestate est filios dei fieri. Quippe nisi primùm ad eam accipiendam promptum animum exhibeamus, neque diuinum ad nos munus accedit, neque quicquam in nobis operatur. Vbiq; igitur non violentum, non coactum, sed voluntarium penitus & liberum nobis ostendit arbitrium, quod in hoc loco significauit. In ipsis enim arcanis & supernis bonis, dei quidem est dare gratiam: hominis autem fidem exhibere. Præterea non parua opus est diligentia. Si quidem ad animæ puritatem seruandam, nō satis est baptizari duntaxat & credere: sed si perpetuò ea frui mūdicia & pulchritudine volumus dignam se vitam exhibere oportet. Talem se nobis deus exhibuit. Quod enim per mysticam generationem omni priori cirmine abluamur, per baptisma nobis largitus est. Quod autem in puritate mentis in posterum perstemus, neque vllis amplius sordibus vitam coinquinemus, nostræ virtutis est & diligentia. Idcirco & generationis modum meminit, & carnalium patrum comparatione hanc significat excellētiam, cum inquit. *Qui non ex sanguinibus, neque ex volūate carnis: neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt.* Hoc autē fecit, vt vtilitate & humilitate prioris partus ex sanguinibus, & carnis voluntate, & magnitudine præstantiæque alterius per gratiā cognita, magnū quiddam inde

dam inde de deo & genitoris nostri beneficio sentiamus, neque paruam deinceps curam adhibeamus: verum maiorem in modum nobis formidandum est ne pulchra hac stola segnicie postmodum & sceleribus nostris sordidata, è cubiculo thalamoque eiciamur: vt quinque ille virgines fatig, & is qui nuptialem vestem non habebat: siquidem illæ ex conuiuio erat, exclusus tamen est. Et quoniam inuitatus, & tanto acceptus honore dominum qui se inuitauerat contumelia affecit, audi quàm miseram quàm luctuosam poenam dederit. Cum enim ad tam splendidam, & tam lautam mensam veniret, non modo conuiuio prohibitus est, verum & manibus ligatis & pedibus in tenebras mittitur exteriores, vbi & perpetuus fletus est, & stridor dētium. Nolumus igitur, nolumus, inquam, dilectissimi, fidem nobis ad salutem satis esse existimare. Nam nisi vitam puram exhibuerimus, & hac cœlesti vocatione digna nos induerimus vestimenta quibus ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet, quàm eodem quo miser ille afficiamur supplicio. Et enim indignum est, quum deus & rex viles & abiectos & nullò honore dignos homines conuocare, & à triuio ad mensam suam accersere nō erubescat: nos tantam præferamus temeritatem, vt ne tanto quidem honore allecti, meliores efficiamur, sed post vocationem in eadem perseueremus malicia, adeoque in incredibilem vocantis insaniamus humanitatem. Non enim idcirco nos ad spiritalem hanc & verendam mysteriorum vocauit societatem, vt veteri coinquinati malicia in grediamur: sed vt omni abiecta turpitudine, non indignas regiis conuiuio vestes induamus. Quod si vocantis gratia nolumus, nostri saltem nos vocatione illa dignos exhibeamus. Si quidem non ille nos à tam admirabili conuiuarum eœtu, sed nos ipsos eiciemus. Ille quod suum fuit summa parauit diligentia, nuptia fecit, mensam sterui iussit, seruos vocatum nos misit, venientes benignè, & maximo honore accipere dignatus est: nos autem ipsum, conuiuas, nuptias, sordidarum vestium contumelia, hoc est, sceleribus nostris efficientes, non iniuria eiciamur. Hoc enim pacto & nuptias & conuiuas honorat, quum temeraries & impudentes expellit, aliter reliquos inuitatos offenderet. Sed absit, vt quispiam talem experiatur vocationem. Idcirco priusquam hæc fierent, mandata sunt literis vt earum minis per-

*Mat. 15. a**Ibid. 22. b*

territi, nostros compesceremus affectus neque hanc ignominiam ad supplicium re ipsa, sed verbo tenus experiri sineremus. Candida igitur & pura stola induti in vocatione illam proficiscamur, quam utinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri simul & spiritui sancto gloria in secula seculorum, Amē.

HOMILIA X. EX CAP. I.

*I*n verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Vnum vos in presentia antequam ad euangelica verba veniamus rogatos volo, id ne contemnatis, obsecro. Quippe quum nihil graue nihil factu difficile petamus, neque accipienti mihi solum vtile, verum exhibentibus vobis bis longe vtilius. Quid igitur a vobis contendimus? ut vna dierum in hebdomada, vel saltem sabbato, cura vobis sit euangelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus habere, domi frequenter repetere, earum diligenter sensum disquirere, quid clarum, quid obscurum in his sit, adnotare velitis, quid pugnare videatur, quum non pugnet. Ita omnibus penitus examinatis, his vos concionibus quam attentissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum vtrisque nostrum emolumentum prouenerit. Si quidem nobis non multo opus erit labore, ut euangelij vim ostendamus, cum domi ipsam vobis sententiam quantum ad verba iam familiarem reddideritis: vos & aut acutiores & perspicaciores efficiemini, non ad audiendum, & doctrinam duntaxat percipiendam, sed ad docendum alios. Nam multi in presentia hic audiunt, qui simul omnia euangelij verba, & quae super his a nobis dicuntur, memoriae mandare conantur: non tamen etiam si annum in hoc consumeremus, admodum proficerent. Quamobrem? quoniam intempestive, & in sola tantum ecclesia breui tempore meis vacat sermonibus. Quod si qui sunt qui negocia occupatio nemque, & publicarum priuatarumque rerum curas causantur: Primum in hoc non parum errant, quod in tot rebus versantur, & ita semper secularibus negotiis affixi sunt, vane minimum quidem in his quae maxime necessaria sunt, studium impendant. Deinde friuolam & nullius momenti accusationem asserunt, quum accusari potius hac in parte eorum cum amicis

micis possent consuetudine, & more in theatris, & confes-
sus ut equorum certamina speculerentur, in quibus sæpenu-
mero diem totum consumunt: non tamen in his alias cau-
santur occupationes. Præterea rebus vilibus & abiectis di-
ligens adhibere studium potestis. diuinis autem si quando
vacandum est, adeo vobis inutilia & nullius momenti vi-
dentur, ut ne minimam quidem curam in his ponendam
ducati: & quonam pacto, qui ita sentiunt, spirare, solèmvē
conspirari digni sunt? Est & alia his oscitantibus inepta ex-
cusatio, librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad
hoc respondere ridiculum est. Verùm cum multos paupe-
res hac frequenter accusatione uti existimem, cum his pa-
rum per iocari atque ita eos percontari placet, nunquid om-
nia artis suæ habeant instrumenta, etsi inopia in his com-
parandis admodum impediatur: nōne igitur absurdum
est, hic non causari paupertatem, sed diligenter attendere,
ne quid sibi ad artem suam necessarium deficiat: ubi autem
tantam sint consecuturi utilitatem, occupationes desinere, &
inopiam? Verùm si quis tam pauper esset, ut nullo pacto li-
bros sibi comparare queat, ei ex continua quæ hic habetur
lectione, nihil ex diuinarum literarum sententiis ignorare
licet. Quod si impossibile vobis videtur non immerito vi-
detur, plerique enim paruam his sermonibus attentionem
adhibent, sed vix paucis auditis, quamprimum domum re-
uertuntur: si qui remanserint, nihilo attentiores sunt, cor-
pore solo adsunt. Sed ne amplius querimonis vos tedio affi-
ciam, & tempus frustra conteratur, agite euāgelium aggre-
diamur. Tempus enim iam propositis verbis nostram acco-
modare orationem. Sed excitemini quæso, ne quid vos præ-
tereat. *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Cū
dixisset ex deo, & filios dei factos, qui eū receperunt: tanti
honoris causam adiecit, Quod verbum caro factum est, & ser-
ui formam dominus accepit. Factus est enim filius hominis
dilectissimus dei filius, ut filios hominum filios dei faceret.
Supernum nanque cum homini copulatum est, illud quidem
nullo in propriam gloriam detrimento affectu: hoc autem
ex multa elatum humilitate, quod certè in Christo factum
est: suam nanque naturam descensu suo nihilo inferiorem
reddidit, nos autem quum in ignominia ante & in tene-
bris essemus ad supernam erexit gloriam. Non aliter quam

quum rex inopem mendicūque studio & beneuolentia quadam alloquitur, nihil se indignum facit, illum verò omnibus admirandum reddit: quod si in contingēti hominum dignitate nihil honorationem abiectionis consuetudo offendit, multo minus immortalem illam substantiam. quum nihil non proprium habeat quod adsit, nihil quod absit, cū omnia bona firma, stabiliāque in æternum possideat: itaque quum audieris. Et verbum caro factum est: ne perturberis néve titubes: non enim substantia transiuit in carnem, hoc etiam cogitatu impium est, sed eadem permanens serui formam accepit. Sed quam gratia hoc verbo, factum est, vti-
Phil. 2. b tur? Ut hæreticorum os obstruat. Quum enim sint, qui dicant imaginationem quandam, & figmentum esse quæcumque de incarnatione feruntur: ab ipso principio eorū percepta blasphemia esse asserit, neque substantiæ mutationem quod absit, sed veræ carnis vultu acceptionem ostendere.

Galat. 3. b Quemadmodum enim cum inquit, Christus nos redemit ex maledictio legis, factus pro nobis maledictum: non intelligit substantiam eius à propria gloria separatam in maledictum versā: hoc enim neque dæmones ipsi, neque stultissimi & naturali sensu penitus carentes opinarentur, tātam ea opinio saperet vnā cum impietate stultitiā. Non igitur hoc dicit, sed quod pro nobis maledictum accipiens, non finit nos amplius maledictos esse. Idem hoc in loco, carnem inquit ipsum factū esse: non quod mutauerit carne substantiam, sed quod carnē accepit, nulla parte coinquinata substantia. Quod si qui dicerent omnia in dei esse potestate, & idcirco in carnem potuisse transferri, id eis respōdebimus: Deū profectò omnia posse, quousq; deus permanet, si autē mutaretur & in deterius, quoniam pacto deus amplius esse posset? Longe enim ab immortali illa natura est transmutatio. Vnde propheta. Omnes, inquit, ut vestimentum vetera scent, & sicut opertoriū mutabis eos, & mutabūtur: tu autē idem ipse es, & anni tui non deficient. Hæc enim substantia omni mutatione superior. Ideoque ad hoc venit, ut prodesset. Sed quid dico præstantius? Neque est quicquā deo præstantius. Nihil ei, ne minima quidē in re æquiparatur. Sequitur ergo ipsum in deterius mutātū esse, si mutāt⁹ esset. Hoc autem nullo pacto deus esset, sed blasphemia, quæ in eorū, qui hæc dicerent, caput verteretur. Sed quōtiam propter
 hoc dun-

hoc duntaxat factum est, inquit, ne id opinareris, animaduerte ex his quæ sequuntur, quo pacto rationem illam, & omnem auferat suspicionem: Subdit enim: *Et habitauit in nobis.* tantum non dicens, nihil absurdum suspiceris, quum factum dicimus. Nō enim immutabilis illius naturæ mutationem, sed diuersorium & habitationem mutatā dixi. Habitare autem non idem est quod habitatio, sed alterum in altero habitat, aliter non esset habitatio. Siquidem nihil in seipso habitat. Alterum dixi secundum substantiam vnitatem nanque & conjunctione vnum est, deus verbum, & caro: non confusione, aut interita substantiarum, sed arcana quadam & inexplicabili vnitatem. Quomodo autem hoc sit, non huius disquirere, factum est ut ipse nouit. Sed quamnam habitationem inhabitauit, audi prophetam: *Suscitabo tabernaculū Dauid, quod cecidit.* Cecidit profectō natura nostra, eo casu ut restitui nullo pacto à quōquam, nisi ab illa potentissima manu posset: neque enim aliter exurgerē poterat, nisi qui in principio eam effinxerat manum porrexisset, & cœlitus aquæ & spiritus regenerationem informasset. Et animaduerte quæso admirandum, atque arcanum mysterium, perpetuo enim hoc habitat tabernaculū. Carnem nostram induit, nō ut rursus dimitteret, sed omni cum ea tempore habitaturus: aliter enim regio eam throno fecisset indignam, & omnium angelorum exercitui angelis, & archangelis, thronis, dominationibus, principatibus, potestatibus inferiorem constituisset. Quæ oratio, quæ mens quantum honorem humano generi deus exhibuit, mirificum profectō & admirandum explicare potuisset. Quis angelus? quis archangelus? Nihil quod in cœlis est, nihil quod in terra. Eiusmodi dei in nos beneficia sunt, tam magna, tam excellentia, ut non solum mortalium linguam, sed angelorum virtutem eorum exuperet explanatio. Quamobrem iam orationis nostrę finem imponemus, si prius vnum vos faciemus admonitos, ut scilicet ei vicem reddamus, qui tam bene de nobis meritus est: quod si fecerimus, ad nos rursus omne lucrū refertur. Tunc autem ei vicem reddiderimus, cū anima nostra nobis curæ fuerit. Et profectō in hoc quoque domini videre licet benignitatem, qui cum nemine nostrum indigeat, referri tamen sibi vicem dicit, quum animam nostrā non neglexerimus. Quare vltimæ auertit est,

& innumeris dignum suppliciis, nisi pro viribus contendamus tales nos exhibere, qui tanto frui honore mereamur. Et maxime quum operum nostrorum ad nos omnis reditura sit utilitas, & multis præterea nobis bona præponatur, pro quibus omnibus gloriam diuinæ demus clementiæ, non verbis solum, sed re ipsa: vt futurorum bonorum fiamus particeps: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri gloria simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XI.

EX CAP. I.

*E*t vidimus gloriam eius, gloriam quasi vniuenti à patre plenum gratia & veritatis. Fortasse vehementius quàm opus sit nuper vobis & graues visi sumus & molesti, acriorique contra vos & desiderium vestræ accusationem orationem nostram persecuti sumus. Quod si ea tantum gratia fecissemus, vt dolore afficeremini, non immerito esset ab omnibus in quo quimo ferendum. Verum si quum omnium vestrum communem spectaremus utilitatem, vestram nobis conciliare gratiam contempsimus, si non voluntati nostræ veniam, saltem si æqui iudices eritis, amoris dabitis. Etenim non parua vos formido incussit, ne quādo orationi nostræ negligentius vobis aures adhibentibus, attentione & industria remissione grauius in vos diuinam irritaretis indignationem. Quamobrem frequenter vos excitare adnitimur, & somnum excurrere, vt ne minimū quidem concionis nostræ verbum inauditū prætereat. Hoc enim pacto fidenter & hanc vitam agere, & in die illa ante Christi tribunal impauidi adesse poterimus. Quum igitur superiori die satis vos admoneros fecerimus, agite hodie ab his verbis exordiamur. *Et vidimus inquit, gloriam eius, gloriam quasi vniuenti à patre.* Cum dixisset Euangelista nos filios dei factos, neque aliter quàm per verbum quod caro factum est: alterum item emolumentū affert, quod inde cōsequimur. Quidnam id est? Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vniuenti à patre. Nō utique nisi per socium corpus vidimus. Nam si Iudæi gloriosam Moysi, cum nostræ esset naturæ particeps, faciem conspiciari non potuerūt, sed homini etiam iusto opus fuit velamēto, quod eius gloriæ magnitudinē obumbraret, vt illis

vt illis qui eius aspectum non perfererent, spectabilem redderet: quoniam pacto & ipsis supernis virtutibus inaccessibilem diuinitatē, nos ex luto & terra facti ferre possemus? Idcirco habitauit in nobis vt ad ipsum accedere, cum ipso loqui & conuersari audēter liceret. Quid autem significat, gloriā quasi vnigeniti à patre? Quoniam multi etiam prophetarum glarificati sunt: vt idem ipse Moyses, vt Elias, vt Heliseus: ille ab igneo curru tractus, hic autem simpliciter receptus: & post hos Daniel, & tres pueri, & alij complures quicunque miracula fecerunt & angeli hominibus apparuerunt, & suæ naturæ clarissimam lucem spectantibus ostenderunt. Neque angeli solum, sed & Cherubin & Seraphin multa cum gloria à propheta visa sunt. A quibus omnibus hoc in loco Euāgelista abducit, & à creatura & conseruatorum nostrorum claritate mentibus nostris amotis, in ipso nos bonorum culmine constituit: ac si dicat, Non prophetæ, non angeli, non cœlestium virtutum, nō creaturæ alitius naturæ, non cuiuspiam alterius rei, sed ipsius domini, ipsius regis, ipsius dilectissimi vnigeniti filij gloriā vidim⁹. Id autem verbū, quasi, hoc in loco nō similitudinis est, neque parabolæ, sed cōfirmationis & definitionis certissimæ, quasi dicat: Vidimus gloriā qualem deceat, & credibile sit habere vnigenitum, & dilectissimum omnium regis dei filium. Neque hoc loquēdi genus præter morem inuenitur. Neque recusabo à communi etiam cōsuetudine id confirmare. Neque enim à verborum speciem, neque ad cōpositionis ornatū propositū est nobis in præsentia orationē habere, sed ad vestram duntaxat vtilitatē. Quapropter nihil prohibet ex vulgi verbis hunc dicendi morem ostendere. Quoniam pacto qui regē aliquando preciosissimo cultu ornatum, preciosisq; vndique fulgentē lapidibus conspicati, aliis speciē illam ac maiestatem enarrare volūt, purpureum florem, gemmarum magnitudinē, albas mulas, auratos currus, solum adstantium oculos nimio fulgore perstringens, pro viribus enarrant. Cum verò & his & aliis collectis, cultum illum omnem maiestatemque verbis comprehendisse sibi non videantur, cōtinuò addunt: Quid multis opus est? vno verbo dicā, quasi rex: Cum ex hoc verbo, quasi nō regi similem, sed ipsum regem velint significare: ita hoc in loco Euāgelista, quasi, inquit, ad gloriæ maiestatem & incompa-

4. Re. 2. b

Quasi.

rabilem excellētiā significandā. Reliqui namque omnes & angeli, & prophetæ, iussu omnia operabātur, ipse autem ea potestate quæ & regem deceret & dominū. Quod quidē & turbæ admiratæ sunt, quod ita loqueretur, quasi ipse vim haberet & potestatem. Apparuerunt, vt dixi, angeli cū gloria multa in terra, vt in Daniele, in Dauid, in Moſe, ſed tanquam ſerui, & qui domini mandata exequerentur: ipſe autem tanquam omnium dominus & princeps, & licet ſub vili & abiecta ſpecie ſe ostendiſſet, creatura tamen dominū ſuum agnouit. Quonam pacto? Stella cœlo Magos vocauit, qui eum adorarent. Angelorum cœleſtium cœtus in terra apparuerūt, qui & domo ſeruirent, & gratias referrent. Alij item præcones ſurrexerūt, omnes admirabile hoc myſterium teſtimonio perbibentes. Paſtoribus enim angeli, ciuibus paſtores, Marię & Elizabeth Gabriel, bis qui in templo erant, Auna & Simeon annunciauerunt. Nec viri tantū & mulieres letati ſunt, verū nondum infans in banc venit cognitionem. Cuius, inquam, eremi, & eodem quo hic euangelista nomine appellatus, adhuc in vtero matris gaudio exultauit: & omnes ſpe maximè erigebātur, & hæc quidem circa partus tēpora. Verū quū ſeipſum magis ostendit, longè prioribus maiora miracula apparuerunt. Si quidem non amplius ſtella, non cœlū, non angeli, non archangeli, nō Gabriel, non Michaël, ſed ipſe cum cœlitus pater, & cum patre paracletus loquēs, irradiansque, & in eo permanens, prædicauit hac profeſſō gratia: Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Accedit ad hoc quod non paſtores tantū, neque viduæ, neque ſenes nobis Chriſtum annunciant: ſed ipſa quoque rerum vox omni turba clariſus proclamat, quæ tanta fuit, vt quamprimum hic quoque exaudiretur, abiit in Syriam auditus eius, inquit. Tunc cœlum terra facta eſt, quum cœli dominū cōtineret, quem omnibus manifeſtauit, vbique clara voce profeſſa, cœlorū regem aduentāſſe, dæmones vndique exilientes diſſugerūt, diabolus oppreſſus abſceſſit, ipſa mors primū ſuccubuit, mors pœnitens abolita eſt, omne morborū genus diſperuit. Si quidē mortuos ſepulture, inſanos dæmonia, egrotos morbi reliquerūt, & plurima admirationis plena & ſtuporis, & præter omnium expectationem apparuerunt, & quæ non immeritō deſiderarunt videre prophetæ & non viderunt.

Matt. 2. 4

Matt. 4. d

viderunt. Videte enim licuit factos oculos, & quod in omnium votis esse poterat, videre scilicet quoniam Adam deus efflauerit, id breui omnibus, & in potiore corporis parte ostensum est. Membra præterea abscissa restitui, & corpori conglutinari, manus emortuæ moueri, pedes contorti repetere proflire, surdæ aures aperi, & muta lingua clara voce proloqui. Si quidem quemadmodum optimus architectus domum situ & vetustate labantem, ita communi hominum natura accepta, eius perditas restituit partes, disiecta & abscissa copulauit: & quæ prorsus ceciderant, erexit. Quid autem opus est, ut animæ formationem longè corpore admirabiliorem verbis prosequamur? Magna sanè corporis præstantia, anima tamen tanto præstantior, quanto corpore melior. Nemo hac tantum ratione, sed quoniâ corporis natura, quocunque ipsam opifex ducere velit, eo sequetur, neque resistit: anima autem sui iuris vim in se habet operandi, neque vlla in re deo, nisi velit, obtemperat: inuita enim & coacta minimè vult deus bonam, & virtutibus præditam reddere: neque id animæ virtuti esset adscribendum, sed sponte sua bona sit, & virtutem complectendam persuadeat, oportet. Quamobrem difficilior huius est, quam illius cura. Veruntamen omnis emendata est, omnis fugata malitia: & quemadmodum corpora bene curata non in bonam tantum valetudinem, sed in bonum quamprimùm habitum restituuntur: itidem animas deus non à vitis solum purgauit, sed ad ipsum mox virtutis cacumen extulit: & publicanus Apostolus factus est: persecutor, blasphemus, calumniator, orbis terrarum prædicator apparuit: Magi Iudæorum magistri effectus: latro paradisi ciuitate donatus: meretrix fide incredibili effulsit: Cananæa & Samaritana & ipsa fornicatrix, hæc ad ciues suos prædicatoris munere sancta, ciuitatem totam irrecitans, vniuersos in Christi fidem traxit. Illa fide & sedulitate effecit, ut filia anima à malo demone liberetur. Et alij longè bis peiores statim in discipulorum numerum accepti, omnes repente corporis ægritudines, omnes animi affectus mutauerunt, & in sanitatem ipsumque virtutis apicem euaserunt. Nec duo tantum, aut tres, non decem, non centum, sed totæ ciuitates & gentes facillimè Christi fidem acceperunt. Quid ego præceptorum sapientiam cælestium legum virtutem, angelicæ vitæ ordinem enarrem? Talem enim nobis

vitam proposuit, tales apud nos leges cōdidit, & tales mores instituit, vt qui his vtētur, angelorum mox naturam induant: & quantū homini liceat, deo similes reddantur, etsi omnium hominū malitiam excesserint. His igitur omnibus ab Euāgelista collectis, in corporibus videlicet & in animis in elemētis, Christi miraculis, præceptis arcanis illis, & cœlo altioribus donis, legibus, moribus, persuationibus, futurorum promissionibus, eiūsque tormētis & cruciatibus, in admirandā hanc & cœlestis doctrinæ plenam vocē prorupit: *Vidimus gloriam eius, gloriā quasi vnigeniti à patre plenā gratia & veritatis.* Neque enim miraculorū gratia Christū dūtaxat admiramur, sed & passionis, vt cum affixus est cruci, flagellis & alapis cæsus, & inspuus ab his, de quibus tam bene merebatur. Siquidē in his ipsis, quæ probi & ignominie plena esse videbantur, ipsum rursus verbum clarissimū apparuit, hoc Ioānes gloriam appellauit. Non enim charitatis solū & amoris fuerat, sed immensæ etiā virtutis, Tūc enim mors abolita est, maledictum periit, dæmones cōfusi sunt, & de his triumphatū est, chirographum cruci affixū. Verum cum sensu ipso visus, hæc non deprehenderentur, etiam corporea ipsum vnigenitum dei filium, & totius nature dominū certissimè demonstrarunt. Quippe cum primū sanctissimum corpus cruci affixum est, sol radios abscondit, vniuersa terra concussa & tenebris operta est, sepulchra aperta sunt, & mortuorū multitudo surrexit, ciuitatē ingressa, & cum lapis monumento impositus & custodibus signatus esset, qui crucifixus, qui distractus, qui mortuus erat resurrexit. Præterea potestate multa vndecim implens discipulos, per vniuersum orbē dimisit, qui humano generi ad meliorem frugem vita directā mederentur, & cœlestis doctrinæ cognitionem quocunque terrarum disseminarent, dæmonum euerterent potestatem, magnas illas, & arcanas diuitias edocerēt, nobis animæ immortalitatem, sempiternam corporis vitam, & quæ intellectum nostrum excedūt, nunquā finem habitura præmia annuntiarent. Hæc & alia plura reputans beatus hic Euangelista, quæ is quidem nouit, scribere autem non est ausus, eo quod mundus ea non caperet: omnia enim si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundū capere eos, qui scribendi sunt libros. Hæc, inquam, omnia reputans exclamauit: *Vidimus gloriam eius, gloriam*

gloriam quasi unigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.
 Qui igitur tanta & tam admiranda audire, & tot muneribus
 frui meriti sunt, eos etiam vitam ea dignam doctrina exhibere oportet, ut illis fruatur bonis. Idcirco dominus noster
 Iesus Christus in mundum venit, ut non solum in hac vita
 eius gloriam, sed futuram quoque videamus. Propterea inquit : Volo ut ibi ego sum, & ipsi sint, ut videant gloriam
 meam. Quæ si tam clara, tam eximia est, quidnam de ea quispiam diceret? Non enim in hac terra corruptibili, neque in
 fluxu & caducis corporibus in quibus sumus, sed in perpetua
 & immortalis creatura apparuit, & tanto splendore ut
 nulla possit ratione comprehendi. O beati, ter, inquam, &
 sæpius, qui gloriæ illius digni habiti sunt spectatores fieri,
 de qua exclamans propheta inquit: Tollatur impius, ne videat
 gloriam dei. Sed absit, hoc cuiquam vestrum accidat,
 ut eam aliquando non videat, ad quem assequendam nisi summa
 utamur diligentia, possemus sanè dicere, bonum esse si
 nati non essemus. Quid enim vivimus? Quid spiritum ducimus?
 Quid sumus, si illo priuamur aspectu, si dominus noster tunc à nobis
 videri non permittet? Nam si illi qui Solis lucem conspiciari nequeunt,
 omni morte miseriorem vitam degunt, quid eos perpeti credendum est,
 qui illa luce priuati sunt? Siquidem in hoc sæculo cæcitatibus duntaxat
 damnum est, in illo autem non in visu tantum ledimur: quanvis hæc sola
 priuatio sit grauissima, ut neque etiam sic par esset supplicium:
 sed tanto id grauius, quanto sol ille quam hic est sine
 comparatione præstantior. Verum illud quoque supplicium
 expectandum est, quippe qui luce illa caruerit, non modo in
 tenebras intrudetur, sed perpetuo ardebit, consumetur, dentibus
 stridebit, innumeris poenis cruciabitur. Nolimus, quæso, nos ipsos
 contemnere, & breui huius vitæ desidia in æternum damnari
 supplicium, sed vigilemus, sobrii simus: omnia & faciamus, &
 operemur, ut æternis illis potiamur bonis, & fluuium illum igneo
 flagrore perfluentem, ante horrendum tribunal longè diffugiamus:
 in quem qui semel incidet, ei nunquam reditus datur. Nemo
 cum inde, non parentes, non frater, eximere amplius poterit,
 quod & ipsi prophetæ clamitant: Frater non redimit, redimet
 homo? Et Ezechiel quiddam etiam amplius: Si staret Noë &
 Iob & Dauid, filios suos & filias non liberaret.

*Infr. 17. d**Esa. 26. b*

Siquidem vnum duntaxat illic patrocinium est, operum vñ deficit, quo qui caruerit, aliunde nusquam salutis locus est. His itaque frequenter animo agitis, vitam nostram nullis coinquinatam sordibus, claram, mundamque reddamus, vt fidenter dominum nostrum cernere, & promissa assequi bona possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & Spiritui sancto & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XII. EX CAP. I.

Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, ante me facturus est, quia prior non erat. Nūquid frustra currimus, frustra laboramus? nūquid super petram semen iacimus? nūquid secus viam, au inter spinas latent semina cadentia? contendimus enim, & maiorem in modum formidamus, ne agricultura nobis sterilis euadat. Neque hoc dico quod verear ne in laboris huius mercede capiam detrimentum: non enim eadem conditione qua agricolæ post annuos sudores & miseriam illam laboriosamque vitam si terra aliquādo pro operis in se impensis non respondeat, nemo alius damnum instaurare potest, sed pudibundus, tristisque ab arca domum ad uxorem & filios reuertitur, & quem longi laboris mercedem petat, habet neminem: in nobis autem nihil huiusmodi vñ venit, sed licet culta terra nullum afferat fructū, & eius & noster dominus vana nos spe dimissos non frustratur, sed remunerat. Vnusquisque enim, inquit: propriam mercedem accipiet secundum proprium laborem, vñ secundum rerum euentum. Et tu, inquit, fili hominis testifica re populo huic si forte audiant, si forte intelligant, & per Ezechielem: Si voluntas prædicaui quid fugere, quid eligere oporteat, animam tuam libera, quanuis nemo attendat. Verum enimvero licet firmum hoc solatium & remunerationis fiduciam habeamus, cum nihil vos bene operando proficere videamus, nihilo melius afficimur quàm agricolæ illi, qui demisso vultu & rubore persusi anguntur, & suam desunt calamitatem. Hoc magistri misericordia est, hoc patris cura. Etenim Moyses cum à Iudeorum ingratitude liberari posset, & alterius gentis potiorē, longēque maiorem accipere

I. Cor. 3. b

Ezec. 3. e

accipere principatū: Dimitte me, inquit, ut irascitur furor meus contra eos, & deleam eos, faciāque te in gērem magnā. Cum sanctus & dei seruus esset intimus, ne audire qui dem id sustinuit, sed porius vnā cum his qui sibi semel crediti erant, perire, quā sine illis saluus esse & ad maiorem dignitatē assumi, prætulit. Huiusmodi esse oportet cui animarum cura commissa est. Est nanque absurdum ut prauorum filiorum, pater nolit nisi eorum quos genuit pater appellari. Nos autem discipulos quoridie nūc hos, nūc illos muremus, erga neminē amicē, familiaritēque affectus? Sed absit, ut de vobis vnquam hæc suspicio subortiarur. Confidimus enī vos fide in dominum nostrum Iesum Christū, & mutua in omnes charitate abundare: sed hæc dicimus, ut studium vestrum augeamus & diligentiam, & vitæ vestræ virtutem maiorem in modum propagemus. Sic enim iactis orationis nostræ fundamentis, alius mentes erigere poteritis, si nulla malitiæ lippitudo mēris vestrę oculos perstrinxerit, & acumen obtuderit. Quid igitur hodierna die, nobis propositum est? Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamabat dicens: *Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, quia prior me erat.* Multus est hic Euangelista in Ioannis laudibus & eius testimonium multifariam diffundit. Quod non temere, sed incredibili sapientia prosequitur: plurimum enim hunc hominem omnes Iudæi admirabantur. Nam & Iosephus Ioannis cæde bellum ortum existimauit, & propterea non esse Iudæorū ciuitatem, quæ aliquādo Metropolis fuit, & longa oratione præcursoris laudes exequitur, per eum Iudæos arguens, cuius frequenter testimonium meminuit. Et alij quidem Euangelistæ facta superiorum prophetarum mentione, per singula Christi opera trahūt auditioem, & super natiuitate. Hoc autem factum est, inquit, ut impleretur quod dictum est per prophetam dicente: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Iesum. Et cum Herodes ei insidiatus, tāta ubique diligētia eum perquiri fecit, ut puerum interficeret, in medium Hieremię adducunt testimonium: Vos in Rhama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos. Et Osee cum rursus ex Aegypto rediret: Ex Aegypto vocaui filium meum: & hunc ubique in suis Euangelis moram seruante. Ioannes autem apertius & à recentio-

Exo. 32.6

Matt. 1. d

Esa. 7.6

Hier. 31.6

Osc. 11.4

ribus testatur utpote qui cæteris sublimis locutus, non mortuos tantum, sed viuum, & qui Christum præsentem præsens ostendit & baptizauit, in mediũ frequenter adducit, non idcirco ut serui testimonio, domino authoritatem compararet, sed ut ad auditorum descenderet imbecillitatẽ. Quemmodũ enim nisi serui formã accepisset, nunquam comprehẽdi potuisset, ita nisi serui voce conseruatorũ aures arrexisset, non sanẽ multi Iudæorũ eius probassent orationẽ. Præterea & aliud magnum & admirabile respexit, nam cum de suis ipsius laudibus cuiusque suspectũ sit testimoniũ, & plerisque sæpenumero auditoribus non persuadeant, alterum de ipso testificaturum adduxit: Accedit ad hoc, quod nulli solent libentius eorum vocem audire, cum quibus consuetudinem habuerunt, utpote quem magis cognoscunt. Propterea vox de cælo semel vel bis audita est: Ioannes autem sæpenumero & frequenter loquutus. Nã qui multitudinis imbecillitatem superabãt, hi à sensibilibus omnibus liberi, cælitus vocem audire poterant, nec eis multum opus erat humana, quippe qui ab illa persuasi erant & allekti. Quivero adhuc in his inferiorib⁹ deuoluebãtur, & multa terrenarum rerũ nube operiebantur, hoc humiliori indigebãt sermone. Ita igitur Ioannes cũ omnibus se sensibilibus exuisset, aliis magistris nõ indiguit, sed cælitus eruditus est. Qui enim me misit, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit: Ad quem videri spiritum dei descendentem, hic est: Iudæi autem qui adhuc rudes ad illam altitudinẽ non poterant peruenire, hominem habebant magistrum, non sua eis, sed cælestia annũciantẽ. Quid igitur hic loquitur? *Ipse testimoniũ perhibet de eo, & clamabat dicens: Quid per illud verbũ clamabat, significatur? hoc est fidenter & liberẽ, omni abiecta formidine, dei aduentum prædicabat.* Qui autem testabatur, quid clamabat? *Hic erat quẽ dixi, qui post me vêturus est, ante me factus est.* Obscurum & adhuc plenum humilitatis testimonium. Non enim dixit, hic est filius dei vnigenitus & dilectus: sed hic erat quem dixi: qui post me vêturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Quemadmodũ enim aues pullos suos, neque è vestigio, neque vna duntaxat die, totã volandi artem edocent: sed primo è nido tantum educunt, inde cũ aliquantulum quicuerunt, volatui eos assuefacere incipiunt, postmodum ad operam reuocant: ita paulatim

tim exercendo ad naturalem eos efferunt altitudinem. Ita beatus Ioannes non statim ad summa Iudeos erigit, sed primum paululum à terra eleuat, quum Christum se meliorem testatur. Neque enim parum erat, quòd auditores primo Christum nondum cognitum, non miracula facientem, Ioannem viro tam admirabili, tam claro, ad quem omnes concurrebant, quem omnes angelum arbitrabantur, meliorem crederent. Principio igitur hanc opinionem in auditorum animis confirmare conatus est, eo videlicet, qui testimonium perhiberet, eum de quo perhiberetur. & eo qui prior venit eum qui posterior, & claro & nobili nondum notam esse potiorum. Et animaduerte testis sapientiam, non modo cognitum, sed priusquam nosceretur prædicat. Illa enim particula Hic est, id est, significat, quemadmodum Matthæus dicit: Omnibus qui ad se venerant, dicebat: ego quidam baptizo in aqua in poenitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamenti. Sed quam causam antequam eum ostenderent, ita locutus est? Ut facilius præsentis testimonium auditorum animis reciperetur, eum iam exhibitis verbis illius noticiam habuissent, ne eos vile Christi vestimentum à credendo debortaretur, sed facile multitudinem in fide contineret. Nam nisi prius aliqua de domino cognitio habita esset, & simul eum populus vidisset, & tam admirabile, tam magnum testimonium accepisset, aspectus eius ut vilitas testimonij quam primam magnitudinem obstinisset. Adeo enim Christus abiectus, adeo communis omnibus videbatur, ut & Samaritanæ mulieres, meretricisq; & publicani, nullo honore & accedere, & alloqui eum auderent. Ut igitur diximus, si & verba hæc simul audissent, & Christum vidissent, Ioannis saltem derisissent testimonium, sed quum ante eius cognitionem plura de ipso audierint, & in his confirmati fuerint, contra euenit, siquidem eo viso non sunt prædicationis eius doctrinam aspemati, sed Ioannis testimonio fidem adhibentes, etiam clariorem sunt arbitrati. Quod autem dicit: Qui post me venturus est: hoc est, prædicaturus, non futurus hoc & Matthæus significat dicēs. Post me venit vir, cuius generatio non ex Maria, sed ex aduentu secundum prædicationem. Nam si de generatione dixisset, non præsentem, sed præterito usus esset tempore. Natus nanque

Mat. 3. v

erat Christus cum ita locutus est Ioannes. Quid autem significat. Ante me factus est? Clarior, videlicet, atque honorabilior. Nolite enim, inquit, etsi prior venerim ad prædicandum, ideo me illo maiorem arbitrari: longe minor sum: ut ne serui quidem loco connumerari sim dignus: hoc significauit, quum inquit, Ante me factus est. Quod aliis verbis Matthæus ostendit: Nō sum, inquit, dignus soluere eius corrigiam calceamenti. Verū quod per hanc particulā, Ante me factus est: Christi non intelligatur aduentus, ex sequentibus perspicuum est: siquidem superflue adderetur, Quia prior me erat. Quis enim adeo stolidus, adeo insanus est: ut qui ante eum factus est, illum eodem tēpore non fuisse non intelligat? Quod si de æterna intelligeretur essentia, id nihil aliud significaret, q̄ qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Sed hoc absurdum est, & causa frustra adincitur. Cōtrarium enim, si hoc significare voluisset, dicere oportuit: videlicet. Qui post me venturus est, prior me erat, quia ante me factus est. Huic enī particulæ, Prior me erat, nō immeritō posset hæc afferri causā, quia ante me factus est. Huic autē, Ante me factus est, quia prior me erat: non est causa: hoc firma ratione nititur. Si quidem iam omnes nostis, nō quæ manifesta sunt, sed obscura semper ratione indigere. Quod si de essentia sermo esset, non erat obscurum, quin prius factum prius esse oportuerit, sed quum de honore disputetur, nō ab re apparentē soluit dubitationē. Etenim credibile erat multos dubitare, quamam gratia qui posterius venit, ante factus sit, hoc est honorabilior. Huius igitur quæstionis mox causā affert, Quia prior me erat, Neque superbē locutus est: Cū prior essem, me reiecit, & ante me factus est, sed prior me erat, inquit, quāuis posterior venerit. Et quonā pacto inquis, si de eius claritudine & futura hominis gloria diceret, quod nondū fuerat tanquam factum profitetur? Nō enim, inquit, fiet, sed factus est. Quoniam mos prophetarum est, ut sæpenumero quæ futura sunt, tanquam facta enarrēt. Nam & Esaias de Christi morte locutus, nō inquit: Tanquam ouis ad occisionem ducetur, quod futurum erat: sed ductus est. A tqui nō dum carnem induerat, veruntamē quod futurum erat, propheta tāquam factum enarrat: Et David crucem significās, non inquit. Fodient manus meas & pedes meos: sed, foderunt: &

*Mat. 3. c**Esa. 53. c**Psal. 21. d*

runt: & Diuiferunt sibi vestimēta mea, & super vestē meā miserunt sortem. Et de proditore verba faciens, qui nondū fuerat. Qui manducat, inquit panes meos, leuauit cōtra me calcaneum. Et de passione locutus: Dederunt in escam meā fel & in siti potauerūt me aceto. Vultis ne alia adducamus exempla, an hæc in præsencia sufficiunt? Ego satis arbitror. Nam si in superficie non multum spatij comprehendimus, profundum tamen attigimus, non tamen minus hoc quàm illud laboris habet. Sed veriti sumus, ne longiori sermone vestram remitteremus attentionem. Quamobrem debitum orationi nostrę finem imponamus, Debitus autē frusest, laus digna deo, non verbis tantum, sed operibus. Luceat enim, inquit, lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui est in cœlis. Et profecto nihil optima vita clarius dilectissimi, vt sapiēs testatur: Vix iustorum tanquam lux fulgent: illustrant verò non eos modo, qui per opera lucem attingunt, & rectam viam ingrediuntur, sed & propinquos. Effundamus igitur oleum ē lampadibus, vt maior accendatur ignis, & lux appareat locupletior. Hoc autem oleum non modo in præsencia multū valet, sed cum sacrificia florerēt, maiorem in modum illorum virtutē probant. Oleum enim, inquit volo, & non sacrificium. Et merito quidem: alterum enim inanimatum est, alterum animatum. In altero quicquid imponitur, igni consumprum in cinerē vertitur, & fumus in aërem dissoluitur: alterum alios affert fructus, Quod Paulus significauit: cū enim paupertatis Corinthiorum thesauros enarraret, his verbis vsus est: Quoniam ministeriū huius officij non solum supplet ea quę de sunt sanctis, sed etiā abundat per multos in gratiarū actione in domino. Et iterum: Glorificantes deum in obedientia confessionis vestrę in Euangelio Christi, & simplicitate communicationis nostrę in illos, & in omnes & in ipsorum obsecratione pro nobis desiderantium vos. Vides mutuam gratitudinem, dei laudem, continuas præces, & vehemētiorem eorum charitatem, qui beneficium acceperunt? Sacrificemus igitur dilectissimi, sacrificemus in ipsis sacrariis quotidie: hoc enim & oratione & ieiunio multis huiusmodi officiis maius est sacrificiū, modo ex iusto labore fiat & lucro, & omnis sit expers auaritię, rapinę, violētię. Hę oblationes deo gratę sunt, alias respuit

Psal. 21. d
Pal. 40.
c. & Io. 3
Psal. 68.

Mat. 5. b

Sapi. 3. b

Mat. 9. b

2. Cor. 9. 4

oditque, neque vult alienis calamitatibus bonorari. Impiū enim & prophanum id sacrificium est, & irritat potius deū quā placet. Quo circa summa diligētia vti oportet, ne dum volumus deum colere, iniuria efficiamus. Nam si Cāin deteriores hostia offerendo, quanuis nullam aliam iniuriam intulerit, vltimum tamē dedit suppliciū, nōne longē grauiora perpetiemur, si rapina & auaritia malē parā deo offeramus? Propter hoc enim formā huius mandati deus manifestauit: vt, videlicet misereamur, non torqueamus cōser uos. Qui autem aliena rapit, & alij dat: nō misereretur, sed lædit & iniuriam vel maximam facit. Vt enim lapis nunquam oleum fundit: ita neque crudelitas humanitatem: si quidem cum hinc prouenit eleemosyna non amplius est eleemosyna. Quare hortor ne id solum cōgitemus, vt prębeamus indigentibus, sed ne ex rapina. Nam si alter pręcatur, alter imprecatur: vtrius vocem potius dominus audiet? An plus illud vtilitatis, an hoc detrimēti afferret? Quod si diligenter vixerimus, diuinę gratiæ auxilio, misericordiam veniāque omnīū, quę semper peccauimus, consequi poterimus, & flumen igneum effugiemus: a quo liberi vtinam omnes ad cęlorum regnum perueniamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri gloria, simul & sancto viuificantique spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIII. EX CAP. I.

*D*e plenitudine ei⁹ nos omnes accepim⁹. & gratiā pro gratia. Superiori die diximus, quod Ioānes vt eorū dubitationē solueret, qui essent quęsituri quo pacto, Christus posterior ad prędicandū veniēs, prior eo fuerit & clarior addidit. *Quia prior me erat.* Et hæc vna causa est, qua nō contētus subdit aliā, videlicet. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Et iterum aliam: *Quia lex (inqui) per Moysen data est. gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Et quid tandem inquis, significat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus? Ad primum satis dictum est: Non habet inquit, donum participabile, sed ipso fons est, & radix bonorum omnium: ipse vī-
ta, ipse

ta, ipse lux, ipse veritas, non in seipso bonorum diuitias continens, sed in vniuersos diffundens, quibus diffusis plenus permanet, neque aliorum satietate minuitur, sed diuitias suas elargitur semper vberius, cumque omnes his bonis impartiat, in eadem permanet perfectione. Quod autem ego fero participabile est: ab alio enim id accepi, & exigua pars totius est, & quasi gutta parua ad immensum abyssum & infinitum pelagus comparata: imò neque exemplū sufficiens est, ad quod volumus ostendendum. Nam si guttam è pelago acceperis, ea tamen pelagus: etsi visu petcipi nequeat, diminuitur: de illo autem fonte hoc dici non potest, sed quantumcunque quis hauriat, nihil deficit. Quare alio exemplo vtendum est, cum hoc insitum sit, neque possit, quod querimus, demonstrare. Alterum igitur afferemus quod magis ad propositam nos adducat sententiam. Constituamus nobis igneum fontem, à quo innumerae accendantur lucernæ, & totidem, & idem totidē: nonne huiusmodi fons ita plenus est ignis, quemadmodum antequam ex eo quicquam sumeretur? Sane perspicuum est. Quod si in corporibus quæ in partes diuidi possunt, & per ademptionem partium minora sūt, aliquid huiusmodi inuenitur, vt post sui communicationem nullam diminutionem accipiant, quāto magis in incorporea & immortali illa potentia hoc contigerit? Nam si vbi subiectum substantia est & corpus, & sit & non sit diuisio, multo magis cum de actione sermo habetur, & actione incorporeæ substantiæ, credibile est idem euenire. Idcirco Ioannes inquit: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et testimonium suum Baptiste testimonio coniungit. Hæc enim particula, De plenitudine eius nos omnes accepimus: non præcursoris verbum est, sed discipuli, cuius hæc est sententia. Nolite existimare diutinae consuetudinis & eiusdem mensæ participationis gratia nos de eo testimonium perlubere: nam & Ioannes qui Christum antea nunquam viderat, neque cum eo conuersatus est, nisi cum ipsum baptizauit, in multorum cœtu eum conspicatus, inde omnia accipiens clamauit: Prior me erat. Nos autem omnes duodecim, trecenti, quingenti, tria milia, quinque milia, innumera Iudæorum multitudo; omnis fidelium cœtus, qui tunc fuerunt, nunc sunt & futuri sunt, de plenitudine eius accepimus. Quid autem accepimus?

Gratiam pro gratia. Quam pro qua? Pro veteri nouam. Quemadmodum enim duplex erat iustitia. Secundum iustitia, inquit, quæ in lege est, factus irreprehensibilis Et duplex fides, vt, Ex fide in fidem. Et adoptio duplex: vt, Quorum adoptio est: Et duplex gloria: vt, Si enim quod euacuatur per gloriam est, multo magis quod manet in gloria. Et lex duplex: vt, Lex spiritus vitæ liberauit me. Et duplex seruitus: vt, Quorum seruitus, & iterum Spiritui dei seruietes. Et testamentum duplex: vt, Disponam vobis testamentum nouum, non secundum testamentum quod disposui patribus vestris. Et duplex sanctificatio, & duplex baptisma, & duplex sacrificium, & templum, & circumcisio duplex, ita & duplex gratia, Sed illa quidē quasi figuræ sunt, hæc quasi veritas, æquiocationem quandam, nō rei communionem seruantia: quoniam in figuris sunt & umbra. Nam & homo pictus, homo appellatur, & verus homo itidem. Similiter in statuis & aurea & lutea hominis habet appellationē, verūm tanquam hominis figura, ille vt verus homo. Noli igitur tanquam à nominum communicatione, idem re ipsa esse existimare, sed neque diuersum. Nam si figura erat, nō erat alterna à veritate: si umbram seruabat, ipsa minor erat veritate. Vultis quænam sit horum omnium differentia, explicemus? Vnum aut alterum dictorum accipiamus, hoc patet & cætera sient vobis manifesta, cæteroque deprehendemus puerilia fuisse præcepta. Hæc præclarorū philosophiæ professorum, & magnorum virorum: & illa tanquā ab hominibus, hæc tanquam ab angelis instituta. Vnde igitur exordiemur? Vultis ab ipsa adoptione? Quænam inter hæc & illam differentia est? Illa verbo honorabatur, hæc re ipsa, & de illa quidem inquit: Ego dixi dii estis, & filij altissimi omnes? de hac autem, Ex deo facti sunt? Quænam ratio? Per lauacrū regenerationis & renouationis spiritus sancti. Et illi quidem postquā filij appellati sunt, adhuc spiritū seruutis habebant: erant enim serui, etsi hac appellatione honorabētur, nos liberi tunc facti, non nomine, sed re honorē accepimus. Quod Paulus his verbis significauit: Non enim accepistis spiritū seruitutis iterū in timore, sed accepistis spiritū adoptionis filiorū dei, in quo clamamus, Abba pater. Generati namque à deo, & vt verè dici potest, formati, itaque vocati sumus filij. Sed si sanctificationis modum & hūc, & illum

Philip. 3. b

1. Cor. 3. b

Psal. 18. b

Tit. 3. b

Rom. 8. c

Gala. 4. a

illū considerabimus, multam in hac quoque parte deprehēdemus differentiam. Illi enim cum idola non colebāt, neque fornicabātur, neque adulterium committebant, hoc nomine appellabantur: nos verō non in huiusmodi continentia, sed in maiorum possessione facti sumus sancti. Et primum quidem ab ipso spiritus sancti aduentum hoc donum assecuti sumus, deinde à vita longe potiore, quàm Iudaica. Et quod non arroganter hoc dictum sit, audi quid ille loquatur. Nolite vaticinari, neque purgare filios vestros, quoniā populus sanctus estis. Ita apud illos hæc erat sanctitas, vt idolorum leges abiicerent; apud nos autem, vt sancta sint, inquit & corpore & spiritu. Pacē prosequimini & sanctificationem, sine qua nemo videbit dominum, & perficiētes sanctificationem in timore dei. Vides hanc esse sanctificationem, quando intrinsecus radicem habet, & fontem? Nō enim hoc nomen sanctus, in omnibus eandem habet significationem. Nam & deus sanctus dicitur: sed non quemadmodum nos. Cum igitur vocem hanc à Seraphin demissam propheta audiuit, qui inquit. Heu mihi misero: quod quū homo sim, & impura labia habeam, in medio populi immunda labia habentis habito. Atqui & sanctus & purus erat: sed si supernæ sanctitati nostram conferamus, immundi profectō sumus. Sancti angeli sunt, & ipsa Cherubin & Seraphin sancta, sed huius quoque sanctitatis alia differentia inter nos, videlicet, & supernas virtutes. Opus esset & alia genera explicare, sed longiori vteremur oratione. Quare ulterius progressi, reliqua vobis inquirēda relinquemus: poteritis enim hæc domi colligendo ipsam deprehendere differentiam, & inde in reliquis proficere. Da, inquit, sapienti occasionem, & sapientior fiet: nobis reliqua sunt necessario transigenda. Cum ergo dixisset Ioannes: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: addidit, Et gratiam pro gratia. Gratia nanque Iudæi salutem consequebantur. Non enim vt multiplicem vos, inquit, sed propter patres vestros elegi vos. Nam qui non propriis meritis à deo dilecti sunt, eos perspicuum est, & propter gratiam eiusmodi honorem consecutos, nos autem omnes salui quoque facti sumus gratia, sed non eodem modo, neque iisdem de rebus, sed longo maioribus & excelioribus. Non enim hæc nobis duntaxat gratia data est venia scilicet peccatorum, quàm quum illis

1. Car. 7. f

Sanctus.

Esa. 6. b

Prou. 9. b

communicamus. Omnes enim peccauerunt, sed iustitia sanctificatio, adoptio, spiritus sancti gratia, longè clarior, longè vberior: ad hæc & alia maior: hoc est, à spiritu & reconciliatione fiducia, huius gratiæ causa, deo chari facti sumus, non amplius vt serui, sed vt filij & amici. Quocirca, inquit, Gratiam pro gratia: Verùm quæ legis fuerunt, fuerunt & gratiæ, etiam ipsa formatio hominis ex nihilo. Non enim nostris præcedetibus meritis hanc accepimus remunerationem. Quomodo enim quum nihil essemus? sed gratia dei quæ semper in beneficiis priores sibi partes vendicat. Neque solum quòd facti sumus ex nihilo: sed quòd facti, & scienda, & vitanda didicerimus, & horum à natura legem acceperimus, & conscientiæ iudicium incorruptum nobis ab opifice deo tributum sit. Hoc, inquam, maxime fuit gratiæ, postquam alia secuta est, vt præuariatâ legem præscriptam recuperemus. Consentaneum namque erat, vt qui datum semel à deo præceptum præuicassent, pœnam luerent: verùm mitius nobiscum actum est. Iterum emendandi medicina adhibita, nò debita quidem, sed à misericordia & gratia proueniens. Nam quòd gratiæ sit & misericordiæ, audi David loquentem: Qui facit misericordiam deus, & iudicium omnibus iniuriarum patientibus: Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israël voluntates suas. Et iterum: Bonus & rectus dominus, propter hoc legem ponet peccantibus in via. Misericordiæ igitur & miserationū, & gratiæ legem accepimus. Idcirco quū gratiam pro gratia dixisset, etiam pro beneficiorum dei in nos magnitudine vehementius certās, addidit: *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Et animaduerte euangelistæ sapientiam, non personarum, sed tenuium rerum facit disquisitionem: quibus confelsis, longè Christum Ioanne maiorem necessesse est, etiam pertinaces consentiant. Si quidem quum res quæ nullam habent, neque ad alicuius gratiam, neque ad odium causam, hoc testantur, certam etiam impudentibus ostendunt sententiam. Nam quales eas authores fecerunt, tales existimantur. Quare eorum maxime verum est testimoniū sine vlla suspitione. Videte quā placidè, & paulatim & Baptista Ioannes, & discipulus ad supremam auditores cognitionē trahant, quum prius humilioribus eos assuesecerint. Ille enim Christi ad se cōparatione facta, eum

sine

Psal. 110.

Ibid. 24. b

sine comparatione omne excedentem: sic deinde eius excellentiā ostendit, Qui fortior me erat: & Ante me factus est. Inde subdit: Quia prior me erat: Hic autē maius loquutus est, minus tamen quā vnigeniti dignitas postularer. Non enim ad Ioannem, sed ad eum qui longē maiori erat apud Iudæos admirationi, facit cōparationem, hoc est ad Mosē, Quia lex, inquit, per Mosē data est: gratia & veritas, per Iesum Christū facta est. Animaduerte præterea quā honestam facit cōparationem, etiam apud imbecilliores. Non enim ratione excellentiam confirmat, sed nudis nominibus differentiā ostendit, gratiam & veritatem legi, & hanc particulam, Facta est: huic, Data est, opponens. Maxima autem vtrorumque differentia: dari enim ministri est. Nā qui dat, is aliunde accipit, & dat cui dari præcipitur. Fieri autem & gratiam & veritatem regis est, cum potestate omnia dimittentis peccata, & benignitatis suæ dona confirmantis. Quare, inquit, dimittuntur tibi peccata tua. Et iterum: Vt scia-

Marc. 2. a

tis, quoniam potestatem habet filius hominis in terra dimitte-
 tēdi peccata, dicit paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Vides quomodo gratia per eum facta sit: vide & veritatem. Gratia quidem, & quæ modo diximus, & erga latronem benignitas, & baptisimatis & spiritus sancti dona, & alia item plurima nobis ostendunt. Veritatem autem manifestius intelligemus, si signas didicerimus: futuras enim dispensationes ipso nouo testamento consummari, figuræ primū, vt figuræ annunciarūt, quas Christus suo consummauit aduentu. Videamus ergo figuras, si placet, in paucis. Non enim omnia transigere præsentis est tēporis. A paucis reliquas intelligeris. Vultis ab ipsa passione incipiamus? Quid dicit figura? Tollite agnum per familias, & sacrificate, & facite, vt instituit. Christus autem nihil huiusmodi præcipit, sed ipse id factus est sacrificium, & oblationem seipsum patri offerens. Vides quo pacto figura data est per Mosē, veritas facta est per Iesum Christū? Item in monte Sina, vt Amalechitæ in pugna profligarent, manus Mosi ab Aaron & vtrunque sublimes tenebantur: Christus verò adueniens suas extendit in cruce. Animaduertis quomodo nobis figura ostendit, & veritas facta est.

Exo. 12. a

Exo. 17. c

Ioan. 19. d

Deutero.

27. a

Præterea lex inquit: Maledictus quicumque non manserit in omnibus quæ scripta sunt in libro hoc. Gratia autem.

Galat. 3. b

Mat. 11. d Venite omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam
Galat. 3. b vos. Et, factus est pro nobis maledictum. Cum igitur tantam
 assequuti simus gratiam & veritatem, nolimus quæso pro
 beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quanto enim
 maiori honore accepti sumus, tanto maiorem debemus vir-
 tutem. Nam qui pro parvis acceptis beneficiis parua retu-
 lerit, nulla dignus est reprehensione: qui verò in ipsum ho-
 noris culmen assumptus est, si vilia minimaque rependit,
 longè maius meretur supplicium. Sed absit omnis de vobis
 hæc suspicio. Confidimus in domino, qui animis vestris pœ-
 nas dabit, quibus in cœlum elati, in huius mundi peregrina-
 tione, terrena labe non inquinabimini. Verùm enim ue-
 ro hoc vobis persuasi, non quiescimus tamen quin frequen-
 ter eadem & hortemur, & admoneamus. Nam & in sæculi
 certaminibus non oscitantes & supinos, sed strenuos, & se
 vltro periculis obicientes vniuersi hortantur, & plaudunt
 spectatores. Illos enim ac si de eorum victoria penitus des-
 perent, neque possint vllis hortationibus ad virtutem ac-
 cendi, taciti missos faciunt. Hoc autem in loco non de vobis
 tantum, qui sobriam vitam agitis, sed de recidentibus, mo-
 dò voluerint, bene sperare licet. Quamobrem modò hor-
 tando, modo exprobando, nunc suadendo, nonnunquam
 laudando omnia & facimus & adnitimur, vt salutem vestrã
 non negligatis: & quantum in nobis est, nihil omnino præ-
 termittimus. Nolite igitur nostram de viuendi ratione ini-
 quo animo admonitionem accipere. Non enim ita loqui-
 mur, vt vos inertie accusemus, sed de vobis optimè spera-
 mus. Neque ad vos duntaxat, sed ad nos qui orationem ha-
 bemus, hæc & loquimur & loquemur. Siquidem & nos do-
 ctrina, admonitione, consilio indigemus. Nam etsi ipsi ser-
 monem facimus, nihil nobis quoque fieri, prohibet. Sermo
 enim sceleribus obnoxios corripit. Qui autem omni liberi
 sunt crimine, eos etiam longius abducit. Neque enim nos
 sine peccato sumus. Medicinæ igitur ars communis est, &
 remedia omnibus proponit. Cura non cõmunis est, sed ad
 vrentium voluntatem. Qui vult medicina vti, curatur, qui
 eam vulneri adhibere negligit, magis læditur, & torquetur
 vehementius. Nolimus ergo agrè medicinam ferre, sed læ-
 to animo accipiamus. Licet nõ paruum dolorem nostræ as-
 ferant admonitiones: suauissimus tamen fructus sequitur.

cuius

cuius gratia & facimus omnia, & dicimus, vt à plagis & vulneribus quæ peccando animæ inurimus, liberi ad æternam vitā euadamus, & Christi præsentia digni efficiamur: ueque acerbis & sæuis potestatibus in die illa uos exhibeamus, sed quæ nos ad cœlorum possunt assumere hæreditatem, deum diligentibus præparatam. Quam vtinam omnes cōsequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium cum sancto & viuificante spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIII.

EXCAP. I.

Eum nemo vidit vnquam. Vnigenitus filius qui est in sinu patris, ipse narrauit. Sacræ scripturæ verba non vult deus vt simpliciter, sed multa cum prudentia intelligamus. Ideo beatus Dauid sæpenumero in psalmis ad doctrinam nostram: Reucla oculos meos, & intelligam mirabilia ex lege tua. Item & eius: Quod oportet tanquam argētum exquirere sapientiā, & tanquam thesaurum perscrutari. Præterea dominus Iudæos admonuit: Scrutamini scripturas: quod nō vtique dixisset, si perfacile & primatātum lectione possent intelligi. Quod enim in medio & in promptu positum est, nemo sanè perscrutatur: sed quod obscurum & latens, id multa indiget inquisitione, vt inueniatur. Idcirco thesaurū absconditum scriptura appellauit, vt ad earum nos inquisitionem excitaret. Hæc autem nobis dicta sunt, ne simpliciter & temere, sed summa cum attētionē scripturam accipiamus. Nam si quis ipsa duntaxat verba nuda, & vt dicuntur acciperet, multa absurda de deo necesse esset suspicari. Etenim hominem eum esse, pecunia corrumpi, iracundum, furibundum, aliāque de eo his peiora intelliget. Verū si reconditam verbis sententiam deprehenderit, omnia purgabitur. Nam proposita nobis lectio sinum deum habere dicit, quod est proprium corporis. Sed nemo tam inspicies est, qui incorporeū corpus arbitretur. Vt igitur dignè spiritalem sensum accipiamus, agite altius hunc locum inuestigemus. *Deum nemo vidit vnquam.* Quānam hæc particula cum superioribus habet consequentiam. Vt ostendat Euangelista beneficiorum dei magnitudinem, & horum eorū-

*Psa. 118. c**Prou. 2. 4**Ecc. 51. d**Infra 5. f*

que quæ per Moſen data ſunt incomparabilem differentiã, probabilem cauſam, perſonæ adducit dignitatem, quæ maiora effecerit. Ille enim cum ſeruus eſſet, merito inferiorũ factus eſt rerum miniſter. Hic autem dominus & rex, & regis filius longè maiora nobis contulit, qui cum patre ſemper eſt, & ſemper cum intuetur: propterea inquit. *Deum nemo vidit vnquã, ſed unigenitus filius.* Quid igitur dicemus clariffimo prophetæ Eſaiæ, cum inquit: Vidi dominum in throno altiffimo ſedentem? Quid Ioanni de eo teſtimonium perhibenti, quod hæc dixit, quando vidit gloriam eius, & de eo locutus eſt? Quid Ezechiel? Etenim ipſe quoque ſuper Cherubin eum ſedentem vidit. Quid præterea Daniel dicenti, Antiquus dierũ ſedit? Quid ipſi Moſi: Oſtendit mihi gloriam tuam? Iacob autem etiam ab hoc appellationem accepit, cum Iſraël vocatus eſt, quod deum videns interpretatur. Necnon & alij ipſum viderunt. Quid Ioannes: *Deum nemo vidit vnquam?* Vt oſtendat illa omnia permiſſionis fuiſſe non ipſius puræ ſubſtantię. Nam ſi ipſam vidiffent, nulla ex parte differentem vidiffent: quippe quæ ſimplex, & pura eſt, non compoſita, nec deſcriptibilis. Nō iacet, non ſtat, non ambulat. Hæc omnia corporis ſunt officia. Quomodo autem ſit, ipſe nouit ſolus, quod per prophetam ſignificauit: Ego viſionem multiplicauit, & in manibus prophetarum aſſimulatus ſum: hoc eſt permiſi, non tamen id quod eram me oſtendi. Cũ enim eius filius vera carne accepta venturus eſſet in mundum multo ante ſanctos viros ad diuinę ſubſtantię viſionem exercuit, ita vt videre poterant. Nam id quod eſt deus, non modo prophetæ non viderunt, ſed neque angeli, neque archangeli. Sed ſi eos percontaberis, nihil ab his de dei ſubſtantia audies, ſed tantum referentes: Gloria in altiffimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Si Cherubin & Seraphin ſanctificationis laudem, audies plenum eſſe cœlum & terrā gloria eius. Si ſupernas virtutes, tibi item reſpondebunt, ſibi vnum opus eſſe, vt deum laudēt: Laudate eum, inquit, omnes virtutes eius. Solus autem ipſum videt filius & ſpirituſ ſanctus. Quod ſi omnis natura creata eſt, quā ratione increatum videre poterit? Eſt incorpoream virtutem, quauis genitā, non poſſumus manifeſtè conſpicari, & hoc ſæpenumero in angelis oſtenſum eſt: multo minus incorpoream,

Eſa. 6. a

Ezech. 1.

Gen. 10. a

Dan. 7. b

Exo. 33. c

Iſa. 12. c

Luc. 2. b

Eſa. 6. a

Gen. 10. a

4. c

Pſalmo.

148. a

poream, & ingentiam substantiā. Quare Paulus, quem(inquit,) vidit nemo hominū, neque videre potest. Soline igitur patri hoc præcipuū inest, non tamen filio? Audi hac etiam in parte quid superius dicat: Quid est imago inuisibilis. Qui autē inuisibilis imago est, ipsum quoque inuisibile esse necesse est, aliter non esset vera imago. Propterea inquit: Qui manifestus est in carne. Manifestatio autē per carnē non est secundū substantiā. Nam quod ipse inuisibilis sit, non solum hominibus, sed & supernis virtutibus, cū dixerit Paulus, manifestum esse in carne: subdidit, visum ab angelis. Ergo ex quo carnem induit, ante non ita videbatur, cum ipsis quoque inuisibilis esset substantia. Quamobrem igitur inquit, Nolite despicere vnū ex his minimis: dico enim vobis quod angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cœlis est? Quid ergo, faciem deus habet, & cœlo circumscribitur? Sed nemo ea agitetur infania, vt hæc dixerit. Quænam ergo ea sententia? quæ & in loco illo: Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Cogitationem namque atque imaginationem, quam pro viribus nostris de deo capimus, eam visionem appellat. Neque aliter de angelis intelligendum est, propter puram ipsorum, & nullo somno obnoxiam naturam, cum nihil aliud quàm deum semper mente agitent. Propterea Christus: Nemo, inquit, cognoscit patrem, nisi filius. Quid inquam? Num omnes in ignorantia viuimus? Absit. Sed nemo ita cognouit patrem, vt filius. Vt igitur multi quisque pro capto suo ipsum viderūt, substantia autē nemo vidit: sic multi deū cognoscimus, non tamen ipsam substantiā qualis est, nisi solus eius vnigenitus qui certam notionem, visumque, & cōprehensionem habet qualē filium de patre habere par est. Sicut enim cognoscit me pater, inquit, & ego cognosco patrem. Quare animaduerte quanta cum autoritate loquatur Euangelista. Si quidem cum dixisset. *Deum nemo vidit vnquam*: non prosequutus est, filius qui vidit narrauit. Nam in sinu patris esse maius quiddā est, quàm videre. Qui enim tantū videt, non certam habet rei visæ cognitionem: qui verò in sinu immoratur, omnia ei perspicua sunt & certa. Ne autem audiēdo: Nemo cognoscit patrem nisi filius, diceret quod licet maiorem ceteris de patre habeat cognitionē, non tamen qualis est nouit, ideo in sinu patris eū esse, inquit Euangelista.

1. Tim. 6. c

Colo. 6. c

1. Tim. 3. d

Mat. 8. b

Ibid. 5. a

Mat. 11. d

Christus autem tātum se patrem cognoscere, inquit, quantum pater ipsum. Percontare quæso, qui contradicit, nunquid cognoscat filium pater? Respondebit, Etiam, nisi omnino insaniat. Deinde illud iterum interrogabimus. Quid autem? certāne quadam visione, & scientia ipsum videt, & id quod est manifestē cognoscit? Certe assentiet. Hinc collige certam filij de patre comprehensionem. Ipse enim, inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Et alibi, Nemo deū vidit, nisi qui ex deo est. Hac, vt dixi, gratia Euangelista sinus meminit, quo vno verbo multā substantiæ cognationem, propinquitatem, parem patri cognitionem, potestatem ostendit. Non enim diuersā substantiā in sinu haberet pater, sed neque ipse auderet, si seruus, si ex multitudine vnus esset in sinu domini versari. Hoc nāque dilectissimi filij tantū est, qui multū genitori suo fidit, neque ipso vlla ex parte sit inferior, & quia hoc cognitio significat. Vis & sempiternū intelligere & audi Mosen quid de patre loquatur. Nam cū peteret si interrogaretur à Iudæis, quis ipsum miserit, quid iuberet respondere? Dic, inquit, qui est, misit me: Hoc enim verbū, Qui est, sempiternū & sine principio, & verē, & propriē esse significat. Hoc idē ex ea particula. In principio erat, ostendit Ioannes. Itē hoc in loco, cū in sinu patris esse dicit, & ne propter nominis communicationem, vnum eorum, qui per gratiam facti sunt filij, significare arbitraris primū articulū addidit, qui per gratiam filios se ponit. Inde si hoc tibi nō sātis est, & adhuc humili deuolueris, alio magis proprio nomīne vsus est, cum inquit, *Vnigenitum*. Sin adhuc humū despicias, nō recusabo, inquit Euāgelista, de deo sermonē faciens, humanis & corporeis verbis vti, hoc est *in sinu*, tantū ne vile quicquam & abiectum de Christo suspiceris. Considera benignitatem domini, & nostri curam. Indignis se verbis nūcupari patitur, vt hoc saltem pacto oculos erigamus, & aliquid de se magnum concipiamus, & tu ad inferiora semper defleckeris. Dic quæso, qua gratia hoc in loco sinū positum existimas? Crassū hoc nomen & carnale. Nunquid vt deum corpus habere suspicemur? Absit. Cur igitur? Nam si neque filij dilectio, neq; corpus deum esse hic comprobatur, superflūū hoc in loco, & ociosū id verbum est. Non enim te petere recusabo vt aliquid in hoc contectemur. Sed profecto constat

Exo. 3. d

Ioan. I. a

stat, nihil aliud quam summā vnigeniti dilectionem, & patri coeternitatē significari. Vbiq̃ hoc perspicuum est. Ille narravit, inquit. Quid narrauit? Quod *denim nemo vidit vnquam*: an, quod vnus est deus? Verū hoc & reliqui prophetae, & Moyses iam pridem exclamant: Dominus deus tuus, dominus vnus est. Et Etāias! Antē me nō est factus alius deus, & post me non est. Quid igitur amplius à filio didicimus? quod in sinu sit patris. Quid ab vnigenito? primū quidem hæc eadem, vnigeniti operationes sunt. Deinde lōge ab eo expressiorem, & magis perspicuam doctrinā accepimus, videlicet, quod spīritus deus est: & qui adorāt eum, in spīritu & veritate oportet adorare. Quod deum videre est impossibile, quod eum nemo nouit nisi filius, quod pater est dilectissimi vnigeniti, & alia multa, quæ de eo narrata sunt. Id autem verbū, *narrauit*, expressiorem, certiorēque doctrinam demonstrat, non apud Iudæos tantum sed in vniuersum mūdum propagauit, eūque meliorem reddidit, prophetis enim neque Iudæi omnes fidem adhibebant, vnigenito autem dei filio vniuersus orbis & paruit, & credidit. Narratio autem in hoc loco doctrinæ euentiā significat.

Quare & verbum, & magni consilij angelus appellatur, cū igitur perfectiore dignati simus doctrina, neque amplius per prophetas, sed per filium ad nos in vltimis his diebus deus locutus sit, longē potiore, & dignam accepto honore vitam exhibeamus. Etenim absurdum est cum tantus descenderit dominus, & non amplius per seruos, sed per seipsum nos alloqui voluerit, nos nihil à priscis illis differamus. Illi Moſen, nos Moſi dominum, magistrum habemus.

Quamobrem hoc honore dignam præ nobis feramus philosophiam, & nihil cum terrenis cōmunicemus. Propterea nobis cēlitus viuendi normam detulit, vt magistri imitatores pro viribus efficeremur. Quæ autem ratione possumus Christi imitatores fieri. Si omnia in communem non nostram fecerimus vtilitatem, etenim Christus nō sibi ipsi morem gessit, sed vt scriptum est: Improperia, inquit, improperantiū ceciderunt super me. Nemo priuatam querat vtilitatem, sed & proximi, ita suam querat: siquidem illorum res nostræ sunt. Corpus nanque vnum sumus, & inuicē partes & mēbra. Nolimus igitur ita alter erga alterū affici, ac si penitus simus alieni. Nemo illum neque amicum, neque

Deut. 6.4

Esa. 9.6

Psa. 68. b cognatum, neque vicinū, neque quicquam cum eo sibi esse
Rom. 15. a dicat? Quomodo accedam? quid dicam? Licet enim horum
1. Co. 10. b nihil sit, homo tamen est eiusdem naturæ particeps, sub eo-
Eph. 4. f dem domino cōseruus, & cōturbernalis, eiusdē mundi in-
 cola. Quod si fidem tantū tecum communicat, iam tuum fa-
 ctus est membrum. Quæ enim amicitia, quæ familiaritas tā
 tam contrahere vñionem posset, quantam fidei cognatio?
 Non enim quantam amicus amico debet propinquitatem,
 tantam nos habere inuicem oportet, sed quanta est membri
 ad membrum. hac amicitia & cura aliā maiorem nemo vn-
 quam inuenire posset. Quemadmodum ergo is sanè ridicu-
 lus foret, qui vnde secum familiaritas sit, vnde propinqui-
 tas per cōtaretur, ita qui vnde sibi cum fratre & proximo.
 Omnes enim in vnū corpus baptizati sumus, inquit. Quid
1. Co. 12. b significat, in vnum corpus? ne diuidamur, sed mutuam con-
Eph. 5. f suetudinem, amici, iamque tanquā vnum corpus seruemus.
 Nolimus inuicem alter alterū contemnere, ne nos ipsos con-
 temnamus. Nemo vnquam carnē suam odio habuit, sed nu-
 trit, & fouet. Propterea hunc modū, tanquam domū vnam
 nobis deus largitus est, & omnia æqua portione distribuit.
 Vnum Solem omnibus lucere fecit. Vno tecto, cælo vide-
 licet, operuit. Vnam cunctis mensam, hoc est terram cōmu-
 nicauit, impartitus est aliam longē maiorem, vnam tamen
 condiscipuli intelligunt. Vnum generationis modum om-
 nibus largitus est spiritualem. Vna nobis, & cōmunis in cæ-
 lo patria, idem populū omnibus propinatur. Nihil amplius
 diuiti & spectato viro, quā pauperi & abiecto deus exhi-
 bet sed vniuersos pariter vocat. Carnalia pari honore, spi-
 ritualia similiter. Vnde ergo tanta huius vitæ inæqualitas?
 Ex diuitum auaritia, atque insolentia. Sed nolite fratres, no-
 lite, quæso, ita affecti esse: nec cū ratio ipsa & necessitas in
 vnum nos cogat, à terrenis & caducis huius vitæ bonis di-
 strahamur, à diuitiis dico paupertate, sanguinis coniunctio-
 ne inimicitias, amicitia. Hæc enim omnia vmbra sunt, &
 quā vmbra adiectiora habentibus cælitus vinculum cha-
 ritatis: hoc seruemus dilectissimi toto conatu: quod nullus
 prauus affectus hāc diuidere perturbareve poterit vnitatē:
 quam vtinam omnes cōsequemur, gratia & benignitate do-
 mini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria
 simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA

E hoc est testimonium Ioannis, quando miserūt Iudæi à Hierosolimis sacerdotes & leuitas, vt interrogarent eum. Tu quis es? Graue vitium inuidia est, dilectissimi, graue inquam, & exitiosum, non his quibus inuidetur, sed ipsis inuidentibus. Primum enim eos offendit, consumitque tanquam mortiferum quoddam virus eorum animos occupans. Si quo autem pacto eum cui inuidetur lædit, paruum quidem, & nullius serè momenti detrimentū est quodque plus emolumenti quàm damni afferat. Neque inuidia solum, sed etiam in cæteris vitiis non qui malo afficitur, sed qui afficit is damnum accipit. Quod nisi ita se haberet, non iniuriam accipiendam potius quàm inserendam præcepisset Paulus discipulis. Quare non magis, inquit, iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Certo enim nouit, non mala accipientem, sed inserentem omnino exitium secuturum. Hæc omnia mihi propter Iudæorū inuidiam dicta sunt. Qui enim ex ciuitatibus ad Ioannem cōfluxerant, qui propria damnarant peccata, qui baptizati erant, post baptismum tanquam quadam boni operis pœnitentia, mittunt qui Ioannem interrogent, Tu quis es? Certè genimina viperarum & serpentes: vel si quid his grauius generatio mala, adultera, peruersa, post baptismum Baptistam interrogas, & percontaris? Quid hac stultitia stultius? quomodo eum conuenistis? quomodo peccata vestra confessi estis? quomodo ad baptismum cucurristis? quomodo ipsum percontati estis, quid foret agendum. Hæc omnia à vobis temerè, & sine ratione facta sunt, cum neque principium, neque fundamentum intelligatis. Verum neque vos accusauit Ioannes, neque quicquam exprobrauit, sed omni cum māsuetudine respondit. Quamobrem? est enim dignum cognitu, vt omnibus eorum manifesta perspicuūque fieret malitia. Sc. penumero Ioannes Christo testimonium perhibuit, & cum Iudæos baptizaret, frequenter Christi meminerat. Ego (inquit) vos baptizo in aqua: qui autem post me venit, fortior me est: ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Quibus verbis humana quadā perturbatione affecti sunt, Mūdi nāque gloriam affectantes, & secūdum faciem iudicantes, Ioannem Christo iuferiorem, indignum arbitrabantur, Mul-

I. Cor. 9. 6

Luca. 1. 16

ta nanque Ioannis generositate ostēdebant. Primum generis claritas, principis em̄ sacerdotis erat filius. Deinde vita, & asperitate & omnium hominum contemptu insignis. Siquidem veste, mensa, domo, & ipso victu cōtempso eremuni ab ineunte ætate incoluit. Contra, Christus obscuro genere natus, quod sæpenumero his verbis exprobrarunt: nōne hic est fabri filius? Nōne mater eius dicitur Maria & frater eius Iacobus, & Ioseph? Et patria vnde originem ducere putabatur, ignominia quadam notabatur, vt inquit Natbanael. A Nazareth potest aliquid boni esse? Præterea conuersatio omnibus communis, & vestimenta nihil à vulgo differentia. Non enim zona pellicea cingebatur, neque pilosam vestem induebat, neque melle & locustis vescabatur, sed cum omnibus eandem habebat consuetudinem. Infamium hominum, & publicanorum cōiuiis aderat, vt eos ad meliorem frugem alliceret: quo cum non conueniret, Iudæi ei exprobrabāt, vt ipse Christus inquit: Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorū amicus. Cum ergo frequēter Ioannes ab se Iudæos ad Christum, longe eorum opinione inferiorem dimitteret, agrè ipsi ferebant, & rubore perfundebantur. Quippe qui Ioannem potius magistrum habere, quàm Christum voluissent: palam tamē id dicere verebantur. Mittunt autem ad eum, vt per adulationem ipsum alliciāt ad confitendū se Christum esse. Quamobrem nō abiectos, & infimæ sortis homines mittunt, quēadmodum ad Christum cum vellent eum capere in sermone. Tunc enim seruos, & iterum Herodianos destinarunt: nunc autem sacerdotes, & leuitas, nec quoslibet sacerdotes, sed ab Hierosolymis, hoc est maioris authoritatis & nominis. Non enim temere hoc significauit Euangelista, & mittunt vt interrogarent eum: Tu quis es? Et profecto natales eius adeo celebres erāt, vt vulgo diceretur: Quis putas puer istæ erit? & super omnia montana Iudææ diuulgarentur omnia verba hæc. Et cum iterum Iordanem petisset, omnes ad eū ciuitates aduolarēt, ex Hierosolymis, & ex omni Iudæa ad Ioannem vt baptizarentur, concurrerunt. Quid igitur interrogant? Nō quod ignorarent: satis enim sup̄erque cognoscebatur. Neque villo pacto poterat ignorari, sed ea quam paulo ante diximus ratione, quo eum adducerent, vt se Christum

se Christum

Mat. 3. a
& Lu. 1.
g. Matth.
13. g. &
Mat. 6. a
Infrā, g

Mat. 11. c

Mat. 22. b

Luc. 1. f

se Christum esse confiteretur. Audi ergo quomodo beatus Ioannes non verbis, sed animo quo illi percontabantur, respodet. Nani cum dixissent, Tu quis es? Non respondit continuo, quod rectè erat respondendum. Ego vox clamantis in deserto, sed eorum primum suspicionem amouit. Interrogatis enim, inquit, tu quis es? confessus est, & nō negauit: confessus est quia non sum ego Christus. Et animaduerte Euangelistæ sapientiam. Tertium idem dicit, vt & Baptiste virtutem, & Iudæorum maliciam: atque stultitiam demonstrat. Lucas vero, inquit, quod cum turbæ suspicarentur eum esse Christum, iterum tollit suspicionem. Hoc frugi serui officium est, nō solum domini sui gloriam nō aucupari, sed & à multitudine tributam propullare. Verum turbæ simplicitate, & ignorantia in hanc venerunt suspicionem: hi autem mala mente, malo animo eum percontati, sunt id arbitrati quod diximus. Quod nisi hoc animo fuissent: non continuo ad aliam venissent interrogationem, sed indignati, tãquam ad propositum non respondisset, neque id dubitare neque id percontatum venire duxissent, verum tanquam in crimine deprehensi, & ræi, ad aliud venerunt. *Quid ergo? Helias es tu? & dixit, Non sum.* Arbitrabantur enim eum vêturum, sicut Christus inquit. Rogantibus nanque discipulis, quomodo ergo Scribæ dicunt, quod Heliam oportet primum venire, ipse respondit: Helias quidem venturus est, & restituet omnia. Deinde interrogant. *Propheta es tu? & respondit, Non.* Et tamen propheta erat, quare se prophetam negat? Quia iterum percontantium animum inspexit. Existimabant enim prophetam quandam eximium venturum, eo quod inquit Moses, Prophetam vobis suscitabit dominus deus de medio fratrum vestrorum, tanquam meipsum audite. Hic autem erat Christus. Non igitur rogarūt, an esset vnus ex aliorum numero prophetarum, sed articulum addiderunt, ac si dicerēt: Prophetam ne ille es, qui à Mose prædictus est? Propterea negauit. *Dixerunt ergo ei: Quis es? vt responsum demus his qui miserunt nos.* *Quid dicis de te ipso?* Vides ne hos vehementius vrgentes, alliciendo iterum rogantes non dimittendo, hunc autem summa cum mansuetudine falsas eorum suspensiones omni conatu tollentem? veritatis amicus. *Ego (inquit) vox clamantis in deserto, dirigite viam domini, sicut dixit Esaias propheta. Cū enim magnū qui*

Lucæ. 3. a

Mat. 17. b

Deutero.
13. b

Esa. 4. a

dem & eximium secundum eorum opinionem de Christo locutus sit, ad præstādam verbis suis auctoritatem, prophetæ statim testimonium adducit, *Et qui missi fuerāt, erant ex pharisæis, & interrogauerunt eum & dixerunt ei Quid ergo baptizas si tu non es Christus, neque Helias, neque propheta?* Vides quā temerē loquātur? Quoniā adhuc eū adducere volebāt. Non tamen hinc orsi sunt, ne quo animo dicerent, deprehenderētur, Et cum se Christum esse negasset iterum malitia sua dissimulata, ad Heliam veniunt, & prophetam, Quod cum se neutrum esse profiteretur, dubij iam consilij, persona & simulatione omni abiecta, apertē fraudulentam mentem his verbis detegunt. Quid ergo baptizas, si tu non es Christus? Deinde vt animum celarēt, addiderunt. Neque Helias, neque propheta. Nam cum adulationibus eum allidere nō possent, calumnia se eum coacturum arbitrati sunt, vt quod nō esset, se esse cōfiteretur. O superbiam, o amentiam & curam intempestiuam. Missis vt ab eo cognoscere quis esset, & vnde. Nūquid ei quid factururus sit præscribetis? Hoc cogentium est, vt se Christum confiteatur. Veruntamen neque nunc indignatur Ioannes, neque sic eis vt merebantur, respōdet: Vos præcipere, & legem mihi ponere audetis? Sed iterum incredibile præ se fert mansuetudinem, *Ego (inquit) baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius nō sum dignus, vt solū eius corrigiā calcementi.* Quid nam his respondere potuissent Iudæi? Ipsi cōtra se, nulla venia, nulla excusatione dignam sententiam tulerūt. Quoniam pacto? tantę auctoritatis Ioannē: & tam verum arbitrabantur, vt non solū de aliis testimonium, verum ipsi de se ipso omnia crederent? Neque enim nisi ea essent sentētia, ipsum interrogatum misissent quid de sediceret: Nostis enim quod de se dicentibus, his duntaxat maximē fidem adhibemus quos verissimos arbitramur. Neque hoc tantum eorum os obstruit, sed animum quoque, quo ad eum locuti sunt. Promptissimo nanque animo ad eum venerunt, licet postmodum mutati sint. Quæ ambo Christus his verbis significauit: Ille erat lucerna ardēs & lucens, vos autē voluistis exultare ad horam in eius luce. Et responsum eius probauit, inquit: Qui non querit gloriam suam verax est, & iniustitia sua non est in eo. Ioannes autem non

Gibi

Infr. 5. f

Infr. 7. c

sibi gloriam quaesuit, sed ad alium eos dimisit. Et qui missi erāt, summę erāt apud Iudaeos authoritatis, & primum locum obtinebant. Itaque nulla ex parte cōfugium, aut excusationem habebant, si Christo non crederent. Sed qua gratia Ioanni de Christo fidē non adhibuistis? Vos ex primoribus misistis, vos de his interrogastis, vos Baptistę responsum audistis: omnia conati, omnia scrutati sunt & suspiciones vestras omnes in medium protulerunt, & tamen ingenuē confessus est, non esse neque Christum, neque Heliā, neque prophetam, neque hoc contētus, quis esset ostendit, & de baptismo suo verba fecit, quod parvū est & vile & præter aquam nil amplius haberet, ostendit præterea excellentiam baptismatis à Christo traditi. Adduxit Esaię prophetę testimonium qui diu ante deū & se eius ministrum appellauit. Quid iam dubij relinquebatur, quin deū adorarent, & cōfiterētur, cum omni adulatione amota, verum esset testimonium? Neque enim aliud testātis mores & sapiētia pollicebatur. At hoc vel inde perspicuum erat quod nemo proximum sibi præfert, neque quem sibi honorē arrogare potest, in alium faciliē confert. Itaque Ioannes nisi Christus deus fuisset, in tantum non descendisset testimonium. Nam si id nomē tanquam conditione sua maius abieciisset, non sanē alij, & sanē inferiori tribuisset. Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Dicēs nāque erat, ut in populo tanquā vnus ex multitudine versaretur, qui ubique humilitatē & mansuetudinē doceret. Nescitis autē quis & vnde sit. Illam autē particulā, *Qui post me venit*, frequenter meminit, tantū dicens. Nolite putare rem ipsam in meo esse baptismo, non sanē perfectū est. Alius post me venit alterum allaturus, Hoc tamē illius præparatio quēdā est & præcessio. Res nostrę vmbra sunt & imago, alium venire oportet: qui veritatem afferat, Quamobrem illud, *Post me venit*, eius maximē ostendit dignitatē: nam si id erat perfectum, nullus erat secundo locus. *Ante me factus est*: Hoc est honorabilior. Inde ne ex comparatione similitudinem intelligerent, cum nullam vellet intelligi, ita se antē fuisse dicit, ut neque inter vltimos ministrorū, adnumerari se dignū profiteatur. Soluere enim calceamenta, vilissimi serui officium est. Quod si Ioānes indignus qui corrigiam solueret: Ioannes inquam, quo maior inter natos mulierum nō sur-

rexit, quo nos loco ponemus? Si is qui terrarum orbi, æquiparatur, immo qui maior est (Non enim, inquit, Erat his dignus mundus) ne inter ultimos quidem ministros connumerari se dignum dicit: quid nos innumerorum scelerum pleni dicemus, qui tanto Ioanne sumus inferiores, quanto terra, minor est cælo? Aic neque qui soluat corrigiam calcamenti, dignum se profitetur: inimici autem veritatis intantam prorumpunt insaniam, vt qui deum cognoscant digni se arbitrentur. Quid hac amentia scelestius? quid hac superbia insanius? Bene inquit Sapiens: Initium superbiæ nō cognoscere dominum. Non esset è cælo eiectus, neque in diabolium versus cecidisset angelus, nisi hoc se scelere coinquinasset. Hoc eum præcepitem dedit, hoc in gehēnam intrusit, hoc malorum omnium ei causā fuit, hoc tatarum virium est, vt omnem animi virtutem, eleemosynā, orationes, ieiunium, cætera animi bona corrumpat. Superbia in hominibus immunda inquit, est apud deum. Non ergo fornicatio duntaxat, neque adulterium hominem polluit, sed & superbia, ac etiam illis longè magis. Quamobrem? quoniam fornicatio, & si indigna venia sit, potest tamen quispiam voluntatem in excusationem adducere, superbia autē ne minimam quidem, propter quā vel vmbra saltem veniæ cōsequatur, sed nihil aliud est quā deprauatio animi, & morbus grauissimus, nō aliunde quam ex insania, ortum ducens. Nihil enim superbo homine insanius, quāuis ditissimus sit: quanuis multa bac exteriori sapiētia præditus: quāuis potens, quanuis omnia quæ homini exoptāda videntur, in illum congerātur. Quippe qui humanis bonis superbit, miser est & infelix, & illorum omnium mercedē amittit. Qui eorū gratia, quæ nulla ex parte bona sunt, propter vmbra, & florem scēni, (hec enim inanis gloria est) inflatur. Nōnne omnium maximè ridiculus est, cū idem faciat quod quiuis pauper & mendicus, & semper famelicus, qui si quādo lētum somniū viderit, eo lētatur? Miser fanè & infelix, qui cum animā tuam grauissimo morbo cosumas, & vltima miseria verferis, tumescis tamen q̄ auri tibi talenta sint plurima, quod seruorū multitudo. Verūm hec tua non sunt. Si non credis, plurimorū habēs exēplū. Quod si ita insanis, vt neque ex maiorū experiētia hoc intelligas, parūper expecta & in teipso nullā tibi inde vtilitatē cognosces, cū ex animis
nec hora,

Eccl. 10. 6

Ibidem. a

nec hora, nec breui quidem momēto, eorum dominus eris, inuitus aliis relinques, & his sæpenumero quib⁹ noles. Multis enim nec sua disponere permissum est, migrauerunt repente è vita, & cum vellent his frui non potuerunt. Quod ne nobis accidat, iam ad sanitatem reuerſi ea nos ipsi ad ciuitatem nostram transmittamus, quibus solis fruemur, aliis minimè. Illa in asylum, & locum tutissimum recondemus, vnde nihil ea nobis poterit auferre, non mors, testamenta, non hæreditatum successiones, non calumnie, non insidiæ. Sed qui hinc emigras sua præmiserit, his perpetuo fruetur. Et quisnam tanta laborat insania, vt rebus suis omni tēpore se perfruiturū negligat? Trāsferamus igitur illuc nostras diuitias: non nobis asinis opus est, non camelis, nullis iumentis, nullis curribus, nullo alio vehendi instrumento, qua nos molestia deus liberos reddidit: tantum pauperibus indigemus claudis, cæcis, infirmis. Hi res & pecunias in cœlū perferre, & earum dominos ad æternorum bonorum hæreditatem perducere poterunt: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XVI.

EXCAP. I.

Hic in Bethabara facta sunt trans Iordanē ubi erat Ioannes Baptizans. Altera autem die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Magnū bonū fiducia est, & loquendi libertas, omniūque Christi cōfessionī postponere, tam magnum, inquā, & admirabile, vt filius dei vnigenitus idem de patre prædicet, quanuis nō æqua sit vicissitudo. Tu enim cōfiteris in terra, ipse in cœlo: tu præsētib⁹ hominib⁹, ille patre & angelis omnib⁹. Talis Ioannes, nō multitudine, nō gloria, nulla re humana motus, omnia pessūdat, liberrimè, vt debet, Christū mysteria omnib⁹ annūciat: propterea etiam locum significat euangelista, vt magnanimi præconis fiduciam ostēderet. Non enim domi, neque in angulo aliquo se abdidit, sed apud Iordanem, in media omniū, qui ad se baptizatum venerāt, multitudine id palām profitebatur. Venerāt enim

Judæi dum baptizaret, tunc supremum illud arcanum, & inenarrabilis doctrinæ plenū de Christo prædicauit, quodque non esset dignus soluere eius corrigiam calceamenti.

Bethabara.

Bethania

Propterea inquit: Hæc in Bethania facta sunt. Quædam autem exemplaria veniora videntur, in quibus Bethabara scriptum est. Bethania enim non trans Iordanem, neque in deserto erat, sed nō longè ab Hierosolymis, Locorum autem alia etiam ratione meminit. Nam cum non antiqua, sed quæ paulò antè contigerunt, esset narraturus, qui aderant & viderāt, eos testes adducit, ex quibus rem certam innuit. Confidens enim nihil se veritati addidisse, sed vt res se habuerat, purè & simpliciter enarrasse, à loco testimoniū accepit: non paruum, vt dixi, futurum veritatis indicium. *Altera autem die vidit Ioannes Iesum venientē ad se, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Distribuerunt tempora euangelistæ. Matthæus priusquam Ioannes Baptista caperetur, tēpora prosequens, ad ea quæ sequuta sunt, properat: Euangelista autem Ioannes his maximè immoratur. Et ille postquam venit Iesus è deserto, interim omisis omnibus quæ Ioannes, quæ Iudæi missi inuicem verba contulerint, & aliis pluribus, continuò transit ad catcerem. Quum audiret, inquit, Iesus, quod traditus esset Ioannes, secessit in desertum. Ioannes autem hoc tacuit, vtpote à Matthæo narratum. Narrat autem quæ post descensum mōtis sequuta sunt, & multis prætermisissis addit, Nundum enim missus erat Ioannes in carcerem. Et quam gratia hoc in loco inquit Iesum ad ipsum venisse non semel, sed iterum? Matthæus necessarium eius aduentum fuisse inquit, baptismatis gratia: addit enim Iesus, Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Ioannes eum iterum venisse dicit post baptismum quod manifestauit, inquirēs: *Ego vidi spiritum descendentem quasi columbam, & manentem super eum.* Qua igitur gratia venit nunc ad Ioannem? neque enim venientem tantum, sed ad se, inquit? Cur inquam? Ne quis suspicaretur, quum primū vñ cum cætera multitudine venisset, eadem qua alij causa venisse, vt scilicet peccata cōfiteretur, & in penitentiam ablueretur in flumine. Idcirco venit præbens Ioanni occasionem, vt eiusmodi suspicionem tolleretur, quā illud verbum. *Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi:* Penitus tollit. Qui enim tanta excel-

lit

Infra 3. c

Matt. 3. c

lit puritate, vt aliorum peccata possit abluere, sanè constat eum non ad confitendum peccata venisse, sed vt illi admirabili præconi hanc daret occasionem, & secunda hac voce his qui ptiora audierât, & certius dicta imprimeret, & alia superadderet. Illud autem verbum, Ecce ponitur, eo quod sæpe multi ex iam dictis ipsum inquirebât, ideo præsentem ostendit. Ecce hic est, de quo iam sermo habitus est. Hic est agnus. Agnû autem appellat, vt Esaiæ prophetiam in memoriam Iudæis reducat, vt per figuram magis eos ad veritatem alliciat. Ille quidem agnus nullius peccatum accepit, hic autem totius orbis terrarum: Periclitantem enim mundum quamprimum ab ira dei liberauit. Hic est de quo dixit: *Post me venit vir, qui ante me factus est*, Vides & in hoc loco quomodo superiora interpretatur? Nam quum dixisset, Agnus qui tollit peccata mundi, subdit, Quoniam ante me factus est: videlicet, quod accipit peccata mûdi, & baptizat in spiritu sancto. Meus enim aduētus nihil aliud habuit, quàm prædicare cômune orbi terrarum præstitum beneficium, & in aqua baptizare: huius autem purgare humanum genus, & largiri paracleti operationem. Hic ante me factus est, hoc est clarior apparuit, quia prior me erat. Pudeât Pauli Samosatensis sectatores tam manifestam oppugnare veritatem. *Et ego nesciebam eum*. Aufert omnem testimonio suspiciônem, cum non humanæ familiaritatis gratia, sed diuina reuelatione id perhibere ostendat. Nesciebam eum, inquit, Quomodo ergo dignus est fide testis? Quomodo alios docet qui nescit? Non inquit, nescio, sed nesciebam, vt hoc verbo maximè sibi credetetur. Quo enim pacto tantum ignoto tribuere? Sed vt manifestetur Israël, propterea ego veni in aqua baptizans. Non igitur ipse baptismatis indigebat. Neque alia ratione illud lauacrû institutû est, quàm vt viâ reliquis ad Christi fidem præberet. Nô enim inquit, vt baptismate ablutos mundê, neque vt peccatis liberê, ad baptizandum veni, sed vt manifestetur in Israël. Quid enim, dic quæso: nonne licebat sine baptismo prædicare, & multitudinem facillè ad credendum adducere? Minime, neque enim tanto studio omnes festinassent, si sine baptismo fuisset prædicatû, neque nisi ex cōparatione eius excellentiâ didicissent. Si quidê multitudo, non vt prædicationem audiret, sed vt cōfessi peccata baptizaretur, concurrebat. Adueni-

tes Christi doctrina imbuebantur, & baptismatis intelligebant differentiam quantum Iudaicæ institutioni præstaret: idcirco omnes confluxebant, nec tamen sic erat in precio. Quomodo igitur cognouisti eum? quia spiritus descendit. Verumne quis spiritus quemadmodum nos, cum iudiguisset arbitraretur: audi quo pacto hanc tollit suspensionem, ut ostendat spiritum ad Christum annunciandum descendisse. Nam quum dixisset, Et ego nesciebam illum: addit, *Sed qui misit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto.* Vides ad hoc venisse spiritum, ut Christum ostenderet? Nou erat Ioannis suspectum testimonium, nihilominus ut id probabilius faceret, ad deum, & spiritum sanctum relegauit. Cum enim rem tam magnam & admirabilem: dignamque quæ omnes in admirationem conuerteret, testificaretur, videlicet quod vniuersi orbis terrarum solus peccata auferret, & ad tantam multitudinem abluendam diuini muneris magnitudo sufficeret, huiusmodi iam sententiam confirmat. Confirmatio autem est quod filius Dei sit, neque baptismate indigeat, & quod idcirco spiritus descendit, ut eum duntaxat manifestaret. Non enim erat Ioannis dare, quod ab eo baptizati significabant, quum dicerent: sed neque si spiritus sanctus est, audiuius. Nō baptismate Christus, neque illo, neque alia re: sed baptismata, Christi indiguit gratia. Hoc enim sors & caput omnium bonorū relinquebatur, ut scilicet qui baptizarentur, digni essent spiritu sancto. Hanc igitur spiritus satietatem aduentu suo impleuit, & testimonium perhibuit Ioannes, dicens: *Quod vidi spiritum descendentem quasi columbam ex cælo, & manentem super eum, & ego nesciebam eum. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius dei.* Frequenter hac utitur particula nesciebam eum. Quanam gratia? Ei cognatione iunctus erat secundum carnem. Ecce enim, inquit, Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium. Ne igitur videretur ad voluntatē, loqui eius cognitionis gratia, iuquit, Nesciebam eum: & meritò sanè. Qui in deserto extra paternam domum à pueris versatus erat, qui mirum si Christum nesciebat, antequam spiritus descenderet? Quod si antea

debeo

Act. 19.4

Luc. 1.4

baptisma eum cognouit, prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari. Hoc enim signum erat certissimæ cognitionis, non tamen multo ante tempore eius notitiam habuit. Nec abs re: miracula enim quæ à pueris Christus fecerat, vt de magis, & alia huiusmodi, diu ante (Ioanne adhuc iufante) contigerant. Interea multo intercedente tempore, minimè mirum si ignorabatur. Nam si antea notus fuisset, non vtique dixisset: Vt manifestetur in Israël, propterea veni baptizans. Hinc constat signa illa, & miracula quæ in Christi pueritia feruntur, vera nō esse. Nā si à pueris miracula facere cœpisset, non sanè eum Ioannes ignorasset, nec reliqua multitudo indignisset magistro, qui ipsum manifestaret. Nūc autē inquit, propter hoc veni vt manifestetur in Israël. Sed quam ratione, inquit, Ego debeo à te baptizari? Deinde vt pote qui manifestius eum cognosceret, turbis eum manifestauit, dicens: Hic est qui baptizat in spiritu sancto, quem dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est. Quia & qui misit me baptizare in aqua, propterea misit me, vt manifestetur in Israël: Ipse ante descensum spiritus Ioanni reuelatus est: idcirco & antequam venisset, dixit: Post me venit vir, qui ante me factus est. Nesciebat igitur antequam Christus ad Ioannem veniret, sed quum baptizandus esset, tunc eum cognouit, & maximè quum pater eū prophetæ reuelasset, & spiritus Iudæis, quorum gratia descēderat, qui baptizaretur, ostendisset. Itaque ne Ioānis contemneretur testimonium, inquit: Quia prior me erat, & in spiritu baptizat, & iudicabit orbem terrarum. Ideo pater ipse voce sua filium professus est, & spiritus supra Christi caput descendit. Cū enim alter baptizaret, alter baptizaretur, ne quis de Ioāne id verbum dictum arbitraretur, venit spiritus qui huiusmodi amouit dubitationē. Itaque cum inquit. *Nesciebam enim*, superiora tēpora respicit, non quæ circa baptismum fuerant. Nam quo pacto prohibuisset, dicens: Ego debeo à te baptizari: quomodo hæc de eo loqueretur: Sed quid, non credebant Iudæi? Non enim solus Ioannes vidit spiritū in columbæ similitudine. Quoniam hoc mysterium non corporis tantum oculis indigebat, sed mentis potius, ne inanis species putaretur. Nam si miracula facientem Christum, cū tactu solo infirmos sanaret, mortuos vitæ redderet, videntes Iudæi non crediderūt:

sed inuidia perciti, contraria sibi videre videbatur, quo pacto solo spiritus aduentus abieciſſet incredulitatem. Quidā autem dicunt, non omnes, ſed Ioannem tantum, & quosdam vita & moribus probatiores ſpiritum vidiffe. Nā & ſi corporeis oculis in columbæ ſpeciem ſpiritus deſcendens videri poterat, non tamen neceſſario ſequēbatur, vt ab omnibus ſpectaretur. Etenim Zacharias ſub corporea imagine multa conſpicatus eſt, nec non & Daniel & Ezechiel, nullum tamen viſionis ſocium habuerūt. Præterea Moſes multa vidit, qualia aliorum nemo. Et tranſfigurationē in monte non omnes viderunt diſcipuli. Sed neque in reſurrectione viſionis illius omnes fuere participes. Quod ſignificauit

Act. 10. f Lucas, cum inquit: Qui dedit eum maniſeſtum fieri teſtibus præordinatis, & ego vidi, & teſtimoniū perhibui, quia hic eſt filius dei. Agnum ipſum appellauit, atque quod ſpiritu baptizare deberet, profeſſus eſt. Filium autem dei, nequaquam. Atqui poſt baptiſma nihil ipſum dixiſſe ſcribunt alij Euāgeलिſtæ: Verum omiſſis quæ inter ea facta ſunt, poſt captum Ioannem, miracula proſequuntur. Ex quo non immerito coniectari poſſumus, quod & hæc, & alia plura prætermiſerunt, quod etiam hic Euāgeलिſta in fine operis ſui demonſtrauit. Tantum autem abeſt, vt fingant aliquid magnum de eo, vt quæ videntur exprobranda eſſe, omnes vno ore diligētīſſimē poſuerint, neque inuenires qui eorum quicquam relinqueret. Miracula autem alij alia omiſerunt, alia nemo meminit. Hæc non temere dixi, ſed ad contundendam gentiliū impudentiā ſufficiens ſanè hoc ad diſcipulorum mores oſtendendos exemplum, quod nihil ad gratiam loquatur, poterīſque aduerſus fidei oppugnatores his muniri rationibus. Verum attendite, quæ ſo: etenim abſurdum eſt quod medicus, coriarius, textor, & omnes generatim opifices quiſq; pro artis ſuæ profeſſione pugnet: Chriſtianus autem non poſſit vllam religionis ſuæ afferre rationem. Atqui illę artes negleſtæ, ad pecuniam damnum referunt: huius autem contemptus, animę detrimentum affert: & tamen tanta miſeria tanta inſania laboramus, vt in illas omnem curam, cogitationēque adhibeamus: neceſſaria autem, & ſalutis noſtræ munimenta firmiſſima pro nihilo ducimus. Hoc nō finit Gentiles recognoscere errorē ſuum atque deridere. Nam quum ipſi mendacio nixi omnia faciant

ciant, ut dogmatum suorum ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiscere quidem ad nostra tutanda possimus, quæ causa est, quin doctrinæ nostræ nimiam dānent imbecillitatem, qui fraudem & stultitiam in nobis suspicentur, quin Christo tanquam mendaci, & multitudinis stultitia fraude sua abutenti maledicant? Huius nos causa blasphemiarum, nos, inquam, qui nolumus piis religionis nostræ sermonibus inuigilare, sed superuacuis & caducis rebus curam omnem adhibemus: & qui saltationis, & aurigandi, & bestias conficiendi studio delectantur, huiusmodi certaminibus totis viribus incumbunt, ne inferiores euadant, & studia sua maiorem in modum laudant, & aduersus eorum accusatores, excusationem meditantur: qui verò reprehendit, maledictis prosequuntur. In Christiana autem religione defendenda, nulla cura adhibita torpescimus, oscitamus, maximè ridiculi deprehendimur: & quin non summam dei subimus indignationem, cum Christum inferiore loco quam saluatorem habeamus? Horum enim opera, quanuis turpissima multis modis excusare adnitimur: Christi miracula, quanuis orbem terrarum conuerterint, neque intelligere, neque curare videmur. Credimus in patrem, & filium & spiritum sanctum, in resurrectionem corporum, & vitam eternam. Si quis Gentilium percontaretur, Quis hic pater est, quis filius, quid spiritus sanctus? Tres deos asseritis, & nos plurium deorum assertores reprehenditis. Quid ad hoc dicetis? Quid respondebitis? quo pacto has dissoluetis obiectiones? Quid autem si vobis ad hæc obmutescentibus aliam inferat questionem. An in hoc corpore, an in alio resurrecturi simus? Et si in hoc, quæ necessitas ut dissoluatur? Quid præterea hoc tandem, & non superiori tempore Christus humanam carnem accepit? Quid ei in præsentia, potius quam tot superioribus seculis visum est humano generi prouidere? Neque enim necessarium est, ut qui plures præterea questiones accumulatur, earum conticeat solutiones, ne rudioribus obsit. Arbitramur sane quæ diximus suffectura ad somnum vestrum excutiendum. Quid igitur si hæc & huiusmodi percontarentur? Non potestis ipsa verba, audire? quod nos quæso, manet supplicium, cum tanti simus erroris auctores his, qui in tenebris inuoluuntur? Vellem, si horum studio teneremini, huc in medium impij alicuius Gætilis

philosophi contra nos librum proferre, contra senioris huius, ut hac vos ratione excitarem, & desideria vestram excuterem. Nam si illi ut contra religionem nostram loquerentur, tantopere inuigilarunt: qua nos venia dignamur, nisi huiusmodi contra nos insultus propulsare calleamus? Hoc nobis Petrus præcipit. Inquit enim, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem, de ea quæ in vobis est fide & spe. Et Paulus: Verbum Christi inhabitet in vobis abundanter: sed quid ad hæc respondent fucis stultiores? Benedicta omnis anima simplex: & qui simpliciter ambulat, in fiducia ambulat. Hoc nanque omnium malorum causa est, quod non multi scripturarum testimonia in opportunis rebus sciunt adducere. Non enim eo loco simplex pro stulto, & pro eo qui nihil nouit, intelligendum est: sed pro non malo non versuto. Nam si ita intelligeretur, superuacuum fuisset dicere, Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices, sicut columbæ: Sed quid hæc, quum in nullam huius disputationis adducamur necessitatem: Præterea neque alia in hac vita nobis rectè efficiuntur, sed vndique miseri, vndique ridiculi, in mutuas semper calamitates intenti, in corrigendis & accusandis criminibus pigri oscitamus. Quamobrem vos hortor nunc saltem vestri iuris facti, ne in reprehendendo tantum perseueretis. Siquidem non satis est ad placandum deum, sed optimam vitam induamini, ut ad gloriam dei in hoc seculo viuentes, futuram omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XVII. EX CAP. I.

Altera die iterum stabat Ioānes, & ex discipulis eius duo, & respiciens Iesum ambulātem dicit, Ecce agnus dei. Et audierūt eū duo discipuli loquētē, & secuti sunt Iesum. Pigra quodammodo humana vita est ad perditionem procliuis, non propter naturæ suæ opificem, sed propter voluntatis desideria. Quamobrem sæpius admonendum: Vnde Paulus, hæc scribere mihi quidem non graue, vobis autē tutum. Terra enim semel accepto semine mox profert fructus, neque

que indiget altera satione. In anima nostra ita vsu venit, sed frequenter & summa cum diligentia in ea serendum est, vt semel saltem fructum accipiat: primum enim non facile incidunt, & imprimuntur animo verba dei: quoniam multa sequitur difficultas: multis obstruitur spinis anima, multi adsunt insidiatores, semina diripientes. Deinde cum germinant, & radices agunt semina, iterum indigent diligentia, vt ad maturitatem perueniant, & cum peruenerint, vt integra persistent, & à nemine lædantur. In seminibus enim quæ e vagina spica erumpit, & rubiginem, & cætera uoxia facile contemnit. In doctrina autem perfectum opus nonnunquam aliqua incumbens tempestas & fluctus perdidit, idque & rerum difficultate, & hominum qui sciunt & volunt ledere fraudibus, variisque aliis tentationibus penitus labefactatur. Hæc autem non temere vobis dicta sunt, sed vt quoties idem Ioannem repetentem audieris, nolis tanquam nugatorem contemnere, neque superfluum, & molestum arbi trari. Voluit enim semel audiri, sed cum non multi eius verbis à principio nimio somno oscitantes vocauerint, iterum eos excitat. Considera autem eius verba, inquit enim, Qui post me venit. ante me factus est. Et item: Non sum dignus soluere eius corrigiam calceamenti, & iterum: Hic est qui baptizat in spiritu sancto, & igne. Quodque spiritus visus est descendens, quasi columba super eum, & quod testimonium perhibuit, quoniam hic est filius dei: nemo verbis attedit, nemo rogauit cur, pro quo, & qua ratione id diceret. Dixit præterea, Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi: neque hoc vlla eos admiratione affectit, idcirco repetere cogitur, tanquam duram quandam, & immitem terram noualli frequenter molliens & sermone tanquam aratro subactam mentem excitans hoc pacto semita altè deiecit. Propterea non longiori vsus est oratione, quoniam vnum tantum curabat, vt Christo omnium animos coniungeret. Norat enim si hoc reciperent, non amplius testimonio alicuius indigere, vt factum est. Nam si Samaritani audito Christi sermone dicunt mulieri. Nam iam propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audiuiimus & scimus, quia hic est vere saluator mundi: longe magis discipuli id fecissent: effeceruntque. Nam cum abeuntes vno tantum vesperi Christum audissent, non amplius reuertentur vt & Ioanni ministrarét,

Messias.

& eius audirent prædicationē. Inuenit enim hic primum, inquit, fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam: quod est interpretatum Christus. Intuere hoc etiā loco, quod neque cum dixit: Post me vēturus est, qui ante me factus est: neque cum, Non sum dignus soluere eius corrigiam calceamenti: quēquā lucratus est. Verum cū de Christi generatione verba habere, & in humiliorem sermonem descendere cœpit, tunc secuti sunt discipuli. Vnde animaduertendum est, quod non tam multi ad Christum sectandū adducuntur, quando magnum aliquid, & altum de deo dicitur, sicut quum ad humilia, & ad auditorum salutem, accommodatiora descenditur. Audierunt igitur à Ioanne quòd tollit peccata mundi, & ē vestigio ad eum properarunt. Nam si peccata abluere, & sine labore nostro his nos liberare potest, cur tātā reiicimus gratiam? Audiāt catechumeni, & qui ad vltimum vsque spiritum propriam contemnant salutem. Iterum instat Ioannes, *Ecce agnus dei*. Nihil Christus, sed ille omnia loquitur: ita & sponsus, nihil ad sponsam primo loquitur, sed silet. Alij ipsū ostendunt, alij sponsam accipiunt, cui tantum monstratur, neque à se ipso eam, sed alio tradente accipit sponsus: cum verò traditam acceperit, ita ei afficitur, vt minime amplius despondētium reminiscatur. Ita Christus venit, vt ecclesiam componere, nullū ipse verbum fecit, tātū præsto fuit amicus eius Ioannes, dexterā imposuit sponsæ, ipse verba habuit, & hominum animas Christo tradidit, quibus acceptis ita formauit, vt nō amplius ad Ioannē esset redeundum. Aliud præterea animaduertendū est, quod quēadmodū in nuptiis, nō sponsa spōsum petit, sed contrā, etiam si regis filius vilē ancillam duceret: Ita nunc non in cœlum humana ascendit natura, sed ipse deus ad hanc descendit, quauis humilē, quāuis contemptam: Re autem perfecta non permisit eam amplius hic immorari, sed ad patriam domū sustulit. Sed quam gratia non seorsum suis conuocatis discipulis Ioannes hæc cum his loquitur, & ita eos Christo commendabat, sed omnibus præsentibus inquit ad eos, *Ecce agnus dei*? Ne videretur id ex cōposito fecisse. Nam si ipse hortatu, & tanquam gratiam ei haberent, Christum petissent, resissent fortasse: nunc autē ex cōmuni doctrina eū secuti, firmi perstiterunt discipuli, nō magistri gratiam, sed propriā tantum spectantes

ſpectantes vtilitatem: Prophetæ & apoſtoli omnes abſentem Chriſtum prædicauerunt: illi quidem ante, hi verò poſt acceptam carnem Ioannes autem ſolus præſentem. Quare amicum ipſum ſponſi appellat? Affuit enim ſolus nuptiis, omnia fecit, omnia ad finem perduxit: ipſe rem orſus eſt, & viſo Ieſu ambulante inquit, *Ecce agnus dei*. Neque voce tantum, ſed & oculis Chriſtum teſtatus eſt, & admiratus, & incredibili gaudio exultauit. Neque iam exhortatur, ſed admiratur, & obſtupeſcit præſentem, & dei donum quod annunciaturus venerat, & purgationis modum manifeſtat. Agnus enim vtrunque ſignificat. Neque dixit, qui tollet aut tulit, *Sed tollit peccata mundi*, vt quotidie ea tollere intelligatur. Non enim cum paſſus eſt, ſolum noſtra abſtulit peccata, ſed ex illo hætenus tollit. Non ſemper cruciſigitur. Vnum nanque pro peccatis noſtris tulit ſacrificium; ſed ſemper per illud nos purgat. Quemadmodum igitur cum verbum dixit, & filium, vtrunque præ cæteris eximium intellexit: ita & agnus; & propheta, & lux vera, & paſtor bonus, & alia quæ ab eo articuli adiectione dicta ſunt, præcipuum quiddam, & cæteris præſtantius demonſtrant. Etenim & agni, & prophetæ, & filij multi ſunt, ſed hic longè præſtat. Neque articulo ſolo, ſed vnigeniti quoque adiectione hoc confirmat. Nihil enim cum creatura communicat. Quod ſi cui non idoneo tempore, hora videlicet decima, hæc dicta viderentur: (hora enim, inquit, quaſi decima erat) multum mea ſententia fallitur. Mundi nanque hominibus, carniſque voluptatibus deditis. id tempus non admodum commodum eſt ad aliquid ſerio peragendum, eo quod mens cibo ingraueſcit. Ioannes autem etiam vesperti tam ſobriuerat quam nos ſub aurora, imò longe magis. Nam ſæpenumero vespertini cibi reliquiæ animi ſolertiam manè etiam hebetant: ille autem nullo huiusmodi onere præmebatur. Non igitur immerito ſub vespere hunc ſermonem habuit. Propterea in deſerto cōuerſabatur iuxta Iordanē, quo omnes ſummo ſeruore ad baptiſma concurrebant: parum ſecularia curantes, & vt Chriſtum ſectarentur, triduo cibis omnibus abſtinebant. Hoc enim ſtudioſi præconis, & diligentis agricolæ officium eſt, vt non prius ab opere deſiſtat, quam quod intendunt, effecerint. Sed quid tandem non vniuerſam Iudæam Chriſtum annūciando peragrauit?

Infra. 5. f

Quid iuxta Iordanem tantum immoratus venientem expectavit, quem ostenderet? Quoniam per opera id fieri volebat, id curabat, ut Christus nosceretur, & persuaderet, ut vitam æternam audirent. Illi maius operum scilicet, reliqui testimonium, quemadmodum ipse inquit. Ego ab homine non accipio testimonium, opera quæ dedit mihi pater, hæc sunt quæ testimonium perhibet de me. Vide quanto hoc clarius sit. Cum enim scintillam parvam excitasset, repente flamma ad summum eualit. Nam qui prius Ioannis verbis minimè movebantur, postmodum dicunt quæcunque Ioannes dixerit vera esse. Accedit ab hoc, quod si his annunciandis orbem peragrasset, humano quodam studio id fecisse videretur, & non parva auditorum animis orta esset suspicio. *Et audierunt eum duo discipuli loquentem. & secuti sunt Iesum.* Atqui & alij erant Ioanni discipuli, qui non modo non secuti sunt, sed ei æmulabantur, dicebāt enim, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt, ad eum. Et iterum videntur eum accusare: Quare nos ieiunamus, & discipuli tui non ieiunant? Sed meliores nullo alio affectu perturbati, audito Ioanne è vestigio secuti sunt Iesum, non quòd magistrum despicerent, sed quòd certam fidem eius adhiberent testimonio. Maximum autem argumentum est, recta eos mente secutos, quod nullo hortatu (suspiciosum enim fuisset) sed solo auditu, quod in spiritu sancto esset baptizaturus, secuti sunt: neque magistrum reliquerunt, sed quid ille amplius quàm Ioannes ferret, ediscere voluerunt. Et animaduerte verècundam diligentiam. Non enim quam primum de magnis, & necessariis rebus Iesum percontantur neque de publicis simpliciter, sed propriis. Norant enim non vilia & abiecta: sed vera esse magistri verba. *Erat autem Andreas frater Simonis Petri, & nunc ex diobis, qui audierant à Ioanne. & secuti fuerant eum.* Quæ gratia alterius non meminit? Sunt qui dicunt quoniā ipse sit Evangelista, qui secutus est: alij quòd obscurus esset, neque præter necessaria sibi dicenda ducit. Nulla enim utilitas eius nominis cognoscendi. Neque septuaginta duo suis quisque nominibus cognoscuntur. Ita & Paulus: Misimus, inquit, cum eo fratrem in multis sæpe studiosum, cuius nomen in euangelio. Andreas autem meminit vel hanc ob causam, ut quum

*Ibid. 3. d**Mat. 9. b**& Mar.**2. c**2. cor. 8. c**Mat. 8. c*

vt quum audieris ipsi & Simoni Christū dicentem: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum, tam admirabilem promissionem intelligas, non dubitaret & fratrem iam fidei iecisse fundamenta. *Conuersus autem Iesus, & videns, eos sequentes, dicit eis: Quid queritis?* Hinc admoneri possumus, Deū suis in nos beneficiis nostras nō pręuenire voluntates, sed à nobis incipiendū esse: sed cum nos prompto, paratōque animo ad suscipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert salutis occasiones. *Quid queritis?* Quid sibi vult hæc interrogatio? Qui humanorum cordiū scrutator est, qui cogitationes nostras apertē intuetur, is interrogat non vt sciat (scit enim) sed vt rogādo eos sibi conciliet, & familiares reddat atque audentiores, seq̃ue suo eos dignari colloquio ostendat. Credibile enim erat eos subueneri, & formidare, cum se rudes intelligerent, & tantum de illo magistri acceperant testimonium. Admouendæ igitur verecundię & timoris gratia rogat, neque domum vsque si lentio finit peruenire. Atqui idem eo tacente euenisset, si secuti essent. Cur igitur rogat? Vt eos, vt dixi, bona spe confirmaret, ne erubescerent hæsitarentque. Nec ex sequentibus tantū sed ex interrogatione eorum ostendit desiderium. Siquidem quum nihil adhuc magnū neque vidissent, neque audissent ab eo magistrum appellāt, se discipulis annumerant, & cur sequantur ostendunt, vt videlicet aliquid vtile decerperent. Animaduerte quæso horum prudentiā. Non dixerunt, Doceas quid sequamur. quid necessariō faciendum: sed, Rabbi inquiunt, vbi habitas? In ocio enim vt dixi, & rogare, & audire aliquid ab eo volebāt, idcirco neque tempus distulerunt, neque se postmodum publicē disputantem audituros dixerunt, sed vehemens audiendi desiderium præ se ferunt, ne horā quidem dimittentes: Et animaduerte animi ordorem, O memorabilem illorum sapiētiam, o diligentiam, o in magistrum fidem? Etenim iam sol ad occasum properabat, (hora enim erat quasi decima) & propterea etiam Christus domum non docet, sed allicit sequentes, ostendens iam in suos acceperat. Non dixit igitur intempestiuum esse, vt ad se proficisceretur: sed, venite, inquit, & videte vbi habitem. Non dicit, audietis cras si quid vultis, neque tunc missos fecit: sed tanquam amicos, longa deuinctos consuetudine alloquitur. Quo igitur pacto, in-

quit filius hominis non habet. ubi caput inclinet? quoniam nullum habuit proprium diuerforium. Ita ea intelligenda est parabola. Non quod domum non habitaret, hoc autem dixit euangelista, quia apud eum ea die moram traxerunt. Sed cur non id addidit, tanquam manifestum esset? Neque enim alia ratione secuti sunt, neque Christus eos allexit, quam ut erudiret: quod tam largiter, & prompte una nocte acceperunt, ut mox uterque alios allicerent, Hinc facile admonemur omnia præter diuinarum rerum doctrinam, & vana & superflua æstimanda: ad eam autem nullum tempus esse intempestiuum, quanuis aliena domus ingredienda sit, & magnus vir & clarus etiã ab obscuro petendus, & intempestiue nunquam huius doctrinæ occasio contemnenda est. Cibus enim, & balnea, & cœnæ, & reliqua secularia statutum tempus habent: supernæ autem sapientiæ nullo tempore circumscribitur, sed omne ei tempus accommodatum est. Opportunè, inquit, importune, argue, obsecra, increpa. Et propheta: In lege eius meditabitur die ac nocte. Et Moses hoc Iudæis semper præcipit: secularia enim, hoc est balnea, cœnæ, quæ necessaria sunt & frequenter petimus: corpus imbecillius reddunt, animæ autem doctrina quanto magis imbuimur, tanto fortior anima efficitur. Verum enimvero in deliramentis, & nugis inutiliter vniuersum tempus cōsumimus, & aurora, crepusculo, meridie, vespere, frustra desidemus, locum ad hæc cōstituimus: diuinum autem pabulum si semel, bisve ad summum, audimus, tanquam saturi nauseamus. Quænam horum causa? Parua animi affectio. Concupiscentiam circa hæc & appetitum dissoluimus, & idcirco spiritalem cibum fastidimus. Magnum autem & hoc præter alia ægritudinis indicium, quod neque esurimus: neque sitimus, sed vtrunque nobis iniucundum est. Nam si in corporibus, id est, grauissimi morbi signum, longe magis in anima. Quoniam igitur pacto oscitantem eam & dissolutam, quibus operibus, quibus verbis sancire poterimus? Si diuinos sermones, propheticos, apostolicos, euangelicos, & alios omnes familiares hebuerimus, tunc longe hos meliores gustatu cibos quàm seculi immundos cognoscemus. Hoc namque nomine intempestiuas nugas, & sodalitates appellare libet. Quid enim, quæso, melius, de forensibus ne iudicialibusque negociis: an

2. Tim. 4.

Psal. 1. a

cis, an de cœlestibus, & quæ post nostram hinc migrationem expectamus, disputare? Quid satius, proximi res & alienas diligenter curare, an angelicas plurimum nobis conferentes inquirere? Res vicini non omnino tuæ, sed cœlestes tuæ sunt. Sed licet, inquit, qui omnino hæc dicit, omnia impleat. Quid autem de quibus temere disputatis non intelligitis, sed omnem vitam in hoc consumentes, nullum, adhuc disputationis finem inuenitis? Neque adhuc grauiora dico. Humaniores enim hæc inuicem disputant, pigri autem & negligētes de mimis saltatoribus, aurigis, sermonem faciunt, ita & auditum simul & animam inquinant, naturam his confabulationibus in omne vitiorum genus præcipitem agentes simul ac enim saltatoris nomen lingua protulit, animus eius sibi faciem, comem, mollem vestem, & his illum longe molliorem effingit. Alius ex fornicariæ mulieris sermone, verbis, forma, limis atque lasciuis oculis, delicato aspectu, capillorum in orbem flexibus, fuco pictis genis flammam fouet, nōne quæso, in præsentia his verbis toto animo commouemini? Verūm non pudet, neque erubescitis? naturali enim necessitate hi motus exoriuntur. Quod si in ecclesia & ab illis procul irritamentis, nostrista men sermonibus non nihil incalescitis, considerate quales esse par est eorum affectus, qui in ipso sedent spectaculo: quibus plurima licentia est, & extra hunc honestum reuerendūque confessum, abiecto pudore & vident illa, & audiunt. Et quid tandem, aliquis fortasse impudentior dicet, si naturæ necessitas animum ita afficit, nos nō illam arguis? Quoniam quod auditor moueatur, naturale quidem est, fateor: quod autem audiat, voluntarium. Siquidem necessarium est, vt qui igni appropinquat, exuratur, & hoc humanæ naturæ imbecillitas exigit, non tamē nos natura igni admouet, hoc enim prauæ & peruersæ voluntatis est. Admonendum igitur censeo, ne sponte nostra nos ipsos præcipientes in ignem demus, nēve in profundum malitiæ pelagus demergamur, ne paratæ diabolo flammæ obnoxii, cum illo in perpetuum damnemur supplicium: à quo vtinam liberi in ipsos Abrahamæ sinus recipiamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

INVENIT hic prior fratrem suum
Simonem & dixit ei: *Inuenimus Mes-*
siam, quod est interpretatum *Christus*,
& adduxit eum ad Iesum. Cum à prin-
cipio deus hominem fingeret, noluit
solum esse, sed ei dedit mulieris auxi-
lium, & vt vna cohabitarét, instituit.

Norat enim hâc mutua consuetudine
multum vtrique emolumentum ptouenturum. Quid si non
vt decuit mulier tâto vsu est beneficio? Nam si rei ipsius na-
tura considerabitur, magna profecto in hac coniunctione
deprehenderetur vtilitas, modo aliquid sapiamus, neque in
vxore duntaxat & viro, sed & fratribus, si tanto ipsi mune-
re frui voluerint. Vnde propheta: Ecce quàm bonum, inquit,
& quàm iocundum, habitare fratres in vnum. Et Paulus, ne
eorum congregationem dimitteremus, admonuit, Hæc est
inter nos & bestias diffetétia. Hæc gratia ciuitates, fora, do-
mos, excogitauimus, vt simul viueremus, non mutua tantum
cônsuetudine, sed charitatis vinculo. Cum enim indigna no-
bis natura ab opifice deo tributa sit, neque sibi ipsi sufficiens
vtilitati inoltre ptospectum est, vt scilicet indigentia nostra
mutua consuetudine iuuaretur. Itaque quod alteri deest, al-
terius auxilio suppletur. Non aliter hac mortali succes-
sione diuinam immortalitatem seruiamus. Longum expli-
catu esset in præsentia, quâtum hac inuicem intyma & syn-
cera coniunctione vtilitatis proueniat. Sed aliud intendi-
mus, cuius gratia hæc nobis dicta sunt. Andreas autem cum
apud Iesum multa didicisset, non abscondit thesaurum, sed
ad fratrem festinauit, accepta bona quamprimum commu-
nicaturus. Sed qua gratia Ioânes, quem Christus sermonem
habuerit, non enarrauit? Vnde cognoscere possumus, quod
ideo apud Christum manserint? paulo ante id nobis osten-
sum est, & ex hodierna concione etiam cognoscere licebit.
Quid enim fratri Andreas dicit? Inuenimus Messiam quod
interpretatur Christus. Vides quàm cito didicit simul, &
persuadentis magistri sapiëntiam, & eorum in discêdo incre-
dibilem à principio diligentiam ostendit? Hoc enim verbum,
inuenimus, animæ est maximè eius aduentum desideran-
tis & cœlitus veniam expectantis, cuius aduentu exultans,
alios

alios euāgelij gestiāt fieri particeps. Hoc fraterni animi, ro-
gnati amoris, sinceri est affectus officium, vt in spirituali-
bus quā diligētissimam curam adhibeamus, inuicem opi-
tulemur; audi Andream quā assertiuē articuli adiectione
dicat, Inuenimus Messiam. Vnum quendā Christum expe-
ctabant nihil cum aliis communicem. Considera ab ipso
principio fidelem & beneuolum Petri animum. Cucurrit
ē vestigio, nil moratus. Adduxit, inquit, eum ad Iesum: sed
nemo eius damnet nimiam in credendo facilitatem, nisi
prius rem ipsam diligenter intueatur. Siquidem credibile
est Andream plura persuasioni maxime accommodata nar-
rasse, verum Euangelistæ nonnunquam multa breuitatis
gratia permittunt: præterea non dicit ei statim persuasisse,
sed tantum adduxisse ad Iesum, vt inde totum disceret,
aderat enim alter discipulus doctrinæ particeps. Nam si
Ioannes Baptista quum inquit, Ecce agnus dei: & qui in
spiritu baptizat, certiore doctrinam magistro edocēdam
reliquit, & inde hauriri hortatus est: longē magis Andreas
quum suum non esset officium, neque ad tanti luminis nar-
rationem sufficeret, ad ipsum fontem fratrem adducere,
oportuit tanto studio & alacritate: vt nihil eum attereret
aut moraretur. Intuitus autem Iesus dixit: *Tu es Simon filius*
Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Incipit
iā reuelare diuinitatis mysteria, eādē paulatim per prophe-
tias aperire: hoc pacto & cum Nathanael egit, & cum mu-
liere Samaritana. Non enim minus quā signa prophetiæ
mouent, neque vllum præ se ferunt fastum. Nam miracula
apud stultam plebem nonnunquam calumnia notantur. In
Beelzebub enim, inquit, eiicit demonia. Prophetia autem
nulli crimini est obnoxia. In Simone enim, atque Natha-
nael hac doctrinæ via vsus est, nō autem in Andrea & Phi-
lippo. Quid rādem? Quoniam ille Ioannis habuit testimo-
nium non parui ad fidem momenti: Philippus verō cōspe-
ctis qui aderant, facile persuasus est. *Tu es Simon filius Iona.*
Ex præsentī futurum credit. Qui enim patrem nominat,
constat eum futurum præuidere: & honorifice de eo præ-
dicit, nō adulatione, sed veri prædictione: quod vel ex Sa-
maritana constat, quam vehementer reprehendit, præterita
eius opera commemorās. Quinque enim viros habuisti, &
quem nunc habes, non est tuus vir. Sic & pater eius multa

Mat. 11. 2

Infr. 4. c.
Gen. 49.

prædicit idolorum arguens opinionē. Annuncient quæ vobis vêtura sunt. Et iterum: Annunciaui & saluos feci, & nō erat in vobis alienus, & in tota prophetia hoc meminit. Hoc enim vel maxime dei opus est, quod neque dæmones imitari possunt, quanuis maiorem in modum adnitatur. In miraculis enim sæpe sub veritatis vmbra accipi possumus, prædictio futurorū immortalis dei duntaxat opus est: quod si quando dæmones aliquid prædixerūt, stultum & incautum vulgus deceperūt: eorum nanque vaticinia pāssim falsa deprehenduntur. Atqui Petrus nihil ad Christi verba respondit. Nondum enim quicquam viderat manifestē, sed primò didicit. Animaduertendum autem quod non omnia quæ euentura ei erant, hoc primo congressu prædixit: non enim appellauit eum Petrum, non dixit: Super eam petram ædificaturam ecclesiam, sed dixit: *Tu vocaberis Cephas*. Illud enim maioris erat & potestatis, necnon etiam autoritatis. Ea enim Christus nunc conticuit, humilior a principio loquitur: quum verò diuinitatem suam demonstrauit, maiora narrauit inquit: Et ego dico tibi, tu es Simon, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hunc Petrum appellauit, Ioannem verò filium tonitruj. Quamobrem? vt ostēdat se eundem esse, qui vetus dedit testamentum. Ipse est qui nomina aptè imponit, qui Abram Abrahā, & Sarai Sarā, Iacob Israël vocauit. Multis a natiuitate nomina imposuit, vt Isaac Samson, vt is quorū meminit Esaias & Osee. Quibusdam quā a parentibus acceperunt appellationē mutauit, vt prædictis, & Iesu. Mos etiam antiquitus erat a rebus nomina imponi quod & Helias fecit: hoc autem non temerē fit, sed vt ea appellatio imponatur, quæ sit diuini beneficij perpetuum monumētum, & memoria per prædicta nomina auditorum animis imprimatur. Ita & Ioanni cælitus nomen imposuit. Qui enim debebāt ab ineunte ætate virtute polleere, eis tūc indita sunt nomina: qui verò in ætatis progressu profecturi erant, postmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia singuli nomina acceperunt: nunc autem vno omnes appellamur, Christiano scilicet omniū maximo atq; præstantissimo, cum quo & filij dei & amici, & corpus dicti sumus: qua appellatione cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem complectēdam fieri, nec ea

*Nominum
imposito.
Mat. 16. c
Marc. 3. b*

*Gen. 17. a
Ibidem e
Ibid. 32. f
E. 35. b
Gen. 21. b
Iudi. 13. a
Num. 13. b
Luce 1. b*

nec ea quicquam indignum facere conari debemus, quum eodem, quo Christus nomine vocamur, vt Paulus testatur, cuius excellentiam nos intelligere oportet: quod si is qui principis cuiuspiam, aut alterius clari viri nomen fortitus est, quū id audit, tumet atq; superbit, & magnæ id sibi gloriæ arbitratur, eiusque autoritatē pro viribus seruare adnititur: quid nobis faciendum est qui nō principis, non terrenæ alicuius potestatis, non angeli, non archangeli, sed ipsius omnium regis nomine appellari dignati sumus? Nōne ita animam nostram instituemus, vt non afficiatur iniuria, qui tanto nos honore prosequutus est? An ignoratis quanto cohortes regis, & scutati, & hastati, eius latus stipantes honore habeantur? Ita & nos, p̄ximi facti deo, eo magis quā quos nunc diximus, quo corpus propinquius est capiti, quā illi regibus, totis viribus cōtēdamus, vt Christi simus imitatores, qui inquit: Vulpes cubilia habēt, & volatilia cœli nidos struunt, filius autem hominis nō habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis exigere possem: graue fortasse & onerosum multis videbitur, quare hanc perfectionē propter imbecillitatē nostram omittamus. Arbitror autem vos non inhiare pecuniis, sed quemadmodū summam illā virtutem propter multorum imbecillitatē omitto, ita vobis à summa malitia abstinendum est, ac etiam longē magis. Non accuso qui domos habent, agros, pecunias, mancipia, modò his bene vtantur ad frugalitatem, & vt decet, hoc est tāquam dominus, non tanquam seruus: vt ea possideat, nō ab his possideatur: vt vtatur, non abnitatur: χρηματα enim hoc est pecuniæ ἀπὸ τοῦ χρησίου, quod est vt dicuntur, ea videlicet ratione vt his in necessitatibus vtamur, nō vt seruemus. Hoc serui est, illud domini, & ius super id habētis. Nō propterea diuitias accepisti, vt terræ defodias, sed distribuas liberaliter: quas si deus seruari voluisset, non sanē homini dedisset, sed creditas dimisisset: verū quum velit expendi eas, nobis largitus est, vt his inuicem cōmunicaremus. Qui pecunias seruat, non est earum dominus. Quod si vt augeatur seruas, ea profectō optima augēdi ratio, vt in omnes distribuatur. Neque enim sine sumptu lucrū, neque diuitiæ sine larga effusione proueniunt. Cuius rei argumētum in secularibus rebus videri licet. Si quidem mercator, & agricola: ille pecunias, hic semina profundit. Mercator nauigando

*Matth. 8. c**Lu. 9. g*ΧΡΗΜΑΤΑ.

pecunias in multos impêdit, vt deinde lucretur: agricola semina in terram iacês, assiduo diei labore exercet, vt plus inde accipiat: hic autem non tanto opus est labore, non nauis fabricanda est, non iungendi boues, non terra aranda, non tempestates, non aëris intemperies, non vis grandinis timenda, nulli fluctus, nulli scopuli offendendi. Hæc nauigatio, hæc satio, vna duntaxat re indiget, vt dispergantur diuitiæ: reliqua omnia agricola ille perficiet, de quo, inquit Christus: Pater meus agricola est. Quæ igitur temeritas, quæ infantia, vbi omnia sine labore, sine periculo assequi possumus, supinos & oscitantes persistere: vbi autem sudores innumeri, nauigandi pericula, labores, curæ & quod grauius est, incertum votum, tanto pere inuigilare? Nolite, quæso, nolite ergo propriâ salutem tantopere despiciere: sed tot periculis contemptis, ad faciliora, & lucrosiora curramus, vt futura bona cõsequi possimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amē.

HOMILIA XIX.

EX CAP. I.

Matt. 7. 4

IN crastinū autem voluit exire in Galiliam, & inuenit Philippū, & dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autē Philippus à Bethsaida ciuitate Andree & Petri. Tritum prouerbiū est, homini diligenti semper aliquid superesse. Et Christus: Qui quærit, inquit, inuenit. Quare nulla iam me admiratio tenet, Cur Philippus Christū sequutus sit. Andreas enim audito Ioanne, Andreas Petrus, hic nemine, sed tantum Christo dicente: Sequere me, quamprimum credidit, & sequutus, alij factus est prædicator. Cucurrit enim ad Nathanael: quem scripsit, inquit, Moses in lege, & prophetæ, inuenimus. Vides viri diligentiam, vt scripturæ meminert, vt Christi aduentum expectauerit? Inuenire enim quærentis est. In crastinum exiuit in Galiliam priusquam quisquam ipsum sequeretur, neminem vocat quod non temere fecit, sed summa sapientia: nam si nemine sua sponte prosequente ipse aliquos vocasset, de eorum persecrentia potuisset dubitari: veruntamen vltro sequi eligissent minime. Philippum autem sibi notiorē vocat, vt pote qui in Galilæa & natus erat, & educatus. Acceptis igitur discipulis

discipulis, alios iam venatur, & in primis Philippū, & Nathanaël. Sed de hoc non tam mirum fuit, quandoquidē nomen Iesu in vniuersam Syriam diffusum erat: illud admiratione dignū, quo pacto Petrus, Iacobus, Philippus potuerunt tam breui persuaderi: non tantum ratione quod ante signa, sed quod Galilæi erant, vnde neque propheta surrexit, neque quicquam boni. Rusticiori enim quodammodo, & crassiori erat ingenio. Vnde in hoc etiam Christus suam demonstrauit virtutem, quum ex sterili terra tales sibi discipulos comparuit. Credibile quidem est Philippum, & qui cum Petro erant, visō & audito Ioannis de Christo testimonio eum secutos, & Christi sermonem non parum in illis operatum: Nouerat enim qui idonei futuri essent discipuli. Euangelista autem hæc omnia omittit. Quoniam igitur venturus erat Christus, credidit: quod Christus esset, ignorabat, quod vel à Petro, vel à Ioanne audierat. Meminit autem eius patria Euangelista, vt intelligas, quod infirma mundi elegit deus. *Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Quæ scripsit Moyses in lege, & propheta, inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.* Per Moysen & prophetas dignum fide sermone suum facere, & auditori persuadere adnititur. Nam cū Nathanaël esset in perferutanda veritate diligentissimus, vt & suis verbis, & Christi testimonio videri licet, merito ipsum ad Moysen, & prophetas Philippus relegauit, vt crederet. Quod autē Ioseph filium appellat, noli perturbari, eiusmodi adhuc erat opinio. Et vnde constat Philippe, quod ille sit? quod das nobis signum? neque enim satis est quod is sit affirmare. Quod inquam, signum quod miraculum affers? Non est de tantis rebus temere credendum, & periculosum est: dic quid certi habes? quod & Andreas, inquit, Si quidem ille cum suarum virium nō esse intelligeret, quem thesaurum, quas diuitias inuenerit, ostendere, ad fratrem quem inuenerat ducit: ita Philippus quomodo ille hic sit Christus, & quomodo prophetae eum prædixerint non dicit: sed ducit ad Iesum quem adhuc ibidem conspicabatur, vt inde doceretur. *Et dixit ei Nathanaël, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & vide. Vidit Iesus Nathanaël venientē ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israëlita in quo dolus non est.* Laudat Iesus & admiratur, qui dixit: A Nazareth potest aliquid boni esse? Quid laudat: nōne po-

tius accusare oportuit? Minimè. Non enim quod nō crederet, ita locutus est, neque accusari, sed laudari meruit. Quam ratione prophetarum verba diligentius, quam Philippus conferebat? Audierat ex Beth'chem, & ex patria Dauid Christum venturum. Hoc Iudæi credebant, hoc propheta iam pridem his verbis prædixerat: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iudæ; ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël. Huius prophetiæ memor Nathanaël audiens eum Nazarenū, perturbatur, & dubitat, nē secundum prophetæ sermonem Philippus falleretur. Intuere, queso, hominis prudentiā intuere madsuetudinem. Non dixit se deceptum, neque falsa sibi narrari, neque quod à Propheta non ex Nazareth, sed ex Bethlehem Christum venturum didicerit: sed cōtra quam Philippus dixerit, persuasus obuiam tamen venit, ostendit igitur & scripturarū cognitionem, & morum simplicitatē, nec non vehemens Christi aduentus desiderium, cum Philippi verba non contempserit. Norat enim Philippum in patria cōmemoranda falli potuisse. Et vide quā verecūdè interrogando non credendum innuit: non dixit, nihil boni fert Nazareth: sed à Nazareth potest aliquid boni esse. Necnō & Philippus prudenter quidem non indignatur, non ægrè fert, utpote parum creditus, sed expectat virum, ut ad Christū adducat, & ab ipso principio Apostolū gerit, ideo Christus inquit: *Ecce vere Israëlita, in quo dōsus non est.* Est enim & mendax Israëlita, sed non hic quippe cuius incorruptum est iudicium, nec ad grātiā, nec ad odium quicquā loquitur. Atqui Iudæi rogati vbi Christus nasceretur, in Bethlehem dixerunt, prophetæ testimoniū afferentes: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iudæ. Verum illi antequā Christum viderent de eo restati sunt, quō visō inuidia destiterunt, dicentes: Hunc nescimus vnde est, Nathanaël autē in eadem perstitit sententia, quod non esset à Nazareth. Quomodo ergo propheta eum Nazarenum vocant? Eo quod illic educatus est & conuersatus. Nec se Nazarenum negauit, ne qua suspicio oriretur: neque si id persuasisset, non propterea se Christum esse ostendisset. Quid enim prohibebat non esse Christum, quauis à Bethlehem natus? Hoc igitur omisit, id autem in medium attulit, quod maximum erat ad credendum argumentum,

Mich. 5.

• Matt.

2. 4 •

Ioan. 7. f

Infr. 7. f

tum, se, videlicet, præsentem eorum sermoni fuisse. Nam cum ille diceret, Unde me nosti? Respondit, Priusquam te Philippus vocaret, quum esses sub ficu, vidi te. Animaduer- te hominis constantiam. Nam quum dixisset Christus: Ecce verè Israëlita: non intumuit laudibus, neque his obuiam factus est, sed perscrutatur, vt de eo certi aliquid intelligat: & adhuc tanquam hominem alloquitur. Iesus tãquam deus respondet. Non enim è loco aliquo æditori ipsũ & eius mores, & mansuetudinem vidisse, non è specula aliquã mo- re hominis eum sub ficu obseruasse dicit: nemo enim illic aderat, sed soli Philippus & Nathanaël secreto in loco in- uicem sermonem habuerant. Idcirco, inquit Euangelista quòd quum videret à longè venientem ad se, dixit: Ecce ve- rè Israëlita. Vt intelligatur priusquã appropinquaret Phi- lippus, ita Christum loquutum. Ecne quisquam posset su- spicari quare & temporis meminit, & loci, & arboris? Ne ab ipso missum Philippum quisquam opinaretur, si tãtum eius ad Nathanaël profectiois meminisset. Verum cum di- xisset vhi eum conuenit Philippus, & tempus certissimum se prophetam ostendit: neque hoc tantum, sed etiam quæ inuicem loquuri essent in memoriam reduxit: hoc est à Na- zareth potest aliqui honi esse? Ex quo maxime eum sibi cõ- ciliauit, cum ex eo non reprehédit, sed laudibus prosequen- tus est. Et admiratus his verbis Nathanaël vere Christum esse cognouit, à prophetia, scilicet, & præuidentia, & à cer- tissima ipsius mentis perscrutatione. Demonstrat enim animi eius cogitationes plane intellexisse, præsertim cum quæ ægre ferenda videbantur, ea non reprehendit, sed lau- dat: dixit enim à Philippo vocatum, non autem quem inui- cem sermonẽ habuerint, neque quod affuerit: relinquit hæc eius consciẽtiæ examinanda, cũ nolit ipse coarguere. Quid igitur? priusquam à Christo vocaretur eum dũtaxat vidit, nõne antea etiam in somni oculo viderat? Viderat sanè nõ modo inficias iret, sed ita opus fuit dictu. Quid igitur ille? cum certissimum de Christi prouidentia argumentum ac- cepisset, confessus est, & primo se diligentem, deinde con- sensu fidelem ostendit: respondit enim, *Tu es filius dei, tu es rex Israël.* Vides gratam repente, & Iesum amplexantem animam? Tu inquit, ille es quem expectamus, quem queri- mus. Vides hominem stuporis, admirationis, lætitiæ plenũ?

Is nobis sequendus est, quibus deus filij sui cognitionem dare dignatus est: exultandum nobis est, non animo tantum, sed re ipsa. Quod autem exultantium officium est? Credere ei quem cognoueris, credentium verò cogniti parere voluntati: nam si operibus nostris deum in iram prouocabimus, quonam pacto poterimus exultare? Nonne videtis cū amicum domi quispiam accipit quam prae se ferat letitiam, quanta alacritate paratus sit nulli rei parcere, dum hospiti rem gratam faciat? Quod si quis ei non obsequeretur, neque ad eum reficiendum omnia faceret, & si milies eius praesentia se letari diceret, non utique crederetur: & merito sane. Re ipsa, non verbotenus ostendenda letitia est. Venite ad nos Christus, ostendamus eius aduentu letitiam, nihil quod eum perturbet faciamus, ornemus quam ingreditur domum, hoc letantium est: prandium apponamus eius gustui suauissimum, hoc exultantium est, Quale autem prandium? ipse inquit: Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui me misit. Pascamus ipsum esurientem, potum demus sitienti: etiam frigidam aquam abs te accipit, quippe qui amar. Amicus enim, & si parua accipit, magna sibi videntur. Tu modo lato vultu impendas duos obolos, non recusat, sed tanquam magna dederis gratam accipit. Nam cum nullius indigeat, neque necessaria ei sint munera tua, merito non munerum magnitudinem, sed donantis voluntatem reputat. Ostende igitur duntaxat, te aduenientem diligere, omnia eius gratia molliri, aduentu letari. Considera qualis erga te fuerit, quod pro te animam posuerit, neque post tanta in te beneficia rogare te recusat. Pro Christo enim praedicamus, inquit, tanquam deo obsecrans pro nobis. Et quisnam adeo insanit, ut dominum suum non amet? Hoc ego dico, nec ignoro neminem vestrum neque verbis, neque animo aliter sensurum. Verum non verbis tantum, sed & re ostendi vult amicus quid sentias. Nam si lingua duntaxat amici exhibemus officium, sane ridiculum est, non modo apud deum, sed apud homines nec stultum modo, sed damnosum. Verbis ergo opera consentiant, operibus confiteamur, ut ipse nos suos profiteatur, ineffabili gratia & bonitate, qui cum patre, & spiritu sancto vivit & regnat, in secula seculorum, Amen.

Infra. 4. c.

Respondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israël. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. Primum nobis curandum est, dilectissimi, & omni studio inuigilandum, vt sacrarum scripturarum profundum inspicere possimus, quarum sensus oscitantes nunquam deprehendemus. Est igitur quàm diligentissimè inuestigandum & assiduis precibus insistendum, vt vel aliqua ex parte diuina mysteria assequi valeamus. Ecce hodierna die non parua nobis, sed multæ perscrutationis quæstio proponitur. Nam cum Nathanaël dixisset, Tu es filius dei: respondit Christus, Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. Quid hic quæsitum dignum? cur Petrus post tot tantæque miracula, post talem doctrinam acceptam, Christum dei filium confessus, ac si reuelationem à patre acceperit, laudatur: Nathanaël vero ante signa, ante doctrinam idem quod Petrus asserens minimè: sed tanquam nihil Christo dignum dixerit, maiorum spe trahitur: Quidnam hoc? quoniam & si iisdem verbis & Petrus, & Nathanaël vsi sint, non tamen idem ambo senserunt: sed Petrus filium dei tanquam verum deum: Nathanaël tanquam hominem tantum confessus est, quod ex sequentibus constat. Addit enim, Tu es rex Israël. Filius autem dei non modo Israël: sed vniuersi orbis terrarum rex est. Quod etiam inde ostenditur, quod Petro nihil amplius addidit Christus, sed tanquam perfecto in fide ecclesiam suam eius testimonio ædificaturum pollicitus est: Nathanaël tanquam potiori in parte deficienti subdidit: *Amen amen dico vobis, a modo videbitis cælum apertum, & angelos dei ascendentes, & descendentes super filium hominis.* Animaduertis quomodo eum à terra paulatim erigit? quomodo animum excitat, ne amplius simplicem hominem coniectetur? Cui enim angeli ministrant, & super quem ascendunt & descendunt, quoniam pacto hominem esse existimabitur? Præterea cum maiora visurum diceret, angelorum ministerium addidit: ac si diceret, hoc tibi magnum. Nathanaël visum est, propterea me regem confessus es: quid au-

Mat. 16. c

tem dices cum angelos super me ascendentes & descenden-
tes videris? Quibus verbis suadet, vt ipsum angelorum do-
minum confiteatur: tanquam enim super dilectissimum re-
gis filium, regij ministri & ascenderunt, & descenderunt:
hoc quidem passionis tempore, illud resurrectionis & ascen-
sionis: necnon & ante cum accesserunt, & ministrabant ei,
cum natum annunciarunt, laudarunt, dicentes: Gloria in al-
tissimis deo, & in terra pax, quando ad Mariam venerunt,
quando ad Ioseph. Facit autem quod saepe alias: duo prædi-
cit, alterum iam præteritum indicat, alterum ex hoc confir-
mat futurum. Illud nanque manifestum erat, quod ante Phi-
lippi vocationem esset sub ficu: ascensus autem & descensus
angelorum partim fuerant, partim erant futuri, apud cru-
cem, videlicet in resurrectione, in ascensione, qui etsi non-
dum euenerint ex præteritis tamen facit, vt credantur. Qui
enim eius virtutem iam viderat, facilius quæ futura audit,
credit. Quid igitur Nathanaël? nihil respondit. Christus au-
tem hactenus loquutus secum, ea verba reputaturum dimi-
sit: noluit enim omnia simul, sed iacto in terram fertilem se-
mine, sinit vt germinet, vt alio in loco inquit, Simile est re-
gnum cælorum homini, qui seminauit bonum semen, cum
autem dormiret, venit inimicus eius, & superseminauit ziza-
niam in medio tritici & abit.

CAPVT SECVNDVM.

*E*t die tertia nuptie factæ sunt in Cana Galilee,
& erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem Iesus &
discipuli eius ad nuptias. Vt iam dixi erat Chri-
stus quàm alibi in Galilæa notior, quare vo-
catus nuptiis affuit, in quibus non dignitati
sue, sed nostræ consuluit utilitati: quippe qui non dedigna-
tus est formam serui accipere, longè minus seruorum nuptiis in-
teresse. Qui publicanis & peccatoribus versabatur, multo
minus nuptias recusasset: non enim qui inuitauerant, re-
cte de eo sentiebant, neque tanquam magnum quendam,
se popularem, & vt notum: quod his verbis significat Euan-
gelista, Et erat mater Iesu ibi, & fratres eius: ac si dicat,
quemadmodum illam & fratres, ita & Iesum vocauerunt.
Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.

Dignum

Luce. 2. b

Mat. 13. d

Dignum hoc in loco quaesitu est, vnde in mentem matri venerit, magnum aliquid de filio coniectari: nullum enim adhuc signum fecerat. Hoc enim fecit, inquit, mitiū signorum Iesus in Cana Galilææ. Quod si quis diceret, non idoneum hoc argumentum, quod primum signum fuerit, quoniam additum sit in Cana Galilææ: ac si diceret, non omnium primum, sed eorum quæ illic fecerat. Ad hoc respondimus, quod superius inquit Ioannes: Ego nesciebam eum, sed ut manifestetur Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. Nam si antea miracula fecisset, non indiguisset Israel, qui ipsum manifestaret. Vir enim factus, miraculorum multitudine, non Iudæis modo, sed & Syris, & longinquiora incolentibus, cognitus est tribus annis duntaxat: imò ne tribus quidem, sed quam primum nomen eius in omnes diffusum. Qui igitur tam breui miraculis claruit, longè magis à prima infantia, si ea fecisset: fuisset eoim maiori admirationi, utpote puer, quàm vir, neque tandiu in obscuro latuisset, sed oihil à pueris operatus est. Vnum autem duntaxat Lucas testatur, quod annorum duodecim sedisset in templo medius doctorum, & audiens, & interrogans fuissetque summæ omnibus admirationi. Nec immerito à teneris annis Iesus à miraculis abstiouit, arbitrati enim essent se præstigia videre. Nam si annorum accessu, & ætate maturo multi id suspicati sunt, quid de puero credidissent? Præterea maturius eum propter inuidiam crucifixissent, & generatio eius non fuisset credita. Vnde igitur matri venit in mentem aliquid magnum excogitare de filio? Manifestari iam cœperat & Ioannis testimonio & ex his quæ discipulis prædixerat, & ante omnia ipsa oatiuitas, & quæ eo tempore euenerant, maximam de puero opinionem concitabant. Audiebat enim, inquit, omnia de puero, Et conseruabat ea in corde suo. Sed quid antea oihil eiusmodi dixit? Quooiam ut dixi, iam manifestationis tempus aduentabat, antea enim cum tanquam ex medio vulgo aliquis conuersatus esset, nihil adhuc tale mater ausa fuerat: verum cum Ioannem ad perhibendum de eo testimonium venisse audisset, & discipulos iam videret, cœpit audere. Et deficiente vino, dicit: Vinum non habent. Optabat enim ut iam hominum gratiam conciliaret, & ipsa clarior filij gratia efficeretur, & fortasse aliquo humano

*Supr. i. d**Luce. 2. 3**Ibidem,*

afficiebatur affectu quemadmodum & fratres eius cum dixerunt: Ostende teipsum mundo: cupidi eius miraculis sibi famam comparare, idcirco asperius respondit. *Quid mihi & tibi Mulier? Nondum venit hora mea,* Nam quod matrem reuereretur, testatur Lucas quod subditus erat parentibus, & hic Euangelista quantam passionis tempore matris curam habuerit. Vbi enim parentes nihil diuina impedirent mysteria, nil offenderent, æquum & necessarium erat filio parere, neque negare sine magno periculo potuisset: cōtra siquidem cum intempestiuum, & quod spiritalibus esset impedimēto petiissent. *Quæ est mater mea, & fratres mei,* aiebat. Siquidem non adhuc debitam de ipso opinionem habebant, sed more matrum Maria, iure omnia filio se præcepturam censēbat, cum tāquam dominum colere, & reuereri liceret, ideo in hunc modum respondit. Considera quā indignum erat, vniuerso adstante populo, & ad eum, & eius doctrinam audiendo, suspensio, illam in medium accedētem, publicam impedire vtilitatem, & de priuatis rebus habere sermonem, & extra eiusmodi concionem euocare? Inquit igitur, *Quæ est mater mea, & fratres mei?* non quod matrem contemneret, absit: sed vt maximè vtilitati consuleret, neque occasionem daret vt quispiam de ipso abiectum aliquid conieceretur: nam si aliorum curam habebat, & digna se opinione illos imbuiere moliebatur, longe magis id in matre curasset. Cum enim cōsentaneum sit Mariam vtpote matrem, priores sibi partes vendicasse: ideo matrem venisse nunciantibus ita respondit, neque aliter ipsam ex humili ad illam altitudinem erexisset, si semper tanquam à filio honorari existimasset, & non tanquam dominū habuisset. Hac gratia & hoc in loco inquit. *Quid mihi & tibi mulier?* Alia præterea causa afferri potest, non minus necessaria, ne qua suspicio oriretur: ab indigentibus enim, non à matre id quærendum erat. Quid tādē? Quoniam quæ familiarium precibus impetrantur, quanuis magna, rarò tamen eorum prædicationibus augentur: indigentium laudes cum quid impetrarint, omni vacāt suspicione, nihil ab his simulatur, & multa inde vtilitas prouenit. Etenim si vel optimus medicus, qui multos ægrotos curauerit, neque ab ipsis, neque eorum familiaribus, sed à sua tantum matre laudaretur, suspecta sane esset laus illa & molesta, ne præsentium

presentium quispiam magnū de eo aliquid, vel egregium
 opinaretur, præterea asperius locutus: Quid mihi inquit, &
 tibi mulier? eam admonens, ne idem amplius tentaret. Cu-
 ræ enim ipsi erat maternus honor, sed longe magis anima-
 rum salus, & commune in multos beneficium, cuius gratia
 humanam carnem accepit. Non sunt igitur hæc liberius ad
 matrem loquentis, sed diuinæ dispensationis verba, vt ad-
 moneret pro dignitate miracula facienda. Quod enim ve-
 hemēter ipsam, & præ ceteris amaret, & reuereretur, aspo-
 riora hæc verba, & indignatio demonstrat: quonam pacto,
 in sequentibus dicemus. Verū quum audieris mulierem *Lnc. 11. d*
 illam dicentem: Beatus venter qui te portauis, & vbera quæ
 fuxisti: deinde ipsum respondentem. Quinimo, beati qui
 audiunt verbum dei, & custodiunt illud. Ea sententia di-
 ctum existima, non quod matrem negligeret, sed nihil ei
 vtilitatis matris nomen allaturum ostenderet, nisi bonitate
 & fide præstare. Quod si Mariæ nihil sine virtute materna *Psal. 84.*
 charitas erat profutura, longe minus nobis patris, fratris, *b*
 matris, filij bonitas, nisi aliquid nostrum asseramus. Frater,
 inquit, non redimit, redimet homo. In nullo nanque alio,
 nisi in solis sui ipsius virtutibus, post diuinam gratiā de sa-
 lute cuiuspiam sperandum est. Nam si id profuturum erat per
 se Mariæ, profuisset etiam Iudæis, quorum consanguineus
 erat Christus secundum carnem, profuisset ciuitati in qua
 natus est, profuisset fratribus: At qui dum fratres rerum sua-
 rum curam habuerunt, nihil eis propinquitatis nomen pro-
 fuit, sed cum reliquo mundo damnati erant. Tunc autem
 admirationi esse cœperunt, quando propria clauerunt vir-
 tute: patria vero nihil inde consecuta cecidit, & incendio
 assumpta est, conciuēs miserè interempti periere, consan-
 guinei secundum carnem nil ad salutem baccati sunt, de-
 ficiente virtutis patrocinio. Verū apostoli ante omneis
 clarissimi euaserunt, cum se ad veram & expetendam eius
 familiaritatem, consuetudinēque per obedientiam con-
 tulerunt. Hinc intelligimus fide semper nobis opus esse &
 vita, quæ virtutibus luceat, hæc duxtaxat saluos nos facere
 poterit. Quante enim cognati eius admirationi fuerunt,
 cum ne eorū quidem nominateneamus, apostolorum au-
 tem & vita, & nomina vbique terrarum decantantur. No-
 limus igitur ob terrenam nobilitatem in superbiā effertī,

licet longam progenitorum & quidem clarissimorum seriem numeremus, eorum virtutes superare contendamus, scientes aliorum nobis opera non modo nihil in futuro iudicio profutura, verum grauius nos condemnatura, cum optimorum parētum hberi, & domesticis exemplis eruditi nihil profecerimus. Hoc ideo in præsentia dico, quoniam multi Centilium ad fidem & Christianam religionem à nobis hortati, ad cognatos, progenitores, & familiares suos cōfugiunt, quod fideles & Christi fuerint assertores. Quid ad te miser & infelix? hoc te magis condemnas, quoniam tot progenitorum, tot familiariū exempla ad veritatem complectendam te adducere non potuerunt. Alij fideles quidem, sed vitæ uullam curam adhibentes, cum ad virtutem hortantur, idem in suam adducunt excusationem, quod pater, auus, atauus pietatem maximè coluerint. Id te accusat, quod ex talium virorum semine histe indignum præstiteris. Audi prophetam ad Iudæos loquentem: Seruiuit Israël in muliere, & in muliere seruatus est. Audi Christū: Abraham pater vester exultauit ut videret diem meum, vidit & gauisus est. Ita semper bona progenitorum opera non modo nulli ad laudem, sed ad crimen longe quidem grauius ius ascribit. His igitur animaduersis, nostris ipsorum operibus salutem consequi totis viribus adnitamur, ne spe nostra frustrati, tum deum intelligamus cum nulla nobis pœnitentia erit utilitas. In inferno enim, inquit, quis cōstabitur tibi? Quamobrē in hac vita flagitiorū nos pœniteat, ut sempiterna bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quē, & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorū. Amē.

HOMILIA XXI.

EX CAP. II.

*Q*uid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea. Laboriosum sanè est orationem habere, quod & Paulus his verbis testatur, Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Verum vos & leuare hunc laborem, & grauiorem facere potestis. Nam si orationē nostram neglexeritis, vel etiam non neglectam, re tamen non adimpleueritis: laboriosum nobis profecto erit, eo quod incassum

osce. 22. d.
Infr. 8. b

Psal. 6. b

1. Tim. 5. c

eassum laborauerimus, sin autem attentionem præstabitis diligentē, & re ipsa audita exequimini, nullus nos labor gra-
uabit: Fructus enim qui in laboribus comparatur, non sine
quicquam graue aut onerosum videri. Quamobrem, si ani-
mum nostrum excitare, & promptiorem in dicendo redde-
re placet: quem fructum faciamus ostendite, vt lætis inspe-
ctis segetibus, pœuētus spe allecti, vtilitatis magnitudinem
reputantes, laboremus: Neque enim parua nobis hodierna
die proponitur quæstio. Nam cum mater dixisset, Vinum
non habēt, respondit Christus, Quid mihi & tibi mulier,
Nondum venit hora mea. Et licet ita responderit, maternis
tamen vobis obtemperauit. Hæc nulla ex parte minor est
quæstio quam superior, de qua non immerito sit dubitan-
dum. Eum igitur ipsum, qui miraculum operatus est inuo-
cantes, ad huius loci expositionem veniamus, Neque hoc
tantum in loco dictum est, Nondum venit hora mea, sed &
aliās, nam cum capere eum Iudæi non possent, inquit, Evan-
gelista: Nondum venerat hora eius, & iterum: Nemo misit
in illum matrum, quia nondum venerat hora eius. Et ite-
rum: Venit hora, clarifica filium tuum. Quidnam ista signi-
ficant? Idcirco plures in eandem sententiam textus adduxi-
mus, vt vna omnibus solutio afferatur. Quæ igitur ea est?
Nulli temporum necessitati Christus subiectus est, nec ob
temporis obseruationem nōdum horam suam venissē dice-
bat. Anne temporum opifex, & author seculorum tempo-
ra obseruaret? Ostendit autem omnia debito tempore non
simul operari quoniam inordinata quædam confusio fuis-
set, nisi opportunē omnia transegisset, simulque generatio-
nem, resurrectionem iudicium miscuisset. Considera quæ-
so, oportuit facere creaturam, non vniuersam simul, non
virum & mulierem vno condidit momento. Oportuit
morti damnatum & resurrectum iri propter humanum ge-
nus, multum inter vtrumque absuit. Sic enim opus fuit,
oportuit dari legem, sed non simul & gratiam, sed vtrun-
que debitis dispensari temporibus. Nulli igitur Chri-
stus sub est temporum necessitati, sed ipse temporibus ordi-
nem imposuit, quoniam author eorum est, quare hoc in lo-
co, inquit. Nondum venit hora mea, hoc est, nondum co-
gnitus sum: neque enim ipsum quisquam præter Andream
& Philippum sequebantur, neque hi verē adhuc ipsam

*Infra. 7. d**Ibid. 8. c**Infr. 17. a*

Infr. 7. a cognoscebant, non mater, non fratres. Siquidem post multa miracula, inquit, Euangelista, Neque enim fratres eius credebant in eum, nemo qui nuptiis adesset: quippe qui si cognouissent, sine dubio ad eum in suis confugissent necessitatibus: propterea inquit, Nondum venit hora mea, id est, nondum cognitus sum presentibus, nondum sciunt vinum deesse. Sine, id primum intelligant, satis non est quod sola referas, mater es & suspiciosum miraculum faceres. Oportet indigentes rogent, non quod hoc ipse indigeam, sed ut miraculum vniuersis appareat. Quippe egeni cum beneficiunt accipiunt plurimam habent gratiā: qui non indigent, non itidem eam intelligunt. Cur autem cum nondum bonam suam venisse dixerit, impleuit tamen matris voluntatem? Maxime quidem: ut contradicentibus & temporum momentis eum subiectum existimantibus, palam non rectam eorum sententiam ostenderet: nam si temporis subiceretur, quò pacto immaturè id fecisset? Præterea ut matri honorem exhiberet, & non omnino contumax videretur matri, tot presentibus, nève impotenti argueretur. Etenim Maria ad filium ministros duxit. Siquidem cum Cananæ dixisset Christus, Non est bonum sumere panem filiorum, & dare cauib: dedit tamen nimia eius sedulitate permotus, atqui etiam dixerat, Non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël, & tamen filiam liberauit. Ex quo admonemur, quod etiam beneficio indigni, assidua efflagitatione eo digni efficiuntur. Idcirco mater & expectauit, & palam ministros accersuit, ut à pluribus rogaretur, & addidit. *Quodcumque dixerit vobis facite.* Norat non esse imbecillitatis excusationem, sed ne fastu quodam temere id suscipere videretur, quamobrem ministros adduxit. *Erant autem ibi lapidee hydræ sex posite secundum purificationem Iudæorum, capientes singula metretas binas, vel ternas.* Dicit eis Iesus. *Implete hydras aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum.* Et dixit eis Iesus: *Haurite nunc, & ferte Architrachino.* Et tulerunt, Nō temere dictum est ab Euangelista, secundū purificationem Iudæorū: sed ne quis infidelium suspicari posset aliquo fortasse crassiore vino in eis insidente: deinde infusa aqua limpidissimū vinum effectū. Quare illa particula. Secundum purificationem Iudæorū: nūquā in his vinū fuisse ostendit. Nam cum Palæstina inopia aquarum laboret (rari enim

enim illic fontes scaturiunt) hydriæ illæ aqua semper plenæ seruabantur, ne quando immundæ fierent, longius flumina petenda essent, sed prope purgarentur. Sed quam gratia antequam implerentur, non fecit miraculū, quod longe fuisset admirabilius? Siquidem aliud est subiectæ materię qualitatem mutare, aliud ipsam substantiam ex nihilo facere. Hoc profecto mirabilius, non tamen ita credibile, & quod tam facile potuisset multitudini persuaderi, hac gratia miraculorum nonnunquam magnitudinem consulto imminuit, ut facilius crederetur. Sed cur ipse hydrias aqua non impleuit, deinde in vinum vertit, sed ministris implendas mādauit? Ipsam eandem ob causam, ut miraculi ipso testes haberet, qui aquam hausissent, ne qua fraus, ne quod præstigium putaretur. Nam si contumaciores fuissent ad credendum, potuissent ministri testimonium perhibere se aquā hausisse, & hydrias impleuisse. Accedit ad hoc quod hæreticorum dogmata in ecclesia pullulantia propter hoc eueruntur. Nam quum sint nonnulli qui alterum mundi opificem, quæ videntur opera cōdidisse asseuerant, horum quoque insaniā cohibens, plura facit miracula ex subiectis substantiis. Nam si ipse deo contrarius opifex fuisset, non utique alienis usus esset Christus ad propriæ virtutis demonstrationem: hoc autem miraculo manifestè ostēdit se eum esse, qui vitæas irrigat, pluuiam per vitis radicem in vinum vertit, quum quod in planta longiori temporis spacio efficitur, id repente in nuptiis operatus est. Cū autē impleissent hydrias, inquit: *Haurite nūc, & ferte Architriclino. Et tulerūt Et gustauit Architriclinus aquam vinū factum, & nō sciebat unde esset: ministri autem sciebant qui hauserant, vocat spōsum Architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primū bonū vinū ponit, & quam inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autē seruasti vinum bonum usque adhuc.* Rursus hoc in loco nonnulli calumniantur hunc ebriosorum fuisse conuentum de gustu differentium, corruptis homines moribus, nec idoneos qui miraculū indicarent, utpote qui non viderint aqua an vinum esset. Si quidem ipse Architriclinus, inquit, quū inebriati fuerint, maximè hoc ridiculū. Veruntamen hanc ipsorum suspensionem tollit Euangelista: non enim conuiuas, inquit de miraculo tulisse sententiā, sed Architriclinū, qui sobrius nil adhuc gustauerat. Etenim nemo ignorat hu-

iustmodi in conuiuiis munera, maximè sobriis & temperantibus demandari, quorum solum officium est, vt debito ordine & apparatu omnia dispensentur. Idcirco sobrium virum in miraculi testimoniū adduxit. Non enim dixit Christus vt recumbentibus miscerent, sed ferrent Architriclino, Vt autem gustauit Architriclinus aquam vinum factum, & non sciebat vnde esset: ministri autem sciebant, vocat sponsum Architriclinus. Et quā gratia nō vocauit ministros? ita enim miraculū manifestus fuisset: quoniam neque ipse Christus manifestum fecit, sed lentè & pedetentim miraculorum suorum virtutem cognosci voluit: ad hoc si ministri tunc id narrassent, nemo eis credidisset, sed insanire potius arbitrati essent, quum de homine opinione omnium humili & abiecto id perhiberet testimoniū, sed re ipsa cognouerunt. Neque enim qui sibi ipsis nō crederent, alij fuissent credituri. Propterea nō omnibus reuelauit miraculū, sed maximè idoneis certiolem cognitionem in posterum reuelauit, vt post aliorū signorum certitudinem hoc etiam crederetur. Si quidem in filij reguli curati one ostendit Euangelista, hoc manifestus potuisse: hac enim maximè gratia regulus Christū vocauit, quod illud signum audierat quod his verbis significatur: Venit Iesus in Cana Galilæe, vbi fecit aquam vinum. Neque simpliciter vinum, sed optimum. Eiusmodi enim Christi miracula, vt quæ naturā perfecta sunt, quā longè pulchriora, melioraque reddantur ita & alia, distortū membrū quā sana validius reddebat. Quod autem vinum & vinum optimum esset factum, nō ministri tantū, sed & spōsus, & Architriclinus perbibuere testimoniū quod à Christo factū fuerit, ministri qui aquā hauerāt. Itaque quāuis tunc occultatū esset miraculū, nō tamen diutius silei poterat, sic multos & necessarios testes sibi in posterū asciuit, & sanè credibile est sponsum nō prorsus in his siluisse. Verūm Euangelista exposito miraculo ad magis necessaria properat: necessarium nanque erat, vt aquā vinum & vinū bonum factum sciretur, non autem quod Architriclino sponsum dixerit. Multa enim signa prius obscura progressu tēporis manifestata sunt ab his qui à principio viderunt: tunc Iesus vinū ex aqua fecit, tunc atque etiam in præsencia lasciuas & infirmas hominum voluntates mutare nō desinat. Sunt enim plerique hominū nulla aqua meliores, frigidi,

frigidi, fluentes, semper mutabiles, huiusmodi homines ad dominum adducēdi sunt, ut eorū voluntates in vini similitudinem transferat, ne amplius labantur, sed præteritorum compuncti sibi & proximo lætitiæ efficiantur auctores. Sed quinam sunt hi frigidi? Qui fluxis præsentis vitæ rebus incumbunt, qui non contēptis humanis seculi deliciis, gloriæ, potestati diuitiarum sunt amatores. Hæc enim omnia fluxa & caduca sunt, & nusquā consistentia, quæ in præceps semper celeri impetu deferuntur. Si quidem qui hodie diues est, cras erit pauper: qui hodie in curru, præcone, licetoribusque, & apparitoribus comitatus magistratū gerit, postridie nunquā in carcerē intruditur, & velit nolit, aliis omnia relinquit. Qui in deliciis vitā agit, qui cōmuniis dissoluitur, penè crapula vētrem disrumpit, ne vna quidem die potest in eadem satietate permanere, sed concocto cibo iterum ad id cōpellitur, nihil à torrente differēs. Nam quemadmodum in eo prior fluxus alio superincumbente vrgetur, ita & nos alio post aliū cibo indigemus. Huiusmodi est omniū huius seculi rerū natura, ut quæ sortita est, retinere nūquam possit, sed semper fluat, semper trahantur: in deliciis autem & cōmuniis nō solum fluxus, sed difficultates multæ, & mala deprehenduntur. Illa nanq; satietas tum corporis robur, tum omniū minuit fortitudinem. Neque ita fluuiialium fluctuum vis ripas excedere & conuellere solet, ut delicia, lasciuiaque bonam valetudinē, & vires omnes faciliē subtrahit. Quod si medicos percontaberis, omnium propè morborū causas inde ortas inuenies. Vilis & tenuis, & simplex mensa bonæ valetudinis mater est, ita eam medici appellant: & non ad satietatem crapulari, sanitatem & sanitatis parentem totta satietatem morborum ipsa medica arte incurabiliū dixerūt, quod perspicuum est. Si quidem pedum capitis, oculorum, manuum agilitates, paralysis, hydropisis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, nimia crapula contrahuntur: neque enim vacat in præsentia omnes enumerare, qui non ex modico & temperato victu, sed voracitate & crapula ingenerantur. Quod si vis animi quoque morbos hinc prouenientes, intelligere, auaritia, iactantia, bilis, desidia, luxuria omnis denique incontinentia hinc ducit originem, nec secus ac asini animæ immodicis mensis & tot beluis distractæ luxuriæ,

Perstringam & dolores, anxietatēsq; , quibus qui se his ad-
dixerunt, afficiuntur : omnes quidem enumerare nō possumus, in summa breui totum explicabo : varia nāque & preciosa mensa nunquam auide, nūquam cum voluptate fruūtur. Vt enim tenuis mensa bonæ valetudinis, ita & voluptatis mater est : & crapula vt morborū ita fastidij & fons est, & radix. Vbi enim satietas, ibi auiditas esset nullo pacto potest. Vbi nulla auiditas, quo pacto ibi voluptas erit? Propterea non tantū prudentia & valetudine prospera præstare diuitibus pauperes videmus, sed & lætitia. Quibus manifeste cognitis, ebrietatem deliciāsque fugiamus, non in mensis modō, sed quæcunque in rebus secularibus capiuntur : ea omnia spiritalium voluptate mutemus, & secundum prophetam : Delectare in domino, & dabit tibi petitiones vt cordis tui, præsentib⁹ & futuris bonis fruamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quē, & cū quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXII.

IX CAP. II.

Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilee. Plurimum nos diabolus vrget, plurimum nostrę insidiatur salutē. Inuigilandum est igitur, & contra illius impetus vnumquenque se omni ex parte præmunire oportet : nam vel nimio aditu viam sibi quam latissimā patefacit ; paulatim vires accipit. Quod si qua nobis salutis nostrę cura est, ne minima quidem in re cum nobis præualere permittamus, ne mox in moribus præualeat. Summæ nanque amentię est, vt quum ille tantopere animarum nostrarum perditioni inuigilet, nos cōtra pro nostra ipsorum salute non eandem adhibeamus diligentiam. Hunc ergo non temere in præsentia sermonem aggressus sum : Timeo ne in medio etiam templo aliquādo hic lupus deliteat non præuissus à nobis, & insidiis suis & nostra desidia, ouis aliqua à grege & hac concione aberrans diripiatur. Nā si eius vulnera sensu deprehenderentur, si corpus offenderetur, non sane esset difficile eius insidias præcauere : verū quum anima inuisibilis inuisibiles plagas accipiat, summa nobis opus est vigilantia. Neq; tantū vniūquisque seipsum probet. Nemo enim nouit hominem,

hominem, vt spiritus hominis qui in ipso est. Oratio omnibus in medium proponitur, communis indigentibus medicina. Vnumquenque auditorum, quoad morbum suum facit, accipere oportet. Nescio qui egrotent, qui bene valeant, idcirco de omnibus loquor affectibus, vt sibi quisque accommodatam medicinam inueniat. Nunc in auiditiam, nunc in delicias, nunc in luxuriā inuehimur, rursus virtutes laudamus. Timeo enim nequando vni nobis morbo vacatibus, alij quo magis laboret, medicinam non adhibeam. Si vnus hic esset, nō tam necessarium ducerem multiplicē habere sermonem, sed in tanta cōcōione plurimos esse affectus credibile est. Quamobrē non immeritō hac vtimur orationis varietate, quæ in omnes diffusa, quo quisque indigeat, inueniet: hac gratia & scriptura varia est, & varia loquitur, *cur a nra scrip*
 cum in omnem hominem naturam cōditionēque diffunditur, in qua omnes reperiri affectus necesse est: licet non omnes in singulis bis nos purgati summa cū atreōne, quæ nobis hodie p̄posita sunt, audiamus. Hoc, inquit, fecit initium signorū eius in Cana Galilææ. Diximus quosdā dicere, non fuisse hoc initium signorum, quæ illic facta sunt. Ego non contendo hoc. Illud affirmo, post baptisma Christi miracula facere cepisse, ante nullū. hoc siue aliud primum fuerit post baptisma, non admodum quæsitū necessarium ducimus. *Et manifestauit gloriam suam.* Quonam pacto? Non enim multi affuerunt, sed ministri tantum, Architriclinus, sponsus. Quo, inquam, pacto manifestauit gloriam suam? Ex parte licet, & non tunc, secutis tamen temporibus manifestauit, cū omnis id miraculum essent audituri. Hactenus nāque p̄dicatur, neque vsquam later: nam quod in illa die nō omnes sciuerint, ex sequentibus cōstat, siquidem cum dixerit, *Manifestauit gloriam suam:* addidit, *Et crediderunt in eum discipuli eius.* Qui etiam antea admirati eum fuerunt. Vidēsne tunc signa maxime fuisse necessaria, quando idonei essent discipuli, & p̄æsto ad miracula accipiendā? Facilius enim credituri erant, quorum p̄dicatione vniuersus orbis secutis temporibus in Christum credidit. Et quonam modo sine miraculis eius quisquā habuisset cognitionem? doct̄ina, prophetia, miraculū, sufficientia fuerunt, quæ omnium animos arriperent. Itaque iam animā familiarior magis idonea facta est, quæ signis & miraculis

moueretur, Quare sæpe Euangelistæ nihil operatum Christum dicunt, quandoquidem præsentēs ad id accipiendum non essent idonei. *Pest hæc descendit in Capernaum ipse, & mater eius, & fratres, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus.* Quanam gratia cū matre abiit in Capernaum? neque enim illic vllum fecit miraculum, neque incolæ restē de ipso sentiebant, sed multis flagitijs laborabant, vt ipse Christus ostendit: Et tu Capernaum, vsque ad cælū delata, vsque ad infernum defereris. Quoniam vt mihi videntur, quum paulò post esset Hierosolymam ascensurus, ante Capernaum petit, ne quocunque fratres secum & matrem traheret. Parum igitur illic matris gratia commoratus, iterum miracula aggreditur. Propterea inquit, quod nō multo post ascendit Hierosolymam, paucis itaque ante Pascha diebus baptizatus venit Hierosolymam, vbi rem mirā aggreffus est. *Venit in templum, & videntes oves, boues, colūbas, & numularios sedentes eiecit.* Alius Euangelista eum dicentem meminit: Nolite facere domum patris mei speluncam latronum: hic autem inquit, *Domum negotiationis.* Non vt inuicem discordent sed quos his eos eiecerit, non eodem tempore: sed hoc in operum suorū initio illud iam passionis tempore appropinquante: quare vehementiori castigatione vsus, latronū speluncam appellauit, nūc in ipso principio remissus agit, ex quo verisimile est illud iterum factū. Præterea quæ sit dignum est, qua gratia adeo Christus hic indignatus est, & maxime quum alias iniurijs, cōtumelijsq; affectus, Samaritanus, & dæmonium habens appellatus, nihil tale fecerit: nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos inuehitur? Cōtra, cur Iudæi qui in collatis beneficijs Christum accusabant & persequabantur, quū credibile esset tam acri castigatione grauius excandescere, æquo animo tulerunt? Nulla enim in cum cōtumelia vsi sunt, sed quod signum, inquit, ostēdis nobis quia hæc facis? Animaduertis inuidiam incredibilem, & quonam pacto in alios collata beneficia magis eos irritabant? Sed cum speluncam latronum ab his templum fieri dicit, ostendit, quæ vendebantur, a furto, rapina, auaritia, & alienis calamitatibus comparata: quum autem domum negotiationis: impudentes eos in negociando significat. Sed qua gratia hoc fecit, cum morbos esset sabbato curaturus, & alia facturus, quæ illis transgressio

LUC. 10. c

MAT. 21. b

MAT. 21. b

LUC. 19. g

a Iudeorum
stis

gressio legis videbantur? Ne dei contemptor & patri contrarius existimaretur, id fecit, ut eorum tolleretur suspicio. Non enim par erat, ut qui pro templi honore tantam ostēdisset indignationem, ab eius domino alienum animum haberet. Sufficientes sanē erant superiores anni quibus legi paruerat, qui eius erga legislatorem reuerentiam ostenderent, quōdque non prauaricaretur: at qui quum credibile esset superiorem vitam, aut obliuioni mandatam, aut incognitam, utpote in paupere & vili casa educati, & cum vilibus conuersati, iam in omni frequentia prope diem festum, quum multi concurrerent, hoc sui facit experimentum. Neque tantum illos eiecit, sed evertit mensas, dispersit argentum, ut illi secum reputarent, quod qui se pro domus honore periculis exponeret, eius dominum minimē contemneret. Neque simulationem in ipso quispiam poterat coniectari, cum non verbotenus monuisset, sed periculis & contumeliis in medio vulgi & sacerdotum furori se obiecisset, rem minimē contemnendam peregit. Hoc sanē non simulantis, sed nihil pro diuini templi honore recusantis officium fuit, hac gratia, operi verba consenserunt. Non enim dixit domum sanctam, sed patri mei. Patrem appellat, neque Iudæi indignantur: simpliciter nanque patrem acceperunt. Quum autem in posterum expressius se illi æqualem ostēdit, tunc exacerbati sunt. Quid igitur illi? Quod signum ostendis nobis, quia hac facis? O summam dementiam, quoniam signo opus erat, cum malefacta corriperet, & dei domum tanta purgaret ignominia: Zelus ille pro domus dei honore maximum fuit virtutis signū, quod boni aduerterunt. Recordati nanque sunt discipuli eius tunc, quia scriptum est, Zelus domus tue comedit me. Illi autem prophetiæ non meminerunt, sed signum quærebant, dolebat turpe lucrum auferri, & ut eum ab incepto auerterent, ad miraculum trahere adnituntur, ideo à signis abstinuit, ut antea cum idem peterent: responderat enim, Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Iouæ prophetæ: Sed tunc quidem manifestius, nunc latentius, ob nimiam eorum stultitiam. Neque enim qui primum nō petentibus signum dederat, petentibus negasset, nisi prauam & fraudulentam eorum mentē cognouisset. Intellige quæso, quid statim rogauerint: intellige malitiæ plenā percon-

Psa. 68.b

Mat. 16.a

E Luca

11.d

rationem, consentaneum erat, vt Christus eam curam susci-
 peret, & tantam domus ignominia commoueretur: illi autē
 accusant, & vendere sibi licere contendunt, neque à vendē-
 do desistendum, nisi ipse signum ostenderet. Quid ad hæc
 Christus? Soluite inquit, templum hoc, & in tribus diebus exci-
 tabo illud. Multa tūc obscura ad eos locutus est, quæ ad im-
 plendam prophetiam erant futura clarissima, vt nunc conti-
 git. Nam cū resurrexisset, inquit, à mortuis, recordati sunt
 discipuli eius, quia hoc dicebat de corpore suo: & credide-
 runt scripture & sermoni quem dixit Iesus. His verbis, alij
 dubitabant, alij responderunt: *Quadraginta sex annis ædifi-
 catum est templum hoc, & tu tribus diebus excitabis illud?* Sec-
 undam templi ædificationem meminerunt, prima nanque
 triginti annis absoluta est. Sed qua gratia dubitantibus non
 aperuit, se templum carnem suam appellare? Euangelista id
 interpretatur, Christus tacuit. Qua, inquam, gratia? quoniā
 ipsius verbis fidem non adhibuissent, quod si discipuli non
 erant idonei, qui ea audirent, multo minus turbæ. Inquit
 enim. Cum surrexisset à mortuis, tunc recordati sunt, & credi-
 derunt sermoni & scripture. Duo nanque eis proponeban-
 tur, alterum resurrectionis, alterū longè maius, an deus in ipso
 esset, utrūque bis verbis significauit, Soluite templum hoc,
 & in tribus diebus excitabo illud. Quod & Paulus nō par-
 uum esse diuinitatis signum ostendens, inquit: Qui præde-
 stinatus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctifi-
 cationis ex resurrectione mortuorū Iesu Christi. Quare &
 hic & alibi sæpenumero hoc signum in mediū affert: Cum
 exultaueritis, inquit, filium hominis tunc cognoscetis quia
 ego sum, & iterū. Non dabitur vobis signum, nisi signū Io-
 næ prophetæ. Et hic iterū: In tribus diebus excitabo illud.
 Quoniā hoc vel maxime argumento se non esse purum ho-
 minem, & mortem sibi subesse, & eius vim & bellum gra-
 uissimum mox soluturum ostendebat, ideo inquit, Tunc
 scietis, Tunc, quando? quādo, videlicet, in resurrectione or-
 bem terrarum ad me trabam, tunc scietis me vt deum & dei
 filium dilectissimum, ad paternam vlciscendā cōtumeliam
 hoc fecisse. Quid tandem? Non dixit quibus signis à nego-
 ciatione mala abstinere oporteret, sed daturum promisit,
 quoniam id eos magis irritasset, hoc autem magis exterruit.
 At illi nihil responderunt, cum id incredibile videretur, &
 vt impossibile

*salomonis ædifi-
 catio perfecta fuit
 annis 41 in h. l.
 .c. vi. infra*

Rom. 1. 4

Infra. 8. d

Iona. 2

& Matt.

16. 4

ut impossibile percontari neglexerunt. Quasi si sanæ mētis fuerunt, quod tunc incredibile visum erat, post tot signa & miracula profecto quærere & percōtari debuissent, ut eam soluerent dubitationē: sed stulti, aut eius verbis aures non adhibebant, aut iniqua interpretatione deprauabant: propterea Christus obscurē ad eos locutus est. Est autem hoc in loco quæstio dignū, quōmodo discipuli Christū à morte resurrecturum ignorabant? Quoniā adhuc spiritali gratia indigni erant. Ideoque cum frequenter eis Christus resurrectionē prædixisset, nihil tamen manifeste intellexerunt, sed quid id esset inuicem percontabantur. Videbatur enim haud quaquam credibile, quod seipsum posset aliquis suscitare, & ita suscitari. Nec aliā ob causam Petrus reprehensus est, quā quod cum nihil de resurrectione sciret, inquit: Absit à te domine. Neque Christus ante rē ipsam manifestē discipulis reuelauit, ne scilicet, à principio tanquam rei maximē incredibili diffusi perturbarentur: neque enim adhuc planē notant quis esset. Manifestis nanque operibus nemo non credidisset: solo autē verbo non ita fides præstari assolet. Hac ratione obscurē primū loquutus, cum re ipsa fidem confirmauit, tunc & verbis prudentiam, & tantam spiritus gratiam infudit, ut repente omnia ad se traheret. Ille vobis commemorabit omnia, inquit. Nam si vno duntaxat vespere pudore abiecto discipuli fugiētes, Christum negauerunt: minime superioris temporis operum & verborū essent recordati, nisi spiritus sancti gratiam supernę assistance accepissent. Quod si à spiritu, inquit quispiam, audituri erant quid oportuit Christum id prius communicare, præsertim cum non intelligerent? Quoniā non docuit eos spiritus, sed Christi doctrinam in memoriam reduxit, quod non parum in illius gloriā celsit. Spiritus itaque gratiæ infusio, tam larga, tam exuberans à dei gratia ortum habuit, inde sua ipsi virtute donum consecuti sunt. Vitæ enim honestate atque sapientia effulserunt, magnos subierunt labores, & præsentem contemplerunt vitam, nullius eam momenti arbitrat, hinc super omnes elati, taquam aquilæ leues alte volantes, operibus suis in ipsum cælum euaserunt. Hinc ineffabilem spiritus sancti gratiam cōsequuti sunt. Hos & nos dilectissimi imitemur, neque extinguamus lampades, sed elemosyna clariore reddamus. Huius signis lux ita serua-

Infr. 14. d

Mat. 16. e

et tamen Bon
inquit ille loc
vobis omnia

tur si in vasa oleum dum hanc vitam viuimus, colligamus? quod nobis neque post hinc migrationem amplius: neque nisi per manus pauperum colligere permittitur. Colligamus, inquam, abunde, si cum sponso ingredi volumus: siminus, excludemur. Impossibile enim impossibile, inquam est, etsi innumera faciamus bona, sine cleemolyna, celestis regni vel vestibulum quidem attingere. Quamobrem multa in pauperes vtendum est liberalitate, vt arcanis & ineffabilibus illis fruamur bonis, quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & ævum secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXIII.

EX CAP. II. ET III.

*Q*uam autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius. Christi temporibus alij in errore perstabat, alij veritatem oppugnabant, nonnulli eam complexi paulò post deserebat, hos Christus seminibus comparauit, radices tantum superficie diffundentibus, quæ suam primùm arescunt. Hos nobis Euangelista in præsentia cõnificat. Cum autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo multi crediderunt in nomine eius, videntes signa quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebatur semetipsum eis, eo quod ipse nossset eos. Firmiores erant discipuli, non signorum tantum gratia, sed doctrinæ Iesum secuti. Qui crassiori erant ingenio, signis trahebantur, acutiori verò, prophetis & doctrina: quibus qui crediderant, signis deinde magis confirmabantur, hos Christus beatos appellauit. Beati qui non viderunt & crediderunt. Quod autem hi non verè crederent, ex sequentibus ostendit: Ipse enim, inquit, Iesus non credebatur seipsum. Quare? Eo quod ipse nossset omnes, & quia ei opus non erat, vt quis testimonium perhiberet de lumine: ipse enim sciebat quid esset in homine, hoc est, non curabat exteriora verba, qui in ipsos animos ingreditur, in humanas cogitationes irrumpit, qui eorum feruorem mox infrigescere cognoscebat: neque ac si perfecti essent discipuli, eis fidebat, nec arcanorum doctrinam tanquam fidelibus cre-

debat

debat. Humanorum autem cordium cognitio solius dei est,
qui ea formauit. Tu enim, inquit, cognoscis corda solus. *Act. 1. 4*
 Non opus erat Iesu testibus, ad eas quas formarat mentes cogno-
 scendas. Notat igitur eorum infirmitati non credendum.
 Homines enim, ut pote qui neque presentia, neque futura
 intelligunt, cum fraudulentis & instabilibus saepenumero
 res suas sine suspitione communicant: Christus autem ab-
 scondita cordium manifestè intuebatur. Tales multi sunt
 his quoque temporibus, qui sibi fidei nomen vendicant, fa-
 cile ad credendum adducuntur, his neque nunc Christus fi-
 dit, plurima occulit: & quemadmodum nos non eodem mo-
 do amicis nomine & re credimus, ita neque deo. Audi quid
 discipulis dicat: Non iam vos dico seruos. Vos amici mei es-
 stis. Unde, & quamobrem? Quia quaecumque audiui à patre, *quarumlibet*
 nota feci vobis. Hac gratia nulla Iudæis ne petentibus qui *amicos dicitur*
 dem signa ostendebat quoniam tentandi gratia percontan-
 bantur. Nonne & nunc quoque signorum petitio tentan-
 tium est? Sunt sanè & hæc nostra ætate qui quærant, quare &
 nunc signa non sunt? Si fidelis es, ut oportet: Si Christum
 diligis, ut diligendus est, non indiges signis: signa enim in-
 credulis dantur. Cur igitur, inquis Iudæis non data sunt? Sunt *Infr. 15. 6*
 inquam, maximè. Quod si petentes aliquando non accepe-
 runt, ideo factum est, quoniam non ut ab incredulitate desi-
 sterent, ea quærerent: sed ut magis malicia sua obduresceret. *Ibidem. 6*

CAPVT TERTIVM.

ERAT autem homo ex Phariseis, Nicodemus
 nomine, princeps Iudeorum hic venit ad Iesum
 nocte. Hic in euangelicæ narrationis progre-
 ssu Christo opitulatur: dicit enim: Lex nostra
 non iudicat quemquam, nisi prius audiat ab
 eo & cognoscat quid faciat. Adversus hunc Iudæi indi-
 gnati dicebant: Interroga & vide, quod propheta ex Gali-
 læa non surrexit. Hic etiam post passionem multum dili-
 gentiæ in sepulturam dominici corporis adhibuisse perhi-
 betur. Venit enim, inquit, & Nicodemus, qui venerat ad
 Iesum nocte primum, ferens mixturam mirrhe & aloës
 quasi libras centum: hic nunc afficiebatur quidem Chri-
 sto, non tamen ut oportebat, neque quo debebat ani-
 mo, sed adhuc Iudæica imbecillitate, detinebatur, ideo non,

Et venit, quia interdum formidabat. Sed clementissimus deus, neque tam frigidum affectum pepulit, neque obiurgauit, neque indignum sua duxit doctrina, sed multa cum mansuetudine eum alloquitur, & arcana aperit, obscure quidem, aperit tamen: quippe qui longe magis venia dignum existimauit, quam qui malicia percontabantur. Illi enim nullo pacto poterant excusari: hic etsi reprehensioni, non tantum tamen erat obnoxius. Quomodo igitur Euangelista nihil tale de Nicodemo dixit, quemadmodum alibi, quod ex principibus multi crediderunt in eum, propter Iudeos autem non confitebantur, ne extra synagogam fierent? Quia id totum ex nocturna profectioe significauit. Quid ergo inquit? *Rabbi, scimus quod à deo venisti*, *nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc humi vertitur. Nicodemus, ad huc humanam de Christo habet sententiam, & tantum de propheta loquitur, nihil altum propter signa coniectatus. Scimus, inquit, quod à deo venisti magister. Quid ergo noctu venis, & clanculum, ad eum qui diuina loquitur qui à deo venit? Quid non aperte profitearis? Sed hoc neque dicit, neque reprehendit Iesus. Calamum enim contritum non confringes, inquit, & linum ardens non exstingues. Non licet, inquit, neque clamabit. Et iterum: Non veni ut iudicem mundum, sed ut saluum faciam. *Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc secundum hereticos loquitur, qui dixerunt Christum in operibus suis alterius indiguisse auxilio. Quid ad hoc Christus? Considera, quæso, humilitatem incredibilem. Noluit dicere se nullius egere auxilio, omnia suapte facere potestate, esse dei dilectissimum filium & eiusdem quæ pater potestis, eo quod difficile creditu videbatur. Quod enim semper dixi, & nunc dicam, curæ erat Christo à principio non tam quis nam esset ostendere, quam ut crederetur nihil contra patris facere voluntatem. Ideoque verbis sæpenumero humilioribus locutus est, re autem quid posset ostendit: Miracula virtute summa operatus est. Volo, inquit, purgare. Tabitha surge. Extende manum. Dimittuntur tibi peccata tua. Tace, obmutescere. Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Tibi dico malum demonium exi ab hoc. Fiat tibi ut vis. Si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia domino his opus est. Hodie mecum eris in paradiso. Audistis quia dictum

Infr. 12. f

Esa. 42.

Infr. 12. g

Lucæ. 5. e

Act. 9. g

Mat. 12. a

Mat. 2. a

Ibid. 4. d

Ibid. 2. b

Lucæ. 8. d

Mat. 15. c

Ibid. 21. a

Luc. 32. f

Etum est antiquis, Non occides: ego autem dico vobis, quia
 omnis qui irascitur fratri suo, teus erit iudicio. Venite post
 me, faciam vos piscatores hominum. Sic in omni euangelio
 summam eius deprehendimus in rebus auctoritatem. Et
 quonam pacto ei quispiam credidisset, nisi secundum iussa
 res finem assecutæ essent? Potuissent inania derideri præce-
 pta. Verum cum euenerit, etiam inuitis silentium impo-
 suit. Ex solis enim verbis Iudæi, vt erant impudentes, stul-
 titiâ eius arguere potuissent. Quâobrem hoc in loco Ni-
 codemum alloquens, nihil altum attingit, sed obscure ex-
 humili ad superna erigit, admonetque se sibiipsi sufficien-
 tem ad faciendâ miracula. Perfectum enim ipsum genuit
 pater nullius indigentem, nullius rei humilis aut abiectæ
 participem. Sed videamus quomodo hoc confirmet. Di-
 xerat Nicodemus. *Rabbi scimus quia à deo venisti magister,*
& quod nemo potest facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.
 Existimauit se magnum aliquid dixisse. Quid Christus? Vt
 ostenderet nondum veræ cognitionis vestibulum attingisse,
 sed extra regiam aberrare, & ipsum, & quicumque eadem
 esset sententia, respondit: *Amen amen dico tibi, nisi quis na-*
tus fuerit denuo, non potest videre regnum dei. hoc est, nisi ite-
 rum nascaris, & vera imbuaris doctrina, longe à regno dei
 aberras. Sed obscure dixit, & vt æquiori animo toleraret:
 non aperte ad ipsum sermonem vertit, sed indefinito vtitur
 verbo: Nisi quis renatus fuerit tantum: non dicens siue tu,
 siue quis alius, talem de me habet opinionem, in regnū non
 recipietur. Quod nisi hac ratione dixisset, nihil sane ad
 propositum id responsū. Hoc si Iudæis audissent irrisis-
 sent profecto, & abiissent. Nicodemus autem & in hoc di-
 scendi studium præ se tulit, & propterea obscure aliquando
 loquitur Christus, vt audientes attentiores reddat. Siqui-
 dem clarum & manifestum verbum fugit nonnūquam au-
 ditorem, obscurum autem etiam diligentiorē efficit. Sen-
 tentia autem est. Nisi genitus fueris denuo, hoc est nisi spi-
 ritus per regenerationis lauacrum particeps efficiaris, non
 poteris veram de me opinionem concipere. Ista tua non
 spiritalis, sed animalis opinio est. Non tamē his verbis vsus
 est: noluit enim pro viribus, & cognitione sua loquentem
 perterrere, sed ad maiorum cogitationem sine suspitione
 erigit. *Nisi quis renatus fuerit denuo.* Denuo, hoc in loco,

alij è cælo, alij iterum exponunt. Quippe qui nō ita nascitur, non potest videre regnum dei, Regnum dei seipsum si significat, ostendens non esse id tantum quod videtur, sed aliis opus esse oculis vt videatur. Adhæc Nicodentus: *Quomodo* (inquit) *potest homo nasci cū sit senex?* Rabbi eum appellas, & à deo venisse dicis, & eius verba non intelligis? eo etiam verbo vteris, quod multam affert perturbationem. Ea enim particula, quomodo, non multum credentium, sed adhuc terrena sapientium est. Nam & Sara propterea risit, quia quomodo parere posset cogitauit. & alij multi hoc verbo fide exciderūt. Hæretici quoque hinc in sua perstant opinione, alij quidē quomodo natus est Christus, alij quomodo carnem accepit interrogant, & mentis suæ imbecillitati, immensam illam & ineffabilem subiiciunt substantiam, quæ importuna curiositas sapientibus fugienda est. Neque enim qui quomodo percontantur, id scient, & à vera excident fide. Propterea Nicodemus cum dubitaret, modum inquit: id enim sibi dici intelligebat, perturbatur, & rem non intelligit: Nam cum ad Christum tanquam ad hominem venisset, audirētque quàm ab homine lōge maiora, & quæ nemo vnquam audierat: primum ad id mentem erigit, caligine tamen perstringitur, neque perstat in fide, rei difficultate huc illucque distractus. Ideo non posse id fieri primum asserit, inde apertius sibi declarari rogat. *Nunquid* (inquit) *potest in ventrē matris suæ iterato introire, & renasci?* Animaduertite quonam pacto, qui humanis rationibus spiritalia admiscet, ridicula loquitur & delirat tanquam ebrius, quoties diuinorū sensum perscrutatur, neque eum accipit. Audiuit generationem, sed spiritalem nō intellexit, sed ad carnis traxit vilitatem; & tam admirabilem profundamque doctrinā naturali necessitati conglutinauit, deliramēta & ridiculas proponit dubitationes: idcirco Paulus inquit, quod animalis homo, nō suscipit ea quæ spiritus sunt. Verum Nicodemus Christum reuerēter alloquitur, nō intellexit quæ diceret, & impossibile id arbitratur, hoc tamen conticet. Duo ei dubitationem faciebant, & generatio talis & regnum, neque enim regni nomē auditum erat à Iudæis vnquam, neque huiusmodi generatio. Primum autē priorem partem aggreditur, quæ maximē eius mentem mouerat. Nos autem horū nō ignari, diuina mysteria perscrutari caueamus

Cm. 18. b

1. cor. 2. d

ri caueamus

ri caueamus, neque rerum humanarum necessitate illa agi existimemus, sed pietate summa omnia intelligamus, scripturis fidem adhibeamus. Curiosus nanque & nimius rerū diuinarum perscrutator nihil proficit, nihil inuenit præter vltimum supplicium. Audis natum Christum, crede: quomodo, noli disquirere, neque propter hoc tollas generationē quod vltimæ stultitiæ est. Nā si Nicodemus generatione non illa ineffabili, sed hac, quæ ei gratia prouenit audita, quoniam nihil magnum animo concepit, sed terrenis tantū inbesit, tenebris perfusus est: quanto bi digni supplicio, qui admirandam illam & omnem superantem rationem & intellectum tanto studio quærunť, inuestigant, perscrutantur? Nihil enim tam obscuris obducitur tenebris, quam humana cogitatio, quæ omnia ad terram reducit, nec patitur cœlitus lumen accipere, vilissima profectō & ad lutum omnia referens, ideo superna nobis aqua opus est, vt abluti & quātum fieri potest, mundi cœlum petamus, & cœlestibus imbuiamur disciplinis: hoc autem & animi bonitate & vitæ rectitudine assequimur, neque enim intempestua inuestigatione dūtātaxat, sed corruptis quoque moribus, humana mēs in tenebris versatur. Quare Paulus ad Corinthios, inquit, 1. Cor. 3. 4 Lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. Cum sit inter vos zelus & contentio, nōnne carnales estis? Et ad Hebræos, & alibi frequenter hanc malorum dogmatum causam Paulum afferentem quiuis videre poterit, Anima enim affectibus implicita nequit profectō magnum aliquid, aut generosum intueri, sed tanquam lippitudine quadam perturbata, in tenebris versatur. Mentis igitur oculos à tam grauissimo morbo liberemus, illuminemus, nolimus inter spinas semen iacere. Quænam hæc spinarū copia? nostis, & si tacemus, sæpenumero audistis Christum presentis vitæ sollicitudines & diuitiarum fraudes, spinas appellasse, & meritō sanē. Nam quæadmodum spinæ steriles sunt, ira & diuitiæ, quemadmodum ille quos tangūt, lacerant: ita harum cupiditas. Quemadmodum facilē igni comprehenditur, & odio habentur, agricolis: ita huius sæculi negocia. Postremō vt inter spinas feræ, viperæ scorpionj delitescūt: ita in fraudibus diuitiarum. Verum enim vero dilectissimi, spiritus sancti igne & spinas consumamus, & bestias effugemus

vt agricolæ agrum purgatum reddamus, inde spiritualibus aquis irrigemus, plantemus oliuam fructiferam, plantam vti- que mitissimam & semper virentem, quæ illuminat, quæ nutrit, quæ bonam facit valetudinē, hæc elemosynæ sunt officia, quæ tanquam signaculum est eam possidentibus. Hæc planta ne morte quidem arefcit, sed semper viret, mē- tem illuminat, animi vires nutrit ac etiam robustiores effi- cit. Hanc si perpetuo amplectemur: fidenter & sponsum adire, & thalamum ingredi poterimus: cuius vtinam om- nes fiamus participes gratia & benignitate domini nostri Ie- su Christi, eum quo patri gloriæ simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXIIII.

EX CAP. III.

*Respondit Iesus, & dixit: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum dei. Pueri singulis diebus ad magistros proficiscentes, & doctrinam accipiunt, & acceptam recitant, nunquam vacantes, vt scientiæ possessionem adipiscantur, interdum noctes diebus iungunt, & adhuc pro caducis & fluxis rebus sæpenumero illos cogitis, nos autem à vobis qui perfectiori estis ætate, non tantum exigimus, quantum vos à liberis vestris: non enim singulis diebus, sed duobus tantū, & breui eorum parte, vt vos labore leuemus, hortamur orationi nostræ aures adhibeatis. Ad hæc & paulatim vobis scripturarū dicta decerpimus, vt facile accipere in mētis vestræ thesauris recondere, memoriæ mandare, mandata aliis diligenter exponere possitis: quod profecto assequimini, nisi perquā somnolenti, & desidæ dediti, & puerulis lōge hebetiores sitis. Accipiamur igitur dilectissimi quæ hesternā concionem sequuntur. Hæsitabat Nicodemus, & de huius seculi generatione locutum Christum arbitratus, *Impossibile* (inquit) *senē nasci denovo*. Animaduerte nūc quomodo iterū Christus quā generationē dicat manifestius ostēdit, disci- eilem quidē ei qui secundū animā tantū percontabatur, po- tentem tamē à terrenæ cogitationis humilitate erigere audi- torem. Quid ergo dicit? Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō potest intrare in regnū dei. Tu impossibi-
le dicis*

le dicis ego tam necessarium, ut aliter qui saluus esse non possit, quippe quæ maximè necessaria sunt, ea etiam facilia fecit deus. Terrena & secundum carnem generatio ex puluere est, ideo recondita sunt ei cœlestia. Quid enim communæ terræ cum cœlo? Spirituales cœlestes nobis portas perspicue aperit, intelligitis quot vestrum in tenebris sitis? Exhorrescite, gemite, formidolosæ minæ sunt, formidolosa sententia. Nō potest, inquit, qui non renatus fuerit ex aqua & spiritu introire in regnū cœlorum. Nō ita sentiebat Nicodemus. Nihil enim peius est, quam humanis rationibus spiritalia subicere. Hoc illum impedit, ne quid magnū, ne quid profundū contempleretur. Ideo nos fideles appellamur, ut humanarum cogitationum vilitate contempta, ad fidei altitudinem euadamus, & quæ nos manent bonorum cogitationū hauriamus. Quod si Nicodemus intellexisset, non sanè impossibile dixisset, quæ ut abduceretur sententiā, quam diceret generationem Christus ostēdit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō potest introire in regnum dei. Voluit eum minis perterrere, & ad credendum allicere, ne impossibile arbitraretur, & ut carnalis generationis opinionem tolleretur, aliam, inquit, Nicodeme generationem dico. Quid ad terram deuolueris? Quid hanc naturali subiicias necessitati? Alius partus hic & excellentior nihil cum terrenis communicat nomine tantum hæc generatio conuenit, re longe differt. Reice communem cōsuetudinem: alium partum induco, quo homines renasci volo: alium generationis modū assero. Formaui ex terra & aqua, non vtile vas euasit, sed deterius factum est: non amplius aqua & terra fingēdū est, sed aqua & spiritu. Quod si quis interroget, quomodo ex aqua: rursus ego illū, quomodo ex terra? Quomodo lutum in aliam transiuit materiam? Quomodo vnius speciei subiectū, terra enim sola erat, varia & diuersa effinxit? Vnde ossa, nerui, arteriæ, venæ? Vnde mēbrana & vasa organica? Vnde hepar, splen, cor, vnde cutis, sanguis, phlegma, cholera? Vnde tot operationes, tot colores? hæc enim non terræ sunt, neque luti. Quomodo terra accepto semine germinat, caro acceptum corrumpit? Quomodo terra commissā nutrit, caro his nutritur, non nutrit? Terra collecta aqua vinum facit, caro id sæpenumero acceptum in quam vertit. Vnde igitur caro ex terra est, quum

contrariam terræ operationem ostendit? Sanè ratione inuenire nō possumus, fide sola possumus. Quod si quæ quotidie videmus & tangimus, fide indigent: quanto magis arcana illa & spiritalia? Nam quemadmodum terra inanimata, imobilis, diuina voluntate ad tanta miracula producenda vires accepit: ita spiritu & sensibili aqua omnia hæc admirabilia, & humanam excedētia cogitationem facillè exoriūtur. Noli igitur, quoniam hæc non vides, diffidere: neque enim animam vides, tamen animam esse, & eam te habere, & aliquid præter corpus esse non dubitas. Verū Christus non hoc, sed alio exemplo Nicodemum allicit. Siquidem anima incorporea est, Nicodemus verò crassioribus adhuc cogitationibus versabatur. Mediū igitur adduxit exemplū, quod non ad solidi corporis naturā neque ad incorpoream ascendit, hoc est vēti impetus: & primū ab aqua orditur, quæ tenuior est quā terra, crassior quā ventus. Quemadmodum enim in principio elementum terra subiecta est, totum autem opificis dei fuit: ita hoc in loco elementum aqua subicitur, veruntamen totum spiritalis est gratiæ: & tunc quidem in animam viuētem factus est homo, nunc in spiritum viuificantem. Verū magna est differentia: anima enim vitam alicui non dat, spiritus autem nō modò per se viuit, sed aliis vitam largitur: ita mortuos suscitauit Apostoli. Et tunc quidem post factam creaturam homo formatus est, hic autem contra. Siquidem ante nouam creaturam nouus homo creatur, & primus nascitur, & tūc mūdus trāsfiguratur. Et quemadmodum à principio totum formauit, ita nunc locum creat. Et tunc, Faciamus, inquit, ei adiutorium: hic minimè. Quippe qui spiritus sancti gratiam accipit, nulla alia re indiget. Qui in Christi corpore perficitur, quoniam alio ei opus est auxilio? Tūc ad dei imaginem fecit hominem, nūc deo familiarem reddidit. Tunc pisces & feras homini subiectos fecit, nunc supra cælos nostrum propagauit imperium. Tunc paradisi incolam constituit, nunc cælum aperuit. Tunc sexta die factus est, nūc prima & ipso principio vnā cum luce. Ex quibus omnibus constat, quod ad aliam meliorem, & nullum finem habituram vitam hæc efficiebantur. Prima igitur formatio ex terra, hoc est Adæ: altera ex eius latere, mulieris videlicet: tertia ex semine, vt Abel. Verū nullam harum quomodo, & qua fiant ratione,

ne, assequi possumus, quanquam crassiora sint. Quoniam igitur pacto de intellectuali per baptismum generatione, & tam admirabili partu ratione reddemus, quæ longe altiora sunt, & subtiliora? Nam & angeli qui affuerunt tam inenarrabilis operis modum minime enarrare possent. Affuerunt duntaxat, & viderunt, nihil tamen operati sunt, sed pater tantum, & filius, & spiritus sanctus. Pareamus igitur diuinæ sententiæ, quæ sensu ipso visus certior est. Visus enim sæpenumero fallitur, illa minime. Nam quum omnia quæcunque sunt deus effecerit, dignus sane est cui fides adbibetur, cum de suo quicquam asserit opificio. Quenam ergo diuina sententia est? Quod generatio est res perfecta, quod si quis quomodo percontabitur, silentium ei diuino imponas testimonio, quod maxima est & certissima demonstratio. Sin iterum rogabit, qua ratione aqua abluimur: rogemus rursus & nos, cur vniuersa terra principium in hominis formatione retulit? Nam quod sine terra homo fieri potuisset, nemini dubium est. Sed, inquiet quispiam, a terra corpus habuisse, ab aqua autem nihil. Verum in hac re aqua non parum confert. Quamobrem noli curiosius inuestigare. Nam quod per necessaria sit aqua, vel inde perspicuum est, quod quum ante aquam spiritus inspirasset: in hoc tamen non quieuit Apostolus, sed ad aquæ necessitatem ostendendam ait: Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizantur hi qui spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Quenam ergo aquæ necessitas? Iam absconditum vobis mysterium aperiā. Sunt & alia, nunc verò ex omnibus vnum exposuisse sufficiat: primum diuina in hoc consummantur iudicia, sepultura, mortificatio, resurrectio, vita, & hæc simul omnia. In qua enim tanquam in sepulchro caput immergentibus vetus homo sepelitur, emergentibus nouus resurgit inde. Ut facile nobis est immergi, & emergere: respirare: ita deo veterem sepelire hominem, & nouum induere. Præterea hinc patris & filij & spiritus sancti virtutem hæc omnia implere intelligis. Quod ne coniectura à me: sed vero sensu dictum intelligas, audi Paulum: Confes-

Act. 6. g

Colos. 2. b

Rom. 6. d

Ibidem a

Mar. 10. f

habeo baptizari, quod vos nescitis. Nam quemadmodū facile baptizamur & emergimus, ita ipse moriens quum voluit resurrexit, imō longē facilius, quamvis triduum diuini mysterij dispensatione in sepulchro iacuerit. Quum igitur tātis mysteriis nos deus dignatus sit, vitam dono consentaneam exhibeamus, vitam, inquam, optimam. Quod si autem non adhuc digni estis, totis viribus contendite, vt digni efficiamini, vt siamus omnes vnum corpus, vt simus fratres. Donec enim dissentientibus, siue patrem, quis habeat, siue filium, siue fratrem: nemo sane vera propinquitate deuinctus inuenitur, spiritale propinquitate ablata. Quid enim vtilitatis lutei corporis coniunctio, nisi coniungamur & spiritu? Quid nobis terrena conferr cognatio, si in cœlis sumus alieni? Alienus est catechuminus à fidei, non habet idem principium, non eandem ciuitatem, non eundem parentem, nō victum, non vestitum, non mensam, non castrū non domum, nihil commune. Erenim terrena catechumini, cœlestia fidelis sunt: huic Christus rex est, illi autē peccatum & diabolus: huic cibus Christus est, illi quod corrūpitur. Et rursus huic vestis rinearum opera, illi autem angelorum dominus: huic terra, illi cœlum patria. Iraque quum nihil communicemus, quæ cum illis nobis cognatio? Sed eandem matrem habemus, eodem partu nati sumus. Nihil hoc ad verissimæ coguationis comparisonem. Studeamus supernæ ciuitatis ciues fieri: quousque ab ea peregrinamur. Oportet veterē repetamus patriam, neque enim paruis rebus periclitamur. Nam si inopinata & repēina mors, quod absit, nos inuadere, & cœlestium ignari hinc migraremus: nihil nobis innumera huius seculi bona ad salutem proficerent, quin nos gehēna, vermis venenosus, ignis inextringibilis, & catenæ maneant indissolubiles: Sed absit, vt auditorum meorum quispiam eo damnetur supplicio: quod euitabimus, si sanctis dignati mysteriis, aurum, argenti, lapides preciosos super fundamento, secundum Apostolum, ædificabimus. Hoc pacto hinc emigrantes diuites apparebimus, si pecunias non hic relinquemus, sed per pauperum manus ad perpetuos transferamus thesauros. Si Christo mutuabimur, cui multa debemus, non quidem pecunias, sed peccata. Mutuemus itaque pecunias, vt veniam accipiamus peccatorū. Ipse enim est qui iudicat. Nolumus enim despicere

cere in hoc seculo esuriētem, vt in futuro nos nutriat. Hic eu vestimento operiamus, ne suo nos auxilio nudos destituat. Si ei potū dederimus, non dicemus cū diuite: Mitte La Luc. 19. f
 zatum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, vt refrigeret linguam meam. Si hic domi hospitem accipimus, multa nobis in regno suo habitacula præparabit. Si in carcerem intrusum visitabimus, ipse nos vinculis liberabit. Si peregrinum colligemus, nos cœlestis regni peregrinos non despiciet, sed supernæ ciuitatis participes faciet. Si infirmo operam præstabimus, quam primum nostras curabit infirmitates. Parua igitur saltē exhibeamus, vt pro paruis maxima accipiamus, maxima mercemur: Dum tempus est seminemus, vt metamus antequam hyemis adueniat, dum mare nauigari potest, dum huius negotiationis fumus domini. Sed quando erit hyeme? Quando magnus ille & tremēdus dies aduenerit, tunc non amplius mare hoc spaciosum & immensum nauigare nobis licebit. Mari nanque præsens hæc vita comparatur. Nunc serendi tempus est, tunc messis & prouentus. Qui non sementis tempore, sed in messe seminarit, est sanè ridiculus. Sementis nunc tempus: non igitur nunc colligendum, sed dispergendum est. Dispergamus, vt congregemus, non congregemus, vt messem amittamus: hoc enim, vt dixi, tempus ad serendum nos vocat, vt distribuamus, non colligamus: erogemus, non recondamus. Nolimus tempestiuum tempus cōtemnere, sed vberitū semen iaciamus, nec vlla ex parte nostris parcamus facultatibus, vt multiplicem dei in nos remunerationem, liberalitatēque experiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cū quo patri gloria, simul spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXV.

EXCAP. III.

*Q*uod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Magni nos mysteriis dignatus est vnigenitus dei filius, magnis, inquam, & diuinis: nō qualia nos accipere, sed qualia ipsum exhibere decet. Nam si merita nostra reputabimus, nō modo munere nullo, sed supplicio digni sumus. Sed nō hoc respiciens benignus deus, non modo nos supplicio libera-

uit, sed & vitam multo priori potiore largitus est: aliam nobis mundum, aliam condidit creaturam. Si qua enim in Christo est, inquit, noua est creatura. Quænam? Audi ipsum, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnū dei.* Terra excideramus, haud digni quibus hic habitationem concederet, in cælum tamen nos exulit. Principio inuidos non deprehendit, & maiora largitus est. Ab vno ligno non abstinuimus, & supernas delicias impartitus est in paradiso permanere non posuimus, & cælos nobis aperuit. Non immerito igitur Paulus, O altitudo inquit, diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei. Non amplius mater non enixus, non somni neque concubitus, non amplexus, nouum iam naturæ nostræ intexitur opusculum à spiritu sancto & aqua. Aqua autem accepta est, partus genito factū. Quod enim est matrix embrioni, hoc & fidei aqua. Siquidem in aqua singitur & formatur. Nā primum dictū est, Producant aquæ reptile animæ uiuentis. Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarum uiuentium, sed animas rationales & spirituales aqua producit. Et quod de Sole dictum est, Tanquam spūs procedens de thalamo suo: hoc longe maius de fidelitibus in præsentia dici potest. Multo nanque quàm ille chariores diffundit radios. At quod in matrice formatur: tempore indiget: quod in aqua, minimè, sed momento omnia perficiuntur. Siquidem ubi caduca vita est à corporea corruptione principium accipitur, omnia mora temporis generantur: ea nanque natura corporis est, ut tempore perfectionem suam accipiat, sed non ita in spiritualibus. Quid tandem? Quoniam perfecta ab ipso principio opera sua facit spiritus. Sed cum Nicodemus his verbis perturbaretur, vido quomodo Christus ei tanti mysterij arcana aperit. Quo natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Ab omnibus eum quæ sensu percipiuntur abducit, neque sinit corporeis oculis mysteria perferutari. Non disputamus de carne, inquit, Nicodeme, sed de spiritu. Et est vestigio hoc verbo ad superna eum erigit: ne quid sensu subiectum perquirat, quum his oculis spiritum nemo possit intueri. Noli arbitrari, quod carnem spiritus pariat. Quomodo ergo dixerit quispiam, Christi caro parta est? Non à spiritu tantum, sed & à carne, quod Paulus significat:

Rom. II. d

Gene. I. b

Psal. 18. b

cat: Factum ex muliere, factum sub lege. Spiritus illam formavit, non tamen ex nihilo (quid enim opus fuisset matricis?) sed ex carne virginali. Quoniam autem pacto factum sit explicare non possum: sed factum est, ne quis à natura nostra partum illum alienum putaret. Nam quum etiam sic nonnulli huic generationi non credant, nisi virginalia catnis particeps fuisset: in quam impiam prolapsi essent opinionem? Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Animadvertis spiritus dignitatem? Dei nanque efficiens opus apparet: superius enim inquit, ex deo natos, nunc ex spiritu. Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Natiuitatem autem hoc in loco non secundum substantiam, sed honorem & gratiam intelligit: quod si filius hoc pacto natus est, quid in eo quàm in cæteris hominibus qui ita nati sunt excellentius inuenietur? Quomodo est vni-genitus? Etenim ego ex deo natus sum, sed non ex eius substantia. Quod si neque ipse qui differt à nobis, fortasse autem hoc pacto spiritu minor inuenietur. Nam huiusmodi generatio ex spiritus gratia facta est. Nunquid igitur ut sit filius, spiritus indiget auxilio? Hæc Iudaica fuit doctrina. Quum ergo dixisset Christus, Qui natus est ex spiritu, spiritus est: & his verbis etiam perturbaretur. Nicodemus, rursus ad sensibile exemplum descendit: *Nemineris, inquit, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo. Spiritus, ubi vult spirat.* Hoc verbum, miteris, eius animi perturbationem significat: perturbabatur enim quod non intelligebat. Qui natus est ex spiritu, spiritus est. Quam particula ab omni eum corpore Christus abduxerat. Quam ob rem ad id quod magis de corpore communicat, non tamen corporeæ crassitudini omnino subiectum est, descendit, puta incorporea, omittit quæ ille capere non poterat. Inuenit igitur medium quoddam inter corpus & incorporeum, hoc est venti impetum, hinc eum excitat, quum inquit: *Vocem huius audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat.* Quod autem dicit, Vbi vult spirat, non loquitur ac si voluntate aliqua feratur ventus, sed liberum eius à natura impetum significat. Mos enim est scripture, ita etiam de inanimis loqui, quemadmodum quum inquit: Vanitati creatura subiecta est nolens, Significat igitur non posse contineri, & quocunque vult diffundi,

Cala. 4. e

Rom. 8. d

neque posse prohiberi, quin huc illuc feratur. Et vocē eius audis, hoc est sonitum: sed nescis vnde veniat, aut quo vadat. Ita vsu venit his qui spiritu generatu. Hæc conclusio est. Nam si huius, inquit, spiritus quem auditus sensu accipis & tactu impetum intelligis, ne viam quidem nosti: quoniam pacto diuini spiritus operationem perscrutaberis? Præterea ubi vult spirat ad paracleti potentiam ostendendā dixit. Nam si ventum nemo cohibet, quin quo vult, feratur: quanto magis spiritus operationem nullæ naturæ leges, nulli corporeæ generationis fides, nulla alia huiusmodi vis poterunt cohibere? Quod autem de vëto loquatur, inde perspicuum est, quum inquit: Et vocem eius audis. Non enim infideli, & spiritus operationem nescienti, de spiritu dixisset, Et vocē eius audis. Sēsus igitur est, quod quēadmodum ventus non videtur, sentitur tamen: ita spiritalis generatio corporeis oculis non cōprehenditur. Verum ventus corpus est, quamuis tenuissimum. Nam quod sensui obiectum est, corpus est. Quod si non doles, quum corpus non videas, & esse eum credis, quid hoc spiritali sermone perturbaris, & tam curiosē rationes exigis, quū idem in corpore nō facias? Quid ad hæc Nicodemus? Adhuc in Iudaica vilitate persistit, quum tam manifestum exemplum acceperit, petit quē. *Quomodo possunt hæc fieri?* Idcirco vehementius eum tangit Christus: *Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?* Non malitiæ hominem, sed stultitiæ potius & simplicitatis accusat, Quod si quis percontaretur, quid hæc generatio cū Iudaica communicet: rursus quid nō communicet, rogabo. Et enim primi hominis, & ex latere eius mulieris formatio, & iterilui, & omniū quæ per aquas perfecta sunt, consummatio, Helisæi præterea miraculum, qui ex fonte ferrū reuocauit, transitus Iudæorū per rubrū mare, piscinæ ab angelo commotio. Naaman Syri à lepra in Jordane mundatio, hæc omnia generationem, & purgationem futurā, tūquam in figura præmonstrarūt. Ad hæc prophetarum dicta hanc generationem annunciant. Annunciabitur domino generatio ventura, & annuntiabunt celi iustitiam eius populo, qui nascetur, quem fecit dominus. Et, Renouabitur vt aq̄ule iuuentus tua. Exurge, illuminare Hierusalem, Ecce rex tuus venit. Et, Beati quorum remissæ sunt iniquitates. Isac etiam figura huius fuit generationis. Dic quæso, Nicodemē,

Gene. 2. d
4. Reg. 3 b
4. Reg. 6. a

Psal. 21. g
Ibi. 102. a
Esa. 60 a
Psal. 31. a

ne, quomodo natus est Isaac? Nunquid secundum naturæ legem? Minimè. Verum inter hanc & illam generationem medius quidem modus fuit: illam quoniam ex cœtu: hanc quoniam nō ex sanguinibus facta est. Neque prædicta hæc tantum, sed virginis etiam generationē prædixerunt. Nam cum nemo facillè crediturus esset virginem parere, steriles primum inde etiam anus pepererunt, quanuis longe mirabilius sit ex viri latere genitam, quàm sterilem parere. Sed quum illud antiquissimum, & iam obliteratum fui set, novum pariendi modus secutus est, & steriliū partus virginalis partus fidem præcessit. Hæc omnia Iesus Nicodemo in memoriā reducēs: *Tu es, inquit, magister in Israel, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quod scimus loquimur: & quod vidimus, testamur & testimonium nostrum nemo accipit.* Hæc autem dicit, vt pro illius imbecillitate ad inferiora descendens, orationem suam magis credibilem faciat, Ideo inquit: *Quod scimus loquimur: & quod vidimus testamur.* Sequidem cum apud nos sensus visus certissimus sit, quum persuadere quid volumus, ita loqui solemus. Non audisse vos, sed vidisse. Idcirco Christus more hominum loquens sibi fidem conciliat. Quod tamen neque sensibilem visum, neque quicquam aliud intelligat, inde perspicuum est, quum dixisset, *Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est: addidit, Quod scimus loquimur & quod vidimus testamur.* Hoc autem nondum natū erat: quomodo igitur inquit, quod vidim⁹? Nōne cōstat quod de certa generatione & quæ aliter se habere non possit? Et testimonium nostrum nemo accipit. Quod autem inquit, scimus, vel de patre & se, vel de se tantum dicit, Illam verò particulam, Nemo accipit: non indignantis est, sed verum enarrantis. Non enim eos stultitiæ coarguit, quod tam manifesta non acciperent, sed re & verbi summam præ se fert mansuetudinem: quam nuda & leui veritatis annunciatione nos etiam edocet, ne quempiam si non persuademus quæ volumus, maledictis prosequamur, neve excaudescamus. Neque enim sic mouemus auditorem, sed magis ad incredulitatem prouocamus. Abstinendum igitur ab ira est, adnitendūque vt orationem nostram probabilem faciamus, nulla non modo ira, sed ne voce quidē altiore, quæ iræ indicium est. Impediamus igitur equum, vt deliciamus

vectorum. Incidamus pennas iræ, ne augetur, velox enim affectus est & grauis, quo faciliè decipimur, propterea vnde que ei aditus obstruendis. Absurdum nanque est, vt feræ mansuescere possint, nostram autem animam effratam cōdemnemus. Ita vehemens signis est, omnia consumit, quippe quæ corpus corrumpit, animam coinquinat, tristitiam affert turpis visu. Quod si iratus seipsum intueri posset, nulla alterius indigeret admonitione. Nihil enim iratus turpius. Ebrietas quedam ira, vel potius ebrietates grauior & dæmone miserabilior. Verum si clamori modum imponere curabimus, optimam sapientiæ viam inueniemus. Propterea Paulus non iram tantum, sed & clamorem tollit. Pareamus igitur totius sapientiæ magistro, & quando seruis nostris succēsemus, eorum delicta cognoscamus, & vna eorum nos mansuetudinis pudeat. Quum enim contumelias tuas silentio tolerat, cum tuis non perturbatur maledictis, hinc exemplum capias. Est enim homo, licet seruus, & anima immortalis, & iisdem quibus tu apud communem dominum donis atque beneficiis præditus. Quod si in maioribus & spiritualibus rebus par nobis est, & humanæ cuiusdam & vilis prærogatiuæ gratia tam mansuetè nos tolerat, quā venia, qua excusatione digni sumus, qui diuino metu non possumus, vel potius nolumus, vt ille nostro philosophari? Hæc animo agitemus dilectissimi, peccata nostra & humanæ naturæ communitatem reputemus, ad omnes mansuetè loquamur, vt cordis humilitate animis nostris & præsentem & futuram requiem inueniamus: Quam utinā omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem & cum quo patri gloria, spirituique sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXVI.

EX CAP. III.

I terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixerō vobis cælestia, credetis? Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis qui est in cælo. Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed

Eph. 4. g

Num. 21. c

sed habeat vitam eternam. Quod sæpenumero dixi, id in præsentia, & frequenter reperam neque cessaho. Quid hoc est? Cum profundissimarum rerum doctrinā narraturus esset. Iesus, & locus hic exigeret, propter auditorum imbecillitatem plerumque abstinet, neque magnitudinem suam dignis prosequitur sermonibus, sed potius persuasibilibus. Alta enim & magna etiam semel narrata, pro auditorum captu illam possunt ostendere dignitatem, humilia autem & humano intellectui propiora, nisi frequenter repetantur, non faciliè humilem auditorem ad alta erigunt. Propterea in humiliori crebrius, quàm alto sermone versatur, sed ne hoc aliud afferat detrimentum, & humi discipulum detineat, non simpliciter posuit: sed causam affert, cur tam humiliter loquatur. Cum enim de baptismo & terrena secū dum gratiam generatione verba fecisset, ut dictum est: voluit & suam illam arcanā & ineffabilem adducere: omnis tamen, & causam affert, crassitudinem & imbecillitatē auditorum, quā his verbis significavit: Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixerō vobis cœlestia credetis? Itaque eius sermonum humilitas auditorum imbecillitati ad scribēda est. Terrena autem hoc in loco nōnulli de ventō dictum arbitrantur: hoc est, si exemplum à terrenis sumptum non creditis, quonam pacto altiora credetis? Verum terrenū potius baptisma dicit, vel quod in terra perficitur, vel quod ad suę ipsius ineffabilis generationis comparationem ita appellat. Nam etsi cœlestis ipsa generatio sit, ad illam tamē veram ex patris substantia comparata terrena est. Et non dixit, non intelligitis: sed, nō creditis. Siquidem qui intellectu difficilia non intelligit, merito ignorantiæ accusatur: qui verò quę non ratione, sed fide intelliguntur, nō accipit: non amplius stultitiæ, sed incredulitatis arguitur. His igitur Nicodemo admonito, ne id rationibus perscrutetur, vehementius eius incredulitatem accusat. Quod si generatio nostra fide credenda est, quonam digni sunt supplicio, qui vnigeniti generationem rationibus inquirunt? Sed fortasse dicet quispiam, qua gratia hæc dicta sunt, si non erant homines credituri? Quoniam etsi ipsi non crediderūt, futuri tamē homines credituri erant, & fructum accepturi. Itaque Iesus Nicodemum corripiens nō solum ea se, sed alia plura & longe maiora cognoscere, hac adiectione ostēdit: Nemo

ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit filius hominis qui est in cœlo. Et quænam à prædictis consequentia? Maxima quidē & valde consentanea. Nā cum ille dixisset, Scimus quia à deo venisti magister, cum nunc coarguit, ac si dicat: Ne arbitreris ita me magistrū esse, vt multi prophetarū qui à terra sunt. Ex cœlo venio, quo nemo propheta ascendit, ego illic habito. Vides vt quod quam maximum videtur, id eius præstantia sit indignissimum? Non enim in cœlo tantū est sed vbique omnia implet. Verū adhuc pro auditoris captu loquitur, vt paulatim altius eum erigat: filium autem hominis hoc in loco non carnem, sed à maiori substantia totum seipsum, vt sic dicam, intelligit. Hic nāque ei mos est vt nunc à diuinitate, nunc ab humanitate totum nūcupet. *Et sicut Moses exaltauit serpentē in deserto* (inquit) *sic exaltari oportet filium hominis.* Hoc quoque videtur & superioribus alienum maximè autem cōsentit. Nam cum incredibilem suam erga humanum genus per baptismum liberalitatem ostendisset, addit huius causam, neque illa minorem, hoc est per crucem. Quemadmodum igitur Paulus ad Corinthios hæc simul iungit beneficia, inquit: Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Siquidem hæc duo maximè ineffabilem Christi in nos amorē præ se ferunt, & quod pro inimicis passus sit & mortuus, & per baptismum integram peccatorū veniam largitus. Sed quam gratia non manifestè se crucifigendum aperuit, sed ad veterē figuram auditores relegauit? Primum quidem, vt veterum ad noua cognitionem intelligeret? deinde vt intelligas nō inuitum ad passionem venisse: & præterea nullum sibi ex eo damnū, sed multorum salutem secuturam. Ne igitur quispiam diceret, quomodo possunt in crucifixum credentes salui fieri, cum se à morte nō liberauerit? veterē in medium addūcit historiam. Nam si ad ærei serpentis simulachrum aspicientes Iudæi, morte liberabantur: quāto maiori, qui in crucifixum credunt beneficio fruuntur? neq; enim quod crucifixus est, idcirco eum imbecillitatis arguas, neque Iudæos superiores dixeris, sed mūdum deus amauit. Ideoq; animale eius tēplum crucifixum est, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed babeat vitam æternam. Vides crucis causam, & ex ea salutē? Vides vt figura veritati consentiat? Illuc mortē fugerunt Iudæi, sed temporalem,

poralem, huc sempiternā fideles. Illic iustus serpentum suspensus serpens sanauit, hic incorporei serpentis plagas Iesus cruci affixus curauit, illic corporeis oculis suscipientes corporis salutem, hic incorporeis omnium peccatorum remissionem consecuti sunt. Illic æs suspensum erat in serpentis effigiem, hic dominicum corpus à spiritu formatum. Serpens illic mordebat, & serpens sanabat: hic mors perdidit, & mors saluum fecit: Ad hæc qui interimebat serpens, veneno sequebatur, qui liberabat nullo, itaque perdidit mors peccatum, tanquam serpentis venenum habuit, domini mors id omne ut æreus serpens venenum abstulit. Peccatum enim, inquit, non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius. Hoc est quod significauit Paulus: Expoliās principatus & potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Quem admodum enim cum fortis athleta hostem altè erectum prosternit, clariorem facit victoriā: ita Christus toto orbe spectante, hostiles conatus euerit: & qui in solitudine formidabant, eos ab omnibus feris in cruce suspensus tutatus est. Sed non dixit, suspendi: sed exaltari, ut neque auditoribus ignominiosum, neque à figura abhorrens videretur: *Sic enim dilexit (inquit) deus mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aternam*, Quod autem dicit, huiusmodi est. Ne mireris quod exaltari debeat ut saluemini, ita enim patri videtur, qui adeo vos dilexit, ut pro seruis, & quidem ingratissimis, filium daret. At qui neque pro amico, neque pro iusto sponte quispiam id fecit, quod Paulus bis verbis ostendit. Vix enim pro iusto quis moritur. Sed longiori hic sermone usus est, quoniam fideles alloquebatur. Christus breui, quoniam Nicodemum, verum

Esa. 53. a

Collos. 1. c

Rom. 5. a

sed in vmbra prædicat. Ex ea autem emolumentum manifestius enarrat. Vt omnis qui credit in eum, nō pereat, sed habeat vitam æternam. Et cum ea particula. Exaltari oportet: moriturum se significaret, ne Nicodemus humanis affectibus perturbaretur, & omino interiturū pateret: vide quo pacto auferat dubitationem. Nam cum dei filium datum dicat, & vitæ, & sempiternæ vitæ authorem eum esse profiteretur: & profectō qui morte sua vitā aliis elargitur, perpetua in morte minimē est futurus. Nam si credētes in crucifixum nō pereunt, multō minus ipse crucifixus, qui alios ab interitu, longe magis seipsum vœdicat. Qui vitam aliis, eam sibi potius elargietur. A nimaduertis semper fidei opus esse. Fontē vitæ crucifixū dixit, hoc nō faciliē humanæ mēti persuadetor, vt ex gētilibus apparet, qui adhuc eū irridēt, & contemnūt. Verum enim vero fides per quam faciliē hominē menti imbecillitatē superans ad credendum nos illuminat. Vnde autem tantop̄te dilexit deus mundum. Sola charitate, eam ne dilectissimi contemoemus. Pudeat tam immensæ non respondere dilectioni. Ipse ne vnigenito quidem filio nostri gratia pepercit, oos pecuniis in nostrā parciūmus detrimentum. Ipse dilectissimum filiū pro nobis obtulit, nos pro eo, imō pro nobis argētū offerre nolumus: & quam hęc venia digna sunt? Si hominum quempiam pericula & mortem nostri gratia subeuntem videmus, eum omnibus præferimus, in primis amicum adnumeramus, & omoia nostra ei credimus, neque adhuc eius nos meritis respondere arbitramur. Erga Christum autem eum gratitudinis modum minimē seruamus. Sed ipse animam pro nobis posuit, & preciosum sanguinē fudit, neque propterea nos sibi conciliare potuit, qui neque pro nobis pecunias erogamus, sed ipsum nudum & hospitem pro nobis mortuum contemnimus: & quisnam quæso à futuro nos supplicio liberabit? Nam si non deus nos sed nosmetipsos damnamus, nōne contra nos sententiam ferimus? nōne gehēnam in nos prouocamus, cum qui pro nobis animam posuit eum fame pereuntem contemnimus? Et quid ego pecuneas memoro, cum etiā si innumere animæ nobis essent, omnes pro eo ponere oporteret oēque etiam sic pro acceptis beneficiis gratiam retulissēmus. Nā qui prior beneficiis est maximū præse fert bonitatis indicium. Qui beneficium accipit, quando-

cunque

cunque reddit, non gratiam init & maximè cum qui primū exhibuit, inimicos beneficiis persecutus sit, qui verò accipit, gratiam refert, rursumque accipit. Sed minime his mouemur ingratisimi, seruos mulos, equos auro exornamus, dominum nudum, errantem, ostiatim mendicantem despicimus, & toruo nonnunquam oculo indignamur. Atqui propter nos ea libenter mala tolerat. Esuriit vt deliciis perfruaris: nudus erat, vt incorruptioois vestem induaris: nihil tamen exhibetis, sed vestimenta vestra partim à tineis corroduntur, partim arcæ oneri sunt & superflux curæ possessoribus. Ille & hæc, & alia vobis metuens, nudum se exhibet: sed vos non in arca vestes recooditis, sed induimini, vt ornati appareatis: cur, nisi vt vulgus vos admiretur? Verum non tam his indutos vestibus, quàm sua indigentibus erogātem, multitudo admiratur. Si igitur in admiratione haberi cupis, nudos vesti, ita etiam innumeri te plausus prosequētur. Tunc & deus te homines laudabunt, vestibus autē conspicui, nemo. inuidebunt potius omnes, cum corpus ornatum animam neglectam intuebuotur. Huiusmodi cultus corporis meretrices excolant: quibus vestimenta quam anima chariora sunt, ornamenta animæ virtutis duntaxat amici amplectantur. Hæc ergo frequēter repeto, repetāmque, nec cessabo, nō tam pauperum quàm vestrarum animarum gratia. Illi enim, & si oihil à nobis, aliunde tamen aliquid adiumenti consequuntur. Et si nullum consequuntur, sed fame pereant, non multum capiunt detrimentum. Quid enim nocuit Lazaro paupertas? quid fames? Vos autem nemo à geheuna eripiet, nisi pauperum eleemosynæ opitulētur, sed cum diuite perpetuis cruciatibus damnabimini. Verum absit, vt quisquam tam diram audiat sententiam, sed in sinu Abraham omnes recipiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem, & cum quo patri, & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

Luca, 16.6

HOMILIA XXVII. EX CAP. III.

On enim misit deus filiū suum in mundū vt indicet mūdū, sed vt saluetur mūdus per ipsum. Qui credit in eū, non indicatur. Qui autē non credit, iam iudicatus est: quia nō credit in nomine vnigeniti filij dei. Hoc est autē iudiciū quia lux venit

in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucē,
 Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit, odit
 lucem, & non venit ad lucem, vt non arguatur opera eius. Qui
 autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera
 eius, quia in deo sunt facta. Magna peccantium pars in scele-
 rum sordibus diuinę visę clementię, nullam gehennā nul-
 lum esse supplicium, omnia deum peccata dimittere assue-
 rat, quorum os Sapiens his verbis obstruit. Ne dicas misera-
 tio eius magna, multitudinis peccatorum meorum misere-
 bitur: misericordia enim & ira ab illo cito proximant. In
 peccatores respicit ira eius, & secundum magnitudinem mi-
 sericordię eius multa reprehensio eius. Vbi igitur dei cle-
 mentia est, si pro peccatorum nostrorum meritis accipie-
 mus? Quod autem ita se res habeat, audi prophetam & Da-
 uid dicentem, alterum quidem Tu retribues vnicuique se-
 cundum opera eius. Quod autem in hoc multa dei clemen-
 tia ostendatur, hinc constat. Duas vobis vitas deus cōstituit,
 pręsentem & futuram. Pręsentem in certamen posuit, fu-
 turam in certaminis pręmium. Quanam ratione? Multa &
 graua commisimus, neque a pueris in vltimam vsque senē-
 tatem abstinuimus, quin innumeris animā sceleribus coin-
 quinauimus, nullam eorum a nobis rationē exegit, sed per
 regenerationis lauacrum his nos absoluit, iustitiam & san-
 ctificationem largitus est: quid ergo qui a cunabulis diuinis
 mysteriis initiatus deinde multa in peccata prolapsus est? Is
 profecto maioris reus est supplicij: ex ipsis nāque peccatis
 post mysteriorum initiationem longe grauius affligimur,
 quod Paulus his verbis significauit: Irritam quis faciens le-
 gem Moysi, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus
 moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia
 qui filium dei conculcauerit, & sanguinem testamēti pollu-
 tum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratię cōtu-
 meliam fecerit: Maiori igitur supplicio hic obnoxius verū-
 tamen etiā huic pœnitentię portas aperuit, & multas abluē-
 di peccati vias prębuit. Considera, quæso, quanta hæc sint
 benignitatis exēpla, vt post lapsū a gratia peccanti, & reo
 non supplicium, sed emendationis spaciū, diuina largia-
 tur clementia. Propterea inquit Christus nicodemo: Non
 misit deus filium in suum mundum, vt iudicet mūdum, sed
 vt saluetur mundus per ipsū. Duo enim sunt Christi ad-
 uentus,

Ecc. 5. b

Psal. 19. b
Roma. 2. b

Heb. 10. c

Aduentus
Christi du-
plex.

uentus, & præteritus, & futurus, sed non iisdē de causis, sed præteritus non vt iudicaret, sed vt dimitteret: futurus contra, non vt dimitteret, sed iudicaret. Propterea de præterito inquit: Non veni vt iudicem mundum: sed vt saluum faciam mundum. De futuro: Quum venerit filius in gloria patris sui, statuet oues quidem à dextris, hædos autem à sinistris: & alias quas in hanc sententiam parabolas locutus est. Atqui & prior aduentus iudicij erat secundum iustitiæ rationē. Quamobrem? Quoniam ante ipsum naturalis lex fuit, & prophetæ: propterea lex scripta & doctrinæ, signa, & alia plura quæ nos admonuisse poterant: quorum ratio non iniuria fuisset exigenda, sed immensa benignitate sua hæc nō inquit, sed parci: nam si peccata iudicasset, omnes repente perissent. Omnes enim peccauerūt, inquit, & egēt gloria dei. Vides summam dei clementiam? Atqui si tunc non venit, vt iudicaret, mundum: quo pacto qui nō credit, iam iudicatus est, si nondum adest iudicij tempus? Aut igitur, inquit, ipsam incredulitatem sine poenitentia supplicij (siquidem priuatio lucis per se supplicij maximum est) aut futurum prænunciat. Nam quemadmodum homicida, etsi iudicis sententiā sit indemnatus, damnatur tamen ipsius rei natura: ita & incredulus: siquidem & Adam qua die comedit à ligno mortuus est, ea enim lata est sententia, In quacunque die comederitis à ligno, morte moriemini. Atqui vivebat, quomodo igitur mortuus est? Diuina sententia, & rei natura: quippe qui seipsum supplicio facit obnoxij, sub supplicio est: si non re, tamen sententia. Sed ne quis quum audiret eum non venire, vt iudicaret mundum, impunitum peccatum arbitraretur, & pigrior fieret, hanc tollit opinionem, inquit: iam iudicatus est. Nam cum multo post tempore futurum est iudicium, eius iam formidinem incutit, quod incredibilem ipsius præ se fert humanitatem: quod nō solum filium daret, sed iudicij quoque tempus differret in lōgum, vt abluendi criminis potestas fieret peccatoribus & infidelibus. Qui credit in filium, nō iudicatur. Qui credit, nō curiosius inuestigat, non percontatur diligentius. Quid igitur si immundam vitam viueret, si non rectē operaretur: hōsne vetē quidem fideles esse Paulus inquit? Confitentur te scire nomine deum, factis autem negant. Verumtamen in hac vita propter hoc ipsum non iudicari, sed ope-

Mat. 25. c

Roma. 3. c

Gen. 2. c

Ad Ti-
m. I. d

rum grauius postmodum supplicium daturū dicit, infidelitatis autem causa, eo quod semel credidit, non punitur. Vides quo pacto ab horrendis principiis iu tandem rursus rationem descendit? Primum inquit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non introibit in regnum dei: nunc autem, Qui non credit in filium, iam iudicatus est. Noli, inquit, arbutari quicquam ei dilationem conferre. Iam reus est, nisi mutet sententiam: nihil autem meliori conditione erit infidelis, quā qui iam damnati sunt, & supplicio affecti. Hoc est autem iudicium, Quia lux venit in mūdum, & dilexerunt homines magis tenebras quā lucē. Cuius particulae haec est sententia: Idcirco plectuntur quod tenebras dimittere, luci obuiam fieri, ooluerunt. His verbis omnem affert infidelibus excusationem. Nam si ad operum rationem exigendam, & errata punienda venissem, possent sanē excusari, si me non sequerentur: sin verō ad diuidendam lucem à tenebris, quisnam eius miseretur, qui cognita luce in tenebris potius degere perseuerat? Quum enim oulla in re eos accusare possint, sed inouera à nobis acceperint beneficia, resiliunt tamen quod alibi significauit: Oderunt, inquit, me gratis. Et rursus: Si oon venissem, & locutus non fuissem eis, peccatum non haberent. Siquidem qui in tenebris versatur, deficiente lumine, aliqua fortassis venia dignus est: qui verō adueniente luce tenebras sectatur, mali profectō prauisque animi prae se fert argumentum. Sed quū multis hoc incredibile videatur, vt quispiam luci tenebras praeferat, adducit causam quare ita affecti sint: *Erant, inquit, eorum mala opera. Omnis autem qui male facit, odit lucē, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.* Et profectō noo ad iudicandum, neque ad inquirendum venit, sed ad dimittenda peccata, & salutem per fidem largiendam. Qua igitur ratione fugerunt? Si iudicatum venisset, aliquid habuissent excusationis. Qui enim alicuius sibi culpae confcius est, iudicem fugere solet: indulgenti autem errantes quoque obuiam fiunt: quod si ad indulgendum venit, consentaneum erat, vt plurimorum criminum cōscij prompto animo se exhiberent, quod multi fecerunt: etenim publicani & peccatores Iesum sequebātur. Quid ergo his verbis significauit? qui semper in malitia perseuerant. Ipse idcirco venit, vt vetera peccata dimitteret, & in posterum cautiore

hominem

*Psal. 34. c
& 68. a
Infr. 15. d*

hominem redderet: verum quum nonnulli ita ad virtutis labores tolerandos fluxi sint & imbecilles, ut quum vita malitiae studeant, nunquam se absoluerent curantes, eos hoc in loco Christus significauit. Nam cum Christo assertor, ad doctrinae rectitudinem vitam etiam sanctam addat, ideo ad me venire formidant, inquit, quoniam a recta formidant vita. Qui enim gentilium errores sectatur, a nemine liberè reprehenditur: quippe qui eiusmodi deos colunt, & ipsis turpes, & ridiculos, quales ipsi sunt, honores exhibent, non aliena a doctrina sua opera praeseferunt: qui autem dei sunt, & desidiose viuunt, omnes & exostulant eos, & accusant: tantae etiam apud inimicos admirationi est veritas. Vide igitur quam diligenter omne profectur, Non enim, inquit, qui male facit, non venit ad lucem: sed qui in malis perseverat operibus, hoc est qui semper in perditionis vitiorum luto versatur, neque vult meis subiici legibus: sed his praevarecatis, fornicatur licenter, & caetera quae prohibentur, exequitur. huc enim tanquam in lucem prodians, sur manifestus deprehenditur, ideo sub ditione mea venire recusat. Multi gentiliū inveniuntur, qui ideo Christianae religioni se inhærere non posse causantur, quoniam ab ebrietate, fornicatione, & caeteris huiusmodi affectibus nequeant abstinere. Quid igitur? Nonne & Christiani male & perditae vitae, gentiles verò philosophiae studiosissimi inveniuntur? Quod multi Christiani perditè viuant, non ignoro: quod autem Gentiles rectè faciāt, hoc adhuc mihi non satis constat: neque tu mihi natura ipsa māsuetus, & modestos adduxeris, hoc enim non est virtus: sed eos qui cum affectibus trahuntur fortiter resistunt, hos tamen non habes. Futurum bonorum spes, & gehennae metus, & alia huiusmodi vix hominem in virtute continent: quibus enim nihil horum persuadent, hi minimè virtutem amplectuntur: si qui autem simulant, gloriae causa simulant: & qui ita affectus est, cum latere opera sua posse confidet, minimè a pravis cupiditatibus abstinebit. Verum ne cuiuspiam contentiosi esse videamur, cōtendamus ex Gētibilibus esse qui rectè viuant, neque hoc positioni nostrae contradicit. Quod enim frequenter, non quod raro contingit, intelligendum est. Considera autem quo pacto aliunde etiam omnem aufert Gentilibus excusationem. In mundum lucem venisse dicit: num eam quaesierunt inquit? num laborarunt?

num adnixa sunt vt eam inuenirēt? Venit ad eos lux, neque obuiam facti sunt: quod si Christianorum nonnulli malè viuunt, respōdebimus non de his intelligi qui Christiani nati sunt, & à maioribus suis pietatem didicerunt, licet hi sēpenumero doctrina vitiosa vitam mutauerint: sed de his, vt arbitror, qui Gentilium, vel Iudæorum professione cōtempta, veram fidem complectuntur. Ostendit etiam errantium neminem fidei se subiecturum, nisi prius rectam sibi vitam persuadeat, & neminem nisi prorsus malitiæ deditus in incredulitate persistere: neque mihi dixeris eum, neque incontinentem esse, neque raptorem: non enim hæc sola virtus est. Quid hæc illi profunt, si inanis gloriæ seruus sit, & amicorum sodalitem veritus, in errore permaneat? Hoc non est rectè viuere: neque enim gloriæ seruus minus peccat quàm fornicator, imò longè plura & grauiora cōmittit. Sed da mihi apud Gētiles aliquem omnibus affectibus, & malitia liberum: non inuenies. Nam qui apud eos magni habentur, & pecuniis, & ventri dediti: vt inquit, maxime omnium hominum gloriæ seruiērūt: quod malorum omniū est causa. Hinc & Iudæi in perfidia manserunt, quos arguens Christus inquit: Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis? Et quid tādē ad Nathanaēl, cui etiam veritatem testatus est, hæc verbā nō habuit, neque longiori sermone vsus est? Quoniam non eo studio venerat: hic enim hoc sibi faciendum constituerat, & quod alij quieti, hic auditioni tempus exhibuit: ille ab alio persuasus, non tamen quin admoneret, præterit. Si quidem inquit, Amen amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos dei ascendentes & descendentes supra filium hominis. Huic nihil tale, sed de generatione & vita æterna, diuerso sermone secundum subiectam materiam locutus est. Nam cum ille prophetarum dicta proculdubio crederet, tantum audire satis habuit: hic autem cum adhuc dubitaret, non quidem manifeste omnia ei Christus aperuit: sed eius mouit mētem, vt in timore timorem eiicere, cum non credentem iudicari, & non credere à parua conscientia proficisci diceret. Humanam nanque gloriam magnificiebat, & pluris quam supplicium. Multi enim, inquit, ex principibus crediderunt in eum, sed propter Iudæos non cōfitebantur: præterea eum coarguit, cum dicat nulla alia ratione hominem

nem

*Infr. 5. g**Suprà 1. g**Infr. 12. f*

nem nō credere, quam quod vitam immundam viuit: & in sequentibus inquit, Ego sum lux: hic autē, Venit lux in mūdum: principiis enim obscurius, inde apertius loquutus est. Veruntamen Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur, quamobrem debitam fiduciam habere non poterat. Fugiamus igitur inanem gloriam, quæ cæteris est affectibus violentior: hinc auaritia, hinc pecuniarum amor, hinc odium, bella, pugnæ. Quippe qui plura amat, minimè constare poterit: amat autem nullam aliam ob rem, quam inanem gloriam. Et quam gratia, dic, quæso, eunuchorum, & mancipiorum gregibus, & huiusmodi rebus friuolis, & manibus multi stipari volunt? non necessitatis gratia, sed vt importuni huius affectus obuios omnes testes habeant, horum caput est inania gloria: quòd si abscedemus, reliqua malitiæ membra interibunt, & nil prohibuerit, quin terram vt cælum incolamus: neque ad malitiā tantum quos capit animos impellit inanis gloria, sed & virtutibus se insinuat: à quibus cum nos abstrahere non possit, in ea maiorem in modū nos offendit, multis nos laboribus subiicit, quorum omnem fructum penitus aufert. Siquidē qui inani gloria mulcetur ieiuniorum, orationum, misericordiæ omnem mercedem amittit, Quid hoc damno miserius, cū frustra verberemur, & ridiculi fiamus, & superna excidamus gloria? Neq; enim vtrunque & desiderare, & consequi possumus: sed si vnam optauerimus, cælorum videlicet gloriam, vtranque consequemur. Quamobrem si gloriā volumus, humanam fugiamus gloriam, & diuinam duntaxat prosequamur: hoc pacto & hanc, & illam adipiscemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cū quo patri gloria simul &, spiritui sancto in secula seculo, Amen.

HOMILIA XXVIII.

EX CAP. III.

Post hæc venit Iesus & discipuli eius in Iudeam terram, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Erat autem & Ioānes baptizās in Aenoni iuxta Salin: quia aque multe erant illic, & veniebāt, & baptizabātur. Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerē. Facta est autē questio ex discipulis Ioānis cum Iudeis de purificatione. Nihil veritate clarius, nihil potētius, nihil mēdacio

imbecilius, & si innumeris obtegatur operimentis: nam etiā sicprehenditur, & effluit facili: veritas autem nuda omnibus proponitur, volentibus eius pulchritudinem intueri, neq; latere vult, nullū timet periculū, nullas insidias tremit, nullā desiderat multitudinis gloriā, nulli hominū est obnoxia, omnia excedit: & si innumeris circūueniatur insidiis, tuta permanet: & qui ad eam confugiunt, tanquam firmissimo & tutissimo muro eius viribus custodiuntur, & latentia omnia & abscondita in mediū proponit: quod Christus ad Palatum his verbis significauit: Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in tēplo quo omnes Iudæi cōueniunt, & in occulto locutus sum nihil: hoc tunc loquutus est Iesus, nunc autem fecit. Post hæc, inquit, venit Iesus & discipuli eius in Iudæā terram, & illic demorabatur, & baptizabat. Erat autem Ioannes baptizās in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erāt illic, & veniebāt & baptizabantur. In solēnitatibus in ciuitatem veniebat Ioannes, vt in medium dei doctrinā proponeret, & ex miraculis vtilitatem, inde sæpe Iordanem petebat: nam & illuc multi cōcurrebant: semper autem frequenti oribus locis versabatur, nō ostētationis aut ambitionis gratia, sed studio vt prodesset quā plurimis. Atqui prosequitur Euangelista, nō Iesum, sed discipulos baptizasse: vnde cōstat hoc etiam in loco ita intelligi. Et quam gratia ipse non baptizauit in spiritu sancto & igne? Spiritus enim nondum erat deus: merito autem non ipse, sed discipuli baptizarunt, cum vellent plurimos ad salutem doctrinam allicere. Et quid tandem discipulis Iesu baptizantibus Ioannes baptizare non destitit, sed quousque missus fuit in carcerem id exercuit ministerium: illa enim particula, *Nondum missus fuerat in carcerem Ioannes*: in eum vsque diem eum baptizasse significat: atqui Iesu discipuli longē visi forent clariore, si is baptizare incipientibus Ioannes defuisset. Quam igitur gratia baptizauit? Ne discipulos suos in maiorem contentionem adduceret. Nam si sæpenumero clamitando, & prioribus semper Christo cōcessis partibus, se inferiorem prædicando non persuadebat, vt ad eum accederēt: si hoc etiam addidisset, longē in maiorem contentionem prouocasset: propterea Christus tūc maximē prædicationi suæ fecit initium, cum Ioannes longē aberat. Putō autem & propterea

citiorē

citiorem eius mortem permisisse, vt omnes multitudinis animi ad Christum conuerterentur, neque amplius circa vtrunque eorum scinderentur sententiæ. Præterea inter baptizandum Ioannes non cessauit frequenter admonere, & maxima clarissima de Iesu ostendere, nil aliud dicens quàm vt in eum qui post ipsum venturus erat, crederent. Qui igitur hoc prædicabat, quo pacto discipulorum Christi præstantiam demonstrasset, si à baptismo cessasset? Contra-rium visum esset, vel æmulatione, vel ira id facere, cum autem prædicando præstiterit, ea vehementiora ostendit: neque enim sibi ipsi gloriam comparauit, sed ad Christum misit auditores: neque minus quam discipuli illi sunt, imò longè magis. Quanto minime suspectum eius erat testimoniū & maioris apud omnes autoritatis, hoc Euangelista Matthæus significat, quod exhibat ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabatur in Iordane ab eo, confitentes peccata sua. Discipulis autem baptizantibus, multi non persistebant, ad Ioannem percurrentes, quod si quis percontaretur, quid amplius in Ioannis baptismo quàm discipulorum fuerit, nihil respondebimus. Vtrunque enim similiter spiritus expers erat, & vnam eandemque baptizandi causam habebat, vt scilicet, Christo conciliaret baptizatos: vt enim non semper peragrandō credituros congregaret, oportebat: quod & in Simone frater, & in Nathanael Philippus, baptizare constituerant, vt per id omnes sine labore adducerentur, & ad futuram fidem præpararentur. Quod autem nihil eorum baptisma præstaret, sequentia manifestant. Quænam? *Facta est autem questio, inquit, ex discipulis Ioannis, cum Iudæis de purificatione.* Contendebant semper cum Christi discipulis discipulis Ioannis, apud ipsum etiam Christum. Quum enim viderent eos baptizare, cœperunt aduersus baptizatos loqui, ac si Ioannes apud ipsos baptizando Christi discipulos excelleret, & aduocato aliquo ex baptizatis persuadere ei conabantur, non tamen persuaserunt, nam quod ipsi accesserint, non ille quæsierit, audi quo pacto Euangelista significauit. Non enim dixit Iudæum aliquem eos interrogasse, sed quæstionem ex discipulis Ioannis factam cum Iudæo de purificatione. Considera autem Euangelistæ lenitatem: non enim in quæquā inuehitur, sed pro viribus crimē extenuat.

quum quæstionem factam simpliciter dicit. Nam quod cō-
 tenderint, ex sequentibus patet, quæ etiam lenius exequi-
 tur. *Et venerunt, inquit, ad Ioannē, & dixerunt ei Rabbi, qui
 erat tecum trans Iordanem, cui testimonium perhibuisti, ecce hic
 baptizat, & omnes veniunt ad eū.* Hoc est, quem tu baptiza-
 sti, quem clarum & conspicuum reddidisti, is eadem quæ tu
 audet: non tamen dixerunt quem tu baptizasti, siquidem
 oportuisset eos & supernæ vocis, & spiritus sancti aduen-
 tus meminisse: sed, *Qui erat tecum trans Iordanem, cui tu
 testimonium perhibuisti: hoc est, qui in discipuli loco ha-
 bitus est, qui nulla ex parte nobis superior erat, is abs te di-
 scedens, baptizat.* Non autem verbis cum tantum dolore af-
 ficere, sed opera sua superari arbitrabantur. Omnes enim,
 inquit, ad eum veniunt: unde constat quod Iudæo cum quo
 disceptabant, ei miuimè persuaserūt. Hæc autem animi im-
 becillitate, & ambitione quadam loquebantur. *Qui ad hos
 Ioannes? non eos coarguit, veritus ne se relicto aliud quid
 mali aggredietur. Sed nō potest homo, inquit, accipere quic-
 quam, nisi fuerit ei datum de cælo.* Si meum prorsus testimo-
 nium accepistis, inquit, & verum id arbitramini, discite vel
 ex eo, noui me, sed illum in honore potiolem. Vos me audi-
 stis, vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim, Non
 sum ego Christus, sed missus sum ante illum: quod si testi-
 monij mei memores estis, dixistis enim, Cui testimonium
 perhibuisti, non modo ex eo non minuitur, sed augetur
 plurimum: præterea non meum, sed dei testimonium fuit.
 Si enim vobis fide dignus videor, inter alia & me ante il-
 lum missum professus sum. Vides quo pacto paulatim diui-
 nam vocem fuisse ostendit? ac si dicat, minister sum & mit-
 tentis mandata nuncio, neque humanam aucupor gratiam,
 sed eius patri qui me misit ministerium exhibeo: non er-
 go ad captandam gratiam testimonium perhibui, sed ad
 quod missus sum, id annunciaui: quare nolite me propterea
 magnum existimare, hoc enim illius ostendit magnitudi-
 nem, ille nanque rerum dominus: idcirco addit, *Qui ha-
 bet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat & audit*
Supra. 1. d. eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Et quamobrem qui
*& Lu. 3. d. dicit: Non sum dignus, vt solvam eius corrigiam calceamē-
 ti: amicum se eius in præsentia dicit: non vt extollat se, ne-
 que vt laudet, sed vt hanc maximè curam habere, neque in-*
 uito

uito se, & ægrè ferente id fieri, sed cordi sibi & quàm gratissimum esse ostendat: & hæc sunt quorum gratia maximè omnia fecit, quæ omnia amici appellatione significauit: nō enim tam ministri sponsi quàm amici lætantur, & in eius nuptiis exultant. Non ergo paritatem, absit, voluptatis magnitudinem demonstrare voluit simul & eorum imbecillitati indulgens: amicum se dicit: nam & ministrum se dixerat, cum inquit: *Missus sum ante illum.* Præterea quoniam ægrè ferre Iesu opera putabatur, sponsi se amicum appellauit, vt ostenderet non modo non ægrè ferre, sed maiorem in modum lætari. Hoc enim effecturus, veni, inquit, & tantum abest, vt molestè eius opera feram, vt tum maximè dolerem, si non fierent, si ad sponsum sponsa non accederet, dolore tunc afficeret: non autem nunc cum testimonium nostrum re comprobatur. Hinc enim probamur, cum id quod volumus contigit, & sponsa sponsum cognoscit, & vos hoc testimonio perhibetis; cum dicitis quod omnes veniunt ad eum: hoc mihi curæ fuit, & propterea omnia feci: cum verò in præsentia cōtigissè videā, gaudeo & exulto. Sed quid significat illa particula. Qui stat, & audit eum? ex similitudine ad propositum venit. Cum enim sponsi & sponsæ meminisset, quomodo sponsalia fiant ostendit, per vocem videlicet & doctrinam: ita ecclesia conciliatur deo, quam obrem Paulus, inquit: Fides ex auditu, auditus autem per vocem dei, hac ego voce gaudeo. Id autem verbum, qui stat: non temerè posuit, sed vt res suas compositas, & iam sibi standum, & dantem illi sponsam audiendum ostēdat, & quod seruus sit, & minister, & spes, & gaudium suum re euenerit, prosequitur. *In hoc ergo gaudium meum impletum est.* Perfectum est, inquit, opus, & officium meū, nec amplius habens quod faciamus. Deinde non præsentem tantum, sed futurum merorem prohibens, & futura ex dictis & factis confirmat. *Illum, inquit, oportet crescere, me autem minui.* Hoc est, meum feci officium, iam cessabo. Illius opera nunc augentur: quod enim nunc formidatis, non in præsentia tantum erit, sed maius in dies fiet, quod maximè res nostras claras ostendet. Propterea & veni, & gaudeo, quoniam Christus magnum accepit incrementum, & ea euenerunt, quorum gratia omnia fecimus. Animaduerte quàm leniter, quàm sapienter illorū sedauit affectus,

Rom. 10 2

& inuidiā extinxit, & frustra id eos tentare demōstrat, quibus verbis maximē eorū sedat malitiam. Idcirco enim adhuc eo viuentē, & baptizantē hęc tractata sunt, vt Christi excellentiam testaretur, neque quispiā incredulitatis excusationē haberet: neque enim à seipso hęc dixit, neque aliis interrogantibus ipsi & percontatores erant, & auditores. Nam neque sponte sua id dicenti ita credidissent, vt post interrogationem. Quum enim respondentem, audirent, eius certam habuerunt sententiam. Iudēi autem eo quod ad ipsum miserunt, & eius non crediderunt testimonio, idcirco merito sibi omnem præciderunt excusationē. Quid igitur hinc erudimur? Quod omnium malorum causa est gloriæ insania, hęc illos in contentionum traxit, hęc temerario ausu excitauit, vt ad Iesum venientes dicerent: quare discipuli tui non ieiunant? Fugiamus hunc affectum dilectissimi, vt gehennam fugiamus. hic nāque maximē eius ignem accendit, hic diaboli vudique ditionem propagat, hic ætatem & dignitatem omnem seuisimo præmit imperio, hic ecclesias illuc distrahit, hic ciuilia opera corrumpit, donios funditus, ciuitates, populos, gētes euertit: & si in desertum venerit, multam & illic vim ostendit. Nam qui sæpenumero pecunias & mundi illecebras, & violentiores corporis voluptates valere iubent, hi nonnunquam inani gloria capti, omnia perdiderunt. Qui multum laborauit, propter hunc affectum non laborantis, sed grauiter peccantis præmium accipiet, Phariseus quam publicanus propter inanē gloriam minus meruit. Verum hanc accusare nullus labor, omnes enim consentiunt, id autem quærendum quo pacto vincamus. Quomodo igitur possumus? Si gloriam gloriæ comparabimus. Quemadmodum enim terrenas diuitias contemnimus, cum alias speramus diuitias: ita, & huius vitæ gloriam, cum longe maiorem & veram gloriā coniectabimur, contemnemus. Hęc namque inanis & stulta est, & nomine tantum, non, re gloria: illa vero cœlestis, vera, quæ non homines, sed angelos, & archangelos, & angelorum dominum, imò & cum his etiam homines laudatores habet. Si illud spectaculum contemplaberis, si illas coronas noueris, si ad illum, plausum te transfuleris, nunquam aduersum te terrena poterunt præualere. neque hęc magnificies, si habebis: si minus, non quæres. Etenim in huius sæculi regis nemo

mo satellitum, iis omiſſis quibus coronato regi, & in ſolio ſedenti placeat, graculorum voces, muſcarum & culicū obuelentium ſtridorem proſequitur, neque enim iis vlla ex parte potiores hominum laudes inueniuntur. Humana igitur intellecta miſeria, omnia in tutiſſimos recondamus theſauros, & manentem & incorruptibilem gloriam inquiramus. Quam vitam omnes conſequamur, Cratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſinul & ſpiritu ſancto, in ſecula ſeculorū, Amē.

HOMILIA XXIX.

EX CAP. III.

*Q*ui de ſurſum venit, ſuper omnes eſt: qui eſt de terra, terra eſt, & de terra loquitur. Graue quiddam eſt gloriæ amor, graue inquam, & multarum ipſa ſpinarum plena gloria, & quæ difficile tolli poteſt ſera, & multorum capitum beſtia, & in eos quibus fouetur, quibus ſuſcipitur armata. Quemadmodū em̄ vermis ligna ex quibus naſcitur, & rubigo ferrū conſumit, ita inanis gloria altricē ſui animā perdit. Quare multa opus eſt diligentia, vt hunc tollamus affectū. Cōſidera quid hoc in loco diſcipulis ſuis hoc morbo affectis dicat Ioannes, & vix eos placat. Ad ſuperiora etiam hoc addit. *Qui de ſurſum venit ſuper omnes eſt, qui eſt de terra, terra eſt, & de terra loquitur.* Cum meum, inquit, ybique extollatis teſtimonium, & digniſſimum fide eſſe dicatis, illud vos ſcire neceſſarium eſt, non licere, vt is qui è celo venit, à terreno homine fidem accipiat. Quid autem illa particula. *Super omnes eſt*, ſignificat? & quid vobis per eam oſtenditur? Quod nullius indiget, ſed ipſe ſibi ſatis eſt, & omnium maximus: ſed ex terra & de terra loquentem dicit, non ex ſua, ſed ex Chriſti ſententia. Si terrena, inquit, dixi vobis & nō creditis. Baptiſma, terrena adpellauit, non quod terrenum ſit, niſi ineffabilis generationis ipſius comparatione, ita nunc de terra loqui ſe dicit ſua diuinæ doctriinæ comparata. Nihil enim aliud, de terra loqui, ſignificat, quā paruas & humiles facultates ſuas, & quales credibile eſt terrenam accipere naturam, ſi cum dei magnitudine conferantur. Si quidem apud deum omnes ſapientiæ theſāuri recōduntur. Quod autem de humanis ra-

tionibus nō loquatur, inde constar: *Qui de terra est* (inquit) *de terra loquitur*. Atqui non totus erat ex terra, sed pro parte, nam & animam habebat, & spiritus particeps erat, quæ minime de terra sunt. Quomodo igitur de terra esse dicit? Animaduertisne nihil aliud quàm paruū se, & nullius se-
re momenti, vtpote humi reptantem, & in terra natum: Christum autem cœlitus nobis demissum significari? His omnibus eorum. affectum extinguens, iam audentius de Christo loquitur: antea enim superuacaneū erat verba nul-
lum in auditorem mētibus locum habitura effundere: cum autem spinas inciderit, merito iacit semina, inquiens:

Qui de sursum venit, super omnes est: & quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur: & testimoniū eius nemo accipit. Cum magnum quiddā & sublime de Christo locutus esset, rur-
sus in humiliorem de eo sermonem descendit. Illæ nanque particulæ: Quod audiuit, & vidit: magis secundum homi-
nem dictæ sunt. Non enim visu, neque auditu norat quæ norat, sed suapte natura perfectus ex patris sinu procedēs, neque præceptore indigens. Sicut, inquit, cognoscit me pa-
ter, & ego cognosco patrem. Quid autem significat: *Quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur?* Quoniam per hos

Infr. 10. c

sensus omnia certe cognoscimus, & digni videmur quibus credatur, cum vidimus aut audiuius, vt vtpote qui ne-
que fingimus, neque mendacia dicimus. Idcirco vt rem con-
firmet, inquit Ioannes: *Que audiuit & vidit, hoc est, verif-
sima: ita & nos sæpenumero sciscitamus.* Vidistine, an au-
disti? quod si fatebitur, certum arbitramur testimonium.

Infr. 5. c

Ipse autem cum dicit: Sicut audio iudico: & quæ audiui à
patre meo loquor: & quæ vidimus, loquimur: & id genus
alia, non ea gratia dicit, vt aliunde eum accepisse intelliga-
mus: Id enim arbitrari, vltimæ amentię est: sed vt omnem
impudentibus Iudæis auferat suspicionem. Cum enim non
dum debita de se opinio haberetur, frequenter ad patrem
confugit, inde verbis suis fidem faciens. Et quid admiraris,
si ad patrem, cum & ad prophetas & scripturas sæpe descē-
dat, & eorum adducat testimoniū? Ille sunt, inquiēs, quæ
testimoniū perlubent de me. Nunquid prophetis mino-
rem ipsum dicemus, cum eorum accipiat testimoniū? Ab-
sit: nam propter auditorum imbecillitatem ita loquitur, &
à patre audire se dicit, quæ loquitur, non quod magistro

Infr. 7. f

indigeret,

indigeret, sed ut illi crederent non esse mendacium. Verba autem Ioannis hoc significant, mihi opus est audire ab illo, de sursum enim venit, qui hæc nunciat, quæ ipse solus manifestè nouit. Ea nanque verba videlicet, *Audiuit & vidit*: hanc significant certitudinem. *Et testimonium eius nemo accipit*. Atqui & discipuli & multi alij acceperunt, quomodo igitur inquit: Nemo accipit? hoc est pauci, & hoc nunc: nam si neminè dixisset qua ratione addidisset, qui accipit eius testimonium? Signauit, quia deus verax est. Hoc & in loco discipulos suos tangit, ac si non multum ei credituri essent. Quod enim neque deinceps ei crediderint, ex sequentibus constat. Propterea cum esset in carcere, ad Iesum eos misit, ut ei magis conciliarentur: illi autem vix tunc crediderunt: quod Christus significans dicebat, Beatus qui non fuerit scandalizatus in me: & propterea nunc dicebat Ioannes, *Et testimonium eius nemo accipit*: discipulos suos erudiens, & tantum uon dicens quod pauci essent ei credituri, & idcirco verbis eius non creditis. Quæ enim vidit, loquitur: simul & Iudaicam tangit insaniam, atque dementiam. Quod & Euangelista in principio his verbis coarguit: In propria venit, & sui eum non receperunt: hoc non venientis, sed non recipientium peccatum est. *Qui accipit eius testimonium, is obsignauit, quia deus verax est*. Hic & eos perterret, cum ostendat qui Christo non credit, eum non modo non ipsi sed ne patri quidem credere. *Quem enim misit deus* (inquit) *verba dei loquitur*, Loquitur enim, quæ ab illo accipit, & credens illi credit, & incredulus non credit. *Signauit* autem, hoc est, ostendit. Inde his verbis timorem auget: *Deus verax est*. Neque enim aliter quispiam ea non crederet, nisi mittentem deum, mendacij insimularet: & cum nihil aliud quàm de patre loquatur Christus; qui eum non audit, non audit mittentem patrem. Videtne quantam formidinem eis incutiat? Primum Christum infideles audire contemnebant, ideo periculi magnitudinem eis proposuit, ut discerent, quod qui Christum non audiunt, neque deum audiunt. Hac deinde ratione imbecillitatis eorum magnitudinem exponit. *Non* (inquit) *ad mensuram dat deus spiritum*. Et ut dixi, rursus ad humiliorem descendit sermonem, eumque & varium, & intellectu facilem auditoribus reddit. Neque enim aliter incutere, & auferre metum poterat.

Mat. II. a

& Luce.

7. d

Supr. I. a

Nam si de eo magnum & eximiū dixisset, non utique credidissent, sed contēpserissent potius: idcirco ad patrem omnia refer. Rursum tanquam de homine Christo disputans, quid autem inquit? *Non ad mensuram dat deus spiritum?* Nos omnes, inquit, ad mensuram spiritus operationem accipimus, nam spiritum hoc in loco operationem dicit, Hæc enim est quæ diuiditur, ille sine mensura & integram habet operationem: quod si operationem eius metiri nemo potest, longe minus substantiam: vidēsne spiritum infinitum? Sed quisnam omnē spiritus accepit operationem? Qui dei opera nouit, qui dicit? Quod audiuius, loquimur: & quod vidimus, testamur. Quid igitur iure dubitandum est? Nihil enī nisi quæ dei sunt dicit nihil nisi quæ spiritus. Et primum quidē de verbo Dei nihil loquitur, sed à patre & spiritu doctrinæ suæ fidem cōparat. Quod enī deus esset, norant: quod spiritus etiam, intelligebant, quanuis non debitam de eo haberēt opinionem, ignorabant autem filium: propterea ad patrem & spiritum semper confugit, & inde verba sua confirmat: hæc nanque abdita causa si quis per se ipsum hoc consideraret, valde Christi minueret dignitatem. Non enim propterea crediderunt, quoniam spiritus operationem haberet, neque eius indiget auxilio, sed sibi ipsi sufficiens est. Verum imbecilliorum suspitione cognita his utitur verbis. Hæc autē dico, ne simpliciter scripturas prætereamus, sed dicentis considerationem, & auditorum imbecillitatem, & alias in scripturis causas perscrutemur. Non enim omnia ut volunt præcepteres, sed multa secundum auditorum imbecillitatem loquuntur. Quamobrem Paulus: nō potuit, inquit, vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedit, nō escam, Volebam, inquit, tanquam spiritualibus loqui, sed non potuit: non quod ipse loqui non posset, sed quod auditores intelligere nō poterant: ita & Ioannes maiora discipulos docere voluisset, sed illi non patiebātur, hæc gratia in humilioribus versatur. Diligēter igitur inuestiganda sunt omnia. A scripturis enim spiritualia arma accipimus, verum si ea nos induere, & discipulos armare ignorabimus, ipsa quidem proprias habēt vires, accipientibus autem nihil afferūt utilitatis, Esto thorax, & galea firmissima, & clypeus & hasta, inde quis thoraca pedibus, galeam pro capite

1. Ioā. 1. a

1. cor. 3. a

capite oculis aptet, clypeo non pectus, sed pedes protegat: nunquid huic homini ea arma quid conferent, & non potius lædent? Plane hoc constar, non tamen armorum culpa, sed iis uti rectè nescientis. Ita & in scripturis vsu venit, si earum ordinem confundemus, ipsæ quidem vim suam retinent, nobis autem nil conferunt. Hæc ego & priuatim, & publicè vos frequenter erudiens, nihil ampliùs proficio, sed secularibus rebus omne vos tempus affixos & implicitos vi deo, Spiritualia vero ne in somniis quidem coniectaminis propterea negligimur & pro veritate certantes non multum valeamus, sed ridiculi gentilibus, Iudæis, & Hæreticis efficimur, quod si ut in his, aliis quoque rebus, negligentia vteremini, nec sic quidem vobis esset ignoscendum. Sed in secularibus negociis vnusquisque ense acutior est, & summa diligentia artes exercet, & rempublicam gerit, in necessariis autem & spiritualibus quantàuis desidia torpemus, superuacuis tanquam necessariis vtentes, & necessaria arbitratæ vtentes. An nescitis non superioris tantum ætatis hominū gratia scripturas editas, sed nostras? Nōne audis Paulum dicentem: Hæc ad nostram doctrinam scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt, ut per patientiam & con-

Rom. 15. a

solationem scripturarum spem habeamus? Et licet me frustra loqui non ignorem, non tamen cessabo: ita enim apud deum excusabor, quanuis nemo me audiat. Qui attentè audientibus loquitur, is laboris præmium habet auditorum persuasionem. Cuius autem verba non audiuntur, neque tamen cessat, plurimi faciendus est, cum deo placere adnitatur, & nemine attendente suum impleat officium. Verum licet maius nobis ex contemptu nostro præmium proueniat, id tamen minus desideramus modo ad vestram aliquid salutem proficiamus, maximam mercedem probitatem vestram ducentes. Hæc dicimus, non ut molestam & grauem vestram faciamus orationem: sed ut affectum in vos nostrum ostendamus, & quo ob desidiam vestram doctore afficiamur, vos non lateat. Qua desidia vtinam omnes liberi, magna spiritualium cura suscepta, celestia bona consequamur; gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

IN CAP. IOANNIS III.
HOMILIA XXX. EX CAP. III.

Pater diligit filiū, & omnia dedit in manu eius: Qui credit in filiū, habet vitam eternā. Qui autem incredulus est filio, &c. Magna assiduitas & humilitatis utilitas in omnibus rebus ostenditur.

Per eam enim artes meliores reddimus, cum repetere omnia à magistris discere nequeamus, per eam paulatim ciuitates condimus, per eam vitam nostrā sustentamus. Neque admireris, si tantū in secularibus virū habeat, quādoquidem & in spiritualibus plurimum possit. Sic enim ab idololatria liberari Iudæi potuerunt paulatim, & in paruis & humilibus rebus à principio, neque doctrinæ, neque vitæ gratia eruditi. Sic post Christi aduentum, cum sublimioris iam doctrinæ tempus esset, omnes accesserunt apostoli, nihil primum altum, vel arcanum locuti. A paruis Christus multitudini exorsus est: ita & in præsentia Ioānes, tanquam de homine quōdam admirabili loquitur, alta autem & sublimia per vmbra interferit. Primū dixit: Nō potest homo à semetipso accipere quicquam. Inde altius quiddā attingēs: Qui de sursum, inquit, venit, supra omnes est. Rursus ad humilia descendens post alia multa. Non ad mensuram, inquit, dat deus spiritū. Inde prosequitur. *Pater diligit filiū, & omnia dedit in manu eius.* Inde cum supplicij vim intelligeret, neque ita multitudinis animos bonorū promissione, vt suppliciorum formidine moueri, his verbis sermoni suo finē imponit. *Qui credit in filiū, habet vitam eternam, qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum.* Rursus ad patrem supplicij rationem refert, non enim dixit ira filij, quanuis ipse sit iudex: sed dei, vt maiorē illis metum incuteret. Nunquid ergo satis est ad vitam æternam in filium credere? Minimè. Non enim omnis, inquit, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnū cœlorum. Et peccatum in spiritum, vel solum est satis quod in gehennam detrudat: & quid de patre loquor? Nam si in patrem, & filium, & spiritum sanctum recte credideris, nō autem recte vixeris, nulla tibi ad salutem utilitas. Quum ergo dicit: Ipsa est vita æterna, vt cognoscant te solum verum deum, nolimus hoc nobis ad salutem satis arbitrari. Opus nāque nobis est & vitæ, & morum puritate pollere, & licet hoc in loco dicat: Qui credit in filiū, habet vitam æternam

Supra. 3. d

Mat. 7. c

Infr. 17. a

æternā. Nec bona tātūm, sed suppliciorū quoque formidinem proponit, *Quod qui incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum: Nō tamen dicimus satis esse solam fidem ad salutem, quod quæ de vita sæpe in Euangelis dicuntur, ostēdunt.* Cur enim nō dixit, ipsa est vita æterna sola: neque qui credit in filium solum, habet vitam æternam: sed in utroque vitam esse significauit? Nam nisi mores sequantur, sequetur supplicium. Et non dixit in eo: sed, *super eum*: hoc est, nunquam ab eo discedet. Siquidem ne tēporalem fore mortem putares, cum dicit: *Non videbit vitam*: id verbū posuit, vt eius demonstrarēt perpetuitatem. Quod fecit, vt per hæc verba eos ad Christū traheret. Quamobrem non priuata, sed cōmuni ad eos admonitione vsus est, vt facilius alliceret. Non enim, inquit, si credetis & non credetis, sed in cōmuni loquitur, ne qua posset exoriri suspicio, & vehemētius quā Christus. Siquidem Christus: Qui nō credit iam iudicatus est: hic autem, *Non videbit vitam, sed ira dei manet super eum.* Et meritō sane. Neque enim idem est aliquem de seipso loqui, & de altero. Christū ambitionis causā ita loquutum & iactatum existimassent, Ioannes hac carebat suspicione. Quod si postmodum Christus vehementiori sermone vsus est, ea potest ratio asferri, quod iam magnam de ipso Iudæi opinionem conceperant.

*U*T ergo cognouit Iesus, inquit, quia audierūt Pharisei, quia Iesus plures discipulos facit, & baptizat quā Ioānes: quāquā Iesus non baptizaret, sed discipuli eius: reliquit Iudæā, & abiit iterum in Galilæam. Ipse quidem non baptizauit, sed nunciij quum vellent auditores in eius odium excitare, ita ferebāt. Sed quam gratia discessit? Non formidinis, sed vt eorum leniret inuidiam. Poterat nanque & insultantes cohibere, sed noluit hoc frequenter facere, ne de eius incarnatione diffiderēt. Et si sæpius impulsus fugisset, id etiam suspiciosum multitudinī fuisset: propterea multa more hominis operatus est. Quemadmodum enim credi voluit deum esse, ita & carnem suscepisse: hanc ob rem Petrum corripit, dicentem: Abstine a te domine, non erit tibi hoc. Tantæ hoc sibi curæ fuit. Nam in ecclesiastica doctrina non parua hæc portio est, & salutis nostræ principium, cuius gratia omnia & facta, & perfecta sunt. Sic mors sublata est, & peccatum, & maledictum abolitū, & plurima vitæ nostræ collata sunt

Cap. IIII

Mat. 16.

bona: ideo maximè suam voluit incarnationem credi, quæ nobis principium & fons est innumerabilium bonorum: hinc non humanitatem, sed diuinitatem potius latere permittit. Recedens ergo ad eos rursum se contulit, vnde prius venerat. Neque ab re in Galilæam concessit, sed vt magna apud Samaritanos operaretur, ea quæ deum decerēt sapientia, & vt nullam Iudæis ne impudētē quidem exculationem relinqueret, quod Euangelista his verbis significauit. *Oportebat autem eum transire per Samariam.* Vt ostenderet præter itineris rationem hoc fecisse, cuius exemplum & Apostoli sequuti sunt. Quemadmodum enim illi Iudæorum persecutionibus tunc temporis agitati, ad Gentes profecti sunt ita & Christus, quū ab illis fugaretur, ad has venit: vt & in muliere fecit Cananæa. Hæc autem facta sunt, vt omnem Iudæis auferret exculationem, ne dicerent se relictis, Christum ad incircuncisos profectum. Idcirco excusantes se discipuli, dicebant: Vobis oportebat primum loqui verbum dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Et ipse iterum: Non veni nisi ad oues quæ perierant domus Israël. Et iterum: Nō est bonum accipere panem filiorū, & dare canibus. Quum autem eum Iudæi expulerunt, portam gentibus aperuerunt: neque etiam sic in Samariā principaliter profectus est Christus, sed per eam iter fecit. *Præteries ergo, venit in ciuitatē Samaria, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autē illic fons Iacob.* Quam gratia tanta hunc locum diligentia narrat Euangelista? Ne postmodum audiendo mulierem dicentem, Iacob pater noster dedit nobis hunc puteum, mireris. Etenim is locus erat, vbi pro Dina, Leui & Simeon indignati, grauem illam cædem patrati sunt. Et quoniam ad hoc ventum est, non ab re fuerit subtexere vnde Samaritani originē habuerint. Locus is omnis Samaria appellatur. Vnde igitur appellati sunt? Samor mons à conditore dictus est, vt testatur Esaias, & caput Samarorum Ephraim. Habitatores autem non Samaritani, sed Israëlitæ appellabantur: procedente tempore deum offenderunt, & regnante Phacee surgens Thelgamasa, & multas ciuitates occupauit, & Ele subdidit, quo interempto Osee regnum tradidit. In hunc insurgens Samanasar, alias cepit ciuitates, & tributarias fecit. Huic

Osee

Act. 13. g

Matt. 5. c
Ibidem c

Gen. 34. d

Samaritani
in vnde di
cti.

Esa. 7. b

4. Reg. 15.

f. 2.

Para. 28.

Osee primū patuit: inde defectione facta, Aethiopibus cō-
 federatus est: quod quum Assyrius rex intelligeret, gētem
 illam obsessam cepit, neque amplius illic habitare permisit,
 veritus ne iterum deficerent, sed Babylonem & in Medos
 translatis, collectitiam hinc inde multitudinē in Samariam
 habitatum misit, vt in posterū firmum sibi imperium fami-
 liaribus incolis confirmaret. His peractis volens deus pote-
 statē suam ostendere, quōdque non imbecillitatis, sed pec-
 catotum gratia Iudæos Assyriis tradiderit, leones in Barba-
 ros emisit, qui vniuersam gētem perderent. His regi nūcia-
 tis, misit sacerdotem quendam, qui populo exponeret leges
 dei: non tamen omnino, sed ex parte impietatem exuenit.
 Procedente adhuc tempore idolorum cultu abiectio, dei
 cultum complexi sunt. Quum ita se res haberēt, reuersi Iu-
 dæi, his vtpote alienigenis, & hostibus æmulabantur, & à
 monte Samaritanos nuncuparunt, nec parua hinc inter eos
 cōtentio, neque enim omnes scripturas recipiebāt, sed Mosi
 duntaxat, prophetas paruipendebant. Nitebantur tamen in
 Iudaicā se inserere nobilitatem, ad Abraham & progeni-
 torū, & genus suum referētes, vtpote qui Chaldaus fuisset,
 & Iacob patrem appellabāt, vtpote Abrahāam nepotem. Iu-
 dæi autem cum cætētis & hos abominabātur: vnde Christo
 exprobrabant, dicentes: Samaritanus es tu, & dæmonium
 habes. Et quum descendisset ab Hierusalem Hieticho, hac
 gratia Christus Samaritanum vilem, cōtemptūque & ab-
 ominabilem apud eos in se misericordiam opetantem: & in
 decem leprosis vnum alienigenam, propter hoc Samarita-
 num dicit, & ipsis discipulis ita mandauit. In viam gentium
 ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis.
 Neque historiæ duntaxat gratia prædij Iacob meminit E-
 uāgelista, sed vt Iudæos iamdiu repulso ostenderet. Siqui-
 dem progenitorū temporibus pro ipsis ea loca Samaritani
 occuparant: quæ enim eorum maiores cum sua non essent,
 ceperāt, ea hi ob desidiā suā & iniquitatem iam pridem
 possessa amiserunt. Ita & nihil maiorum virtus confert, si
nepotes degenerarent. Barbari enim quum primū leones
 experti sunt, ad Iudaicum ē vēstigio cultum redierūt: bi tot
 affecti suppliciis, mores suos minimē emendarunt. Huc ita-
 que Christus venit, mollem & lasciuam vitam expellēs, la-
 boriosā autem & difficilem nos erudieus. Non enim iu-

Infr. 8.f

Matt. 10.
a. & Lu-
ca 10.f

mentis vsus est, sed adeò intentè vadit, vt ex itinere fatigetur. Hoc semper admonet, vt sibi ipsi quisque seruiat, neque querat superflua, neque multis indigeat. Adeò enim omni nos superfluitate alienos voluit, vt multis necessariorum se fraudaret. Idcirco dicebat: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Propterea plurimum in montibus versatus est, & in desertis, nou perdius tantum, sed perniox. Hoc David annuncians inquit, De torrente in via bibit: vt eius tolerantiam demonstraret. Idem hoc in loco significat Euangelista, *Fatigatus enim ex itinere, sedebat sic super fontem: hora autem erat quasi sexta, venit mulier de Samaria haurire aquã. Dicit Iesus: Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierat in ciuitatem, vt cibos emerent.* Hinc itineris studium, & cibi contemptum intelligimus, quã tãquam re superuacanea, vtatur, ita discipuli res suas dispensare didicerat. Non enim parabant viaticum, quod & alius ostendit Euangelista, quum de fermento Phariseorum loquentem dicit, quod putabant panes nõ ferre. Et esurientes inducit spicas decerptas manducare, & ad sicum ob famem venisse: hæc nil aliud quàm v̄tris contemptum, & eius seruitium paruipendere nos admonent, Considera, quæso, hoc in loco nihil ferentes discipulos, neque à principio dici vllam victus curam habentes: sed quo tempore omnes prædent, cibos emptum proficiuntur: nõ vt nos qui cum primũ mane exurgimus, ante omnia coquos aduocamus, & de parandis epulis & mensa diligenter verba facimus: inde alius opera damus, secularia diuinis præponentes, & quæ superflua habenda essent, tanquam necessaria exequimur: ideo omnia præposterè aguntur. Cõtra autem spiritualium primũ rationem, & quidem maximam habere, quibus perfectis hæc alia deinceps attingere oporteret, Neque laboris studiosus tantum, sed humilitatis, nõ fatigatus dũtaxat ex itinere sedisse, sed relictus solus dimissis discipulis, hic Iesus ostẽditur. Atqui poterat vel nõ omnes dinutere, vel alios sibi ministros cõparare. Noluit: etenim discipulos quoque his moribus assuefecerat. Et quid mirũ, dixerit fortasse quispiã, si humiles erant piscatores & tentoriorum opifices? Erant sane. Verum repente ad ipsum cœlũ euolarunt, & cunctis regibus clariores euaserunt, digni habitũ, qui vniuersi orbis domini familiaritate fruerẽtur, & eũ

vbique

Mat. 8. c
& Lu. 9. g

Psalmo
109. b

Mat. 16. a
Ibid. 12. a
Ibid. 21. b

vbique admirabilem sectarentur. Illud præterea non ignoratis, quod quanto quis humiliori gradu ad dignitates assumitur, facilius in superbiæ insaniam effertur, utpote qui expers sit repentinæ & insperatæ honoris. In hac eos humilitate Christus cōtinuit, & ut ab omnibus se abstinere, neque ministris indigerent. *Ipsæ autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem.* Vides laboris, caloris, & discipulos expectandi gratia, sedisse Iesum? Norat enim quid apud Samaritanos esset euenturum. Non tamen propter hoc principaliter venit. Neque si propterea nō venisset, erat adueniens muliercula repellenda, quæ summam erat attentionē præstatura. Iudæi enim ad se venientem expulerunt, Gentiles alio proficiscentem ad se trahunt. Illi inuidebant, hi credunt; illi indignabantur, hi admirantur, adorant. Quid igitur, erat tot hominum salus contemnenda? tam prompti animi relinquendi? indignum sanè divina fuisset benignitate. Quare cum debita sapientia cuncta ab eo disponantur, sedendo corpus reficiebat iuxta fontem. Erat dies medius, quod Euāgelista his verbis significauit: *Hora erat quasi sexta, & sedebat sic.* Quid autem per hoc verbum, *sic*, intelligitur? Non in sella, nō in loco honoratiori, sed in terra, ut cōtingit. Venit mulier ex Samaria haurire aquā. Ecce mulierem propter aliud egressam ciuitatem, ut impudētibus Iudæorum obiectionibus silentium imponatur, & ne quis dicat eum suū ipsius præceptum transgredi, cum mādēt, ne in Samaritanorum ciuitatem ingrediantur, ipse eos alloquitur. Quos autem dicit nōdum venisse discipulos, ea id gratia meminit Euangelista, ut multas sermonis Iesu ad mulierem occasiones afferret. Quid ergo mulier? cū à Iesu aquā peteretur, dicēte: *Da mihi bibere.* *Quomodo tu inquit, Iudæus cū sis, bibere à me possis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim contutuntur Iudæi Samaritanis.* Vnde eum Iudæū esse cognouit? Ex habitu fortasse & sermone. Tu autē mulieris ingenium considera. Nam si cauendum erat, Iesum quàm illam cauere potius decebat: Non enim dixit, non contutuntur Samaritani Iudæis: sed Iudæi Samaritanis. Abstinet tamē mulier à consuetudine ne peccet, cum alterum sua causa peccaturum arbitraretur. Neque tacuit, sed sententia sua quod esset, præter legem corrigit. Sed illud posset quispiam dubitare, quanā gratia ab ea bibere petierit, cum lex non per-

Mat. IO. c

mitteret. Si quis diceret Iesum præuidisse nō daturam, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quod nihil iam referebat eiusmodi obseruationes præuaricari. Qui enim alios ad præuaricationem inducit, ipse longe magis præuaricatur. Nō enim quod ingreditur, inquit, per os inquinat animam, sed quod procedit de ore. Nō parum autem Iudæos accusat hic Iesu ad mulierem habitus sermo. Illi enim sæpenumero & verbis & re allecti miuimè passī sunt persuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quam primū capitur, ipse Iesus ratione hac & via non instabat. Si qui accedebant, non prohibebat, quanuis discipulis dixerat: In ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis, ne accedentes offendatis. Id euim quā indignissimum erat eius humanitate, quare respondet mulieri: *Si serues donum dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquā uiuam.* Primum dignā quæ audiat, eam indicat, neque contemnendam: deinde quis ipse sit, celat. Nam si hoc scisset, euestigio paruisset, quod de Iudæis haud dicendum est: qui cum admonerentur, nihil tamen periebant, nihil dicere cupiebant, quod aliquid afferret utilitatis, sed contumelia affectum expellebant. Mulier autem Samaritana quā mansuetè respondeat, quæso animaduerte. *Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus est: unde ergo habes aquam uiuam?* Iā omnē ab ea quod uilis esset, & unus ex vulgi hominibus, suspicionem amouit. Neque enim simpliciter hoc in loco dominum, sed honorificè appellat, quot ex sequētibus apparet. Nō enim irrisit, nō exprobrauit, sed primū hæsitauit. Quod si non cōtinuo intellexit, minimè mirum. Neque enim Nicodemus intellexerat: inquit enim, Quomodo possunt hæc fieri? Et iterum: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? Et iterū, Nūquid potest in uterum matris iterato introire & renasci? Hæc autē mulier longè verecundius: *Domine, (inquit,) neque in quo haurias habes, & puteus altus est, unde ergo habes aquam uiuam?* Aliud Christus dicebat, aliud illa intelligebat, tantum verba accipiens, neque altum aliquid pertinere poterat. Atqui petulantius respondere licuisset: Si haberes aquā uiuam, non me peteres, ipse eam acciperes: sed te iactas. Verum nihil tale loquuta, mansuetè à principio per omnem sermonem respondit: primum inquit, *Quomodo*
tu su-

tu Iudæus cum sis, bibere à me possis? Neque tanquam ad alienum & inimicum ita locuta est: Absit, vt tecum homine alieni à gente nostra animi & infesti, quicquam cōmuni cem. Deinde cum magna loquentem audiret, & ea quæ int̄mici maximè carpsissent, non derisit, non cauillata est: sed, Nunquid, ait, tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis patrem hunc, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? An imaduerte quo pacto in Iudaicam se inserit nobilitatē: hoc est, Ille hac vsus est aqua, nec habuit quod nobis maius daret. Ostendit autem magnū quiddam & altū ex primo responso intellexisse. Ea namque particula, Ipse ex eo bibit, & filij, & pecora, nihil aliud significat, quā potiorē quādam aquā concepisse, eā tamē neque inuenire, neque manifestē cognoscere, Vt autē apertius dicam, nō potes, inquit, dicere, Iacob hunc nobis fontem dedisse, alio autem vsū, nam & ipse, & filij, & nepotes eius ex hoc biberunt, neque bibissent, si habuissent potiorē. Tu ergo hoc potiorē alium neque dare poteris, neque habes, nisi te quā Iacob maiorem profitearis. Vnde igitur quā te daturum polliceris aquā habes? At Iudæi non tāta vfi essent modestia, qui eadem de re sermone habito, & eiusdē aquæ mētionē facta, nihil vtilitatis cōsequuti sunt. Cum verò Iesus Abrahæ meminisset, *Infra. 8. g* lapidibus cū persecuti sunt: mulier autē incredibili mansuetudine in medio diei æstu patiēter & dicit & audit. Nec ei quicquam in mentē venit, quod Iudæus dixisset: Credibile est ipsum insanire & delirare, me ad fontem expectauit, & verbis iactabundus nihil præstitit, sed expectat & sedet, dū quod quærit inueniat. Quod si mulier Samaritana tantam adhibet diligentia, vt aliquid vtilitatis consequatur, neque à Christo discedit, quāuis eum adhuc ignoret: quā nos veniam consequemur qui eum non ad fontem, nō in deserto, non in meridie, neque in solis æstu ardētissimo, sed sub aurora, sub hoc tecto ad vmbra intuemur, nō tamē quicquā audire patimur, sed desideramus? Illa ita Iesu verbis attendat, vt alios aduocet: Iudæi non modo neminem aduocant, sed accedētes prohibent, impediuntque dicentes: Videte num ex principibus aliquis credit in eum, aut ex Phariseis? Sed turba hæc quæ non nouit legē maledicti sunt: Imitemur igitur Samaritanam alloquamur Christū. Etenim medius nostrū in præsentia adest, & per prophetas & discipulos suos

IN CAP. IOANNIS IIII.

nobiscum loquitur, Audiamus, & credamus, quandiu frustra & inutiliter viuemus: facere enim quę deo non placēt, id demum est frustra & inutiliter viuere, vel potius perditē. Cum enim datum nobis tempus in nullam impendimus vtilitatem, inutilis impensę vltimum daturū supplicium hinc migrabimus. Nūquid qui pecunias ad negociationem acceperit, easque prodegerit, ab eo creditor rationem exiget: qui autem vitę munus perditē consumpserit, impunē abierit? Non propterea deus pręsentem nobis vitam prestitit, non animam in hoc corpus intudit, vt hac tantum fruamur vita, sed vt totis viribus ad futuram contendamus. Bruta pręsenti duntaxat vlti sunt: nos idcirco immortalem habemus animam, vt ad illius vitę preparationem omnia moliamur: equorum enim, bouum, asinorum, & aliorum huiusmodi pecorū si quis vtilitatem roget, nullam pręter in pręsentis vitę necessitatibus seruitium, vsumque inueniemus. De nobis non ita sentiendum est, sed melius & pręclarus domicilium post huius vitę migrationem expectamus: ad quod vt clari perueniamur, omnia facienda sunt, vt cum angelis iubilemus, & semper regi assistamus: propterea immortalem nobis animam & corpus immortale futurum largitus est, vt perpetuis cum ipso bonis perfruamur: quod si terrę inniteris, quum tibi cęlestia proponantur, considera quanta ignominia afficias eorum exhibitorē, quum contēptis quę tibi offert cęlestibus, ea terrenis mutare non dubites, ideo gebennam minatur, vtpote contemptus, vt intelligas quantis bonis priuas. Sed absit, vt illud experiamur supplicium: sed deo placentes æterna bona consequamur, gratia & benignitate domini Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXI.

EX CAP. IIII.

Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum: qui autē biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aque salientis in vitam æternam. Spiritus sancti gratiam, nunc ignem, nunc aquam scriptura appellat, vt non substantię, sed & operationis has intelligentias esse demonstrat. Non enim spiritus ex differentibus constat substantiis, cum inui-

sibilis

gibilis & vnus generis sit. & Ioânes quidem dicit, Ipse nos baptizabit in spiritu sancto & digni. Christus autem: Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc autem dixit de spiritu sancto quem erant accepturi, itidem & nunc spiritum appellat: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Ita spiritum ignem appellat, vt excitamentum & feruorem gratiæ & peccatorum absumptionem significet, aquam autem, vt ablutionem & refrigerium, quibus ipsum accipientes animi fruuntur. Etenim tanquã hortum virentem, & fructiferis & semper florentibus arboribus comãtem: ita promptam animam disponit, vt nulla anxietate, nullis satanæ insidiis distrahi sinat, sed omnia ardentia malitiæ tela extinguat. Tu autem, quæso, dei sapientiam considera, quã leuiter mulierculam allicit, nõ à principio dixit, Si scires quis est, qui tibi dicit, Da mihi bibere, sed postquam occasionem illi præbuit, vt ipsum Iudæum appelleret, & crimineretur, hoc impulsans inquit: Si scires quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo. Quibus verbis iam ad maiora impulit, vt patriarchæ meminerit, Inde cum illa diceret: *Nunquid tu maior es patre nostro Iacob?* Non se maiorem dixit, visus enim esset se tantum iactare, nondum cognitus, sed latenter id significat. nõ enim simpliciter dixit: Dabo tibi aquam, sed prius Iacob aqua neglecta, suam laudat, à munerũ natura dantiũ volẽs differentiam ostendere, & quantum ipse patriarcha excelleret. Nã si admiraris, inquit, patriarcham, quod hanc aquam dederit: inde ego longe meliorem tibi dederò, ea accepta, me quam Iacob maiorem confitearis necesse est. Si cum dicas: *Nunquid maior est Iacob, quoniam banc aquam dedit?* Si illa meliorem à me acceperis, profecto me maiore dixeris. Intuere verum mulieris iudiciũ, à re ipsa & de Christo & de patriarcha ferentis sententiam: verũ non ita Iudæi, sed cum eiicientem eum viderent dæmonia, non modo patriarchæ non prætulerunt, sed dæmoniũ habere dixerunt: Samaritana autem secundum Christi voluntatem iudicat, ab operibus scilicet: hinc enim ipse iudicium requirit, dicens, Si nõ facio opera patris mei, nolite mihi credere: si autem facio, & si mihi non creditis, operibus credite, sic mulier fide adducitur. Propterea cum audisset Iesus. Nũquid maior es patre nostro Iacob? eo omisso, de aqua sic loquitur: Omnis

*Matth. 3**Infra. 7. f**Infra. 10. 2*

qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Et cōparationem nō ac-
 cusandi, sed excellentiā demōstrandi gratia facit. Nō enim
 aquam illam vilem & negligendam dicit, sed naturā osten-
 dit. Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non si-
 tiet in æternum. Audiuit aquam viuat mulier, sed primū
 non intellexit. Nam cū aqua viua sit, etiā quæ semper scatu-
 rit, huiusmodi aquā Christū dixisse arbitrata est: ideo aper-
 tius ex vtriusque cōparatione Iesus suæ aquæ præstantiam
 declarat. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet
 in æternum. Hinc maxime ex sequentibus excellentia di-
 gnoscitur, horum enim nihil habet aqua, quam sensu depre-
 hendimus. Quid autem prosequitur? Sed aqua quā ego da-
 bo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Sicut
 enim, si quis fontem intus habeat, nunquam sitiret: ita qui
 hanc aquam habuerit. Credidit continuo mulier, longe Ni-
 codemo sapientior, sed & fortior. Ille huiusmodi pluribus
 auditis neminem aduocauit, neque sibi confidit, hæc Apo-
 stolico officio suucta est, omnibus audita annūciat, & po-
 pulum extra ciuitatem ad Christū aduocans ac trahens vni-
 uersum. Ille quomodo possunt hæc fieri, inquit: neque ma-
 nifestum spiritus exemplum à Christo abductū accipit: mu-
 lier vero primū parum per hæsitauit, mox nō expectata cō-
 firmatione, ad eius sermonem tanquam certū accipiendum
 properat, dicente enim Christo, Fiet in eo fons aquæ salien-
 tis in vitam æternam, statim subdidit: *Da mihi aquam, ve
 non sitiam, neque veniam huc haurire.* Considera, quæso,
 quā paulatim ad veræ doctrinæ altitudinem adducitur.
 Primum Indæum quendam legis transgressorem suspicata
 est: inde vt hoc crimen propulsauit, (absurdum enim erat
 talem enim esse, qui tot bona cōprehenderet,) audita aqua
 viua sensu perceptibilem existimauit, tādē spiritalem in-
 telligens, credidit huiusmodi aqua posse se tollere sitis ne-
 cessitatem non tamen adhuc quænam esset intelligens, am-
 bigebat. Et superius sensu perceptibilem credidit, certo ta-
 men nesciebat: hinc autem diligentius intuens, nec eam pe-
 nitus cōprehendēs: *Da mihi, inquit, hanc aquam vt non sitia,
 neque veniam huc haurire.* Primum patriarchæ Christum,
 prætulit, quod eo fonte non indigeret, si illam aquam acci-
 peret. Considera quanto potiorē Christum duxerit hoc
 gratæ & fidelis animæ iudicium ostendit, quā de Iacob
 opinionem

opinionem haberet nouit meliorem, mutauit sententiam: non tamen nimium credula mulier, neque temere Christi verba accepit: diligenter inuestigauit, nec incredula neque pertinax, quod rogando ostēdit. Atqui Iudæis dixerat Christus: Qui comedit de caroe mea, non esuriēt: & qui credit in me non sitiet. Verum non modo nō crediderunt, sed & scādalizati sunt. Mulier nulla perturbatione affecta immoratur & rogat. Iudæis inquit: Qui credit in me, non sitiet mulieri crassius. Qui biberit ex hac aqua, non sitiet: Spiritalia nullo præscepta sine pollicebatur, ideo mulieris animū pollicitationibus erigens, ad huc sensibilibus immoratur, quoniā nondum spiritalia capere poterat. Nā si dixisset: Si credideris in me non sities, nō utique intellexisset quid diceret. Sed quam gratia non bis ad Iudæos vsus est verbis: Quoniā multa signa viderāt: hæc nullum, sed tātum verba audierat, propterea iam suam demonstrat potestatem, eius, prædicando conditionem & leniter reprehendendo. *Ma-*
de (inquit) *voca virum tuum, & veni huc. Respondit mulier*
& dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus. Bene dixisti, virum
non habeo: quinque enim viros habuisti, & nunc quē habes: non
est tuus vir, hoc vere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, video
quia propheta es tu. Papæ quanta mulieris sapiētia, quā æquo animo reprebensionē passā est, & cur nō passā dixerit: quī spiā? Cur, dic, quæ solōonne & Iudæos se penumero & gra-
 uitor increpuit? Non idē est, & quæ animo abscondita sunt, & rem clāculum cōmissam in medium proferre. Alterum enim solius dei est, neque enim alius quispiā hominis mentem nouit, quā qui mentem habitat: alterū familiaribus cōgnitum. Verū Iudæi repreheosi, molestē ferunt: & dicente Iesū, Quid me quæritis interficere, nō solum non admirantur quemadmodū mulier, sed maledicunt ei, & conuitiātur. dicentes: Dæmoniū habes, quis te quærit interficere? Atqui & ex aliis signis illū cognoscere poterant. Samaritana hoc duntaxat acceperat, & nō modo nihil maledicit, sed admiratur & stupet, & prophetam autumat. At grauius hanc quā illos reprehendit: hoc enim vnius peccatum erat, illud commune pluribus, neque ita communibus & propriis obiectis criminibus offendimur. Et illi magnum quid se facturos arbitrabātur, si Christum perderent: huius vero peccatum patebat omnibus, non tamen ægre tulit, sed admira-

tione & stupore perculsa est. Hunc ordinē & cum Nathanaël seruauit. Non enim primum prophetauit, neque dixit: *Vide te sub ficu.* Sed cum ille dixisset, *Vnde me nosti?* Id respondit. Volebat enim & miracula faciendi, & propbetandi occasionem ab his qui ad ipsum se conferebant capere, vt magis sibi tribuerent, & inanis glorię suspiciōē tollerēt: idem hoc in loco facit. Nam si primo eam quod virum non haberet, increpuiſſet, & graue viſum eſſet, & ſuperſuum: ſed naſtus ab ea occaſionem rectē omnia proſecutus eſt, & audiētē manſuetiorem reddidit. Et quomodo proſequitur orationem hanc, dicet, quiſpiam: *Vade voca virum tuum?* De domo ſermo habebatur, & gratia humana accedēte naturam ioſtabat mulier, & eam eſſagitabat. Dicit Ieſus: *Vade, voca virum tuum:* quaſi opus eſſet cū eo communicare. Illa accipiendi cupida, putans hominem alloqui, vt ſuam celaret turpitudinem, non habeo, inquit, virum. Hinc naſtus occaſionem Chriſtus, tempori eam reprebeodit, vtrunque explicās, & quot viros habuerit, & quem in pręſentia celabat. Quid ad hoc mulier? non zgre tulit, non abiit, non in contumeliā accepit, ſed magis admiratur & perſtat. *Videō enim* (inquit) *quia propheta eſtu.* Et intuerē eius prudentiam, non ē veſtigio in ciuitatem accurrit, ſed obſtupelſcens conſiderat. *Videō inquit:* hoc eſt, vide riſi mihi propheta eſſe, quod cum opinaretur, non amplius terrena rogat, non bonam corporis valetudinem, nō pecunia, non opes, ſed tantum doctrinam: *Patres noſtri* (inquit) *in monte adorauerunt.* Abraham ſignificaos, qui filium illuc oblaturus duxiſſe dicitur. *Et quomodo dicitis, quia Hieroſolimis eſt locus vbi adorare oportet?* Animaduertis eoiſ quā breui altiora aggreditur? Nam cui modo de ſedāda ſiti cura erat, iam doctrinę pręcepta perquirat. Chriſtus autem non ſoluit, neque enim hoc ei propoſitum erat, ſed ſimpliciter reſpondet: altius tamen mulieris animum erigit, non tamen priuſquam ſe propbetam profiteretur, vt maiorem verbis ſuis fidem faceret, ne amplius illa dubitaret. Pudeat igitur nos, & erubeſcamus, quinque virorum mulier & Samaritana, tantam in diſcendo adhibet diligentiam, vt neque diei tempore, neque aliis occupationibus à Ieſu doctrina abduceretur, nos vero non modo nihil ad diuinarum rerum eruditionem inquirimus, ſed in omnibus ſecurē & eodem

eodē modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis nostrum, quæso, repetita domo, aliquod Christiano dignū opus aggreditur: Quis scripturarum sensus perscrutatur. Nemo sanē sed alueolos & talos frequenter inueniemus, libros quā rarissimos: quos si qui habent, ac si non haberēt, clausos in scriniis seruāt, vel omne suum studium in membranarum tenuitate, in literarum characteribus quā pulcherrimis consumunt: non vt legant: non vsum inde aliquem consequantur, sed vt diuitias vt ambitionem ostentent, in his student. Tanta est inanis gloria, nullum ambitio sum audio, qui librum intelligat, sed aureas tantum literas admiratur. Quid quæso hoc lucrī? Nō propterea, nobis scripturæ datæ sunt, vt in libris duntaxat habeamus, sed cordi inculpamus. Itaque hæc librorum possessio Iudaicę ambitionis est, quibus in literis præcepta data sunt nobis non ita, sed in tabulis cordis carnis. Non autem libros comparari prohibeo, sed admoneo & maiorem in modum rogo, vt eos comparemus: ita tamen, vt & literas & sensus frequenter animo repetamus, vt hoc pacto mundus efficiatur. Nam si in quacūque domo euangelium est, illuc diabolus ingredi non audet: quanto minus animam ei alsiduis lectionibus familiarem, neque dæmon, neque peccatum attinget? Sanctifica igitur animam, sanctifica corpus, hoc continget, si euangelium semper & animo habueris & lingua. Quod si lingue obscenitas animam coinquinat, si dæmones vocat, perspicuum est spiritali lectione eam sanctificari, & gratiā spiritus sancti affatim infundi. Diuini cātus sunt scripturæ, hinc nobis & animæ nostræ affectibus remedium petamus, cuius vtilitatem si intueremur, incredibili ei attentione vacaremus. Hæc ego frequenter dico. An non per quam absurdum est vt fori homines, aurigarum & saltatorum nomina, genera ciuitates, actiones, mores nernon equorum virtutem & quid singuli possint memoriter teneāt: qui autem huc se conferunt, omnium penitus ignari discedant, immo & liberorum suorum numerum ignorent? Quod si voluptatis gratia illa prosequeris, longe maiorem in his ostendam. Quid enim iucundius, quæso, quid mirabilius? Hominēmne cum homine, an cum diabolo hominem spectare certantem? Et corpus cum incorporea potentia congre-
di, & genus suum victoriam referens intueri? Has pu-

*Euange-
lio sancti-
ficatur an-
ima.*

gnas, hæc certamina contemplemus, hæc inquam, quæ imitari & pulcherrimum & utilissimū est, in quibus coronam accipere licet non in illis, quorum æmulatio ignominiosa est: illam cum demonibus pugnam, hanc cum angelis, & angelorum domino spectabis. Dic, quæso, si tibi regnum & principum confessu spectaculis adesse liceret, nonne tibi honorificum duceres? Huc ubi cum angelorum regi diabolum deinctis post tergum manibus, & conatibus suis nihil prævalentem spectare licet: non curris, & incredibili voluptate hoc spectaculum non prosequeris? Et quonam pacto hoc fiet, inquires? Si librum in manibus frequenter habueris. Illic enim diaboli fossas, longa curricula, laqueos, captiones, artem deprehendis: inde & pugnare cum eo, & superare didiceris, demonum sunt, non hominum secularia spectacula. Quare vos hortor, vt à Satanæ festis abstinatis: nam si in idolorum templis nephas est ingredi, longe magis in demonum solennitatibus: his ego vos frequenter, admonitionibus obrundo, dum aliquid proficiam. Mihi quidem non molestum est, inquam, vobis autem securum neque grauis vobis sit, oro, hortatio mea: nam si grauius ferendum esset, mihi potius esset, qui non auditis in hoc vobis sæpenumero confessu verba facio, quam vobis qui tantum aures adhibetis, nunquam proficitis. Sed absit, vt vobis molestus sim: sed hac culpa vacui, spectaculo spiritali digni futura gloria perfruamini, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri, gloria simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXII.

EX CAP. IIII.

DIXIT ei Iesus: mulier, crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nefestis, nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iudæis est. Vbi que fide nobis opus est dilectissimi, hæc, inquam, bonorum matre, salutis medicina, sine qua nullam magnarum rerum doctrinam percipere quispiam potest, sed illis similis qui sine naui pelagus transmare ag-gressi, parum prouecti lassatis manibus, pedibusque, flucti-
bui

bus continuo obruuntur, neque aliter qui suis nituntur rationibus ante cognitam veritatem: ut Paulus ait, naufragium faciunt, quam quidem repellentes circa fidem naufragauerunt. Quod ne nobis accidat, sacræ ancore, qua Christus in præsentia Samaritanam cōfirmavit innitamur. Nam cum illa dixisset. Quomodo vos dicitis, quia in Hierosolymis est locus in quo oportet adorare? Respondit Iesus, Mulier, crede mihi quia venit hora quādo neque in Hierosolymis, neque in monte hoc adorabitis patrem. Maximam huic reuelauit doctrinam, & quam neque Nicodemo, neque Nathanaël: Hæc suam potiore quam Iudaicam maiorum auctoritate commentabatur. Christus nihil ad hoc respondit, tanquam superuacaneum cognitu, quare patres in monte Iudæi Hierosolymis adorarent: tollit tamen vtriusque loci cultum, & illius mentem excitat, edocetque neque Iudæos, neque ipsos aliquid de se magnum in posterum posse polliceri, & tunc differentiam adducit, præstantiores tamen Iudæos significat, non loci ratione, sed cognitione: ac si dicat, loci gratia nil contendendum est, sed in cultu Iudæi præferendi sunt Samaritanis. Vos inquit, adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Et quoniam pacto nesciebant Samaritani quod adorarent? Quoniam in certo & circumscripto loco esse & quali diuidi posset, deum arbitrabantur, ita eum colebant, ita ad Persas mittentes, non eius loci, deum sibi iratum nunciarunt nihil de eo amplius hoc pacto quam de idolo arbitrati, quare & dæmones & ipsum adorabant, & quæ misceri non poterant, confunde-
bant. Iudæi autem hac vacabant opinione, & totius orbis eum norant deum esse, quanuis non omnes, propterea inquit: Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Neque tibi admirationi sit Iesum se Iudæis annu-
rare, nam secundum mulieris loquitur opinionem, tanquam Iudæus propheta: ideo inquit, adoramus. Adorantis officium omnibus constat. Adorare enim creaturæ, adorari nō creature, sed domini est. Sed primo quali Iudæus loquitur. Nos, hoc in loco Iudæos significat. Iudaicam ergo religionem extollit, tamen verbis suis fidem comparat, amouens suspicionem, ne affectu quodam suam præferat gentem, nam qui præcipuum cultus locum, & quem ipsi plurimi faciebant, negligit, tollitque, eum perspicuum est nullus

L. Tit. I. d.

Ideo san-
admirati
di est mun-
nobis in

Rom. 9. a

Roma. I. b

Rom. II. a

ad gratiam locutum, sed verè & propheticè: & cum rationes non adduxerit inquit: Crede mihi mulier, & quæ sequuntur addidit, Quia salus à Iudæis est. Hoc est, vel quod orbi terrarum bona inde provenerunt, nam & dei cognitio, idolorumque cōtemptus, & cætera dogmata, & noster cultus, quanuis non rectè, à Iudæis tamen ortum habuit salutem, inquam, vel hoc, vel suum aduentum appellat, vel utrumque potius ex Iudæis provenisse testatur, quod etiam Paulus: ex quibus inquit, Christus secundum carnem, qui super omnia benedictus deus in secula. Vides enim, ut veteri fauet testamento, idque bonorum demonstrat originē, & nulla ex parte legi contrarium? Siquidem ex Iudæis omnia bona ortum habuisse dicit. *Sed veniet hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate.* Hic & Samaritanos & Iudæos à veris excepit adorantibus, & quanuis meliores Iudæos, venturis tamen longe deteriores, quanto figura veritate inferior est, iudicavit: ecclesia autem significat, quoniam verus & debitus deo cultus ipsa est. Etenim pater quærit tales adoratores, si ergo tales iam pridem quærebat, non omnino hunc illis morem cōstituit: permisit tamē propter hoc, ut eos quoque ad verum induceret. Qui igitur sunt veri adoratores? Qui nullo loco divinum cultum circumscribunt, qui deum in spiritu colunt, sicut & Paulus. Cui servo, inquit, in spiritu, in Evangelio filij eius. Et iterum: Obsecro vos fratres per misericordiam dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum, per spiritum autem incorporeum significat. Opus est enim incorporci hunc cultum esse, & per incorporeum quod est in nobis, hoc est, per animam & animæ mūdiciam offerri, idcirco ait: *Et adoratores eius in spiritu & veritate adorare oportet.* Nam quum & Iudæi & Samaritanæ contempta anima, mūditiæ corporis plurimum studerent, non ablutione, inquit, & ornatu corporis, sed incorporea nostri parte adorandum: quamobrem non pecora, nō vitulos, sed te totum deo offeras sacrificium, sic viventem hostiam exhibebis. In veritate enim adorare oportet, nam quæ superiori tempore figura erant, circūcisio, holocausta, sacrificia, incensum, non sunt amplius, sed omnia veritas. Non enim caro, sed malæ circūcidendæ sunt cogitationes, & nos ipsos crucifigere,

crucifigere, & irracionales auferre cupiditates oportet: his
 mulier verbis implicita, & eorum se sensum affecutam non
 confidens: Scio, inquit, quia Messias venit, qui dicitur Chri-
 stus quum ergo venerit ille, annuntiabit nobis omnia. Di-
 cit ei Iesus: *Ego sum qui loquor tecum.* Et vnde Samaritani
 Christi aduentum expectabant, quum solum Moſen reci-
 peret? Ex ipſo Moſe, qui in principio filium reuelauit: illud
 enim, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem Gen. 1.
 nostram: ad filium dictum est, & Abraham in tabernaculo fi-
 lius loquitur, & Jacob de eo prophetizans, dixit: Non aufe-
 reretur sceptrum de Iuda, & dux de scemore eius, donec ve-
 niat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Gen. 49
 Ipse præterea Moſes inquit: Propbetam de gente tua, & de fra-
 tribus tuis, sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum
 audies, & quæ de serpente & virga Moſi, & de Isaac & oue,
 & alia multa licet studioſis colligere, quæ Christi aduentum
 testantur. Et quamam gratia, inquires, his mulieri rationibus
 nõ persuasit Christus, vt Nicodemo, cui in mediũ serpen-
 tem attulit, & Nathanaël cui prophetauit? Quoniam bi vi-
 ri erant, & in huiusmodi versati: Samaritana rudis & abiecta
 mulier, expers omnium literarum erat, ideo nullum cum ea
 de scripturis verbum facit, sed aquæ tantum pollicitatione,
 & prophetia eam allicit, ideoque iu sui mentionem eam ad-
 ducit, & se iam qui sit, manifestat. quod si nõ rogatus fecis-
 set, creditus esset delirare, & se iactaret. Nunc pedetentim &
 modestè nactus occasionem, omni se suspitione absoluit, &
 quidem Iudæis frequenter rogantibus. Quousque animam
 nostram tollis? Dic nobis si tu es Christus, non palam, vt huic Joã. 10.
 mulieri, se Christum esse professus est: fidelior hæc erat il-
 lis, qui non discendi, sed arguendi gratia rogabant: nam si
 discere voluissent, verborum, scripturarumque & miracu-
 lorum sufficiens eis fuisset doctrina. Samaritana integra &
 simplici mente petiit, vt ex sequentibus faciliè potest intel-
 legi. Audiuit enim, credidit, & alios ad credendum traxit, &
 in omni re, eius diligentia & fides integra dignoscitur. *Et*
continuo venerunt discipuli eius. Et quidem tempestuè, quum
 iam nihil amplius ad dicendum relinqueretur, Orem mira-
 hilem, mulier Samaritana huiusmodi, loquitur: *Et continuo*
(inquit Euangelista) venerunt discipuli eius, & mirabantur quod
cum muliere loquebatur, nemo tamē dixit: Quid queris, aut quid

loqueris cum ea? Sed quid mirabantur? Facilitatem & incredibilem Christi humilitatem, quod tam clarus & tanti nominis, pauperem & Samaritanam mulierem benigne alloqui non dedignaretur: nihil tamen rogarunt, adeo discipulorum mores imbibebant, adeo magistrum & timebant & reueriebantur plurimum: atqui nonnunquam audentiores visi sunt, & quum Ioannes supra pectus eius recubuit, & quum accesserunt ad eum dicentes: Qui putas maior est in regno cœlorum? & cum Zebedæi filii rogant, ut alter à dextris, alter à sinistris sedeat: quid igitur hoc in loco siluerunt? Quoniam illic res sua agebatur, ideo necessario percontanti sunt: hæc tãta res nihil ad eos accedit, quod Ioannes multò post tempore super Iesum pectus recubuit, super ipsum sinem quum iam Christo esset familiarior, eius dilectione fretus. Hic enim erat, inquit, quem diligebat Iesus. Quid huic beatitudini par, dilectissimi? Nolumus tamen ea contenti esse, sed totis conemur viribus ut nos beatorum numero adscribamur, & imitemur Euangelistam, & tantæ dilectionis causam cõtemplemur. Quænam ea est? Reliquit patrem & nauiculã, & rhete, & secutus est Iesum: verum hoc & frater fecerat, & Petrus, & Andreas, & alij ite Apostoli. In quo ergo excelluit, quod tantam sibi Iesu cõcilauerit dilectionem? Nunquid inueniemus: Ipse de hoc nullam facit mentionem, sed quod tantum diligeretur: dilectionis causam & molestè quidem subiciuit, sed quin eximie à Christo diligeretur, ambigit nemo: non tamen neque loquendo, neque rogando, præcipuam quãdam apud Iesum autoritatẽ habuisse apparet, ut sæpenumero Petrus, ut Philippus, ut Iudas, ut Thomas, nisi semel tantum quum obsequi & obtẽperare condiscipulo voluit: nam quum ipsorum princeps ei innuit, tunc Iesum quis ipsum esset traditurus, rogauit: Immerso namque hi duo discipuli, & mutuo se amore prosequerentur, in templum simul ascendisse, & simul loquentes ambos legimus. Atqui ardentius aliquoties Petrus & mouetur, & loquitur, & demum audit Christum dicentem: Petre, amas me magis his? Qui autem præ ceteris diligebat, proculdubio & præ ceteris diligebatur: verum alterum amasse Iesum, alterum à Iesu amatum satis constat. Quid igitur hanc præcipuam dilectionem cõstituit? Incredibilis arbitror Ioannis mansuetudo & lenitas: quare remissior sæpenumero videbatur: quæ quanta sit virtus, ex

Mose

manifestū est, quippe quę tantum & talem pręstiterit: nihil enim humilitati comparandum. Hinc Christus beatitudini principium fecit, tanquam enim quoddam inimmēsi ædificij fundamentum, humilitatem primum iecit, sine qua nemo salutem cōsequitur: sed siue quis ieiunauerit, siue orauerit, siue suas pauperibus erogauerit facultates, siue humilitate hæc & huiusmodi omnia nihil afferūt utilitatis: cōtra ipsius condimento, gratiora omnia, iucundioraque reddūtur: humiles ergo & mansuetos nos exhibeamus dilectissimi, ita haud difficile est bene operari. Quid stulte superbis? Non intelligis humanę naturę imbecillitatē, & inanes spes nostras: qui te exitus maneat considera, intueri multitudinem peccatorū: sed forsitā opera te tua efferunt, his tutum escis, hoc pacto omnū mercedem amittis, quam obrem non adeo peccatis obnoxii, ut virtutis sectatorē moderatione uti decet. Quid tandem? Quoniam ille conscientia retrahitur: hic autem nisi se diligēter contineat, continuo quasi vëto quodam tollitur, & euanescit, quemadmodū Phariseus. At pauperibus subuenis? non ex tuis, sed domini facultatibus quę conferuis cōmunes sunt. Quocirca humilitate utēdum est, & in tui generis calamitatibus res tuas, & naturam tuam in illis te cōsiderare oportet, fortasse & nos talibus sumus ori progenitoribus. Quod si transire ad uos diuitiz, & aliquādo nos deserturas credibile est. Quid autem omnino sunt diuitiæ? Umbra iners, sumus qui citō euanescit, flos sceni, vel etiam viliores. Quid in foeno magnificis? Nōne & latronibus, & perditis hominibus, meretricibus, sacrilegis accedunt diuitiæ? Intumescis quod cum talibus illas cōmunicas? Sed honoris cupidus es? Verūm nil honoratiōe te reddet, quā elemosyna. Diuitiarum honores, & potentie coacti sunt, & inuidiosi: bi voluntarij, & vero honoratium iudicio proueniunt, quare nunquam remittuntur. Quod si homines tantum honorem, tantam reuerentiam, misericordiam sibi facientibus tribuunt, & bona eis precantur, considera quāso, quā a clementissimo & benignissimo deo remunerationē, quā vicē sint accepturi. Has igitur queramus pecunias semper duraturas, ut in hac vita magni, in futura gloriofi, æterna bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

*Atsq; humilitate
pretatis o-
pera mor-
tua.*

Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, & dixit illis hominibus: Venite & videte

hominem, qui dixit mihi omnia quaecunque feci: nū-

quid ipse est Christus? Multo nobis seruire opus

est, multo studio, quibus excitemur, alioquin impossi-

le est, vt promissa nobis bona consequamur: quod signifi-

cans Christus nunc quidem ait: Qui non accipit crucem

suam, & sequitur me, non est me dignus: nunc verò, Ignem

veni mittere in terram, & quid volo nisi accendatur? Qui-

bus verbis flagrantem & incensum discipulum, & in omne

periculum promptissimum nobis proponit. Qualis enim

fuit hæc mulier? Adeò enim audito Iesu incensa est, vt reli-

cta hydria & aqua, cuius gratia eo concesserat, in ciuita-

tem properaret, & ad Christum vniuersum populum tra-

horet. Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit mihi o-

mnia quaecunque feci. Considera mulieris studium, conside-

ra sapientiam: venerat hauriendæ aquæ gratia, & cum ve-

rum fontem inuenisset, cõtempnit alterum, vt nos exemplo

licet paruo admoueret, spiritualium gratia, secularia omnia

esse nobis contemnenda, neque eorum nisi ad necessitatem

villam rationem habendam: quod & Apostoli fecerunt, &

hæc in præsentia mulier. Siquidè illi à Iesu vocati, retia re-

liquerunt, hæc spõte sua, reliquit hydriam, & superna pro-

ueniente gratia apostolico munere fungitur: neque vnum

aut alterum, vt Andreas & Philippus, sed vniuersam aduo-

cat ciuitatem, & populum ad Christum adducit. Et cõtem-

plare mulieris prudentiam, non dixit: Venite, videte Chri-

stum: sed ea qua ipsa allecta est humilitate, allicit populares

suos. Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit mihi o-

mnia quaecunque feci. Atqui aliter dicere potuisset, Venite,

videte prophetam: sed cum anima diuino igne exardescit,

nihil amplius terrenum curat, non gloriam, non decus, sed

eius flammæ seruire tantum mouetur. Nunquid ipse est Chri-

stus? Animaduerte iterum immensam mulieris sapientiam,

neque affirmat Christum esse, neque reticet. Noluit huius

se opinionis authorem, sed suo ipsorum auditu inductis, hoc

ipsis pctsuaderi, quod longè futurum erat probabilius, sed

non

Mat. 10. g

Luc. 12. f

Mat. 4. c

non omnem vitam suam à Christo acceperat, ex his tamen quæ dixerat, & cætera credidit, Neque dixit, *Venite & credite*: sed, *videte*: quod & leuius erat & persuasibilius. Animaduertis mulieris sapientiam? proculdubio intelligebat, modo illum fontem gustarét, eadem de eo quæ & ipsa sensuros: quod si quis crassiori esset ingenio, vt cognoscere eum non posset, vitam suam à Christo patefactam in mediũ adducit, vt vel hinc omnes alliciat. *Interea rogabant eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, manduca.* Hoc non improbitate quadam, sed amore & studio in magistrum dicebant, cum itinere & æstu fastigatum viderent, quibus Christus: *Ego, inquit, cibum habeo manducare, quem vos nescitis: Dicebāt ergo discipuli ad inuicē: Nunquid aliquis attulit ei māducare? Quid nimirum, si mulier aquæ appellatione, aquam esse opinabatur, quando & discipuli eodem in errore deprehenduntur, neque adhuc spiritalia intelligunt sed ambigunt? Solitũ tamen magistro honorẽ tribuunt, & mutuis inuicem sermonibus eum percontari non audent: quod & alias fecerunt, cum etiam cuperent interrogare. Quid Christus, *Meus es-
tus est vt faciam volũtatem eius qui misit me, & perficiã opus eius.* Hominũ salutem hoc in loco cibum appellat, vt quanta salutis vostre cura & desiderio teneatur, ostendat: sicut enim nos cibum, ita Christus humani generis salutem desiderat. Accipe autem quo pacto non omnia semper palam ante oculos ponit, sed primum obscuritate quadam inuoluit auditorem, vt inter dubitandum inquirendo laborans, certius veritatem inueniat, & magis excitetur auditor: quã obrem non primum dixit, *Meus cibus est*, vt faciam voluntatem patris mei: quod etsi non manifestum erat, tamen intellectu facilius, *Quã ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Primum igitur, vt dixi, obscuriori sermone attritiones reddit, & vt melius quæ dicturus erat intelligerët, assuefacit: quæ verò sit voluntas patris, iam interpretatur. *Nõne vos, (inquit,) dicitis quod adhuc quatuor menses sunt, & messu venit? Ecce dico vobis, leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albe sunt iam ad messum.* Ecce iterũ familiaribus nominibus ad maiorem eos erigit contemplationem: nam cibi appellatione nihil aliud, quã futuram hominum salutem demonstrat: regionis autem & messis, animarũ multitudinem, quæ in ipsius prædicatione erãt credituræ, ocu-*

los autem & mentis & corporis significat. Iam enim veniē-
 tium Samaritanorum turbam videbat, quorum fernorem
 & promptissimam voluntatem albas regiones appellat. Si-
 cut enim spicae flauescētes messē indicant, & iam manus
 postulant, ita illi properabant ad salutem. Et quid nō aper-
 tius dixit prompto eos animo venire, vt & docerentur, &
 crederent, & à prophetis persuasi fructū redderent, sed re-
 gionem tantum & messē appellauit? Quid sibi hæc volunt
 translationes, quibus non hic tantum sed per totum vntur
 Euāgelium? Itidem & propheta plurimum his vtī assolent.
 Quanam hoc gratia? Neque enim temere spiritus sanctus
 ita instituit, duabus rationibus: primum vt significantius lo-
 queretur, & magis ante oculos poneret. Meus enim fami-
liarium rerum imaginem concepta, magis suscitatur, & ta-
quā in pictura rem ipsam magis amplectitur. Deinde vt iu-
 cundior esset narratio, & diutius animo immoraretur. Nō
 tam facillē sententia capitur, neque ita trahit auditorū mul-
 titudinem, vt rerū narratio, & per ea maximē quorum peri-
 culum fecimus descriptio: similitudo quoque multā præ se
 fert sapientiam. Et qui metit, mercedē accipit, & congregat
 fructum in vitam æternam: huius terrenæ messis fructus ad
 æternā non peruenit vitam, sed in hac fluxa & caduca con-
 sumitur, ille autem perpetuo nos comitatur. Animaduertis
 enim verba quidē sensibilia, sensus vero spirituales: & quo
 pacto terrena à cœlistibus separat? Quod enim de aquā
 more suo dixit, quod qui biberit ex hac aqua, non sitiet: hoc
 & nūc dicit, quod congregat fructum in vitam æternam: vt
 & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Quis sator? quis
 messor est? Prophetæ satores, non messuerunt tamen, sed
 Apostoli: atqui nō propterea voluptate & fructu laborum
 priuantur, sed vobiscū gaudent: quanuis vobiscum vna non
 messuerūt: neque enim messis serendi habet difficultatem,
 & in messē min⁹ laboris est, & plus voluptatis. Ad hoc vos
 seruaui, non ad serendum vbi plurimum laboratur. In me-
 tuendo autem & prouentus vber, & labor remissior. Hinc
prophetarum voluntatem fuisse demonstrat, vt humanum
genus ad Christum allicerent, hoc per legem communica-
ram: propterea seminasse, vt hunc parerent fructū, & se eos
misisse, & magnam inter vetus & nouum testamentum esse
cognationem, quæ omnia hac similitudine ostendit. Memi-
 nit

nit autē prouerbij, quod in ore multorum est: in hoc enim est verbum vetus, quia alius est, qui seminat, & alius est qui metit. Hoc frequens dictū erat, quando alius labores, alius fructum reportaret, quod prouerbiū hic maximē verū deprehendi dicit: Laborarunt enim prophetae, vos fructus inde capitis, neque dicit mercedem: neque enim multus illorum labor, sed fructus fuit, hoc & Daniel fecit, etenim ipse prouerbij meminit dicentis: exiit ab iniquis peccatū. Et Dauid etiam in fletu suo eius mentionem facit, propterea hoc praecupit Iesus inquit: *Vt & qui seminat simul gaudeat & qui metit.* Cum dicendum esset: alius seminavit, alius metit, & neque quis, ut diximus, prophetas mercede fraudatos putaret, nouum quiddā, & praeter opinionē, & sensibus abhorrens, sed in spiritualibus egregium narrat: siquidē in his terrenis, si alium seminare contingit, alium metere, uon simul gaudent, sed alteri dolēt: utpote qui pro aliis laborem susceperint, soli autem messorum gaudent: hic autē qui non metunt quae seminarunt, eadem qua metentes afficiuntur laetitia: unde perspicuum est eos mercedis esse participes. *Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alij laborarunt, & vos in labores eorum intrastis.* His eos verbis magis hortatur, Quā enim laboriosum videretur orbē terrarū peragrarē, & praedicationibus insistere: eius facilitatem ostendit Laboriosior erat ratio, & maiori egebat solitudine semina spargere, & ad dei cognitionem animam erudire: hoc autem dixit, ne ad praedicandum dimissi, tanquam maximum onus subeuntes perturbarentur, magis enim prophetae laborauerunt, quod ratione confirmat: quoniam facilius ipsi opus susceperint. Sic quidem ut in messe facilē fructus colligitur, & breui impletur area, neque tempora expectantur, non hyems, non ver, non pluuia: ita nūc opera ipsa clamāt. Dum haec diceret, exierūt Samaritani, & mox coctus est fructus, propterea inquit: *Leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albae sunt.* Verba res ipsa confirmavit: ex ciuitate enim illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quaecunque feci. Videbant enim non ad gratiā locutam, neque qui peccata sua narrarit admiratam, neque ut alterius sibi amorem conciliaret, suam manifestā vitam faceret. Hāc & nos mulierem imitemur, & in peccatis quae

Dane. 9. f

commissimus confitendis neminem vereamur, deum duntaxat, ut decet, formidemus, qui & nunc opera nostra videt, & tunc quos in præsentia non pœnitet, damnabit. At nos contra futurum iudicem minimè timemus, sed qui nihil nobis possunt officere, eos & horrescimus, & pudore tremimus, idcirco in quo timemus, in eo pœnas dabimus. Nam qui in hac vita solo hominum pudore afficiuntur, deum vniuersa spectantem minimè curant: qui in omnia scelera prolabantur, quos nihil pudet, qui non mutantur, hi in die illa non vno præsente, vel altero sed vniuerso mundo teste manifestabuntur. Nam quod bonorum operum, & malorum magnum illic spectaculum pateat, ouium & hædorum similitudo edocet: & beatissimus Paulus his verbis testatur: Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat vnusquisque propria corporis prout gesserit, siue bonum, siue malum. Commisisti aliquot scelus, aut animo agitasti, homines celas, non deum, & nihil curas, oculos hominum formidas: intellige igitur in illo die te ne homines quidem quicquam celaturum: omnia nanque oculis nostris repræscentabuntur, vnusquisque singulorum scelera puniendâ iudicabit: quod ex diuine videri licet, qui cum Lazarum pauperem, & iam sæpe numero à se contemptum, & maledictis affectum intueretur, ut intincto in aquâ digito linguam suam refrigeret obsecrat. Vos autem horror dilectissimi, ut et si nemo opera nostra videat, ut singuli suam conscientiam ingrediatur, & iudicem sibi rationem constituent, errata sua in medium adducant, nisi velint in die illa horrenda vniuerso orbi ea manifestè patere: sanentur iam vulnera, sumatur pœnitentis medicina. Potest etiâ qui innumeris sit confectus vulneribus sanus euadere. Si dimittis, inquit, dimittetur vobis, & sicut in baptismo abluta peccata non amplius apparent: ita & dimittendo abluuntur, si pœnitere voluerimus. Ea demum est pœnitentia, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur, similis est cani ad vomitum redeunti. Oportet igitur & operibus & animo omni scelere vacuum esse, & vulneribus contrariam afferre medicinam. Verbi gratia: Rapiuisti, & ditatus es, pone modum rapinæ & eius vulneri eleemosyna medearis. Scottatus es, huic vlceri castitatis imponatur medicina. Fratrem calumniatus es, & offendisti: cessa à maledictis & charitate.

1. Cor. 5. b

Lucæ. 16. c

Lucæ. 6. f

1. Pet. 2. d

charitatē amplectere, & ita per singula faciamus, quæ perperam commisimus, neque simpliciter his abstineamus. Inflat iam, inflat, inquam tempus exigendæ rationis: ideo Paulus ait, Dominus prope est nihil solliciti sitis. Qui in anxietatibus, laboribus, misæris, qui in rapinis viuunt, qui in delictis graues daturi pœnas, non hoc, sed illud meritò audiât, Dominus prope est nihil solliciti sitis. Non enim longè à fine absumus, sed iam mundus properat: hoc bella, hoc terræmōtus, hoc extincta charitas significat. Quemadmodum enim corpus iam aduentante morte innumeris malis afficitur, & domus prope casum in rimas fathiscit: ita orbis terrarum ad finē properans, tantis vndique malis conteritur. Nam si Pauli temporibus dominus prope erat, nunc profecto proprius: si ante trecentos annos finem temporum Paulus esse dixit, quid nunc dicendum? Sed idcirco quidam non credunt, cum maxime sit credendum. Quo argumento homo finem appropinquare, & breui quæ prædicta sunt euētura diffidis? Siquidem vt anni finem non vltimum duntaxat diem, sed mensem triginta dierum spatium dicimus: sic tot annorum etiam si quadringentos annos finem dixerimus, non errabimus: quocirca tot iam temporibus finem prænunciauit. Colubeamus igitur dilectissimi affectus nostros, exerceamur in dei timore: etenim nobis licentia perditis, nihil tale expectantibus ex improuiso dei aduentus aderit, quod his verbis Christus significat. Sicut factum est in diebus Noë, & in diebus Loth, sic erit: Et Paulus: Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis. Sed quid per hanc vltimam particulam intelligitur? Sæpe grauide mulieres inter ludandum & edendum, dum balneis, dum spectaculis oblectantur, repentinis torquentur doloribus: hæc & nos in hac vita conditione versamur. Simus ergo semper parati, non semper hæc audiemus, non semper habebimus benefaciendi potestatem. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? dum hanc vitam agimus nos pœniteat, vt deum nobis propiciū reddamus, & veniam consequamur peccatorum, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

*Phil. 4. c**Mat. 24 c**1. Th. 4. c**Psal. 6. b*

IN CAP. IOANNIS III.
HOMILIA XXXIII.

EX CAP. III.

Gum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret: & mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius, & mulieres dicebant, quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus & scimus, quia hic est vere saluator mundi, &c. Nihil invidia nocentius, nihil iuani gloria grauius, ipsa innumera bona corrumpere consuevit. Nam quum Iudæi maiorem quam Samaritani dei cognitionem haberent, & in prophetarum essent lectionibus educati, hinc longe inferiores apparuerunt. Samaritani mulieris testimonio fide adhibita, nullo signo confirmati, Christo obviam fiunt, rogant apud ipsos moreretur. Iudæi tot miraculis admoniti, non modo non retinent, sed expellere contendunt. Atqui eorum gratia in mundum venit, ipsi expulerunt: ut ut maneat, rogant. Num ergo non accedendum fuit? Num tantopere rogantes & indigentes erant contemnendi, & apud insidiantes & expellentes moram trahere, amicis & volentibus se non exhibere decuit? Indignū sane, & à Christi benignitate alienum. Eorum itaque obtemperavit voluntati, & mansit apud eos duos dies: ipsi autem semper eum apud se habere voluissent, ut significat Evangelista, *quod rogaverunt eum, ut ibi maneret*, quod ipse noluit, sed mansit duos dies, quibus multo plures crediderunt in eum, non tamen credibile erat, quum nullum signum viderint credituros, maxime quum Iudæos odio haberent: veruntamen quum verba eius & veritatem reputarent, nihil curarunt amplius, sed altius quam quæ impediebant, contemplati sunt, & Christū admirari, & venerari maiorem in modum contēdebant. Dicebant enim mulieri, *Quia iam non propter tuā loquelā credimus: ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est verē saluator mundi Christus.* Discipuli magistrum superarunt, hi Iudæos haud iniuria & credendo & accipiendo accusare possent, quidem illi frequēter Christum lapidibus persequuti sunt, quorū ipse gratia omnia fecerat: hi neque ad se venientem secum manere hortabantur: illi visis signis & miraculis pertinaciter obdurarunt, hi sine signo aliquo plurimā in eū fidē prae se tulerunt. Hi de fide cōtendunt, illi signa efflagitare nō desinunt.

*Infra. 9. g
& 10. f*

Nunnt: ita semper fideli animo opus est, quàm veritas, mo-
 do accipiatur, facile illustrat: sin minus, non verimbecilli-
 tas, sed volentis peridia culpanda est. Nam & sol puros o-
 culos nactus facile illuminat: sin minus, oculorū culpa, non
 Solis est. Audi igitur quid hi loquantur: *Scimus, inquit,*
quia hic est vere saluator mundi. Quàm breui Iesum orbem Rom. 3.6
 terrarum conuersurum nouerunt, quod ad communem o-
 mnium salutem venerit, quod non solis Iudæis eius prou-
 dentia præscriberetur, sed vbique terrarum verbum suum
 esset disseminaturus: non ita Iudæi, sed quæretes propriam
 iustitiam confirmare iustitiæ dei non paruerunt. Hi autem
 omnes in culpa esse confitentur, illud apostolicum sentien-
 tes quod omnes peccauerunt & egent gloria dei, iustificati
 gratis per gratiam ipsius. Cum enim dicerent saluatorem
 esse mundi, intellexerunt perditum, nec simpliciter, sed in re-
 bus maximis saluatorem. Venerunt enim multi, vt saluos fa-
 cerent & prophetæ & angeli: sed hic vere saluatorem in-
quunt, qui veram salutem elatitur, non breui, sed perpe-
tuo duraturam: hoc sinceræ fidē argumentum. Vtriusque
 enim admirabiles extiterunt, & quod crediderunt, & quod
 sine signis & miraculis, quos & Christus beatos dicit: Beati Infr. 20.8
 qui non viderunt & qui crediderunt, & quod sincerè cre-
 diderint. inde constat, quod cum mulier dubiè loqueretur:
 Nunquid hic est Christus? nullam præ se tulerūt dubitatio-
 nem, sed scire eum esse protuldubio asseuerauerunt, neque
 vnum quendam ex medio vulgo Christum, sed verè salua-
 torem confessi sunt, Atqui quem saluum fecisse viderant?
 verba audierāt tantum & tam certe locuti sunt. Quid si mi-
 racula vidissent? Nōne plura & maiora dixisset? Quanam
 autem gratia, quæ & quanta locutus sit non narrant euang-
 gelistæ? Vt multa & magna eos omittere intelligas, ab eu-
 angelium autem omnia demonstrant: persuasit nanquē populo &
 vniuersæ ciuitati, vbi autem nō persuasum est, quæ dixerit
 exponere coguntur: ne auditorum ignauiam in oratorem
 quispiam duceret referendam. *Post duos autem dies exiit in-*
de, & abiit in Galileam. Ipse enim Christus testimonium
 perhibuit, quia propheta in sua patria honorem nō habet, Luc. 14.2
 quare addidit, quod non in Capernaum, sed in Galileam
 & in Cana abiit. Ne perconteris, quare nō apud suos po-
 tius quàm apud Samaritanos manserit: causam hic affert,

quoniam sui ipsum non audirent: non ergo eo se contulit, ne grauius iudicaretur. Puto enim hoc in loco patriam Capernaum significare. Nam quod in Capernaum nullum honorem assecutus sit audi ipsum dicentem: Et tu Capernaum nunquid usque in coelum exaltaberis, usque in infernum descendes? Patriam autem appellat, in qua carnem acceperat, & in qua diutius versatus est. Quid inquiet quispiam: nonne videmus multos in popularibus suis magni nominis, & authoritatis? Videmus inquit, raro tamen: neque per ea quae raro contingunt sententia ferenda est: & qui domi suae honorantur, longe magis alienae, consuetudo enim contemptum facere consuevit. *Cum ergo venisset in Galileam, exceperunt eum Galilaei, eum omnia vidissent, quae fecerat in Hierosolymis die festo, & ipsi non venerant ad die festum.* Ecce qui reprehensi sunt, hi maxime Christum accipere inueniuntur. Nam apud hunc euangelistam dicitur. A Nazareth potest aliquid boni esse? Et alibi: Scrutare, & vide, quia propheta à Galilea non surgit: quod in contumeliam dicebant. Communis enim opinio erat, Christum Nazarenum esse, ei tamen tanquam Samaritano exprobrabant. Samaritanus es, inquit, & demonium habes. Veruntamen & Samaritani & Galilaei credunt in ignominiam Iudaeorum. Sed Samaritani vehementiorem praese tulerunt fidem, cum mulieris tantum testimonio in Iesum crederent, Galilaei non nisi miraculis confirmati. *Venit ergo Iesus iterum in Cana Galilaeae, ubi fecit aquam vinum.* Miraculum in memoriam reducit, ad maiorem Samaritanorum laudem. Signorum namque gratia quae Hierosolymis, quae apud ipsos fecerat, eum acceperant, Samaritani doctrina tantum: quod autem in Cana Galilaeae venerit, dicit, Quanam gratia subitice. In Galileam propter Iudeorum inuidiam concessit: in Cana vero quomobrem? Primum vocatus ad nuptias, nunc arbitror, ut praesentia sua superioris miraculi fidem confirmaret, & spontaneo accessu magis alliceret, cum relictis patria eos potiores ducere videretur. *Et erat quidem regulus cuius filius infirmabatur Capernaum.* Hic cum audisset, quia Iesus adveniret à Iudea in Galileam abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium eius. Siue quod regio esset generis, siue quod alia principatus dignitate fungeretur, regulus appellabatur, nonnulli eundem hunc esse opinantur, & qui est apud Mattheum,

Mat. II. c

Supr. 1. g

Infr. 7. g.

Infr. 8. f

tuum suscitare nō potuisset, & nesciret ut se puer haberet;
 idcirco eum reprehendit, & animum arguit, ostēdēns signa
 maximē animæ gratia fieri: neque minus hoc in loco patrē
 animi morbo laborantē quam filium curat, suadētque nō
 signanobis, sed doctrinam ipsius attendendā. Signa enim
 infidelibus: & rudioribus exhibenda. Regulus autem filij
 dolore affectus non multum tunc Iesū verbis attendit, sed
 in solius filij cura versabatur, postmodum ea reputatu-
 rus, & inde multum utilitatis consecuturus. Quod autem
 Centurioni se iturum vltro pollicitus est, regulo autem ne
 rogatus quidam: Quoniam in illo petificiebatur, ideo se itu-
 rum dixit, ut viri fidem cognosceremus: at regulus adhuc
 imperfectus erat, propterea omni studio Christum impel-
 lebat, ut descenderet, neque adhuc norat absentem quo-
 que curādi habere potestatem. Quid ergo posset ostendit,
 ut quod per se Centurio sentiebat, hic non accedente Iesu
 erudiretur. Cum itaque dixit. Nisi signa & prodigia videri-
 tis, non credetis: debitam de se eos fidem non habere, sed
 adhuc tanquam prophetam opinati significauit. Quocirca
 rem indicat, & sine miraculis credendum admonet, quod &
 Philippum admonuit: Nō credis, quia ego in patre, & pa-
 ter in me est. Et, si mihi nō vultis credere, opetibus credite.
 Iam autē eo descēdente, serui occurrerunt ei, & nunciaverunt
 dicētes, quia filius eius viueret, interrogabat ergo horam ab eis,
 in qua melius habuerit, & dixerunt ei. Quia hęc hora septima
 reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia hora illa erat in
 qua dixit ei Iesus Vade, filius tuus viuit. Et credidit ipse, &
 domus eius tota. Vides quo pacto miraculum manifestatur?
 Non enim per successionē: & diuturnitatē conualescentiæ,
 ut assolet, liberatus est, sed repēte, ne naturalis valetudo, sed
 Christi operatio videretur. Nā qui in ipsum mortis articu-
 lum venerat, patris testimonio dicentis, Descende priusquā
 moriatur filius meus, ē vestigio in prosperam testitutus est
 valetudinem. Serui autem fortassis non ut nunciaturi tau-
 tum, sed ut superfluum Christi aduentum, obuiam ierant.
 Sciebant enim iam aduentare, quate in itinere eum conue-
 nerunt. Regulus etgo iam timore deposito fidei incumbit,
 ut ostenderet profectiois suæ gratia; id contigisse, & iam
 se non frustra profectum delectatur, hac gratia summam
 in percontādo adhibet diligentiam. Et credidit ipse, & do-
 mus eius.

maius eius tota. Iam nihil amplius erat dubitandum: qui enim neque affuerant, neque audierant Christum, neque tempus norant, hi in domino suo tempus cognoscentes, Christi potestatem quam certissimam habuerunt, ideo crediderunt. Quid ergo hinc hodie reportabimus? non expectanda miracula, neque diuinæ virtutis pignora efflagitanda. Video enim & nunc multos, quum in filij, vel vxoris morbo exaudiuntur, tunc maiorem deo exhibere reuerentiam. Decens autem est etiam non exauditos tolerare, & nihilominus gratias habere, eumque laudibus prosequi: hoc fidelium seruum est, hoc constantiæ, hoc pietatis, quali in dominum affecti esse debemus: vt non solum cum clementer nobiscum agit, verumetiam quum indignatur, quum flagellat, ad eum percurramus: hoc enim diuina operatur prouidentia. Si quidem quem diligit, castigat: flagellat quemcunque filium suscipit. Qui autem quum votum assequitur, deum colit: non multa præ se fert dilectionis argumenta, neque syncerè Christum amat. Et quid ego vultudinem dicam? Quid pecuniarum copiam? quid paupertatem? quid morbum? Et si gehennam, si quid grauius audieris, non tamen diuinæ nobis sunt laudes remittendæ, sed omnia & facienda, & ferenda, eius dilectionis gratia. Hoc, inquam, fidelium seruorum est, hoc constantis animi: & qui ita affectus est, præsentia faciliè perferet, & futuris bonis fruetur, & plurimum deo fidere poterit: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri sit gloria in secula seculorum, Amen.

Heb. 12. 6

HOMILIA XXXV.

EXCAP. V.

Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, quum venisset à Iudæa in Galilæam. Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolimam. Quemadmodum in auri metallis, ne minimam quidem venam quispiam, qui rem intelligat, omittere patitur, utpote quæ ad augendas diuitias plurimum faciat: ita in diuinis scripturis ne vnum iota, aut vnus apex, sed ne dimidium quidem prætermittendum est, sed omnia diligentius investiganda: nam à spiritu sancto omnia proueniunt, neque in his quicquam superfluum, nihil non Cap. v.

necessarium. Considera, quæso, quid in hoc loco dicat euangelista: *Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, quum venisset à Iudæa in Galilæam.* Secundum, non temerè addidit: sed adhuc Samaritanos admiratur, quum post alterum signum Galilæi nondum ad eorum qui nihil viderant perfectionem peruenissent. *Post hæc erat dies festus Iudæorum.* Quiaam? ut mihi videtur Pentecostes. *Et ascendit Iesus Hierosolymam.* Frequenter in solennitatibus ciuitatem petit, tum ut videatur ipse quoque cum reliquis festos dies celebrare, tum ut simplicem ad se multitudinem alliciat. Maxime enim huiusmodi diebus melius disposita esse consueuerat. *Est autem Hierosolymis probatica piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethesda quinque porticus habens: in his iacebat multitudo languentium, cecorum, claudorum, aridorum, expectantium, aque motum.* Quis hic curationis modus? Quid per hoc nobis mysterium significatur? Non temerè, nec ab re hæc, sed futura nobis tanquam imagine & figura quadam describuntur, ne res nimium incredibilis, & inexpectata, accedente fidei virtute multitudinis animos offenderet. Quæ nam igitur hæc descriptio? Futurum erat baptisma plenum maxime potestatis & gratiæ, purgaturum peccata, pro mortuo viuum effecturum. Quemadmodum hæc in figura & piscina huic, & aliis pluribus adscribuntur, & primum quidè datur aqua quæ corporum maculas, & non veras, sed apparentes pollutiones, hoc est à morbo alios, alios à lepra, & aliis huiusmodi morbis liberaret. Et hac gratia multa in veteri testamento per aquam mundata sunt, Veruntamen ad propositum nobis sermone in præsentia redeamus. Primum igitur pollutiones corporum, inde varia morborum genera per aquam sanantur: siquidem quum vellet deus appropinquantis baptismatis fidem nos erudire, non solum peccata, sed morbos per aquam expulit. Propiores enim veritati imagines, & in baptismo & in passione, & in aliis certiores fuerunt, quam vetustiores. Nam sicut regi familiares, hastatis honoratiores sunt, ita & propiores figuræ. *Et descendens angelus, motæ aquæ sanandi virtutè largiebatur, ut intelligerèt Iudæi locum magis angelorum dominum omnia animæ impedimenta sanare posse.* Et quemadmodum huius aquæ natura per se non sanabat, siquidè semper sanasset, sed duntaxat cum ab angelo mouebatur: ita & in nobis non simplex aqua operatur, sed quum

quam spiritus gratiam accipit, omnia abluit peccata. *Iuxta hanc piscinam* iacebat multitudo languentium, cecorum, claudorum aridorum, expectantium aquæ motum. Verum tunc infirmitas corporis sanari volentem impediēbat, nunc unusquisque potestatem habet accedēdi. Non enim angelus aquam mouet, sed angelorum dominus totum perficit: non habet excusationis locum infirmus, non habere se hominem qui sibi opituletur, neque dum venit, alium descendere: sed licet vniuersus mundus accedat, non consumitur gratia, neque virtus deficit, sed eadem semper permanet. Vt enim solares radij singulis diebus illuminant, neque ex nimia copia vis eorum minuitur: ita, in idem longè minus spiritus operatio ob accipiendum multitudinem remittitur. Hoc autem factum est, ut qui in aqua corporis morbos sanari posse didicissent, in eo aliquandiu exerciti, animæ morbos per aquam curari posse facilius crederent. Et quam gratia Iesus cōtemptris aliis ad eum, qui octo & triginta annos egrotauerat venit? Quid præterea interrogat: *Vis sanus fieri?* Nō quod dubitaret, esset enim absurdum: sed ut illius ostenderet tolerantiam, ut intelligamus quare post habitis cæteris ad hunc venerit. Quid ille? *Volo domine, sed hominem non habeo, ut quæ turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam.* Dum enim venio ego, alius ante me descendit. Hac gratia, inquit, vis sanari? ut scilicet hæc intelligeremus. Neque dixit, Vis ut te sanem? nondum enim tanta de ipso habebatur opinio. Admirabilis profectò paralytici tolerantia octo & triginta annos, ut sanaretur nunquam discedens expectauit: quod nisi patientissimus fuisset, si nō præterita, ac futura saltem inde eum abducere potuissent: quoniam incredibile erat reliquos ægrotos priorem illum ingredi dimissuros. Neque enim certo tempore aqua mouebatur, sed claudi quidem & contorti, tempus obseruare poterant, cæci verò minimè, nisi fortaliè motum auribus percepissent. Pudeat ergo nos, pudeat dilectissimi, & incredibilem socordiam nostram deplorenus: octo & triginta annos hic expectauerat, expectabaturque, neque eius impletum est desiderium, neque negligentia sua non sanabatur, sed præuēctus ab aliis, neque propterea desperauit: nos autem si vel decem dies orationibus inuigilantes non exaudimur, iam tepescimus: hominibus verò quam diligentissimum exhibemus ministerium in malitia, in difficultatibus seruientes, tandem frequenter

Rom. 5. a omnem spem amittimus: dominum autem nostrum ubi sine dubio merces sequitur, longè laboribus amplior. Spes enim nō cōfundit, inquit, debito studio & diligetia prosequi nō patimur: & quoniam hoc supplicio dignum? nam si nihil accepturi essemus, ipsius tamen frequens consuetudo nō one innubera nobis bona attulisset? sed laboriosa est assidua oratio: & quid nō laboriosum, quod à virtute proficiscatur? Hoc ipsum, inquit, quispiam, me maxime ambiguum reddit, quod malitiam voluptas, virtutem labor cōsequitur. Et multos quærere arbitror, quænam sit causa. Dederat nobis à principio deus liberam omni cura & laboribus vitam, eo turpiter munere abusi sumus, & inertiae dediti, paradysum amisimus: idcirco laboriosam nobis vitam instituit, quasi se humano generi excusans diceret: Dedi vobis à principio delicias, facti estis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus commutavi. Qui quum neque vos continerent, lex & præcepta succedere, tanquam repagula & frenum equo indomito, quibus eius aduersus rationem insultus compescerentur: ita equorum domitores assolent. Vita igitur laboriosa instituta est, quooiam quies & ocium, vitam & mores corrumpere consuevit: natura enim humana desidia nō patitur, sed ab ea facillime ad malitiã declinat. Esto non opus esse labore cōtinenti, neque fieri laboribus meliorem, sed in ocio perfectũ esse: quonã pacto hac vtemur indulgentia? nō uine in stultitiam & superbiam cōuertemus? sed quã obrem, inquit, tanta malitiam voluptas, tantus virtutem labor comitatur? & quænam tibi gratia habeda, quod premium accipere, nisi laboriosum tibi opus iniūgeretur? Multos enim possum in præsentia ostendere, qui suapte natura mulierum abhorrent consuetudinem, easque ut abominabiles fugiūt: hōsne, dic quæso, cōtinentes appellabimus? hos laudibus prosequemur? Minimè. Continentia est voluptatum stimulos superare: & in bellis, maxima certamina clarissimos triumphos pariūt, nō quando nemo resistit. Sunt multæ natura remissiores, hōsne mansuetos dicemus? Minimè.

1at. 19. b Idcirco dominus tribus castrationis modis propositis, duos tanquam nulla laude dignos omisit: vnum in cælum extulit. Sed quid opus est malitia? Ita & ego sentio. Et quisnam malitiæ opifex? quis alter nisi voluntaria desidia? sed bonos tantum esse oportet: & quidnam boni proprium? Conti-

nentem

uentē esse & vigilare, an dormire & stertere? & quōobrem hoc bonū nō videatur, vt quis sine labore rectē faciat? Imperitē loqueris, & eorū more qui vētri dediti, ipsum deum arbitrantur. Nam quod non rectē sentis, responde quæso: Sit rex & dux, rex in lecto, & voluptatibus vitam agat: dux vero assiduis belli laboribus fortiter hostes fuderit, cui victoriā adscribemus? vter rerum gestarū voluptate fructur? Vides quanto illa magis nobis placeant, quæ sudoribus comparatur? Propterea deus labores virtuti immiscuit, vt nos illi familiares redderet: propterea etsi nō secundum virtutem viuimus, eā tamē admiramur, vitiū autem licet suauissimū, accusamus. Quod si dixeris quid naturas bonos non potius admiramur, quā voluntate? Quoniā æquum est laborātem nō laborātī præponere. Qua enim gratia laboramus? Quoniam indulgentiam & ocium nō moderatē ferimus, imō si quis diligenter inquirat, maiore in modū pigritia corrumpimur, & nimios deinceps labores subimus. Quod si placet aliquē epulis quā lautilsimis sub custodia in ocio desidētem nutriamus, ne exercere nēve operari quicquam possit, sed in mense & lecti deliciis contabescat: quid hac vita miserius? Sed aliud operari est, inquit, aliud laborare. Est igitur non laboriosum opus suscipiendum? quid nī hoc & deus voluit, tu verō non passus es. Statuit vt paradisum coleres, opus tibi sine labore iniunxit: neque tamen si ā principio laborasset homo, vitio ei datum fuisset: stat enim simul & operari, & nō laborare, quemadmodum angeli. Nam quod operentur, audi quid dicat: Potentes qui facitis verbū eius. Quod si nunc remissiores vires maiorem afferunt laborem, tunc non idem continget, quippe qui in dei requiem concedit: Requiescit, inquit, ā laboribus suis, neque desidiā, sed quietem significat: nam & deus adhuc operatur Christi testimonio, dicētis: Pater meus vsque nunc operatus est, & ego operor. Propterea omnes vos admonitos volo, ignauia abiecta virtutem complectamini. Malitiam nāque voluptas brevis, dolor perpetuus sequitur: contra virtutē labor brevis, gaudium sempiternum. Hæc ante præmium sectatorē suum omni labore liberat, futurorū spe alens: illa ante supplicium, conscientie stimulis præteritorum torquet, omnia in suspicionem adducit, quod ipsis etiam laboribus, & augustinus grauius reperitur. Quod si tantū voluptas esset,

*Psalmo
102. d*

*Apo. 4. c
Hic infra.*

quid ea vilius? quid abiectius? quæ simul & venit, & abuo-
lat, languescit, fugitque antequam cõprehendatur: & siue cor-
porum dixeris voluptatem, siue deliciarũ, siue pecuniarũ,
ne diem quidem firma perstat: cum autem & poena, & sup-
pliciũ eam comitetur, quid eius sectatoribus miserius? Cum
igitur hæc intelligamus, omnia virtutis gratia toleramus: ita
vera persuemur voluptate, gratia & benignitate domini
nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri gloria simul
& spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXVI

EX CAP. V.

Is sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, vt cũ turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Maximum diuinarum scripturarum præmiũ, maxima vtilitas: quod Paulus testatur iniquiens, Quæcũque scripta sunt, ad nostrã doctrinam scripta sunt, ad quod fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & consolationẽ scripturarum spem habeamus. Omniũ enim medicinarum thesaurus diuinæ scripturæ sunt, & siue stultitiam exuere, siue affectus sedare, siue pecuniarum cupiditatẽ expellere, siue dolores contẽnere, siue sortem animũ innuere, siue aduersa æquo animo tolerare velimus, quamplurima hinc remedia inuenire possumus. Quis enim siue extrema paupertate, siue diuturno morbo vexatus, si propositum hodie nobis locum legeris, non maiorem in modum consoletur, quum intellexerit hunc octo & triginta annos languẽtem, & singulis annis alios sanitati redditos videntem, non tamen animo lapsum desperasse, licet sola prætereuntium desperatio omni eum spe deicere poterat? Audi ergo & verba eius, & miseriam, cum enim dixisset Christus, *Vis sanus fieri? Domine, inquit, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam.* Quid hoc miserius? quid calamitosius? Vides hominem longuo languore cõfectum? vides humilitatẽ? Non maledixit, vt nõnullos audimus, uon execratus est diem suum, non se irrideri arbitratus est, rogatus an vellet sanus fieri: sed perquã mansuete, & humiliter. *Domine inquit.* Atqui ignorabat percontantem, & se sanatum iri nesciebat, nec quicquã postulat, vt qui medicum rogant, sed

sed tantum morbum suum narrare contentus est. Videbatur ei fortasse idcirco Christum interrogare, ut ipsum in piscinam mitteret: hac gratia eum sibi misericordia consulare vult. Quid tum Christus? *Surgit: tolle grabbatum tuum, & ambula.* Quidem eundem huic, & quem Matthæus meminit esse arbitrantur. Non est tamen, quod pluribus rationibus constat: primum ille multos habebat, qui summa cura ipsum ferebant: hic neminem: quare inquit, Hominem non habeo. Deinde ille nihil loquutus est, hic suam narrat miseriam: illius curationis diem non meminit Euangelista, hic in die festo sanatus est: ille domi, hic iuxta piscinam illi, remittuntur tibi peccata tua, inquit, huius prius corpus deinde animam curauit: illi libere dimittit peccata. Remittuntur tibi, inquit, peccata tua: hunc admonet & minatur, ut sibi in posterum caueat. Iam noli peccare: inquit, ne deterius tibi aliquid contingat. Accedit ad hæc differens ludæorum calumnia: hic sabbati præuaricationem, illic blasphemiam accusant. Tu autem immensam dei sapientiam contemplare, non enim statim sanauit, sed primum rogando sibi familiarem reddidit, ad futuram fidem insinuans: neque tantum sanauit sed ut lectum auferat iubet, ut miraculum crederetur: & nemo falsum & simulatum opinaretur. Nisi enim firmis & robustis membris, id ferre non potuisset. Seruat hinc morem sæpenumero Christus, ut maiorem in modum impudentibus silentium imponat. Siquidem in quinque panum miraculo, ne quid suspicionis oriretur non tantum miraculum fecit, sed voluit ut multæ fragmentorum reliquæ superessent. & mūdato leproso: Vade, ait, ostende te sacerdoti. Simul ut miraculo certam fidem faceret, & calumniantium ipsum legem dei præuaricare impudētia ora comprimeret: idem in nuptiis fecit: non enim vinum simpliciter ostēdit, sed ferri Architriclino imperauit, ut qui id nesciret, confitendo indubitatum perhiberet testimonium. hac gratia Euangelista insecum Architriclino, unde id vinum esset demonstrauit, ut incorruptum iudicium ostenderet, & cum mortuum suscitauit: Date, inquit, ei manducare, ut certius resurrectionis signum præberet: quibus omnibus manifestè indicat vulgo, non fallacem se, neque deceptorē, sed ad communem omnium salutē venisse. Sed cur ad hoc? Ut ab aliis fidem non requirat. Quoniam ab his qui suam

Mat. 9. 4

Mat. 14. c

et Marc.

6 f. & 8. a

Luc. 5. c

Supr. 6. b

Mar. 5. d

viderant potestatem, merito requirit vt credant: ab ignavis autem minimè, nisi prius admonetur. Propterea circa principium Matthæus multos curasse, & nemini potestatem suâ prænuñciassè narrat: Tu autem paralytici fidem considera, qui audiens dicentem Iesum: *Tolle grabbatum tuum, & ambula*: non risit, non admiratus est inquiring. Angelus descendit, & turbata aqua, vnum duntaxat in bonam restituit valetudinem: tu homo solo verbo angelum superare confidis: nimium tibi arrogas, ridiculus es. Nihil tale locutus est, sed ne cogitauit quidem: sed audiuit simul & surrexit, & sanatus, medici præceptum nõ recusauit. Tulit enim grabbatum, & ambulauit. Id autè mirabile fuit, nõ quod à principio non crederent Iudæi, sed quod post miraculum Christi persequerentur, calumniarentur, detestarentur: dicerent: *Non licet tibi tollere grabbatum tuum*. Hic autem nihil eorum curaret insaniam, sed fidenter in medium, acceptum prædicaret beneficium, & impudentes compesceret. Hoc profecto magnæ fortitudinis indicium est. *Erat enim*, (inquit,) *sabbatũ Iudeorum in ille die, & dicentibus illis: Sabbatũ est: non licet tibi tollere grabbatum tuum*: Audi quid respõdit: *Qui me sanum fecit, is mihi dixit: Tolle grabbatũ tuũ, & ambula*. Tantum nõ dicens eos deliros & insanos, quum præciperent ne eius qui tam graui & diuturno morbo ipsum liberauerit, mandatis pareret, & magistrum sectaretur. At si malignius respondere voluisset, poterat non sponte sua, sed alterius iussu id facere: neque id suum, sed imperantis peccatum, & deposito lecto acceptum occultare beneficiũ. Norat enim, non tam propter sabbati præuaricationem, quàm propter morbi curam, Iudæos id reprebendere. Verum neque beneficium siluit, neque deprecatus est, sed clara voce quid acceperit, proficitur & prædicat, ita paralyticus. Illi autem (considera, quæso, hominum malignitatem) non dixerunt, *Quis te sanum fecit?* sed hoc omisso in calumnia assiduè versantur: *Quis est homo ille, qui dixit tibi: Tolle grabbatum tuum, & ambula?* his autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus autem declinauit à turba constituta in loco. Quare declinauit? Primum, ne se absente suspiciosum videretur testimonium: qui enim se sanum intelligebat, certior accepti beneficii testis erat futurus. Inde ne illorum insania vehementius accederetur. Neque ignarus

rus erat inuidiosi solum præsentiam non paruam inuidorū animis furoris scintillam excitare. Discessit igitur, vt ipsi inter se de miraculo quærerent, disceptarētque, ipse nihil de se, sed qui sanatus fuerat, & ipsi calumniatores loquerentur. Ipsi enim iam miraculum testantur, cū non dicerēt, cur fieri ea in sabbato præciperet, sed cur faceret: neque præuaricationem ægrè ferrent, sed paralytici inuiderent sanitari. Atqui quantum ad humanum opus, paralyticus magis legē soluerat, quàm Christus, qui tantum præceperat: ille re ipsa legem præuaricatus est. Alibi ipse Iesus operatus est, cū cæci nati oculis lutum illiniuit: fecit autem nō in legis contemptum, sed augmentum, sed de his aliās: neque enim semper eodem modo de sabbati transgressione ab illis accusatur, quod diligenter est obseruandum. Verum iam videamus, quantum mali afferat inuidia, quo pacto mentis oculos contra propriam salutem perstringat. Nam quemadmodum insani, aduersus seipsos nonnunquam sententiam ferunt: ita & inuidi solam inuidiosi miseriam disquirentes, eius salute & felicitate angūtur. His feris seuiiores: ille enim fame impulse nos appetunt, hi beneficos nōnūquā inimicorum loco habent. Feris, inquam, seuiiores, dæmonibus pares, & fortasse iniquiores. Ipsi nanque aduersus nos nullo amicitie scedere hostiliter persequuntur, suo generi minime insidiantur. Quorum exēplo in Iudæos Christus inuestus est, cum in Beelzebub eum iniicere dæmonia dixissent: homines autem neque naturæ suæ participes reueriti, eos infesto animo impetunt, atque seipsos prius, quàm quibus inuident supplicio afficiunt, animūque perturbationibus & anxietatibus temerè cruciāt. Quamobrem, miser, proximi tui cōmodi perturbaris? dolendum est cum malis afficimur, non cum proximi felicitatem intuemur. Idcirco omnis venia inuido desperāda est. Nam scortator, voluptatis stimulos in excusationem affert: fur paupertatem, homicida furorum, friuolas quidem, neque admittendas, qualescunque temen excusationes. tu verò quā affers quæso? nullam profecto, nisi animi prauitatem, atque malitiā. Nā si inimicos amare iubemur, quā nam pœnam ex amici odio duros nos arbitramur: Et si amicos diligendo nihil gentilem superamus: si nihil de nobis mali meritos prosequimur quā merebimur veniā? Audi Paulū, Et si tradidero corpus 1. Cor. 13. b.

meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Quod autem inuidia, charitatem prorsus tollat, perspicuum est. Hic affectus & fornicatione, & adulterio grauior: alterum enim in ipso auctore consumitur, inuidia autem vis vniuersos populos perdidit, vniuersum orbem terrarum coinquinauit, ipsa cordis mater, ipsius suasu Cain fratrem interemit, ipsi Esau in Iacob, fratrum in Ioseph, diaboli in humanum genus, odium & insidia tribuenda sunt. At tu neminem interficis, sed longe grauiora patris, cum fratris ignominiam concupiscis, quum vndique laqueos tendis, cum persequeris ne virtutibus inuigilet, cum aegrefers orbem terrarum debitum deo exhibere seruitiū. Non igitur cum illo, sed per illum cum deo bellum geris, deo iniuriam facis, cum tuum bonorem ipsius bonori praeferas: & quod grauissimum est, aliis peccatis simile hoc videtur. Verum licet misericors sis, licet in vigilis assiduus: si fratri inuides, omnium malitiam excesseris, quod vel inde constet. Scortatus quidam apud Corinthios breui vitam emendauit. Cain fratri inuidendo, nunquam odium posuit: sed quanto frequentius a deo admonitus est, tanto magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad caedem. Hic ergo quam ille grauior morbus, qui nisi magna adhibita diligentia, non facile remedia admittit. Ea igitur radicitus euellamus illum, scientes quod quemadmodum alienis bonis inuidendo deum offendimus, ita congratulando ei gratificamur, & participes non facimus bonorum, quae recte operantibus reponuntur. Idcirco Paulus gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus, ex utroque enim magnum lucrum consequimur. Intelligentes igitur, quod et si nisi laboremus, itidem tamen cum proximis affectu premium participes efficiamur: omni liuore abiecto, fraterna omnes dilectione complectamur, & eorum commodis congratulari, praesentia & futura bona consequamur, gratis & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXVII. EX CAP. V.

Postea inuenit eū Iesus in tēplo, & dixit ei, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Res profecto grauis est peccatum, grauis animi sordes vt nō nūquam

vt & exuperantia sua corpora quoque inficiat. Sed cum grauer agrotate anima, nullo dolore afficiamur, paruo corporis morbo, summa diligentia medicinam perquiramus: ideo deus ob animi peccatum corpus flagellat, vt deterioris partis supplicio, melior ad querendum remedium cōuertatur. Ita Corinthium fornicatorem Paulus corrigit interitu carnis, & sectione corporis animi morbi coercens, tanquam optimus medicus, qui cum hydropisim vel splenem potionibus, & leuioribus medicinis sanare non possit; extrinsecus ferro & igni vtitur: hanc artem Christus in paralytico exercuit, quod significās dixit: *Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Quid hic admonemur? Primum, quod ex peccatis, morbi generantur, inde quod verum est, apud gehennam maximum, & perpetuum esse supplicium. Vbi nunc sunt qui dicunt, breui spatio hominem interfeci, breui adulterium commisi, ob admissum breui tempore peccatum perpetuas pœnas daturus sum? Ecce hic non tot annis peccauit, quot pœnas dedit: breui peccatum patrat, morbi tormenta diuturna sunt. Non enim tempore peccata, sed peccantium animus iudicatur. Illud præterea considerandum, quod si grauem priorum scelerum pœnā dedimus, deinde hisdem inciderimus, dabimus longē maiorem, & merito sanē. Qui enim supplicio non sit melior tanquam stupidus quidem & contēptor, grauiorem sibi pœnam præparat. Ipsum nanque peccatum semel lapsum, satis supérque cohibere, & sapientiolem reddere debebat ne iterum in idem prolaberetur. Verum cum neque supplicium fontem corrigit, non iniuria flagello vtitur vehementiore. Quod si post datas pœnas in eadem iterum crimiina prolapsi, grauiori pœna afficiamur, quid his sperandum est, qui in ipso supplicio in iisdem sceleribus pertinaciter perseverant? Et qua gratia, inquires, non omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem scelestissimos, bona corporis valetudine, & prospera fortuna lasciuientes, nolimus propterea eos admirari; sed deplorare po-

1. Cor. 5. 6

tius: quod enim in hac vita nihil aduersi patiuntur, maioris
 in futura supplicij est argumentum. Hoc & Paulus his ver-
 1. Cor. 11. g^o bis significauit. Dum iudicamur à domino, corripimur, vt
 non cum hoc mundo damnemur. hic enim correctio est, il-
 lic supplicium. Quid ergo omnes morbi propter peccata?
 Non omnes: sed plerique. Siquidem & ex desidia, & nimio
 cibo, ebrietate, otio, nonnulli generantur. Vnum autē ubi-
 que conseruandum est, vt æquo animo: & cum gratiarum
 actione omnia perferamus. Veniunt & morbi propter pec-
 cata: vt magnos viros podagra laborantes videmus. Veniūt
 Iob. 33. d & probandæ patientiæ causa: vt Iob dicitur, Noli putare
 me aliter retractasse, quàm vt iustus appareas. Sed quæ huic
 paralytico morbi causa? Peccata. Christi testimonio. Nam
 Matt. 9. a & illi cuius Matthæus meminit, Cōfide inquit, fili, remittū-
 tur tibi peccata. Et huic, Ecce sanus factus es, iam noli pecca-
 re. Haud ignarus sum quosdam opinari hunc paralyticum
 accusasse Christum, & ideo ab eo admonitum, ne pecca-
 ret, sed quid de illo apud Matthæū, qui eadem sere admo-
 nitus est dicemus? Constat igitur non ea causa, ne peccaret
 admonitum, quod & aliunde cognosci licet, cum inuenit eū
 Iesus in templo, magnæ profectio & reuerentiæ & pietatis
 signum: non enim in forum, non porticus conuersus, non vo-
 luptati, non ocio indulgit, sed in templo versatur, & quan-
 tis omnium in se imperium & maledicta expectaret, nihil-
 ominus à templo auerti non potuit. Itaque cum inuenisset
 eum Iesus, & postquam Iudæis loquutus est, nihil tale in eo
 reprehendit: dixisset enim, Adhuc cum iisdem versaris, ne-
 que in bonam restitutus valetudinem factus es melior: sed
 tantū in posterum cautiorem reddit. Quin igitur, cū clau-
 dos & cæcos curauit, id non admonuit? Ita mihi persuadeo,
 suum hunc morbum propter peccata, illos corporis imbe-
 cillitate prouenisse: siue per hos, & horū admonitionem &
 illos corripit. Cum enim hic morbus grauior sit, per eū &
 minoribus remedium præbet: sicut enim cum sanato alij iu-
 beret dare gloriam deo non illum tantum, sed omnes idem
 admonuit: ita per hos cæteros hortatur & consulit, vt pecca-
 tis abstineant, Ad hoc norat eius animi fortitudinem, & tā-
 quam mandati seruatorem, quod factururus sis, admonet, &
 beneficij memoria, & futurorum malorū metu in sanitate
 confirmat. Et intueri Christi humilitatē, non dixit, sanū te
 feci:

feci: sed, *Sanus factus es iam noli peccare.* Neq; ne tibi quid deterius faciam: sed, *Ne deterius tibi aliquid contingat.* In neutro personam adducit, ostēditque gratia & benignitate potius, quā meritis in sanitatem restitutum: quod nisi ita esset, dixisset. Ecce dedisti debitam peccatorū pœnam, iam caueas: verum inquit, *Ecce sanus factus es, iam noli peccare.* Hæc & nobis frequenter in ore sint verba, his & alter alterum admoneamur: Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Quod si in peccatis persistendo nullam pœnam dederis, illud apostolicū meminerimus. Quod benignitas dei ad pœnitentiam te adducit: secundum duritiam autem tuam & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ. Neque sanando duntaxat corpus, aliunde etiam magnum præ se tulit Christus diuinitatis argumentū. Illa enī particula, *Iam noli peccare*, omnia ipsum vidisse indicat, quæ ille superiori tempore cōmisit, vnde in posterum sibi fidem comparauit. *Abiit ille homo, & nunciavit Iudæis, quia Iesus esset, qui fecit eum sanum.* Intuere hominem in pietate perseuerantē, non dixit Iesum præcepisse, vt grabbatum tolleret, & cum illi creditum semper crimeu adducerent, hic semper excusationem, & medicū profitetur & prædicat, vt populum ad eius cognitionem & familiaritatem alliciat: nō enim tam stupidus erat, neque tam inhumanus, vt tanti beneficii oblitus, maleuolo id onimo loqueretur. Beneficium nanque & metus facilē, vel inhumanissimum poterat cohibere: nam cum manifeste minas accepisset, timuit sane peiora, & maximē cum minantis potestātē esset expertus. Ad hæc, si accusandī gratia id dixisset, non sanitatē, sed mandati transgressionē meminisset: sed præfecto magno & fideli animo medicum, & acceptum beneficiū professus est, quemadmodum & cæcus, cum inquit. Fecit lutū, & vnxit oculos meos: ita & hic Iesus est qui fecit me sanum. *Propterea persequēbātur Iudæi Iesum, quia hac faciebat in sabbato.* Quid Christus? Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Quando pro discipulis respōdebat corū conseruili David testimonio utebatur, Nunquid legistis, inquit, quid fecerit Dauid quando esuriuit? Pro se vero ad patrē confugit, cui se in omnibus similem indicat: & cum priuatim patrē appellat, & cū eadē operari ostendit. Et quare nō meminit, quæ apud Hiericho facta sunt? Erigere eos à terra voluit, ne amplius de ipso

Rom. 2. 4

Infra. 9. 4

Luc. 6. 4

tanquam homine, sed deo & legislatore sentirent. Quod
 nisi verus filius, & eiusdem esset substantiæ, excusatio excu-
 satione maior esset. Neque enim princeps regum institu-
 tum abrogans, & in iudicium vocatus, si à rege idem abro-
 gatum in defensionē suā adduceret, absolueretur, sed ma-
 iori crimini esset obnoxius: verum cum dignitates, vt in hoc
 loco æquales sunt proculdubio comparatio cōuenit. Qui-
 bus inquit, criminibus deum, hīsdem me absolutis, Ideo pri-
 mum patrem appellauit, vt etiam inuitis eadem sibi conce-
 di persuaderet, paternam charitatē reueritis. Quod si per-
 contareris, & quomodo pater operatur cum septimo die
 ab omni opere cessauerit, accipe quomodo præuidet, con-
 tinet, temperat omnia quæ fecit. Cum igitur Solem orien-
 tem, lunæ cursum, stagna, fontes, fluuios, naturæ vim semi-
 nibus in nostris, & brutorum corporibus progressum, cæte-
 ra omnia quibus hoc totū constat, vides: intellige perpetuā
 patris operationem, qui Solem suum oriri facit super bo-
 nos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Et iterum: Si
 autem scœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mit-
 titur, deus sic vestit: quanto magis vos minimæ fidei: Et de
 volatilibus, Pater meus inquit, cœlestis pascit illa. Vbi igi-
 tur verbo duntaxat operatur in sabbato, à sacrificiis & his
 quæ illi faciebant crimini obiecta purgat: vbi verò operari
 præcipit, vt ex gratia hoc in loco. Tolle grabbatum tuū: vt
 non graue quiddam esse sabbati præuaricationē ostendat,
 altiora loquitur, vt paterna authoritate illos perterreat &
 ad supernā trahat cōtemplationē. Qua de causa cū de sab-
 batī transgressione disceptaretur, vt non tantum homo, ne-
 que vt tantū deus, sed alterutrū commiscendo obiecta con-
 futat, voluit enim vt vtrunque crederetur, & incarnationis
 humilitas, & excellentia diuinatis. Nam si semper vt homo
 locutus esset, omnes in eadem perstitissent humilitate: hac
 gratia patris meminit, cum & creaturæ in sabbata operantis
 meminisse potuisset. Nam & sol ab Oriente in Occidentem
 fertur, flumina labūtur: fontes scaturiunt, pariūt mulieres:
 sed vt ipsum non creaturam intelligeres, non attulit creatu-
 ræ operātis exemplum sed, *Pater meus* (inquit) *modo ope-*
ratur, & ego operor. Propterea ergo magis quarebant eū Iudæi
 interficere, quia non solū soluebat sabbatum, sed & patrē suū
 dicebat deū, æqualem se faciens deo. Neque dixit dicēs, sed,
 faciens:

Mat. 5. g

Ibid. 6. d

Lnc. 12. d

faciens: non enim verbotenus, sed frequentius operibus se deo equalem ostenderat. Quid tandem? quia in solis verbis insolentiam accusare potuissent, operum autem veritate, & potentia perspecta vel contradicere rogebatur. Sunt tamen qui perperam & impie Christum non se equalem deo fecisse, sed suspicatos Iudæos intelligant. Quamobrem superiora transigamus: persequebantur ipsum Iudæi, an non? Perspicuum est, persequebantur. nunquid hac gratia persequebantur, an alia? In hoc quoque convenimus. Soluit sabbatum, an non? neque in hoc dissidemus. Patrem suum deum appellavit, an non? Neque hoc dubium. Cetera igitur in hunc modum consequuntur. Quemadmodum igitur quod patre suum deum dixerit, quod sabbatum prævaricatus sit, quod Iudæi ipsum & hac, & illa magis ratione persequeretur, non erat opinio, sed veritas: ita cum se æqualem deo facit, quod ex superioribus constat manifestius. *Pater meus inquit, operatur, & ego operor.* Hæc verba sunt æquale se patri facientis. Nulla enim in his verbis differentia est. Non dixit, Pater operatur, ego subministro: sed idē verbū, *Operor.* Quod si aliter sensisset, sed Iudæi sic perperam intellexissent, falsam correxisset opinionem: neque id Evangelista silentio prætermisisset: quemadmodum alio in loco, cum videret particulam illam: Soluite templum & in tribus diebus excitabo illud aliter à Christo dictam, hoc est de carne sua: aliter à Iudæis intellectam, de suo, videlicet: templo, ideoque dixerint: Quadraginta & sex annis ædificatum est hoc templum, & tu tribus diebus excitabis illud? Ille autem, inquit Evangelista, dicebat de templo corporis sui: ita si hoc in loco aliter Christus sensisset, quā illi essent suspicati: profecto dixisset Iudæos quidem credidisse Christum æqualem deo se facere. Ipsum autem non de eiusmodi æqualitate locutum. Neque hoc in loco, neque hic duntaxat, sed alibi alius Evangelista hunc suspicionis corrigendæ morem servat. Cum enim dixisset discipulis Iesus: Cavete vobis à fermento Phariseorum, & Saduceorum: & illi cogitassent inter se dicentes, quia panes non accepimus: Iesus autem profermēto doctrinam caperet, Ipse Iesus eos arguendo suam sententiam exponit: Quid cogitatis inter vos modicę fidei? Nondum intelligitis, non quia de pane dixi vobis? hic vero nihil corrigit. Atqui cōtra Arrianos, inquit, corrigit cum

Supr. 2. d

Mat. 16. 4

Ibidem.

inquit: *Non potest filius à seipso quicquam facere.* Omnipotē cōtra: non enim ut tolleretur, sed ut magis confirmaret æqualitatem, id dixit. Verū per quam diligenter attēdite, non enim parua est quæstio, hanc particulam, *A se*, frequēter in scripturis & pro Christo, & pro spiritu sancto positā inuenimus: & vis eius intelligēda est, ne in grauissimū errorem incidamus: nam si eam simpliciter, & ut primū se nobis offert quispiam accipiat, quātus error sequeretur, animaduertite. Non dixit alia à se posse facere, alia non posse sed generaliter non potest filius facere. At maximum bonorū fecit, & Paulus clamat: Qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se equalē deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens. Et ipse Christus: Potestatem habeo ponendi animam meam, sed ego pono eam à meipso. Vides enim eum & mortis, & vitę potestatem habere, & tantam rem à seipso operantem? Et quid de Christo dico? Nos quibus nihil vilius vel abiectius, sæpenumero à nobis ipsis operamus, malitiam reiecta virtute deligimus. Quod si nullam haberemus potestatem, neque peccando gehennę supplicio torqueremur, neque regnum ccelorū bene operando cōsequeremur. Quomodo ergo intelligitur *Non potest filius à seipso quicquam facere?* Quoniam quod nulla in re est patri cōtrarium, nihil ab eo alienū potest facere. quod maximam æqualitatem, & conuenientiam ostēdit. Et quam gratia non dixit, nihil se cōtrarium facere? Ut hinc in discretionem, & veram æqualitatem demōstret. Neque enim hæc particula imbecillitatis eum arguit, sed potestatis immensę. Nam & alibi de patre inquit Paulus, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri: Et iterum: Si negauerimus, & ille negabit nos. Si non credimus, ille fidelis manet, negare seipsum nō potest. Etenim illud quod impossibile dicit, nō imbecillitatis est, sed potestatis, & quidē immensę. quod ita intelligendum est: adeo illam substantiā incomprehensibilem esse, & tālem. ut cum deū peccare impossibile dicimus, non imbecillitatem arguimus, sed ineffabilem eius quandam potestatem cōstitemur. ita hoc in loco, *Non possum à meipso facere quicquam* hoc est, impossibile est ut patri contrarium faciam. Et ut hanc sententiam intelligas, ex his quę sequuntur consideremus, vtrum Christus comprobabit. Tu dicis illam particulam Christi auferri potestatem,

Phil. 2. 4
Infr. 10. d

Heb. 5. g
2. Tim. 2.

potestatem, & virium defectum, arguere: ego indiscretam
 æqualitatem, & sententiæ & potestatis significare, ipsum
 percõtemur, & vtram confirmet sententiã videamus. Quid
 dicat? *Quæcunque ille fecerit, hæc & filius similiter facit.* Vides
 quomodo vestram prorsus tollit sententiã, & nostrã con-
 firmat. Nã si à seipso nihil facit, neque pater à seipso facit
 quicquã, si quæ pater & ipse facit. Quod si à seipso omnia
 faciet pater, & filius faciet, vt stet similitudo: quod nisi ita
 esset, aliud sequeretur, quod absurdissimũ. Non enim dicit
 quæ vidit patrem facere, ea facit: sed, nisi quod viderit faciẽ-
 tem, temporis continuationem significans. vestra autẽ sen-
 tentia semper eadẽ discet. Vides sensus profunditatẽ, ver-
 bi autem humilitatẽ? quæ tamen & impudentissimos, & de-
 tractantes cogit, vt nihil vile, nihil abiectius dignitate ab-
 horrens, alienũ mve suspicetur. Quis adeo stultus, adeo in-
 fœlix est, qui dicat filium singulis diebus discere, quæ facere
 oporteat? Quomodo illud constaret? Tu autẽ idem ipse es:
 & anni tui non deficient? quomodo omnia per ipsum facta
 sunt & sine ipso factũ est nihil? si quidem quæ pater facit ea
 dem ipse viuens imitatur. Vides quomodo his quæ dicta
 sunt, & adhuc dicũtur, eius authoritas demonstratur? Quod
 si humilior quædã loquitur, noli admirari, nam cum expu-
 lissent eum Iudæi, quod altiora loqueretur, & deo contra-
 rium arbitrantur, verbis tantum paulũ ad humilia de-
 scendit, rursus tamẽ & exurgit, & rursus deprimitur, suam
 varians orationem, vt facilius intelligeretur. Et animaduer-
 tite, quæso, cũ dixisset: Pater meus operatur, & ego operor,
 & se deo æqualẽ ostendisset: rursus dicit: Non potest filius
 à se quicquã facere nisi quod viderit patrem facientem. Et
 inde rursus altius erigitur. *Quæcunque fecerit ille, hæc & si-
 militer filius facit.* Et rursus in humilitatem dechnat. *Pater
 enim diligit filiũ, & omnia demonstrat ei quæ & ipse facit: &
 maiora his demonstrabit ei opera.* Ecce & aliam incredibilem
 humilitatem & merito sanẽ. Quod enim & dixi, & dicere
 nunquam cessõ id repetam: quum aliquid de se humile &
 abiectũ Christus loquitur, per exuperantiam loquitur, vt
 & stultis & temerariis persuaheat, uon verba, sed piẽ sen-
 sum intelligendũ. Aliter considera, quæso, ex ipsis verbis
 quàm id absurdũ sit & ridiculũ. Nam quũ diceret, *Et maio-
 ra his demonstrabit ei opera,* inuenietur nõdũ multa didicisse.

Ipsa. 101. d

Supra. I. a

Quod ne de apostolis quidem dicendum est, qui accepta semel spiritus gratia, repente omnia & nouerunt, & potuerunt, quæ & scire & posse eos oportebat? hic autem multa scitu necessaria nondum didicisse deprehēdetur, quo nihil absurdius. Quid illud igitur, *maiora his demonstrabit*? Quū sanasset paralyticum, & mortuū esset suscitaturus, inquit: Miramini me paralyticū liberaſſe, *maiora his videbitis*, sed humiliter quodammodo locutus est, ut eorum placaret temeritatem. Et ut intelligas illud verbum, *Demonstrabit*, nō propriē dictum, audi quæ sequuntur. *Sicut pater suscitāt mortuos & uiuificat, sic & filius quos uult uiuificat*. Atqui nihil potest à se facere, si facit quod uult, contradicit: nam si quos uult uiuificat, potest à se facere, velle enim potestatis est: quod si non potest à seipso, iam quos uult non uiuificat. Illa enim particula, *Sicut pater suscitāt mortuos*, indiscretā potestatem: illa autem, *Quos uult æqualem demonstrat*. Intelligis quomodo non potest à se facere? non tollit, sed potentiam & voluntatem æquiparat. Ita & illud verbum *Demonstrabit*, est intelligendū. Etenim alio in loco ait: Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Et iterū, ut non aliunde vim operandi se accipere ostendat. Ego, inquit, sum resurrectio & vita, Et ne quis diceret mortuos tantum quos uult suscitare & uiuificare: alia autem in sua non esse potestate, hanc præripit suspicionē inquitens: Quæcunque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit: ut & omnia quæ ille, & ut ille facere intelligatur, siue mortuorum resurrectionem, siue corporū opificiū, siue peccatorū remissionē, siue quiduis aliud, similiter patri operatur. Sed omnia hæc negligūt, qui suam negligunt salutem: tantū officit potioris loci cupiditas, & prælatio: hæc hæreses peperit, hæc gentiliū confirmauit impietate. Deus enim inuisibilia sua per huius mūdī creaturā intelligi uoluit. illi hanc doctrinā sectari dedignati, aliā excogitarunt, verā neglexerunt. Iudæi autem gloriæ humanæ studio diuina cōtemnentes credere noluerunt. At nos dilectissimi, quāta possumus diligentia morbum hunc fugiamus: nam licet innumera bona opera egerimus, sufficiens est inanis gloriæ lues, quo omnia debeat. Si laudū desiderio tenemur, à deo eas perquiramus. Humanæ laudes qualescūque sint, simul & apparent & euanescent, nihil asserūt utilitatis, & præter veritatē sæpenumero iudicantur. Quid enim

in hac

Infra. 6. d
Ibid. 11. c

in hac nostra gloria admirabile est, quam saltantes iuvenes, impudicę mulieres, auari raptores consequuntur? Qui verò apud deum gloriosus est, non tales laudis socios, sed sanctos Prophetas, Apostolos, & Angelicę vitę præceptores habet. Quod si coronis hominum cingi, & conspici desideramus, quid id simpliciter sit contemnemur. Nihil profectò in eo dignum inueniemus. At si multitudinem desideras, angelos queras: quorum ope formidolosus dæmonibus efficeris: ita homines paruifacies, & humana omnia tanquam lutum pessundabis. Tunc manifestè cognosces, nihil ita labefactare animam, quàm glorię cupiditatem: quam qui affectat, nullo pacto in hac vita & doloribus, & cruciatu carere poterit: quemadmodū qui pessundat, etiam plurimos pessundat affectus. Qui humanam laudem vincit, inuidiam vincit, auaritiam vincit, graues omnes affectus vincit. Et quonam pacto? Si aliam spectabimus gloriam, hoc est cœlestē, quam hæc auferre nobis conatur: illa in hac vita claros facit, ad futurā perducit, omni nos carnis seruitio liberat. Carni enim quàm miserrimè seruimus, quum & terrę, & terrenis rebus tanto studio inuigilamus. Si in forum te cōferes, si domum ingredieris, si egredieris, si nauigabis, si villam, si hospitium, si regiam, si fenatū, si iudicia petes, omnia secularium curarum plena: venientes, abeuntes, manentes, nauigātes, qui rura, qui ciuitates habitant, omnes his implicitos & attonitos intueberis. Quænam igitur nobis salutis spes, quando à deo datam terram habitantes, nihil diuinum sapimus: sed quum iubeamur esse huius mundi hospites, hospites cœli sumus, & mundi ciues. Quid huic stultitię equiparandum? Quotidie de iudicio, de cœlorum regno audiuimus: Noë autem ac Sodomorum ætates imitamur, & volumus experiri. Atqui propterea illa scripta sunt, vt si quis futuris diffidit, ex præteritis futurorum accipiat certitudinem. His igitur cognitis, dilectissimi paululum saltē hoc graui seruitio leuati, aliquando de anima cogitemur, vt & præsentia, & futura bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

IN CAP. IOANNIS V.
HOMILIA XXXVIII. EX CAP. V.

Neque pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Summa nobis in omnibus utendum est diligentia dilectissimi, quia reddenda ratio est & verborum, & operum, & pro-

culdubio poena subeunda. Non enim in presenti vita finis nobis est: sed alia nobis conditio expectanda, formidoloso iudicio aderimus. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum. Hoc iudicium semper prae oculis habeamus, ira semper virtuti vacare poterimus. Nam sicut qui diei illius obliuiscitur, tanquam freno abiecto in praecipitium deferatur. Inquinatae sunt vires illius in omni tempore, & causam affert: Auferuntur iudicia tua a facie eius. Ita quem continuus hic percellit timor, modestè viuendi viam ingreditur. Recordare, inquit, nouissima tua, & in aeternum non peccabis. Qui enim dimittit nobis peccata nunc: miserando, is tum iudicando pandet. Qui propter nos mortuus est, is vniuersae naturae iudex apparebit. Iterum, inquit, sine peccato videbitur suscipiētibz eum ad salutem. Quāobrem hoc in loco inquit: Neque enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Igitur patrem praepo-
2. Cor. 5. b
Psal. 9. c
Eccl. 7. d
nemus, inquit? Absit: propterea enim dixit filium, ut manentem filium tanquam patrem honoremus. Qui enim patrem ipsum dicit, non iam filium tanquam patrem honorat, sed eorum confundit: & quoniam beneficia accepta homines non ita sentiunt, omne iudicium dedit filio, ut talem metus in eius honorem trahat. Illud autē verbum, Omne: & puniendi, & honorandi quoslibet potestatem habere signat. Dedit autem, ideo dixit, ut neque ingentū filium, neque duos patres suspicareris. Quicquid enim pater est, idē est & filius genitus, & manens inesse filius. Et ut intelligas hanc particulā, Dedit: idem quod, genuit, significare: audi quid alio in loco dicit: Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso. Quid igitur? prius ipsum fecit, inde vitam dedit? Qui enim dat vitam alicui daret: erat igitur sine vita genitus? Hoc neque daemones ipsi suspicarentur. Simul enim cū impietate maxima stultitia deprehenditur. Quem-
admodum

admodum enim illud verbum, *Dedit vitam*: quod eum vitā fecit, signat: sic, *Et dedit iudicium*: quod eum iudicem fecit, intelligendum est. Vt enim audiendo eum autorem patrē habere, non propterea muraram substantiam, & diminutum honorem crederes, ipse te iudicatū venit, & hinc suam prae se ferens excellentiam. Qui enim & honorandi & puniendi quos vult, habet potestatem, is eadem potest quę pater. Quod si hoc nō esset, sed posterius factus honorem accepisset: quę causa fuit quin posterior honoraretur? Vnde in hanc venit dignitatis pręrogatiuam? Nōne vereris humanos bos, & indignos deo intellectus immortalī, & nihil nobiscum communicanti naturę tam impudēter tribuere? Sed cur ita loquitur? vt magis crederetur, & ad maiora auditocū animos prępararet, & ideo hęc miscet. Considera à principio: Pater meus operatur, & ego operor. Aequalitatē ostendit, sed voluerunt eum Iudæi interficere. Quid ergo? Verbis altioribus abstinet, sensus seruat: Non potest filius à se facere quicquā, inde altius ascendit: Quęcūque ille fecerit, hęc & filius similiter facit. Rursum ad humilia descendit. Et pater diligit filium, & omnia demonstrat ei quę ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera. Deinde: Sicut & pater suscitāt mortuos, & viuificat: sic filius quos vult, viuificat. Et rursum vtrunque complectitur: *Neque enim pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio.* inde erigitur, *vt omnes honorificēt filium, sicut honorificent patrem.* Vides quomodo vicissim & humi repit, & altē tollitur, vt & pręsentes melius intelligerent, & futuri temporis homines non offenderentur, & debitē de ipso sentirent? Quod si nulla esset causa, neque vt facilius persuaderet ita locutus esset: quam gratia hęc commiscuit? Qui enim magna de se polliceri potest, siquidem humilīus & pręter dignitatem suā dixerit, aliqua causa meritō potest excusari: qui autem nihil habet quod iactet, quam gratia quā pręstare possit magnificentius de se loquitur: Sanē stultissimum & impissimum est. Quamobrem meritō nos humiliā de nobis polliceri, & modeste loqui decet. Et hinc promissā nobis salutem comparamus, quod ipse Christus alio in locis verbis significauit: Hoc autem dico vobis, vt vos salui sitis. Nam cum suo omisso, ad Ioānnis testimonium confugere, idque sua excellentia esset indignum, tantę humili-

tatis causam affert, se id dicere, vt ipsi salutem cōsequerentur. Vos autem cum filium non eandem quam patrem habere potestatem dicitis: quid eius verbis respōdebitis, quibus se æqualem patri potestatem, virtutem, gloriam habere profitetur? *Qui non honorificat filiū, nō honorificat patrē qui misit illum.* Ecce quomodo filij honor paterno honori confunditur. Et quid nōne in Apostolis usdē fere verbis vsus est? Qui suscipit, inquit, vos, me suscipit. Sed illic discipulos rebus suis adnumerat, hic autem vnam dicit substantiam, & vnam gloriā: ideo de discipulis nō inquit, vt honorificent. Nam ex duobus regibus altero contumelia affecto, & alter laderetur; maximē vero si filius leditur, & sui mli is ignominia: non tamen itidem, sed vt mediator, illic ipsa dignitas leditur. Præterea id præoccupauit, vt honorificent filium, sicut honorificant patrem, vt honoris & qualitatem intelligas. Non enim simpliciter dixit, *Qui non honorificat:* sed, qui non ita honorificat, *non honorificat patrem.* Et quomodo eiusdem substantiæ est, qui mittit, & qui mittitur? Iterum in humana prolaberis, neque vlla alia causa hæc omnia dici intelligis, quā vt authorem cognoscamus, ueque in Sabelij errorem incidamus: hoc etiam pacto Iudæorū imbecillitati occurrit, ne alium deum opinetur. (dicebant enim, Hic non est à deo, hic à deo non venit.) quā vt tolleretur opinio, non ita in magnis, vt in humilibus versatur: ideo frequenter se missum dicit: non vt vlla ex parte eū minorem suspiceris, sed vt illis silentiū imponeret: hac gratia sæpenumero ad patrem confugit, & interim propriam interferit dignitatem: siue enim in omni sermone Iesus magnificē locutus esset, non sanē intellexissent Iudæi: quandoquidem paucis etiam verbis eum persequabantur, & lapidabant: siue eorum gratia semper humi procubuisse, multum futuri homines detrimentum accepissent. Confundit igitur doctrinam suam, & verborum utilitatē sensus splendore apud prudentiores minime sibi conuenire ostendit. Missum autem translationis, verbum est: vbiq; enim præsens est deus, quare ergo missum se dicit? Crassiori hoc verbo eiusdem eum patre voluntatis se esse demonstrat, quod & sequentia confirmant: inquit, enim, *Amen amen dico vobis, quia qui verbum meū audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam.* Ecce quā frequēter idem repetit, vt suspicionem

tionem tollat, & in hoc loco, & sæpe in sequētibz, & metu, & præmij promissione, vt sibi credatur, admonet, & hic rursus ad humilia descendit. Non enim, inquit, Qui audit verba mea, & credit mihi, arrogāter nanque dictum existimassent: nam cum loogo post tempore, post tot signa & miracula cum eiusmodi diceret, id opinati sunt, & prophetæ mortui sunt, longè magis in præsentia, tunc enim dixerunt: Abrahā mortuus est, & prophetæ mortui sunt: & tu dicis, *Infr. 8. g* si quis sermonem meum seruabit, mortem non gustabit in æternū. Vt ergo tunc non exasperarentur, inquit, Qui verbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet vitā æternam. Hoc non difficile erat persuasurū: quæ tamen si promptè accepiſſent, in reliquis facilius eruditi potuissent. Hæc itaque magnorum, & humilium confusio perquam utilis est, hic ergo, inquit, Videbit vitam æternam, & in iudicium non veniet, sed transibit à morte in vitam. His duobus fidei sibi conciliat, cum & patri credendum, & credenti tantum præmij propositum dicit. In iudicium autem non veniet, hoc est non punietur. Mortem autem non huius seculi, sed æternam intelligit, quemadmodum & vitam. *Amen amē dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quādo mortui audient vocem filij dei: & qui audierint, viuent.* Verba re comprobant. Nam cū dixisset: Sicut pater suscitāt mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Ne videretur superbè & arrogāter loqui, etiam operū veritatem enarrat, cum inquit: *Venit hora*: quam ne longo post tempore futuram arbitraris, subdit: *Et nunc est, quando mortui audient vocem filij dei, & viuent.* Intueris incredibilem eius potestatem? Sicut in resurrectione, ita & nunc erit, inquit: tunc enim audita imperantis voce, resurgemus. In præcepto dei, inquit, mortui resurgent. Et vnde constat non perperam dictum? quoniam nunc adesse dicit. Nam si futura tantum annuntiaret, non immerito esset dubitandum: sed se in terris cum ipsis conuersante hæc ventura dicit. Neque enim nisi potestatem habuisset, id polliceretur, ne ridiculus omnibus esset. Inde firmissima ratione comprobant: *Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitā habere in semetipso.* Ecce quomodo in nullo prorsus differunt, præterquam quod alter pater est, alter filius. Verba hanc tantum videntur facere differentiam, cætera æqualia & in-

discreta, vnde perspicuum est, tam potenter omnia filium, quàm patrem facere. Sic enim habet vitam vt pater, propterea statim additur, vt ex hoc illud intelligamus. *Quid nā? Et potestatem dedit ei iudicium facere.* Et qua gratia resurrectionem & iudicium frequenter meminit? Sicut pater, inquit, suscitatur mortuos: & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Et iterum: Neque pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: & sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso. Et iterum. *Qui audiunt vocē filij dei, viuunt.* Et hoc in loco potestatem dedit ei iudicium facere. Quānam, inquam, tam frequens iudicij, vitæ, resurrectionis commemoratio? quoniam hæc omnium maxima sunt, & quæ possunt difficilem etiam auditorem ad credendum adducere. *Qui enim credit resurrectionem, & scelerum pœnas, etiam sine alijs signis hoc solo assentietur, & beneuolum sibi iudicē reddere curabit.* *Quia filius hominis est, nolite hoc admirari.* Paulus Samosatensis non sic legit: sed potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: quod minimè sequitur. Non enim propterea accepit iudicium quia homo est, nā nihil prohibuisset omnes homines iudices esse: sed quoniam ineffabilis illius substantiæ filius est, ideo iudex. Quāobrem ita legendum. *Quia filius hominis est, nolite hoc admirari.* Nam cum videretur id repugnare, & nihil aliud quàm purum hominē esse arbitrarentur, verba autem supra hominem, ac etiam angelos, & solius dei: hanc tollens obiectionem: addit, *Nolite mirari hoc, quia filius hominis est.* *Quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij dei & procedent qui bona fecerūt, in resurrectionē vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Et quānam gratia non dixit, *Nolite mirari, quia filius hominis est:* etenim dei quoque est, vt superius. Audient vocem filij dei: sed resurrectionis tantum meminit? Ne admire ris nullam hic dei mentionem habitam. *Qui enim quod propriū dei est narrat, latius admonet auditores, vt reliquum intelligant: quod scilicet, & deus, & dei filius est.* Nam si verbis frequēter repetisset, quod miraculis ostendebatur: visus esset causæ tantum imbecilliori diffidere. Etenim qui syllogismos faciūt positis partibus sine conclusione, sæpenumero apertè demonstrant, quod quæritur: & cum attentiores auditores reddant,

reddant, & magis laudentur, ipsum repugnantem in suam adducunt sententiā. Itaque praesentes melius iudicium ferre possunt, cum aduersarij se victos profitentur. Et Lazari resurrectionem memorans, iudicium tacuit, non enim propterea suscitatus est. Huic autem vniuersali resurrectioni addidit: *Qui bona fecerunt, procedent in resurrectionem vitae: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Hac iudicij appellatione Ioannes auditorem compellit, vt sibi persuadeat, quod qui credit filium, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: ita & in hoc loco & iudicij, & malorum supplicij meminit. Nam cum dixisset, *Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, non iudicatur, ne quis hoc solum satis esse ad salutem arbitraretur, & opera addidit: Qui bona fecerunt, procedent in resurrectionem vitae: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Et cum orbem terrarum ipsius voce resurrecturum, & redditurum rationem, nouum quidē, nec facillē credibile, etiam fidelioribus, nedum Iudaeis videretur: audi quonam id pacto confirmat, rursus in auditorum descendens imbecillitatem: *Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio, iudico, & iudicium meum iustum est: quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris.* Atqui non paruum iam resurrectionis dederat argumentum, cum paralyticum sanaret, quamobrem noluit prius de ea verbum facere, quam quod non multo erat resurrectione inferius, operatus esset: & cum paralyticum confirmauit, tunc iudicij fecit mentionem. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Veruntamen & Lazari, & orbis terrarum resurrectionem praedicat, sed Lazari mox, orbis diu post futuram: & hanc per paralyticum, & Lazari resurrectionem ostendit. Venit hora, & nūc est. Ex his quae facta sunt, nondum facta demonstrat, quem vbique morem seruare deprehenditur, quod duabus vel tribus rebus praedictis à factis semper futura confirmat. Sed tot & tantis verbis & operibus suis Iesus cum adhuc imbecilliores essent non contentus, aliis etiam eorum pertinaciam mollire adnititur, dicens: *Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio, iudico, & iudicium meum iustum est: quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Nam cum aliena & à prophetarum

sententia differentia, dicere videretur. Illi enim dicebant, quod deus iudicat terram omnem, hoc est humanū genus.

Psal. 95. c Et David iudicabit populos in æquitate. Et: Deus iudex iustus, fortis, & patiens. Et idem propheta omnes, & Moses.

Ibid. 7. c Christus autem: Pater non iudicat quenquam, sed ego sum qui iudico. Hoc facile Iudei perturbare, & in suspicionem adducere poterat, vt à deo alienum Christum arbitraretur: quomobrem ad humilia descendit, quantum eorum imbecillitas postulabat. Et penitus quæ inde suboriebatur opinio tolleretur. Ego, inquit, non possum à meipso facere quicquam: hoc est, nihil à deo alienum vel differens, nihil quod nolit pater factum à me videbitis, nihil dictum audietis. Et vt superius cum dixit, quia filius hominis est, ostendit se hominem existimatum: ita & in hoc loco, & quemadmodum cum inquit: Quod audiuius, loquimur: & quod vidimus, testamur, & Ioannes: Quod vidit testatur, & testimonium eius nemo accipit: de certa vtrūque cognitione, non de auditu & visu locutus est. Ita & hic per auditum nihil aliud intelligitur, quam nihil aliud posse quam quod pater: verū non tam manifestè, quoniam primum fidem non adhibuissent, nisi humiliter, & vt homo locutus esset. Sicut audio, iudico. Neque dicit, sicut discō: sed audio: non tamen quod audire iudigeat. Neque enim vlla tantum doctrina indiget, sed ne auditione quidem: ex quo vnam & eandem sententiam demonstrat: quasi dicat, ita iudico, ac si pater ipse iudex sit. Inde prosequitur: Et noui quod iudicium meum iustum est, quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris. Quid dicis? Habes aliam à patre voluntatem? Etenim alibi: Sicut ego & tu vnum sumus, de voluntate & concordia loquēda eis vt & ipsi in nobis vnum sint: hoc est, in fide nostra. Ecce quod quæ maximè humilia videntur, in his sensus latet profundissimus, his enim non aliam patris, aliam suam esse voluntatem significat: sed sicut vnius mentis vna voluntas est, ita patris & filij. Neque admireris tantam patris & filij conuenientiam, quandoqui-

Infr. 18. b dem de spiritu idem dicit Paulus, Quis scit hominum, quæ sint hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita & quæ dei sunt nemo cognouit, nisi dei spiritus: quod nihil aliud significat, nisi non aliam esse filij à patre voluntatem, sed eandem. Sed si quid inquit, pater vult, & ego volo: si quid

ego,

Supra. 4. b
Ibidem.

1. Cor. 2. c

ego, & pater: & quemadmodum nemo patrem reprehendet iudicantem, ita neque me: eadem enim vtriusque sententia est, quod si humiliter hæc, & hominis more dicta sunt, noli admirari: hominem enim adhuc, ac etiam vilem arbitrabantur. Quamobrem non modo in his quid dicatur, sed quid auditores senserint, inquirendum est: & secundum eorum opinionem verba metienda sunt, ac si ad ea responderit, aliter multa sequereotur absurda. Considera, quæso, non quæro voluntatem meam, ergo diuersa est voluntatis, & longè inferioris, nec inferioris tantum, sed inutilis? Nam si salutaris est, cur non quæris? homines merito hoc dicerent, qui multa præter dei voluntatem sentiunt, tu autem qua gratia hoc inquis, cum in omnibus patri similis sis? Hæc neque diligētis hominis, neque grauis verba esse quis diceret. Nam si Paulus ita se diuinæ conformat voluntati, ut dicat: Vivo autem iam non ego, vivit verò in me Christus. Quomodo omnium dominus non suam, sed eius qui se misit voluntatem quærit, ac si diuersa esset? quid sibi vult hic sermo: Tanquam homo & secundum auditorum opinionem loquitur. Cum enim superius partim ut deus, partim ut homo verba fecerit, hoc iterum in loco ad humanitatem descendit. *Iudicium, (inquit,) meum iustum est.* Vnde id constat: quia non quæro voluntatem meam, sed eius qui misit me, patris. Sicut enim homines, qui omni in se affectu liberi sunt, de iniusto iudicio accusari nequeunt, ita neque ego. Qui enim sui amore ducitur, non immerito suspectus est, ne ea gratia iustum transgrediatur: qui verò nullam sui ipsius curam habet, quid eum impedire potest, ne iustam ferat sententiam? hac ratione io me utimini. Nam si non missum me à patre dicetem, neque operum meorum gloriam ad illum referrem: potuisset fortasse aliquis suspicari ad aucupandam gloriam, talem me falso prædicare, sin in aliam gloriam refero, vnde potest aliqua oriri suspicio? Animaduertis rationem, & vnde iudicium suum iustum confirmat? Vides (ut sæpius dixi) quam apertè intelligatur, sed quid dixi? Num iam verborum humilitatem maximè intelligētibus persuadere, non quæ in promptu & prima fronte sententia occurrit, eam accipiendam, sed altiore sensum inuestigandum, neque humi immorandum. His igitur rationibus, dilucidissimis, nolimus verba Christi temere transigere, sed ita

Gala. 2. d

omnibus scripturis sedulâ inquirendi diligentiam quare dî
 éta sint adhibeamus. Neque existimemus satis nobis ad ex-
 culationem esse ignorantiam, & simplicitatem. non enim
 bonos tantû nos esse iussit Christus, sed & prudentes. Vta-
 mur ergo cum simplicitate prudētia in doctrina, & vitæ in-
 tēgritate: & nos ipsos in hac vita iudicemus, ne postmodum
 cum mundo iudicemur: & tales erga cōseruos nos exhibea-
 mus qualem erga nos deû cupimus. Dimitte, inquit, nobis
 debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
 Et profecto scimus non equo animo castigationes tolera-
 re, veruntamen, si non reprehensoris, sed nostræ consuli v-
 tilitati intelligemus, omnem indignationem deponemus.
 Etenim qui centû denarios non dimisit, non cōseruû, sed
 seipsum læsit, & tot milibus talētorû, quę sibi dimissa erāt,
 obnoxium reddidit. Igitur cum alijs non dimittimus: non
 dimittimus nobis, Quam obrem nolimus deo dicere, ne me
 minēris peccata nostra, sed alter alteri, ne memineris cōser-
 uorum inuicem peccata. Nam tu prior in te commissâ iudi-
 cas, inde in se deus. Tu legem scribis de venia & pœna,
 tu fers sententiam, & an deus tuorum peccatorum recorde-
 tur, tui iuris est, tu domiuis. Propterea Paulus dimittere
 iubet, si quid aduersus aliquem habet, quod quærat: at-
 que ita, vt ne reliquiarum quidem minimum relinquitur.
 Si quidē Christus non solum nostra peccata in medium nō
 protulit, neque obiecit, sed dimisit, & deleuit chirographû
 neque delicta nostra reputauit, vt meminit Paulus, hoc &
 nos sequamur exemplum, offensās omnes animo deleamus,
 officia duntaxat reputemus, nullum odij vēstigiū relin-
 quatur, quod si nihil in nos officij proximus contulerit, tan-
 to magis dimittēdo merebimur, & magis laudabimur. Alij
 vigilando, in nuda humo dormiendo, carnē assiduīs labori-
 bus macerādo delent peccata, tibi faciliiori via, nemini sue-
 censēdo, idē cōsequi datur. Quid contra te ensem, vt in-
 fanus & furens stringis? Quid culpa tua futura gloria frau-
 daris, cum ad eam cōsequendam totis viribus contendē-
 dum sit? Nā si præsētis vitæ gloria tantopere optanda est,
 quid de futura dicēdū, vbi nullus dolor, nulla tristitia, nul-
 lus luctus, nullus mortis metus, nullus bonorum finis? Beati,
 & ter & sæpius, inquam, beati, qui superna illa sede fruun-
 tur, quēadmodū miseri, et sæpi⁹ miseri, qui se ea priuāt. Sed
 quid

*Matt. 6. b**Ibid. 18. d**2. Co. 13. e**& Col. 3. e**Collo. 2. e*

quid illam nobis vitam latgiatur, audi Iesum ipsum adole-
 scenti dicentē, quid facturus sis. Nam cū ille rogaret, quid
 boni faciam, vt habeam vitā eternā? Cum alia mādillet,
 in p̄oximi tandem dilectionem euasit. At fortasse audito-
 rum quispiam secundum diuitem illum dixerit, scituamus
 nostra, non furamur, non occidimus, non fornicamur, sed
 quod proximum diligas, vt diuitem decet, minime dicere
 poteris. Nam nisi & inuidia, & maledictis affecto p̄oximo
 opem tuleri, nisi indigenti opes tuas impartiaris, non dili-
 gis. Verū Christus non sola hac dilectione contentus. Ven-
 de inquit, omnia quę habes, & da pauperibus, & veni se-
 quere me. Quo verbo operū imitationē significauit. Quid
 hinc discimus? quod qui hæc omnia non operatur, sup̄ernā
 illam sedē consequi non potest. Nam cū ille dixisset, omnia
 feci, tanquam maxima quadam parte deficiente ad perfe-
 ctionem, inquit: Si vis perfectus esse, vende omnia quę ha-
 bes, & da pauperibus, & veni, & sequere me. Hoc primum
 discendum, secundo in loco quod illum reprehēdit frustra
 se gloriantem. Qui enim in tanta copia rerū videbat & pau-
 peres intuebatur, quonam pacto proximum diligebat? de-
 cipiebatur ergo. At nos & illud & hoc faciamus, & summa
 diligentia nostras in pauperes erogemus facultates, cœlum
 nobis emamus. Nā si pro huius seculi dignitate omnia no-
 stra nonnunquam exponimus, pro dignitate inquam, in hac
 duntaxat vita duratura: immo quę interdū paulo p̄st etiā
 viuentes deserit: si multi p̄o ea vitam quoque ponere non
 dubitarunt, quid nobis miserius est, qui pro illa quę in æter-
 num p̄etmansura est gloria, quę nūquam aufertur potest, ne
 parua quidē, & quę paulò post: vel in hac vita velimus no-
 lumus, relicturni sumus, dare patimur? Quanta hæc, quę so-
 insania quę nobis inuitis eripiuntur, ea in præsentia spontē
 date, postmodum largiter recipere nolumus, an si quis mor-
 ti damnatus, omnibus suis facultatibus vitam redimendi o-
 ptionem accipetet, nōne ad gratiam adscriberet? nunc au-
 tem cum vel dimidio rerum nostrarum à gehenna liberari
 possimus, eius ignibus torqueti quā quicquam erogare
 malumus, ac si omnia amittamus. Quam ergo excusatio-
 nem, quam veniam merebimur, cum tam facili ad vitam
 via p̄cisa, nullo nobis stuctu proposito deferamur in p̄o-
 cops, præsentibus & futuris bonis sponte iam p̄tuemur, cū

Mat. 9. c

Mar.

10. b. &

Luc. 18. d

utrisque facile perfrui possemus? Quod si in hunc usque diem nostram spreuimus utilitatem: nunc tandem ad nos reuerſi, res nostras ad necessaria dirigamus, ut futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXIX.

EX CAP. V.

I ego testimonium perhibeo de meipſo, testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me, & ſcio quia verum est testimonium eius, &c. Qui metalla fodere aggreditur, artis ignarus auri venas non inuenit, ſed

confunditur, & laborē ſubit incaſſum, ita qui diuinarū ſcripturarū ordinē nō intelligunt, qui earum proprietates, qui leges non diſquirunt, ſed omnia ad verborum ſonum accipiunt, aurum terræ confundentes, nunquam reconditum in his theſaurum aſſequuntur. Hoc mihi in mētem venit, quoniam propoſitus nobis locus eſt multi auri plenus: quod tamen non omnibus in promptu eſt, ſed arcana quadam obſcuritate obrutum: quamobrem effodiendo, & diligenter purgando, ad verum ſenſum perueniendū eſt. Quis enim non ſtatim perturbaretur, audiens Chriſtum dicentem: *Si ego testimonium perhibeo de meipſo, testimonium meum non est verum?* Nam multis in locis de ſeipſo testimonium perhibentem videmus, ſiquidem Samaritanæ dixit, Ego ſum Chriſtus. Et cæco. Qui loquitur tecum, ipſe eſt. Et Iudeis: Quomodo vos dicitis: quia blaſphemas, quia dixi filius dei ſum? Et alibi ſæpenumero Si ergo hæc omnia mendacia ſunt, quæ nobis ſalutis ſpes futura eſt? vnde verum inueniemus quando ipſa veritas dicit. Testimonium meum non eſt verum? Hoc autem non modo contrarium videtur, ſed & aliud non minus. Nam & alibi: Si ego testimonium, inquit, perhibeo de me, testimonium meum verū eſt. Verū bonū ut verum recipiā, utrū ut falſum reiiciam? Si verba ipſa ſimpliciter accipiātur, neque perſonam, neque cauſam perſcrutabimur. Si enim testimonium eius non eſt verum, neque hoc verum: utrunque ergo falſum. Quid ſibi vult hic ſermo? Diligenter inuigilandum vel potius diuina gratia opus eſt,

Supr. 4. c
Infra. 9. b

Ibid. 10. f

Infra. 8. a

pus est, ne nudis verbis insistamus. Ita hæretici in errorem incidunt, neque sententiam, neque audientis habitum inquirentes. Nisi enim tempora, locos, auditorem, & alia huiusmodi consideremus, multa sequerentur absurda. Quænam ergo sententia? Dicturi erant Iudæi: Si tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum, idcirco præ occupavit Iesus, quasi dicat: fortasse dicetis vos mihi non credituros, nemo qui repente de seipso, testimonium perhibet, habet apud homines auctoritatem. Illa autem particula, *Non est verum*: non est temere legenda, sed ad illorum opinionem referenda: hoc est, vobis non est verum. Non enim ex auctoritate sua, sed pro auditorum suspitione loquitur, quam arguit, eorum adducens obiectionem. Verum cum dicit, Si ego de meipso testimonium perhibeo, verum est testimonium meum, qui sit, & qualis existimari debeat, ostendit & de se loquens. Cum enim mortuorum resurrectionem, & iudicium annuntiasset, & quod qui credit in ipsum non iudicatur, sed venit ad vitam: quod sedebit ab omnibus rationem exacturus, quod æqualem habeat patri potestatem, atque virtutem: hæc omnia confirmaturus, necessario eorum primum obiectionem posuit. Dixi, inquit: Sicut pater suscitavit mortuos, & vivificat: sic & filius quos vult, vivificat. Dixi, neque pater iudicat quenquam sed omne iudicium dedit filio. Dixi honorandum filium sicut patrem: & qui non honorificat filium, non honorificat patrem. dixi, Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, non veniet in iudicium, sed transiet de morte in vitam quod vox mea mortuos suscitabit, & qui sunt futuri, & quod peccatorum rationem exigam ab omnibus, & iuste, & pro uniuscuiusque meritis iudicio. Cum igitur hæc omnia quidem magna asseruisset, neque Iudæi credidissent, obscuriora prius adducit, mox rem confirmaturus, quasi ita dicit: Dicetis fortasse de meipso testimonium perhibere, neque fidem mihi adhibendam. quibus verbis eorum ponens obiectionem, solvit, ostenditque eorum mentis abscondita non ignorare. Ita primum virtutem suam indicat, inde probationes affert perquam manifestas: triplex testimonium ad verborum suorum probationem adducens, opera sua, patrem testem, Ioannis præconium, & primum imbecillus. Cum enim dixisset, Alius est qui testimonium perhibet de me: sub-

didit, *Vos misistis ad Ioannem, & testimonium perhibuit veritati.* Quod si non est verum testimoniū eius, quomodo dicit: Scio quod verum est testimoniū Ioannis, & testimoniū perhibuit veritati? Ecce manifeste constat, *Cum dixit testimonium meum non est verum* secundum illorum opinionem locutum. Quid si ille ad gratiam testatus est? Ne hoc dicerent, non inquit Ioannes testimonium perhibuit de me: sed prius vos misistis ad Ioannem. Non misissetis, nisi dignum arbitraremini, cui fides esset adhibenda. Et quod maius est, non miserunt interrogatum de Christo Ioannem, sed de se ipso. Cuius igitur in propriis rebus testimoniū fide dignum putabant, longē magis in alienis. Siquidem non ita de seipso locutus, vt de altero quispiam creditur. Ioannes autē tantē apud Iudæos erat opinionis, vt de se alterius non indigeret testimonio. Non em̄ qui missi sunt, dixerūt, quid dicis de Christo? sed tu quis es? Quid dicis de teipso? adeo ipsum admirabantur. Hoc totum significauit Iesus his verbis. Vos misistis ad Ioannem, propterea euangelista non missos tantum dixit, sed missorū personas diligentius exponit: non ex infirma plebe viros non abiectos & viles, non qui corrumpi & decipi possent: sed sacerdotes & pharisæos, qui sanē eius verba intelligerent. *Ego autem non ab homine testimonium accipio.* Qua ergo gratia Ioannis adducis testimonium? Non erat hominis Ioannis testimoniū. Qui misit me, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit. Erat itaque dei nō Ioannis testimonium. Nam ab eo id didicerat, sed ne dicerent, vnde à deo didicit? & reprehēderent maiorem in modum ad eorum suspensionem respiciens, imponit silentium. Neque enim credibile erat, multos scire id Ioannem à deo accepisse, sed tanquam ipse ex se diceret, fidē ei adhibebant: ideo inquit, Ego non ab homine testimonium accipio: Sed ne dicerent, Si non accipis ab homine testimonium, cur adduci? Vide quo pacto obiectioni occurrit. *Sed hoc dico, & vos salui sitis.* Hoc est, ego hominis non indigeo testimonio quum deus sim: verū quum Ioannes tantē apud vos auctoritatis sit, quum tanquam prophetam admiremini (etenim ciuitas omnis ad Iordanem ipsum auditum effundebatur:) mihi autē & miracula-facienti nō creditis idcirco eius vobis testimoniū in memoriam reduco. *Ille erat lucerna ardens & lucēs: vos autem voluistis exultare ad hęc in luce eius.* Ne di-

Ne dicerent. Quid ad nos, si ille testimonium perhibuit, id nos non recepimus, recepisse ostendit. Neque enim cōtemnendos miserunt nuncios, & voluerūt exultare: adeo illum admirabantur, neque poterant contradicere. Illud autem verbum, Ad horam, facile eorum mutationem, & fluxū & infirmum studium indicat. *Ego autem habeo testimoniū maius Ioanne.* Nam si velletis rem ipsam, & opera considerare, ipsa longē magis vos adducerent ad credēdum, quā voletis, ad Ioannem vos relego: non quod ego indigeam, sed quoniam omnia facio, ut vos alliciam, vos saluos faciā. Habemus enim operum testimonium Ioanne maius, tamē quod vobis proprius est & familiaris, quod vos magis admiramini, ut or. Lucernam autem Ioānem appellavi, ut ex se lucem nō habere, sed à spiritus gratia demonstraret, quod ad sui differentiam posuit, sed nō ita manifestē dixit, quod esset Sol iustitiæ, sed tantum eos acius tetigit, quod quemadmodum illum contempserunt, se quoque cōtemnerent. Etenim quem tanti faciebant, ad horā admirati sunt: quod nisi fecissent, quamprimum Christo illius persuasionē credidissent. Ut igitur eos omni venia indignos ostendat, addidit: Ego habeo testimonium maius Ioanne. *Quale? Operū.* *Opera enim (inquit) quæ dedit mihi pater ut perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia pater me misit.* Hic paralytici & filij reguli sanati, & aliorum plurium meminit. Nā diceret fortasse quispiam, magnifica Ioannis verba de Iesu ad gratiam dicta: quanvis neque huiusmodi de Ioanne viro optimo, & tantē apud Iudæos admirationis, suspicio oriri posset. Verū in opera etiā infanis persuaderent, ideo eorum adducit testimonium, & respondet obiectioni, quod non esset à deo, qui sabbatum non custodit. Hac gratia, inquit: Opera quæ dedit mihi pater, atque suapte auihoritate ea operabatur, sed ad maius iudiciū quod nihil contra patris voluntatem faceret, humiliter locutus est. Sed quamobrem non dixit: Opera quæ dedit mihi pater, testantur me æquale patri? Vtrunque enim ex operibus ostendisset, & se æqualem patri, quod alio in loco his verbis confirmavit: Si mihi non creditis, operibus credite, *Isa. 10. 2* ut cognoscatis quod ego in patre, & pater in me est. Vtrūque, inquam, ostendisset, & se æqualem patri, & minime illi cōtrariū. Quamobrem ergo non ita dixit, sed potiori parte

relictâ, minorem posuit? quoniâ id nimium à principio visum esset. Nam si lōgè minus est credi à deo venisse, quàm deo æqualem esse: alterum enim etiam prophetarum erat, alterum minimè: pro minori tamen magnam adhibet diligentiam, intelligens quod si hoc auditores reciperent, reciperent etiam alterum, & maius memorâs testimoniū quod minus est posuit, vt & id reciperetur. *Et qui misit me pater, ipse testimonium perhibuit de me.* Et quonam pacto? Hic est filius meus dilectus (in Iordane) ipsum audite, sed hoc probatione indigebat: Ioannis verò testimonium manifestum erat. Ipsi enim ad eum miserant, nec inficiari poterant, & si gna similiter viderant, & ipsum sanatum audierât, & crediderât, & propterea eum accusabât. Relinquebatur ergo, vt patris testimoniū demonstraret, quod cōfirmaturus, inquit: *Nec vocem eius unquam audistis.* Et quomodo Moses dicit: Deus locutus est, Moses autē respōdit: Quomodo David, linguam (inquit) quam nō nouerat audiuit? Iterum Moses, Si est gens talis, quæ audiuit vocem dei. *Neque speciem eius vidistis.* Atqui & vidisse eam Esaias, Hieremias: Ezechiel, & alij complures testantur. Quid ergo inquit Christus? In philosophicam paulatim introducit disciplinam, ostendens deum, neque vocem habere, neque speciem, sed esse omni figura, omni voce superiorem. Nam sicut dicendo, Neque vocem eius audistis: Non vocem quidem proferre, inquit, sed non audiri, ita neque speciem eius vidistis: Non formam habere & non videri, verum neutrum id habere intelligit. Etenim ne se iactatorem appellarent, & tantum ad Moysen deum locutum dicerent, vt dixerūt: Nos scimus, quia Moysi locutus est deus hunc autem nescimus unde est, inquit, neque vocē Deum habere, neque speciem. Et quid hoc dico? Non modo neque audistis deum, neque vidistis, sed quod maximè gloriâmini, quæ accepistis à deo præcepta, ea habere non potestis gloriari, ait ergo: *Et verbum eius non habetis in vobis manens.* Hoc est, institutiones, præcepta, legem, prophetas: nam licet ea deus instituerit, non tamē apud vos sunt, quoniam mihi non creditis. Nam si ubique scripturæ mihi necessariò credendum testantur, vos autem mihi non creditis, eius vocem à vobis longè abesse perspicuum est. Ideo subdidit. *Quia quem misit ille, huic vos non creditis.* Deinde ne dicerent, & quo pacto si vocē eius non audiuius,

tibi

Exo. 19.
 & Psal.
 80.4

Infra. 9.f

tibi testimonium perhibuit? his verbis occurrit: *Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere. Illae sunt quae testimonium perhibent de me.* Scripturarum testimonium adducit, atqui & apud Iordanem, & in monte perhibuit Deus testimonium: non tamen hoc adducit, non enim fortasse credidissent. Vocem nanque ex monte non audierant: apud Iordanem audierant, quod non tamen attenderent: idcirco relegat eos ad scripturas, ubi sit Patris testimonium, prius tamen antiqua tollit, in quibus gloriabatur, tanquam deum viderint, & audierint. Quum enim consentaneum esset Iudaeos, quae in monte facta sunt non credituros, eorum primo suspicionem reprehendit, & consentire scripturis demonstrat, ad quarum eos testimonium relegat: hoc nos exemplo aduersus haereticos hinc arma sumamus. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus: non aliis abundet, aliis careat, hic enim non est perfectus. Quae utilitas, dic quae so, quum quispiam intente orationibus vacat, non autem affatim calamitosus miseretur: vel si miseretur, cupidus tamen est, & violentus: vel si his abstinere, ad ostentationem abstinere: vel si optimo animo miseretur, inde postmodum in superbiam effertur: vel si humilis sit, & ieiunio se macerat, avaritiae studiis & terrae incubit? Radix enim & mater omnium malorum avaritia est, hanc formidemus, hanc fugiamus: hoc peccatum orbem terrarum perdidit, hoc omnia confudit, hoc à felicissimo Christi seruitio nos abduxit. Non enim potestis, inquit, seruire deo & mammonae, quia contraria Christo praecipit. Siquidem Christus dicit, Da indigentibus: mammona, rape ab indigentibus. Christus, Insidiantibus & calumniantibus ignosce: mammona, qui tibi nullam iniuriam intulerunt persequaris. Ille, pius esto & mansuetus: hic, crudelis & immanis: nihil te moueant lachrymae pauperum, ut in illa die seuerum nobis iudicem non conciliemus: tunc enim omnia opera nostra in omnium conspectum proferentur, & quos iniuria affecimus, quos spoliauimus, omnem nobis auferent excusationem. Nam si Lazarus diuitem, non quod ullam ab eo iniuriam acceperit, sed quod non inuenerit misericordiam, tam acerrime accusauit, ut nullam consecutus sit veniam:

2. Timor.

3. d

Mat. 16. d

Luc. 16. c

quamnam hi consequentur, qui non modò nulla in calamitosos misericordia vti sint, sed vim inferunt, & pupillorum diripiunt facultates? Si qui Christum esurientem non pascunt, tantum eos manet supplicium: quid de his æstimandum est, qui rapit aliena, qui multis vim inferunt, qui omnia operantur iniuste? Hanc nos cupiditatem caueamus dilectissimi: cauebimus autem si iniustos homines, & iniuste locupletatos, qui iam obierunt, considerabimus: quorum pecunias & laboribus alij fruuntur, ipsi verò igni & supplicio cruciantur intollerabilibus. Et quænam dementia in hac vita anxie semper, & in summis laboribus viuere, ut mortui penitis immortalibus torqueamur? Licet nobis & in hac vita in deliciis, & in voluptatibus viuere, quas nihil adeo parir, quam eleemosynæ conscientia: & quum hinc migrabimus, vitiorum sordibus vacuos, bona assequi sempiterna. Nam sicut malitia & viuentes & mortuos affligit, & torquet: ita virtus ante cœlestis regni participationem sectatores suos & spe bona, & incredibili fouet voluptate, quam ut & in hoc, & futuro seculo consequamur, bonis operibus muniamur: sic futuram nobis coronam comparabimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, & spiritui sancto gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XL.

EX CAP. V.

Scrutamini scripturas, quia putatis in ipsis vitam eternam habere: & ille sunt, quæ testimonium perhibent de me: & non vultis venire ad me, ut vitam eternam habeatis. Lógam ad vos de spiritualibus rebus orationem habemus, dilectissimi, neque tamen eam nobis satis esse ad salutem arbitramur, etiam si pro viribus insistamus. Nam si in rebus secularibus, & incomparandis diuitiis nemo sibi satisfacere videatur, quum his præter rationem & modum vtatur, longè magis in spiritualibus id vsu venerit. Si quidem longè hæc maiori indigent studio. Propterea Christus Iudæos ad scripturarum non simplicem, & nudam lectionem, sed ad inuestigationem perquam diligenter relegauit. Non dixit, Legite scripturas: sed, *scrutamini*. Diuina enim summa indigent diligentia: in vmbra enim maioribus illis non ab re locutus est. Idcirco effodere
profun-

profundius iubet, vt quæ altè deliteſcunt, inuenire poſſi-
 mus. Non enim rē in ſuperficie, & in promptu poſitā effo-
 dimus, ſed quæ tanquā theſaurus profundè recõditur. Qui
 enim huiusmodi quærit, niſi ſummam adhibeat diligẽtiã
 & laborem, nunquam quæſita inueniet: quãobrem inquit,
Scrutamini ſcripturas, quia vos putatis in eis vitam æternã ha-
bere. Nō, inquit, habetis: ſed, *putatis habere:* Vt demõſtraret *Leſſio ſa-*
 nihil eos ſola lectione proficere, niſi fides accedat. Dicit igitur *cratũ lite-*
 tur: Nunquid ſcripturas admiramini? Nunquid inde vitam *rarũ abſ-*
 conſequi arbitramini? *Ille de me perhibent testimoniũ,* & non *que fide nō*
 vultis venire ad me, vt vitam æternã habeatis. Non imme- *valet.*
 ritò inquit, *putatus:* quoniã ipſi credere nolebant, ſed in ſola
 lectione gloriabãtur. Deinde ne nimio ſtudio gloriæ ſuſpi-
 cionem incuteret, & id diceret putaretur, vt ſibi authorita-
 tem cõciliaret: etenim Ioannis & patris testimoniũ, & ope-
 ra ſua meminerat, & omnia conatus eſt, vt eos allicei et ad
 credendum: ne inquã, credibilem multis ſuſpicionem incu-
 teret, ſubdit: *Claritatem ab hominibus nō accipio.* Hoc eſt, nō
 ego humana gloria, ſol enim à lucerna lucem non accipit.
 Qua igitur gratia hoc dicitur? Vt ſalui ſitis, vt ſuperius in-
 quit, ſignificat, tamen & hic etiam, quũ dixit, *Vt vitam ha-*
beatis. Affert autẽ & aliam cauſam. Sed cognoui vos, quia
 dilectionem dei non habetis in vobis: quum tanquam dei a-
 matores Iudæi Chriſtum perſequerẽtur, quod ſcæquam
 deo faceret, ſcitrẽque non eſſe credituros, ne quis percon-
 taretur cur id diceret, vt vos reprehẽdam, inquit, quod non
 pietate in deum me perſequimini. Nam ſi ipſe & operibus,
 & ſcripturis mihi perhibet testimoniũ, quemadmodũ an-
 te hac me de contrarium arbitrati, expuliſtis: ita ex quo vo-
 bis veritatem oſtendi, recipere deberetis, ſi deum diligere-
 tis: ſed non diligitis: propterea hoc locutus ſum, vt temerẽ
 vos elatos oſtendam, & inuidiam obtegere: quod etiam ex
 ſequẽtibus confirmat. *Ego enim veni, inquit, in nomine patris*
mei & non accepistis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illũ acci-
pietis. Animaduerte, vt omnibus in locis propter hoc ſc
 miſſum & à patre accepisse iudicium, & nil poſſe à ſeipſo
 facere proſitetur, vt omnem tollat incredulitatis excuſatio-
 nem. Sed quemnam non in nomine patris venturum dixit?
 Antichriſtum, & perſidiam eorum ſine contradictione de-
 monſtrat. Nam ſi tanquam dei amatores me perſequimi-

2. The. 2. b

Ibidem. c

ni, lōge magis Antichristum persequi oportuerit. Ille enim neque se missum à patre, neque eius volūtate venire dicet: sed omnem sibi potestatem vendicabit, se omnium deum profitebitur, vt Paulus inquit, In omnibus dicētem se deū, aut quod colitur: ostendentem seipsum deum esse, hoc est quod proprio nomine venerit: ego autē me in nomine patris mei venire profiteor. Satis id indicare poterat, quod deum non amarent, cum ab ipso missum non recipere. Verum est ex Antichristo etiam eorum impudentiam coarguit, cum eum qui se à deo missum prædicat, non recipitis: coletis autem, qui se deum nescire, & se maximum deorum esse gloriabitur. Perspicuum erat quod inuidia ipsum persequerentur, ideo duas affert sermonis sui causas, & prius vtiliorem. Vt salui sitis, & vitam habeatis. Et licet nō essent audituri, grauiorē tamen ponit, vt assolet. Et quidem Paulus de Antichristo disputans, propbetauit, quod mittet illos deus in operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Christus autem non dixit venturum: sed *si uenerit*: vt remissius auditores offendere, nam propter summam eorum perfidiam, Antichristi aduentum tacuit. Paulus autē intelligētibus aperte eum manifestauit, quod illos inexcusabiles facit. Deinde incredulitatis causam his verbis exequitur: *Quomodo potestis vos credere, qui gloriam inuicem accipitis: & gloriam que à solo deo est, non queritis?* Hic iterum ostendit, nullam eos diuinorum considerationē habere: sed eorum prætextu proprium affectum obtegere: tantum autem à querenda dei gloria abesse, vt humanam potius quā diuinam optarent. Qua ergo ratione tantum odij pro dei gloria susciperēt: quam adeo contemnebant, vt etiā humanam præponerent? Cum itaque simulatam eorum in deum dilectionem arguisset, & ex his quæ in se facerent, & quæ in Antichristum essent facturi, ostendissetque nulla venia dignos iterum Moysen, qui eos accusat in medium adducit. *Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud patrem: est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quomodo meis creditis verbis?* Hoc est, ante me ille vos vestri in me animi reprehendit. Moli enim magis creditis quā mihi. Ecce quomodo omnem eis aufert

aufert excufationem, deum vos diligere profitebamini me perſequendo, oftendit quod eius odio hoc facitis. Dicebatis me ſabbatum ſoluere, legem trāſgredi purgaui calumniam, cōtra me hæc audere aſſerebatis, vt Moſi crederitis: demōſtraui hoc vos pacto maximè legi Moſi contradicere. Tantum enim abſum, vt Moſi legem repugnem, vt nemo alius æque vos accuſaturus ſit, quā ipſe qui legem condidit. Vt igitur de ſcripturis, inquit, in quibus putatis vitam æternam habere, ita & de Moſe in quo vos ſperatis, ubique ipſorum armis eos confodiens. Et vnde conſtat Moſen accuſaturum, vt te iactare non credamus? Quid tibi cum Moſe? ſabbatum ſoluisti, quod ille obſeruandum mandauit. Quomodo nos accuſaturus eſt? Quo vteris argumento, quod in alium ſui ipſius nomine venientem ſumus credituri? ad hæc nullum adducis teſtimonium. Atqui omnia hæc ſuperioribus cōfirmantur: quum enim ſe à deo veniſſe ab operibus, à Ioannis & patris teſtimonio aſſeueret, conſtat Moſen eos accuſaturum. Quid ille inquit? Si quis venerit ſigna faciens, & ad deum adducens, & futura verè prædicens, ei promptiſſimo animo parere oportet. Chriſtus omnia hæc fecit, ſigna veriſſima operatus eſt, ad deū omnes traxit: & quæ prædixit rerum euentu confirmata ſunt. Quod autè ob Chriſti odium alium ſuſcepturi ſint, inde perſpicuum eſt: quoniam qui diuina voluntate venientem fugant, contrarium recipiunt. Neque id tibi admirationi ſit, quod Moſi adducat teſtimonium, cum ab homine ſe teſtimonium non accipere dixerit: nō enim ad Moſen, ſed ad diuinam eos ſcripturam relegat. Verum cum ſcripturis minus mouerentur, ſe ad ipſum refert legiſſatorē qui eos accuſat, & expreſſius metum incutiens, ſingula eorum verba coarguit, Conſidera quæ ſo. Dicebant quod dilectionis in deum gratia Chriſtū perſequebātur: oftendit contrarium, quod odij. Dicebant quod Moſen defenderent: oftendit quod oppugnant, & quia ei non credunt, id faciūt. Nam ſi legis aſſertores eſſent, oportebat vt qui legem impleret, probaret: ſi deum diligebant, ei credere qui ad deum eos traheret: ſi Moſi credebant, quē Moſes prædixerat, adorare: quod ſi illi qui ante me ſuit, fides nō adhibetur: minimè nunc ſi me ab eo iam pridem prænunciatum expellitis. Quemadmodum ergo qui ſe Ioannē admirari arbitrabantur, eos potius contemnere ex his quæ

in ipso facerent, demonstravit. Idem & in Moyse usu eis venire ostendit, & semper in eorum caput omnia quæ pro se adducere opinabantur, retorquet. Tantum enim absim, inquit, ut à lege Iudaica vos abducam, ut ipsum legislato-rem contra vos testem adducam. Dicit ergo scripturas de ipso testari, ubi autem nondum aperuit, ut maiorem eis formidinem incuteret, & ad inuestigandū interrogandūque excitaret. Nam si non rogatus dixisset, facile contempsissent: hoc autem pacto eos rogare, & discere oportebat, si attentionem præstabant. Ideo non in demonstrationibus tantum, sed in sententiis, & minis vehemens est, ut vel hoc saltem pacto metu trahat ad credendum. Illi autem tacent. Talis enim malitia est, quicquid dicatur, fiatve, non exurgit, sed propriū servat venenū: sed omnis ab animo eiciensda est, nec ulli innectendus dolus. Ad prava enim prava vias deus mittit: & spiritus sanctus sapientiæ fugiet dolum, & discedet à rationibus imprudentiū. Nihil enim tam stultos homines facit, quàm malitia. Fraudulentus enim perfidius ingratus (lux nanque malitiæ specie sunt) cū non lædētem lædit, cum nescit dolos, cum beneficiorū obluiscitur, Nōne summæ præ se fert stultitiæ indicium? Nihil sapiē- tiores reddit, quam virtus: etenim gratos, benignos, mites, humanos, mansuetos, lenes, cæteris virtutibus præditos efficit. Quid ita affectis prudentius? fons, mater, radix sapien- tiæ, virtus, non secus ac malitia omnis ex stultitia oritur. Si- quidem superbus & iracundus, quoniam sapientia carent, his affectibus adsumuntur, ideo inquit propheta: Non est sanitas in carne mea à facie insipientiæ meæ: ut omne pec- catum è stultitia ortum habere demonstret: nam qui virtuti studet, qui deum timet, is sapiētissimus est. Initium, inquit, sapiētiæ, timor domini. Quod si ita est malus, qui dei timo- rem non habet, sine dubio non est sapiens: qui hac vera ca- ret sapientia stultissimus est. Atqui multi malos admirātur, quod & iniuriā facere, & offendere possint: non intelligē- tes eos maximè miseros existimandos qui cum alios se læ- dere arbitrentur, in se ensem stringunt: quod ultimè est de- mentiæ, ut seipsum lædendo quis non cognoscat, sed sibi alium lædere videatur. Quod Paulus sentiēs, inquit: Qua- re non potius iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Nō accipere iniuriam in non inferendo est, sicut

non

Psal. 37. b

Eccle. 1. b

1. Cor. 6. b

non pati malum in non faciendo malè, quamuis multi ambigant, nec sapientiam amplecti velint. Hæc considerantes dilectissimi, non qui accipiunt, sed qui inferunt iniuriã, eos miseros dicamus, deploremusque, cū ipsi maxime accipiãt, & cum deo bellū gerant, cum omnium contra se ora aperiant, cum in hoc sæculo mala laborent fama, & in futuro perpetuum sibi pariant supplicium: qui autem accipiūt, & maguo animo omnia perferunt, deum propitium habeant, omnes eis commiserentur, omnes laudent, omnes benigne suscipiant. Ipsiq̃ ue in hac vita maximum sapientiæ exemplū præbeāt, & in futuro gloriam expectent sempiternā, quam vtinam omnes consequamur, grãtia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLI.

EXCAP. VI.

Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, & sequebatur eū multitudo magna, qui videbāt signa quæ faciebat super his qui infirmabatur, &c. Nolumus dilectissimi prauos & maledicos homines prosequi, & insectari: sed eos & eorū thalitiã toleremus, cū nihil ab his virtus nostra offendatur, nihil detrimenti accipiat: ita enim omnis eorum impetus frangitur. Et quẽadmodū sagittæ in durū, aliquod signū immittit, magno impetu huc illuc disperguntur, mollius verò assicutæ, figuntur, & desinunt: ita & maledicos & feros repugnando magis exasperamus, cedendo mitigamus facili, & eorū mollimus insaniam. Idcirco Christus cui audissent Pharisei ipsum plures quam Ioannes discipulos habere, & baptizare, abiit in Galilæã, vt eorū inuidiam & furorẽ quẽ ex se audito ortum credibile erat, extinguere: non tamen eundẽ locum, quem antè petiit: non enim in Cana Galilææ, sed trans mare concessit. Sequebatur autem eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat. Quenãtur nõ enumerat? Quoniã hic Euangelista plurimum in Christi sermonibus, & doctrina versatur, considera in toto anno: etenim nunc in festo paschæ non aliud quã paralytici, & filij reguli nobis signū exposuit. Neque enim omnia narrauit, neq; potuisset, sed ex multis & magnis pauca. Sequebatur eū multitudo magna, quia videbāt signa quæ

faciebat. Nam philosophicis admodum subtilitatibus vti-
 tur: ad tantam enim doctrinam magis signis adducebantur,
 & rudiores maximè. *Signa*, inquit, non fidelibus, sed incre-
 dulis, sed nō huiusmodi apud Matthæum populus, verum
 stupebant omnes doctrinam eius, quia docebat eos tāquam
 potestatem habens. *Quid autem montem subit, & ibi sedebat*
cum discipulis suis? Propter futurum signum. Quod autem
 soli cum ipso discipuli ascenderunt, multitudinis non se-
 quentis desidiā coarguit. Ad hoc etiam nos admonet à
perturbationibus & tumultu discedendum. Idoneus liqui-
 dem ad philosophiam locus solitudo: aliquādo Christus so-
 lus montem ascendit, & orat: ut ostendat qui deo vult frui;
 eum ab omni cura, & sollicitudine vacare, & quietum locū
 querere oportere. *Erat autem proximum pascha dies festus*
Iudeorum. Quam gratia omnibus ad solennitatem Hie-
 rosolymam properantibus, ipse in Galilæam, & inde Ca-
 pernaum non modo abiit, sed & ducit discipulos? Ut paula-
 tim legem soluat, cum Iudeorum malitia occasionem acce-
 perit. *Cū subleuasset Iesus oculos, & vidit quod multitudo ma-*
gna venit ad eam. Non ab re cum discipulis sedere osten-
 dit, sed aliquid diligentius & magna omnium attentione
 disserere. Ex quo Iesu studium & humilitatem in discipu-
 los videre licet. Sedebant intentis in magistrum oculis. Inde
 eum subleuasset Iesus oculos, & vidit multitudinem venientem,
 alij Evangelistæ dicunt discipulos obsecrasse Iesum, ne ieu-
 nos dimitteret: Ioannes autem, Iesum Philippum rogasse.
 Vtrunque mihi verum videtur, alio & alio tempore: illud
 quam hoc antiquius. Sed quam ob rem Philippum interro-
 gat? Norat quia discipuli magis doctrina indigerent. Hic
 est, qui postmodum ait: Ostende nobis patrem, & sufficit
 nobis. Propterea eū rogavit, ut magis appareret miraculū,
 & coactus cōfiteri penuriam, melius intelligeretur miracu-
 li magnitudo, quā si simpliciter id fecisset. Ait ergo: *Vn-*
de ememus panes, ut manducent hi? Sic & in veteri testamen-
 to, nō prius signū fecit deus quā Moſen interrogaret. Quid
 est hoc quod tenes in manu tua? Nam cum admirabile ali-
 quid & repētinum priorum nonnunquā obliuionem face-
 re soleat, primum eum propria confessione alligari voluit,
 ut nullo stupore obliuisci iam possit. Vult præterea com-
 paratione signi magnitudinē intelligi. *Ducentorū denario-*
rum

Matt. 14.
 & Lu. 9. b

Infr. 14. b

Exo. 4. a

*rum panes, (inquit) non sufficiunt his, ut unusquisque modicum quid accipiat. Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset facturum. Quid significat, Tentans eum? Num quid esset responsurus, ignorabat? Minimè. Quid igitur? Ex veteri testamento licet intelligi, ubi inquit: Quæ postquā gesta sunt, tentauit deus Abraham. Ille respondit, Adsum. At ille: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac. Non dixit hoc, ut an pareret experiretur, cum omnia deus videat priusquā fiant, sed hominis more utrūque dictum est. Sicut enim cū dicit. Scrutatur corda hominum, non ignorationis est, sed certissimæ cognitionis: ita tētauit, nihil aliud quā certam scientiam significat, vel quod probatiorem ipsum fecit. Ut ergo Abraham, ita & Philippum interrogādo admonet, ut miraculum diligentius consideret. Ideo Euangelista ne quid his verbis absurdum de Christo suspicareris, & in magnum prolaberis errorē. Ipse (inquit) sciebat quid esset facturum. Ut igitur hoc loco Euangelista diligenter hoc notat, ne decipiamur. ita cum inquit, Propterea magis querēbant eum Iudæi interficere, quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suū dicebat deum, æqualem se faciens deo: Nisi ea esset Christi operibus confirmata sententia, eā quoque correxisset suspicionem. Nam si in Iesu verbis timet Euangelista, ne quid perperam suspicemur: multo magis in aliorum sermonibus, si non verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit, norat enim eam fuisse Christi sententiam, quod esset æqualis deo, nec eos perperā opinatos. Cum igitur interrogasset Philippū, dixit Andreas frater Simonis: Est puer vnus hic, qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tātos. Prudētior quā Philippus Andreas, non tamen penitus rē intellexit. Puto autē eum adductum prophetarum miraculis: ut Helisæi ex panibus. Præcessit ergo Andreas Philippū, non tamen in ipsum cacumen euasit. Hinc delicias dediti intelligant, quid magni illi viri & admirabiles comederint, quā villis & modico eorū mensa fuerit. Intueamur eorum in omnibus abstinentiam. Cum dixisset, *Habet quinque panes ordeaceos*, subdidit, *Sed quid hæc inter tantos?* Putabat enim ex paucioribus pauciora, ex pluribus plura facturum miraculorū authorē, in quo decipiebatur. Similiter enim & ex pluribus, & paucioribus panes multiplicare poterat: neque enim subiecta*

Gen. 22. 5

Rom. 8. c

Infr. 7. 6

4. 26. 4. 8

materia indiget deus. Sed ne creatura ab ipsius sapiētia aliena videretur, vt īscuti homines Marcionis opinione infecti calūniati sunt, ipsa vltus est creatura in miraculorū subiectū: Et cum ambo discipuli nihil sperarent, signum ostendit: ita prius rei difficultate confessā, maius lucrum cōsequitur. Diuina enim demonstrabatur potentia, & cum signum superiori tēpore à prophetis factum, licet nō eodē modo facturus, & gratias prius acturus, ne stultē eius imbecillitatē opinarentur. Considera quonā pacto ex omnibus mentes erigit, & differentiam demonstrat. Siquidem nondū visis panibus, vt intelligas quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, ei subdita esse, vt Paulus testatur, Vocās quæ non sunt, tanquā ea quæ sunt, tāquā paratis epulis præcepit illos statim discumbere, vt hinc discipulorū animos excitaret. Cum enim ex sermone illo lucrati essent, continuo paruerunt, neque perturbati sunt dicentes: Qui hoc est, quod iubes discubere? nihil est paratum. Sed ante miraculum credere cōperūt. Et qui paulo antē adeo diffidebant, vt vnde emerent panes nescirent, iam fidenter discumbere turbam faciunt. Sed quid tandem cum sanaturus esset paralyticum, cum suscitaturus mortuū, cum maris sedaturus tempestatē, non agit gratias, hic agit vt ostendat ante cibum gratias deo agēdas. Accedit ad hoc, quod in minoribus maxime gratias agit, vt non indigentia intelligas. Nam si indiguisset, longe magis id in maioribus fecisset: quæ si autoritate virtute propria operabatur, & illa operatum constat. Præterea & multitudo magna aderat, quam persuaderi oportebat diuina id fieri voluntate. Quāobrem cum solus facit signa, nihil eiusmodi dicit: præsentē autem multitudinem ne deo & patri aduersari putaretur, gratias agendo omne penitus aufert suspicionem, & dedit discumbētibus, & impleti sunt. Ecce inter dominū & seruum differentia. Illi enim ad mensuram habentes gratiā, diuersa faciebant miracula: Deus autē absoluta potestate per quam abunde operatur. & superauerūt, inquit, fragmēta quæ fuerunt superflua, sed ideo factum ne imaginatio quædam existimaretur. Et idcirco ex subiecta quoque materia operatus est. Sed quam gratia non dedit turbæ, vt ferrent, sed discipulis? Quoniam hos magis erudiri volebat, qui totius orbis magistri erant futuri. Multitudo enim parum emolumentum ē miraculis erat consecutura: mox nanque obliui sunt, & petunt

Rom. 4. c.

petunt aliud signum. Discipuli plurimā consecuti sunt vtilitatem. Erat autem & hoc non parum ad Iudæ damnationē, qui cophinū portabat. Sed quod eorum eruditionis gratia id fecerit, in sequentibus in memoriam his verbis reducens, significat. Nondum scitis quot cophinos accepistis? & quod æquali numero discipulis fuerint cophini fragmentorum: aliās vero cū non amplius admonendi essent, nō duodecim cophini, sed septem sportæ super fuerūt, Ego autem non panis modo copiam & multiplicationem admiror, sed quod tantum quæ duodecim sportulæ caperent fragmenta superfuerūt, quod præuiderit quantū essent consumpturi: tantū enim superesse voluit, quod profecto ineffabilis potentix est. Cōfirmarunt igitur fragmenta miraculū vtrunq; indicantia. neque imaginationem esse, & ex illis quæ comederant superesse. Piscium reliquix nullæ superfuerūt, sed post resurrectionē non amplius est subiecta materia: quomobré? Vt intelligas nunc materia vsum, nō propter necessitatem nō quod ea pro fundamēto indigeret, sed hæreticis silentium imponeret. *Turba autem dicebat. Quia hic est vere propheta.* O gulæ incredibilem auiditatem. Maiora his miracula. & quidē innumera operatus est Iesus, neque hoc vnquam cōfessi sunt, nisi nunc exaturati. Vnde cōstat quod prophetam aliquē eximium expectabant. Etenim illi dicebant, Tu es propheta. Et hi: *Hic est vere propheta.* qui venturus est in mūdum. Iesus autē cum cognouisset, quia vētura erāt, vt raperent eum, & facerent regem, secessit iterū in montē ipse solus, Proliquant gulæ vis, quā mutabilis sententia, iam non amplius calūniantur, nec sabbati transgressionem curant, neque dei zelo mouentur: omnes has curas plenos ventre abiecerunt, propheta erat, regem volebant: Christus autem fugit. Quid tandem? vt humanarum dignitatum contemptus nos admoneret, vt ostēderet nullis secularibus rebus indigere, Qui enim vilia elegerat matrem, domum, patriam, victum, vestimenta, quid terrena appeteret? cœlestia illustria erant & magna, angeli, stellæ, pater & spiritus, testimonium perlubentes, prophetæ ipsum iam pridem annunciantes: terrena omnia ei vilia erant, vt hoc pacto clarior eius potestas appareret. Secessit igitur in montem eruditurus nos, vt secularia contemnentes, neque huius vitæ claritudinē admiraremur: sed contemptis omnibus su-

Supr. 4. c

tura optaremus, complecteremur, amaremus. Qui enim humana admiratur, nulli erit in cœlis admirationi. Quocirca, inquit Pilato, Regnum meum non est de hoc mundo: ne videretur humano metu, & viribus ad persuasionem vti. Quare inquit propheta: Ecce rex tuus venit mansuetus, & sedens super asinam. Regnum suum non huius seculi, sed cœli dicit: propterea inquit, Gloriam ab hominibus non accipio. Assuescamus igitur dilectissimi, huius seculi honorem contemnere, neque eum desideremus, honorati sumus honore maximo. Cui hic comparatus infamia, nugę, ignominia est: sicut mundi diuitiæ supernis illis colatæ, paupertas, & vita hæc sine illa mors est. Dimitte, inquit, mortuos, Hanc igitur gloriam aucupari nolimus, quem qui exhibent umbræ sunt, & somnium, & lōge ipsa gloria viliores. Gloria, inquit, hominis tanquā flos scœni. Quid flore scœni corruptibilius? Sed esto sit diuturna, quid animę cōferret? Nihil sanē, verum maiorem in modū officit, quippe quę seruos efficiat, & quid emptis viliores seruos nō vni addictos domino, sed duobus, tribus, innumeris, quibus diuersa imperantibus parent: quanto melior libertatis econditio est quam seruitutis, dei seruum ab hominum seruitio liberemus: at si omnino gloriam quæris, immortalem aucupare, quæ longe vtilior est, & magis expetenda. Seculi homines damno tuo suam quærunt vtilitatem: Christus contra centuplum reddit quā dederis, & tandem vitam æternam elargitur. Quid ergo satius, quid expetibilius, in terra an cœlo, hominibus an deo admirabilem apparere? damnum an lucrum consequi ad vnam diem, an ad sempiterna secula coronari? Da indigenti, non histrioni, ne cum tuis pecuniis & animam illius perdas. Tu enim stulta ambitione perditionis eius causa es. Siquidem qui se in orchestra exercēt, si artem suam sine lucro futuram scirent, iampridem destitissent: verum cum te plaudentem, accurrentem, multa largientem videant, etiam si artis pigeret, lucri cupiditate adducuntur. Si scirent neminem laudaturum, non amplius irritos labores subirent, verum cum omnibus se admirationi esse intelligant, multitudinis laude alliciuntur. Abstineamus dilectissimi his impensis, quę nullā afferūt vtilitatem: discamus in quibus & quādo cōsumere oporteat, ne vtrunque deum ad iram prouocemus, & conragando vnde non licet, &

licet, & dispergendo in quæ non licet. Qua enim in re ira qua vindicta indignus sis, cum in meretricem eroges, mendicum expellas: nam etiam si iusti laboris mercedem solueres, nonne crimini tibi ascribendum esset, mercedem sceleris, & pro merita poena honorem impendere? Cum spoliatis orphanis & viduis impiorum luxuriam foues, considera qui ignis quod te supplicium maneat. Audisti Paulum, Non tantum qui hæc faciunt, sed laudant facientes. Fortasse acrius vos arguimus, quod si non argueremus: operum tamen supplicia manent eos qui nunquam emendantur. Quid utilitatis, si ad vestram loquerer voluntatem, cum punienda sint scelera? probas salutem, laudas, admiraris: nonne illo peior efficeris? Siquidem eum inopia excusat, cui omnia videntur licere tu hac cares excusatione: ille rogatus cur aliis omisis artibus huic se dediderit, non negabit turpem, & iniustam esse, sed multa paruo labore lucrari dicit: tu rogatus, quare luxuriosum, sordidum, infamem admireris, non itidem poteris excusari, sed opus erit, ut deiecto vultu erubescas. Quod si nobis quam reddas rationem non habes, quomodo apud horrendum illud tribunal, & iudicium inexcusabile, ubi cogitationum, verborum, operum omnium reddituri sumus rationem constabimus? quibus oculis iudicium intuebimur? quid dicemus? quam causam, quam excusationem aptam aut ineptam saltem excogitabimus? quam inutilis impense, quam voluptatis, quam proximorum quos illa arte perdidimus? Nihil te defendet, punieris sine dubio, & quidem quod omni caret sine supplicio. Quod ne accadat, summo studio caueamus, ut spe firma hinc migrantes, sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto: in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLII.

FX CAP. VI.

T autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendiissent navim, venerunt trans mare in Capernaum. Et tenebre iam factæ erant. Et non venerat ad illos Iesus. &c. Non præsens tantum discipulis suis Iesus, sed à longe absens, eorum studet utilitati: etenim cum ubique affluere

& operari posset, & contrarijs idem effecit. Contemplare igitur, dimissis discipulis Iesus ascendit in montem. Vt autē sero factum est descenderunt discipuli eius ad mare, & ad vesperum vsq; Iesu reditum expectarunt: inde ob immensum in eum amorē adhuc ipsū quærere non cessant. Non dicunt. Vesper est, tenebræ nos comprehendēt. Quod ibimus? loca periculosa sunt, periculosum tempus: sed magistri desiderio nauem ascendunt. Neque ab re euangelista tempus significauit, vt ex eo vehementissimam eorum dilectionem ostenderet. Quamobrem autem dimisit discipulos Iesus, & rursus apparet solus super mare ambulans? Vt eos erudiret, quā graue ipsis esset solos relinqui, & maius sui faceret desiderium, necnon & suam demonstraret potestatem. Sicut enim non omnem doctrinam eis cum multitudine communicauit: ita neque signa. Oportuit enim eos aliter initiari, quibus committenda erat cura orbis terrarum, vt aliquid amplius haberēt. Priuatim ergo ipsi trāsfigurationem in monte, nunc super mare ambulātem: multa & miranda post resurrectionem viderunt, & alia præterea arbitror. Iuerūt autem in Capernaum, non quod tibi eum esse scirent, sed inuenire vel internauigandum opinati. Timuisse autem eos significat euangelista, & à tempore, tenebræ enim iam factæ erant: & à tempestate, quia mare magno flatu exurgebat, & à loco, quia longe à terra recesserant. *Cum remigassent quasi stadia viginti quinque, aut triginta: & à re incredibili. Vident enim Iesus ambulāte super mare, & perturbatis eis dixit: Ego sum, nolite timere.* Sed quagra tia ira apparuit vt cōponendę tempestatis authorem se esse ostenderet. Hoc significat euangelista cum inquit: *Voluerunt ergo accipere eum in nauem, & statim fuit nauis ad terrā quam ibant.* Non enim tutum duntaxat, sed & secundum ventū præstitit. Multitudini autē super mare nō apparuit: nam maius signū erat quā eorū imbecillitas pateretur: sed neque discipulis diutius se ita vidēdum præbuit, sed simul & visus est & euauit. Quod autem apud Matthæum signum est, alterū fuisse arbitror, quod multipliciter constat. Sæpe etenim similia fecit signa, non tantum vt admirarentur, sed tanquā noui spectatores firmiter crederēt. *Ego sum, nolite timere.* Verbo timōrem pellit, non ita aliās cum dixit Petrus: Si tu es, iube me venire ad te. Sed vnde tunc non statim

Mat. 14. c
Mar.

g
Mat. 14. d

non statim crediderunt, nunc crediderunt? Quoniam tunc tempestas manebat, & agitabat nauem, nunc vna cum voce sedata est. Vel illud prius signum ostendit, cuius exemplo hoc facilius crediderunt. Quid autem nauem non ascendit? Vt maius appareret miraculum, & suam apertius reuelaret diuinitatem. neue videretur necessitate, sed benignitate & gratia ad eos venisse. Et permisit tempestatem oriri, vt ab eis inquireretur: sedauit, vt virtus & potestas cognosceretur: non ascendit nauem, vt clarius esset miraculum. *Altera autem die turba quæ stabat trans mare, vt vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset ibi cum discipulis suis Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abiissent.* Qua de causa tanta in hoc narrando diligentia vitur Ioannes? Vt licet non tam manifeste, admoneat tamē turbam miraculum intelligere potuisse. Vidit inquit, vnam duntaxat nauiculā, qua discipuli traiecerant, & Iesum cum discipulis non fuisse, & abeuntes inuenerunt eum in Capernaum. Quid aliud hinc erat existimandum, quā quod mare pedibus vadauerat? non enim alia naui traiecisſe poterat, tum vna cum discipulorum appulisset. Verūm nihil de tāto miraculo percontati sunt: Quomodo huc venisti? sed tantum quando venerit, rogarunt: nisi quando, pro quomodo, quis velit intelligi, Operæ precium autem hoc in loco considerare instabilem multitudinis voluntatem: qui enim paulō antē dixerāt: Hic est verē propheta, qui eum rapere & facere regem volebant, iam refrigerant, & obliui miraculi nō amplius admirabantur, sed quærebant arbitror, aliās cibum accipere. Transierunt duce Mose mare rubrū Iudæi, sed magna differentia: ille tanquā seruus supplicando, Iesus propria & absoluta potestate transiuit: illi Austro tunc spirante paruit aqua, & aridā præbuit transeuntibus Iesum nihil à sua natura motū mare, vt dominū admirabilius prætulit, illud testatum: Ambulans super mare tanquā super pavementū. Iure autē venturus in Capernaū gentem duram & minimē persuasibilē, signū panis operatus est: non solū incolis, sed peregrinis admirantibus, vt eorum molliret incredulitatem. Si quidem cum tanta turba, tanto seruire & studio conuenisset, nōne vel lapis moueri debuisset? non tamen moti sunt, iterum cibum quærebant, ideo à Iesū reprehenduntur. Nos autem his cognitis, tum sensibilem, tum spirituum

Hic secundum prædicationem 6

Exod. 13. & 14. et

gratia munerum gratias deo agamus. Sic enim ipse vult, & propter hæc illa dat. Imperfectiores sensibilibus allicit, & præmonet cum his admodum adhuc inhient, quibus acceptis cum altius erigi negligunt, grauitè accusantur. Nam & paralytico illud primum dare voluit, sed non passi sunt.

Matt. 9. a

Si quidem quum diceret, Remittuntur tibi peccata tua, blasphemiam calumniabantur. Idem nos sentire nolumus, spiritualium nobis potior ratio sit. Nam si spiritualia assequimur, amissis corporeis nullum patimur detrimentum: sine illis autem quæ nobis reliqua spes est quod solatium? Quocirca spiritualia nobis à deo petenda & optanda sunt.

Matt. 6. b

Hæc nos postulanda docuit, & si recusemus, in ea oratione quam nobis instituit, nihil ad carnem, omnia ad spiritum pertinentia inuenimus: & si quidem in ea sensibile est, id quodammodo fit spiritale. Nam si nihil amplius querimus quàm panem consubstantialè, hoc est quotidianum, spiritualis animi, & sapientis est. Priora autem, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra: omnia ad spiritum referuntur, Et post illam particulam, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: ad spiritum redit, Dimitte, inquit, nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Non principatum, non diuitias, non gloriam, non potentiam, sed animæ tantum vtilitatem postulandam: non terrena, sed cœlestia petenda mandauit. Nam si secularibus abstinere iubemur, quæ miseria, quæ amentia est ea à domino postulare, quæ habita abiicienda: desiderare, in quibus nullam omnino curam adhibendam præcipit? Iniusta petimus, ideo nihil proficimus. Et quomodo, inquis mali, iniusti, raptores auari ditescunt? Non deus id exhibet: Absit, sed rapina & cupi-

Lucæ. 16. f

ditate diuites efficiuntur. Cur deus permittit? Quoniam permisit & diuiti, ut ad maius eum reseruaret supplicium. Audi quod ei dicatur: Fili, accepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu autem cruciaris. Quod nos in deliciis & peccatis seculi lasciuientes, ne subeamus supplicium, veras nobis comparemus diuitias, & veram sapientiam complectamur, ut promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA

HOMILIA XLIIII

EX CAP. VI.

Respondit eis Iesus, & dixit. Amen amen dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus & saturati estis. Operemini nō cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam. Non semper clemētia vtendum est, & lenitate: sed ignauus discipulus, & ingenio pinguior, acrioribus magistri stimulis, ab ignauia excitāndus est: quem morē & hic, & alibi sæpenumero dei filius seruauit. Accedentibus enim turbis, & applaudentibus. *Rabbi quando huc venisti.* Vt humanam se gloriā contemnere, & eorum tantū salutis curam ostendat, asperius respondet, neque tam hac quā eorum animi detegendi gratia, vt pateret omnibus. *Amen (inquit) amen dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.* Modestius coarguit, non gulæ & ventris seruos appellauit: non tot miracula, quæ neque secuti erant neque admirati, exprobrauit: nō tam alia quā paulō antē factum miraculum meminit, quod non admirabantur: sed quia saturati erant, sequebantur, vt iterum saturarentur, & ea gratia reuertebantur. Propterea dixerunt: Patres nostri comederunt māna in deserto. Quod eos corporeo cibo inhiare indicabat, rem sanē maximē reprehendendam. Iesus autem non reprehensioni tantum immoratur, sed doctrinæ incumbit. *Operemini, (inquit) non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam, quem filius hominis dat vobis.* Hunc enim pater signauit deus. Hoc est, nolite corporis cibum curare, sed spiritus. Nonnulli autem ignauix & desidix dediti, his verbis abutūtur, ac si Christus laborū opera tolleret. Quibus necessariō respōdendum est. Totam enim vt sic dicam, Christianam calumniantur religionem, vt suam socordiam tueantur. Sed audiant Paulum: Recordamini domini dicentes, Beatus est dare quā accipere. Atqui vnde potest dare qui non habet? Quid Marthæ inquit Iesus? Sollicita es, & turbaris erga plurima, porrō vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit: & iterum, Noli curare de crastino. Hæc omnia soluenda sunt, non solū vt pigros excitemus, sed ne pugnare videatur diuina scriptura, Etenim alibi inquit Paulus: Rogamus autem vos fratres, vt abūde-

*Act. 20. d**Luc. 10. g**Matt. 6. d**1. Thes. 4.**a.*

tis magis, & operam detis, ut quieti sitis, & ut vestrum ne-
 gotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcipi-
 mus vobis, ut honestè ambuletis, ad eos qui foris sunt. *E-*
phē. 4. f iterum: Qui furabatur, iam non fureretur: magis autem labo-
 ret operando manibus suis, quod honestum est, ut habeat
 unde tribuat necessitatem patienti. Hic Paulus non simpli-
 citer præcipit operari, sed ita, ut indigenti subueniat. Et ali-
Act. 10. f bi: Et necessitatibus meis, & eorum qui mecum sunt, mini-
Cor. 9. 12 strant manus ipsæ. Et ad Corinthios: *Quæ* est ergo merces.
Act. 18. c mea? ut euangelium prædicās, sine sumptu ponam euange-
 lium, & in ciuitatem illam veniēs mansit apud Aquilam &
 Priscillam, & operabatur, erant enim scenofactoris artis.
 Hæc omnia, quantum ad verba, pugnare maximè videtur.
 Sunt ergo exponenda. Sed quid dicimus? Non curare, & non
 operari intelligendum est, ne toto animo secularibus re-
 bus inhiemus, neque de quiete crastina, tanquam superua-
 cua cogitemus. Non licet aliqua huiusmodi cura operatē
 perturbari. Neque enim idem est cura & operatio. Neque
 ut operi cōfidat quispiam operetur, sed ut cōmunicet indi-
 genti: Quod autem ad Martham locutus est Iesus, non in
 operando reprehensionem dixit, sed quod tempus consi-
 derandum sit & distribuendum, ne audiendi verbi dei oc-
 casio in carnalium rerum cura consumatur. Non ergo desi-
 diam laudat Iesus, sed ad audiendum allicit. Veni, inquit, ut
 vos necessaria docerē. tu autem circa prandium occuparis:
 Variis ciborum generibus me vis accipere, alium cibum pa-
 ra. Sermonibus meis attēde, sororis desideriiū imitare. Ne-
 que coarguebat Iesus hospitalitatem. Absit, sed doctrinæ
 tempore aliis non esse vacandum negociis admonebat. Illa
 autem particula, *Operamini non cibum qui perit*, non in desi-
 dia viuendum significat: hic enim cibus est qui maximè pe-
 rit, siquidem omnis militiæ somes est desidia: sed operan-
 dum & erogandum indigentibus, qui cibus minimè perit.
 Qui pigritiæ deditus, vètri viuit, deliciis vacat, is cibū ope-
 ratur qui perit: qui verò ex labore suo Christum nutrit, po-
 tum dat, vestit: quis adeò sensu caret, ut eum cibum pereū-
 tem dicat operari, per quē & cœleste regnū, & illius bona
 nobis promittuntur? Hic cibus perpetuus est. At Iudæi quū
 nullam fidei rationem haberēt, quum nihil cogitarēt, unde,
 & qua virtute ille cibus venisset: sed tantum nihil operādo
 satiata-

fatietatem quærent, meritò huiusmodi qui perit, cibum
 appellauit. Pauli vos, inquit, vt inde permanentē cibū quæ-
 reretis, quo nutriretur animus, vos terreno attenditis. Ideo
 huic vobis vilem dare nolo, qui caducam & fluxam vitam,
 sed qui sempiternam præbeat, qui non corpus, sed animam
 pascit. Sed quum magnificè de se locutus esset daturū se ci-
 bum pollicendo, ne iterum calumniā illis materiam præ-
 heret, vt sibi fidem faceret, in patrem id refert. Nam quum
 dixisset: *Quem filius hominis vobis dabit*, subdit: *Nunc enim*
pater signauit deus. Propterea misit qui hunc vobis cibum
 ferret. Quod & aliter potest interpretari. Alibi inquit
 Christus, qui audit hoc, Me signauit quod deus verax est:
 hoc & manifestè ostēdit. Quam mihi significatiouem, & in
 hoc loco habere videtur hæc particula, Signauit pater: hoc
 est, ostēdit, & suo reuelauit testimonio. Etenim ipse se ostē-
 dit, & Iudeos affatus patris in mediū protulit testimonium.
 Ea igitur dilectissimi dominū postulemus, ea oremus, quæ
 iure nobis ab eo negari nequeant. Secularia enim & si cōti-
 gerint, minimè noxia sunt: si verò ditabimur, hic tantum de-
 licis fruemur, si pauperes erimus, nihil officiet. Siquidem
 neque quæ aut optanda in hac vita, aut modesta videntur,
 ad voluptatem aut tristitiam vim vllam habere debent, sed
 vtraque contēnenda. Desuunt enim quàm celerrime: qua-
 re viæ appellantur à deo, altera lata & facilis, altera angusta
 & aspera. Vtraq; vita immortalis futura, & supplicij, & glo-
 riæ. Ad alteram fugiendam, alteram assequendam, summam
 adhibeamus diligentiam. Quænam secularium, quæso, vo-
 luptatum vtilitas? Hodie sunt, cras elabūtur: hodie flos pul-
 cherrimus, cras aridus puluis: hodie ignis ardens, cras cinis
 extinctus: spiritualia autē perpetuo clara, floridāq; & indies
 splendidiora permanent. Nunquā ille cessant diuitiæ, nun-
 quam transferūtur, nunquam desinunt, nunquam sollicitu-
 dinem, inuidiam, calumnias afferunt. Non perdunt corpus,
 non corrumpunt animum: quæ omnia in his rapiūtur diui-
 tiis. Gloria illa non in superbiæ stultitiam tollitur, non tu-
 met, nunquam cessat, nunquam sit obscurior. In cælo vo-
 luptas & deliciæ sempiternæ, immortales, nullo fine, nullo
 termino cōprehendēdæ. Has desiderio prosequamur, præ-
 sentia omnia præ futuræ beatitudinis spē, vt ridicula, etiam
 in regū aulas & familiaritatē acciti, contemnamus. Quibus

Supra 3. d

Matt. 7. b

licet nihil beatius videatur, parua tamen & vilia, & nullius momēti ducunt, qui cœlestia animo complectuntur. Quicquid finem habet, non admodum preciosum est: quicquid cessat, & hodie est, cras desinit, etiam maximum, quā vilissimum est existimandum. Non igitur quæ fugiunt & elabūtur, sed quæ permanent & nunquam mutantur, bona prosequamur. Ut omnes ea consequi mereamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLIIII

EX CAP. VI.

*D*ixerunt ergo ad eum: *Quid faciemus, ut operemur opera dei?* Respondit Iesus, & dixit eis: *Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem misit ille.* Dixerunt ergo ei: *Quod ergo tu facis signum, ut videamus & credamus tibi? Quid operaris?* Nihil

gula permiciosius, nihil ignominiosius est: hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, nec sinit ut quicquā perspiciat: quod ut in ludæis vsu venerit intueri quæso. Cum enim gulæ inhiarent, cum secularibus affixi, nihil spiritale cōtemplarentur, multis eos verbis & aculeis impellit, multum suadet, neque tamen excitātur, sed adhuc humi iacent. Dixerat enim: *Queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: reprehensione eos perterrituit, quinam querendus esset cibus ostendit.* Nam dicendo, operamini non cibum qui perit: addidit præmium, Sed qui permanet in vitam æternam: & ad id quod eis obstabat occurrit, quod à patre missus sit. Quid illi? Tanquam nihil audissent: *quid faciemus inquirunt, ut operemur opera dei.* Quod dicebant, non ut discerent & facerent, sed ut iterū saturarentur ut ex sequentibus apparet. Quid ad hæc Christus? *Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem misit ille.* Adhuc illi: *Quod signum facis, ut videamus & credamus? Patres nostri manducauerunt manna in deserto.* Nihil his stultius, nisi insipientius, cum signum in manibus haberent, tanquam nullum fecerit rogāt, *quod signum facis?* neque in eius potestate signum relinquunt, sed necessariò ei præscribunt, ut nullum aliud faciat, quàm quod maiorum suorum temporibus factum est.

Patres

Gulæ vi-
tiū exca-
cat valde.

Patres nostri manducauerunt manna in deserto. Hoc exemplo moueri Christum arbitrati ut idem faceret, quo carnaliter pascereetur. Sed quidnam nullum aliud ex operibus signis meminerunt, cum plurima tunc temporis in Aegypto in mari, in deserto facta essent, sed hoc duntaxat? Quia hoc maxime impulsu ventris desiderabant. Quid autem qui prophetam eum appellastis, & regem facere voluistis, post visum signum, ac si nil fecerit, ingrati & perfidi facti estis, & signum queritis parasitorum & famelicorum more loquentes? Nunc vobis manna admirationi est: non adhuc anima vestra debilitata est? Et aduerte irrisionem, Non dixerunt? Moses signum fecit, tu quid facis? perturbari eum arbitrabantur: sed adhuc honorifice loquuntur, cibi expectatione: neque dixerunt, deus hoc fecit, ne huic aequalem, illo humiliorem facere viderentur, sed medium quoddam tenuerunt, *Patres nostri manducauerunt manna in deserto.* Et profecto ad haec Christus dicere potuisset, se maius fecisse miraculum, non virga, non precibus eguisse, sed propria omnia fecisse virtute, quod si manna meministis, ecce panem vobis praebui. Verum non erat nunc his verbis locus, sed vnum curabat, ut ad spiritalem cibum eos adduceret: & considera immensam Christi prudentiam, quo pacto respondeat: *Non Moses dedit vobis panem de caelo, sed pater meus dat vobis panem de caelo verum.* Sed quid non dixit, non Moses dedit, sed ego: sed pro Moese deum, pro manna seipsum posuit? quia magna erat auditorum imbecillitas, ut ex sequentibus constat. Etenim ita dicendo, non tamen cobibuit. Atqui primum dixit: *Queritis me,* non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: non tamen illi reprehensi distiterunt. Verum cum Samaritanae se aquam daturum pollicitus est, patris non meminit: sed, Si scires, inquit, donum dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam: & iterum, Aqua quam ego dabo: & non refert ad patrem. Hoc autem in loco patris meminuit, ut quanta fuerit Samaritanarum fides, quanta Iudaeorum imbecillitas, intelligeres. Non de caelo erat manna, quomodo ergo de caelo dicitur? Quomodo, Volucres caeli: & Tonuit de caelo deus. Panem autem simpliciter, & non verum illum appellat, non quod falsum esset in manna miraculum, sed quod figura esset, non veritas. Et cum Moysi me-

Supr. 4. b

Ibidem.

Psal. 8. b

Ibid. 17. b

minisset, se illi non contulit, neque se adhuc illi proponit, cum maiorem adhuc de illo haberent opinionem. Ideo, inquiens, Non Moses dedit, non se, sed patrem dedisse testatus est. *Tum illi Da nobis panem hunc.* Adhuc enim sensibile quiddā suspicabantur, adhuc ventrem implere expectabāt: ideo quamprimū obuiā facti sunt. Quid Christus? Alliciēs eos paulatim inquit, Panis dei est qui descendit de cœlo, & dat vitam mundo: non Iudæis tantū, sed vniuerso orbi: neque simpliciter cibum, sed alterā quandam vitam, & legem diuersam. Vitam autem dicit, quoniam omnes mortui erāt: illi humi incubitētes, Da nobis inquirūt, hunc panem. Cum autem intelligeret Christus, quod donec sensu perceptibilem mensam arbitrarentur, concurrerent: cum spiritualement discederent: *Ego* (inquit) *sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriēt: & qui credit in me, nō sitiet vquā. Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & nō credidistis.* Hoc & Ioānes superius prædixit: Quod nouit loquitur, & quod vidit testatur, & testimonium eius nemo accipit. Et ipse iterū: Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & nō creditis mihi. Quod facit, præoccupans eos & ostendens non propterea perturbari, neque gloriam desiderare, neque cordis arcua ignorare, ueque præsentia, neque futura. *Ego sum panis vitæ.* Iā in mysteriorum traditionem deuenturus est, & primum de diuinitate sua sic disputat: Ego sum panis vitæ. Neq; enim de corpore hoc dictum est, de quo circa finem, inquit, Panis quem ego dabo, caro mea est: sed adhuc de diuinitate. Et enim illa propter deum verbum panis est, quemadmodum hic panis propter aduenientē ei spiritum panis cœlestis efficitur: hic autem non utitur testibus, quemadmodum in priori disputatione: habebat enim ipsum panū opus in testimonium, quanuis credere dissimularent: illic contradicebant & arguebant, ideo hoc in loco suam decernit sententiam: illi verò cum corporis cibum, sperarent: non sunt perturbari, quoad spe deciderunt: neque tamen tacuit, sed arguit vehementer, Qui enim cum panem comederent, prophetam appellabant, & regem facere volebant, hoc in loco indignati, fabri filium dicunt: & quidem videbantur indignari, quod de cœlis descendisse diceret: non tamen hæc erat causa, sed quod corpus non pasceret: quod si verè indignabantur, rogare eos oportebat, quomodo panis vitæ esset,

Supr. 3. b
Ibidem.

Hic infr. f

Hic sup. b

set, quomodo de cœlo descendisset. Nunc autem minime hoc rogant, sed murmurant, & quod hoc eos nō perturbasset inde perspicuum est. Dicente enim Iesū, Pater meus dat vobis panem, non dixerunt, roga vt det, *sed da nobis panem.* Atqui non dixerat, ego do: *sed pater meus dat.* Ea enim erat cupiditas cibi, vt inde se saturati posse arbitrentur. Quo dato, quomodo post modum scandalizari debebant, & maxime cum patrem dare intelligerent? quæ nam ergo causâ? Cum audirent non amplius edendum, incredulitatis prætextum inuenerunt, quod alius loqueretur. Propterea dixit: Et vidistis me, & nō creditis. Cum signa, tum scripturarum testimonia significant: Illæ enim sunt, inquit, quæ testimonium perhibent de me: & quod veni in nomine patris mei, & non accipitis me, & quomodo potestis credere, qui ab hominibus gloriā accipitis? *Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, & cum qui venit ad me, non eiciā foras.* Vide quomodo omnia ad hominum salutē conatur. Propterea enim hoc addidit, ne curiosus esse, & frustra hæc dicere videretur. Sed quid hoc significat, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, vt resuscitem illud in nouissimo die? Qua gratia communis resurrectionis, cuius & impij participes sunt, vt præcipui credentium in se muneris meminit? quoniam non simpliciter resurrectionis, sed talis meminit. Nam cū prius dixisset: non eiciam, & non perdam ex eo, mox subdidit resurrectionem. In resurrectione enim alij eiiciuntur: vt inquit, Tollite eū & mittite in tenebras exteriores. Alij perduntur. Timete, inquit, magis eum, qui potest animam & corpus in gehennam perdere: & illud, Vitam æternam, do, hoc significat. Ibunt enim qui mala egerunt, in resurrectionem iudicij: qui vero bona, in resurrectionē vitæ. Hæc hoc in loco resurrectionem ostendit, quæ est bonorū. Sed quid sibi vult ea particula, *Omne quod dat mihi pater, ad me veniet?* Eorum tangit incredulitatem, ostendens quod qui non credunt, non se tantum, sed & patrem offendunt, & eius transgrediuntur voluntatem: non tamen tam aperte id dicit: vt semper facit: quod si hæc eius voluntas est, & propterea venit, vt saluum hominem faceret: qui non credunt, eum oppugnant. Cū enim pater, inquit, aliquem dirigit, nihil prohibet eū ad me venire: & alibi, Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Et Paulus: Ipse tradidit eos patri.

Supra. 5. f
Ibidem. 3
Ibidem.

Mat. 22. 6
Lucæ. 12. 6

Hic infr. 6
1. Co. 15. 6

Cum enim tradet regnum deo, & patri & quemadmodum pater dando non se priuat, ita & filius tradendo. Dicitur autem tradidisse, quod per ipsum accessum habuimus. Illa autem particula, Per quem etiam de patre dicitur: ut illic, Per quem, vocati estis in communicationem filij eius, & per voluntatem patris: & iterum, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi. Quod significat non paruum rem esse, sed superno indigere auxilio: quod per totum euangelium geuerosae cuiusdam animae, & inspirationis diuinæ esset. contendit. Sed dicit fortasse quispiam, Si omne quod dat pater venire ad me, & quoscunque traxerit, & nemo potest venire ad te, nisi datum sit ei desuper: quibus pater non dat. hi nullo crimine tenentur. Verba hæc inania & friuola: opus est enim voluntate nostra. Doceri enim credere voluntatis est: hic autem nihil aliud ostendit his verbis, Quod dat mihi pater, quam non paruum quiddam esse credere, atque humanam cogitationem superna indigere reuelatione, & anima quæ eam fideliter accipiat. Et illud: Qui uenit ad me saluus fiet, hoc est multam adhibebit diligentiam, Pro his ueni, & carnem & serui formam accepi: Deinde subdit: *Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Quid dicis? Aliamne tua, alia illius voluntas est? Ne igitur hoc quispiam suspicaretur, addidit: *Hæc est autem voluntas eius qui misit me, ut omnis qui uidet filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Hæc nunquid voluntas tua est? Et cur alibi dicis, Ignem ueni mittere in terram, & quid uolui nisi ut iam ardeat? Quod si tu hoc vis, cõstat vnã esse voluntatem. Etenim alio in loco, Sicut pater, inquit, suscitatur mortuos & uiuificat: sic & filius quos uult uiuificat. Quæ est voluntas patris, ne perdam ex eo quenquam: hoc & tu vis. Non est igitur alia voluntas & alia. Etenim alibi: Sæpe uolui congregare filios tuos, & nolui. Quæ ergo hæc est sententia? Hoc est, non ueni ut aliud facerem, quam patris voluntatē, neque ego aliud sentio. Omnia enim quæ patris sunt, mea sunt: & quæ mea, patris. Si igitur patris & filij omnia cõmunia sunt, non immerito inquit, *Non ut faciam voluntatem meam.* Sed hoc in loco non ita inquit, sed in finem remittit. Alta enim & sublima, ut dixi, adhuc tetigit: & obubrat. Nam si dixisset, voluntas mea hæc est, contempnissent illi. Dicit itaque se operam eius voluntati præstare,

I. Cor. I. b

Mat. 16. c

Supr. 5. d

Matth.

23. d. &

Lu. 13. g

præstare, vt eos magis perterreret: quasi dicat, Quid putatis? an quod me irritatis? Nisi credetis, patrē meum indignationem mouetis. Hoc enim significat volūtātē eius qui misit me: *Vt omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo.* Vbi se eorum non indigere obsequio, neque vt sibi ministraretur aduenisse signat, sed propter eorum salutē, quod in superiore dixit disputatione, Gloriam ab hominibus non accipio, Et iterum: hæc dico, vt vos salui sitis. Hoc enim omnibus modis contendit persuadere, quod eorum salutis gratia aduenerit, quod patris gloriam quærat, vt nulla de se aboriatur suspicio: & quod hoc dicat, in sequentibus manifestius indicauit. Qui voluntatem suam quærit, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius qui misit illum, hic verax est, & iniustitia in illo nō est. *Hæc est enim voluntas patris mei, vt omnis qui videt filium, & credit in eum habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eū in nouissimo die.* Frequenter resurrectionis meminit, ne præsentibus tantum rebus diuinam præscribant prouidentia: vt si his non fruuntur, non propterea pigriores fiant: nèue quod in hac vita non puniuntur, ideo contemnant, sed futuram expectent. Verum illi nihil lucrati sunt, non vero lucratur, cum frequenter nostris auribus resurrectio insonat, & si desecere, si rapere, si absurdum aliquid facere voluerimus, ē vestigio dies illa & iudicium animo inscribatur, & omni freno vehementius absurdos affectus cogitatio hæc cohibebit. Atque inuicem, & nobiscum semper dicamus, Resurrectio est, & horrendum illud nos iudicium manet. Et si quem gestientem viderimus, & præsentibus bonis inflatum, idem dicamus: & reducamus in memoriam omnia hic remansura: & si aliud dolore & calamitatibus affectus occurrerit, ad eum quoque iisdem verbis utamur, doceamúsque has miseras finem aliquando habituras. Inertis autem & pigri auribus insonemus desidiæ suæ pœnas daturum. Sufficiens hoc verbum quod omni medicina nostra animam vehementius curret. Est enim resurrectio nō longe, sed in portis. Adhuc modicū, iam iam veniet, & nō tardabit. Et, omnes oportet nos manifestare ante tribunal Christi, & malos & bonos, illos, vt merito ignominia afficiantur: hos, vt in gloria effulgeant. Quemadmodum enim in hac vita iudices, malos supplicio, bonos honore publice afficiunt: ita & illic, vt malos maior

Supr. 5. g
Supra. 5. f

Heb. 10. g
2. Cor. 5. b

ignominia. bonos clarior gloria consequatur. Hæc nos singulis diebus nostris mētibus subscribamus, hæc semper animo versemus. Hoc pacto nulla nos præsentium cura poterit perturbare: nam quæ videntur, caduca sunt: quæ non videntur æterna. Hæc inquam frequenter nobiscū loquamur & cum aliis. Resurrectio est, & iudiciū & operū examina.

*Fatum ne
gat Chry-
sostomus.*

Et quicumque fatū esse arbitrātur, hoc dicant, & mox huius morbi tabe curabuntur. Nam si resurrectio est & iudicium non est fatū, quanvis plurimi id cōtendant. Atqui Christia nos resurrectionis admonere erubescō. Qui enim docendus est esse resurrectionem, & sibi non omnino persuadet, quod non necessario, & simpliciter & ut cunque contigerit reserantur: is profecto non est Christianus. Quamobrem hortor vos, & oro, omni nos malitia mundos reddamus, & omnia faciamus, ut veniam consequamur, & excusatio nostra admittatur in illa die. Sed licet fortasse quispiam, Et quando finis? Quando erit resurrectio? Ecce quantum temporis præterit, & nihil tale contingit. Sed erit, credite. Et enim ante diluvium & hos incredulos reprehendit: qui credidit, is solus operatus est. Et temporibus Loth diram illā plagam non expectabant, donec fulgura illa & fulmina delata omnes perdidērūt. Neque his, neque temporibus Noë ne minima quidem futurorum malorum particula cōtigit: sed quemadmodū cum deliciis & ebrietati indulgētes, meritum repente supplicium oppressit: ita & resurrectio non in principio sed in medio scēlicitatis superueniet. Ideo Paulus inquit, Cum enim dicēt pacem & securitatem, tunc repētinus eis superveniet interitus: sicut & dolor in vtero habentis, & non effugient. Hoc autem fit, ut semper simus in timore, & nunquam confidamus. Quid dicis non expectandam futuram resurrectionem & iudicium? Dæmones hæc

Gene. 9.

Ibidē. 7. a

1. The. 5. a

Matt. 8. d

confitentur, & tu confiteri erubescis? Venisti, inquit, huc nos cruciare ante tempus? Qui futurum cruciatum dicunt, & iudicium, & examen, & supplicium futurum intelligūt. Nolimus ergo prouocare deū stulta audendo, resurrectioni dissidentes: quemadmodum in aliis nobis principiū fuit Christus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus ideo dicitur ex mortuis. Quod si resurrectio nō est, quomodo primogenitus esset mortuorum, cum nemo post ipsum resurgeret? Quomodo dei iustitia servaretur, tot in scēlicitate,

tot

tot bonis in miseria, vitam degentibus: vbi quisque secundū merita remunerabitur? Nemo recte viuētum resurrectioni diffidit, sed quotidie precatur, sanctam illam vocem proferentes: Adueniat regnū tuum. Qui sunt igitur qui resurrectioni non credunt? qui scelesti inquinatam vitam & impuram viuunt, vt Propheta inquit. Inquinatæ sunt viæ eius in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Non potest, non potest, inquam, homo pure viuere, quinon credit resurrectionem, vt qui nullius sibi conscij sunt criminis eam non modo profitentur, sed & volunt & credunt vt remunerationem accipiant. Nolimusergo deum pronocare, sed & audiamus dicentem, Timere eum qui potest animam & corpus perdere in gehennam, vt metu meliores & hoc malo liberati, regno cœlorum digni efficiamur, quod vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & sempiterno viuificantique spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Mat. 6. b

Et Lu. 11. c

Psal. 9. c

Mat. 10. c

HOMILIA XLV.

EX CAP. VI.

*M*urmurabant ergo Iudei de illo quia dixisset: Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi, & dicebant: Nōne hic est Iesus filius Ioseph, &c, Quorum deus venter & gloria in ignominia eorum inquit, Paulus de Iudæis: quod ex prædictis constat, & ex sermone quem ad Christum accedentes habuerunt. Nam cū pane saturati sunt, prophetam appellabant, & regē sacere cogitabant: cū vero spiritalem, cibum, & vitā æternam edocui, & à sensu abducti, resurrectionem & altiora acceperunt: cūque maxime admirari eos oportuerat, tūc murmurabāt & resiliabant. Atqui si hic est propheta, vt dicebatis: Hic est, de quo inquit Moyses: Prophetam vobis suscitabit dominus deus de fratribus vestris, tanquam me ipsum audite: oportuit ipsum audire dicentem, De cœlo descendi: non tamen audiebant, sed murmurabant: adhuc enim eum verebantur propter nouum panis signum, ideo non manifestè contradixerunt, sed murmurando indignationem præ se tulerunt, quod cibum non acceperunt, quem cupiebant. *Murmurabant ergo & dice-*

Philip. 3. c

Deut. 8. d

batus: Nōne hic est filius Ioseph? Ex quo perspicuum est,
 quod nondum admirabilem eius norāt generationem, id-
 circo adhuc Ioseph eum filium dicunt. Neque negat Chri-
 stus quod esset, sed nondum illi tantam rem audire poterāt,
 neque secundum carnem quidem, quod si non hanc, longe
 minus supernam illam & ineffabilem generationē. Si rem
 humiorem nō aperuit, multo minus illam. Atqui hoc eos
 maxime perturbabat, quod vili patre & fabro natus esset.
 Non tamē Christus rem ipsam subticuit, ne alio sublato a-
 liud scandalū excitasset: sed quid murmurātibus illis Chri-
 stus? *Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit*
eum. Hic insurgunt Manichæi nihil nos, ex nobis ipsis pos-
 se huius particule testimonio contendentes. Sed plane nos
 posse que volumus per hoc ostenditur: inquit enim, Si
 quis venit ad eum, quid opus est vt trahatur? Verūm hoc
 nostrum non tollit arbitriū, sed diuino egere auxilio osten-
 dit: & non inuitum, sed omni conatu contendentem ve-
 nire. Inde quo pacto trahat, ne quid sensibile de eo suspi-
 carentur: his verbis prosequitur. *Non quia patrē vidit quis-*
piam: nisi is qui est à deo, hic vidit patrem. Quomodo trahat
 inquit, hoc propheta prædixerat, quod erant omnes doci-
 biles dei. Vides fidei dignitatem, quod non ab hominibus
 neque per hominem, sed per ipsum deum, ea imbuendi
 sunt? Idcirco vt fidem verbis suis compareret, eos ad prophe-
 tas relegat, Nam si erunt omnes docibiles dei, quare aliqui
 non credunt? Quoniam hoc de pluribus dictū est. Et præte-
 rea illud propheticum omnes volentes significat. Magister
 enim omnibus proponitur paratus ad docendum & com-
 municandum doctrinam suam. *Et ego resuscitabo eum in no-*
uissimo die. Non parua hoc in loco filij dignitas. Siquidem
 pater trahit, & hic resuscitat. Neq; diuidit patris & filij o-
 pera. Quoniam enim pacto? sed potestatis æqualitatem o-
 stendit: vt in illo loco: Et qui misit me pater, testimonium
 perhibet de me. Quod ne rogando insisterent, ad scriptu-
 ras relegauit: ita hoc in loco, ne quid suspicarentur, ad pro-
 phetas, frequenter ostendens se patri non esse contrarium.
 Quid autem qui antehac fuerunt? nunquid docibiles erant
 dei? Quid hoc in loco exitium est? quod tunc homines
 per res diuinas docebantur, nunc per vnigenitum & spi-
 ritum sanctum: deinde inquit, *Non quia patrem vidit quispiā*
nisi is

Libertū ar-
bitriū non
tollitur.

Esa. 54. d

Supra. 5. f

nisi ſi qui à deo eſt. Non ſecundum cauſæ rationem hic loquitur, ſed ſecundum modum ſubſtantiæ. Nam ſi diceret: Omnes à deo ſumus: vbi præſtantia & differentia filij? Sed quare non apertius dixit? Propter illorum imbecillitatem. Etenim ſi dicendo, de cælo deſcendi, tantum ſcandalizati ſunt: quid nam feciſſent ſi id addidiſſet? Panem autem vitæ ſeiſſum appellat, quoniam vitam noſtram & hanc & futuram cottoborat. Et inquit: *Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Panem verò ſiue doctrinam hoc in loco & ſalutem & fidem in ſe, ſiue corpus ſuum dicit. Vt tunc enim animam fortiorē reddit. Atqui alibi dixit: Siquis ſermouem meum audierit, mortem nō gūſtabit, & perturbati ſunt: hic non itidem, quia iam oh panis miraculū eum reuetebātur. Animaduerte autem quam faciat huius panis & manne differentiam, ah vtiuſque ſcilicet ſine. Quod enim manna nihil magnum præberet, addidit: *Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt.* Inde ſubdit maximam perſuaſionem, quod longē plutis, maioribus illis pattiſus Moſe, & clariſ illorū tēporū vitis, ipſi habiti ſint. Quum enim dixiſſet mortuos qui māna comediſſent, proſecutus eſt: *Hic eſt panis de cælo deſcendēs: vt ſi quis ex ipſo māducauerit nō moriatur. Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi: qui manducat ex hoc pane, viuet in æternum.* Illa præterea particula, *In deſerto:* manna non diu duraiſſe, neque in tertā promiſſionis veniſſe ſignificat. Hic autē panis non eſt eiſmodi. *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Metitō hoc in loco dubitate quiſpiam poſſet, cur hæc nunc Chriſtus loqueretur, quum nihil ptoſiceret, nihil ædificaret, imō eſſet ædificatiſ nocumento? *Ex hoc enim* (inquit) *multi ex diſcipuliſ ſuiſ retrō abierunt: & , Durus eſt hic ſermo quiſ pot eſt eum audire?* Erant igitur hæc ſoliſ diſcipuliſ communicanda, vt Matthæuſ priuatim cū ipſiſ loqui teſtatur. Quid ad hoc dicemus? Quænam horum verhorū vtilitaſ? Magna quidem & neceſſaria. Quum enim in petendo cibo iuſtarent, & pattiſ ſuiſ datum memotarāt, & manna tanquam magnum quiddam laudarent, omnia illa figuram & vmbraſ fuiſſe, rerum autem veritatē præſentem oſtendit. Ideo ſpitiſ talis cibi meminit. Sed etat, inquit, dicendum: Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto, ego autem vobiſ panem præbui. Sed magna ſauē differentia: minus

Infra. 8. 2

enim hoc quàm illud visum esset: Mannæ miraculū extulisset, suum de panibus depressisset. Quum ergo de cœlo cibū quærerent, ideo frequenter de cœlo se descendisse testatur. Quod si quis percontaretur, cur mysteriorum sermonē ad duxerit? Respondebimus quod horum nunc maximè tēpus erat. Obscurius enim dictum semper auditorem erigit, & attentiores reddit. Non ergo perturbari debebant, sed interrogare & quætere, *Sed abierunt.* Quod si prophetā eum arbitrabātur, credere eius verbis oportebat. Itaque stultitia sua, non sermonis Christi obscuritate perturbabātur. tu autem considera quomodo eos ad se paulatim trahit. Nam se, non patrem dedisse dicit: & *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Sed aliena quedā doctrina erat, inquires, & diuersa. Atqui Ioannes superius hoc significat, agnum ipsum appellans, sed non intellexerunt. Non me lates, non tamen discipuli diffidebant. Nam si de resurrectione nondū quicquam norant, & propterea ignorabāt quid sibi vellet. Soluite templū hoc, & in tribus diebus suscitabo illud: multo magis quæ hic dicuntur, quæ obscuriora sunt. Quod enim prophetæ suscitassent, norant, quāuis non tam manifestē locutæ sint scripturæ: quod autem carnem quis comederit, nunquā quisquā illorū dixerat. Veruntamen persuasi sunt, & sequebantur, & habere eum verba vitæ confitebantur. Hoc discipuli est, quæ magister asserit, nō curiosius inuestigare, sed audire & credere, & idoneum solutionis tempus expectare. Quid igitur aiunt contrarium accidisse? Abierunt retrò hoc propter eorum stultitiam. Quando enim subit quæstio quomodo aliquid fiat, simul subit & incredulitas. Ita & Nicodemus perturbatus est inquires: Quomodo potest homo in ventrem matris suæ iterato introire? Itidem & hi nunc: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Nam si hoc inquiris, cur non idem in quinque panum miraculo dixisti, quomodo eos intantum auxit? Quia tunc tantum saturari curabant, nō considerare miraculū, sed res ipsa tunc docuit, inquires. Ergo ex eo & hæc credere oportuit ei facilia factu, esse. Propterea id prius fecit miraculum, ut per illud non essent amplius increduli, his quæ post modum diceret. Illi quidem tunc temporis nihil ex his dictis, nos ipsius beneficij vtilitatem cepimus. Quare necessariò dicendum quàm admiranda mysteria, &

Supr. 1. d

Ibidē. 2. d

Ibidē. 3. d

'ria, & cur data sint, & quæ nā eorum utilitas. Vnum corpus sumus, & mēbra ex carne, & ossib⁹ eius. Quare initiati eius præceptis parere debent. Vt autem nō solum per dilectionem, sed re ipsa in illam carnem cōuertamur: per cibum id efficitur, quem nobis largitus est, Quum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in vnum nobiscum redexit, vt corpus cū capite vneretur, Hoc enim amantium maximè est. Hoc Iob significabat de seruis, à quibus maximè amabatur, qui suum amorē præ se ferentes dicebant: Quis daret nobis vt eius caribus implemur? Quod Christus fecit, vt maiori nos charitate adstringeret, & vt suum in nos ostenderet desiderium, non se tantum videri permittens desiderantibus, sed & tangi, & manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri. Ab illa igitur mensa tāquam leones ignem spirantes, surgamus diabolo formidolosi, & caput nostrum intelligamus, & quam in nos præ se tulit charitatem. Parētes sæpenumero liberos suos alijs salendos dederūt, ego autem mea carne alo, me his exhibeo, omnibus faueo, omnibus optimam de futuris spem præbeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura. Vester ego frater esse volui, & communicaui carnem propter vos & sanguinem: & per quæ vobis cōiunctus sum, ea rursus vobis exhibui. Hic sanguis facit, vt imago in nobis regia floreat: hic sanguis pulchritudinem atque nobilitatem animæ, quā semper irrigat & nutrit, languescere non sinit. Sanguis enim à cibo nō fit repenti, sed prius aliquid quiddam: hic quamprimū irrigat animam, eāque vī quadā magna imbuat. Hic mysticus sanguis dæmones procul pellit, angelos & angelorum dominum ad nos allicit. Dæmones enim quum dominicū sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, angeli autem procurrunt. Hic sanguis effusus vniuersum abluit orbē terrarū, de quo multa Paulus ad Hebræos prosequitur est. Hic sanguis abdita & sancta sanctorum purgabat. Quod si eius figura tantam habuit vim in templo Hebræorū, in medio Aegypto liminibus aspersus, longè magis veritas. His sanguis aureū altare significauit. Sine hoc principes sacerdotū in penetralia ingredi nō audebat. Hic sanguis sacerdotes faciebat, his sanguis in figura peccata purgabat, in qua si tantam habuit vim, si vnibram ita mors horrui, quantopere

Iob. 31.

Exo. 12. d

quæso ipsam formidabit veritatem? Hic nostrarum animarum salus est, hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hic igne clariorem nostram mentē reddit, & auro splendidiorem: Huius sanguis effusio cælum peruium fecit. Admiranda sanè ecclesiæ mysteria, admirabile sacrarium. Ex paradiso fons scaturit, à quo sensibiles fluij emanarēt. A mensa hac prodit fons, qui fluuios spiritales diffundit: iuxta hunc fontem non steriles salices germinant, sed quercus cælum ipsum attingentes, quæ fructus tempestiuos & solidos semper producant: si quis æstuat, ad huc fontem se conferat, & recreabitur. Mundat squallorem & sordes, æstus mitigat, nō solares, sed quos ignitæ sagittæ imprimūt. Etenim ortum suū supernè habet, inde radicē vnde irrigatur. Multi huius fontis riuui, quos paracletus diffundit, & filius arbiter est, neque bidēte, aut ligone viam facit: sed animos nostros aperit. Hic fons lucis diffundens radios veritatis, huic supernè adstiterunt virtutes fluctuum eius pulchritudinem inspiciētes. Nam manifestius quam nos illæ propositorum virtutem & fulgorem inaccessibilem intuentur. Quemadmodum enim si quis liquefacto auro manum, vellinguā ini-
ciat, quamprimum deauratur: ita hæc nobis proposita animam auream reddunt. Resurgit enim vehementius igne fluuius, neque incendit, sed abluit tantum quicquid comprehenderit: Hic sanguis perfiguratus est semper in altaribus, in iustorum cædibus: hic orbis terrarū decus est, hic est quo Christus emit, quo vniuersam ornavit ecclesiam. Vt enim homo seruos auro emit, & ornat: ita nos sanguine suo Cbristus. Qui huius sanguinis sunt participes, cum angelis & archangelis, & supernis virtutibus commorantur, ipsam regiam Christi stolam induti, spiritualibus armis muniti. Sed nihil dixi, imò ipsum induti sunt regem. Sed sicut magnum est, & admirabile ita si purè accesseris, ad salutem accessisti: sin parua conscientia, ad pœnam & supplicium. Qui enim manducat & bibit indignè sanguinem Domini, iudicium sibi manducat & bibit. Nam si qui regiam purpuream coinquinant, haud secus, quàm qui scindunt, puniūtur: quid mirum si qui immunda conscientia Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod qui eum clavis cruci affixerunt? Vide quàm formidandam pœnam bis minetur Paulus: Irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione duobus

1. Co. 11. g

Deu. 17. b
& Hebr.
10. c

duobus vel tribus testibus moritur: quāto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiū dei cōsulcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? Consideremus igitur rem nostram dilectissimi, cum tātis fruamur bonis, & cum turpe aliquod animum subit, cū ira, vel re, vel verbis rapimur: quid mereamur, quem spiritum acceperimus nobiscū reputemus, & irrationabiles nostros cohibeamus affectus. Hæc cogitatio nostra sit. Quousque rebus presentibus incumbemus? Quousque non excitabimur? Quousque nullam salutē nostræ curam adhibebimus? Intelligamus quot in nos beneficia contulit Christus. Gratiā habeamus, glorificemus, non fide tantū, sed & operibus, ut futura bona cōsequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patrī gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLV.

EXCAP. VI.

Dixit ergo eis Iesus: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitā in vobis, &c. Cum de rebus spiritualibus disputamus, nihil seculare sit in animis nostris, nihil terrenum, sed omnia huiusmodi abeant, omnia relegentur. Diuinos duntaxat sermones audiamus. Nam si adueniente rege, omnis sedatur tumultus, multo magis spiritu nos alloquente, multo nobis silētio, multa admiratione opus est. Admiratione nanque digna sunt, quæ hodie exponuntur. Amen, inquit: amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Etenim quum id fieri posse negarent, non solum non impossibile, sed & necessarium asserit. Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Nam quum dixisset: Si quis manducauerit ex hoc pane, non morietur in æternum: & credibile esset eos dicturos quem admodum superius: Abraham mortuus est, & prophete mortui sunt: & quomodo tu dicis, non gustabit mortem? Resurrectionem ponit, per quam soluit quæstionem, quod non morietur in fine. Frequenter autem in mysteriis versatur, & omnino id

Infr. 9. g

fieri oportere demonstrat. Quid autem signat: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*? Aut quod is est verus cibus qui saluat animam, aut vt eos in prædictis confirmet, ne obscurè locutum in parabolis arbitrarentur: inde inquit, *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet*: quod dicit, vt cum ipso se admisceri ostendat. Quod autem sequitur, non bene superioribus iungi videtur. Quæramus igitur quænam hæc sit consequentia. Quum dixisset: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet*: non absurdè profecquitur, *Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem*. Nam quum sæpe repetisset vitam æternam, ad id confirmandum addit, *In me manet*. Si in me manet, & ego viuo: qui me sumit, & victurum perspicuum est. Inde inquit: *Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem*. Hæc comparatio est & similitudo, hoc est, viuo ego & pater. Et ne ingenitum arbitraretis, addidit, *Propter patrem*: non quod operationis alicuius necessitatem ad vitam habeat, superius enim eam amouit suspicionem. Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Quod si operatione indigeret, inuenietur aut pater non ita dedisse, & falsa esset oratio: aut si ita dedit, nullo alio indigebat auxilio. Quid ergo signat *propter patrem*? Causam tantum. Sicut viuit pater, ita & ego. Et qui manducat me, & ille viuit propter me. Vitam autem in hoc loco non qualemcunque, sed probatam dicit: quod inde constat, quod & infideles omnes, & non initiati: & qui eius carnem non manducant, viuunt tamen. Quare minimè dubium est, quin illam intelligit. Dicit ergo: Qui manducat carnem meam, in morte nō peribit, neque damnabitur. Sed non de cōmuni dicit resurrectione (siquidem omnes resurgent) sed de clara illa & gloriosa, quæ præmiū meretur. *Patres vestri manducauerūt manna in deserto, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum*. Frequenter idem repetit, vt auditorum animis imprimatur. Vltima enim hæc erat doctrina, vt resurrectionis & æternæ vitæ fidem confirmaret. Quocirca post vitæ æternæ promissionē, resurrectionem proponit, postquā illam futuram ostēdit. Et vnde hoc cōstat? A scripturis ad quas eos semper relegat, vt inde erudiantur. Quum autem dare vitā mundo dicit, in æmulationem

tionem

tionem eos adducit: vt si aliorum bono mouentur, nolint ipsi excludi. Frequenter autem mannæ meminit, & differē-
tiam conferendo ad fidem allicit. Nam si possibile fuit, vt
quadraginta annos sine messibus & frumēto, & alius ad vi-
ctum necessariis viuerent, longè magis nunc quum ad ma-
iora venerint. Nam si in illis figuris, sine labore expositura
colligebant: nūc profectò magis, vbi nulla mors & veræ vi-
tæ fruitio. Vitæ autem vbique meminit. nam eius trahimur
cupiditate, & nihil suauius quàm nō mori. Et eum in vete-
ri testamento, longa vita & multi dies promittebantur: nūc
verò non simpliciter vitæ longitudo, sed vita sine fine pro-
mittitur. Simul & ostendere vult, quod ex peccato suppli-
cium: nunc reuocat & sententiam illam mortis soluēdo, &
vitæ sempiternæ inducēdo, contra superiorum temporum
institutionem. *Hoc dicit in synagoga docens in Capernaum,*
vbi multa miracula fecerat, quare maximè audiendus erat.
Quanam autem gratia in synagoga docuit, in templo? Cum
vt multitudinem traheret, tum ne patri contrarium se esse
ostenderet. Multi ergo ex discipulis eius audientes dixe-
runt: *Durus est sermo hic.* Hoc est, asper, difficultis intelle-
ctu. Atque nihil tale dicebat. Neque enim de vita, sed de
doctrina diserebat, vt in sui fidem traheret. Quid ergo *du-
rus est hic sermo?* Num quod vitam annunciat & resurre-
ctionem? Quod ex cœlo se dixerit descendisse, an quod sal-
uus fieri nemo posset, qui eius carnem non manducaret?
Num hæc dura sunt? Et quis dixerit? Quid ergo est durus?
Difficilis intellectu, & quem capere eorum non posset im-
becillitas, plenus formidinis. Putabant eum eum supra vi-
res suas loqui & dicebant: *Quis potest eum audire?* pro se re-
spondentes, cum essent discessuri. *Sciens autem Iesus apud*
semetipsum quia murmurabant de hoc discipuli eius: Hoc enim
eius erat diuinitatis argumentum, quod cordis secretâ reue-
laret, *Dixit eis:* Hoc vos scandalizat? *Si ergo videritis filiū ho-*
minis ascendentem, vbi erat prius. Idem & Nathanaël, *Quia*
dixi tibi, inquit, vidi te sub ficu: credis? maius his videbis. Et
ad Nicodemū: Nemo ascendit in cœlum nisi filius homi-
nis qui in cœlis est. Quid igitur dubitationes dubitationi-
bus auectis? Minimè, absit hoc, sed doctrinæ magnitudine
& copia eos allicere conatur. Si enim simpliciter dixisset,
de cœlo descendendi, neque aliud addidisset, magis perturbaf-

Supra 1.8
Ibid. 3.6

set auditores: cum autem addidit suum corpus mūdi vitam esse: & Sicut misit me viuens pater, & ego uiuo propter patrem: omnem soluit dubitationem, Nam qui magnum aliquod de se prædicat, & fingendi suspicio subeat: tollitur tamen si plura ad eius confirmationem colligantur. Omnia autem & facit & dicit, ne Ioseph filius existimetur, uou vt scandalum augeat, sed vt tollat. Nam si Ioseph filium putassent, nullam eius verbis fidē adhibuissent: si de cœlo descēdisse, & illuc ascēsurum, audissent attentius: Inde aliam adducit solutionem: *Spiritus inquit, est qui uiuificat, caro non prodest quicquam.* Hoc est, secundum spiritum verba mea audienda sunt. Qui secundum carnem audit, nihil lucratur, nihil utilitatis accipit, Carnale est dubitare quomodo de cœlo descēdit, & Ioseph filiū arbitrari, & quomodo possit nobis carnem suam dare ad manducandum. Hæc, inquam, omnia carnalia, quę mystice & spiritualiter intelligēda sunt. Et quomodo potuerunt intelligere quid esset carnem manducare? Expectare igitur eos oportuit, non discedere: interrogare, non desperare. *Verba que ego locutus sum uobis spiritus ex uita sunt.* Spiritus, hoc est spiritualia, nihil carnale, nullā naturalem consequentiam habentia, sed omni hac terrena necessitate, & huius uitę legibus libera. Est & alius sensus: Sicut in hoc loco spiritus pro spiritualibus posuit, ita cum carnem dicit, non pro carnalibus, sed pro carnaliter audire: eos significans, qui semper carnalia desiderabant, cum spiritualia desiderari oporteat. Nam si carnaliter ea quę acciperet, nihil sanē lucraretur. Quid igitur *caro non prodest quicquam?* Non de ipsa carne dicit. Absit, sed de his qui carnaliter accipiunt quę dicuntur. Quid autem est carnaliter intelligere? Simpliciter ut res dicuntur, neque aliud quippiam excogitare. Non enim ita iudicanda sunt quę uidentur: sed mysteria omnia, interioribus oculis consideranda, hoc est spiritualiter. Qui non māducat carnem meam, & bibit meū sanguinem, non habet vitam in semetipso. Quomodo nihil prodest caro, sine qua nemo potest uiuere? Vide quod ea particula, *Caro non prodest quicquam:* non de ipsa carne, sed de carnali auditione dictum est. *Sed sunt quidam ex uobis qui non credunt.* Iterū pro sua (ut solet) dignitate loquitur, & futura prædicit, ostenditque non illorum glorię desidero hæc dicere, sed quod eorum curam habe-

Carnaliter
intelligere
quid.

ret. Dicēdo autem, Quidam, discipulos subtraxit. Superius enim dixerat. Et vidistis me & nō credidistis mihi. *Sed sunt quidā ex vobis, qui non credūt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent nō credentes, & quis traditurus esset eū. Et dicebat: Propterea dixi vobis nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datū à patre meo.* Spontaneam dispensationem hoc in loco Evangelista, & eius patiētiā significat. Et illa particula, *ab initio*, non simpliciter hic ponitur, sed vt eius præsentiā intelligas, & quod ante hæc verba, non post eorū murmurationem & scandalum, proditorem norat, quod diuinitatis erat. Inde inquit, *Nisi fuerit ei datum à patre meo*: suadens eis vt suum patrem deum, nō Ioseph arbitrentur: & in se ostendens nihil sua interesse, si non crederent; quasi dicat non mouent me, neque perturbant, qui mihi non credunt, noui ea omnia antequam fierent, noui quibus dedit pater. Cum autem audieris dedisse patrem, noli simpliciter privilegiū arbitrari, sed illi crede quod qui se accipiendi dignū exhibet, ipse accipit. *Ex hoc multi discipulorum abierunt retro, & tam non cum illo ambulabant.* Rectē Evangelista non dixit, discesserunt: sed, *abierunt retro*: hoc est, non proficiebant in virtute, & quam iam habebant fidem perdiderunt, cū se scinderent, sed nō duodecim. Quid ergo dicit ad eos? *Nunquid & vos vultis abire?* Vt iterum se eorum ministerio non egere ostēdat. Neque eos laudauit. Quamobrem? Cum vt magistri dignitatem seruaret, tum quod ita cōtineri magis oportebat: nā si laudasset, arbitrati se ei rem gratā facere aliquo saltem humano affectu moti essent, cum vero se eorum ministerio egere minimē ostenderet, magis eos cōtinuit. Et animaduerte quam prudenter locutus est. Nō dixit, *abire*, ne expellere videretur: sed rogauit, num vellent abire: vt & vim omnem & necessitatem auferret, & ne pudore quodam nutarent, sed etiam gratiam haberēt. Neque aperte eos accusauit, sed modeste tetigit, vt quid faciendum esset, intelligerent. Nobis autē contrarium accidit, nec immerito: quoniam proprię glorię causa omnia facimus, ideo familiarium ambitu nos & nostra minui arbitramur. Iesus vero neque adulatus est, neq; expulit, sed interrogauit, non vt eos contemneret, sed ne vi teneri viderentur: nam si inuicti māssissent, haud secus ac si abissent fuisset. Quid ad hoc Petrus? *Domine ad quem ibimus? verba vitę eterna habes.* Et

nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius dei uiui. Vides non verba, sed temeritatem & perfidiam auditorum scandalum peperisse? Nisi enim ita dixisset, non destitissent cibum corporeum efflagitare: & cum duodecim vnà cum illis eadem verba audissent, contrariè tamen affecti sunt, dicentes: *Ad quem ibimus?* Quanti amoris verbum? quo & patribus & matribus, & omnibus rebus Christus preciosior ostenditur: quòdque qui ab eo discedunt, non habent amplius quo confugiant. Sed ne propterea, ad quem ibimus: dixisse videretur, quod non haberent, qui se acciperent: subdidit, *Verba vite aeternae habes*: quæ illi carnaliter, & secundum humanam rationem, hi secundum spiritum & fidem intellexerunt, ideo dicebat: Verba quæ loquutus sum vobis, spiritus sunt. Doctrinam meam rerum consequentia, & necessitati subiacere ne arbitremini. Spiritualia terrenis legibus seruire nõ patiuntur, quod & Paulus inquit: Ne dicas in corde tuo, quis ascendit in celum? hoc est Christum deducere. Vel quis descendit in abyssum? hoc est Christum ex mortuis reuocare. *Verba vite aeternae habes*. Iam resurrectionem acceperant, in qua quiescebant. Et vide, quæso, fratrum amatorem & studiosum, pro omnibus respondet. Non dixit, cognoui: sed cognouimus. Et considera eum de magistro, non vt Iudæos locutum: siquidem illi dicebāt, Hic est filius Iosephi: hic autem. *Tu es Christus filius dei uiui*: &, *Verba vite aeternae habes*, quia audierat magistrum dicentem, resuscitabo eum, & habebit vitam æternam. Ex quo præfert attentionem, qua eius verba acceperit, cum ea meminere. Quid Christus? Neque laudauit Petrum, neq; admiratus est quauis id alio in loco fecisset: sed, *Nõne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Cum enim dixisset Petrus, & nos credidimus, eximit e numero Iudæ. Ahi enim nihil de discipulis dixit, sed cum Christus diceret: Vos autem quæ me dicitis? Respondebit, Tu es Christus filius dei uiui: hic autem dicente eo, Et nos credidimus: merito ex ipsorum numero Iudam eximit: hoc autem dixit, vt longe proditoris malitiam propulsaret, & cum nihil ei proficere videret, ei tamen consulebat. Et intueri Christi sapientiam. Neque eum manifestauit, neque latere voluit. Illud, ne impudentius contenderet hoc, ne latere arbitratus, licentius auderet: quare in sequentibus apertius responde-

bit

Rom. 10. b

Mat. 16. b

b & Mat.

8. c

bit. Prius ergo eum aliis annumeravit, cum diceret: Sunt quidam ex vobis qui non credunt: quod his verbis confirmat Euangelista, Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes, & quis traditurus esset eum. Cum autem in malitia perseveraret, vehementius eum arguit. *Vnus* (inquit) *ex vobis diabolus est*, quem tamen ut tegeret, omnibus metum incussit. Hoc autem in loco non immerito dubitandū, cur nihil dicant discipuli, aliās autem timent & dubitant, & inuicem se aspiciunt rogantes. Nunquid ego sum domine? Et Ioanni Petrus innuit, ut magistrum percōtaretur quis esset proditor. Quenam causa est? Nondum audierat Petrus, unde retro satani, ideo non timuit: postquam autem increpatus est, & inde audisset. Vnus ex vobis me tradet merito formidauit. Neque hoc in loco dicit, vnus tradet me, sed *vnus est diabolus*: quare nō intelligebant quid diceret, sed tamen malitiam suā reprehendi arbitrabantur. Quid autem significat, *Nōne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est*? Ut omni assentationis suspicione careret. Nam cum omnes eum prāter duodecim reliquissent, & Petrus eum confessus esset: ne quis assentationem suspicaretur, ita locutus est: quasi dicat, nihil mihi persuadet ne malos arguam. Nolite putare me laudum vestrarum gratia vobis adulatorum, vel ut me sequamini malos non comprehensurum. Quod enim multo magis est ad persuadendum, id mihi non persuadet. Qui enim in amore perstiterit, ipse sibi prābebit argumentum. Electus à magistro gloriam, reprobis stultitiæ apud stultos opinionem accipiet. Veruntamen neque hoc me à reprehensionibus abducit. Hoc nunc reprehendunt in Christo Gentiles frigidè & stultè. Non enim vi & necessitate quadam deus bonos facere consuevit, neque electio eius violēta est, sed suāforia. Ut intelligas, inquit, non cognitionem, multos vocatos perire contingeret. Quamobrem constat, in nostro esse arbitrio, an saluemur, an perdamur. His igitur admonitionibus & sobrii esse, & vigilare cōten damus. Nam si is qui in sanctum illum chorum communicatus erat, qui tantum donum consecutus, qui signa fecerat (etenim ipse Iudas cū aliis ad suscitandos mortuos, & mundandam leprā mittebatur, ex quo grauissimo auaritiæ morbo captus est) nihil ei neq; beneficia, neque dona neq; Christi consuetudo, non obsequiū, non lotio pedum, nō mensæ

Mat. 26 b

Mat. 16.

Mat. 8. d

Mat. 26 b

participatio, nō loculorum custodia profuit, sed omnia hæc aditus ei ad supplicium fuerunt. Timeamus & nos, nequādo per auaritiā sudam imitemur. Nō qui tradit Christū, sed qui pauperem fame confectum vel frigore contemnit, eiusdem reus erit supplicij, & cum indignē mysteria participamus, eodē modo quo Christi interfectores puniemur. Quando rapimus, quādo opprimimus, inferiores, maximū nobis suppliciū addiscimus. meritō sanē. Quousque enim terrenotum amor nos detinet, quæ superflua sunt & vana? Diuitiæ enim superflue sunt & inutiles. Quousque huius mundi ineptiis inhiabimus? Quousque ita grauati erimus, ne cælum suscipiamus? quousque non sapiemus, neque terrenarum rerum, atque fluxarum satietatem capiemus, neq; experientia earum vilitatem intelligemus? Consideremus qui ante nos diuites fuerunt, nōne omnia somnium? nōne umbra & flos? nōne verba & fabulæ? Ille locuples, vbi nunc diuitiæ perierunt, peccata autem quæ in his comparādis patratuſ est, remanent, & propter peccata supplicium. Imo si non esset supplicium, nō proponeretur & regnum. Quod idem genus & naturam communicat, reuereri oportuit. Nunc autem canes quidem educamus, multi & onagros, & vrsos, & alia ferarum genera, hominem autem fame cōfectum negligimus: & pluris alienum facimus, quā cognatum: & indigniorem domesticum, quā iucognitum ducimus. Sed splendidas domos ædificare, & familiarū catterua stipari, & aurea laquearia iacētes spectare, quā pulcherrimum est, imō superfluum & inutile. Sunt splendidiores ædes, & lōgē his clariores. in his oblectare, & oculos pascere, nemo prohibebit. Vis tectum quā pulcherrimum inueneris? Vespere adueniente cælum suscipias. Sed nō est meū inquires. Verum magis tuum quā illud. Siquidē propter te factum est, & commune cum fratribus est: hoc autē tectum non est tuum, sed post mortem tuam hæredes occupabunt. Et cælum quidem multum tibi utilitatis afferre poterit, cū per eius pulchritudinem ad opificis contemplationem ascēderis: illud autem tectum plurimū obetrit, & te maximē in die iudicij accusabit, cū ipsum auro vndique fulgeat, Christus ne minimum quidem habeat vestimentum. Ne igitur tantæ stultitiæ arguamur, neque fugiētia prosequamur, neque nostram prodamus salutem: sed futura speremus: siue

senes,

senes, utpote planè nos breui victuros intelligamus, sue iu-
uenes, tanquam plane persuasi, quod non multum nobis tē-
poris relinquatur. Venim fur in nocte, ita dies ille adue-
niet. Et mulieres, viros, viri, mulieres hortentur, castige-
mus & iuvenes, & virgines admoneamus. Ita aliter alte-
rum erudiamus, ut contemptis præsentibus futura deside-
remus, eaque consequi possimus, gratia & benignitate do-
mini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri glo-
ria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLVII.

EX CAP. VII.

Post hæc ambulabat Iesus in Galilæam: nõ enim volebat in Iudæam ambulare, quia querebant eum Iudei interficere. Erat autem in proximo dies festus Iudeorum. Nihil timore, nihil invidia gravius, per ea mors in mundum venit.

Nam cum hominem honorari diabolus compexisset, eius boni impatiens, omnia molitus est, ut eum perderet: semperque ex hac radice hunc fructum erupisse videri licet. Propter hanc Abel inreremptus est, propter hanc Dauid eedis periculum subiit: propter hanc & alij multi perempti sunt. Hinc Iudei Christum interfecerunt. Quod his verbis Evangelista significat. *Post hæc ambulabat Iesus in Galilæam non enim habebat potestatem in Iudæam ambulare, quia querebant eum Iudei interficere.* Quid dicis beate Ioannes? Non enim habebat potestatem in Iudæam ambulare, qui potest omnia quæ vult: qui cum diceret quem queritis, repulit eos retro: qui præsens est, & non videtur, is non habet potestatem? Quomodo autem postmodum per mediū eorum in medio templo, & die festo transibat, cum plurimi convenissent, & præsentibus illis disputabat, quæ magis eos irritarent, quem illi admirabantur, dicentes: Nonne hic est quem querunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nil ei faciunt. Quenam hæc ænigmata? Absit, sed illud dicendum est partim diuinitatis, partim humilitatis opera demonstra-ri. Cum enim non habere eum potestatem dicit, tanquā de homine qui humanæ operaretur dicit, cum autē in medio eorum stetisse, neque comprehensum narrat, diuinitatis nobis potentia indicatur. Fugit tanquam homo, apparuit tanquam deus. Vtrunque vere narratū est. Quod enim in me-

conferuim

Infr. 18. l.
Lucæ. 4. c.

Infr. d.

dio insidiantium non esset cōprehensus, inuicibilem se at-
 que inexpugnabilem significauit, & quod delituerit incar-
 nationem certo confirmauit. Vt neque Paulus Samosatēsis,
 neque Marcion haberent, quid dicerent, quorum vtriusque
 os obstruit. *Et erat autem in proxima dies festus Iudæorum
 scenophegia.* Postquā autē nihil aliud significat, quā multū
 interea temporis processisse: quod inde cōstat. Cum subit
 Iesus in montem inquit. Erat proximum pascha dies festus
 Iudæorū. Hic autem scenophegiæ meminit, & in quinque
 mensibus nihil aliud nobis narratur, neq; nos aliud docuit,
 quā quinque panum miraculum, & habitū cū illis sermo-
 nē. Quod autē neque signa facere, neque vnquam disputa-
 re die, vespere, sæpe etiam noctu omiserit, ita discipulis sal-
 tem constat, vt omnes Euangelistæ testentur. Quid tādem
 id omiserunt? Quoniam non omnia dici poterāt. Præterea
 ea dicere properabant, in quibus vel accusabatur, vel respō-
 debat Iudæis. Multa enim prioribus similia fecit. Quod
 enim ægrōtos curauerit, & mortuos suscitauerit, & miracu-
 la fecerit, sæpe audiuius. Cū autē aliquod nouum dicit,
 vel aliquid quod contra ipsum fore videatur occurrit, ea
 prosequuntur, quale nunc est, quod fratres eius in eum nō
 credebāt: Neque enim parum hoc reprehendi posse vider-
 tur, & dignum sane est admiratione, quod tam aperte tam
 verē loquantur, vt neque pudeat dicere quæ magistro con-
 tumeliosā essent. Verum omnium maximē ea narrare festi-
 narunt. Et nunc multis signis & miraculis omisis, ad hoc
 quam primum venit Euangelista. *Dixerunt, inquit, ad eū fra-
 tres eius. Transi hinc, & vade in Iudeā, vt discipuli tui videāt
 opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, &
 querit ipse palam esse. Si hæc facis, manifesta teipsum mundo,
 Neque enim fratres eius credebant in eum.* Et quodnam verbū
 incredulitatis protulerunt, si rogabant vt signa faceret? Ma-
 xima quidē & aspera & intempestiua quadam confidentia
 locuti sunt: putabant enim cognitionis gratia oportere se
 fidēter loqui. Et videtur quidem principii amicorum esse.
 verum asperrime dicunt, Nam & formidinis & inanis glo-
 riæ eum insimulant. Siquidem cū dicūt, *Nemo in occulto ali-
 quid facit:* & formidinis arguere, & suspicari videntur, an
 quæ faceret Iesus, vere faceret. Illa autē particula. *Et que-
 rit ipse palam:* habet inanis gloriæ suspicionē. Tu autē Chri-
 sti virtutē

si virtutem considera. Ex his qui hæc dixerant, Iacobus
 primus Hierosolymorum episcopus ordinatus est, de quo *Cal. i. d*
 Paulus ait: Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Iac-
 obum fratrem domini. Dicitur & Iudas mirabilis fuisse. At-
 qui hi in Cana affuerant: cum aquam in vinum cōuertit: sed
 nihil adhuc profecerūt. Vnde igitur eis tanta incredulitas?
 A volūtate & inuidia. Consanguinitas enim solet quodam
modo inuidiæ haberi. Sed quos nam in loco discipulos ap-
 pellat? Turbam sequentem, nō duodecim. Quid Christus?
 vide quā commodate, non dixit, qui estis vos qui mihi
 consulitis & me docetis? sed, *Tempus meū nondum aduenit.*
 Hic & aliud quiddem videtur posse significari. Fortasse
 enim eum tradere Iudeis consultabant, & ob hoc respōdit,
Tempus meum nondum aduenit, hoc est, crucis & mortis.
 Quid ante tempus, vt moriar, properatis? *Tempus autem ve-*
strum semper paratum est. Vos etli semper cum Iudeis versem-
 ini, non interficient vos, qui eiusdem estis sententiæ: mihi
 autem quam ptimum mortem inachinabūtur. Itaque vobis
 quidem semper tempus est, cum non impēdeat periculum,
 mihi autem tunc tempus erit, cum ero crucifigēdus, & mo-
 riturus. Et quod hoc intelligat, ex sequentibus, perspicuum
 est. *Non potest mundus odisse vos.* Quomodo enim qui eadē
 vultis & ad idem tenditis? *Me autem odit*, qui reprehendo
 eum, quia mala sunt opera eius. Hoc est tangere: & beni-
 gnē reprehendere. Hinc iram vincere: & non indignari,
etiam si abiecti sint: qui nobis consulant, erudimur. Nam si
 non credentium, & iniquum, & a charitate abhorrens con-
 silium æquo animo tulit, quam nos consequemur veniam
 qui terra sumus & pulvis, cum consulētes iniquo animo fe-
 rimus, maximē, si paulō abiectiores sint, tāquam indignum
 arbitantes? Cōsidera hic, quæso, quam benigne illatā con-
 futat contumeliam. Dicentibus illis, *Manifesta te ipsum mun-*
do, respondit, *Me mundus odit.* Tantum enim abest, inquit,
 vt quæram ab hominibus gloriam, vt non desistam eos rē-
 prehēdere: & cum sciam & odium ex hoc mihi & mortē
 comparari. Et vbi reprehēdit, inquit, imò quando cessauit?
 Nōne dixit, nolite putare, quia ego accusaturus sum, vos
 apud patrē, est qui accusat vos Moyses? &, Ego cognoui vos
 quia dilectionem dei non habetis: &, Quomodo potestis
 vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam
Supra. 5. d
Ibidem.
Ibidem.

quæ à solo deo est non quæritis? Ex his & aliud innuitur, quod ex libera Christi reprehensione, non ex solutione sabbati Iudæorum odium in eum oriebatur. Sed quid eos ad diem festum mittit, cum dixit, *Vos ascendite ad diem festum hunc ego non ascendam adhuc?* ut ea se dixisse ostenderet non rogandi, aut adulandi gratia, sed ut eis Iudæorum cæremónias permitteret. Sed cur ascendit, cum se ascensurum negasset? Non dixit simpliciter, *Non ascendam: sed, adhuc*, id est, vobiscum: quia tempus meum nondum impletum est. Atqui in futuro paschate crucifigendus erat. Cur ergo non ascendit? Et si quia tempus non erat non ascendit, nullo pacto erat ascendendum. Sed non propterea ascendit ut pateretur, sed ut doceret. Cur clam, cum aperte posset in medio eorum esse, iram & furorē sedare, quod sæpe fecit? Noluit frequenter hoc facere, fuisset sane maius diuinitatis argumentum, sed cum metu remansisse putaretur, & incarnationem & fiduciam confirmavit: quod cum passionis tempus prævideret, id maximè eligeret, ut ascenderet Hierosolymam. *Ascendite ad diem festum*: quasi diceret, nolim arbitremini, quod nolentes cogere velim mecum maneat. Ea autem particula.

Quia nondum impletum est tempus meum. significantis est oportere adhuc & signa fieri, & conciones haberi, ut per audientiam & passionem eius plures crederent, & discipuli magis confirmarentur. Hinc nos benignitate, hinc mansuetudinem erudiamur dilectissimi, Discite, inquit, à me, quia mitis sum & humilis corde: & omnem molestiam abscindamus: & si quis nobis insultauerit, humiliemur: si quis exasperatur, mitigemus: si quis mordet & lacerat, & contumeliis prosequitur, nolimus commoueri. ne victi nos ipsos perdamus. Etenim ira fera est vehemens, & furibunda. Incantemus eam diuinę scripturę carminibus: terra & pulvis es, & quid superbit terra & pulvis? Et impetus irę eius casus ei. *Et vir iratus immodestus est. Nihil turpius aspectu irati, nihil visu grauius.* Quod si aspectus, multo magis anima. Quemadmodum enim cœnum: si contrectetur grauius olet: ira & anima cum perturbata est, & multis intrinsecus fluctibus agitata. Sed non possum, inquis, inimicorum contumelias tolerare. Qua gratia? Nam si vere accusaris, etiam coram compungi deberes, & gratiam ei habere. Si falsò, deride: dixit pauperem, ride: dixit mendicum, ride: dixit degenerem, vel stultum

stultum iam illum desle. Nā qui dicit fratri suo fatue: reus est gehennę ignis. Iniuria ergo affectus, in mentem veniat, quod illi supplicium maneat: & non modo nulla in proximum ira fereris, sed deplorabis vicę eius. Neque enim febribus laboranti, neque tumido quisquam irascitur, sed his morbis affecti, sui misericordiam & lachrymas mouet: huiusmodi est irati animus, qui si in te profiliet, tace, & opportunam ei plagam infliges. Si contumeliam contumelia prosequeris, ignem excitabis. Sed pusilli animi arguemur, inquires, si tacebimus, imo tuam admirabuntur sapientiam. Quod si contra contumeliose responderis, materiam dabis ut vera putentur, quorum argueris. Quare diues, si pauper appellatur, rideat quoniam falsum id nouit. Itidem si nos iniurias ridebimus, magnum erit argumentum, quod falso reprehēdamur. Adhęc quousque hominum iudicia formidabimus? Quousque communem dominum despiciemus, & carni vacabimus? Donec enim inter vos contentio est, & æmulatio, & seditiones, nonne carnales estis? Fiamus igitur spirituales, & seuiissimam hanc beluam, freno cohibeamus. Inter iram & insaniam nihil differi, sed breuis quidem demōn est, imo quam qui demōnio vexatur grauior. Ille enim venia dignus est, iratus nulla, sed suppliciis innumeris, sponte sua in profundum perditionis desertur, & etiam ante futuram gehennam pœnas dat. Tumultu enim quodam, & gestu intolerabili, die noctūque variis cogitationibus anxius iactatur. Ut igitur & præsenti supplicio, & futuro liberemur, abiecto penitus hoc affectu, omnes mansuetudinē induamus, & modestiam, ut in hac vita, & in regno cœlorum tandem animis nostris requiem inueniamus. Quam utinam omnes cōsequi possimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLVIII.

EX CAP. VII.

Eccē cum dixisset illis, ipse mansit in Galilæa, ut autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diuersum: non manifeste, sed quasi in occulto. Quę secundum humanam imbecillitatem, à Christo facta sunt, non tam um incarnationem confirmant, sed ad virtutem in

situunt. Nam si omnia tanquam deus fecisset, quid sci-
 re potuissemus in humanis rebus incidentes quid facere
 nos oporteret? Vt exempli gratia. Si hoc in loco, ho-
 micidis Iudæis obuius iram scdasset: & hoc frequenter fecis-
 set, nos autem idem non potētes, offenderemus? Vnde no-
 bis constaret quid esset faciendum, vtrum interimere eos an
 docere oporteret? Hoc nos Christus docet, cū inquit: *Hæc*
cum dixisset Iesus mansit in Galilea. Vt autem ascenderunt
fratres eius. tunc & ipse ascendit ad diem festum non manife-
ste, sed quasi in abscondito. Hæc particula, Vt ascenderunt
fratres eius: ostendit noluisse se cum illis ascendere, & ideo
mansisse. Neque palam cum eis versatus est, vt volebant:
sed cū libere semper alias versatus, hic quasi in occulto ascē-
dit. Non dixit occulte: sed, quasi in occulto. Ita enim vide-
batur, quemadmodum dixit, vt nos doceret. Præterea non
erat par, iratis illis & excādescētibz se ita exponere. Finis
autem festo Iudei querebant ipsum, & dicebant: vbi est ille?
 Bona quidem eorum opera. In die festo in eadem semper
 querebantur, & festis eum diebus capere tentabant. Nam &
 alibi videtis, inquit: Nūquid venit ad diem festum? Et dice-
 bant, *Vbi est ille?* Ex nimio odio eum nominatim appella-
 re non patiebantur. Diem festum maximē reuerēbantur, &
 tamen capere conabantur. *Et muemur multum erat de eo in*
urbā. Ego autē loci gratia, vbi miraculum fecerat, Iudeos
 maximē irritatos timuisse arbitror, nō tam iratos transeun-
 tium quā veritos, ne aliud signū faceret. De eo autem vel in-
 uiti prædicabant, & clarum reddebant. *Quidam dicebant.*
quia bonus est; alij autē dicebāt, Non, sed seducit turbas. Illam
 puto multitudinis opinionem, hanc principum & sacerdo-
 tum fuisse. Illud enim verbum, *Non, sed seducit turbas:* hoc
 indicat. Sed quomodo seducit, quæso? Nūquid præstingit
 aciem, vt signa facere videatur, re autem nulla sint? Verum
 contrarium experientia deprehenditur. *Nemo tamen palam*
loquebatur de illo propter metum Iudeorū. Vides vbique op-
timates, quidem corrupto, turbam vero sano fuisse iudicio,
non tamen fortes, vt decebat, quod maximē multitudinis
est? Iam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum,
& docebat. Ob dilationem attētiōres reddidit. Nā qui pri-
mis eum diebus querebant repentē presentem, alij bonum,
alij malum iudicabant, illi vt aliquid lucrarentur, hi vt cō-
prebenderent,

prehenderent. Illud autem verbum, *Seducit turbas*: propter eius doctrinam dicebant, quum eam non intelligerent. Illud autem, *Quia bonus propter signa*. Eorum igitur iram molliens, ita instituit, ut verba sua diligenter audirēt, neque amplius indignati, aures obstruerent. Quid doceret, silentio præterit euangelista, Quod autem tam mirabiliter, ut eos mouerit, & vi orationis eorum mutarit sententiam, id tantum dicit. Nam quem turba seducere dixerant, iam mirabantur quomodo literas sciret, qui non didicerit. Vides eorum plenam malitiæ admirationem? Non enim doctrinam admirabantur, neque capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio, unde id sciret, quum potius hinc cognoscere debuissent, nihil humani in eo esse: sed quum nollent hoc cōfiteri, sed tantum admirarentur: audi quid Christus dixerit, *Mea doctrina non est mea*. Ad eorum respōdet suspicionem ad patrem id referens, ut eis silentium imponeret. *Qui facit voluntatem eius, is cognoscat de doctrina, utrum ex deo sit, an ego à meipso loquar*. Ac si dicat, hanc amouete dubitationem, & iram, & inuidiam, & inane cōtra me odium, & nihil vos impediet, quin cognoscatis dei verè verba mea esse. Nunc hæc vobis tenebras infundunt, & rectum verumque iudicium corrumpunt: quæ si reiiceretis, non in hac essetis sententia. Verum non his verbis usus est, ne vehementius eos irritaret, sed hoc totum significauit, quum inquit: *Qui facit voluntatem eius, cognoscat de doctrina, utrum ex deo sit, an ego à meipso loquar*. hoc est, an alienum aliquid, & ei cōtrarium, dicam: *A meipso* autem, semper ad hoc refertur, quod nihil præter dei voluntatem loquitur, sed quæ pater vult. *Qui autem facit voluntatem eius, cognoscat de doctrina*: hoc est, si quis sit amator virtutis, verborum meorum vim intelliget: si quis voluerit prophetias perscrutari an secundum eas loquar, cognoscere poterit. Et quonam pacto sua est, & non sua? Non enim dixit, Doctrina ipsa non est mea: sed eum sibi eam tribuisset dicendo, Doctrina mea: addidit, non est mea. Quomodo idem, eiusdem potest esse & nō esse? *Esse*. Sane dubitatur quia à nullo doctus loquebatur: nō esse, quia patris doctrina erat. Quomodo igitur dicit: Omnia quæ sunt patris, mea sunt: & quæ mea, patris? Si quia patris doctrina est, propterea non est tua, falsum illud est. Ideo enim tua esse debuit. At hoc verbū, Non est mea: maiore in modū patris, & suā vnā

*Sane dubitatur
Aug.
Infr. 17. a*

esse doctrinam indicat: quasi dicat, nihil habet diuersum tã-
quam alterius. Quod si persona alia sum, idem tamen & di-
co, & facio, vt non existimetis aliud à patre, sed idem me di-
cere & facere. Inde aliam adducit rationem, cui contradici
non potest, humana quadam vtens consuetudine. Qui pro-
prium quandam doctrinam instituere vult, nulla alia ratio-
ne se velle dicit, quàm vt gloriam sibi cõparet. Nam si ego
gloriam meam quero, quare propriam quandam doctrinã
non cõstituto? *Qui à seipso loquitur*: hoc est, proprium quid-
dam & separatim loquitur, idcirco loquitur, vt gloriam ip-
se aucupetur: sed quia mittētis gloriam quero, ideo eius do-
ctrinam doceo. Vides causam cur nihil à semetipso facere
dicat? Vt neque gloriam, neque principatum desiderare cre-
datur: propterea quum humiliter loquitur, *Ego patris glo-
riã quero* (inquit) vt persuadeat se gloriam nullam quære-
re. Sunt & aliæ causæ, ne ingenuus, ne deo cõtrarius, ne car-
nem nostram non accepisse putaretur: vt auditorũ imbecil-
litati consuleret, vt denique eos modestiam seruare, & mi-
nimè se iactando extollere doceret. Se verò efferendi vna
duntaxat causa inueniri potest, naturæ præstancia. Nã si di-
cendo se ante Abraham fuisse, scandalizari sunt: quid, à fe-
cissent, si semper magna audissent? *Nõne Moses dedit vobis
legem, & tamen nemo ex vobis facit legem?* *Quid me queritis
insecrificare?* Quam habet hoc à superioribus consequentiis?
Quid cum his communicat? Duo Iudæi in Iesù reprehende-
bāt: vnum, quod sabbatum solueret, alterum, quod patrem
deum diceret, & ei se equalem faceret, non ipsorũ suspicio-
ne, sed propria Christi sententia. Quod autem non vt mul-
ti solent, sed eximie & propriè patrem appellaret, inde con-
stat. Multi sæpe deum patrẽ suum dixerunt, quod ipse vnus
crearit nos, quod pater sit omnium nostrum, nõ tamẽ pro-
pterea æqualis est populus deo. Quare non fuissent scãdali-
zati? Et quemadmodũ eũ dicebant ex deo non esse, & sabba-
tum transgredi, sæpenumero eorũ respondit suspitioni, ita
si hoc illi essent suspicati, ipse autem id non sentiret, eos fal-
sò id opinari profecto docuisset, dixissetque: *Quid me deo
æqualem arbitramini?* Non sum, Sed se omnino æqualem
professus est ex sequētibus. Illa enim particula, Sicut pater
fuscitat mortuos & viuificat, sic & filius viuificat: & illa, Vt
omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem: &

Opera

Supr. 4. g.

Ibidem.

Ibidem.

Opera quę ille facit, hæc & filius similiter facit. Hęc omnia æqualitatem constituunt. Et de lege ait: Nolite putare quia veni solvere legem, aut prophetas. Hoc pacto malas est mētibus suspiciones notat euellere. Hic cum patre æqualitatem confirmat. Quare alibi cum illi diceret, quia te deum facis: minimē se purgavit, sed id esse asseueravit inquiens: Vt autem sciauis quod potestatem habet filius hominis dimittendi peccata in terra, dicit paralytico. Tolle grabbatum tuū, & ambula. Illud igitur primū intendit, vt æqualem se deo faciat: & quod non sit contrarius, sed idem quod ille & dicat & doceat. Inde circa sabbati transgressionem instat, dicens: *Nonne Moses dedit vobis legem, & nemo ex vobis seruat legem?* Quasi dicat, sancit lex, non occides: vos occiditis, & me tanquam legis transgressorem accusatis. Quare autem dixit, *nemo?* Quoniam omnes querebant eum interimere. Ego si solui legem, inquit, hominem tamen liberaui, vos ad malum soluitis: Ego si transgredior, saluti consulto. Neque à vobis qui in grauibus rebus legem soluitis, me accusari oportuit, vos omnino legem euertitis. Deinde etiā certat, atque quū multa & diu disputauerit, tūc quidem altius & secundum dignitatem suam, nunc autem humilior. Quid tandē? Noluit frequentius eos irritare. Nunc ira augebatur, & in eandem procedebat, qua te remissus loquitur, & duobus his eos sedat: arguendo audaciam, cur ipsum vellent interficere: & mansuetū loquendo, ostendendo homicidas indignos esse qui alios iudicent. Tu autē humilem Christi interrogationem, & asperum eorum responsum animaduerte. *Demoniū habes, quis te querit interficere?* Verbum irę, & furoris, & impudētę plenum quum præter opinionem reprehenderentur, & ipsum se perterriti existimarunt. Vt enim latrones in insidiis, ne intidiari videantur, cōtinunt vt incustoditum aggrediantur: ita & hoc in loco iudei. Ipse autem omiſſa reprehensione, ne impudentiores eos faceret, iterum de sabbato se excusat, à lege eos arguens. Et intueri prudentiam. Non mihi, inquit, si mihi nō auditis, cum ne legi quidē, quam à Mose latā arbitramini, audiatis. Quid ergo nouum, verbis meis non acquiescitis? Cum enim dixissent: *Mosi locutus est Deus, hunc autem nescimus vnde sit:* ostendit, quod illi etiā cōtuentiam inferunt: etenim legem ille dedit, & non audistis.

*Matt. 5. b**Infr. 10. f**Matt. 9. a**& Mar.**& Ican.**5. b**Infra 9. f*

Vnum opus feci, & omnes miramini. propterea ubi me excusari oporteret, etiam vitio datus: Quod enim pater fecerit, non meminit, sed suam inducit personam: *Vnum opus feci,* quo innuit, si non fecisset, se legem soluisse, & multa esse magis propria quàm lex, & contra legem Moſen mandatum magis proprium accepisse. Si quidem circūcisio, quim sabbatum, magis propria est, quauis non legis sit, sed patrum. Ego autem magis proprium feci, & melius quàm sit circūcisio. Inde legalis mandati non meminit, videlicet quod sacerdotes sabbatum coinquinarent, vt iam dixit, sed ex maiori abundantia locutus est. *Miramini* autem, hoc est perturbamini. Nam si legem firmam esse oportebat, nō sanē circūcisio magis propria fuisset, neque se circūcisione maius quiddam fecisse dixit, sed significauit his verbis: *Si circūcisionem accipit homo in sabbato.* Vides quo pacto tunc maximè stat lex, quum soluitur? & sabbati solutio, legis seruatio est, vt nisi sabbatū soluator, necessarium sit legem solui, quam ego constitui. Et non dixit, mihi irascimini, quod circūcisione maius quiddam feci: sed rem tantum ostendit, illisque iudicium reliquit, an magis necessaria sit totius hominis sanitas, quàm circūcisio: vt intelligat homo nihil ad sanitatem conferre, soluitur lex: an quod tanto morbo liberatus sit, indignamini. *Nolite iudicare secundum faciem.* Hoc est, non propterea quod Moſes apud vos maioris est authoritatis, feratis sententiam, sed à rerum natura: hoc est enim iudicium. Quare nemo accusauit Moſen? quare nemo credidit iubenti, sabbatum addito extrinsecus legi mandato soluere? Verum ille mandatum non sub lege, sed extrinsecus inductum propria lege firmiter ducit, quod permirum est: vos autem qui non legislatores estis, præter modum legem defenditis: sed maioris quàm vos authoritatis est Moſes, qui solui legem per mandatū non legitimum iubet. Illa autem particula, *Totum hominem:* particularem sanitatem circūcisionem asferre ostendit. Et quænam circūcisionis sanitas? Anima inquit, hominis sine circūcisione peribit. Ego autem non ex parte, sed totum corruptum, sanitati restitui. *Nolite igitur secundum faciem iudicare.* Hoc autem non illius seculi hominibus tantum dictum est, sed & nobis, vt nullo pacto iusticiam oppugnemus, sed totis viribus ad iusticiam defendere contendamus. Nullus sit nobis respec-

Etus, an pauper quis sit, an diues. Rem ipsam inuestigemus. Non misereberis, inquit, pauperis in iudicio: hoc est, noli flecti, noli moueri, inquit, si pauperem iniustū iudicaturus es, cui si non est ignoscendum, longè minus diuiti. Hanc ego non ad iudices tantum, sed ad omnes homines orationem habeo, ne quis iustitiam transgrediatur, sed integram seruet. Diligit enim iustitiam dominus. Qui autem diligit iniustitiam, odit animam suam. Nolumus, quælo, odio habere animas nostras, nolumus diligere iniustitiam, cui quātulum lucri est: parū, imō nihil: nam paulo post malè peribimus, vel potius in hac vita minimè iniustitia nostra fruimur. Nōne si male nobis conscij sumus, omnes delicta pœna sunt, & supplicium? Amplectamur ergo iustitiam, cuius legem nullo pacto transgrediamur. Quem enim ex præsentī vita fructum reportabimus, nisi hinc virtute præditi migrauerimus? Quid illic amicitia, quid necessitudines, quid clarorum virorum gratia nobis proderit? Et quid ego cuiuspiam gratiam memoro? si Noë, si Iob, si Daniel nobis pater esset, nihil cōferrent si propriis meritis vacui reperiemur, sed sola animæ virtute opus est, ipsa nos saluos facere, & sempiterno igni liberare sola poterit, ipsa nos ad cœlorū regnum transmittet. Quod vt omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, si mul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Exo. 23. a

Psal. 10. b

HOMILIA XLIX.

EX CAP. VII.

Dicebant ergo quidam ex Hierosolymitanis: Nōne hic est quem quarunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid vere cognouerūt principes, quia hic est vere Christus: sed hunc scimus vnde sit. Nihil in diuinis scripturis temere positū est, quippe quæ spiritu sancto prolatae sunt. Quamobrē omnia diligenter inuestigemus: etenim ex vna particula, totam possumus inuenire sententiā, quæ nobis in præsentia proponitur. Multi enim ex Hierosolymitanis dicebant: Nōne hic est quem quarunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt: Cur ex Hierosolymitanis dixit? Vt ostenderet euangelista, quod qui multa & magna videbant miracula, hi miserabiles erant.

Qui maximum diuinitatis signum acceperant, perditorum principum iudicium sequebatur: nonne maximum fuit insanientium homicidarum, & insidiantium, & quærentium se interimere, & iam comprehendentium furorem sedare? Quis tantam facile extinxisset insaniam? Tamen post tot signa stultitiam eorum, atque insaniam intueri. Nonne hic est quem quarunt interficere? Vide quo pacto scipios accedant: *Quarunt interficere*, & nihil ei dicunt. Ecce palam loquitur Quæ loquendi libertas magis eos terrebant, sed nihil faciebant. Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic est vere Christus? Vobis autem quid videtur? quam de eo fertis sententiam? Contrariam inquit, propterea dicebant: Sed hunc scimus vnde sit. O malitiam, & pertinaciam, non sequuntur principum sententiam, sed aliam corruptam afferunt propriæ stultitiæ consentaneam. Scimus hunc inquit, vnde sit. Atqui principes vestri interrogati, dicebant in Bethlehém nasciturum. Et iterum quidam alij: Nos scimus quod *hosi locutus est deus*, hunc autem nescimus vnde sit. Scimus vnde est, & nescimus, inquiunt: verba profecto ebriosorum: & iterum, Nūquid ex Bethlehém castello? Ecce insānorum sententia. Scimus & nescimus. A Bethlehém venit Christus. Et cū veniet Christus, nemo nouit. Quid hoc magis cōtrarium? Id enim tantum sibi persuaserant, ne crederent. Quid ergo adhuc Christus. *Et me scitis*, & vnde sim scitis, & à me ipso non veni, sed verus est qui misit me, quem vos nescitis. Et alio in loco: Si me sciretis, & patrem meum sciretis. Quomodo ergo dicit, à Iudæis sciri vnde sit: & iterum: neque se, neque patrem ab iisdem sciri? num contraria loquitur? Absit, sed valde sibi constat, alteram autem dicte sententiam, dicendo: Nescitis quemadmodum cum dicit: filij Heli, filij Behai nescientes dominum: & iterum, Israël autem me nō cognouit. Et Paulus: Cōfitentur se nosse deū, factis autem negant. Stat igitur, vt qui sciat, nesciat. Inquit ergo, Si me scitis, scitis quia dei filius sum. Illa autem particula, Vnde sum, locum non denotat, vt ex sequentibus constat. *Et à me ipso non veni, sed verus est qui misit me, quem vos nescitis*. Ex quo notat operum inscitiam, sicut & Paulus inquit, Cōfitentur se nosse deum, factis autem negant. Neque enim inscitæ peccatum erat, sed prauis animi, qui cum scirent, scire nollent. Sed quænam hæc consequentia? Quo-

modo

Hic infr. f.
Infr. 9. b

Mich 5.
& Infr. f

Infr. 14. a

2. Reg. 2. c
Esa. 1. a
ad Tit. 1. d

modo enim reprehendendo eorum dicta confirmat? Nam cum illi dicerent. *Hunc autem scimus unde est: addidit, Et me scitis.* Quid enim dixerunt illi? quod nescirent? Minimè, sed se quoque scire profitebantur, verum ea sententiâ, quod solû è terra esset, & fabri filius: ipse autem in cœlû eos crexit, inquit: *Scitis unde sum, hoc est, non ex hoc mundo,* ut suspicamini, sed unde ille qui misit me. Dicendo autem, *A me ipso non veni:* significat eos scisse à patre missum, licet non confiterentur. Dupliciter ergo eos reprehendit. Et primum quidem quod secretè loquebantur in medium adducit, aperte eos confundens. Deinde etiam mentem eorum aperit: quasi dicat, Non sum vilis, non sum abiectus, sed *verus est qui misit me, quem vos nescitis:* hoc est, si verus est, in veritate misit. Si verus est qui misit, verû esse & qui mittitur, non est ambigendum. Præterea & proprius eos conuincit rationibus. Cum enim dicerent, *Christus cum venerit, nemo scit unde sit:* hinc ostendit se esse Christum. Etenim illi hanc particulam, *Nemo scit:* ad distantiam localis cuiusdam definitionis dicebant. Unde se Christum esse, & à patre venisse profitetur; & semper sibi dūtaxat patris cognitionem esse testatur, dicēs: Non quod patrem quis vidit, nisi qui est à patre, quibus verbis irritati sunt. Dicendo enim, *Nescitis eum & scitis, scire dissimulatis:* non immeritò eos tangebatur & irritabat, *Quærebant ergo eum apprehendere, & uenio misit in illum manû, quia nondû venerat hora eius.* Vidēsne eos inuisibiliter detentos, & furorem eorum cohibitum? Cur autem non aperte dixit, sed tantum, *Nôdum venerat hora eius?* Humilius loqui voluit, ut homo crederetur. Cum enim frequenter sublimia de se loquatur, hac gratia hæc nonnunquam interfērit. Cum autem dicit, *Ab ipso sum:* non ut propheta, sed ut qui eū viderit, & eū eo fuerit, loquitur. Noui eum, inquit, quia ab ipso sum. Vides quo pacto vndique id dictum cōfirmat? *A me ipso nō veni: & illud, Qui misit me verus est.* Id contendens, ne deo, alienus putaretur. Et considera quantum in hac verborum bumilitate existat utilitatis. Post hæc multi, inquit, dicebant: *Christus cū venerit, nunquid plura signa faciet, quàm quæ hic facit?* Quænam signa? Atqui tria tantum ab Evangelista memorantur, viui, paralytici, & filij reguli. Ex quo cōstat, quod sæpe aliàs dixi, multa prætermissa ab Evangelistis, & principum maledicta pluri-

Mat. 13.

bus verbis enarrata. *Querebant ergo eum apprehendere & interimere: Quidam videlicet, non multitudo, quæ non affectabat principatum, neque capiebatur invidia, sed sacerdotes. Multitudinis erant verba, Christus cum venerit, numquid plura signa faciet? Veruntamen non firma eorum fides, sed qualis abiectæ solet esse multitudinis. Illa enim particula, Cum venerit: non multum credentium erat quod esset Christus: aut ergo hac sententia, aut per concessionem dictum est à turba, ac si conatibus principibus semper persuadere eum non esse Christum, ipsa diceret: Esto non sit Christus, at cum venerit, num melior erit? Num ut frequenter dico, qui crassiori sunt ingenio, non doctrina & oratione, sed signis alliciuntur. Audierunt ergo pharisæi turbam murmurantem, & miserunt ministros, ut apprehenderent eum. Vides quod sabbati solutione causabantur? sed quo maxime eos angeret, hoc erat. Nunc enim nihil habebant quod accusarent: neque re, neque verbis, propter turbam tamen eum apprehendere voluerunt. Ipsi autem propter periculum non sunt ausi, sed miserunt ministros. O violentiam, ô stultitiam, vel insaniam potius. Cum sæpe conati eum apprehendere non potuerint, ministris mandarunt. Atqui multa apud piscinam locutus est, & nihil tale moliti sunt. Quæsiuerunt quidē, non tamen tentarunt: nunc non amplius perpetiuntur, cū turba eum esset consecutura. Quid ergo Christus? *Adhuc modicum tempus vobiscum sum.* Cū posset & flectere, & perterrere audiētes, quanta uis loquitur humilitate quasi dicat, Quid me interficere quæritis? quid me persequimini? Modicum expectate, & non sequentibus vobis me vobis capiendum exponam. Inde ne quis communem mortem arbitraretur, cum dixisset: *Adhuc modicum tempus vobiscum sum*, ita enim arbitrabantur: ut hanc tolleretur opinionem, quia nemo post finem prohibet: subdit, *Et vbi sum ego, vos non potestis venire.* Nam si permanens fuisset in morte, ire sanè potuissent, eo nanque omnes proficiscimur. Simplicior autē multitudo his verbis mouebatur, audacior timebat, studiosior festinabat ad audiendum, ac si breue sibi tempus relinqueretur ad eius doctrinam percipiendam. Et non dixit, hic sum: sed *vobiscum*, hoc est, quāuis me persequamini, quāuis exagiteris, nō cessābo tamen quin vos ædificē, & quæ salutē vobis sunt prædicem, & ad moneam.*

moneam. *Et vado ad eum qui misit me.* Hæc particula sufficiens erat, quæ terrorem incuteret, & sollicitudinem. Quod enim se indigerent, ostendit. *Quæritis enim me,* (inquit) non solum obliuioni non mandabitis, sed quæritis me, *Et non inuenietis.* Et ubi nam quæsierunt eum Iudæi? Dicit Lucas, quod plangebant muliere super eo, ita & alios multos credibile est, & statim captis Hierosolymis, Christi & miraculorum eius meminisse, & eum desiderasse debuerunt. Hæc autem ait Iesus, ut eos alliceret. Quod enim modicum tempus relinqueretur, & post abitum suum desideraretur: neque enim potuerit amplius inueniri, satis eos allicere debuisset. Nam si non erat futurum ut desideraretur, nihil persuasione dignum dixisset: si verò desiderandus erat, & tamē potuisset inueniri, non multum eos mouisset. Ac si diutius cum his permanens fuisset, hoc etiam eos negligentiores reddidisset. his autem verbis plurimum eos excitat, & perterret. Hæc autem particula, *Vado ad eum qui misit me:* nihil sibi detrimenti eorū insidias allaturas, & sponte sua se passionem subiturum significat. Duo ergo prædixit, & se paulo post abiturum, & illos ad ipsum non venturos; quod non fuit humanitatis ut finem suum prædiceret. Quare David: Notum mihi fac, inquit, finem meum, & numerum dierum meorum quis est, ut sciam quid desit mihi: & profectò nemo hoc nouit. Ex vno autem & alterum confirmatur. Ego autem hæc verba ad ministrorum dicta arbitror, ut eos maxime alliceret, ostendendo se aduentus eorum causam intelligere: quasi diceret, Expectate paululum, & abibo. Dicebant ergo Iudæi ad semetipsos, *Quo hic iturus est?* Atqui illi desiderabant, & totis viribus utebantur, ut abiret, ne eum viderent. Quamobrem non erat inquirendum, quo esset iturus, sed præferenda lætitia, & rogandum quando abiret. Verum mouentur his verbis, & secum stulte suspicantur, quo abiturus sit. *Nunquid in dispersionem gentium?* Hoc est, quod Iudæi dispersionem gentes appellabant, quia ubique dispersæ essent, & promiscuo inuicem miscerentur, quam ignominiam ipsi postmodum subierunt, ipsi nanque facti sunt dispersio. Antiquitus enim Iudeorum natio in sola Palestina, & nusquam alibi inueniebatur. Propterea dispersionem Gentiles vocabant eis exprobrando, se iactando. Quod autem dicit, *Quo ego vado, vos non potestis venire:*

Luc. 25. d

psal. 38. b

illis omnes, tunc commixti erant, & vbique terrarum erant
 Iudæi. Non ergo si Gentes significaret, diceret: Quo vado,
 vos non potestis venire. Nam illis dicentibus, *Nunquid in
 dispersionem Gentium iturus est?* non vt offenderet, sed vt do-
 ceret his vsus est verbis, quibus sedata ira crediderūt, neque
 enim aliter quæsisent inuicem, quid diceret. Verum hæc il-
 lius dicta sunt, sed timendum ne in nobis quoque ea verba
 locum habeant, quod vbi est, venire non possumus. Siqui-
 dem vita nostra scelerum plena est. De discipulis enim ait:
 Volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum. De nobis contra ti-
 meo, ne dicatur: Vbi ego sum vos nō potestis venire. Quo-
 modo enim poterimus, cum contraria quā præcipiantur,
 operemur? Etenim inter sæculi homines, si quis anstus præ-
 ter regis voluntatem facit, ad regem nō admittitur, sed mu-
 nere & dignitate exauthoratus, vltimo afficitur supplicio.
 Itidem & nos cum cupiditati seruiamus, cum rapimus, cum
 vim inferimus, cum verberamus, cū nō facimus eleemosy-
 nam, illuc nullo pacto admitteremur: sed id nobis, quod &
 virginibus accidit, quibus ad sponsum ingredi non licuit:
sed extinctis lampadibus, hoc est, gratia deficiente abierūt.
 Etenim ignem illum quem spiritus gratia statim accipimus
 modo velimus, augebimus: sin minus, extinguetur, quo ex-
 tincto solæ tenebræ animas nostras occupabunt. Vt enim
 ardente lampade, lux vndique diffunditur: ita extincta oc-
 cupant tenebræ. Ideo inquit: Nolite spiritum extinguere.
 Extinguitur enim cum oleum deficit, cū vehementior quæ-
 dam vis venti perflat, cum comprehenditur, & arctim cogi-
 tur. Sic enim ignis extinguitur. Comprehenditur nanque à
 curis secularib⁹, extinguitur malis cupiditatibus. Nihil præ-
 terea ita eum extinguit, vt inhumanitas, rapina, crudelitas.
 Quando enim olei defectui aquam etiam frigidam superad-
 dimus, hoc est, cupiditatem, iniustorum animas perdentem
 quomodo iterum poterit accendi? Cū ergo hinc migrabi-
 mus, & cinerem & puluerem referemus, atque etiam fumū
 dāsio rem, qui nos accusabit, quod lampades extinxerimus.
 Vbi enim sumus est, necessariō illic ignis extinctus, sed ab-
 sit, vt hanc quispiam vocem audiat: Nescio vos. Audiemus
 enim, si viso paupere, itidem ac si nō videremus afficimur:
 si esurientem Christum ignorabimus, ignorabit & ipse nos
 quum misericordia indigebimus: & meritō quidem, Qui
 enim

enim miserum negligit, qui non opitulatur indigenti: quo vultu aliena postulabit? Quamobrem, curemus quæso, adnitamur ne decidamus à misericordia, sed impleamus lampadas, ad sponsum in thalamum ingrediamur: ad quem vti nam omnes admittamur, gratia & benignitate domini nostri. Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA L. EX CAP. VII

IN nouissimo autem die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat, &c. Qui ad diuinā accedunt prædicationem, & fidei vacant sitientium eos desiderium præ se ferre oportet: ita enim quem audient doctrinam, poterunt fideliter continere. Etenim qui sitiunt poculum quam cupidissime hauriunt, & ita recreantur: itidem & qui diuinos sermones audiunt, si sitientes acceperint, nunquam fatigabuntur, quoad totum biberint. Quod enim semper esurire & sitire oporteat, Beati, inquit, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Et hoc in loco: Si quis sitit, veniat ad me & bibat: Hoc est, nemini vim facio, neminem traho: sed si quis libens, & promptus accedit, si quis ardet desiderio, hunc ego aduoco. Sed quantā gratia Euāgelista nouissimum diem magnum festiuitatis fuisse admonuit? Etenim primus & vltimus magnus erat, medij autem potius in deliciis consumeabantur. Cur igitur in nouissimo? Quia omnes conueniebant, nō ita in primo & causam dixit fratribus: sed neque secundo, neque tertio, quicquam tale locutus est, ne irrita verba caderent, cum deliciis vacaturi essent. Nouissimo autem quoniam domum erāt redituri, præbet eis ad salutem viatica. Et clamabat, hoc est, fidenter loquebatur, & hoc propter magnam turbam. Et ut de spiritali potu loqui se ostenderet, addidit: Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aque viue. Ventrem cordis: ut in alio in loco, Et legem tuam in medio ventris mei. Et ubi nam dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aque viue? Nusquam. Quomodo igitur hic textus intelligitur? Hoc in loco in distinguendum est, ut hæc particula, Flumina de ventre eius fluent aque viue,

Matt. 5. 6

Psal. 39. 6

Christi sententia sit. Quā enim multi dicerēt, Hic est Christus, Christ*, quādo venerit, nūquid plura signa faciet? rectā habendam cognitionē, neque ita signis, vt scripturis, credēdum asserit: Nam multi cum miracula facientem viderent, Christum tamen non arbitrabantur. Debebant nanque dicere Christum à semine Dauid venire, vt frequenter dicebant: quare vult innuere eorum se nō fugere assertionem. Ideoque ad scripturas iterum relegat. Superius enim dixerat. Scrutamini scripturas: & iterum, Scriptum est in prophetis. Et erunt homines docibiles dei: &, Moyses vos accusat. Et hoc in loco sicut dicit scriptura, *Flumina de ventre eius fluent aqua viue.* Vt abundantiam & copiam gratiæ significet: vt & alibi, Fons aquæ salientis in vitam æternam: Hoc est, multā gratiam consequentur, Alibi vitam æternam, hic aquā dicit, hoc est, semper operantē. Spiritus enim gratia cū inēti illapsa est, eamque irrigarit, omni fonte vberius scaturit, nunquam deicit: nunquam vacuatur, nunquā stat. Simul autem & indelicientem copiam & incredibilem operationem, & fontem & fluuios appellauit, & non vnū, sed innumeros. Et illic salientis, pro inundantis positum est quod facile quiuīs deprehendere poterit, si Stephani sapientiam, Petri linguam, Pauli vim considerauerit. Quo pacto nihil eos extulit, nihil deiecit, non populorum furor, non tyrannotum persecutiones, non dæmonum insidiæ, non quotidianæ mortes, sed more fluminis, vehemēti lapsu delati, omnia trahentes euaserunt, *Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum, Nondum enim erat spiritus datus.* Quomodo ergo prophetæ prophetarunt, & innumera operati sunt miracula? Apostoli enim non spiritu, sed eius virtute eiiciebant, vt ipse. Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Hoc autem dicebat, vt nō omnes spiritu ante crucem: sed ipsius virtute eiicisse ostenderet. Sed cum dimissus eos esset, tunc dixit: Accipite spiritum sanctum, & iterum: Venit super eos spiritus sanctus, & tunc signa fecerunt, Cum autem misit, nō dixit, Dedit ei spiritum sanctum: sed dedit eis potestatem, dicens: Leprosos munate, dæmonia eiicite, mortuos suscite: gratis accepistis, gratis date. Prophetis autem ab omnibus confectum est: spiritum sanctum datum. Verbum ipsa gratia contracta & separatata erat, & à terra discesserat, ex quo

Supr. 6. a

Esai. 1

54. d

Hier. 31. f

Supr. 5. g

Supr. 4. b

Hier. 31. f

Mat. 12. b

Infr. 10. f

Mat. 10. f

ex quo dictū est: Relinquetur domus vestra deserta & ante illam diem iam deficere cœperant. Siquidem non amplius apud eos propheta erat, neque gratia eorum sacra tuebatur. Cum igitur spiritus sanctus cohibitus esset, tum iam diffundi largiter debuit, quod post crucem cœpit exordī, non tantum vt largius, sed vt maioribus gratiis abundaret: *Mat. 12. d*
 etenim mirabilius donum erat, vt cum dicit, nescitis cuius spiritus estis, & iterum: Non enim accepistis spiritum seruitutis sed adoptionis. Nam & antiquitus spiritum habebant, sed aliis non largiebantur, apostoli autem innumeros implebant. Cum autem hanc essent accepturi gratiam nondum datam: ideo de hac inquit Euangelista: *Luc. 9. g*
enim erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus,
Rom. 8. c
hoc est crucifixus. Cum enim inimici & peccatores & diuino munere priuati, & odio digni essemus, gratia autem reconciliationis esset indicium: cumque munus non inimicis, non hostibus, non odio habitis, sed amicis & familiaribus detur, oportuit primum pro nobis sacrificium offerri, & carnis inimicitias dissolui & deo amicos fieri, & inde munus accipere. Nam si hoc in promissione Abraham factum est, multo magis in gratia: quod significans Paulus inquit. Si enim qui ex lege sunt, hæredes sunt, exinanita est fides. Lex enim iram operatur: hoc est, promisit deus Abraham & semini eius daturum terram, & nepotes eius promissione indigni reperti sunt, & propriis laboribus placere non potuerunt. Propterea accessit fides, res facili, tunc gratiam adduceret, neque in scilicet caderent promissiones. Ideo ex fide dicit vt secundum gratiam firma esset promissio: secundum gratiam autem, quoniam labore suo non poterat. Sed quam gratiam cum inquit secundum scripturas, non adducit earum testimonium? Quoniam corruptæ erant sententiæ. Alij enim dicebant, Hic est vere propheta: alij dicebant, Seducit turbas: quidā. Nunquid ex Galilea venit Christus, Non ne scriptura dicit, quia ex femine David, & de Bethleem castel- *Surp. 1. g*
 lo? Et varia erat sententia: vt pote in turba. Neque enim diligenter verbis eius attendebant, neque vt differrent, propterea nihil eis Christus respondit, quanuis dicerent. Nunquid ex Galilæa Christus venit? At Nathanaël contumeliosius dicentem, A Nazareth potest aliquid boni esse laudauit, tamen quem verum Israëlitam. Siquidē bi, qui ad Nico-

denum dixerant: Scrutare, & vide quod ex Galilæa nō surrexit propheta: non discendi gratia querebant, sed vt Christi gloriam penitus euerterent: ille autem, desiderio tantum veritatis, & diligenti veterum scripturarum scientia. Quare hoc in loco nihil eis aperit, nihil reponit. Qui enim sibi ipsis cōtraria loquebantur, & nunc neminē vnde veniret scire, nunc ex Bethleem esse asseriebant, constat etiam si didicissent contradicētos. Esto enim locum ignoraret quod ex Bethleem, quoniā esset educatus in Nazareth, nō tamen propterea excusabantur. Nōne enim illic natus est? Nunquid & genus ignorabāt, quod ex domo & patria Dauid? Quomodo ergo dicebant, Nunquid ex semine Dauid venit Christus? Sed hoc illo modo abscondere volebāt, & veritate omnia loquebantur. Sed qua gratia Christum non interrogarunt, dicentes: Cum alia quidem omnia in te admiramur, iubes autem tibi secundum scripturas credi, Dic nobis quomodo? Scripturæ enim dicunt ex Bethleem Christum venturum, tu autē ex Galilæa venisti. Verum, nulli huiusmodi verba vsi sunt, sed omnia peruersē loquuntur. Quod enim nollēt quicquā discere, statim significat Evangelista quod quidā ex ipsīs volebant eū apprehendere, sed nemo misit super illum manus. Nam etsi nihil aliud hoc saltem eos compungere debuisset: verum non sunt compuncti: vt inquit propheta: dissipati sunt. & non sunt compuncti.

Psal. 34. c. Eiusmodi em̄ malitia est nulli vult credere: ad vnū tantum respicit, vt ei cui insidiatur, perdat. Sed quid dicit scriptura? *Psal. 26. d.* Qui fodit foueā proximo, in eam incidit, quod vsu tunc venit. Ipsi enim volebant Christū interimere, vt prædicationem tollerent: sed contra euenit: Siquidem prædicatio Christi gratia floruit, illorū verò doctrina extincta perijt: patriam, libertatem, & licentiam, & cultum veterem perderunt, & omni priuati sunt felicitàte, in seruitutē & captiuitatem adducti. Quibus admoniti, nulli insidias tendamus, scientes quod in nos ipsos ensem acimus, & maiorem nobis plagam infligimus. Sed egre tulit quis pia se offendi, & vlcersi: noli quæso, non vlcerscendo enim, vlcersci poteris: vlcerscēdo vere, nō vlcerseris. Nec quæ dico nugas arbitrare, sed veritatē. Quomodo? quoniam qui nō vlcerscitur, deo relinquit vltionem: qui vlcerscitur, minime. Mihi enim,

Dent. 32. f. inquit, vindictam, & ego retribuam dicit dominus. Nam si serui

serui nostri rixâtes inuicem, nulla nostri ratione habita, ipsi ad vindictam vertuntur, et si sepius postmodum nos rogēt, non solum non eos vlciscimur, sed indignamur, scelestos & flagitiosos appellamus, & nobis id cognoscendum relinqui oportuisse dicimus. Cum enim tibi ultionē præsumpsisti, nihil amplius in illum indignatur dominus: hoc longe magis deus dicet, qui nos admonet vt sibi omnia permittamus. Quid enim nō absurdum sit, vt qui à seruis & pueris nostris tantam modestiam, tantā obedientiam exigimus, eandē domino nostro nō exhibeamus. Hoc autē dico, quoniam tam prompte inuicem vlcisci contendimus: sed vere philosophantem hoc facere non oportet, sed ignoscere & dimittere quod in nos peccatur, etiam si illud nō esset magnum premium. Veniam pro eo accipere. Sed dic quæso, si peccantem reprehendis, cur ipse peccat? cur eadem admittis? Iniuriam tibi intulit, noli contra inferre: perterruit, noli perterrere, cum nullam inde assequaris vtilitatem: mærore te affecit, noli vicem reddere, nam illi similis efficeris, & tu nihil lucraris, sed si mansuete perfers, forte ipsum corriges: ita enim pudorē incuties, ita iram sedabis. Nemo malo malum sanat, sed bono malum. Hæc apud Gentes nōnulli philosophantur, qui cum erroris stultitia tantam præ se ferant sapientiam, pudet nos, vt inferiores deprehendamus. Multi iniuria affecti, æquo animo tulerunt. Multi falso accusati, in ultionē non proruperunt. Insidiatores, beneficiis persecuti sunt. Non parū verendū est, ne apud illos, qui vita nobis præstātiores sunt inueniātur, neve nos maiori cruciatui obnoxios faciāt. Nā si qui participes sumus spiritus, qui dei regnum expectamus, qui cœlestium cognitionē habemus, qui non formidamus gehennam, qui angeli fieri iubemur, qui diuinis fruimur mysteriis, ne ea quidem qua illi virtute pollemus: quid nobis sperandum est? Quod si Iudæi nobis sperandi sunt: Nisi, inquit, abundauerit iustitia vestra plusquā Seribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum, longē magis Gētilēs: si Pharisei, magis infideles. Si non superantibus nobis illorum vitam, cœlorum regna clauduntur: quomodo ea consequemur si Gentilibus peiores inueniemur? Abiciamus ergo dilectissimi omnes odium, iram, indignationem. Eadē dicere mihi quidē non molestum, vobis autem tutum. Etenim medici eadem sæpe

medicina vtuntur: & nos eadem vestris auribus instillare, in memoriam reducere docere, hortari non cessamus. Etenim in magna secularium turba horum obliuiscimur. Quare ne incassum hic colligamus opere confirmetur, vt futura bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LI.

EX CAP. VII.

*E*uerunt ergo ministri ad pontifices & Phariseos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxistis eum? Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo. sicut hic loquitur. Nihil veritate clarius, nihil simplicius, nisi maligni esse velimus. Quemadmodum nihil malignis obscurius, nihil verius. Ecce vt Pharisei & Scribae, qui sapientia prestare videbantur, qui cū Christo semper versabantur, vt ei insidiaretur, licet miracula viderint, & scripturas legerint, nō modō nihil utilitatis, sed damni plurimū acceperūt: ministri autē, et si nullam eiusmodi materiā haberent, vno tantum sermone persnati sunt, & qui ad Christum capiendum ferant, eius admiratione capti redierūt. Neque eorum tantum sapientia admiranda est, quod signis non eguerunt, sed quod sola doctrina crediderunt. Non enim dixerunt, neminem vnquam ita miracula fecisse: sed, neminem vnquam sic locutum. Nec sapientia tantum, sed & audientia admiranda. Si quidem his qui se miserant, ita loquuntur, Phariseis videlicet qui omnia faciebant & conabantur, vt caperetur. *Venerunt* (inquit) *ministri ad pontifices & Phariseos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxistis eum? Quod autem venerint, longē magis fuit quā si apud Christum remanissent.* Sic enim liberati fuissent eorum molestia, nunc praecones sunt sapientiae Christi, & maiorem prae se ferunt animum: neque excusant se propter turbam non potuisse, quae eum tāquam prophetam sequuntur: sed, *Nunquam sic locutus est homo: potuissent sanē ita se excusare, sed animi ostendunt rectitudinem:* Neque tantum se illum admirari, quā qui se miserant ad eum ligandum, quem audire debuissent, accusare visi sunt. Atqui breuem Christi audierūt orationem. *Tan-*
ti enim

ti enim veritas est, vt incorrupto animo, longis sermonibus *accusanti*
 minime opus sit. Quid ad hoc Pharisei? Cum compungi &
 mutare sententiam oportuisset, contra faciunt, inuicem eos
 accusant, dicentes: Nunquid & vos seducti estis? Adhuc eis
 blandiuntur, neque in eos grauius inuehuntur, veriti ne ta-
 dem discederent: tantum indignationem pro se & leuitatem
 ferunt. Sed interrogandum erat, quid admiratione dignum
 loqueretur: quod cauerunt, quippe qui sine dubio se captum
 iri intelligebant. Perquam stulta autem coniectura dicunt:
 Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum? Ita Christum
 accusatis, & non incredulos. Sed turba hæc quæ non nouit le-
 gem, maledicti sunt. Hoc enim magis vos accusat, quod tur-
 ba credidit, vos verò minime. Etenim illi cognoscentium
 legem opera faciebant. Quomodo ergo, nonne maledicti,
 qui non seruabant legem, & non illi qui legem seruabant?
 Oportebat autem non ab incredulis quæ non credebantur
 accusare. Neque enim rectus hic modus. Nam & vos non
 credidistis deo, vt Paulus inquit: Quid enim si non credi-
 derunt quidam? Nunquid incredulitas eorum fidem dei eua-
 ciabit? Absit, etenim propheta semper eos accusant, dicen-
 tes: Audite principes Sodomorum: & Principes tui non cre-
 dunt: & iterum. Non vestrum est nosse iudicium? Et ubi-
 que vehementius accusantur. Et quid: Christum propterea
 quispiam accusaret: Absit illorum enim hoc crimine. Quod
 autem aliud esse posset argumentum quod legem non co-
 gnoscitis, quam quod non creditis? Quum enim dixissent,
 quod nemo principum credebat in eum, sed qui legem igno-
 rabant, merito eos arguit. Nicodemus inquit: Nunquid lex
 nostra iudicat hominem, nisi audierit ab ipso prius? Ostendit
 autem eos neque scire legem, neque seruare. Nam si lex iu-
 bet neminem interfici, nisi prius audiat: ipsi autem ante
 auditam causam iudicabant, certe legis transgressores erant.
 Et quum dixissent neminem principum credidisse in eum,
 ideo inuit Evangelista eum de principum numero fuisse,
 ostendens etiam ex principibus credidisse. Nondum au-
 tem palam facere audebant, erant tamen Christo familia-
 res. Vide autem quam parce arguit. Non dixit: Vos au-
 tem vultis eum interficere, & temere hominem vt er-
 rantem accusatis: sed benignius, vt nimium eorum teme-
 rarium impetum, crudelēque sedaret. Quamobrem ad

Rom. 3. a

Esa. 1. c

Thre. 4. b

Mich. 3. a

legem suam vertit orationem, dicens: Nisi audierit diligenter, & cognouerit quid faciat? Quare non solus & nudus requiritur auditus, sed diligens: quod hac particula significatur, Et cognouerit quid faciat, quid velit, & quare, & cui, antequam hostis mores peruertat. Dubitantes ergo quum dixissent, neminem principum in eum credere, neque vehementer, neque remisse ad eum se contulerunt. Et quænam hæc consequentia, dic quæso, dicente illo: *Lex nostra non iudicat quenuquam, vr respondeat, Nunquid tu Galilæus es?* Ostendendum nanque erat non abs re pro eo misisse, vel si asperius, minimè ei esset respondendum. *Scrutare & vide, quia à Galilæa propheta nō surgit.* Quid enim dixit homo? Quod propheta est, imò quod non iudicatus non esset morti tradendus: illi verò contumeliosè, tanquam inscio scripturarum respondent: ac si diceret, acquiesce nobis & discite: hoc enim innuunt dicentes, *Scrutare & vide.* Quid Christus, quum multifariam de Galilæa & propheta locuti essent, vt hanc alienam tolleretur suspicionem, quod vnus prophetarum, & non mundi dominus puraretur?

Caput
VIII.

EGO (inquit) *sum lux mundi.* Non Galilææ, non Palestinæ, nō Iudææ. Quid Iudæi? *Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum.* O insaniam, scripturas vbique adducit, & dicunt: Tu de teipso testimonium perhibes. Quod autem perhibuit testimonium? *Ego sum lux mundi.* Magnum dictu, & verè magnum, sed non nimis ipsi admirati sunt. Quoniam non se patri æquiparauit, neque se eius filium dixit, neque deum, sed lucem, reprehendere tamen voluerunt: nā maius horreat quàm dicere. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Lucem & tenebras intellectu perceptibiles dicit: hoc est, nō manet in errore. Vbi & Nicodemum allicit, vt valde promptum & fidentem, & ministros, laudat, qui id fecerint: hoc enim clamare significat, & eos ad audiendum confirmare vult: simul & eos dolos trudere, & in tenebris & errore versari, neque lucem attingere ostendit. Nicodemo præterea in memoriam reducit, quæ ante dixerat: Omnis qui malè operatur, odit lucem & non vadit ad lucem, ne opera eius appareant: Cùm enim neminem ex principibus in eum credere dicerent, ideo inquit: *Qui malè operatur, in lucem non prodire: non ex lucis defectu, sed mentis vitio.* Responderunt ei: Tu de teipso testimonium

Supra. 3. a

testimonium perhibes: ad quod ille. *Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est: quia scio unde veni, & quo vado: vos autem nescitis unde venio aut quo vado.* Quod iam dixi, hoc Iudæi tanquam iam dictū proponunt, quod Christus arguit, sed id dixisse asseuerat, propter eorū suspicionem, qui purum eum hominem suspicabantur. Ex deo sum, inquit, & deus, & dei filius: deus autē sibi ipsi idoneus testis, vos autem nescitis, & sponte vestra mali estis: & videntes dissimulatis, & omnia secundum humanam sententiam loquimini, neque quicquam amplius quā quod apparet, intelligere vultis. *Vos secundum carnem iudicatis.*

Et quemadmodum secundum carnem viuere, malè viuere est: ita & secundum carnem iudicare, iniuste iudicare. *Ego non iudico quenquam: & si iudico, iudiciū meum verū est.* Hoc est, iniuste iudicatis: etsi iniuste iudicamus, inquiunt, quid nos non arguis? quid non condemnas? Quia non veni ad hoc, ideo dicit se neminem iudicare: etsi iudices verum esse iudiciū suum. Nam si vellem, ex damnatorū numero essetis, hoc autem non quod iudicem dico, neque ideo nō iudico, quod non fidam. Nam si iudicarem, vos sane conuincerem quod iuste iudicarem: sed nunc iudicij tempus non est. Significat futurum iudiciū. *Quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater.* Vbi innuit, nō solū se iudicare, sed etiā patrem: quod subtextit in testimonium eius inducens. *In lege autem vestra scriptum est, quia duorum hominum testimoniū verum est.* Quid hoc in loco hæretici dicerent? Quid Christus hominibus præstaret, si hoc simpliciter acciperemus? In hominibus enim ita institutum est, quoniam nemo per se fide dignus est: in Deo autem quomodo hoc esset consentaneum? Quomodo ergo hæc particula intelligenda est: Nūquid quoniam duo, an quoniam homines propterea duo? Nam si quoniam duo sunt, qua gratia non cōfugit ad Ioannem? Non enim dixit, testimoniū perhibeo ego de meipso, & de me Ioannes: cur non ad angelum, cur non ad prophetas? Inuenisset enim & alia innumera testimonia, sed voluit hoc tantum significare, non quod duo, sed quod eiusdem substantiæ. *Dicunt ei: Quis est pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque patrem meum.* Quum enim scientes tanquam inscij, & vt eum tentarent percontarentur, indignos quibus responderetur arbitratus est. Propterea iam omnia

apertius & audentius loquitur: quippe qui à signis, & sequentium se doctrina accipiebat testimonium, & quia iam crux appropinquabat. Noui, inquit, *unde venio* quod non nimium eos offendit: quod autem addidit, *Et quo ego vado*, magis eos perterruit, ac si non esset in morte permanens. Sed cur nō dixit, se scire deum esse: sed, unde veniret? Quia semper humilia magnis admiscet, eaque vicissim cohibet. Nam quum dixisset: Ego testimonium perhibeo de meipso, idque ostendisset: ad humilia descendit, quasi diceret. Scio à quo missus sum, & ad quem vado. Quibus verbis nihil habebant, quod cōtradicerent. Nihil enim falsi locutus sum, inquit, quum inde venerim, & illud ad verum deū vadā quem vos nescitis, ideo secundum carnem iudicatis. Na si post tot argumenta & signa adhuc verum uōn esse dicitis, & Moysen de aliis, & de se testantem fide dignum iudicaris, Christum verō minimè, hoc est secundum carnem iudicare. Ego non iudico quenquam. At qui etiam patrem neminem iudicare testatur, quomodo hic dicit: *Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia non sum solus?* Iterum ad illorum loquitur suspicionem, hoc est, iudicium meum patris est, neque aliter quā ego pater iudicat: neque aliter ego quam pater. Sed quam gratia patris meminit? Quia non dignum filium cui crederetur, arbitrabātur, nisi patris præoccupasset testimonium. Aliter noui staret sententia. In hominibus enim, cum super alieno negotio duo testificantur, tunc testimonium est verum: hoc enim est duos testimonium perhibere, sed hic non sunt duo. Vides nulla alia ratione hoc dictum, quā ut patri consubstantialis, & alterius non egere testimonio, & nulla alia ex parte patri inferior ostendatur? Animaduerte præterea quanta cum auctoritate loquitur. *Ego sum, qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater.* Quod si substantia minor esset, non sanè dixisset. Nunc autem ne numeri gratia id positum arbitreris, nihilo inferiorem potestatem intueri. Testimonium perhibet homo cum fide dignus est, non cum testimonio indiget, & hoc in re aliena: in propria autem ab alio accipit, ipsi in re sua non creditur: hic autem contra, in suo enim negotio testimonium perhibēs, & ab alio se asserēs, dignum se fide dicit, vndique suam proponens auctoritatem. Sed qua gratia, cum dixit, *Non sum*

sum solus, sed ego & qui misit me pater. Et duorum hominum testimonium est verum, addidit, Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso? ut scilicet, quantæ esset authoritatis ostenderet, & primum quidem seipsum posuit, ut æqualitatem indicaret, & nihil eos adepturos, qui se patrem scire, ipsum autem hescire dicerent: & hanc causam dicit, quod ipsum cognoscere non veliit. Ait enim impossibile sine sui cognitione quempiam nosse patrem, ut hoc saltem pacto ad se cognoscendum eos alliciat: ipso enim contempto patrem semper quærebant, quare inquit: *Non potestis nosse patrem sine me.* Itaque qui filio maledicunt, non ipsi tantum, sed & patri maledicunt. Hæc nos caueamus & glorificemus filium, quippe qui nisi eiusdem esset naturæ, non ita dixisset. Quod si tantum admonuit, alterius autem nō erat substantiæ, poterat etiam ignorans patrem cognoscere: neque fuisset omnino cognoscere, si patrem nosset. Neque enim qui hominem nouit, nouit & angelū: imino inquit, Etenim qui creaturā nouit, nouit & deum? minime multi enim, vel potius omnes homines creaturam uorunt, uorunt sanè, & deum ignorant. Glorificemus ergo dei filium, non oris tantum gloria, sed operibus, sine quibus ea nihil proficit. Vide tu, inquit, Iudæus cognominaris & requiescis in lege, & gloriaris in deo: qui ergo aliū doces, teipsum non doces: qui in lege gloriaris, per prauaricationem legis deum inhonoras? Vide ne quando & nos in rectitudine fidei gloriantes, non exhibendo vitam fidei conuenientem, deū in honoremus, mendacem eum facientes. Etenim orbis terrarum magister, fermentum, lucem, saltem, vult esse Christianum. Quid significat lux? vitæ claritatem, nihil obscuritatis in se continentem: non lux sibi ipsi utilis est, neque sal, nec fermentum, sed in alios confert utilitatem: ita nobis nō nostra tantum utilitas, sed aliorum exigitur. Sal uisi falsum reddat, non sal, sed aliud esse deprehenditur. Nam si ipsi benedicerimus, aliis erimus benefaciendi exemplum. Quousque à bonis operibus desistemus, nihil aliis conferre poterimus: nihil fatuum apud nos, nihil molle sit & solutum, qualia mundi opera sunt, & curæ seculares. Propterea virgines fatuæ sunt appellatæ, quoniam circa fatuas mundi curas vacabant, hic congregantes, ubi minime est reponendum. Verendum sanè ne id uobis accadat, ne sordidis vestibus co

Rom. 2. c

Mat. 25. a

accedamus, ubi mundas & nitidas omnes induiti sunt. Nihil enim peccato sordidius, nihil immūdius, cuius naturā propheta interpretatus clamabat: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. Quod si peccati placet cognoscere turpitudinem, commissum considera, cum liber non amplius eius perturbaris affectu, tunc id cognosces. Considera iram cum sedata est: auaritiā, cum ea non afficeris: intelliges profecto nihil turpius, nihil scelestius rapina & auaritia. Ideo frequenter repetimus, non ut vos perturbemus, sed ut maiorem in modum prosimus. Nam qui vna non corrigitur admonitione, corrigitur fortasse altera: & quæ altera præterit, non præteribit tertia. Utinam autem omnes omnibus malis liberi, Christi suauitatem degustemus, cui gloria cum patre, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LII.

EX CAP. VIII.

Hæc verba locutus est Iesus in Caſtopilatio, docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia non venerat hora eius. O Iudaicam dementiā, ante Paſcha Ieſum quærebāt, & in medio inuētum, conati eum & per ſe, & per miniſtros fruſtra comprehendere, non tamen eius virtutem iterum formidarunt, ſed in malitia perſiſtebant. Quod autem id ſemper tentarent, inquit: Hæc locutus eſt Ieſus in Caſtophylatio, docens in templo, & nemo apprehendit eum. In templo loquebatur more magiſtri, quod magis eos mouere debuiffet, & ad eos, qui ipſum reprehendebant, & calumniabantur, quod ſe patri æqualem faceret. Illuc enim duorum hominum teſtimonium verum eſt, hoc ſignificat. Veruntamē hæc, inquit, locutus eſt in templo tanquam magiſter, & nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius: hoc eſt paſſionis tempus. Quamobrem cum paſſus eſt, non eorum poteſtati, ſed diuinæ diſpenſationi adſcribendum eſt: ipſi enim iam pridem voluiſſent, non tamen potuerunt: neque tunc potuiſſent, niſi ipſe permiſiſſet. Iterum igitur, inquit, ad eos Ieſus: Ego vado, & quæretis me. Cur hoc frequenter repetit? Ut eorum animos cōmoueat atque perterreat. Considera quantum hoc terroris incutiat, cum enim vellēt eum interficere, quærun tamen quo vadat, tantam de eo opinio-

opinionem conceperant. Aliud item docere eos intendit non in eorum esse potestate, sed iampridem præfiguratum dici, & resurrectionem iam his sermonibus descripsit. *Dixerunt ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum? Quam mox tollit suspicionem.* Vos (inquit) deorsum estis, ego desuperius sum. Hoc est, haud mirum, si vos carnales homines hæc, & nihil spiritale suspicemini, ego tamen talia non faciam.

Vos deorsum estis, ego desuperius sum. Vos de mundo hoc estis.

Iterum mundanas & carnales eorum aperit sententias. Unde constat illam particulam. *Ego non sum de mundo hoc,* Non ideo dictam, quod carnem non acceperit, sed quod longè ab eorum abesset malitia. Etenim discipulos de mundo non esse dixit, habebant tamen carnem. Quemadmodum igitur Paulus, dicendo: Non estis in carne: non sine corpore esse intelligit: sic discipulos non esse de mundo, nihil aliud quam eorum sapientiam testatur. *Dixi ergo vobis, quia si non creditis,*

Rom. 8.6

quia ego sum, moriemini in peccatis vestris. Si enim propterea venit, ut tolleretur peccata mundi, neque aliter tolli poterant, nisi per lauacrum: necessarium erat eum qui non crederent, cum vetere homine esse moriturum. Qui enim non vult seipsum mortificare per fidem, & sepelire, mortificabitur in eo, & migrabit, priorum peccatorum poenas daturus. Propterea dicebat: Qui non credit, iam indicatus est: non solum quia non credit, sed quia in peccatis moritur.

Dicebant ergo ei: Tu qui es? O dementiam, post tantum temporis, tot miracula, & tantam doctrinam, quis sit interrogant. Quibus Christus: *Principium qui & vobis loquor.* Hoc est, sanè indigni estis qui sermones meos audiat, & qui sim intelligatis. Vos ut me tentetis semper loquimini, mihi autem non attenditis, & in omnibus vos reprehendere nunc non possum: hoc enim significat, *Multa habeo de vobis loqui, & iudicare:* Non tantum reprehendere, sed punire. *Sed qui misit me:* Hoc est, pater, non vult hoc. Non enim veni iudicare mundum, sed saluum facere. Non enim misit deus filium suum, ut iudicet mundum, inquit, sed ut saluum faciat.

Infr. 12.8
Supr. 3.6

Si ergo ad hoc me misit, & ille verax est meritò neminem ego impræsentiarum iudico: sed ad salutem loquor, non ad reprehensionem. Hæc autè dicit, ne metu desistere, neve eorum mentes introspicere non putaretur. Illi autem de patre sermonem haberi non intellexerunt. O dementiam,

non desistit de eo verba facere, neque aduerterunt. Præ-
 terea cum post multa signa & doctrinas nihil eis persuasis-
 set, iam de cruce sermonē aggreditur, *Cum exaltaueris fi-
 lium hominis, tunc maxime quia ego sum sciens.* Et per signa &
 resurrectionem & captiuitatē, quæ omnia sufficientia erant
 eius virtutem demonstrare. Cum videbitis, inquit, me ni-
 hil per mortem passurum, tunc scietis quia ego sum, vide-
 licet Christus & filius dei, & qui cuncta & fero & duco, &
 non sum contrarius illi: adcirco addidit, *Et à meipso non lo-
 quor.* Siquidem vtrunque cognoscetis, & virtutem meam,
 & cū patre consensum. Hæc enim particula, *A meipso non*
loquor: indiscretam cum patre substantiam, & nihil con-
 tra paternam voluntatem se loqui ostendit. Cū enim à
 cultu exciditis, neque vobis solita sacrificia permittentur:
 tunc diuinam in vos indignationem, ultionemque, quia me
 non audistis intelligetis: quasi dicat, Si mihi alienus esset &
 contrarius, adhuc cōtra vos indignaretur. Hoc & Esaias in-
 quit: Dabit impios pro sepultura eius, & Dauid: Tunc lo-
 quetur ad eos in ira sua, & ipse: Ecce relinquetur domus ve-
 stra deserta. & parabola: Quid faciet agricolis dominus vi-
 neæ illius? Malos malè perdet. Vides vbique propter eorum
 incredulitatem sic loqui. Quod si ipse eos perdet, quem-
 admodum perdet? Auferte, inquit, qui me sic regnare no-
 lunt, & interficite. Cur non suum id opus sed patris dicit?
 Quia tum ad eorum respicit imbecillitatem, tum patrem
 suum reueretur: propterea non dixit, Relinquam domum
 vestram desertam: sed relinquetur, non addita persona. Di-
 cendo enim, Quoties volui congregare filios vestros, & nō
 luistis: inde addendo, relinquetur, sed desolaturū eam ostē-
 dit: hoc est, cum obsequiis & beneficiis cognoscere me no-
 luistis, suppliciis cognoscetis qui sum. *Et pater mecum est.* Et
 ne hoc verbo, *qui misit me,* minor patre existimaretur, secū
 esse dicit. Aliud enim dispensationis est, aliud diuinitatis. *Et*
non reliquit me solū, quia ego quæ placita ei sunt, facio semper.
 Rursus ad humilia descendit, ad illud frequenter instans,
 quod dicebant ex deo non esse, neque sabbatū seruare: ideo
 inquit, *Quæ placita ei sunt, facio.* Indicans sabbati solutio-
 nem præter eius nō esse voluntatem. Ita & in passione: An
 putas quia non possum rogare patrem meum? Atqui dicē-
 do solum, quem queritis, reiecit eos retrorsum. Quæ ergo
 gratia

*Esai. 53. c**Psal. 2. b**Mat. 23. d**Ibid. 21. b**Luc. 19. d**Luc. 13. d**Mat. 16. c**Infr. 18. b*

gratia non dicit, non putatis quod possum eos perdere, cum id re ipsa ostenderit? Ad eorum descendit imbecillitatem: id enim maiorem in modum adniscus est, ut minime patri contrarium se ostenderet: ita hoc in loco humanius loquitur. Et ut dixit, *Non reliquit me solum: ita &, Quae placita ei sunt facio semper.* Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. Cum enim ad humilia descendit, multi ad credendum adducuntur: & tu adhuc interrogas, quæ gratia humiliter loquatur, cum Evangelista aperte his verbis demonstrat? tantum non clamans: Noli perturbari, cum ad hanc verborum humilitatem eum descendere audis. Siquidem qui superna illa doctrina non sunt persuasi, quod à patre sit, merito humilia audierunt, quibus crederent, & hac ratione postmodum etiam huiusmodi usus est verbis. Crediderunt ergo non tamen ut oportuit, sed quodammodo cum intelligerent, & acquiescerent sermonis eius humilitati: quod enim perfectam fidem non haberent, ex sequentibus Evangelista significat, cum rursus ei maledicunt: & quod hi iidem sint, ex sequentibus constat. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudeis: Si vos manseritis in sermone meo. Hinc enim perspicuum est, nondum doctrinæ inhærere, sed tantum verbis: quare vehementius loquutus est, illic simpliciter. Queretis me: nunc maius quiddam addidit, In peccatis vestris mortemini. Ideo, scilicet, quod illuc migrantes, me amplius rogare non potestis hæc quæ loquor in mundo, hinc se ad Gentes exiturum ostendit. Cum non cognouerint, quod de patre ad eos locutus esset: rursus ad se redit, & humilitatis verborum causam affert Evangelista. Hoc igitur pacto, si scripturas diligenter scrutari voluerimus, salutem assequi poterimus, si penitus in eis versabimur, & doctrinam rectam & vitam erudiemur. Et licet durus sit quispiam & asper & immutis, licet superiori tempore nihil profecerit: nunc saltem proficiet, & aliquam, etsi non statim sentiat, utilitatem accipiet. Nam si vnguentario quispiam, aut vnguentariæ tabernæ assideat, etiam inuitus illum accipit odorem, longè magis qui ecclesiam frequentat. Ut enim ex defidia, negligentia: ita ex operatione alacritas oritur. Quauis innumeris vitiis sis obnoxius, quauis immundus, noli ecclesiæ vitare consuetudinem. Quid ergo, si audita non facio? Non parum consequers, si te miserum intelligis.

Supra. 7 c

Non inutilis hic metus, neque intempestiua formido, modo tigemiscas, quod audita non facias, sine dubio aliquando benefacere incipies. Non enim fieri potest, ut qui deum & audiat, & alloquatur, non assequatur utilitatem. Statim enim cohibemur, manus lauamus, cum librum accipimus. Vides quanta ante lectionem reuerentia moueamur? Quod si diligenter accedemus, magna inde proueniet utilitas. Non enim nisi reuerens anima manus lauerit. Et vxor si detectum caput habuerit, quamprimum tegit interioris reuerentiae praeferens indicium, vir autem tectum caput detegit. Vides quo pacto interiores affectus, exterior habitus indicat? Praeterea qui diuinae concionis auditor sedet, saepe ingemit, saepe vitam suam & mores reprehendit. Vacemus ergo scripturis dilectissimis, & saltem euangelis ea frequenter pertractemus. Aperto namque libro, euestigio Christi nomen occurret & eius audies generationem, recordaberis matris Mariae, quae à Ioseph inuenta est in utero habens ex spiritu sancto. Qui autem haec audierit, quamprimum miro virginitatis amore flagrabit, paruum admirabitur, terrena contemnet. Neque paruum putandum est, dignatam spiritu sancto virginem, & ab angelo annuntiatam, & haec quidem in superficie. Quod si diligenter omnia perscrutaberis, euestigio cuncta contemnes secularia, ridebisque. Si diues fueris, nihil diuitias duxeris, cum intelligas fabro nuptam, in humili domo & fortuna, matrem domini factam esse. Si pauper, non erubescas, cum vilissimam domum mudi author non aspernatus est: hoc persuasus, non rapina, non cupiditate fereris, non proximi rem capies, sed potius paupertatem amplexaberis, diuitias negliges, hac ratione omnem propulsabis malitiam: ad haec cum videris Iesum in praesepio iacentem, abiicies omnem curam ornandi filium tuum auro, aut argento lectum excolendi, abiicies sane omnem cupiditatem: multa consequeris, quae particulatim in praesentia dici non vacat: scient autem qui experientur. Quobrem hortor, ut lectioni vacetis, sensus imbibatis, eosque vestris inscribatis mentibus: quod cum Iudaei neglexerunt, libros manibus ferre iuebant. Nos vero non manibus, sed domi habeamus imò cordibus ut oportet inscribamus. Hoc enim pacto abstergis praesentis vitae sordibus, futura bona consequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per

sti, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LIII.

EX CAP. VIII.

*I*cebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudæis: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Multum nobis patientia opus est, dilectissimi, quam tunc profecto consequamur, cum sacrarum literarum doctrina, altius in corda radices egerit. Nam quemadmodum quercus altius demissis radicibus, nullius veteri viribus sternitur: ita animam divino confixam timore, nullus tentationum ventus euellet. Idcirco inquit propheta: Confige timore tuo carnes meas, ita & tu configere quasi clauo quodam, & adhæreas, ut enim hi difficulter, ita aliter affectu facile decipiuntur, & in labem precipiunt. sicut contingit Iudæis, licet enim audierint, crediderintque, rursus ad deteriora prolapsi sunt. Quamobrem Christus ut eos fide in quamquam parua haberet, confirmaret asperius eos tangit. Est credentium facile reprehensione tolerare, ipsi autem quamprimum excanduerunt. Primum ergo Iesus eos admonet: *Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis: & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Tatum non dicens. Sum alius incisurus, sed noluit agitari. Vel potius his verbis eorum sedat superbiam. A quo autem liberabit, dic, quæso? A peccatis. Quid temerarij illi? Semem Abraham sumus, & nemini seruimus unquam. Statim defecerunt, quoniam terrenis inhiabant. Si nos manseritis in sermone meo: indicat cordis eorum cogitationes, quod crediderunt quidem, non autem permanerunt, & magnam quidam eos videlicet, futuros sibi discipulos, annunciat. Cum enim nonnulli ante discessissent, eos notat inquires, *Sed si manseritis:* nam & illi audierant, crediderant, discesserant, quoniam non permanerunt. Multi enim discipulorum eius *Supr. 8. g* abiierunt retro, & iam non cum illo ambulabant. *Cognoscetis enim veritatem, hoc est me.* Ego enim sum veritas, Iudæica enim dogmata omnia figura erant. Veritatem à me intel ligetis, quæ vos à peccatis liberabit. Quemadmodum enim *Infr. 16. a* illis dixit, In peccatis vestris moriemini: ita his liberabit

vos: & non dixit, vendicabo vos à seruitute, sed hoc eis cogitandum reliquit. Illi autem, *semen Abrahæ sumus, & nemini seruiimus unquam*. Atqui si indignandum fuisset tollerabilius potuissent, cum dixit: Cognoscetis veritatem: dicendūque, Nunquid eam nescimus? lex igitur & cognitio nostra falsa est: sed de secularibus indignatur, & mundi verentur seruitutem. Sunt & hac ætate, sunt, inquā, qui in rebus nō propriis, & mundi seruitute erubescunt, peccati seruitium nil verentur, & optarent huic potius obnoxij frequēter appellari, quam illi semel: tales illi erāt, & aliud seruitium ignorabant dicentes: Seruos appellas, qui ex semine Abrahæ sunt? qui generosi, qui serui minime sunt appellandi. *Nunquam seruiimus*. Huiusmodi Iudæorum iactationes, *semen Abrahæ sumus, Israëlitzæ sumus*. Nunquam propria merita memorant, ideo in eos clamar Ioannes: Nolite putare & dicere, patrem habemus Abraham. Sed quare nō reprehendit eos Christus, siquidem sæpe seruierant & Aegyptiis, & Babylonis & aliis multis? quoniam nolebat cū his contēdere, nisi ad salutem tantum & beneficiū ad quod tantum properabat. Potuisset nanque in mediū eorum quadraginta, inde septuaginta, inde sub iudicibus nunc viginti, nūnc duorum, nunc septem annorum affēre seruitutem, præterea quod nunquam serui esse desierint: sed eos nō hominū seruos ostendere voluit, sed peccati, quæ seruitus est grauissima, à qua solus deus liberare potest. Dimittedi enim peccatum potestatem nemo habet præter deum: quod & ipsi confessi sunt, ideo ad hoc eos adducit: dicitque. *Qui facit peccatum, seruus est peccati*. vt quam seruitutem dicat, intelligant. *Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum*. Placide per legem superiora tollit, ne his se verbis tueantur. Sacrificia habemus, Moses mādauit ille nos liberare poterit. Hac gratia addidit, Quam nam hæc consequentiam habent, Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei, iustificati gratis gratia eius & sacerdotes eius? Propterea inquit Paul^{us} de pōrifice: Quod debet quædammodum pro populo, ita pro semetipso offerre pro peccatis, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate: quod significat dicendo: *Seruus non manet in domo*. Vnde & æqualitatem ad patrem, & liberi & serui indicat differentiam: quasi dicat, non habet potestatem seruus: quo per id verbum,

Rom. 8. 3. c

Hebr. 5. a

bum, *manet*, significatur. Quid autem cum da peccatis sermonem habet, domus meminit? Vt se tanquam dominum domus, ita omnium dominum ostendat. Ea autem particula, *Non manet*: hoc est, non habet largiendi quicquam potestatem, utpote, qui non est dominus: filius dominus est, quare manet in æternum secundum solitam nobis translationem. Ne dicerent, Tu quis es? Mea sunt omnia: sum enim filius, & in domo patris mei mansiones multæ sunt: cum enim de libertate & seruitute sermo sit, meritò hac utitur translatione, quod illi nullam habebant dimittendi potestatem. *Si ergo filius vos liberauerit*. Ecce eandem illi cum patre substantiam. Si filius, inquam vos liberauerit, nemo iam contradicet, sed veram habebitis libertatem, Si deus iustificat, quis condemnat? Hic se mundum à peccato ostendit, & nomine tantum libertatem significat, quam & homines dant, illam autem solus deus: & per hoc suadet eis ne propter hanc erubescant seruitutem, sed propter peccatum, quo abiecto non sunt amplius serui: vel potius seruos ostendit, cum futuros liberos dicit, significat enim eam veram non esse libertatem. Inde ne dicerent, peccatum non habemus nam credibile erat hoc dicturos, considera quo pacto eos accusat. Omisissis nanque reliquæ eorum vitæ criminibus, quod in manibus erat, & quod tunc facere cogitabant, profert in medium, & ait: *Scio quia semen Abrahæ estis, sed queritis me interficere*. Placide & pedetentim ab Abrahæ cognitione eos abscindit, admonens non esse propterea superbiendum: ut enim libertas & seruitus ex operibus, ita & cognatio indicatur. Neque continuo respondit non esse ex femine Abrahæ homicidas iusti, sed primum assentitur. *Scio quia semen Abrahæ estis*. Sed hoc non est quod querimus, & iam asperius inuehitur. Etenim est, ut in pluribus obseruandum, ut qui magnum aliquid facturus est, postquam fecerit magis sibi fidat, ac si operum suorum testimonium omnibus silentium imponat. *Sed queritis me interficere*. Quid si iuste? minimè, ideo affert causam. *Quia sermo meus non capit in vobis*. Quomodo ergo, inquit, in ipsum credidisset quia mutati erant, ut dixi, quamobrem vehemētius eos tetigit. Nam si illius cognatione gloriarentur, etiam & vitam præ vobis feratis oportet. Et non dixit, Non capitis sermonem: *Sed sermo meus non capit in vobis*,

ad doctrinę magnitudinem significandam: sed nō propter ea interimendus fuit, sed potius honorandus & colendus, ut discerent. Sed ne dicerēt, à teipso hæc loqueris, ideo addidit: *Quę ego vidi apud patrē meum, hæc loquor. & vos quę audistis apud patrem vestrum facitis.* Quemadmodū inquit, ego & verbis & re ostendo patrem, ita & vos, non enim eiusdem tantum sum cum patre substantię, sed & veritatis. Dicunt ei, Nos patrem habemus Abraham, Dicit ei Iesus: Si patrē habetis Abraham, opera eius facite. Nunc autem queretis me interficere. Frequenter hoc in loco eorum animos cędis arguit, & Abrahamę meminit: quod facit, ut ab eius cognatione ipsos abducat, & gloriam tollat, persuadeátque non amplius in illo salutis spem esse reponendam. Non enim à natura cognatio, sed à voluntate: hoc ut ad Christum accederent, prohibebat. quod sufficere sibi ad salutē cognationem illam arbitrabantur. Quam autem veritatē dicit? quod æqualis est patri, propterea querebāt eū Iudæi interficere.

Queretis me interficere quia veritatem vobis locutus sum, quam audiui à patre meo. Ut non contraria patri dicere videatur iterum ad patrem cōfugit. Dicunt ei Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus deū. Quid dicitis? vos patrem deū habetis, & Christum hoc dicentem persequimini? Vides præcipuē eum dixisse patrem suum esse deū? Cum ergo eos ab Abrahamę cognatione exclusisset, non habētes quid dicerent, aliud quiddam maius ausi, se ad deū referunt, à quo etiam honore excludit eos Iesus, inquiens, *Si deus pater vester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex deo processi & veni. Neque à meipso veni, sed ille me misit.* Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cū loquitur mendacium, ex propriis loquitur: quia mendax est, & pater eius. Exclusit eos à cognatione Abrahamę, & cum inde maiora auderent, maiorem etiam plagam infligit, quod non solum Abrahamę filij non sint, sed diaboli: secundum impudentiam vulnus incutiens, & testimonia reprehensionibus miscet. Interficere enim, inquit, diabolicę malitię opus est. Neque enim simpliciter opera dixit, *Sed desideria:* ut & illum, & eos maxime cędibus delectari, auctore invidia, significet.

gnificet. Nam cum nullam haberet præter inuidiam causam, Adam perdidit: quod id verbum significat, *Et in veritate non stetit*: hoc est, vitæ rectitudine. Cum enim frequenter ipsum accusarent, quod ex deo non esset, hoc inde provenire dicit. Ille nanque primus mendacium peperit iniquiens: In quacunque die comederitis, aperientur vobis oculi. Mendacio ergo primus usus est diabolus: homines non tanquā proprio, sed vt alieno vtuntur, ille vt proprio. *Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.* Vnde procedit, quod sine vlla causa vultis me perdere, nisi quia inimici estis veritatis? sin minus dicite peccatum meum: ideo addidit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quod autem dixerunt, Nos ex fornicatione non sumus nati. Nonne multi illicito coitu miscebantur? Tamen hoc omisso, illic instituit. Postquam autem non ex deo, sed ex diabolo eos esse ostendit, quod interficere diabolicum est, & mendacium dicere, quæ vtraque illi faciebant: nam contra ostendit amorē, quod quis dei sit esse argumentum. Quare loquelam meam non cognoscitis. Cum enim semper dubitarent, dicentes: Quid est quod dicit, Quo ego vado, vos non potestis venire? ideo inquit, Loquelam meam nō cognoscitis. Nam mens vestra humi repit, mei sermones alte eriguntur. Quid si non possunt? Non posse hoc in loco, non velle est. In parvis eruditi estis, nil magnum aggredimi. Cum enim tanquam dei amatores se Christum persequi dicerent, ideo vbi que probare conatur sui persecutionem dei odio, contrarium amore provenire. Num patrem habemus deum. Ex honoribus, non ex operibus gloriamini. Incredulitas vestra, non me alienum à deo esse, sed quod deum non cognoscitis, est argumentum. Causa autem quod mentiri vultis, & diabolum imitari quod pusilli animi indicium est, vt Apostolus testatur: Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis? Quare autē non potestis? Quia desideria patris vestri vultis facere Curare, Contendite, adnitimi. Ecce quod non posse, nolle est: quod Abraham non fecit. Sed quænam sunt eius opera? mā suetudo, modestia, obsequium. Vos contra immanes & crudeles estis. Et quænam fuit audacia ad deū confugere, qui Abraham indigni essent? Cum minus crimen euitare vellent, in maius inciderunt. Ex probrante nanque Iesū illis cædem, ad sui excusationem, vt

Gen. 3. 4

1. Cor. 3. 4

deum defendant, id facere causantur. Quod contra deum esse demonstrat. Illud enim verbū processit ipsum inde esse, & ad nos venisse significat, nam cū illi dicere possent, eum aliena quædam & noua afferre, ideo se à deo venire dicit. Merito ergo non auditis eum, inquit, cum ex diabolo sitis, qua gratia vultis me interficere. Quid in me reprehendere potestis? si hoc non est, cur mihi non creditis? Ita ex mendacio & cæde, à diabolo eos esse ostendens, insert, & Abraham, & à deo omnino esse alienos: & quia odio habent nihil iniuriantem, & quod eius sermonem nolunt audire: & modis omnibus deo se non esse contrarium arguit, neque propterea eos non credere, sed quia ipsi contrarij sunt deo. Etenim qui peccatum nō fecit, qui se à deo venire, & à deo missum dicit, qui veritatem loquitur, & ita vt omnes in testimonium aduocet: si non creditur ei: constat auditorum vitio prouenire, quod carni dediti sint. Nouit enim terrenis deditam animam procliuem ad peccandum: idcirco, inquit. Nam pigri facti estis auditionibus vestris. Quoties enim terrena nequit homo contemnere, quomodo poterit ecclestia contemplari? Quamobrem adnitamur pro viribus dilectissimi, vt vitam nostram dirigamus, vt mētem expurgemus, vt nullæ nos sordes impendant, augēte cognitionis lucem, neque iacite semen inter spinas. Qui non intelligit malam esse auaritiam, quomodo maiora cognoscet? qui his non abstinet, quomodo resistet illis? Bonum est rapere, non ea quæ pereunt, sed regnum cœlorum. Quippe quod vim patitur, neque desidia acquiri potest: sed cura & diligentia. Sed quid signat, vim patitur? vi opus est multa: angusta est via, robusta anima opus est, & generosa, raptores præoccupare adnituntur, nihil respiciunt, non accusationem, non damnationem, non supplicium illud solum curant, vt præcutrant ceteros. Rapiamus ergo regnum cœlorum, quæ rapina nō crimini, sed laudi datur: crimen est, si non rapitur. Non enim alterius damno ditescimus, adnitamur ergo: & licet ira, & cupiditas nos perturbet, nature vim inferamus, mausuetudini assuescamus, parum laboremus, vt perpetuo quiescamus. Noli aurum rapere, sed diuitias quarum comparatione aurum lutum esse apparet. Dic quæso, plumbotibi & auro proposito, quid potius raperes? Nonne aurum? vbi qui rapit, punitur, maius honoras: vbi qui rapit, hono-

ratur,

ratur, maius prodixit: quod si vtrunque puniretur, num sanè ad hoc magis venisses? Hic nihil tale in manibus est, sed beatitudo. Et quomodo potest quis rapere, inquit? Disperge quæ habes. Quousque enim seruas illa, rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argento manibus, quoad id tenuerit, nunquid aurum rapere poterit, nisi id prius proiciat, & expeditus relinquat? Rapientem bene expeditum esse oportet, ne quid eum impediat, si quidem etiam nunc contrariæ potestates sunt obviæ, ut id nobis auferant. Quas fugiamus quæso, fugiamus, & nullam extrinsecus ansam relinquamus, incidamus funes, nudi à seculatibus emergamus, Quis usus preciosarum vestium? quousque tandem his ridiculis implicamur? quousque aurum desodiemus? Volebam ab his cessare admonitionibus, sed vos non permittitis, qui mihi semper admonendi occasiones & materias præbetis, sed nunc saltem à vitiis desistamus, ut vitæ exemplo alios erudientes, promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LIIII.

EX CAP. VIII.

*Respondit ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus, & dixit: Ego demonium non habeo. Impudens quoddam & temerarium malitia est, quæ qui magis confundi deberet, magis irritatur, ut in Iudæis vix venit. Oportuit enim ut Iesu verbis placarentur, eius admirari fiduciâ, & verborum constantiam: sed maledicunt ei, & Samaritanum & dæmoniacum appellant. Nonne bene dicimus, quia Samaritanus es & demonium habes? Altiore enim sermo, stultitia apud stultos videtur. Atqui non meminit adhuc Evangelista Samaritanum Iesum antea à Iudæis appellatum: ex hoc tamē potest intelligi etiam sæpius eo in Iesum vsos vocabulo, demonium habes. Quis dæmonium habet? Num qui deum honorat, an qui honoribus deum prosequentem contumelia afficit? Quid Christus? Mansuetudine & clementia summa: *Ego demonium* (inquit) *non habeo, sed honorifico**

patrem meum, qui misit me. Nam ubi docere eos, & humilitatis admonere oportuit, ne quod Abraham sement essent se iactarent, vehemens fuit: ubi autem contumeliæ ferendæ erant, mansuetudine vitur. Dicentibus enim illis, patrem deum & Abraham habemus: in eos inuectus est vehementius; quum habere demonium infimulatur, leuissimum se exhibet: ad nos crudigendum, ut quæ ad deum pertinet, maiorem in modum defendamus, quæ ad nos, contempnamus.

Ego non quero gloriam meam. Hæc dixit, inquit, quoniam non decet ut deum patrem appelletis quum sitis homicidæ. Ob eius ergo honorem hæc locutus sum, & propter illum hæc audio, & me inhonoratis: Sed nihili mihi curæ est hæc contumelia, illi pœnas debetis, cuius gratia hæc audio: ego non quero gloriam meam, ideo omiſſa vindicta ad doctrinam vertor, & consulo quæ faciais, ex quibus non modò supplicium vitabitis, sed æternam vitam consequimini.

Sup. 6. d. e

Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum seruabit, non videbit mortem in æternum. Hic non modò fides intelligenda, sed vitæ etiam puritas. Et superius ait, Vitam æternam habebit: hic, Mortem non videbit: simul ac significat, nihil se ab eis posse accipere detrimenti. Nam si quis eius sermonem seruat, non moritur, longè minus ipse: Tunc Iudei: Nunc cognoscimus quia demonium habes. Abraham mortuus est, & propheta mortui sunt. Hoc est, qui dei sermonem audierunt, mortui sunt: & qui tuum audierint, non moriêtur? Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? O inanem gloriam, iterum ad huius confugiunt cognitionem, atqui consequens erat ut dicerent, nunquid tu maior es deo? aut qui te audiunt, maiores sunt quàm Abraham arbitrabatur? Primum ergo eos homicidæ arguit, hinc ab Abraham cognitione separauit. Et quum persisterent, alia via aggreditur, ostendens frustra eos laborare: & de morte nullum facit verbum, neque exposuit quam mortem intelligeret. Admonet autem se quàm Abraham superiorem, ut reuereretur, imò & quæ hscunque esset, non tamen innocuum morte esse multandum. Quod si veritatem vobis dico, & peccatū non habeo, & à deo sum missus, & melior quàm Abraham, nonne infanitis? nonne frustra laboratis, quum me tentatis interficere? Quid illi nunc cognoscimus quia demonium habes. Verum non ita Samaritana, sed tarrum: Nunquid tu maior es patre nostro

Supr. 4. b

nostro Iacob? Iudæi contumeliosi erant & superbi: illa discendi cupida, ideo dubitauit, & debita cū modestia respondit, & dominum appellat: qui enim longè maiora pollicebatur, & dignus fide erat, non erat iniuria lacessendus. Hi dæmonium habere dicunt: illa dubitantis, hæc incredulorū & malignorum verba erāt. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? Itaque hoc maiorem eū facit, quā Abraham. Quum autem abeuntem videritis, maiorem esse confitebimini: propterea dicebat, Quum exaltaueritis me, tunc cognoscetis quia ego sum. Et intueri prudentiam. Primum à cognatione eos abscondit, & se maiorem illo ostēdit, vt ex multa excellentia, prophetis quoque maior intelligatur: cū enim semper prophetam appellarint, ideo inquit: Sermo meus nō capit in vobis. Illic nāque dicebat, mortuos suscitare: hic autem non visurum mortem qui credit: quod longè maius erat, quare magis exasperati sunt, dicentes: *Quem teipsum tu facis?* Et hoc contumeliose, tu tibi blandiris, inquit. Quibus Christus: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Quid hoc in loco dicant hæretici? Interrogatus, nunquid tu maior es patre nostro Abraham: non ausus est palam affirmare, sed latenter innuit. quid igitur? Nihil est gloria eius? Ad illos nihil. Sicut enim quum dicit, Testimonium meum non est verum: secundum eorum opinionem locutus est: ita hoc in loco, *Est qui glorificat me.* Et cur non dixit, *Pater qui misit me quē vos dicitis, quia deus pater est, & tamen non cognouistis eum?* Voluit ostendere, quod nō solum patrem ipsum ignorent, verum etiam deum. *Ego autem noui eum.* Itaque si me scire dicerem, non superbus essem: si nescire, mendax: vox autē qui eum scire profitemini, mendaces estis: *& itidē ego mendax essem, si eum me nescire dicerē.* Si ego glorifico me. Quum dixissent, *Quem teipsum facis?* inquit: Si quem me ego facerem, *gloria mea nihil est:* quem admodum ego eum certē noui, ita vos ignoratis. Et vt non omnino eos ab Abraham separauit, sed inquit: Scio quod semen Abraham estis: vt magis in ipsos inueheretur: ita hic non totum abstulit, sed inquit, *Quem vos dicitis:* & verbis gloriam tribuens, grauius crimini reddidit. Quomodo autem eum ignoratis? quoniam qui pro ipso omnia & facit & dicit, vt gloriosum reddat, contumelia afficitis, quum ab eo sit missus: hæc autem probatum non est, probabitur autem

Hic supr
d.

Supr. 5. c

ene. 22. c

Mat. 11. g

Marc.

a

insequentibus. *Et sermonem eius seruo.* Hoc, si quid habebat poterant reprehendere: magnum nanque erat argumentum, ab eo missum. *Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: vidit, & gauisus est.* Iterum illos Abraham alienos probat, si qui ex his quibus ille gauisus est tristantur. Diem autem meum, hoc in loco crucem mihi significare videtur, quem in arietis oblatione Isaac præfiguravit. *Ad hæc illi: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Ac si prope iam ad eam accederet ætatem. *Dicit eis Iesus: Priusquam Abraham fieret, ego sum. Et acceperunt lapides ut iacerent in eum.* Animaduerte quomodo se maiorem Abraham confirmavit. Si enim gauisus est videre diem eius, idque operæ precium duxit propter beneficium inde proveniens, gauisum constat, & quod longè maior esset. Nam quum Iudæi fabri filium eum appellarent, neque amplius quicquam de eo imaginarentur, paulatim eos ad maiorem sui cognitionem erigit. Quum ergo audierunt se deum nescire, non ægrè tulerunt: quum autem, *priusquam Abraham fieret, ego sum*, perinde ac si ipsorum nobilitas degeneraret, exasperatur, & lapides iaciunt in Iesum. *Vidit diem meum, & gauisus est:* significans non inuitum se ad passionem venire, siquidem lauda qui in cruce delectatus est, quæ salus mundi erat. *Illi autem lapides iecerunt*, adeo prout erant in cædes, & veritatem cognoscere negligebant. Sed cur non dixit, *Priusquam Abraham fieret, ego eram: sed, sum.* Quemadmodum pater hoc verbo, *sum*, utitur ita & Iesus significat enim perpetuo esse ab omni liberum tempore, propterea blasphemum eis verbum videtur. Quod si ad Abraham comparisonem, quanuis per vinum non tulerunt, quomodo tulissent ad patrem? *Fugit ergo iterum Iesus*, ut hominem præstaret, & absconditur, cum satis eos admonuisset: & impleto officio suo, *exiit de templo*, Et se ad sanandum cæcum contulit, per opera se ante Abraham esse confirmans. Sed dicet fortasse aliquis. *Qua gratia eorum conatus non cohibuit?* ita enim credidissent. Paralyticum sanauit, & non crediderunt, innumera operatus est, & in ipsa passione strauit eos supinos, & visum abstulit, & non crediderunt: & quomodo si id fecisset, credidissent? Animo enim desperato nihil peius, quanuis signa, quanuis miracula videat, in eadem perstat pertinacia. Etenim Pharaon multis acceptis plagis,

plagis, dum affligeretur tantum sapiebat, ad vltimum tamen diē, idem perstitit, persecutus quos dimiserat. Quare Paulus, vt obduretur quis, inquit, ex vobis fallacia peccati. Sicut enim vires corporis moriuntur, & omnem sensum amittunt: ita & anima cum multis detinetur affectibus, virtuti moritur: & si quid attuleris, non sentit, sed siue supplicii, siue quodcunque aliud minaberis, nullo sanē sensu mouetur. Quamobrem dum habemus salutis spem, dilectissimi, dum conuerti possumus, omnia faciamus. Qui enim non dolent, tanquam desperantes gubernatores naui ventis commissa, nihil sibi opitulantur. Cum enim inuidus, vt cupiditatem suam expleat, tantum intuetur, etsi pœna impendat, si internecio, eo duntaxat affectu possidetur: itidem & impudico & auaro vsu venit. Quod si affectuū tanta vis est, longē maior virtutis: si propter illos mortem contemnimus, longe magis propter hanc: si illi animam suam contemnunt, quid nos pro salute nostra facere oportet? quæ nobis erit excusatio, si cum perditī homines tanto pere perditioni suæ incumbant, nos pro salute nostra nullam adhibebimus diligentiam, sed inuidia cōsumemur, quia nihil perius? Inuidus enim vt proximum perdat, perdit se ipsum. Inuidi oculus conlumitur dolore, morte viuit perpetua, omnes inimicos existimat, etiam nihil iniuriatos, dolet quod deus honoratur: his lætatur, quibus & diabolus honoratur apud homines: sed hic non honor est. Noli inuidere, si apud deum honoratur, æmulare illi, & similis efficiaris: an non vis? quid ergo & te ipsum perdis? quicquid habes proiciis, non potes similis illi fieri, neque virtuti vacare. Cur malitia imbueris? Congratulandum est proximo, vt etsi in bonis operibus pariter laborare non possis, ex congratulatione saltem mercaris. Sufficit nonnunquam voluntas ad magnum bonum: ideo Ezechiel propterea Moabitas punitos dicit, quod lætati sunt super Israhēlitis: & alios quosdam salutem consecutos, quod alienis malis condoluerūt. Quod si misereantibus aliorum malis est aliquod meritum, multa magis aliorum honoribus congratulanti- bus. Reprehendit Moabitas, quod super Israhēlitis lætati sunt quos deus vltus est: & quanuis ipse puniat, non tamen vult vt eorum supplicio lætemur, neque enim vult eos vicisci: quod si condolendū est vltorū supplicio, multo magis

Exod. 8.
& seq. vs
que ad 15.
Hebr. 3. c

inuidetur in
do

Ezech. 35. d

Nu. 26. a

honoratis non inuidendum. Sic enim Chore & Dathan perierunt: quibus inuidens clariore reddunt, seipsos torquent. Fera enim venenosa inuidia est, fera immunda & morbus volutatis, omni venia & exultatione indigna, omnium malorum & mater, & author: quamobrem radicatus eam euellamus, ut & presentibus malis liberemur, & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LV.

EX CAP. IX.

Et prateriens Iesus, vidit hominem cecum a natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic, an parentes eius, ut cecus nasceretur? Humanissimus dei filius, & nostra cupidus salutis, & ut ingratorum ora

Psa. 50. a

obstrueret, neminem obuium omittit, quauis nemo ei attenderet. Quod propheta intelligens, dicebat: Ut iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Propterea hoc in loco, cum sermonum ipsius altitudinem non acciperent, sed demonium habere dicerent, & interficere conarentur, egressus est templo caecum sanauit, cum ut absens ira eorum sedaret, tum ut miraculi beneficio eorum duritiem & immanitatem placaret, tum ut suam confirmaret orationem. Neque paruum operatur miraculum, sed quod tunc primum contingit.

Hic infr. f

A seculo enim non est auditum, inquit, quod aperuit quis oculos caeci nati. Caeci enim fortasse quispiam oculos aperuit, sed caeci nati adhuc nemo. Et quod egressus est templo ad illud dedita opera venerit, inde perspicuum est. Ipse vidit caecum, non ad ipsum caecus accessit, & tam diligenter eum intuitus est, ut discipulos ad ininterrogandam conuerteret. Visu enim Iesu adeo in illum conuerso interrogarunt: *Quis peccauit, hic, an parentes eius?* Absurda interrogatio. Quomodo enim peccauit antequam natus esset? Quomodo parentum peccatis punitus est? Quomodo ergo ad hanc venerunt interrogationem? Antea sanato paralytico, dixit. Ecce sanus factus es, & noli amplius peccare. Cognoscentes itaque discipuli illum propter peccatum in paralytico incidisse, dicunt, concedatur illum propter peccatum paralyticum: de hoc quid

Supr. 5. c

quid dicis? hic peccauit? quod est absurdum, cum esset à natiuitate cæcus: an parètes eius? sed neque hoc, siquidem pro patre filius non punitur: *Quemadmodū igitur puerum aliquo morbo affectum videntes, dicimus. Quid de hoc dicendum est? quid commisit puer? non rogando, sed dubitando: ita nunc discipuli dubitant potius quàm percontarentur: quid Christus? Neque hic peccauit, neque parentes eius. Hoc non absoluit eos à peccato. Nō enim simpliciter dixit, Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed addidit, *vt cæcus nasceretur, vt glorificetur filius dei.* Peccauit nāque hic, & parentes eius, sed non propterea cæcus est. Hæc autem dixit, non quod hic propterea cæcus non esset, & alij quidam propter parentum peccata visum amiserint. Neque enim est peccante alio alium puniri: nam si hoc concesserimus, concedemus & ante natiuitatem peccasse. Vt ergo dicendo, *Neque hic peccauit*: non intelligit à natiuitate peccare quempiam, & puniri. Ita dicendo, Et parentes eius: non est intelligendum, quod propter parenter puniendi sint filij. Nam Ezechielis testimonio hanc tollit dubitationem, Vt ego dico dominus, si erit parabola hæc qua dicitur, Patres vestri comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Et Moses inquit: Non morietur pater pro filio. Et de quodam rege inquit, quod propterea id non fecit, seruans legem Moisi: quod si quis diceret, Et quomodo scribitur, qui reddit peccata parètum in filios, in tertiam & quartam generationem? Illud respondebimus nō esse communē omnibus sententiā, sed in quosdam qui ex Aegypto egressi sunt: hoc est, ex quo ex Aegypto egressi, post signa & miracula parentum peiores facti sunt, eadem quæ patres sui patientur cum eadem audeāt. Et quod de his sermo habeatur, si quis diligentius leget, certo intelliget. *Qua ergo gratia cæcus natus est? vt manifestetur gloria dei.* Occurrit alia dubitatio, an aliter poterat gloria dei manifestari. Quid nō? Neque enim dicit nō potuisse, sed *vt manifestaretur.* Ergo iniuriam propter dei gloriā accipit. Quam iniuriā die, quæso, si eum non contempsit, sed ex cæcitate beneficia cōtulit? Vidit enim interioribus oculis. Quid oculi Iudæis cōtulerūt? Maius supplicium cum videndo cæci essent. Quid cæcitas huic obsuit, propter quā vidit? Itaque vt mala huius vitæ mala non sunt, ita neque bona, sed peccatum duntaxat*

Ex ec. 18. 7.
d. et Hier. c.
fol. 167.

Deu. 24. 16.

Exo. 20.

Aug. de ciuit. Dei
et vniuers. lib.

malum. Cæcitas non est malum. Qui verò quod non erat, ut esset effecit, poterat & sic dimittere. Quidam dicunt hanc particulam, *ut*, non esse causam, sed euentus: ut illud, *In iudicium veni in hunc mundum, ut non videntes videant: & qui vident, cæci fiant.* Non enim venit, ut videntes fierent cæci, Et Paulus: Quia quod notum est dei, manifestum est illis, ut sint inexcusabiles. At non propterea manifestauit, ut priuarentur, sed ut consequerentur excusationem. Et alibi: Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Verum nō propterea subintravit, sed ut prohiberetur peccatum. Ecce his in locis euentus aduerbium, tāquam enim optimus quidam domus dispensator partim perfecit, partim imperfectū reliquit, ut per hæc de vniuerso incredulis rationem redderet: ita & deus tanquam domum quādam ruinam minantem, corpus nostrum conglutinat & perficit, manum aridam sanat, dissoluta membra corrobora- rat, claudos dirigit, leprosos mundat, ægrotos excitat, debilia cura confirmat, mortuos ad vitam reuocat, lippos oculos purificat, non habentibus largitur: quæ omnia cum naturalis sint imbecillitatis, meliora Christus efficiens suam indicat potestatem. Hanc autem particulam, *ut manifestetur gloria dei*, de se, non de patre dicit. Patris enim gloria manifesta erat. Nam cum limo formatum à deo hominem audissent, ideo Christus nunc oculum finxit. Si enim dixisset: Ego ex terra formavi hominem, arduum visum esset auditoribus, te autem ostensum iam negari non poterat. Quamobrem ipse in sputo, & puluere commixto, absconditam gloriam manifestauit: neque enim paruum erat, ut creaturæ opifex putaretur, Ab hoc enim & alia aggressus est, & à patre totum est creditum. Maioris namque fides, minus etiā confirmat. Vniuersæ enim creaturæ homo est præstantissimus, & intet membra nostra oculos: propterea non simplicitet, sed hoc modo oculos effinxit. Nam licet portione paruus sit, maximè tamen necessarius, ut inquit Paulus: Et si dixerit auris, non sum oculus, nō sum de corpore, num ideo non est de corpore? Quæcunque enim in nobis sunt, diuinæ sunt sapientiæ indicium: multo magis oculus qui totum corpus gubernat ac regit. Oculus ornat, non os tantum, sed totum corpus. Oculus lucerna est omnium membrorum. Quod enim sol mundo, hoc oculus corpori.

Extincto

Extincto sole omnia perduntur & perturbantur, ita amissis oculis, pedes inutiles sunt, & manus & animus. Corruptur enim cognitio, his deum cognouimus. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ sunt, intellecta conspiciuntur. Non enim corporis lucerna tantum oculus est, sed animæ potius. Quare ut in regio quodam loco, in altiore corporis parte sedem sortitus est, & cæteris præfertur sensibus. Hunc igitur formauit Christus, & ne materia eum nunc, neque in principio luto indignis arbitrareris: qui enim maiora, cum nihil essent, sine materia effecit, longè magis & hæc effecisset. Ut ergo intelligas non necessitatis causa hoc fecisse, sed esse eorum quæ in principio facta sunt opificem, illato luto inquit: *Vade & lauare.* Ut intelligas nihil mihi luto opus esse ad fingendos oculos, sed ut manifestetur in eo gloria mea. Quod autem de se dixerit. Ut manifestetur gloria dei: addidit, *Me oportet facere opera eius qui misit me.* Hoc est, manifestare meipsum, & facere eadem quæ pater. non similia, sed eadem: quod maioris est conuenientia, neque de his etiam, quæ vel minimum differunt dici potest. Quis ergo contradixerit, cum eadem quæ pater, operatus sit? Neque enim tantum finxit oculum, aut aperuit, sed visum largitus est: quod sanè argumentum est etiam animam inspiciendi, qua non operante, oculus etiam perfectus minimè videre potest. Quare & animæ vigorem, & membrum arteriis, nervis, venis, sanguine, & cæteris omnibus ex quibus corpus nostrum constat perfectum, largitus est. *Me oportet operari, dum dies est.* Quid hoc significat? quam habet consequentiam? Sanè magnum hoc est, *Donec dies est,* dum licet hominibus in me credere, dum hæc durat vita laborandum est? *Veni nunc.* Hoc est, futurum tempus. *Quando nemo potest operari.* Non dixit, quando non potero operari, sed, *nemo potest operari:* id est, quando non est amplius fides, neque labores, neque poenitentia. Quod enim opus fidem appellet, dicunt ei: Quid facimus, ut operemur opera dei? Responder, *Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem ille misit.* Quomodo ergo hoc opus nemo potest tunc operari? quoniam fides non est, sed velint nolint omnes acquiescent veritati. Verum ne quis ad ambitionem hæc referret, eorum gratia omnia facere proficetur, qui in hac tantum vita habent credendi potestatem,

Roma. I. 6

Supr. 6. d

& nusquam alibi quicquam sibi possunt proficere. Ideo neque accedentem ad se cæcum curauit. Nam quod curari mereretur, & si uidisset, credidisset, & procurrisset ad Iesum: neque si præsentem à quoquam audisset, accedere neglexisset, ex sequentibus constat, ex eius, videlicet, fortitudine, & fide. Poterat enim secum cogitare, & dicere. Quid hoc lutum fecit, & linit oculos meos & dixit: Vade, lauare, non potuit me prius curare, & inde ad Siloam mittere? Sæpenumero illic ine laui, & multa mecum, & nihil profeci. Si quid posset, coram ostendisset, quemadmodum & Naaman aduersus Helisæum dicebat. Iussus enim lauare se in Iordane non credidit, cū magna esset tunc Helisæi opinio. Cæcus autē non diffidit verbis Iesu, neque cōtradixit, neq; quicquam cogitauit huiusmodi, Quid lutum illinere oportuit? hoc potius cæcum redderet: Quis, vnquam hoc pacto curatus est? Nihil tale reputauit. Ecce fides firma & prompta. *Venit nox*, Quo indicat post crucem, impios sibi curæ futuros, & multos alliciendos. *Adhuc dies est*, post quem penitus eos abscindit, vt statim significauit. *Quandiu in mundo sum, lux sum mundo*. Quod & alio in loco dixit, Credite donec lux vobiscum est. Cur ergo Paulus, noctem præsentem vitam appellauit, Christus diem? idem dicit, non verbis sed sententia: inquit enim, Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Noctem præsentem vitam appellat, quoniam in tenebris versamur, vel propter eius ad diem illam comparationem. Christus autem noctem futurum tempus appellat, quoniam peccatores nihil operari poterunt. Nox à Paulo præsens vita appellatur, quia in tenebris sunt, qui in peccatis & incredulitate degunt. Quamobrem fideles alloquens, ait Nox præcessit, dies autem appropinquauit, ac si luce illa essent fruituri, & noctem, veterem vitam intellexit. Abiciamus, inquit, opera tenebrarum: Ecce quod illis noctem esse dixit: quare prosequitur, Vt in die honestè ambulemus vt lucem illam consequamur. Nam si huius sæculi lux tam pulchra est, considera qualis illa futura sit: quanto enim solaris lux, lucernæ lumen excedit, tanto, imò longè magis illa solarem, quod inde significauit: Sol obscurabitur, ad illius, videlicet splendoris comparationem, vt non appareat. Quod si in hac vita vt splendidas nobis domos, & salubres comparemus, magnam pecuniarum vim aedificando anxij consumimus

4. *Re. 5. c*
Luca. 4. c

Infr. 12. f
Rom. 13. d

Ibidem.

consumimus: considera qui nobis subeundi sint labores, ut clarissimam nobis in cœlis domum ædificemus, ubi lux illa ineffabilis. Hic enim & pugnae, & contentiones de terminis & parietibus, illic minimè, nulla inuidia, nullus luor, nulla de limitibus contentio: & hæc sine dubio relinquenda, illa perpetuo permansura sunt: hæc tempore consumitur, & multis subiecta est periculis, illa perpetuo manet: hanc pauper sibi comparare non potest, illam duobus potest obolis quivis emere, ut vidua illa. Quamobrem quam iam molestissimè fero, quod tot nobis bonis propositis deficiamus, animo deficiamus: & ut hic splendide habitemus, omnia facimus: ut autem in cœlo paruum vel comparemus: hospitium, nihil curamus, vel laboramus. Dic quæ sô, ubi hic domum habere velles, in deserto, an in aliquo paruo oppidulo? Non puto, sed in regibus & magnis ciuitatibus, & rerum copia, & maior nobilitas. Ego tibi talem ciuitatē propono, cuius opifex & author deus est, in qua domum minori quàm hic sumptu, minori labore cōdere arque ædificare poteris. Aedificent eam manus pauperum, hæc optima ædificatio, summa sapientia, sicut quàm hic facimus summa dementia. Etenim si quis te in Perfidæ visurum regionem illā, & mox reuerturum duceret, iubetque ut illic domum strueres: nonne eius amentiam reprehendere, ac si inutilem suaderet impensam? cur non idem in hoc mudo facis. quæ paulo post relinques? Sed filius relinquam, inquires: at illi paulo post te etiam sequentur, nonnuquam præcedent, itidem & eorum posterum, quod etiam te anxium reddet, cum hæredes tuos non diutius possessuros videas: Illic autem nulla huiusmodi suspitio, sed immutabilis & tibi, & nepotibus manet possessio, si eadem virtutem imitabuntur. Illam domum Christus ædificat, quo ædificante, non opus est aliū opificem accedere, neque ulterius laborare. Cū deus opus faciendū suscipit, quid amplius curandum? Ille necessaria colligit, ille opus erigit, neque hoc tantum mirandum, sed quod etiam satis, superque optimum & supra quam optare possis ædificium: construit quippe optimus opifex est, & maximè tuæ studet utilitati. Et si pauper es, & volueris hanc domum ædificare, nullam tibi pariet inuidiam: nemo enim inuidus illud domicilium intuetur, sed angeli tuis bonis lætantur, nemo illud contemnere poterit, nemo hoc morbo laborans illic habitat. Vici-

nos ibi sanctos, Paulum, Petrum, prophetas, martyres, angelorum, ceteros & archangelorum habebis. Quibus rationibus omnia nostra in pauperes conferamus, ut illa habitacula consequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LVI.

EX CAP. IX.

Hæc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex spuito, & linxit lutum super oculos eius. Qui

aliquam ex lectionibus utilitatem consequi volunt, nihil his prætermittendum est, propterea

scrutari iubemur scripturas. Multa enim quamvis in his facilia videantur, magnam tamen sententiarum profunditatem habent latentem. Considera propositum textum: *Hæc cum dixisset, expuit in terram.* Cur hoc?

Supra. 5. f. Vt manifestetur gloria dei. Et quia oportet me facere opera eius qui misit me. Non enim ab re quæ dixerat, reduxit nobis in memoriam Evangelista, & subdidit, expuisse: sed

ut verba sua operibus confirmasse ostenderet. Et cur non aqua, sed sputo usus est? Missurus enim erat in Siloam, ne

la interpretata quid ergo fonti adliberetur, sed ex ore eius virtutem processisse intelligeretur, qui illis oculos & sinxerit, & aperuerit *in spuito in terram*, hoc Evangelista significans inquit:

Et fecit lutum ex spuito. Inde ne ex terra eam processisse virtutem suspicaretur, lavare iussit. Propterea ut cæci fides pateret, & perfidiam Iudeorum argueret. Nam credibile erat

à pluribus abeuntem illis luto oculis visum, & re insolita omnium in se oculos conuertisse. Cum non facile esset creditu cæcum visum recuperasse multos viæ longitudine testes, & diligentiores spectatores rei insolentia comparat, ut

attentiores facti, iam non possent, an is esset dubitare. Præterea veteri legi se non repugnare ostendit, cum ad Siloam mittit. Neque illud erat suspicandum, an aquæ illius virtutis visum acceperit. Multi enim sæpe illic oculos lauerant,

nullam gratiam consequuti, sed tunc fuit virtus Christi, quæ id operata est: ideo interpretatus est Evangelista Siloam, quod est missus, ut intelligas illi Christum curatorem, ut Paulus inquit: Esbebant autem de spiritali consequente eos pre-

tra,

Siloa.

1. Co. 10. a

tra, petra autem erat Christus. Quemadmodū ergo Christus petra erat spiritalis, ita & Siloa erat spiritalis, Mihi autem videtur repētinaque efficaciam arcanum nobis significare mysterium. Quod nam? Admirabilem, & præter omnium spem apparitionem. Sed intueri cæci animum in omnibus parentem, præbuit os, nihil sollicitus an lutum resset, an sputum, & quid sibi Siloa opus esset, et si hoc, cur illo? Non cur lutum liniret super oculos, aut cur lauari præceperit, nihil tale reputauit: illud duntaxat curauit, ut pateret in omnibus imperanti, & in nullo perturbatus est. Quod si quis rogaret, quomodo abluto luto viderit, me modum nescire profiteor. & quid mirū si nescimus? Neque enim euangelista, neque ipse qui curatus est, norat: sed factum vidit, modum deprehendere non potuit, quod interrogatus respondit. *Lutum imposuit oculis meis & laui, & vidi.* Rationem ignorauit, licet sæpius interrogatus. *Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia mendiculus erat, dicebant: Nōne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant, quia hic est, Magnitudo rei ad incredulitatem trahebatur, licet tot modis essent ad credendum allesti.* Alij autem dicebant: *Nōne hic est qui sedebat, & mendicabat? Papæ quō dei descendit humanitas? Benignissime mendicōs curat.* Iudæis silentium imponit, quod non claros & generosos viros, non principes, sed obscuros etiam sua dignos providentia ducebat. Venerat enim ad omnium salutem; & ut in paralytico, ita in hoc factum est. Neque enim ille qui se curasset norat, neque hic: quod propter Christi discessum accidit, qui semper ad subueniendum indigentibus properabat, ut omnis signorum dubitatio tolleretur. Qui ergo eum non videbant, quomodo ad gratiam loquebantur? Sic confirmabant miracula: neque enim ostiatim hic cæcus mendicabat, sed sedebat ad tēpli ianuam. *Dubitantibus ergo omnibus de ipso, respondit: Ego sum.* Non puduit cæcitatē, neque populi furorem veritus est. Nihil dissimulauit beneficium prædicare. *Dicunt ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit eis: Ille homo, qui dicitur Iesus. Quid dicis? huiusmodi homo operatur? Sed nihil adhuc de eo magnum opinabatur. Fecit lutū, & unxit oculos meos.* Verax sane: non dixit vnde fecerit, quod non viderat, sensit autem vngi. *Et dixit mihi Vade ad natatorium Siloa.*

Et vnde nota Iesum locutum? Ex sermone quem ad discipulos habuerat. Rem testificatur, modum ignorat. Nam si in his quæ sensu & tactu percipiuntur, fides opus est, longe magis in his quæ videri non possunt. Et dixerunt ei, *Vbi est ille?* Clamantes iam contra ipsum, Intuere hic Christi humilitatem. Curatos dimittebat, quippe qui non gloriam, non populi plausum, non digito monstrari volebat. Et vide quoniam vere cæcus ad omnia respondet. Quærebant illi ipsum inuenire, vt eum ad sacerdotes adducerent, cum non inuenirent, illum ducunt vt melius interrogaretur: Ideo Euangelista sabbatum fuisse dicit, vt prauam eorum mentem ostendat, & cur Iesum quærerent, vt ansam aliquam haberent calumniandi miraculum propter legis transgressionem: & hoc constat quod statim, quomodo oculos ipsius aperuerit, interrogarunt. Et considera eorum verba. Non dicunt, quomodo vidisti: sed, *Quomodo aperuisti tibi oculos?* vt darent ei materiam opus illud calumniandi. Ille autem tanquam non ignarus rei, breuiter responder. Neque enim Iesu meminit, neque quod dixerit, Vade, lauare: sed tantum: *Lutum fecit, & imposuit super oculos meos, & laui & video.* ac si maximo in crimine Christum deprehendissent, ita mouentur: quasi dicerent, Ecce quæ Iesus operatur. Tū autem cæci constantiam intueri. Quod enim primum ab illis interrogatus dixerit veritatem, minime mirum est: nunc verò admirandum, quod perterritus neque negat, neque prioribus verbis contradicit. Quid Pharisei, vel alij potius? Adduxerunt eum tanquam negaturum sed contra euenit, manifestius quod nolebant intellexerunt, quod semper contingebat, vt a pertius in sequentibus ostēdemus. Quid Pharisei? *Quidam* (non omnes, sed pertinaciores) dicebant: *Hic homo nō est à deo, quia sabbatum non custodit.* Alij autem dicebant: *Quomodo potest homo peccator hæc signa facere?* Ecce quod signis alliciebatur. Nam qui à te miserat, vt adduceretur: audi quid nūc, etsi nō omnes, dicant. Etenim licet principes, gloriæ cupiditate in incredulitate persisterent, multi tamen crediderūt, quanuis non confiterentur: populus autē inglorius erat, vtpote, qui nihil in synagoga poterat, principes clariores difficiliter acquirerebant. Hos igitur principatus amor, illos metus continebat: quare inquit, Quomodo potestis credere, qui gloriam ab

nam ab hominibus accipitis? Et ipsi quidem qui iniuste interficere conabantur, dei se esse dicebant. Qui cecos curabat, eum ex deo esse non posse, eo quod sabbatum non seruasset, quod alij negant: quoniam peccator hæc signa facere non potest. Illi malignè omisso miraculo, quæ videbatur transgressio, adducunt in medium. Nō enim dicunt, in sabbato curat: *Sed sabbatū non custodit.* Hi infirmè subticent, probandum nanque erat non soluisse sabbatum. Ex signis tantum confirmant: neque immerito, adhuc hominem eum arbitrabantur. Quod si deum nossent, aliter eum excusare potuissent, quod videlicet sabbati dominus esset, & illud fecerit: sed nondum hoc sentiebant. Nemo tamen audebat sententiā suam palam facere, sed dubitabant, partim timore, partim ambitione. *Schisma ergo erat inter eos:* quod prius in populo ortum est, inde in principibus: & alij quidem bonum esse dicebant, negabant alij, quod deciperet turbam. Vides stultiores multitudine principes etiam se scindentes? Non tamen generosum quicquam præ se tulerunt, cum Phariseos instare intelligerent. Quod si omnino se scidissent, cognouissent fortassis veritatem: potest enim quis rectè scindi, idcirco inquit: Non veni mittere pacem in terram, sed gladium. Est & mala concordia, & discordia bona. Siquidem qui turrim ædificabant, concordēs erant in malo suo, inde etsi inuiti, ad bonum tamen dissenserunt. Et socij Chore malè conueniebant, ideo bene diuisi sunt. Et Iudas cum Iudæis prauè consensit: est ergo bona discordia, & concordia mala. Quamobrem ait: Si oculu tuus scandalizat te, erue eum: & si pes, abscinde. Quod si membrum malè coniunctum abscindendum est, nonne longè magis prauj amicj? Quare concordia non semper bona, sicut neque discordia mala. Dico hoc, vt malos fugiamus, sequamur bonos. Nam si membrum insanabile metu ne reliqua corrūpat incidimus, non quod illud negligamus, sed vt seruemus cætera: quanto magis in his qui malè nobis iuncti sunt, ita faciendum? Quod si eos meliores reddere possemus, & nobis non officeremus, omnia essent facienda: sin incorrigibiles sunt, & nos ledimus, abscindendi sunt à nobis. Sæpe enim hoc pacto magna proficiunt: vnde Paulus, Tollite malum de medio vestrum: quod vt eiiceretur, ita fecisti. Grauis etenim, grauis est con-

*concordia mala
discordia bona*

Mat. 10. 6

Gen. 11. 4

Num. 16

*Thom. 1. 6
Mat. 5. 5*

1. Cor. 5. 6

1. Cor. 15.

d.

Hier. 51. c

Hic est

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

Rom. 2. 6 d

uerfatio malorum, sed non tam citò contagium fequitur, aut detegitur, vt prauorum hominum malitia. Corrum-
punt enim bonos mores colloquia mala. Et propheta? Egre
 dimini ex medio eorum, & fegegimini. Nemo malum a-
 micum fibi conciliet. Nam fi perditos filios emancipamus,
 neque veremur naturã, neque eius leges, neque vllam ne-
 cefsitudinem: longè magis notos, & confuetudine deuin-
 ctos fugiemus, fi mali erunt. Quauis enim nullum inde
 nobis proueniat detrimentum, malas tamen fufpicionες vi-
 tare non poffumus: Alieni enim vitam noftram non per-
 ferutantur, fed à fociis & confuetudinibus iudicant. Hæc
 etiam nuptas & virgines hortor. Præuidentes, inquit, bo-
 na non modò in confpectu domini, fed & hominum. To-
 tis ergo viribus abnitamur, ne per nos scandalizetur p̃oxi-
 mus: Vita enim etfi rectiffima fit, fi alius erit ſcandalo, to-
tum amittit. Et quomodo poteſt recta vita ſcandalizare-
 Cùm peſſimorum confuetudo non bonam homini inurit
 opinionem: cùm enim freti, vel ficti cum malis conuerſa-
 mur, etſi nos non offendimus, alioſ tamen ſcandalizamus.
 Hæc viris, vxoribus, & virginibus dicta ſint, quorum con-
 ſciẽtia quę inde mala proueniant, diiudicet. Ego nihil ma-
 li ſuſpico, neque alius fortaſſe perfectiorum: ſi ſimplicior
 frater in tua offendatur perfectione, oportet eius conſule-
 re imbecillitati. Quod ſi ipſe nō offenditur, offendetur ta-
 men gentilis. Paulus autem iubet, vt ſimus ſine offenſio-
 ne & Iudæis & Græcis, & eccleſiæ dei. Ego nihil mali de
 virgine ſuſpico, diligo virginatē. Dilectio malum non
 exiſtimatur. Maximè hanc veſtram amo confuetudinem,
 neque poſſum abſurdum aliquid de ea cogitare. Sed quo-
 modo exrenis id perſuadebimus? Debemus eorum ratio-
 nem habere. Quamobrem ita res noſtras diſponamus, vt
 nemo infidelium, noſtra cauſa iuſtè poſſit offendi. Nam ſi-
 cut qui rectè viuunt, deum glorificant: ita qui prauè, pro-
 cliues ſunt ad blaſphemiam. Sed abſit, vt veſtrum aliquis
 ſit eiufmodi: verum ita luceant opera veſtra, vt glorifice-
 tur pater veſter qui eſt in cœlis: & noſ eius gloria perſe-
 mur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per
 quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritu ſancto, in
 ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA

HOMILIA LVII.

EX CAP. IX.

Icunt ergo ceco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculo: tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudaei. Scripturae non simpliciter, neque temere, sed quum diligetissime legenda sunt, ne quis scrupulus

oboriatur: etenim non immerito hoc in loco quispiam dubitaret, cur quum dixerint, Hic homo à deo non est, quia sabbatum non custodit: inde eum interrogarint, *Tu quid dicis de illo, qui aperuit tibi oculos, & non, qui soluit sabbatum?* At excusationem pro accusatione posuerunt. Quid ergo dicendum? Non sunt hi qui dicebant, Hic non est à deo, sed qui dissentiebant, dicentes: Homo peccator non potest haec signa facere. Quum ergo magis vellent illis silentium imponere, ne Christum defendere viderentur, eum qui eius virtutem in se expertuserat, in medium adducit, & interrogant. Tu autem intueri pauperis sapientiam, quæ cæcos superauit. Cōfessus est prophetam esse, neque prauum Iudæorum iudicium ipsum perterrere potuit, quum dicerent: Quomodo potest esse hic à deo, qui sabbatum non custodit? *Et non crediderunt Iudaei quod cecus fuisset, & vidisset, donec vocauerunt parentes eius, qui viderat.* Tu autem considera quot modis miraculum tegere & abolere conantur. Verum huiusmodi est veritatis natura, vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur, & quo magis obregitur, eo clarior euadit: aliter non esset hoc creditum miraculum, quod perinde ac si omnes id prædicare conati essent, & Christi studiosissimi fuissent, ita claruit. Etenim eum etiam postmodum calumniari tentarunt, dicentes: Quomodo aperuit tibi oculos? quasi dicerent, nunquid magis aliqua? Quod alibi quum sanandi modum intelligere nequiuissent, calumniati sunt, in Beelzebub principe demoniorum eiecit dæmonia: hic ad sabbati solutionem confugiunt, & quod peccator est. Atqui quum superius eum interficere, & opera eius arguere tentarent, audet eos interrogauit, Quis ex vobis arguet me de peccato? & nemo respondit, nemo eum blasphemiae arguit, quum se sine peccato profiteretur. Quod si in aliquo argui potuisset, minimè tacuissent. Nam qui dicentem se ante Abraham esse, lapidibus petierunt, & à deo

Matt. 12.

L4. 11b

Supra. 8.f

non esse, & se à deo esse gloriati sunt, quum essent homicidæ, & tot miracula facientem, deo cōtrarium, & sabbatum non custodire obiecerunt: si vel umbram aliquam criminandi habuissent, non sanè tacuissent. Quod si propterea peccatorem vocant, quoniam sabbatum solvere videretur, frivolum profectò hoc crimen, & multam eorum arguit temeritatem. Quamobrem his distracti rationibus impudentius quiddam aggrediuntur: *Non crediderunt* (inquit) *quod cæcus fuisset & vidisset.* Quomodo ergo accusabant: quod sabbatum non custodire? Certè tanquam credentes. Nōne multitudini & vicinis qui eum cognoscebant credidistis: sed ut dixi, mendacium etsi oppugnare veritatem videatur, scriptum tamen detegit, & veritatem reddit clariorem, ut in presentia contigit. Ne quis enim diceret, nihil certi vicinos, & qui eum viderant attulisse, sed fuisse assimilem, aduocāt parentes, & inuiti miraculum verum confirmarunt. Nam parentes maximè eum norant, & cū eum perterrere nō possent, quin audenter acceptum publicaret beneficiū, per parentes infirmare miraculum arbitrati sunt. Et vide interrogationis prauitatem, aduocatis in mediū parentibus, ut metum incuterent, vebemētia quadam & indignatione interrogant, *Hic est filius vester?* Et non dicunt qui cæcus fuerat, sed, *quem vos dicitis, quia cæcus natus est,* ac si malè facerent, & opera Christi confirmarent. O scelestos, & plus quàm scelestos, & quisnam pater ita de filio mentiri optaret, tantum non dicentes, quem vos cæcum fecistis, imò & vbiq; cæcum prædicastis, quomodo nunc videt? O dementiam vestra hæc malignitas, vestrum commentum. Dupliciter ergo ad negandam eos impellere conantur, dicēdo: *Et quem dicitis, & quomodo videt?* De tribus itaque parentes interrogati, an filius eorum esset, si cæcus fuisset, & quomodo videt. Duo tantum confitentur, tertium se nescire dicunt, ut magis veritas probaretur, ut nemo præter ipsum curatum, & maximè ad id testandum idoneum, rem ipsam confiteretur. Et quonam modo ad gratiam locuti essent parentes, qui eorum quæ norant, aliqua conticebant propter metum ludzorum. Quid ergo dicunt? *Quod hic est filius noster scimus: & quod cæcus natus sit: quomodo autem nunc videat, aut quis aperuerit eius oculos, nos nescimus.* Ipse autem habet, ipsum interrogate, ipse de se respondebat. Dignum fide ducunt ad sui

ad sui excusationem, non est puer, neque desipit, potest de seipso testimonium perhibere: hoc autem dicebant propter metum Iudæorum. Ecce quomodo iterum euangelista eorum mentem, sententiâque exponit. Hæc dico, quia quum *Supr. 5. c* superius dixerunt, quod æqualem se deo faceret, quod si ea nō Christi, sed Iudæorum fuisset sententia, addidisset sanè Euangelista ita Iudæos intellexisse. Quum ergo parantes rursum ad sanatum eos remisissent, iterum inclamât, & palam atque impudenter. Non quidem dicūt, nega Christum te sanasse, sed pietatis vmbra id tentant. *Da, inquit, gloriam deo.* Nam si parentibus dixissent, Negate filium vestrum esse, & cæcum natum, perquam ridiculum fuisset: itidem si huic negare suasisset, manifesta fuisset impudentia: quare non sic dicunt, sed alia aggrediuntur via, *Da gloriam deo, confitere nihil Christum in te operatum.* *Nos scimus quia hic homo peccator est.* Quare ergo ipsum nō reprehendistis, quum diceret, Quis me arguet de peccato? Vnde eum scitis peccatorem? & quum ille non dedisset, & obuiam Christo factus, nō propterea reperiens est, sed rogauit eum Christus: *Credis in filium dei?* vt intelligas ita dari gloriam deo. Quod si non esset æqualis patri, non esset æqualis gloria: sed quum idem qui patrem honorat, bonoret & filiū, meritò non arguitur cæcus. Quum ergo expectarent Iudæi, vt parentes miraculum negarent, nihil tale dixerūt. Cum verò nihil se ex eo consecutos vident, iam peccatorem esse calumniantur. Respondet ille: *Si peccator est, nescior: vnum scio, quod quum cæcus essem, nunc video.* Nūquid timuit cæcus minime. Et quomodo qui propheta m asseuerat, nunc dicit: Si peccator est, nescio? Non ita sibi persuadebat, neque suis verbis pugnâdo eum à criminibus, neque propter acceptū beneficium excusandum, sed à re ipsa testimonium afferendum lātius ducit. Nam si post multa verba dicente eo, quod nisi esset dei cultor, non potuisset bze signa facere: ita indignati sunt, vt dicerent: *In peccatū natus es totus, & tu doces nos?* Si hoc à principio dixisset, in quam prorupissent insaniam? Si peccator est, nescio: quasi dicat, nihil de hoc in præsentia dico, nihil pronuncio: illud quidem manifestè noui, & affirmare possum, si peccator esset nō hæc faceret. Quibus verbis neque se, neque testimonium suum suspectura reddidit, quod ad gratiam loqueretur, sed rem ipsam testi-

ficaretur. Neque enim efficere poterant, quin miraculum fecerit: illi autem iterum ad priora reuertuntur, modumque curationis diligentius percontantur, more canum venatione sibi proposita, nunc huc, nunc illuc discurrentes, & ad eundem redeuntes locum, ut assidua percussione eum ad suam trahant voluntate: & aiunt, *Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?* Ille confundens eos, acrius iam inuehitur: donec enim miraculum disquire & iudicari oportuit, verecundius locutus est: quum autem planè patuit, bona causa fretus, eos audacter aggreditur, aitque: *Dixi vobis semel, & me non audistis quid amplius vultis audire?* Considera mendici aduersus scribas & Phariseos fiduciam: tam valida est veritas, tam imbecille mendacium: illa enim etiam imbecilles corroborat, & claros reddit, hoc etiam fortes deprimit atque debilitat: quasi dicat mendicus, Verbis meis non attendistis, ideo nihil amplius dicam, neque respondeo cum me sæpius frustra interrogaueritis: neque ut rem sciatis, velitis audire, sed ut audita calumniemini. Nunquid & vos vultis discipuli eius fieri? Iam se discipulis adnumerat: hoc enim significat, Nunquid & vos? Los præterea arguit, & vituperat, & merito sane. Cū enim intelligeret hoc eos maxime lædere, ita locutus est: indicium sane fidentis animi, & ad superna euolantis, & illorum contemnentis insaniam. Ad hæc eius maximam ostendit dignitatem, cui maxime fidit, & quod quem admirari & collere deberent, eū contumelia afficiunt, ille tamen non afficitur, sed quod ipsi ad contumeliam faciunt, honoris loco accipit. Tu discipulus illius inquit, sis, nos autem Mosi sumus discipuli. Sed non sequitur, non enim Mosi, Nec Christi estis. Si Mosi essetis, essetis & Christi. Idcirco superius inquit Christus: Si crederetis Mosi, crederetis & mihi, de me enim ille scripsit. Cū enim ad hos semper sermones confugerent: Nos scimus, quod Mosi locutus est deus. Cuius testimonio? Maiorum autem nostrorum. sed nonne maioris authoritatis est, qui hæc per signa confirmat, quā maiores vestri? nam à deo venit, & cœlestia loquitur. Et non dixerunt, Nos audiuius, quod Mosi locutus est deus: sed scimus. Et audita vos Iudæi scire assueueratis, visā autem auditis minora arbitramini. Atqui illa quidem minimè scitis, sed audistis: hæc non audistis, sed scitis. Cæcus autem. In hoc enim, inquit, est mirabile, quod vos nescitis unde sit. Et talia signa facit, quum non homo insi-

gnis

gnis apud vos, neque clarus, neque gloriosus hæc possit: ut sit ubique manifestum deum esse, neque villo humano eger auxilio. *Scimus autem, quod deus peccatores non exaudit.* Cum enim antea dixissent: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere, eorum innuitur sententiæ, & eadem verba commemorat. Opinio mea, inquit, & vestra consentit, in ea permansere. Et intueri viri prudentiam. Semper in ore habet miraculum, quod cum capere non posset, ab eo rationatur. Vides illa verba, Si peccator est nescio, non esse dubitantis? Absit, norat enim non esse peccatorem. Ecce nunc tempori quomodo respondet. *Scimus quod deus peccatores non exaudit: sed si quis dei cultor est, & voluntatem eius facit.* Vbi non modo eum à peccatis absoluit, sed acceptissimum deo, & omnia dei opera facientem demonstrat. Nam cum se Iudæi dei cultores dixissent, ideo addidit, *& voluntatem eius facit*: quasi dicat, non satis est Deum cognoscere. Inde miraculum extollit, *A seculo non est auditum, quod aperuit quis oculos cæci nati.* Si ergo confitemini deum non exaudire peccatores, & hic signum fecit, quale nemo unquam alius collat omnia virtute allecutum, quæ humanam longè exuperat. Ad quem Iudæi: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Donec eum negaturum sperarunt, dignum cui crederent existimarunt, & semel atque iterum eum vocarunt. Quod si ei non credendum ducebaris, cur aduocastis? cur iterum interrogastis? Cum vera locutus est, & ideo maxima erat admiratione obseruandus, tunc accusant. Quid autem signat, *In peccatis natus es totus?* Exprobrant ei cæcitatem: ac si dicant, A prima ætate in peccatis es: quasi ideo fuisset cæcus, quod non sequebatur: quem consolatus Christus ait: *In iudicium ego veni in hunc mundum, ut non videntes, videant: & qui vident, cæci fiant.* In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et quid dixerat nunquid suam sententiam attulerat, & non potius communem, cum inquit: *Scimus quod deus peccatores non exaudit? Et elecerunt eum foras.* Ecce veritatis præconem, quomodo sapientiæ non impedit paupertas. Vides quod audiuit à principio, & quod pertulit, & quomodo verbis & operibus testatus est? Hæc scripta sunt ad imitationem nostram. Nam si is qui Christum non viderat, ante eius hortationem tantum confirmatus est, ut in conspectu totius populi homicidæ, furentis, insani, &

*hortatur ut fide
Christum conf.*

eius voce Christum damnare cupientis, nec assensus sit, nec acquieverit, sed perquam fidenter eorum os obstruxerit: & expelli maluerit, quam subdicere veritatem: quanto magis nos, qui tandiu in fide viximus, qui per fidem tot miracula intuiti sumus, qui maiora quam ille accepimus beneficia, qui interioribus oculis arcana mysteria conspiciamus? Nos igitur in tantum vocatos honorem, incredibilem pro Christo fiduciam præ nobis ferre oportet, contra eos qui aliquid accusare & loqui aduersus Christianos moluntur: eorum linguæ cohibendæ sunt, neque temere eis parcendum. Hoc autem facere poterimus, si confidemus, si scripturis operam dabimus, neque eas audire neglexerimus. Nam si quis attationem huc ingressus adhibuerit, etiam sine domestica lectione, annuo spatio satis proficere poterit. Neque enim hodie vnum, cras aliud legimus, sed semper idem. Veruntamen nonnulli tam misere affecti sunt, ut diutius audiendone nomina quidem librorum intelligant, nec pudet, nec verentur tam negligenter in dei concionem ingredi. Quod si citharædus, vel saltator vel mimus aliquis adscenâ aduocaret ciuitatem, omnes frequenter concurrerent, & admoniti gratias haberent, in quo spectaculo diei dimidium consumunt, nulli alij negotio vacantes: deo autem nos per prophetas & apostolos alloquente, oscitamus, desidemus, hallucinamur, & plurimum fasudimus, quate io forum egredimur: in hyeme verò cum pluuia, & lutum impediret, domi sedemus, aut in theatris sine recto, quo à pluuia defendamur. Maxima pars imbre, vento, frigore, luto, viæ longitudine contempta, insani persisterunt, nulla eos causa domi continet, nulla quin ad spectacula frequentes cõfluant, prohibet, huc sub tectum sine frigoris & pluuiæ iniuria, ad animæ suæ salutem nemo ea alacritate concurrat. Sunt ne hæc toleranda? Ideo in illis apprimè edocti, in necessariis quam puerili imperitiores sumus. Quod si quis te aut aurigam, aut saltatorem vocaret, contumeliam id duceres, eamque pro viribus propulsares: ire autem ad eorum spectacula nõ recusas, & cuius artis nomen fugis, eam fere omnem, prosequeris: cuius autem & nomen & res, hoc est, esse & vocari Christianus profiteris, quidnam sit, non intelligis. Quid hac dementia peius? Hæc frequenter vobis dicere statui, veruntamen veritus sum, ne frustra, & sine fructu mihi odium

odium comparem. Video enim non iuuenes tantum, sed & senes iuſanire, quorum gratia maiorem in modū erubeſco, cum video virum canicie venerabilem, eam labefactantem & filium ſecum trahentem. Quid hoc magis ridiculum? quid indignius? filius à patre impudentiam diſcit, Mordent hæc vos verba? hoc & ego volo. Verba vos mœrore afficiant, vt per opéra à turpitudine liberemini. Sunt enim nonnulli multos his frigidioreſ, quos illorum nō pudet, ſed pro re multa verba faciunt: quos ſi rogaueris quis Amos ſit, quis Abdias, quot prophetæ: quid reſpondeant, neſciunt: de equis, aurigis, ſophiſtis, rhetoribus, quā vis reddant rationem. Inde quæ hinc iactura, quod detrimentum ſequatur, interrogant. Propterea ingemiſco, quoniam quod ſit damnum, quod malum non intelligitis. Dedit tibi vitam deus, vt ſe coleres: tu eā incaluſum & inutiliter conſumis. Quæriſ, quod ſi damnum? Si vel parum argenti amiſeris, id omnino damnum appellas: ſin totos dies in diaboli operibus conſumpſeris, nihil omiſſiſſe opinariſ. Opus eſt in ſacrificiis, & precibus vitam omnem impendere: tu ad clamores, perturbationes, obſcœna verba, contentiones, intempetiſtiuas voluptates, magicas, in tuum conuerſis detrimeturum: & cum hæc cōmiſeris, quod damnum acceperis, interrogas: neque intelligis omnia potius amittenda, quā tempus. Aurum amittiſ, poterit recuperari: amiſſum tēpus diſſiciliter. Breue nobis in præſenti vita præſtatur, quo niſi in neceſſariis, utamur, quid illuc migrantes faciemus? Dic quæſo, ſi cui filiorū tuorū præciperes, vt aliquam arrem diſceret, ille autem vel domi, vel alibi tempus fruſtra cōtereret, poſſetne apud magiſtrum excuſari? Nōne diceret, convenimus, tempus ſta-tuiſti? Si tibi non curæ eſt, vt apud me arti incumbat filius, quomodo eum erudiciuſ? Hæc & vobis dicēda ſunt. Nam exiget à nobis deus rationem. Vobis, inquit, tempus dedi vt pietatem, vt rectē vivendi artem erudiremini, cur incaluſum & inutiliter hoc tempus conſumpſiſtiſ? Cur præceptorem frequenter nō petiſtiſ, neque doctrinæ vacatiſ? Quod autem doctrina ſit dei cultus, audi prophetam cum inquit: Venite filij audite me, timorem domini docebo vos. Et iterum: Beatus vir quem tu erudieris domine, & in lege tua docueris. Cum verò tempus inutiliter conſumpſiſti, quam habebis excuſationem? Et qua gratia nobis breue tempus

Pſal. 33. c

Ibid. 21.

*sat eos qui in
i. m. p. o. r. a. u. e.
l. e. t. e. r.*
præscripsit deus? O stultitiâ, ô insipientiam, pro quo maxi-
me gratiæ habendæ sunt, quod labores nobis, & sudores
minuit, quod requiem nobis & æternitatem largitur, id &
reprehendis, & molesto fers animo. Sed nescio quomodo
in tam longum sermonem venimus, qui iam finem deside-
rat. Nostræ nauque imbecillitati & miseriæ tribuendum est,
quod longiusculam fastidimus orationem: in spectaculis
autem à meridie ad noctem immorati, cum funabulis do-
mum reuertimur. Sed ne semper vos accusemus, hoc nobis
impendite beneficium, vt aliis omisis omnibus, his incum-
batis. Vestro enim lucro & nos lucrabimur gaudium, lati-
tiam, laudem præterea & remunerationem. Omne autem
lucrum vestrum erit, quod tam stultè ante hac saltationibus
dediti, propter timorem dei & honorationem nostrâ, vos
morbo illo liberaueritis, & vinculis soluis, ad deum festi-
naueritis. Neque illic tantum mercedem, verum etiam in
hac vita, veram consequimini voluptatem. Eiusmodi nan-
que virtus est, vt cū futuro præmio in præsentī quoque vi-
tā nobis iuuatissimā suggerat. Pareamus ergo scripturæ
diuinæ præceptis, vt in præsentibus & futuris fruamur bo-
nis, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per
quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in
cula seculorum, Amen.

HOMILIA LVIII.

EX CAP. IX.

*er. Coris. l. u.
ia. p. r. o. f. e. s. s. i. o.*
Tandem Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum
inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filiū dei? Re-
spondit ille, & dixit, Quis est domine vt credam
in eum? Qui propter veritatem & Christi cō-
fessione malo & contumelia aliqua afficiun-
tur, hi maximè à deo honorantur. Vt enim qui propter deū
pecunias dispergit, is maximè eas inuenit: & qui odit animā
suam: is vel imprimis amat, ita contumelia affectus propter
deum, is plurimum honoratur à deo: quod cæco vsu venit.
Eiectus est è templo à Iudæis, & à templi domino, inuentus
est. A pestifero cōcilio liberatus, salutiferū est fontem con-
secutus. Contemptus à contemptoribus Christi, ab angelo-
rum rege honoratus est. Hæc sunt veritatis præmia, ita. &
nos dispersis his rebus, & pecuniis nostris, illac fidèter pro-
ficiscemur

fcefcemur. Si hic inopi largiemur, quiefcemus in coelis. Si
 propter deū nobis maledicetur, & in hac & futura vita lau-
 dabimur. Eiectum ē templo inuenit Chriftus, quem Euan-
 gelifta hac gratia veniffe fignificat. Et cōfidera quibus eum
 præmiis remunerat, fummo omnium bonorum. Se enim ei
 notum fecit, à quo prius ignorabatur, eumq; difcipulis fuis
 annumerauit. Et intueri illius diligentiam: dicente enim Ie-
 fu: *Tu credis in filium dei?* refpondet, *Domine quis eft*, Nondū
 enim ipfum viderat quāuis fanatus: antea nāque cæcus fue-
 rat, fanatus ad Iudæos adductus eft, vt enim muneratius
 athletam victoria infignem & coronatū, ita hunc Iefus acci-
 pit. *Tu credis* (inquit) *in filium dei?* Quid hoc? Poft tantam
 cum Iudæis controuerfiam, poft tot verba & contentiones
 an credat interrogat: non quod eius ignoraret animum, fed
 vt notum aliis faceret, & eius fe fidem plurimū facere demō-
 ftraret. Cōtumelia me tantus populus affecit, inquit, fed ni-
 hil impendo, fides tua mihi curæ eft. Pluris enim faciendus
eft vnus, qui domini facit voluntatem, quam multi trāfgref-
fores. *Tu credis in filium dei?* ac fi prælens quæ dixerat, acce-
 piffet, rogat, & fui concitat defiderium. Neque primū ait,
 crede, fed interrogauit. Quid ille? *Et quis eft domine*, vt cre-
 dam in eum? Defiderantis & valde inquirentis animæ ver-
 bum, pro qua tanta locutus eft ignorat, vt veritatis amato-
 rem eum intelligas. Dicit ei: *Et vidifti eum*, & qui loquitur
 tecum, ille eft. Non dixit, ego fum: fed remiffius adhuc, &
 vidifti eum. Dubium verbum, ideo manifeflius fubdit *Qui*
loquitur tecum, ille eft. At ille ait: *Credo domine*: & proci-
 dens adorauit eum. Neque dixit ego fum qui te curaui: qui dixi
 tibi, Vade, lauare in Siloa: fed his omnibus omiffis, inquit:
Credis in filium dei? ille affectum fuum cueftigio adoran-
 do prætulit, quod pauci curati fecerunt, vt leprofi illi, & a-
 lij: hoc pacto diuinam eius virtutem demonftrauit, ne quis
 verbo tenus dixiffet arbitrari poffit. Eo autem adorante, in-
 quit Iefus: *In iudicium ego veni in mundum, vt non videntes,*
videant: & qui vident, cæci fiant. Hoc & Paulus inquit:
 Quid ergo dicemus, quod gentes non fequentes iuftitiam,
 acceperunt iuftitiam: iuftitiam autem ex fide Iefu: Iſraēl au-
 tem fequens legem iuftitiæ, in legem iuftitiæ nō venerunt.
 His verbis, *in iudicium veni*: magis illum in fide cōfirmat &
 qui aderant excitauit: hoc eft, Pharifæos qui fequebantur in

Luc. 17. d

Rom. 9. g

iudicium, id est in maius supplicium: ostendens qui se tanquam peccatorem dānarent, dānatos esse, hoc in loco duos visus, & duas meminit cæcitates: & quæ sensu, & quæ in intellectu percipiuntur. Tum quidā ex Phariseis siquebantur: *Nunquid & nos cæci sumus?* Vt in alio loco, Nemini serui-
mus vnquam, & ex fornicatione nati non sumus: ita his sensibilibus tantum insistebāt, & huius pudebat cæcitatē. Ido ostendens melius fuisse eis cæcos esse, quā videre, inquit, *Si cæci essetis, non haberetis peccatum*. Quum cæcitatem ignominiam putarent in eos inuehitur, quod propterea magis puniētur. Ita semper humani animi elationem comprimit, & ad magnorum & mirabiliorum erigit cognitionem. Nūc vos videre dicitis, vt antea deum vestrum esse dicebatis, sed non videtis, ita quod sibi laudi arbitrabantur, id supplicio fore ostendit. Et à priori quidem cæcitate cæcum natum curauit, nunc de Iudæorum disputat cæcitate. Ne enim dicerent, non propter suam cæcitatem, ad eum non accedere, sed deceptiorem vitare, huc omnem refert disputationem. At non simpliciter Euāgelista inquit audisse hæc Phari-
sæos, qui cum eo erant, & dixisse, Nunquid & nos cæci sumus? Sed vt tibi in memoriam reducar, hos illos esse qui antea Christum oppugnabant, & lapidibus impetebant. Sunt enim quidam in superficie quidem sectatores, qui facile in contrariam mutantur sententiam: vnde ergo non deceptorem, sed pastorem probat, adducendo vtriusque iudicia, & sic, eis rei veritatem inquirēdam relinquit. Et primum quis deceptor & fur sit, demonstrat inquit: *Amen amen dico vobis, qui non ingreditur per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro*. Ecce latronis signa primum palam non ingreditur, neque audet, inde non per scripturarū testimonium, quod per ostiū significat. Hic & qui fuerunt, & qui futuri sunt notat, & Antichristū & falsos Christos, & Iudam, & Theudam, & alios huiusmodi. Merito autem ostium scripturas appellat, quoniam nos ad deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt, ipsæ oues faciunt, ipsæ custodiunt, neque lupos irrumperere permittunt. Tanquam enim ostium firmissimum hæreticos arcent, & in tuto constituūt, neque nos, modò velimus, aberrare vnquam sinent. Et nisi hoc ostiū in frangamus, nunquam nos inimici nostri poterūt expugnare, per hoc ostium & pastores, & alij omnes

nes ingrediemur, in ouile autē, hoc est, ad oues & earum curam. Qui enim sacra non vitur scriptura, sed *ascendit aliunde* id est, non concessa via, *is fur est*. Ecce cum patre conuenientiam, cum scripturas in medium proferat. Ideo Iudæis dicebat, Scrutamini scripturas. Et Moſen, & prophetas omnes adducit in testimoniū. Omnes inquit, qui audiūt ex prophetis, venient ad me. Et si credideretis mihi hic idem per translationem ponit, Hac autem particula. *Ascendit aliunde* & scribas significat qui cum docerent, & facienda præciperent, ipsi legem transgrediebantur, quod ipse exprobrauit dicens: Nemo vestrum facit legē. Et recte inquit, *ascendit*, & non ingreditur, nam furis est sepem vel parietem ascendere, & cum periculo omnia moliri, Ecce quo pacto descripsit latronem. Considera pastoris signa. *Qui ingreditur per ostiū, hic est pastor ouium, huic ostiarius aperit, & vocem eius oues audiūt. Et proprias oues cum emisit, ante eas vadit.* Hæc pastoris est & furis differentia. Videamus quo pacto sequentia conueniant: *Huic* (inquit) *ostiarius aperit.* Mansit in translatione vt significantius loqueretur. Quod si ad verba parabolam vis accommodare, nihil prohibet hoc in loco per ostiarium Moſen significari, cui eloquia dei credita sunt, cuius vocem oues audiunt. *Et proprias vocat neminatum.* Cum enim frequenter eum deceptorem vocarent, idq; ex incredulitate sua confirmarent, dicentes: Quis principium credidit in eum: non ex ipsorum pertinacia se, sed illos deceptores putandos: quod sibi non crederēt, & merito ab ouium numero expellendos ostendit. Nam si pastoris est per solitum ingredi ostium, ipse per hoc ingressus est, & omnes secuti poterunt oues esse: qui inde se auerterunt non ipsos pastor, sed ipsi se ab ouium numero abdicarunt. Quod autem se ostium appellarit, nemo perturbetur: siquidem & pastorem se, & ouem dicit, & variè suam prædicat dispensationē. Quando nos patri offert, ostium: quum nostri curam gerit, pastorem se profitetur. Nēve vt ipsum patri tantum offerre nos putes, etiam se pastorem dicit. *Et oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat, & educit eas, & ipse ante eas vadit.* At contrarium pastores faciunt, sequuntur non præcedunt, sed vt se omnium ad veritatem inueniendam ducere ostēdat, cōtrarium pastoribus morem seruat: quæadmodum cū oues per orbē dimisit, non extra, sed in medio luporum

Supra. 5. f

Ibidem. g

Supra. 7. c

Ibidem. g

misit. Longe enim admirabilior ars nostra pastoralis est. Vi-
 detur autē & cæcus hoc in loco significari, quē ē medio Iu-
 dæorum vocauit, & audiuit vocē eius, & cognouit. *Alium*
ones non sequuntur, quoniam eius vocē nesciunt. Siue de Theu-
 dæ & Iudæ assertoribus hic loquatur. Omnes, inquit, qui in
 eos credunt, dispersi sunt: siue de futuris qui à pseudo-chri-
 stis decipiendi erant. Et ne dicerent ipsum vnum illorum
 esse, plurimum se ab illis diuersum ostendit, & primū à do-
 ctrina scripturarum quibus eos adducit, illi aliunde: inde ab
 ouium obedientia, quæ omnes ipsi non viuenti tantum, sed
 & mortuo paruerunt, illos quā primum dimiserūt. Præ-
 terea quod non paruum est, illi tanquam tyranni per sedi-
 tionem omnia faciebant, à qua suspicione tantū hic aberat,
 vt cum vellent ipsum regem facere, recusaret: & cum roga-
 rent, an liceret cēsum dari Cæsari, asserri præciperet, vt nu-
 mista cognosceret. Adhuc ipse pro ouium salute venit, vt
 vitam haberent, & abundantius haberent: illi etiam præsen-
 ti vitæ priuarunt, qui etiam tradiderunt sibi commissos, &
 fugarunt. Hic à deo generose perstitit, vt animam traderet:
 illi inuiti coacti, fugientes quæ passi sunt pertulerunt, hic
 sponte omnia subiunt. *Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi au-*
tem non cognouerunt quid loqueretur eis. Et qua gratia obscu-
 rius locutus est? Vt attentiores redderes: quod mox exponit
 inquit, *Ego sum ostium: per me si quis introierit, saluabitur,*
& ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Hoc est, se-
 curus erit & liber. Pascua autem & pabulum, ouium pote-
 statē atque libertatē signat, hoc est, nemo inde eū expellit:
 quod & Apostolis vsu venit, qui audenter ingressi sunt, &
 egressi, tanquā vniuersi orbis domini, & à nemine eiici po-
 tuerunt. *Omnes quotquot ante me venerunt, fures sunt & latro-*
nes sed non audierunt eos aues. Non de prophetis hoc intelli-
 gendū, vt aiūt hæretici: illos enim audierūt, & per eos Chri-
 sto crediderunt, sed de Theuda & Iuda, & aliis seditionis. Il-
 lud præterea verbū, *non audierunt*, in ouīū laudē dictum est
 quod contra esset, si prophetas non audissent, fuissent enim
 maximē reprehendendi. *Fur non venit, nisi vt furetur, & ma-*
ctet & perdat. Vt tunc vsu venit, siquidem omnes mactati
 sunt & deperditi. *Ego autem veni, vt vitam habeāt, & abun-*
dantius habeant. Et quid quæso, vita abundantiū? Regnū cœ-
 lorū, sed adhuc vitæ nomine tanquā eis noto contentus est.

Ego sum

Act. 3. f

Supr. 6. g
Mat. 12. b

Ego sum pastor bonus. Hic iam passionem insinuat, quod pro mūdi salute moriturus est, neque inuitus. Inde iterum ad pastoris & mercennarij parabolam venit. *Bonus enim pastor animam suam ponit pro ouibus: mercennarius autē, qui non est pastor, cuius non sunt oues propria, videt lupum venientē, & dimittit oues, & fugit, & venit lupus, & rapit eas.* Hic suam paternę æquiparat potestati. Siquidē pastor ipse est, & cuius propriae sunt oues. Intrueris altiorē in parabolę sensum, *Infr. 18. b* ubi obscurius loquitur, neque auditoribus causam calumniandi prębet. Quid ergo hic facit mercennarius? *Videt lupum venientem, & dimittit oues, & lupus venit, & rapit eas.* *I. Pet. 5. b* Hoc illi faciebant, Ipse contrā. Etenim cū cōprehensus est, inquit: Sinite hos abire, vt impleretur sermo, quia nemo ex ipsis perit. Hoc in loco potest & spiritalis lupus intelligi, quem non sinit vt oues auferat. Hic nō modo lupus, sed & leo est. Nam aduersarius noster diabolus, inquit, tāquam leo rugiens, circuit quęrens quem deuoret, hic idem & serpens & draco, ambulabit enim super serpētes & scorpiones. Quare vos hortor dilectissimi, sub pastoris nostri custodia in pascuis maneamus. Manebimus autem si vocem eius audierimus, si ei parebimus, si alienum non sequemur. Et quę nam vox est? Beati pauperes, beati mundo corde, beati misericordes. Hoc pacto sub pastore manebimus, & lupus ingredi non poterit, & si ingrederetur, detrimentum acciperet, pastorem nanque ad eō nos amantem habemus: vt animā suam pro nobis traderet. Cū enim & possit & amet, quid impedit ne liberemur? Nihil sane, nisi nosmet ipsi deficiamus, quod quomodo accidat, audi ipsum dicentem, Non potestis duobus dominis seruire, deo & mammonæ: cui si seruiemus, grauissimę subiiciemur tyrannidi. Omni enim tyranno grauior est pecuniarum cupiditas, Nullam enim voluptatem habet, sed curas, inuidiam, infidias, odia, calumnias, & innumera virtutis impedimenta: desidiam, luxuriam, auaritiam, ebrietatem, quę liberos penitus in seruitutem redigunt, & numularis peiores efficiunt: & non hominum tantum, sed grauissimorum affectuum & morborum animę seruos. Hic multa audet, quę nequē deo, neque hominibus placent, veritus ne quis hanc sibi auferat seruitutem. O amarum seruitium, ô diabolicam potestatem. Hic omnium affectuum molestissimus

est, cum tantis malis deuincti gaudemus & catenas libenter amplectimur, & tenebrarum carcerem habitantes, in lucem prodire nolumus: sed malis inhaeremus, malis oblectamur. Quare de nobis minime sperandum est, ut resipiscamus, qui peiori quam qui metalla effodiunt, conditione sumus. Misere enim sine ulla mercedis spe laboramus. Et quod grauius est, si quis nos a captiuitate liberare vellet, non pateremur, sed ægre ferremus, & indignaremur: in hoc nihil ab insanis differentes in aliis tamen tanto miseres quod nolumus ab insania liberari. Nūquid propterea in hunc mundum venisti? num propterea homo factus es, ut æs & aurum accumules? Non ideo te ad suam finxit deus imaginem, sed ut sibi placeas, ut futura bona consequaris, ut cum angelis psallas. Quid hanc reuicis cognationem? Quid inhonestum te, & ignobilem, hac soluta necessitudine reddis? necessitudinem dico spiritalem. Fame ille tabescit, tu copia rumpe-
 ris: frater nudo corpore oberrat, tu vestes vestibus addis, quæ tinea consumuntur, & quanto satius foret, ut his egenorum corpora tegerentur, quæ si hoc pacto consumerentur, illa te cura absoluerent, & futuram tibi vitam largirentur. Quod si non placet, consumptas tandem confer in pauperes, qui recte eas norunt excutere, etenim Christi corpus, quoniā arca honorabilius est & securius, quippe quod non tantum illas custodit, & incorruptas conseruat, sed pulchriores efficit. Arca nonnunquam cum vestibus direpta magno te afficit damno: quæ pauperibus damus custodienda, neque morte amittentur, neque seris aut vestibus indigent, non seruorum vigilia, nulla huiusmodi cautione, omnibus insidiis libera sunt, & custodia reponuntur, ut credibile est, quæ commendantur in cælis. Nulli enim malicie locus ille peruius est. His nos monitionibus ouinquam cessamus, neque vos vnquam paretis, causa quod pusilli sumus animi & terrenis inhiamus, & deorsum trahimur: immo absit, ut vos omnes damnem, tanquam incurabiliter ægrotetis. Nam si diuitiis ebrii his admonitionibus aures obstruunt, saltem attendere poterunt. Et quid hæc ad pauperes, inquires? neque enim aurum habent, neque tot vestimenta, sed panem tantum, & aquam frigidam. Sed & duos obolos, & pedes ut visitare possint infirmos, linguam etiam ut sermone consolentur vulneratum: domum præterea vel tegetem,

getem, vt hospitem accipiant, habent. Non enim innumera talenta à pauperibus, sed diuitibus exigimus. Quod si ad pauperum ostium dominus noster venerit, obolum ab eo accipere hoc modo non pudebit, sed maiora quam à multitudine accepisse profitebitur: Quot hic adstantium illo tempore fuisse optaret, quo Christus in carne terram peragrauis, vt cum eo versati essent, & conuixissent? Ecce nunc hoc nobis magis licet vocare eum ad prandium, possumus & cum eo viuere, & magis proficere. Eorum nanque qui cum eo vivebant nonnulli perierunt, vt Iudas & huiusmodi, eorum autem qui eum in domum suam aduocant, & domum & mensam communicant, vnusquisque maximè laudabitur, & gratiæ his habebuntur. Venite, inquit, benedicti patris mei, possidere præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: peregrinus eram, & suscepistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Quamobrem, vt audire hoc mereamur, vestiamus nudum, colligamus hospitem, cibum demus esurienti, sitiienti potum, infirmos, & carcere deuinctos visitemus: vt spe bona, veniam consequamur peccatorum, & illorum bonorum quæ omnem sensum excedunt fiamus participes: quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium, in secula seculorum, Amen.

Mat. i. c.

Mat. 25. c.

HOMILIA XIX.

EX CAP. X.

*E*go sum pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me mea. Sicut novit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ovis meis. Magnū quiddā dilectissimi, magnum, inquit, est ecclesiæ prælatio, & quæ multa indiget sapietia, & fortitudine: qualem

Christus proposuit: vt nunquā oves deseramus, vt lupo generosè resistamus. Hæc em̄ inter pastorem est, & mercenarii differetia. Alter propriæ, contempnis ouibus, alter sua cōtempta, ouium semper salutem inuigilat. Pastoris ergo exemplo deceptores duos meminit, furē mactantem & rapientem oves, & mercenarium permittentem, neque defendentem

Pastoris
mercenarii
differetia.

commiffas. Per illum Theudam & eius assertores, per hunc Iudæorum magistros signat, qui nullam curam commiffis ouibus adhibebant, quod superiori tempore Ezechiel his verbis infectatus est: Vt pastoribus Ifraël, nōne pascabant femetipfos? nōne greges pascuntur à postoribus? sed illi contrarium faciebant, quod maximæ malitiæ genus est, pluribus tationibus: idcirco inquit, Neque quod abiectum erat, reducebant, neque quod perierat, querebant: neque confectum alligabant, neque infirmum consolidabant: quoniam se, non gregeem pascébāt. Idem & Paulus significat: Omnes quæ sua sunt quærunt nō quæ Christi Iesu. Et iterum: Nemo quod suum est quærat, sed proximi vnusquisque. Verum ab vtroque dissidet Christus, cum illis qui in peccatis erant, diceret propterea venisse, vt vitam haberēt, & abundantius haberent: his autem qui oues à lupis rapī negligebant, se propter eas animam ponere, ne oues perirēt. Nam quum Iudæi ipsum interimere vellent, non propterea destitit à doctrina, neque credentes tradidit, sed perstitit & pertulit mortem, ideo frequēter inquit: *Ego sum pastor bonus.* Quæ cum nullo niti testimonio viderētur, quod enim poneret animam suam, nō multum post re mōstratum est: quod autem vitam haberent, & abundantius haberent, post huius vitæ migrationem futurum erat, alterum ab altero cōfirmat. Hoc est, quia dat animam, quod det etiam vitam: quod & Paulus dicebat, Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem filij eius; multo magis reconciliati, salui erimus. Et iterum: Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Sed qua gratia nunc quoque eum non accusant, vt superius: Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum. Quoniam sæpenumero eos filere coegerat, & à signis, maiorem de se opinionē concitarat. Inde ne quis ad illam particulam, *Et oues vocem eius audiunt, & sequuntur eum:* diceret, quid ad non credentes? audi quid addit: *Et cognosco oues meas, & cognoscunt me mea.* Quod & Paulus his verbis significauit: Non expulit deus populū suum quem prædestinauit. Et Moses, Cognouit deus qui erant sui. hoc est, quos prædestinauit, Ne autem similiter & cognoscere, & cognosci crederes: *Cognosco, inquit, oues meas, & cognos-*
cent me

Ez. 34.
4.

Philip. 2. c
1. Cor. 10.
c.

Rom. 5. b

Ibid. 8. f

Supr. 5. c
c. 9. b

Rom. 11. 2.
Timo. 2. c

scunt me mea, non tamen equaliter. Aequalis est patris & filij cognitio, ut inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quod nisi sensisset, cur ita dixisset? Quum enim nonnunquam multitudinē se connumerasset, & non more hominis cognoscere putaretur, inquit: *Sicut nouit me pater, & ego cognosco patrem*. Tam certo ipsum scio, ut ipse me. Propterea inquit: Nemo cognoscit filium, nisi pater: & patrem, nisi filius: discretam quādam cognitionem indicās, qualē nemo alius habet. *Ego pono animum meam*. Hoc frequenter dicit, ut omnis deceptionis tollatur suspicio. Nam & Apostolus quum se verum magistrum ostenderet, & falsos cōfundere apostolos vellet, pericula & mortes adduxit in medium. In plagis supra modum: in mortibus frequēter. Dicendo enim, *Lux sum & vita*: superbiam apud stultos arguere videbatur, velle autem mori, nullam inuidiam, nullū liuorem concipiebat. Propterea hoc in loco, non dicunt eū de se testimonium perhibere, & verum non esse: hoc autem verbo multam curam atque diligentiam indicat. *Etenim alias oues habeo* (inquit) *que nō sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere*. Ecce iterum hoc verbum, oportet: non necessitatis esse, sed futuri omnino significatiuum: quasi dicat, quid admiramini, si me hęc secuturę, & vocē meam auditurę sunt? cū & alias mēsequi, & vocem meam audire videritis, tūc maiorem in modum admirabimini. Neque te perturbet quod dicit, *Que non sunt ex hoc ouili*. Differentia enim in lege duntaxat, ut inquit Paulus. Neque circumcisio aliquid valet, neque pręputium. *Et illas oportet me adducere*. 1. Cor. 7. d
 Vtrosque dispersos & mixtos, neque habentes pastore, hos & Ca. 5. a
 videt atque illos, nondum bono adueniente pastore. Inde futuram eorum cognationem prędicit. *Et erit vnum ouile*. Quod iterum Paulus his verbis significauit: Ut duos cōdat in semetipso in vnum nouum hominem. *Propterea me diligit pater, quia ego animum meum pono, ut iterum accipiam eam*. Et quid hoc verbo humiliter: Siquidē propter nos dominus noster amāduS est, quoniā pro nobis moritur. Quid igitur, dic quęso, superiora tēpora nō amauit, sed nunc amare incepit, & nos primū eius amorē cōciliauimus? Quid hoc sibi vult? Cū alienū eum à patre, & deceptorē esse, & in detrimentū & iacturā venisse dicerent, ait: Si nihil aliud, vel hoc saltē mihi persuadet, ut vos diligā, qđ eo quo me amore vos

Luc. 10. d

2. Co. 11. e

Supra. 8.

Co. 14. b

1. Cor. 7. d

Co. 5. a

pater prosequitur, & hac gratia pro vobis morior. Præterea & illud intendit, quod non inuitus moritur. Neque enim fuisset charitatis officium, & quod ea maximè est patris sententia. Quod si tanquam homo hoc loquitur, noli admirari. Szpc numero enim causam exposuimus, idem repetere & molestum est, & superfluum. *Ego pono animam meam, vt iterum sumam eam: & nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Cùm voluissent aliquando eum interimere, indicat, nisi ipse vellet, incassum eos laborare, & à primo secundum confirmat, à morte videlicet resurrectionem: hoc enim admirandum est. Siquidem vtrūque nouum fuit, & præter communem consuetudinem. Attendamus ergo diligenter. *Potestatem habeo* (inquit) *ponendi animam meam.* Et quis non habet hanc potestatem? Quisque enim potest se interimere: sed non ita intelligitur. Quomodo ergo? Sic habeo ponendi potestatem, vt nemo me inuito id facere possit: quod non contingit nobis, nos tantū interimere nosmetipsos possumus: sed si in latronum insidias incideremus, non habemus liberam faciendi quod volumus potestatem, velimus nolimus, nos interficiunt. Christus autē etiā insidiis circumuentus, sui iuriserat moriendi, necne. Et cum dixisset, *Nemo tollit eam à me: addidit. Potestatem habeo ponendi eam:* hoc est, ego solus habeo hanc potestatem, quæ vobis nō est. Etenim alij multi, vitæ nostræ sunt domini: quod à principio non dixit, neque enim creditum esset, sed cū à re ipsa testimoniū confirmarit, quum multis circumuētus insidiis cōprehendi non potuerit: sapius enim ex eorū manibus elapsus est, tunc inquit: *Nemo tollit eam à me.* Quod si verū, & illud sequetur, sponte ad hoc venisse, per quod & aliud confirmatur, quodocunque voluerit vitam sumere, posse. Nā si ita mori humanas vires excedit, non est reliquū dubitandū. Quod enim solus esset, vitā ponendi dominus, etiam sumendi in sua esse potestate ostēdit. Ecce quomodo à priori secundum confirmat, & à morte indubitatam ostēdit resurrectionem. Hoc præceptū accepi à patre. Quodnam: Mori pro mūdo. Prius ergo accepit, inde paruit. Prius quid esset faciendū intelligitur: & quis non expers rationis hoc dixerit? Sed quemadmodū superius dicēdo, Propterea me diligit spontaneam indicauit voluntatē, & contrariam

amouit

amouit suspicionē: ita hoc in loco præceptum à patre se accepisse dicens, oīhil aliud ostendit, quàm idem patri videri, quod ipse facit: nec postmodum eum crucifixum putarent derelictum à patre atque traditum, né e exprobrarent, quæ tamen exprobrauerunt. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Et si filius dei es, descende de cruce. Neque propterea descendit, quoniam filius est dei. Inde ne audiendo mandatum eum à patre accepisse, id à se alienum esse existimates prosequitur: Pastor bonus animā suā ponit pro ouibus suis. Hinc suas oues, & quicquid rectè factū est suum opus esse, & præcepto non indigere ostendens: Quod si indigeret, quomodo à seipso ponere dixisset? Qui à seipso ponit, præceptio non indiget: & causā cur faciat affert, quod scilicet pastor sit, & bonus pastor. Bonus autē pastor ad ouium custodiam hortatore non indiget. Quod si in hominibus vsuuenit, multo magis in deo. Ideo Paulus inquit, quod seipsum exinaniiuit. Nihil autem aliud hoc in loco præceptum signat, quàm cum patre cōcordiam. Quod si humiliter & humanè locutus est, auditorum imbecillitati tribuendū. *Dissentio itaque facta est inter Iudæos. propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, & insauit, quid eū auditis? Alij dicebant, Hæc verba non sunt dæmonii habentis? Nunquid dæmonium habens potest cæcorum oculos aperire? Quum enim supra hominem, neque secūdum communem consuetudinem loquatur, dæmonium habere dicebāt: & quater hoc iam nomine eum appellarunt: siquidem superius etiam dixerunt, Dæmonium habes, quis te querit interficere? Et iterum. Nōne bene dicimus, quoniam Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Et hoc in loco, Dæmonium habet, & insauit, quid eum auditis? Imò & sæpius ea verba dixisse vel inde cōstat, cum inquit, Nōne bene dicimus, quia dæmonium habes? Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? Quam à verbis eos conuincere nōn possent, ab operibus eum dæmonium non habere demonstrāt. Imò ne à verbis quoque. Nam si verba vobis persuadere non possunt, opera reueramini. Quod si dæmonium habentis non sunt, sed supra humanam virtutem, cōstat diuinæ cuiusdam esse potentie. Ecce syllogismus. Quod supra hominem operetur, inde cōstat quod inquit, dæmo-*

*Mat. 27. c**Phil. 2. c**Supr. 7. c
Ibid. 8. f*

nium habere. Quod dæmonium non habeat, ex operibus manifestat. At quæ in præsentia nihil dicit. Iam enim superius se dæmonium non habere respōderat, nunc autem minime. Siquidē cum re ostendisset qualis esset, de cætero conticet. Neque enim digni erāt quibus respōderetur, qui dæmonium habere dicerent, ex his quibus eum admirari, & deum omnes arbitrari debebant. Et quid opus erat, vt amplius à Christo arguerentur, quam inuicem ipsi dissiderēt, & se reprehenderent? Ideo nullum verbum fecit, & omnia æquo animo tulit. Neque hæc tātum gratia, sed vt nos erudiret māsuetudinem & patiēciam. Hunc nos imitemur: neque enim tantum conticui, verum etiam iterum adest, & interrogatus respondet, & suam indicat prouidentiam: & dæmoniacus & insanus appellatus, quibus innumera contulerat beneficia, non semel aut iterum, sed sæpenumero, non modo nō vlus est, neque remisit beneficia, sed pro his animam suam posuit, & crucifixus patrē pro his rogauit, Hæc nobis imitanda sunt. Hoc pacto Christi erimus discipuli, si māsueti erimus, & mitis ingenij. Vnde autem tales erimus? Si nostra frequenter peccata reputabimus; si lugebimus, si flebimus. Neque enim anima tanti doloris particeps irritari, atque irasci patitur; vbi fletus, ira esse non potest: vbi dolor & cōtritio, longē omnis abit irritatio. Mens enim dolore perclusa non astudet elationi, sed amarē ingemiscit, amarior flet. Scimus nōnullos ridere quæ dicimus, quos ego flere non desino: fletus enim hoc tempus est, plantūsque & lamentationū. Multa & verbis, & re peccamus: qui autem ita peccat, in gehennam & ardentem, & igneum fluuium recipitur, & quod omniū grauissimum est, regnum cælorum amittit. His igitur minis, etiā risu, & delictis dissolueris, & domi tuo irato & mināte nihil curas, nihil veretis, ne tibi ipsi suppliciu asciscas? Nō audis quod quotidie clamatur, Esuriētem me vidistis, & non dedistis mihi manducare: sitientem, & non dedistis mihi bibere. Discedite in ignem paratum diabolo & angelis eius. Hoc singulis minatur diebus. Sed cibum dedi, inquires. Quando & quoties? Decem & viginti dies: sed per totam vitam egenos pascas oportet. Nam & virgines oleum habebant, sed non sufficit eis ad salutem, etenim ipse accenderunt lampades, exclusæ tamen sunt à sponso, & meritò sanè: si uerunt enim vt ante
sponsū

Luc. 23. c

Mat. 25. d

Ibidem a

sponsi aduentu extinguerentur. Propterea multo nobis
olco, multa liberalitate opus est. Audi prophetam: Mife- *Pfal. 50. a*
rere mei deus secundum magnam misericordiam tuam.
Ita & nos propinquorum misereri oportet, secundum mi-
sericordiam magnam. Quales enim erimus erga proxi-
mos nostros, talem dominum in nos experiemur. Sed quæ-
nam magna est misericordia? Quando non ex his quæ su-
perfluunt nobis, sed ex his quibus indigemus, egenis da-
mus. Quod si superfluum exhibendo, parum nobis spe-
randum est: quid nobis erit? Quo confugere, ubi salutem
inuenire poterimus, si virgines post tot & tantos labores
nihil profecerunt? Quis sibi fidet, cum audierit formido-
losa & horrenda illa iudicis verba, dicentis, atque expro-
brantis: Esuriui, & non dedistis mihi manducare? Quan-
diu, inquit, non fecistis vni de his minimis, neque mihi fe-
cistis. Neque de discipulis hoc tantum, aut solitariam vi-
tam agentibus, sed de omnibus fidelibus intelligitur, qui
siue seruus sit, siue in foro mendicet, si in deum credide-
rit, meritò fouendus, & complectendus est. Si nudum, esu-
rientemque despexerimus, hæc audiemus verba: nec iniu-
ria. Quid enim graue quid molestum postulat? quid nõ fa-
cillimum? Non, inquit, infirmus eram, & non me sustenta-
stis: sed non visitastis: neque, in carcere eram, neque eduxi-
stis: sed non venistis ad me. Quanto ergo faciliora nobis
præcipiuntur, tanto his contéptis grauius puniemur. Quid
enim leuius, quàm captiuos visitare? quid facilius? Cũ enim
hos ligatos pannis, illos & squalore obritos, alios laboribus
confectos, alios fame, & ad pedes canum more accuren-
tes, alios perosso latere, alios ex fore ligatos adduci tota
die mendicando, ne necessarium quidem victum inuenien-
tes, vesperi verò à custodibus tam malè & crudeliter acce-
ptos videris, etiam si lapideus esses, humanior efficereris: &
si vel perditissimus esses, humanas in alienis malis calami-
tates reputando, mouereris. Subuenit tibi tremendus ille
dies, & futura supplicia. Hæc animo voluntas & frequen-
ter agitans, & cupiditatem omnem, & voluptatem, & secu-
larium omnium amorem dubio procul abicies, & omni
portu tranquilliori animo fruetis: de iudicio cogitabis, cum
tant opere prouidendum, curandum, formidandum sit ab *Rom. 13. a*
hominibus, longè magis à deo intelligere. Nulla potestas

est, nisi à deo: qui ergo tanta principibus ordinanda committit, multo magis ipse exequetur. Quod nisi hic nos timor contineret, omnia sanè perirent. Cum enim in tantorum suppliciorum metu multi malitiam complectuntur: qui hæc cogitabit, & ad eleemosynam promptior erit, longè maiori quàm qui spectaculis adsunt, fruetur voluptate. Illi nanque libidine incenduntur, cum aduolantes in scena mulieres vident, & innumera inde accipiunt vulnera, non secus ac iactatum ventis mare perturbati. Oberret enim eorum oculus, oris figura, ornatus, verba, incessus, & cetera quæ antea viderat, quæ omnia eorum animum expugnant: qui verò ad hoc nostro redeunt spectaculo, nihil tale patiuntur, sed in summa quiete & tranquillitate versantur: compungit nanque animū ligatorū & calamitosum aspectus, & omnē extinguit ignem atque cupiditatem. Et si scortum vel lasciuior mulier obuia fiet ex carcere exeunte, nihil eum mouebit. Tanquam enim iam simplicitatē quandam edoctus, eius retribus & impudico non decipietur aspectu, præpositi iudicii formidine: quare qui omne deliciarum genus contempnit dicebat, Bonum ire in domum luctus, quàm in domum risus. Et qui in hac vita tantam præ se feret virtutē, illic maiorem in modum laudabitur. Nolimus ergo hoc opus contemnere: licet enim nihil posimus eis conferre, neque cibum, neque argentum dare. consolari tamen, & bono animo esse, hortari, & aliis multis opem ferre, nobis licebit. Affabimur captiuos, custodes mansuetiores reddemus, & siue parum, siue multum, proficiemus tamen. Quod si dixeris, neque bonos illic neque mansuetos esse, sed homicidas, fures, adulteros, incontinentes & alios perditos homines. Etiam hinc necessariam mihi causam, vt eo te conferas, ostendis. Non enim bonis miseri, malos autem punire, sed in omnes ostendere humanitatem iubemur. Estote, inquit, similes patri vestro, qui est in cælis, qui oriri facit solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Noli ergo alienos acrius insectari nève sis asperior iudex, sed humanus & placabilis. Etenim si nos neque fures sumus, neque adulteri, in aliis tamen peccamus, pro quibus magnis sumus suppliciis obnoxij. Siquidem fratrem non unquam satuum appellamus quod nobis gehenna parat: & mulieres impudicis oculis conspiciamus, quod adulterium ipsum arguit.

Ecd. 7.4

Matt. 5.2

guit: & quod grauissimum est: indigne mysteria participamus quod reos nos facit corporis & sanguinis Christi. Nolumus ergo aliorum opera molestius inuestigare, sed nostra, & ita humaniores reddemur. Præterea & illud dicendum est, quod & in carcere boni & mansueti viri, & instar totius ciuitatis nonnunquam reperimus. Nam & cum Ioseph in carcere multi fuerunt mali, quos omnes iustus ille curauit, & quis esset ignorabatur: & cum totius Aegypti instar esset, erat tamen in custodia incognitus. Ita & hoc tempore multos bonos deuinctos existimandum est, quauis non cognoscantur: qui si tibi curæ erūt, ac si omnes boni fuerint, mercedem accipies. Quod si ne fuerit, hinc quoque multum præmium consequeris. Nam dominus tuus non cum iustis tantum cōuersatus est, immundos haud reuit: sed & Chanaanitam quā benignissime accepit, & Samaritanam, & immundam & scelestam mulierem, & meretricem (quod ei à Iudæis exprobatum est) & suscepit & curauit, & pedes suos mulieris immundæ lachrymis aspergi passus est, ut nos erudiat humanæ peccatores accipiendos: hæc maxima humanitas est. Quid dicis latrones & fures carcerem habitare? Dic quæso, in ciuitate omnes iusti sunt? Nonne multi etiam peiores, & impudētius rapientes? Illi enim etiam nihil aliud deserta saltem & tenebras petunt, & clam depredantur: hi autē omni abiecta persona, aperta fronte violant, rapiant, vim inferūt. Difficile enim est purum hominem inuenire. Quod si non aurum rapimus, si non innumera terræ iugera occupamus: quandam tamen fallaciam & furtum in minoribus, & quæ possumus exercemus. Nam cum in commerciis & emendis rebus debitum non reddere, aut aliquid subtrahere cōtendimus: nonne latrocinium, furtum, rapinam facimus? Neque te excusaueris, quod donum, aut seruum non aufers. Non enim ablatorum copia, sed rapientium voluntate, iniustitia metienda est. Iustum namque & iniustum, in magnis & paruis rebus eandem vim habent: & ita tam furem appello, qui aurum suscipit, quā qui in emendis rebus iusto precio vēdentem defraudat: & qui alienū parietem effodit, quē qui iniuste causæ fauet, & aliquid à proximo aufert. Nolumus ergo rebus nostris omissis, alienarum iudices fieri. Neque dum humanitatis tēpus est, malitiam prosequamur, sed cognita priore vita, mansueti tandem & benigni

Gene. 39.

Or 40.

- Ad Tit.* 3. *a* efficiamur, Quæ enim nostra vita fuit, audi Paulū: Eramus enim & nos aliquando insipientes, increduli, errantes, serui-
Ephe. 2. a uientes desiderus, & voluptatibus variis, in malitia & inui-
 diagentes, odibiles, inuicem odientes. Et iterum: Eramus enim natura filij iræ: sed deus cū nos tanquam carcere & ca-
 tenis grauissimis deuinctos videret, ad carcerem venire non
 erubuit, vt nos dissolueret, & innumeris dignos supplicis,
 nō modo eduxit, sed in regnum suum adduxit, & cælo cla-
 riores reddidit, vt exinde nobis eadem pro viribus facien-
Infr. 13. b da relinqueret. Inquit enim discipulis: Si ego laui pedes ve-
 stros dominus & magister, & vos debetis alter alterius laua-
 re pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum
 ego feci vobis ita & vos faciatis. Neque hæc in lauādis pe-
 dibus tātum lex scribitur, sed in aliis, quæ nobis proposuit.
 Homicida est in carcere? Verum nos benefaciendo nō pos-
 sumus accusari. Fur est & adulter? sed nos non malitia, sed
 calamitati miseremur. Sepenumero, vt dixi, illic vnus inue-
 niatur multorum instar, & si frequēter eo te contuleris, ali-
Gen. 18. a quid inde cōsequeris emolumentī. Quemadmodum enim
Hebr. Abraham quicumque ad se venerāt hospitatus, angelos tan-
 dem hospitio accipere meritus est: ita & nos magnos viros
 conueniemus, si frequentius eo accedemus. Quod si quid
 admiratione dignum dicendum est, nō tanta laude dignum
 qui maguū hospitio accipit, quā qui paruum & miserum.
 Illius enim fortuna non parua materia est, vt humaniter ac-
 cipiatur: abiectus autē & miser vnicum portum habet, mi-
 serentis oleum, itaque in hoc purior humanitas ostenditur.
 Et qui in clarum & cōspicuum virum liberalis est, nonnun-
 quam hominū ostentationi inseruit: qui in abiectum & in-
 cognitum, solius diuinī præcepti gratia mouetur. Quare si
 quē accipimus, claudos, cæcosque accipere iubemur: si eleem-
 osynam facimus, vilibus & miseris est facienda. Quandiu
Mat. 25. d enim, inquit, fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis. Cū
 ergo illic reconditum thesaurum intelligatis, eo frequenter
 conueniamus, illuc studium nostrum conferatur, & specta-
 culorum curam in hanc conuertamus. Et si nihil aliud habes
 quod eis afferas, saltem consolare. Neque enim tantum qui
 pascit, sed & qui visitat, ab eo remuneratur. Nam cum in-
 gressus pauidum & trepidum animum spe aliqua cōfirma-
 ueris, hortando, consolando, opem ferendo, aliquid polli-
 citando,

citando, & ita patientiam docueris, non parvam hinc con-
 queris utilitatem, extra multis delictis affluētes, te ita loquē-
 tem ridebūt, calamitosi autem confirmati attente tuis vaca-
 bunt admonitionibus, te laudabunt, & meliores euadēr.
 Nam & Paulum prædicantem Iudæi nonnunquam derise-
 runt, deinceps autem summa attentione audiebant. Nihil
 enim adeo ad sapientiam animum præparat, vt calamitas &
 tentatio, vt afflictiones, cum nos minimè fugiat, quid illis
 miseris, quid boni nobis impendimus. Frequenter eis ad-
 mixti & fori consuetudines, & intempestuas occupationes
 allic consumamus, vt & eos lucremur, & nos lætitia afficia-
 mus, & ad glorificandum deum parati, sempiterna bona cō-
 sequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Chri-
 sti, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui
 sancto, in sæcula seculorum, Amen.

HOMILIA LX.

EX CAP. X.

*Facta autem encœnia in Hierosolymis, & hyems
 erat. Et ambulabat Iesus in tēplo in porticu So-
 lomnis. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dice-
 bant ei: Quousque animā nostrā perdis? Omnis
 quidē virius bona est: maximè autem man-
 suetudo & clementia: hæc nos homines indicat, hæc nos an-
 gelis æquiparat. Idcirco Christus frequenter de hac multa
 verba facit, cum mansuetos nos & clementes esse iubet, ne-
 que verbis tantū, sed & re, nunc alapas perferens, nunc ma-
 ledictis, nunc insidiis petitus tolerat. Qui enim dæmoniacū
 & Samaritanum Christum appellarunt, & interficere sæpe
 tentarunt, hi nunc circundederunt eum, & interrogarunt.
 Tu es Christus? Neq; eos post tales insidias repulit, sed mul-
 ta mansuete respondet. Sed necessarium est altius hunc ser-
 monē repetere. *Facta sunt, (inquit) encœnia in Hierosolymis
 & hyems erat.* Magnus hic dies festus, & solēnis, quo vide-
 licet templum fabricatum fuerat, cum redierunt ē diutur-
 na Perfidis captiuitate. Hunc agebant maxima cum diligen-
 tia, hoc die affuit Christus solennitati. Iam enim appropin-
 quante passione, frequenter in Iudæam veniebat. Circunde-
 derunt ergo eum Iudæi, & dicebant: *Quousque animam no-
 stram perdis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Non respōdit,*

Supra. 8. f

Quid à me quæritis, quem dæmonium habere & insanum, Samaritanum deo cōtrarium, deceptorem existimatis, & nuper me de meipso testimoniū perhibēte, testimoniū meum non esse verum dixistis? Cur igitur me interrogatis, & vultis à me discere, cuius respicitis testimoniū? Nihil tale dixit quanuis eorum mentē intelligeret. Nam cū eum circūderint, & dixerint: *Quousque animam nostram perdis?* charitate quadam & discendi desiderio dictum videbatur, animus autem corruptuserat & subdolus. Nam cū opera insimulari non possent, verbis quærebant eum capere, aliter quàm superius interrogando, sic ansam aliquā captantes. Ideo dicebant: *Dic nobis.* At qui sæpenumero dixit. Nam & Samaritanæ Ego inquit, sum, qui locor tecum. Et ceteros: Vidisti eum, & qui loquitur tecū, ille est. Necnon & his quāuis aliis verbis. Nam si recte advertere voluissent, ex verbis quoque ipsum confiteri debuissent. Nam operibus sæpenumero ostēdit. Sed considera eorū prauitatem, cum verbis erudiuntur, dicunt: *Quod signum ostendis?* cum autem operibus eius virtus demonstratur, dicunt: *Si tu es Christi, dic nobis palam.* Sic operibus clamantibus, ad verba: verbis autem, ad opera confugiunt, & contrariis semper insistant. Nā quod discendi gratia non interrogarent, finis indicio est. quem enim tantæ authoritatis arbitrabātur, ut ipsius esset de se testimonio credendum, pauca locutum statim lapidibus imperunt. Unde constat, & quod eum circūdederint & percontarētur, à prauo animo provenisse. Modus vero interrogandi, magnum eorum odium indicat; *Dic nobis palam.* Nōne palā omnia loquebatur: Nōne solennitatibus semper aderat? Ideo blandioribus verbis vti sunt. *Quousque animam nostrā perdis?* ut iterū aliquam calumniandi ansam inueniāt. Quod autem hac, & non discendi gratia interrogent, non hic tantum, sed multis in locis perspicuum est: ut cum rogarunt an liceret censum dari Cæsari, & an lapidanda esset adultera: & cum de ea quæ septē viros habuisse deprehensa erat percontati sunt, in quibus non discendi studium, sed maleuolā mentem præ se rulerunt, & tunc eos reprehēdit. Quid me, inquit, tentatis hypocritæ: ut cordis secreta se cognoscere demonstraret: hic minime, ut non semper fraudulentos arguendos, sed mansuete & benigne in multis tolerādos erudiret. Nam quod stultum esset operibus ipsum prædicantibus

Supra. 8. c

Supr. 4. c

Supr. 9. g

Supra. 2. c

Mat. 22. c

Supra. 8. 4

Mat. 22. c

tibus verborum querere testimonium, audi quomodo eis responderet quum superflue eos, & non ut discerent interrogare, tum certiore verbis, hoc est operum vocem protulisse significans. *Sape enim (inquit) dixi vobis, & non creditis mihi. Opera que ego facio in nomine patris mei, illa testimonium perhibent de me.* Quod perfidi illi aliquando inuicē dicebāt, *Supra. 9. c.* Non potest homo peccator hæc signa facere. Et irerūt: Non *Supra. 3. c.* potest dæmonium, cæcorum oculos aperire. Et, Nemo potest talia signa facere, nisi sit cum eo deus. Et videntes signa quæ faciebat, dicebant: Nunquid hic est Christus? Alij autem dicebant: Quando venerit Christus, nū poterit plura signa facere, quàm hic fecit? Hi autem cum ei credere velle, solo verbo simularent, dicentes: Quod signum ostendis nobis, ut videamus & credamus tibi? Cum operibus nō credidissent reprehendit Christus eorum malitiā inquitens: *Supra. 2. c.* Si operibus non creditis, quomodo verbis credetis. Quare superflua interrogatio. *Hic inf. g.* *Sed dixi vobis (inquit) & non creditis mihi: quia non estis de omnibus meis.* Ego enim officium pastoris feci, si vos me non sequimini, nōne eo accidir, quod oues meæ non estis? *Oues meæ, (inquit) vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Quia pater meus qui dedit mihi, maior est omnibus & nemo potest eas rapere de manu patris mei. Ego & pater vnum sumus.* Animaduerte quomodo eos reiiciendo, ut se sequatur, horratur. Vos me, inquit, non auditis, neque enim estis oues. Qui sequuntur, hi sunt ex ouili. Hæc autem dicebat, ut oues fieri adniterentur. Inde cum dicit, *καὶ ὁ κολλῶν εἰς μέν, id est, & sequuntur me, eos tangit & excitat, & in sequendi cupiditatem impellit.* Quid ergo si propter patris virtutem nemo rapit, tu ergo imbecillis es, & custodire non potes? Mioimè. Nam ut intelligas illam particulam, *Quia pater meus qui dedit mihi: propter illos dictam, ne iterum deo contrarium dicerent, cum dixisset, nemo rapiet eas de manu mea, prosequens suā & patris manum vnam esse ostendit: quod nī ita esset consequens erat dicere, Pater qui dedit mihi, maior omnibus est, & non potest eas rapere de manu mea.* Verum non ita dixit: sed de manu patris mei. Inde ne arbitraretis, quod sit imbecillis, eo quod virtute patris tutæ oues sint: addidit, *Ego & pater vnum su-*

mus, quasi dicat, non propterea dixi neminem propter patrem eas rapturum, ac si ipse imbecillis essem. *Nam unum sumus*, hoc est, secundum potentiam, nam de hac loquitur, quod si eadem est, constat etiam eandem esse substantiam. Cum enim omnia tentarent Iudæi insidiando, extra synagogam faciendo, dicit omnia frustra tentari, cum in patris sui manibus oues sint, ut propheta inquit: In manu mea depinxi muros tuos. Inde unam manum aliquando suam, aliquando patris esse ostendit. Cum autem manum audis, nihil sensibile suspiceris, sed virtutem atque potestatem. Quod si nemo ob patris protectionem eas rapuit, superfluum erat addidisse, *Ego & pater unum sumus*. Nam si minor erat, nimis temerarium verbum esset, nihil enim aliud quam potentie paritatem signat: quod Iudæi intelligentes, lapides in eum iecerunt, non tamen hanc Iesus abstulit suspicionem quæ si falsa fuisset, corrigenda fuisset, & dicendum: Cur hoc facitis? Non parem meam dico, & patris potestatem ita intelligo. Sed nunc totum contrarium, eam confirmat, & maxime cum exasperantur, neque accusat, ac si male dixisset, sed illos reprehendit, ac si malam habeat de se opinionem. Cum enim dixissent, *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia cum homo tu sis, facis teipsum deum*. Audi quid dicat, *Nunc scriptum est in lege vestra, Ego dixi deus estis* si illos dixit deus, ad quos sermo dei factus est, quomodo vos dicitis quia blasphemus, quia dixi filius dei sum? Hoc est, si hi qui gratis hoc acceperunt, non possunt accusari si seipsum deos appellant: qui id natura habet, quomodo iure accusari poterit? Non tamen his verbis usus est: sed postmodum confirmavit: primum remissius loquitur, rem ipsis relinquens intelligendam, cum inquit: *Quem pater sanctificavit, & misit in mundum*. Et eorum furore sedato, tunc veram affert sententiam, Primum ergo, ut suam acciperent rationem, humilioribus usus est verbis, inde altiora aggreditur. *Si non facio opera patris mei nolite credere mihi, sed si autem facio, et si mihi non creditis operibus credite*. Vide quomodo ut dixi confirmat, quod in nullo sit patri inferior, sed equalis in omnibus: cum enim substantiam eius videre non sit: ab operum qualitate eandem ostendit cum patre potestatem. Et quid credemus, dic quæso? Quod ego in patre, & pater in me est. Nihil ego aliud quam pater manens, filius. Nihil ille aliud quam ego manens pater:

Esa. 49. c

Psal. 18. b

pater: & qui me nouit, nouit patrem: & qui patrem nouit, & filium. Quod si potentia minor esset, etiam cognitio mentiretur: neque enim alia per aliam, neque substantia, neque potentia disci potest. *Voluerunt ergo eum apprehendere, & exiit de manibus eorum. Et abiit trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans primū, & mansit illic. Et multi uenerunt ad eum, & dicebant: Ioannes quidē signum edidit nullum. Omnia autē quacunque dixit Ioānes de hoc, uera erant. Quum quidquam magnum & altum loquitur, quam primum abit, ut eorum furori det locum, ut absentia sua sedetur, & quie scat indignatio, ut in præsentia. Sed cur Euangelista locum notat quo abierit? Ut quæ illic faceret, quæ diceret, quid testaretur Ioannes intelligas. Euntibus ergo illuc, statim subit animo Ioannes, poropterea ostendit, quia Ioannes nullum signum fecit. Quid enim consequens erat hoc dicere, nisi locus ipse Baptistæ, & eius testimonij eos admonuisset? Vide quā certam affert consequentiam. Ioannes quidem signum nullum fecit, hic autem fecit, ergo huius excellentia ostenditur. Si illi qui nullum fecerat signum, crediderunt, longē magis huic erat credendum. Deinde ne nullum faciendo signum, indignus testimonio videretur: subdidit, *Signum nullum fecit*, tamen omnia de eo uera erant: Neque amplius hunc ex illo, sed illum, ex his quæ hic fecit, dignum fide ostendunt. *Multi ergo crediderunt in eum.* Multis enim rationibus trahebantur ad credendum. Nam recordati sunt uerba quæ Ioannes dixerat; cū fortio- rem eum se testificatus est, & lucem, & uitā, & ueritatem, & alia multa, ut uocem supernæ delatā, & spiritū in specie columbæ apparentem, & eum omnibus ostendentem, & cum his miraculorum demonstrationē, in quam aspicientes confirmabantur. Quare dixerunt, si Ioanni credendum est longē magis huic. Nulli sine signis, huic potius qui illius testimonio, & signis cōfirmatur. Vide quā autē eis locus, & à prauis ingeniis discessio cōtulit. Ideo frequēter ab illorū consuetudine eos abduxit: quod etiā in ueteri fecit testamento. Iudæos enim ab Aegyptiis abducēs, in eremo finxit, & erudiuit. In omnibus hoc idē & nos admonet, ut fora, turba, & tumultus fugiamus, in cubiculo oremus. Nauis em̄ tēpestibus nō agitata, secūdo vēto nauigat: & anima secularibus*

Exo. 14.
& seq.

viros sapiētiōres esse oportet, quæ curæ familiari, vt plurimum incumbunt. Ita iacob simplicior fuit cum domi habitaret, & exterioribus absolueretur occupationibus. Neque id simpliciter dixit scriptura, habitas domum, sed & domi multa est perturbatio: sed cum tu vis, & sponte tua curarum turbam suscipis. Vir enim in medio foro & iudiciis tāquam quibusdam fluctibus versatur, mulier vero tanquā in quodam philosophiæ gymnasio domi sedens, & mentem in se colligens, & orationibus, & lectiōibus, & aliis bonis operibus vacare potest, & more cremos habitātium, qui se perturbet habet neminem, domi sedet, vbi semper potest in tranquillitate viuere. Si quando domo exeundum est, nullam etiam perturbationis habet materiā: siue enim huc veniant, siue balneas petant, tunc necessariō egrediuntur, plurimum autem temporis domi degitur, & potest virtuti incumbere, & virum perturbatum lenire, admonerē quæ, superfluas eius & molestiores cogitationes abscindere, & ita dimittere, vt quascunque molestias ē foro domum tulerit, deponat, & quæ domi bona didicerit, secum in forum afferat. Nihil enim potētius muliere bona, ad instituendum, & informandum virum quodcunque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magistros, neque principes patietur, vt coniugem admonentem arque consulētē: habet enim voluptatem quandam admonitio vxoris, cum plurimū amet, cui consulit. Multos possum asferre viros asperos & immites, per vxorē mites redditos & mansuetos: ipsa enim mensa, lecto, filiorum communicatione, dicendis, tacendis, ingressu, exitu, & in aliis pluribus cum marito cōmunicans: & vt corpus capiti coniuncta, si prudens erit & diligens, omnes viocet, & coniugis superabit diligentiam. Quamobrem admonco vt hoc pacto fiat, & necessitati consulatur. Vt enim ad virtutē mulier, ita ad maliciam plurimum potest. Mulier Absalō, mulier Amnon perdidit: ipsa Iob perdere conata est: ipsa Nabal à cæde eripuit, ipsa vniuersam gentem liberauit. Et delbora, & Iudith, & alię multę imperatorum functæ sunt officiis. Ideo Paulus inquit: Qui enim scis mulier, an virum saluas? Et illis temporibus Persida, & Mariam & Priscillā apostolorum scimus imitatrices, vt & nos imitari debeamus. Nec verbis tamen, sed re informandus est coniunx. Quomodo autem re ipsa eum erudiemus?

Quum

2. Reg. 15.
a. & c.

Iob. 2. d

1. Reg. 25. d

Iudic. 4. a

1. Co. 7. c

Rom. 16.

Quum te non malam viderit, non præciosis indutam, non superflua expetentem, sed necessariis contentam viderit, tunc enim consulente patietur. Quod si verbis philosophaberis, re contra feceris, nugas tuas reprehendet: sed cum verbis operum etiam doctrinam addideris, tunc monita tua accipiet, tunc persuasus erit. Ut exempli gratia, Quum aurum non quæres, neque margaritas, nec præciosas vestes: sed pro bis modestiam, benevolentiam, & te indueris, & ab illo exiges. Nam si studendum est, ut viro placeas, anima ornanda est, non corpus corrumpendum. Neque enim aurum adeo amabilem ac desiderabilem uxorem reddet, ut modestia & charitas, & animus vitam exponendi pro marito. Hæc virum capiunt. Ille ornatus obstat ei, pecunias exponit, & sumptum & sollicitudinem prebet, hæc mariti animum uxori copulat. Amor enim caritas, desiderium, nullam affert molestiam, nullam impensam. Sed è contrario & ille quidem ornatus usu deterior fit, hic in dies florentiorem animam reddit, & maiorem excitat charitatē. Quamobrem si viro placere vis, ornato animam pudicitia, pietate, rei familiaris cura. Hæc, inquam, confirmant amorem, qui nunquam cessat, neque senectus hunc tollit ornatum, non morbus: corporis autem & hæc, & alia plura auferunt. Nam animæ bona præstantiora sunt, quam corporis: huius ornatus invidiam parit, & Zelotypiam: hic omni malo affectu, omni caret mani gloria. Hoc pacto & res familiaris facilius augebitur, & accessus facilis, cum auro non eris ornata, neque annulis digiti fulgebunt, sed in necessaria cōferes, hoc est, in cibum servorum, & filiorum curam necessariam, & alia quæ in vita requiruntur: quæ si defecerint, oculi ea requirunt, cor angitur: Quod lucrum? quæ utilitas? Non sinit hoc magnum videri, cum dolore torquetur. Nostis enim quod etsi omnium pulcherrimam quis mulierem videat, nisi letus sit, ex hilarari minime potest. Quid enim delectari vult, primum letetur oportet. Quum autem aurum omne in uxoris ornamentis collatum est, & angustia res familiaris laborat, quæ potest esse coniugii voluptas? Quamobrem si viris placere volumus, demus voluptatis materiā: quam dabimus, si ornatum & omne lenocinium auferemus. Hæc enim circa nuptiarum tempora voluptatem quandā habere videntur, inde languescunt. Nam quum cœlum tam pulchrum sit, & sol tam clarus, ut nul-

I. Tim. 2. c

lum corpus æquè clarū sit, neque tamen eum propter consuetudinem admiramur, quod de muliebri ornatu euenire par est. Hoc dico, vt vos meliori ornem cultu quem Paulus præcepit, non auro & margaritis, neque variis vestibus, sed qui decet mulieres quæ dei cultum profitentur, bonorum videlicet, operum, ornamenta. Sed foris placere vis, & laudari? Minimè pudicæ mulieris hoc desiderium. Verūtamen si vis, & hos habebis amatores, & pudicitie tuæ laudatores. Illam nanque nemo modestus, nemo bonus laudabit, sed incontinentes & luxuriosi: neque etiā hi sed & maledicent, quum mulieris incontinentiam intuebuntur: hanc & illi, & hi omnes probabūt, vt pote, qui nihil ab ea mali acceperint, sed continentie exemplum. Sic apud homines multum laudabitur, apud deum autē remunerabitur: Hunc igitur queramus ornatū, vt in hac vita cum fiducia viuamus, & futura cōsequamur bona: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui bonor & imperium in secula seculorū, Amen. ;

HOMILIA LXI.

EX CAP. XI.

*E*rat quidā languens Lazarus à Bethania castello Maria & Martha sororū eius. Maria autem erat ea quæ vixit dominum vngūto. Multi cum aliquē bonū & deo acceptum, mali aliquid, vt morbum, vt paupertatem, & huiusmodi perpeti vident, perturbantur sanē ignari hoc maxime dei amicis contingere. Nam & Lazarus, & amicus Christo, & ægrotus erat, vt ex mittentibus intelligitur: *Ecce quem amas, infirmatur. Erat.* (inquit) *quidam languens Lazarus à Bethania.* Non ab re patrie eius meminit. Quamobrem in sequentibus dicit. Primum autem propositū aggrediamur, sororū eius vos vtiliter admonet: *Maria* (inquit) *erat quæ vixit dominum vngūto.* Hoc in loco nonnulli dubitarunt, cur Christus id tolerasset. Ad quod illud primum intelligendum, nou fuisse hanc meretricem illam, de qua apud Matthæum & Lucam, scribitur, sed aliam: illæ meretrices & infames erant, hæc honesta & studiosa: quippe quæ Christū recipere curabat, eūque cum sorore diligebat, & tamen permisit Christus Lazarum mori. Sed quam gratia non vt Centurio & regulus, ipse ad Christum profectus sunt, sed miserunt? Ob fiduciam & familiaritatem quam cum eo

Mat. 26.
a. & Luc.
ca. 7. f

cum eo habebant: & mulieres erant infirmæ, & luctu detinebantur. Nam quod non contemneret, in sequentibus indicatur. Quod igitur hæc illa non esset, constat. Sed & illam cur se tangere permisit? Vt eius mundaret malitiam, vt clementiam ostenderet, vt intelligas nullum morbum, eius vincere bonitatem. Noli igitur id solum considerare quod permiserit, sed quomodo ad meliora conuerterit. Sed cur huius meminit historiæ Euāgelistæ? Vt eius in Iesum amorem ostenderet: & frequenter dicit, Amabat Lazarum & sorores eius: erudiens nos non ægrè ferendum, si boni viri & deo amici aliquo morbo laborent. *Ecce quem amas, infirmatur.* Ad misericordiam Christum volunt adducere. Adhuc tanquam hominem alloquuntur, quod & inde constat, Si fuisses hic, non fuisset mortuus. Neque dixit, ecce Lazarus infirmatur, sed, quem amas. Quid Christus? *Hæc infirmitas non est ad mortem, sed pro gloria dei, vt glorificetur filius dei per eam.* Ecce quomodo iterum eandem suam & patris gloriam dicit. Nam quum dixisset, dei: subdidit, *Vt glorificetur filius dei, hæc infirmitas non est ad mortem.* Cum enim esset illic biduum moraturus, remittit nuncium, vt hoc significaret, in quo id admiratione dignum est, quod audientes sorores infirmitatem illam non esse ad mortem, inde mortuum videntes, non sunt scandalizatae, quum contra accidisset quàm dixerat: sed ei obuiam factæ sunt, neque mentitum putauerunt. Et illa particula, *vt*, hoc in loco non causalis est, sed euentus: alia nanque fuit morbi causa, vsus est autem ad gloriam dei. *Et hæc dicens, mansit in eodem loco duos dies.* Quagratia? Vt expiraret & sepeliretur, ne quis posset dicere, quod nondum mortuum suscitaret, quod sopitus esset, quod dissolutus, quod ab alienatus, non mortuus: ideo tandiu moratus est, vt dicerent iam scetete. *Dicit discipulis: Eamus in Iudeam, iterum.* Quid tandem præter solitum, hoc prædixit Iesus? Valde timebat, ideo prius admonet, ne repētino discessu perturbarentur. *Dicunt ei: Modo illic eras, & querebant te lapidare.* Timebant enim ei, vt debebant & sibi, nondum enim erant perfecti. Dicit eis Thomas: *Eamus & nos, & moriamur cum eo.* Imbecillior enim erat cæcæ, & magis incredulus. *Quomodo ergo eos confirmat Iesus? Nōne duodecim hore sunt dies? Aut hoc dicit, quod qui nullus sibi sceleris conscius est, nullo afficietur malo,* sed qui

supra ioh. 6.

malè fecerit. Quare minimè timendum est, quum nihil dignum morte commiserimus: aut quod qui in lucem huius mundi videt, securus est. Si autem qui mundi lucem videt, multo magis qui mecum est, nisi à me discesserit. His verbis eos confirmavit, & eundi necessitatem causam exponit, neque se ituros Hierosolimam, sed Bethaniam dicit. *Dormit* (inquit) *Lazarus*, & *vado ut eum à somno excitem*. Hoc est, non ad reprehendendum Iudæos, sed amici causa. *Dicunt: Domine, si dormit, saluus erit*. Ac si non necessaria esset profectio. Dicit, inquiunt, dormire: nihil ergo nos iræ cogit. Atqui propterea ipse amicam appellat, ut necessariam profectioem ostenderet. Sed quum pigriores deprehenderet, tunc mortuum dicit. Primum itaque humilitatem prætulit, quum verò non intelligerent. *Mortuus est* (inquit) & *gaudeo propter vos, ut credatis*, quum abs eos prædixerim: quod resurrectionis meæ magnum erit argumentum, ne quis dubitet. Vides adhuc imbecilliores, & adhuc eius potentia ignaros fuisse discipulos? quod metu accidebat, quo perturbabantur: & quum dormire eum dixisset, addidit? *Vado ut excitem eum*. Quum mortuum esse non itidem. Non enim verbis prædicere volebat, quod re erat confirmaturus. Semper enim nos admonet, ut inanem gloriam caueamus, & nihil de nobis temere promittamus. Quod si Centurionem consolatus, dixit: Ego veniam & curabo eum, voluit eius fidem ostendere. Quod si quis roget, quomodo eum dormire putarint discipuli, neque his verbis mortuum intellexerunt, quum diceret: *Vado ut excitem eum*? Stultum enim erat, si iturum Iesum quinque & decem stadia putarent, ut illum excitaret. Responderem, putasse eum in ænigmate, ut plerunque solebat, loquutum. Omnes enim Iudæorum impetum formidabant, in primis autem Thomas, ideo inquit: Eamus, & moriamur cum eo. Quidam autem dicunt, & eum mori optasse. Sed profectio timorem id verbum arguit, & imbecillitatem, inde fortior factus est, & insuperabilis: quod sanè dignum admiratione est, ut qui ante crucem tam timidus erat, post magistri mortem & resurrectionis fidem præ omnibus tanto fervore flagraret. Tanta est Christi potentia: nam qui cum Christo in Bethaniam ire non audebat, sine eo postmodum solus terrarum orbem peragravit, & in medijs populis inclamantibus, & mortem

mortem minitibus intrepidus versabatur. Quod si quin-
 decim stadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia pas-
 suum efficiunt, quomodo erat quatriduarius Lazarus? Man-
 sit duos dies, quorum pridie venerat nuncius, quo die mor-
 tuus erat, ita quarto venit. Ideo se vocari passus est, neque
 ipse sponte sua venit, ne qua oriretur suspicio. Neque ipse
 venerunt quæ amabantur, sed alij mittuntur. *Erat autem*
Bethania iuxta Hierosolimam, quasi stadiis quindecim: ob cuius
vicinitatē, multos eas visitasse par erat: quare subdit, Quod
multi ex Iudeis venerāt ad Mariam. & Martham ut consolā-
rentur. Quomodo consolabantur Iudæi à Christo dilectas?
 Edixerant enim, ut quicumque Christum cōfiteretur, extra
 synagogam fieret, vel propter vulneris magnitudinem, vel
 quia nobiliores revereabantur, vel quia non mali erant qui
 ad eas venerant, multi nanque crediderunt. Hæc autem di-
 cit Evangelista, ut testimoniis Lazari mortem confirmet.
 Sed quid nō aduocat sororem Martha, cum obuiam Chri-
 sto proficiscitur? Vult sola occurrere, & rem nunciare, quæ
 quum bonam spem habere iuberetur, tūc Mariam vocat, in
 medio fletu Christo sit obuiam. Vides amoris magnitudi-
 nem? Ipsa est de qua inquit: Maria optimam partem elegit.
 Quomodo ergo vehementior hæc quæ nihil audiuit? Mar-
 tha imbecilior erat quippe quæ quum tanta audisset, inquit
 tamen paulo pōst: *Iam sciet, quatriduarius est.* Illa autem
 etsi nihil tale accepisset, tamen inquiens: *Domine si fuisset*
hic, frater meus non fuisset mortuus. Considerare mulierū tā-
 pientiam, quanuis imbecillæ essent. Viso enim Christo, nō
 statim in plāctus lamentationes proruperunt, ut vsu venit
 cum mœrore aliquo effecti, à notis visitamur: sed continuo
 magistrum venerantur, & crediderunt, licet non perfectē
 ut decuit. Nondū enim norant, & quod deus esset, & quod
 propria virtute & autoritate hæc faceret, sed utrūque hic
 didicerunt. Illud enim ignorabant, quum dicerent: *Si fuisset*
hic, non fuisset mortuus frater meus. Hoc autem dicen-
 do, *Quæcunque poposceris à deo, dabit tibi deus.* Ac si de bono
 quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hæc Chri-
 stus? *Resurget frater tuus.* Illud primum confirmat, *Quæ-*
cunque poposceris à deo. Non enim inquit, poscam: sed re-
 surget. Nam si dixisset; O mulier adhuc humi iaces, nō egeo
 alterius auxilio, à meipso omnia facio: molestiera, & supra

Ioan. 9. c

Luc. 10. g

mulieris intelligentiam fuissent: dicendo autem, *Resurget*: medium tenuit, & in sequentibus ea quæ dixi, significauit. Dicente enim, *Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die*: apertius suam ostendit auctoritatem. *Ego sum*, inquit, *resurrectio & vita*. quod alterius non egere auxilio indicat, quippe qui vita est. Quod si alterius indigeret, quomodo ipse & resurrectio esset, & vita? Non ergo ita dixit: idem tamen significauit: & ad illam particulam, *Quæcumque poposceris*, inquit: *Omnis qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet*: se bonis abundare, & à se petendum ostendit. *Et omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternū*. Intuere quo eius erigat animum. Non enim tantum queritur resurrectio Lazari, sed & hanc, & illam oportet intelligere resurrectionem. Propterea autem verbis philosophatur. Quod si resurrectio ipse est & vita, nullo in loco circumscribitur, sed vbique præsens sanare potuit. Quod si dixissent, ut Centurio, Dic verbo, & sanabitur puer meus: itidem professio respondisset. Cum autem ad se ut veniret, rogarent, ideo assensus est, ut easà tanta humilitate erigeret, suam tamen absentis ostendit potestatem, ideo tardat. Non enim cognita esset gratia repente præstita, nisi corruptus esset, & foeteret. Et unde mulier futuram norat resurrectionem? Audierat Christum multa de ea disputantem, quā iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cū audiret, *Ego sum resurrectio & vita*: non respondit, resuscita eum: sed ego credo quia tu es Christus filius dei. Cui Christus: *Omnis qui credit in me, etiam si mortuus, hac scilicet morte: fuerit, uiuet: & omnis qui credit in me, non morietur in æternū*, illam uidelicet mortem. Nam ego sum resurrectio. Noli perturbari, si mortuus est frater vester. Hæc non est mors. Primum eam ab euentu consolatur, & bene sperare iubet, dicendo: &, *Resurget frater*: &, *Ego sum resurrectio*. Et quod resurgens etiam si moriatur, nihil patietur incommodi. Quamobrem nō est huiusmodi mors dolenda: hoc est, neque ipse mortuus est, neque vos moriemini. *Credis hoc?* *Ait illi, Vtique domine: ego credo, quia tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum venisti*. Videtur mihi Christi dictum mulierem non intellexisse: nouit tamen magnum esse, totum nō perspexit: propterea aliud interrogata, aliud respondet, Illud tamen primum cōsecuta est, quod fluetum

fletum cōpescuit. Eiusmodi enim Christi sermonis virtus,
 ideo illa præuenit, hæc secuta est. In magistrum nāque be-
 neuolentia non multum præsentem calamitatē sentire per-
 mittebat. Itaque cum gratia etiam mens mulieris philoso-
 phabatur. Verum enimvero etiam cū aliis malis hic mulie-
 ris morbus iā præualuit, ostētant planctus & dolores suos, *incipit mul-*
 cruentant brachia, scindunt capillos, laniant genas, partim *obscure lug.*
 ob dolorem, partim ad ostentationem, aliæ animo impudi-
 co in medio foro brachia nudant. Quid facis mulier? Nu-
 das te impudenter in medio foro, cum Christi membrum
 sis, cum viri adstent, & capillos vellis, & in miseros prorū-
 pis eiulatus, & saltas, & insanarū mulierum more iactaris?
 Nōne te deum offendere arbitraris? Quænam hæc insania?
 Nōne ridebunt gentiles? nōne fabulā nostram putabunt
 religionem? Dicent enim nullam esse resurrectionem, illu-
 siones omnia Christianorum dogmata & fallacias putabūt.
 Haud enim aliter, quam si nihil post mortē remaneat, mu-
 lieres lamentantur, non attendunt scripturis, omnia illa
 figmenta ipsæ credere vidētur: siquidem si crederent inor-
 tuum, non esse mortuum, sed ad meliorem vitam translatū,
 non utique ipsum tanquam nihil esse deplorarent, nō adeo
 indignarentur, non tantas efferrent voces incredulitatis iu-
 dices. Nunquam te amplius videbo. Omnia fabulæ: nam si
 principali bono ita dissidunt, multo magis aliis quæ asserūt.
 Non ita gētiles effeminantur. Multi apud eos philosopha-
 ti sunt: & cum audisset mater, filium in prælio cecidisse, *Plat. apud in-*
 mox rogauit, quomodo se res publica haberet. Et alius phi- *lofophum*
 losophus coronatus, cum audiret pro patria cecidisse, coro-
 nam deposuit: inde sciscitatus quomodo cecidisset, ut for-
 tititer occubisse cognouit, in caput statim coronam repo-
 suit. Multi & filios & filias cædi dæmonas reueriti tradide-
 runt. Spartane autem mulieres hortantur filios, ut clypeum
 è prælio referant, aut super occumbant: Ideo pudet me
 gentiles hæc sapere, nos impudentes esse: qui de resurre-
 ctione nihil intelligunt, intelligentium opera faciunt: qui
 intelligunt, ignorantium: & quod propter deum non faciūt,
 homines reueriti faciunt sæpenumero. Opulentiores scæ-
 minæ capillos non soluunt, brachia non nudant, quod &
 maximè reprehendendum: non quod nō nudent, sed quod
 non propter deum, sed ne turpes videantur. Pudor luctum

cohibet, dei metus non cohibet. Et quomodo hoc nō sum-
 mopere reprehendendum? Quod diuites diuitiarum gratia
 faciunt, diuino metu pauperes faciant. Sed ē contra eue-
 nit: illæ propter inanem gloriam philosophantur, hæ pro-
 pter humilitatem præferunt impudentiam. Quid hoc ab-
 surdus? Omnia propter homines, omnia propter præsen-
 tia facimus. Et stultè, & ridicule loquūtur. Atqui dominus
 inquit: Beari qui lugent: peccata videlicet, quæ nemo lugeat,
 nemo animæ suæ curat perditionem. Quod lugere non iu-
 bemur, id lugemus. Quid inquit? cum homines simus, de
 morte hominis non est dolendum? Nunquid ego hoc pro-
 hibeo? Mimine lugere, sed impudenter lugere veto. Non
 sum immanis, atque crudelis. Video naturā dolere, & quo-
 tidianam requirere cōsuetudinem. Non licet nullo affectu
 moueri, quod & Christus ostendit: lachrymatus est super
 Lazaro, eius sequere exemplum: lachrymare, sed leniter &
 pudenter, & cum dei timore. Si hac ratione lachrymas fun-
 des, non resurrectionis diffidentia argueris, sed ægre ferre
 charissimi seiunctionem videberis. Nam & peregre profi-
 ciscentes, lachrymis prosequimur, non tamen vt mortuos:
 ita & tu lugeas tanquam præmiseris peregrinum. Hæc ego
 non vt præceptor, sed vt permissor, humanæ consciūs fra-
 gilitatis admoneo. Quod si peccator, & qui sæpenumero
 deum offenderit moritur, is descendendus est, vel potius mini-
 me, quum nihil illi afferat utilitatis: sed ea facienda, quæ ei
 aliquid cōferre possint, eleemosynas, oblationes. in hoc læ-
 tādum est, quod malitia eius abscissa est: quod si iustus, rur-
 sus lætādum, quod in tuto collocatur, quod liberatus est fu-
 tura formidine. Si inuenis, quod ex medio malorū ereptus
 est: si senex, quod eo diutius vīsus, quod maxime de siderabi-
 le videbatur, vitæ satietate migravit. Tu autē horum omīssa
 consideratione, ancillas exdis, ac si ita demum defunctum
 honoribus prosequaris: quod vltimæ est dementiæ. Honor
 enim mortuo, nō fletus est, nō ciulatus, sed bymni, & psāl-
 mi, & vita optima. Ille moriens cum angelis euolabit, etiam
 si nemo exequiis interueniat: perditus autem, etsi in funere
 vniuersam habuerit ciuitatem, nihil lucrabitur. Vis mor-
 tuum honorare? alia via aggrediendum est. Fac eleemosy-
 nas. Quæ tibi ex multis fletibus utilitas? Ego & aliud malū
 audiui, quod multæ etiam amatores per fletus alliciunt, ma-
 ritualis

ritalis amoris opinionem, lamentationum vehementia de se confirmantes. O diabolicam mentem, o satanæ cogitationem. Quandiu & terra & pulvis, quandiu sanguis & caro erimus? Cœlum tandē suspiciamus, intelligamus spiritalem nostri partē. Quomodo gentiles arguemus? Quomodo qui hæc faciunt, consolabimur? Quomodo cum c̄is de resurrectione disputabimus? Quomodo de aliis sapiētiæ partibus? Qua securitate viuemus? Ex dolore enim provenit mors. Considera vim perspectivam animæ, nihil finit videre necessariorum, inde multum detrimenti: illo enim modo & deum offendimus, neque nobis neque defuncto profuimus: hoc autem & deo placemus, & probamur ab hominibus. Nam si non succumbemus, continuo doloris reliquiæ abolerentur. Si indignabimur, in mīeria relinquimur. Si gratias agemus, non incerebimus. Et quomodo potest, inquit, non dolere, qui filium vel uxorem amisit? Non dico, ne dolcat: sed ne immodicē. Nam si intelligeremus deum illum abstulisse, quem mortalem virum: ac filium habebamus, mox cōsolaremur. Indignari enim maius quiddam supra naturam querētis est, Homo natus & mortalis, quid doles, quod secundum naturam contigit? Nunquid doles, quod edendo nutriris? Num quæris sine cibo vivere? Ita & in morte, nūquid quæris immortalitatem? Mortalis natus es. Semel hoc definitum. Noli dolere, noli te affligere, sed ama quæ communiter omnibus statuta sunt. Doleant tibi peccata tua, hic optimus fletus, hæc maxima sapiētia. Hæc ergo perpetuo defleamus, ut cœlestem assequamur lætitiā, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorum, Amen.

Hebr. 9 g

HOMILIA LXII.

EX CAP. XI.

Nondum enim venerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Magnum bonum sapiētiæ est. Sapiētia nostra dico, non gentilium, quæ verba sunt dūtaxat, & fabulæ, neque vllam habent sapiētiā: gloriæ nanque causā omnia faciunt. Magnum, inquam, bonum sapiētiæ, quæ nobis inde vicē reddit. Qui enim pecunias cōtemnit, iam hoc bonum consecutus est, quod superfluis &

de bonis sapiētiæ

stultis curis liberatus est. Qui gloriam pessundat, præmium inde accipit, quod nulli seruit, sed vera libertate perfruitur. Qui cælestia concupiscit, remuneratione nō caret, cum nihil præsentia arbitretur, & facile dolorem omnem exuperet. Ecce nunc mulierem philosophantem inde præmiū cōsecutam. Eteum omnibus assidentibus, dolens & plangēs, non expectauit ad se veniētem magistrum, neque decorum seruauit, neque luctu retenta est. Siquidē quæ in luctu sunt, cum aliis incommodis etiam tenentur affectu, quod à præsentibus affectant laudari: quorum nihil Mariæ accidit, sed surgens ē vestigio, magistro obuiam facta est. Iesus autem nondum in locum venerat: lento enim passu ambulabat, ne ad signum faciendum festinare videretur, sed ab illis de eo iudicium fieri volebat. Aut igitur hoc significare vult euāgelista, aut quod citò accurrit, vt venienti occurreret. Venit autem non sola, sed omni Iudæorum turba subsequente: & perquam prudenter soror ei clam magistri aduentum significauit, ne confestum perturbaret: neque cur surgeret dixit: nam multi certē abiissent. Nunc verò tanquam fleturam ad monumētum secuti sunt, & ex his iterum mortuum Lazarum confirmatur. *Et procidit ad pedes eius*, vehementius quàm soror amabat, neque turbam reuerita est, neque opinionem quam de eo Iudæi habebāt. Erant nanque multi maleuoli, qui dicebant: Nō poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Sed omnem humanum affectū expulit, magistro præsentē, cuius solius facta est honoris videlicet in dominum. Et quid inquit? *Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Sed quid nihil ad eam loquitur Christus, vt ad sororem? Turba aderat, neque verborum tempus erat, sed mouetur humano affectu, quem tātum primo voluit æstimari. Nam cum signum magnum, quale rarò fecit, esset factururus, ex quo multa erar prouentura vtilitas, ne turba absente nihil lucraretur, doloris affectu multos testes allicit, ne prædam amitteret. Et primum humanam perfert naturam. Lachrymatur & perturbatur. Norat enim lachrymas excitare, & affectū arguere. Illa enim particula, *Et infremuit spiritu*, motum illū solibuisse signat: & ait, *Vbi posuisti eum?* ne flendo interrogaret. Sed quid rogat? Non vult festinare, sed omnia ab illis discere, & hortatus fatere vt omni suspicione careret miraculum,

miraculum, *Dicunt ei: Domine, veni & vide. Lachrymatus est Iesus.* Nullū adhuc resurrectionis signum ostēderat, neque ut suscitaturus, sed ut lachrymaturus venit, quod mox signi- *Supr. 9. g*
ficatur, ait enim: *Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut & hic non moreretur?* Nec in calamitatibus à malitia abstinebant. Atqui facturus erat rem longè mirabiliorem. Longè enim maius est post mortem in vitam reuocare, quàm instantem propellere: in quo ergo eius virtuserat admiranda, in eo Iesum calumniantur. Confi-
tentur autem aperuisse oculos cæci nati, & quod rursus debebant admirari calumniātur, ac si nihil fecisset. Nec in hoc solū eorum ostendit malitiam, sed cum nondum ad monumentum venerit, eum criminantur, non expectantes rei finem. Intuere corruptum eorum iudicium. *Venit ad monumentum, & rursus affectum arguit.* Quid tandem tam diligenter quoties lachrymatus sit meminit Euangelista, & quod infremuerit? Ut intelligas verè naturam nostram induisse. Cū enim magna de eo loquatur: etiam in his quæ ad corpus spectat, hoc in loco multò humilias loquitur. Nihil ut reliqui Euangelistæ in passione, quod in agonia esset, narrauit, sed contra quod retrorsum supinos reiecerit. *Mat. 26. d. & Luc. 22. c.*
Quod ergo illic omisit, hic per luctum implet. Nam de morte disputans, inquit: Potestatem habeo ponendi animam meam: & nihil submisit loquitur. Ideo in humanitatis affectibus, incarnationis veritatem ostendunt. Matthæus enim ab agonia, & tremore, & sudore, hic à lachrymis humanitatem confirmat. Neque enim nisi nostræ fuisset naturæ, & semel, & iterum lachrymari coactus fuisset: neque vllis respondet criminibus. *Sup. 10. d*
Quid enim verbis imponere eis silentium oportuit, cum mox rebus ipsis ad tacendum cogerentur? quod grauius fuit, & maiorem inculsit pudorē. Ait ergo. *Tollite lapidem.* Quid tandem absens non idem iusserrat atque perfecerat? Quid nō dimisso lapide suscitauit? Poterat enim qui corpus mortuum voce mouerat, & corrupto animā inspirarat, multò magis lapidē mouere. Sed cur non fecit? Ut eos testes fecisset miraculi, ne dicerent quod & de cæco. Hic est, nō est. Manus enim & præsentia illorū ipsū esse testabantur. Illi enim vel imaginationem, vel præstigiū aliquod opinari potuissent, nunc cum affuerint, cū lapidem *Mat. 26. d*

tulerint, cum ligatus exierit, cum iussus sit solui, cum amici
 præsentes ipsum viderint, & ex vestibus agnouerint, cum
 sorores scire, & quadriduanum esse dixerint: hæc omnia
 sufficientia erant, quæ vel impudentibus silētium impone-
 rent cum rei testes adessent. Ideo iubet vt lapidem tollant à
 monumento, ostendens seipsum suscitare. Ideo interrogat.
Vbi posuisti eum? vt dicentes, *Veni & vide.* & ducentes ip-
 sum, non possent dicere alium suscitatum, vt & vox, & ma-
 nus testificaretur. Vox, dicendo veni, & vide. Manus lapidē
 tollendo, & iustitias soluendo. Et visus & auditus. Hic vo-
 cem audiendo: ille, videndo exeuntem: & odoratu odore
 offensus. Inquit enim: *Tam fœtet quadriduanus est.* Merito er-
 go dixi, quod minime norat mulier quid Iesus diceret, cum
 inquit: Etiam si mortuus fuerit vtiuer. Considera ergo quid
 hæc dicat, tanquam iam impossibile esset. Erat enim admi-
 rabile, vt quadriduanum, & scetidum mortuum suscitaret.
 Discipulis enim inquit: Vt glorificetur filius dei per eum.
 Hic gloriam dei de patre, inquit, Animaduerte audiētium
 imbecillitatem diuersi sermonis esse causam. Rememorat
 enim quæ superius dixerat, arguens tanquam oblitam. No-
 luit iam præsentes perturbare, ideo inquit: *Nonne dixi tibi,*
quod si credideris, videbis gloriam dei? Magnum nanque bonū
 fides est, magnum inquam, & bonorum multorum causa, vt
 dei opera homines facere possint in nomine illius. Si enim
 credideretis, inquit, & dixeritis monti huic, vt transferatur,
 fiet: &, Qui credit in me maiora signa faciet quàm ego, in
 nomine meo. Quænam maiora? Etenim vmbre ipsorū mor-
 tuos suscitabant. Sic anim prædicauit Christi potestas. Non
 enim tam mirabile fuit, quod viuus miracula faceret, vt ip-
 so mortuo alij in nomine eius maiora operarentur. Neque
 dubitandum fuit de eius resurrectione, neque si visa fuisset,
 ita esset confirmata. Qui enim resurgentem vidisset, dicere
 poterat fuisse phantasma: qui vero solo eius nomine inuoca-
 to, maiora miracula videt, quàm cum in carne cum homi-
 nibus versatus est, non sanè incredulus esset, nisi maiorem
 in modum desiperet. Magnum igitur bonum fides, cū à ve-
 hementi amore, & flagranti animo procedit: ipsa sapientes
~~non indicat, ipsa humanam detegit humilitatem, & inferius~~
~~omissis rationibus, de celestibus disputat: & quod humana~~
~~sapientia inuenire non potest, in quo deficit, hoc fides diri-~~

Hic sup. a

 Ma. 17. c
 Infr. 14. b
 Act. 3. c

git, hoc docet. Hanc igitur complectamur, neque rationi-
 mus distrahamur. Cur gentiles nihil inuenire possunt, dic-
 quaeso? Nōne externam omnem nouere sapientiam? Vn-
 de ergo piscatores, & tentoriorum opifices, & indoctos su-
 perare non potuerunt? Quoniam illi rationibus, hi fide om-
 nia perficiebant: ideo & Platonem, & Pythagoram, & Phi-
 losophos omnes, necnon & Astrologos, & Mathematicos,
 Geomatas, Arithmeticos, & omnis sapientiæ professores
 superarunt, & meliores facti sunt. Quanto stultis illis &
 insanis veriores philosophi euaserunt! Hi enim statim ani-
 mam immortalem esse, non tantum dixerunt, sed & persua-
 serunt. Illi antea nihil norant, quid esset anima, postquam
 autem inuenerunt, & diuiserunt eam à corpore, iterum in
 errorem prolapsi sunt: aliquid corpus eam dixerunt, alij cō-
 positum, nōnulli cum corpore dissolui: necnon cœlum ani-
 matum & deum. Piscatores autem dēi opus professi sunt,
 & omnibus persuaaserunt. Quod autem gentiles rationibus
 vti sint: minime mirum: quod autem qui fideles videntur, hi
 animales inueniantur, est sanè ridiculū, propterea decipiun-
 tur. Et alij quidam qui dicūt scire deum, vt ipse seipsum no-
 uit, quod nemo ne illorū quidem ausus est dicere. Alij non
 posse deum sine passione generare, neque ei quicquam am-
 plius à nobis habere permittūt. Alij quod recta via nil pro-
 ficat. Sed tempus nōa est hæc in præsentia reprehendendi.
 Quod autem nihil proficiat fides recta, si vita praua sit, &
 Christus, & Paulus pluribus ostendit. Inquit enim: Nō om-
 nis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cœ-
 lorum. Et, Multi dicent mihi in illa die. Domine, nōne in
 nomine tuo prophetauimus? & dicā eis, Nescio vos, Et ite-
 rum: Nolite gaudere, quod dæmonia vobis obediunt. Qui
 hæc non attendunt facillè in vitia delabūtur, etiam si fidem
 rectam habeant. Sed nos hæc fugiamus, neque enim sine vi-
 ta recta deus videri potest. Pacem, inquit, persequimini, &
 sanctificationem. sine qua nemo videbit deum. Sanctifica-
 tionem continentiam appellat, vt vnusquisque sua conten-
 tus sit vxore, neque alienam quærat. Qui sua contentus nō
 est, saluus esse non potest, sed necessario peribit, etiam si in-
 numera bona opera fecerit. Fornicando impossibile est in-
 trare in regnum cœlorū. imō non fornicatio hæc, sed adul-
 teriū. Quemadmodum enim alligata viro, si aliū cognoscit,

*Sorte ne
neque
complectamur*

*Mat. 7. 6
Ibidem.*

Luce. 10. 6

Heb. 12. 2

*in uoluntate
qui propria
non sunt a*

Mat. 5. 6

Esa. 60. 8

adulteratur: ita alligatus vxorij: si aliam haber, adulterij reus est: hic non hæreditabit regnum cælorum, sed in gehénam intrudetur. De his inquit deus: Vermis eorum non morietur, neque ignis extinguetur. Nullam enim veniam consequitur, qui capta vxore, post hoc carnis remedium alienæ iniuriatur, hoc tam lasciuia est: quod si ab vxore sua multi ieiunij & orationis tempore abstinent, qui sua contētus nō est, sed alienam introducit, quantum sibi mali accumulatur? Si suam repudiare, & alij vacare non licet (est enim adulteriū) quantum ille accusandus est, qui suæ aliam addit? Nemo igitur hunc morbum animæ insidere permittat, sed radicitus euellat. Neque enim tantum vxorem, quantum seipsum offendit: hoc enim adeo apud deum scelestum videtur, vt si vxor ab idolatra viro ipso nolente discedat puniatur: si ab adultero minime. Cōsidera ergo huius morbi malitiā, nā si qua fidelis, inquit, habet virum infidelem, & ipse consentit habitare cum illa, nō dimittat virum. De fornicatione autem: Si quis dimiserit vxorem suam præter rationem fornicationis, facit ipsam meretrici. Nam si consuetudo vnū corpus facit, si quis meretrici admiscetur, vnum cum meretrice corpus efficitur: quomodo ergo ornata accipietur. cū sit membrum Christi? Quomodo ei iungetur corpus meretricis? Et intueri excessum, Quæ cum infideli habitat, non est immunda: Sanctificatus est, inquit, vir infidelis in muliere fidei. In fornicaria autem, nunquid membra Christi facimus membra meretricis? Illic sanctificatio manet, si cum vxore cohabitat, hic discedit. Graue itaque malum fornicatio, graue inquam, & immortale afferens supplicium, & in hac vita innumera secum mala trahit. Cogitur enim vitam miseram & infelicem viuere, qui hoc morbo afficitur. Neque meliori loco res suæ sunt, quàm eorum qui suppliciis distrahuntur. Alienam domum trepidus & formidolosus ingreditur, omnia timet, & seruos & liberos. Quare horror hoc vos morbo dissoluatis: quod si nō placet, nolite hæc sacra ingredi penetralia. Siquidem minime oportet scabiosas & morbidas oues in sanarum & bene valentium grege versari, sed ab ouili exigendæ sunt, quoad bonam recipiant valetudinem: Mēbra Christi sumus, nolimus fieri meretricis. Non est locus hic lupanar, sed ecclesia. Si membra meretricis habes, abesto ab ecclesia, ne præsentia tua sordescat.

Quod

Quod si nulla esset gehēna, nullum supplicium: quo tamen animo post coniūctionem illam, & nuptiales faces, post iustum lectum, & liberorum susceptionē, post quotidianam consuetudinem pateris aliam supponere? Cur non vereris, non erubescis: Qui post vxorum mortem aliis admiscetur, hi reprehenduntur à multis, quanuis puniri non possint: tu viuente vxore aliam superducis? Quznam hęc incontinentia? De his inquit: Vermis eorum nō morietur, & ignis non extinguetur. Perhorresce minas, formida supplicium. Non est tāta hic voluptas, quanta illic pōna. Sed absit, vt aliquis sit huic obnoxius supplicio, sed per sanctificationem omnes Christum videāt, & promissa bona consequantur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria in secula seculorum, Amen.

Esa. 66. 2

HOMILIA LXIII.

EXCAP. XI.

Iesu autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem scribam, quia semper me audis, &c.

Quod sæpenumero dixi, id & in præsentia repetam, deum, scilicet non adeo suam spectare dignitatem, vt nostram salutem: neque vt magnum aliquid loquatur, sed vt nos possit allicere. Propterea alta & magna raro, & ea abscondita, sed humilia & abiecta frequenter loquitur. Cum enim his populum magis adduceret, magis etiam utebatur, non tamen semper ne postea offenderentur: neque conticet, ne præsentes scandalizarentur. Illi nanque qui perfecti futuri erant, ex vno alitè & magnificè dicto totum poterāt intelligere: hi autem cum rudes essent, nisi sæpenumero eadē audissent, nullum cepissent emolumentum. Certe neque post tantam doctrinam perstant, sed cum lapidibus petunt, & persequuntur & Interficere conantur, & blasphemum appellant, cum equalem se faceret deo. Et nunc dicunt, blasphemare. Cū autem dixisset, Remittuntur tibi peccata tua, iterum dæmonium habere dicunt. Et cum mortem superare, qui verba sua audiret, & se in patre, & patre in ipso, & de cælo se descendisse diceret, cum relinquunt, & perturbantur. Quæ si rarò dicta minime ferebant, longè minus si semper alte & magnifice locutus esset. Nam cum dicit: Sicut mādauit mi-

Supr. 10. 2

Supr. 8. 2

hi pater, sic loquor, & ego à meipso nihil loquor: tunc credunt. Multi, inquit, crediderunt in eū. Quod si humilia fidem faciunt, sublimia auferunt: nōne vltimæ amentię est, non intueri humiliter propter auditores locutum? Nam & alio in loco cum magnum quiddā dicere vellet, & reticisset, causam attulit ne scandalizarentur, Proiice hamum in mare: quod & in hoc loco. Cum enim dixisset Ego sciebam quia semper me audis: persecutus est, propter circumstantem populum dixisse, vt crederent. Nunquid nostra hæc verba sunt. Num humana coniectura? Cum enim ex rebus ipsis nos credamus eos in magnis scandalizari, & ipse dicat se ideo humilia loqui, ne scandalizarentur: quis deinceps à natura humiliter ipsum locutum suspicabitur, & non eorum indulgentem imbecillitatē? Et alibi voce cœlitus delata dicebat: Non propter me hæc vox facta est, sed propter vos. Atqui magnum decet multa de se humiliter prædicare, non autem humilem & abiectum magnificē, indulget auditorum imbecillitati, & humilitatem eos, & se carnem nostram accepisse erudit: neve deo contrarium, & non venisse à deo, & legem soluere arbitrarentur, vtque odium populi auerteret, cum frequenter in veteri testamento dicatur: Dominus deus tuus; dominus vnus est. Quod enim humilis & abiectus magnificē de se loquatur, nulla est causa, nec ratione aliqua nititur, sed sola amentia est & impietas, & audacia non toleranda. Qua ergo gratia humilia loquitur, qui arcanæ illius & inenarrabilis est substantię? Et eorum quę diximus gratia, & oē etiā putaretur ingenuus.

Mat. 17. d

Dent. 6. a

1. Cor. 15. d.

Infr. 14. b

Ibidem.

Supr. 10. f

Supr. 5. d

Nam si minor patre, & alterius substantię æqualis existimatus esset, nōne omnia fecisset vt ea tolleretur opinio? Nunc contrā facit, inquiens, Si uō facio opera eius qui misit me, nolite mihi credere. Et cum dicit. Ego in patre, & pater in me est: æqualitatem nobis signat. Erat hæc omnino tollenda opinio, si inferior fuisset, & nullo pacto dicendum, Ego in patre, & pater in me est, aut vnū sumus: aut qui videt me videt & patrem. De virtute nanque sermo erat, dicendo: Ego & pater vnū sumus. Et de potentia. Sicut pater suscitauit mortuos, & viuificat, sic & filius quos vult, viuificat. Quod qui alterius esset substantię, minime facere potuisset:

potuisset: quod si potuisset, nō oportebat id dicere, ne quis vnā & eandem esse substantiam arbitraretur. Si enim ne suspicarentur deo contrarium esse, etiam quæ sibi nō conueniunt, de se nonnunquam loquitur, longe magis tunc. Dicere nanque, vt honorificent filium, sicut & patrem, & opera quæ ille facit, & ego similiter facio: & se resurrectionem esse & vitam, & lucem mundi: æquiparantis est se patri, & illorum confirmantis suspicionem. Nunc autem quod legem non soluat, tot rationibus excusat: opinionem autem æqualitatis ad patrem, non modo non tollit, sed cōfirmat: & dicentibus illis, blasphemias, quia te deum facis: ex operibus æqualitatem demonstrauit. Et quid filium hoc fecisse dico, cum pater non indutus carne, multa de se humilia dici passus sit propter auditorum salutem? Adæ enim inquit, Vbi es? Et illud. Vt cognoscam si forte secundum clamorem eorum perficientur: & Nunc cognoui, quia times deum tuum. Et si forte audiant, etsi intelligant: & Quis daret cor meum populi huius sic esse? & Non est dissimilistibi inter deos domine. Et multa huiusmodi in veteri testamento, si quis uotaret, diuina maiestate indigna inueniret. Et de Achab dictum est. Quid decipiet me Achab? Et quoties gentilibus diis per comparisonem præponitur, semper indigna sunt deo verba. Sed aliter digna efficiuntur, quoniam tam clemente est, vt propter nostram salutem, etiam digna se verba cōtemnat. Nam & quod homo filius factus sit, & serui formam acceperit, quod humilia & loqueretur, & de se dici permiserit, indignum deo. In dignum sanè, si quis eius consideret maiestatem: dignum rursus, si immensa eius benignitas, & clementia confideretur. Est & alia tam humilium verborum causa, qua patrem norant, & venerabantur, filium autem ignorabant. Ideo ad ipsum frequenter confugit tanquam confessum, utpote, quum non adhuc ipse eam haberet authoritatem: non ex se, sed ex auditorum stultitia, atque imbecillitate. Ideo orat, & dicit: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me.* Quod si quos vult viuificat, & sicut pater ita viuificat, quare orat? Sed vide iam in ipsum venisse locum. *Vt ergo tulerunt lapidem, Iesus eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autē sciebam, quia semper me audis: sed propter populum qui circumstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.*

Supr. 5. b
Ibidem.

Supr. 10. g

Gene. 3. b
Gene. 22. c
Exch. 3. a
Psal. 85. b

2. Pa. 18. c

Supr. 5. c

Luc. 11. b
 Mat. 8. a
 Mat. 9. a
 Luca. 9. d
 Mar. 4. d

Gene. 1. c

Interrogemus hic hæreticum, num preces ei quid contulerint ad Lazarum suscitandum? Quomodo ergo alia sine precibus fecit miracula? Tibi, inquit, dico demonium egredere ab isto: &, Volo mudare: &, Surge, tolle grabatū tuum: &, Remittuntur tibi peccata tua: & mari, Tace, obmutescē. Quid autem præstaret apostolis, si preces ei ad miracula operularentur? Imò neque illi precibus omnia faciebant, sed multa Iesu nomine inuocabat. Quod si eius nomen tantum poterat, quomodo ipse precum auxilio indigebat? Quo si indigebat, non utique nomen eius eam habuisset potestatem. Quum autem hominem fecit, quid precatus est? Nōne magna deprehenditur æqualitas? Faciamus, inquit, hominem. Quid autem imbellius, si ei orandum fuit? Sed videamus quid orat. *Pater, gratias ago tibi, quia audisti me.* Er quisnam vnquam ita precatus est, priusquam quicquam diceret? *Gratias ago tibi*, inquit, ostēdens se non egere precibus. Omnia enim facis quæ volo, non tanquam non posset, sed tanquam vna esset ipsorum sententia. Sed qua gratia orationis forma usus est? Non me, sed illum causam dicentem audi: *Propter circumstantem populum, ut credant, quia tu me misisti.* Non dixit, ut credant me minorem, & quod diuino indigeam auxilio, sine quo nihil facere possum, sed *Quod tu me misisti.* Hæc omnia preces ostendunt, si simpliciter eas accipiamus. Nō dixit, *Misisti me imbecillum, seruitutis consciū, à me ipso nihil potentem*, sed his omnibus omisiss, ne quid horum suspicareris. ponit veram orationis causam, ne me deo contrarium arbitrentur, ne dicant non esse à deo, ut secundum voluntatem tuam hoc me fecisse ostendam: tantum non dicens: Si essem contrarius deo, res non processisset. *Audisti me*, & ad amicos dici solet, & æquales: Ego sciebam, quia semper me audis: hoc est, ut fiat voluntas mea, non ego precibus ad persuadendum, vna enim voluntas est. Ad quid ergo preces? Propter infirmiores. *Et quum hæc dixisset, clamauit voce magna.* Cur nō dixit, In nomine patris mei veni foras: aut, resuscita eū pater: sed omnibus his omisiss, orantis forma accepta, re ipsa suam præfert authoritatem: quia & hoc sapientiæ suæ est, ut verbis humilitatem, re potestatem præ se ferat. Quum enim nulla alia de re Christum possent accusare, quā quod non esset à deo, & ita multitudinem deciperent, hæc gratia

gratia per excessum id refutat, & eo modo quem imbecillitas exigebat. Poterat enim aliter ostendere inter se convenientiam, sed eo populus peruenire non poterat, & ait: *Lazare veni foras.* Hoc est quod dixerat, Venit hora quando mortui audient vocem filij dei, & qui audierint, vivent. Ut enim non existimares ab alio virtutem accepisse, superius te docuit, & nunc per opera ostendit. Et non dixit, resurge: sed, *veni foras.* & mortuum tanquam viventem appellat. Quid huic potestati par? Quod si non propria virtute hoc facit, quid in eo plus esset quam in apostolis, qui dicebant: Quid nobis attenditis, tanquam propria virtute faciamus hunc ambulare? Quod si non sua operabatur potestate, quid non id quod apostoli, dicebat? Et ita ipsi essent sapientiores, qui gloriam propulsarent. Et iterum. Quid attendis nobis tanquam propria virtute faciamus? Similes vobis homines sumus. Præterea Apostoli quod nihil ex se facerent, totis viribus persuadere conabantur: ipse autem quum eam de se concitasset opinionem, nonne abstulisset, si falsa eius potestas crederetur? Quis hoc dixerit? Sed contra ait: Propter circumstantem populum, ut credat. Quod si crederent, non opus esset precibus. Si enim non erat indignum se precare, quare illis causam imputat? Quare autem non dixit, ut credant quod tibi non sum æqualis? Oportuit enim in hanc suspensionem venire. Sed cum legem solvere existimaretur, nihil illis dicentibus: Nolite inquit, putare, quia veni solvere legem: nunc autem confirmat opinionem. Omnino autem quid opus fuit tantis ambagibus, & obscuritatibus? Satis fuerat dicere: Non sum par. Quid ergo non dixit, inquit, non facio voluntatem meam? Et hoc obscure, & ob illorum imbecillitatem, & ea ratione qua & orauit. Quid autem significat, Quoniam audisti me, hoc est, nulla in re tibi contrarius sum. Quemadmodum igitur ea particula, Quoniam audisti me? non signat quod ipse non potuerit: non enim tantum impotentia esset, sed stultitia, siquidem ante preses nescisset eum sibi ascensurum, & nesciebat quomodo dixit: Vado ut à somno excitem eum: & non dixit, vado ut rogem patrem, ut excitet. Quemadmodum, inquam, id non imbecillitatis, sed stultitiæ, ita & illa. Quia semper me audis: aut idem signat, aut ad illorum locutus est suspensionem. Quod si neque ignorabat, neque im-

Act. 3.6

Mat. 5.6

becillis erat, cōstat propterea humiliter locutum: vt saltem id per excessum dictum cogaris confiteri, non secūdum eius dignitatem, sed vt ad auditorum descenderet imbecillitatē: ideo dixit, Quoniam me audisti, Minimē inquires, sed vt ostenderet excellentiam. Atqui hoc pacto & nimiam humilitatem, & tantū hominē esse indicabat. Neque enim præcari dei est, & eius qui deo asidet. Vides nulla alia causa ad hoc venisse, quā propter illorum incredulitatem? Intuere rem ipsam eius potestatem testantem: *Prodit ergo Lazarus ligatus.* inde ne imaginationem quandam esse putares. Prodiere enim ligatum, non minus admirandum videbatur, quā suscitari. *Instit solui.* Vt tangentes & proprius facti noscerent verē resurrexisse, & inquit, *Sinite abire.* Intuere quod nullam gloriam expetat. Non ducit eum, non iubet secum esse, vt rem ostendet factō miraculo. Alij admirabantur, alij Pharisæis annunciarunt. Quid igitur illi? Cū admittari & obstupescere eos oporteret, ipsum qui suscitauerat, interficere voluerunt. O amentiam qui in alijs corporibus mortem vicerat, ei mortem inferre arbitrabantur, & dicunt: *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Adhuc hominem appellāt, quum tale diuinitatis eius testimonium acceperint: *quid facimus?* Credere oportuit, & colere, & adorare, neque amplius hominem existimare. *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent regnum nostrum & gentem.* Quid sibi his verbis volunt? Populum concitare tanquā tyrānide periclitaturum. Si viderint, inquit, Romani turbam ipsum sequentem, sub tyrannide nos esse arbitrabuntur, & destruent nostram ciuitatem. Et quam gratia, dic quæso? Nūquid seditionem docebat Christus? Num dissuadebat censum dari Cæsari? Nōne regem ipsum facere voluistis, & tenuit? Nōne humilem & abiectam vixit vitam? oōnue & domo & aliis huiusmodi caruit? Hæc ergo sine ratione vlla docebant, sed inuidia tantū. Verū id sibi contigit, cū minimē expectarent, & ciuitatem & gentem exceperunt Romani postquam Christū interemerūt. Erant enim quæ faciebat Christus minimē formidanda. Qui enim egrotos sanabat, qui optimam docebat vitam, qui principibus parere iubebat, non cōfirmabat, sed propulsabat tyrannidem. Illi sanē seditionem docebant, hic contra. Quid enim simile subostendebat? Num satellitibus stipabatur?

Lac. 20. c
Supr. 6. b

stipabatur? Num se muniebat? Num solitudines obsidebat?
 Sed ne affectu aliquo dicere viderentur: totam periclitari
 ciuitatem, & se reipublicæ cōsulere, & de vltimo ipsorum
 periculo habendā rationem dicunt. Non hæc vobis capti-
 uitatis causa fuit, sed longè alia. Huius nanque captiuitatis,
 & antè Babylonie & Antiochie non fuit causa, quod apud
 vos boni viri, sed quod mali & iniusti, & deum prouocau-
 tes versabantur. Verū enimvero inuidia nihil videt, sed cre-
 cat animam. Nōne Iesus mansuetudinem docuit? Nōne
 alapis cæcos non vlcisci? Nōne iniuria affectos tolerare?
 Nōne ad accipiendum, quā ad inferendum aliis malum
 promptiores esse admonuit? Nunquid hæc tyrannicæ con-
 stituentis sunt, quā tollentis? Sed, vt dixi, gravis quidem
affectus est inuidia, & plenus simulatione. Hic obrem ter-
 rarum innumeris impleuit malis, hinc iudicia complentur,
 hinc luores, & pecuniarū amor, & principatus, hinc inanis
 gloria, hinc viæ obsidentur, hinc mare piratæ percurrunt,
 hinc per orbem terrarum cædes, hinc genus nostrum dissi-
 patur. Quodcūque videris malum, ab inuidia provenit, iam
 in ecclesias irrepit, & à principio multa operata est mala.
Hic morbus avaritiam peperit, quæ omnia confudit, iusti-
tiam corrumpit. Dona enim sapientū oculos excæcant, &
 tanquam frenum ori, auertunt, & cohibēt testimonia. Hæc
 pro hberis seruos reddit. De hac quotidie loquimur, & ni-
 hil proficimus, feris peiores efficiunt, orphanos nudamus.
 & viduas, pauperibus vim inferimus, & eorū augemus ini-
 ferriā. Hac perit pietas è terra, & nihil nobis nisi fletus re-
 linquantur, & hoc singulis diebus dicendum est: Nihil pre-
 cando, nihil consulendo; nihil adimplendo proficimus, re-
 linquitur fletus: Hoc & Christus fecit cum multa Hiero-
 solymis sine profectu admonuisset, eorum lachrymarum est
 calamitatem. Hoc prophetæ faciunt, hoc & nos faciamus,
 fletus iam tempus est, & lachrymarum, & lamentationum.
 Nunc dici potest, Vocate flentes, & ad sapientes mittite, &
 loquantur. Hoc fortasse pacto, morbum qui claras domos
 habitat, qui agros rapina complectitur: eicere poterimus.
 Lugendi tēpus est, sed opusculamini mihi, vos qui iniuriā ac-
 cipitis, qui spoliati estis: opitulemini, luge te, & lachrymarum
 mearum socij estote. Verum non nos, sed illos lugeamus:
 non nobis iniuriam intulerunt, sed perdiderunt se ipsos.

*maia quæ
 est inuidia*

*Inuida o-
 mniū ma-
 lerum ra-
 dix.*

Nos enim pro accepta iniuria regnum dei, illi gehennam pro lucro assequuntur. Ideo melius est iniuriam accipere, quam facere. Lugeamus eos non communi luctu, sed quo sacræ nos literæ docet prophetas luxisse. Lugeamus cum Esaiâ dicente: Væ coniungentibus domum domui, & agrum agro adicientibus, ut à vicino, aliquid auferant. Nunquid habitatis soli in terra? domus magnæ & pulchræ, & non erunt qui eas habitent. Lugeamus cum Naum, & dicamus cum eo: Væ qui ædificat in altum domum suam. imò lugeamus eos, Christum imitati dicentem? Væ vobis diuitibus, quia sitietis, quoniam accepistis mercedem vestram, & consolationem. Lugeamus sine intermissione, & nisi turpe sit etiam plangamus, dicamus cum propheta: Nolite lugere mortuū, sed raptorem, auarum, cupidum, insatiabilem. Quamobrem mortuos lugemus, cum iam nihil proficere possumus? Hos lugeamus, qui immutari possunt. Sed nobis lugentibus ipsi fortasse rident: etiam & hoc lugendum, cum rident quod fiendum esset. Si lamentationibus nostris quid mouentur, cessandum est à luctu, tanquam corrigendi sint. Verum cum nullo doloris sensu tægantur, peritemus in dolore. Lugeamus non diuites simpliciter sed auaros, cupidos, raptores. Possunt enim diuitiæ rectè & laudabiliter expendi, cum in egenos eas cōferimus. Auaritia autem criminanda est, atque accusanda Lugeamus igitur, sequetur fortasse aliqua emendatio. Et licet, qui in hunc morbum inciderint, non liberentur: alij tamen in eum non incident, sed mūdi feruabuntur. Vtinam & ipsi liberentur, & nemo amplius tali peste comprehédatur, ut simul omnes promissis nobis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXIIII.

EX CAP. XI.

Nus autem ex ipsis Caiphas nomine, cū esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Infideliæ erant gentes in corruptione, quam fecerant, in laqueo hoc, quem absconderant, comprehensus erat pes eorum: quod Iudæis contigit. Ipsi nanque dicebant interimendum

Supr. 5. d

Luc. 6. d

Hier. 22. c

Psal. 9. c

interimendum Christum, ne Romani venirent, & tollerēt eorum gentem, & ciuitatem: postquam autē interemerunt, ea perpeſsi sunt, & quę eorum vitandorum gratia fecerant, in ea his patratīs inciderunt. sed qui interemptus ab illis est, cœlum habitat: qui interemerunt, infernum. Atqui nō hoc intendebant, sed *cogitauerunt eum*, inquit, *interficere ab illo die*. Dixerunt enim. *Veniunt Romani, & tollent regnum nostrum & gentem*. *Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dicit. Cū ceteris eſſet impudentior. Vos*, inquit, *nescitis quicquam: Quod illi dubitabant, & deliberandum proposuerant. Dixerunt enim: Quid faciemus?* hic impudenter, & aperta fronte, & temerariē decreuit, *Vos nescitis quicquam, ne cogitatis, quia expedit vobis, ut vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipſo non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit. Vides quanta sit pontificalis potestatis virtus? Cum enim pontifex eſſet, licet indignus, prophetaui, nescius tamen quid diceret, & os tantum gratia, non autem scelustum cor attingit. Multi præterea alij futura prædixerunt indigni, Nabuchodonosor, Pharaos, Balaam, & omnium causa manifesta. Quod autem dicit, hoc est, Vos sedetis adhuc: pigrius rem intuemini, & nescitis vnus hominis salutem pro communi continendam. Vide quanta spiritus potentia? à mala mente verba prophetica, & admirationis plena elicere potuit. Filios autem dei, gentes appellat euangelista, ab eo quod futurum erat. Quemadmodum & ipse inquit, Et alias oues habeo, quas etiam à futuro ita appellat. Quid autem signat, *Cum esset pontifex anni illius?* Cum aliis & hic etiam mos corruptus erat. Non enim perpetuum iam sacerdotium, sed annuum dabatur, ex quo venales facti erant principatus. Veruntamen etiam sic aderat adhuc spiritus. Postquam autem in Christum manus extēderunt, tunc eos dereliquit, & abiit ad Apostolos. Et hoc velum scissum signat, & Christi vox dicentis: Ecce dimittetur domus vestra deserta. Et Iosephus, qui paulo pōst fuit inquit, quosdam angelos adhuc expectantes, visos migrare, vt eos relinquerent: quousque enim vinea perſtitit, omnia facta sunt: ex quo autem hæredem interemerunt, mox perierunt. Et tanquam speciosam vestem à puero inutuli ludæorum accipiens deus fidelibus seruis ex gentibus tra-*

pontificali

Dini. 2. a

Gene. 14.

Nu. 24. c

Supr. 10. c

Mat. 23. d

didit, & desertos illos dimisit, & nudos. Nec parum fuit quo inimicus hæc propbetasset, sed quod alios allicere potuit. Cōtra enim quā vellet, euenit. Nam post Iesū mortem futuro supplicio liberati sunt fideles. Sed quid signat, *Ut congregaret in vnum?* quod qui prope erāt, & qui longē vnum corpus reddidit: qui Romæ est, Indos corpus suum esse arbitratur. Quid huic cōgregationi simile? Et omnium est caput Cbristus. *Ab illo ergo die cogitauerunt, vt interficerent eum.* Atqui antea tētarent. Dicit enim: Propterea quærebant eum Iudæi interficere. Et iterum: Quid me quæritis interficere? Sed tunc quærebant, nunc suam confirmarunt sententiam. *Iesus autem iam non palam ambulabat apud Iudeos.* Iterum more hominis sibi cauet, & frequenter hoc facit. Causam autem diximus propter quam seipsum erodiscersit, & nunc iuxta desertum in ciuitate, quæ dicitur Euphrata, mansit cum discipulis suis. Quo pacto discipulos perturbari arbitratis, videntes suum magistrum more hominis sibi salutem quærere? Nemo iam eum sequebatur. Et cum propē esset dies festus, omnes Hierosolymam concurrebant, cū alij lētarentur, & celebritati studerent, soli discipuli latent, & periclitantur, tolerabant tamen. Etenim cum Pascha esset & scænopegia, in Galilzæam concesserant, inde in die festo in figura, & latibulis soli omniū in magistri benevolentia perseuerabant. Hinc Lucas eum dixisse inquit: Ego perseueraui in tentationibus. Hæc dicebat, vt ostenderet auxilio suo vires eos accepisse. *Et ascenderūt multi Hierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificaret seipsos.* Et dederant pontifices & Pharisei mandatū, vt si quis cognouerit, vbi sit indicet, vt apprehendant eū. Admirabilis sanctificatio cum iniqua voluntate, cum homicida mente, cum sanguinolentis manibus. Et dicebant: *Quid putatis, quia non venit ad diem festum?* In paschate ei insidias tendebant, & solennitatis diem in cædem cōuertebant: quasi dicant, Huc venturus est, tempus eum aduocat. O impietatem, cum magis virtuti est incumbendum, magis à sceleribus abstinendum, tunc innocetem capere conātur. Atqui cum iam idem tentarent, non modo nihil affecuti sunt, sed ridiculi apparuerunt, ideo frequenter in eos Iesus incidens euadit, & volentes se interimere cohibet, & dubios reddit, cum virtutis suæ demōstratione quæreret, vt cōpungrentur. Et cum captus esset,

los pma corp
hich suat caput
m Cbristū

Supr. 5.c
Ibid. 7.c

Luc. 22.c

os impietas

vt non propria ipsorum virtute, sed illius permissu eum cepisse intelligerent, reiecit eos retrorsum. *Ante sex dies Pasche Iesu in Bethaniā, vbi fuerat Lazarus mortuus, & manducabat apud eos, & Martha ministrabat. Lazarus vero vnus erat ex discubentibus.* Quod vere resurrectionis erat signū, cum post tot dies & viueret, & comederet. Vnde constat in *domo eius prandere, vtpote amici qui Christum acceperat.* Multi dicunt in alia domo discubuisse. Maria autē non ministrat, sed discipula hic etia erat, & spiritualibus afficiebatur. Neque ministrabat tanquam vocata, neque communi vacabat ministerio, sed soli Iesu honorem impendit, neque tanquam homini adest, sed tanquam deo. *Hac gratia diffudit vnguentum, & capillis capitis sui pedes terxit:* quæ nō erant indicia, quod de Iesu quicquā suspicaretur, vt multitudo: quod Iudas sub pietatis obtentu reprehendit. Tum Christus, *Bonum opus operata est in sepulturam meam.* Quid autē discipulum in muliere non reprehendit, neque dixit, vt Evangelista, *furem esse?* voluit enim multa eum patientia arguere. Quod enim sciret proditorem esse, ante nonnunquam arguit, quod non omnes crederent, & vnum ex his diabolum esse. Demōstrauit ergo, quod ipsum proditorem cognosceret, nō tamen manifestē reprehendit, sed ei indulget, vt à proposito reuocaret. Sed quomodo alius inquit Evangelista omnes discipulos idem locutos? Sanē locuti sunt, sed non eodem animo. Quod si quis inquireret, quid tandem cum fur esset, loculi ei pauperū mittebantur? Cur auarum fecisset dispensatorem? Illud sanē dicemus, deum arcanam intelligere rationem. Quod si quid & à nobis est coniectandum, vt omnem tolleret proditoris materiam, neque enim poterat dicere pecuniarum id cupiditate fecisse, sufficientes enim loculi esse debebant, qui eius satisfacerent cupiditati, sed sola malitia. Christus autem multa permittebat, ideo furem non arguit, quanuis non ignoraret, & malam eius obstruit cupiditatem, & omnem abstulit excusationem. *Sinite eam* (inquit) *in diem sepulturae meae hoc fecit.* Quo verbo iterum proditoris meminit, quem minimē hoc reprehensio tetigit, neque placuit. Atqui hoc verbū facile potuit eum in misericordiam adducere: quasi diceret, *Molestus sum & grauis, sed expecta parūper, & migrabo.* Huc enim respexit, cum diceret: *Me autem non semper habebitis.*

Sed nihil horum ferum & insipientem animum flexit, licet his multo plura & diceret, & faceret, & pedes eius eandem nocte lauisset, & ad mensam secum adhibuisset, quod & latronum animos mulcere assolet, & alia verba locutus est, quibus etiam lapides moliri potuissent: nec multa ante, sed eadem die, ut minime obliuioni mandare potuerit: sed aduersus omnia perstitit immobilis. Grauis nanque morbus est avaritia, grauis, inquā, qui & oculos cæcat, & aures obstruit, & fera leuiiores reddit, non conscientiam, non amicitiam, non consuetudinem, non propriæ animæ salutem cognoscere sinit, sed semel ab omnibus discedens, in seruitutem sibi quos cepit, more scruissimi tyrāni vëdicat. Et quod in hac aspera seruitute grauissimum est, quod etiam gratias sibi habendas persuadet, & quanto ei magis seruiunt, magis lætantur, & maiori afficiuntur voluptate. Et ita maxime incurabilis morbus, ita fera insuperabilis efficitur. Hic Giezi pro discipulo & propheta, lepra perfudit: hic Auaniam, & Sapphiram perdidit: hic Iudam proditorem effecit: hic Iudæorum principes corripuit, cum dona acciperent, & furibus communicarent: hic innumera bella indixit. Vias sanguinæ, fletibus & lamentis ciuitates implet. Hic mensas scelestas reddidit, & cibos iniquitate aspersit. Ideo idololatriam cum appellauit Paulus, non tamen tam formidabilis est idololatria. Sed cur ita appellauit? Habent nonnullas pecunias, & his vti non audent, sed nepotibus reseruant, & intactas ad alios transmittunt, tūc & tanquam dona deo dedicata tangere minime audent: quod si quando coguntur, tanquam ad nephas aliquo timide veniunt: præterea tūquam quis idolum lapideum, aurum & claustris & vestribus cohibent, pro templo arcem præparantes, & argenteis vasis recondentes: nōne ita aurum adoras, ut ille idolum? Ille & oculos, & animā traderet potius, quā idolum. Nō aliter affecti sunt auri amatores. Sed non adoro aurum, inquires. Neque idolum dicet, sed inhabitantem dæmonem. Ita & tu, licet nō aurum, eius tamen aspectu & cupiditate, animæ insidentem dæmonem adoras. Dæmonē enim grauior est pecuniarū cupiditas, quā multi magis persuasi sunt, quā illi ab idolis, quibus non omnia parent: huic verō omnia, & quodcunque faciendum suggerit, obsequuntur. Quid dicit avaritia? Esto omnibus inimicus, obliuiscere naturam,

ad avaritiam
non est

4. Reg. 5. a

Acto. 5. a

Colof. 2. d

pecunia avaritia

Pecunia-
rum cupi-
ditas dæ-
mone gra-
uior.

turam,

turam, contemne deum, sacrificium mihi teipsum offer. Di-
cto citius parent. Et idolis quidem boues sacrificant, avari-
tia offer mihi animā inquit, & persuadet. Vide quas habeat
aras: quæ libamina accipiat. Regnum cælorum avari non
possidebunt. Neque has minas formidant, quanuis hæc cu-
piditas inhumilissima sit, quippe quæ non infra, non natura-
lis est: fuisse enim nobis à principio, sed aurum iam non e-
rat, neque quispiam aurum amabat. Sed si placet unde ma-
lum hoc prouenerit, dicam, vnusquisque maiori æmulatus, *unde auaritia*
morbum hunc auxit, & nolentem præoccupans irritauit.
Cum enim splendor domos, diffusos agros, seruatorum gre-
ges, argentea vasa, vestimentorum copiam intuerentur, vt
hæc superarent, pro viribus contenderūt. Itaque primi se-
cundis causam, secundi minoribus præbuerunt. Quod si cō-
tinentes esse voluissent, non sanè fuisset posterioris cupidi-
tatis exemplum, imò neque vlla his excusatio est. Sū enim
qui pecunias contemnunt. Et quisnam inquit? hoc præuissi-
um est, quod impossibile videatur, vt quis vincat mali-
tiam, neque quispiam rectus iudicetur. Adducam tamen
multos & in ciuitatibus, & in montibus, & quid proficie-
mus? Neque enim propterea meliores euadetis. Sed nō nūc
nobis de hoc sermo habetur, vt diuitiæ minuantur, velim
sanè. Verum cum maius vobis onus impendat, non cogam:
sed ne aliena concupiscatis, & aliquid in egenos conferatis,
admonco. Multos autem inueniemus rebus suis contentos,
sua curantes, & iustis viuentes laboribus: quid hos non imi-
tamur, nō æmulamur? Consideremus maiores nostros, num
facultates eorum steterunt? Tantum eorum nomina durāt,
& incorrupta seruātur. Num magni alicuius viri balneum,
& diuersorium, & suburbana aspicientes, recordati quantū
laborem subierit, ingemiscimus? Quanta rapuit, & nihil ap-
paret: sed alij in eius deliciis delectantur, quod nunquam il-
le suspicatus est, fortasse & inimici, vt magis puniatur. Hu-
iusmodi & nos manent. Proculdubio moriemur, & hic no-
ster finis. Quantam impensam, quanta odia subierunt?
Quid hinc emolumentum? Immortale supplicium, & nullum
malis remedium, neque viuentes tantum, sed & mortui ab
omnibus accusantur. Quid cum multorum imagines do-
mibus positas intueniunt? Nōne magis dolemus. Vere be-
ne inquit propheta: Veruntamen stultè perturbatur omnis

1. Cor. 6. 6

unde auaritia

Psal. 38. b

homo viuens. Profecto harum rerum cura perturbatio est perturbatio, inquam, & anxietas superflua qua omnino in eternis tabernaculis carebitus. Hic enim alius laborat, alius fructum capit: illic laborum suorum quisque dominus est, & multiplicem mercedem accipit. Ad illam ergo possessionem properemus illic ædificemus, vt quiescamus cum Christo Iesu domino nostro, Amen.

HOMILIA LXV.

EX CAP. XII.

Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic esset, & venerunt non propter Iesum tantum, sed vt Lazarum videret, quem suscitauit à mortuis. Quemadmodum diuitiæ incautos perdere conlueuerunt, ita & principatus: illæ nanque in auaritiâ, hic in inaniâ hominem impellit. Ecce Iudæorum turba quæ subdita erat bene sentit, principes verò insaniunt. Quod enim illi crediderunt, testantur frequenter Euangelistæ, quod multi de turba crediderunt ei, ex principibus minime: sed inquirunt, Nūquid aliquis principum credidit in eum? Sed quid inquirunt de turba? Qui non norunt legē, maledicti sunt. Qui credebant, eos maledictos dicebant: se autem qui negabant sapientes. Et in hoc loco, multi cum miracula viderent, crediderunt: principes autem suis sceleribus non contenti, etiam Lazarum interimere tentabāt. Esto Christus sabbatarum soluerit, quod equalem se patri fecerit, & propter Romanos, vt dicitis, cum velitis interficere: quid Lazarum potestis accusare, vt de eius cogite is interitus? Nūquid beneficium accipere, crimini dandum est? Considera quantum cædi studebant. Atqui multa signa fecerat Iesus, sed nullum ita eos efferauit, non paralyticus, non cæci cura ei. Hoc enim natura admirabilius erat, & post multa factum, & mirandum erat mortuum quatrduanum ambulante, & loquentem videre. Sane quidem, Non tamen festi diei officia erant, cædibus coinquinare celebritatem. Præterea illic videbantur Christum ob sabbati solutionem accusare, & hoc pacto turbam abducere: hic cum nihil queri possent contra sanctum irritantur. Neque poterant dicere, quod patrē oppugnarent: oratio enim Iesu eis silentium imposuit. Si quidem cum omnis reprehendi causâ eis ablata, & signum

manifeste-

manifestissimum esset, in eadem feruntur, quod & in cæci miraculo fecissent, nisi sabbatum habuisset, quod calumniarentur. Accedit ad hoc, quod ignobilis ille erat & eiecerunt eum de templo, hic verò clarus, quod constat ex multitudine eorum, qui ad sorores eius consolandas venerant, & quod omnibus spectantibus miraculum factum erat cum maxima omnium admiratione. Idcirco omnes, etiam omisso festo, Bethaniam, ad eum visendum concurrebant. hoc eos agebat: tentarunt ergo eum interimere, & nihil audere sibi videbantur, adeo erant prompti ad eadem. Hac gratia hoc in primis vetuit lex. Non occides & hoc propheta accusat iniquis, Manus eorum plene sanguine. Quomodo ergo cum non palam ambularet in Iudæa, & in desertum secessisset, iterum audenter reuertitur? Quoniam eorum furorem absentia sua iam extinxerat, Ad hæc multitudo præcedens & subsequens, sufficiens erat quæ eos ne quid in Christum moliretur perterreret. Nullum enim miraculum adeo eos mouit, ut Lazari resurrectio, Et alius Euangelista inquit, quod strauerunt ad eius pedes vestimenta, & quod vniuersa ciuitas commota, perquam honorifice acceperunt. Fecit autem hoc ut aliam prophetiam figuraret, aliam impleret: & idem alterius rei est principium, alterius finis. Illud enim, Lætare quod rex tuus venit tibi mansuetus, prophetiam implet, quod asinum ascenderit, futurum præfigurauit. Nam immundum gétium genus ei subdi oportebat. Quomodo autem alij dicunt, quod discipulos misit, dicēs: Soluite asinam & pullum, hic autem tantum, quod asino inuento sedit super eo? Vtrunque fieri potuit, solutam asinam ducentibus discipulis, super eam Iesum sedisse. Ramos autem palmarum, & oliuarum, & vestes strauerant, ostendentes maiorem iam de eo, quàm de propheta opinionem habere. Et dicebant. *Hosianna, benedictus qui venit in nomine domini.* Vide, hoc maxime in errore eos affecisse, quod omnes crederent, deo non esse contrarium, & hoc maxime populum scindebat, quod à patre venire diceret, Sed quid signat. Lætare filia Sion? cum omnes Iudæorum reges, ut plurimum iniusti essent & cupidi, & multitudinem euerterent, & hostibus traderent, Confide, inquit, hic talis non est, sed humilis & mansuetus, quod ex asino ostenditur. Non enim exercitu stipatus ingressus est, sed solo asino. Hoc autem cogno-

Exo. 20 c

Deut. 5. a

Esa. 1. d

Luce. 19. f

Zacharias .

Mat. 21. a

Mar. 13

Supr. 2. d

Luc. 18. f

Mat. 20. c

2. Mat. 20. c

Supr. 7. a

Mat. 10. a

uerūt discipuli eius primum, quod erat scriptum de eo. Ecce quod plura ignorabant, quoniam ipse nondum eis reuelauerat. Etenim cum inquit: Soluite templum hoc, & in tri duo suscitabo illud, neque tunc intellexerunt. Et alius Euāgelista ait: Quod erat absconditus sermo ab eis: & nesciebāt eum resurrecturū à mortuis. Sed nō ab re abscondebatur: quare alios inquit Euangelista, quod audiendo dolebant, & erant tristes, quia resurrecturū non cognouerant: & corū superabat ingenium. Sed cur id eis non aperuit? Quoniam magnum erat. Et cootemplare Euangelistę sapientiā, quod priorem suam ignorantiam prædicare nō erubescit. Quod enim scriptum esset, norant quod de Christo ignorabant. Siquidem scandalizati essent si rex talia perpeffurus, atque tradendus esset. Præterea non continuo, quod regnum diceret, intellexerunt. Nam & alius inquit Euangelista de huius mundi regno eos arbitratos. Testificabatur autem turba Lazarum resurrectisse. Non enim tot repente conuersi essent, inquit, nisi credidissent miraculo. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus, ecce mundus totus post ipsum abiit. Videntur mihi hæc esse verba rectè sentientium, non audentium tam palam loqui, ex euentu tamen illos conuincentes, quanuis frustra conarentur. Muodum autem in hoc loco iterum turbam appellat. Consuevit enim scriptura mundum, & mundi creaturam, & vitiosos appellare. Illud quum inquit, proferent secundum numerū mundum suum: hoc, Vt mundus vos non odit, me autem odit. Quæ diligenter consideranda sunt, ne ex nominis æquiuocatione ansam præbeamus hæreticis. Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant, vt adorarent, cū iam prope esset, vt proselyti fierent, ad festum venerant. Et quum Iesu fama extenderetur, dicunt Philippo: Volumus Iesum videre. Venit Philippus & dicit Andree, vt pote qui prior erat, & rem ei communicat. Sed neque ipse simpliciter id recepit: audierat enim, In viam gentium nō ambulaueritis, ideo cum discipulo loquutus, magistro refert. Vterque enim Iesum affati sunt. Qui respondit: Venit hora vt clarificetur filius hominis. Nisi grahum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Quid significat, veoit hora? Dixerat, In viam gentium ne abieritis: vt omnem tolleret à Iudæis impudentiæ occasionem, eos à gentilibus cohibuit sed

sed quum illi in pertinacia perstarent, hi accederet, tempus iam passionis aduentare inquit, omnibus consummatis. Quod si nobis his esset contumacibus inherendum, illis penitus reiectis, hoc sanè nostra foret providentia indignum, quum enim ad gentes discipulos post passionem esset missurus, iam inquit, tempus ad crucem aduentare, Non tamè prius eos dimisit, ut esset in testimonium eis. Etenim antequàm in Iesum impetum facerent Iudæi, antequàm crucifigerent, non dixit, Euntes docete omnes gentes: sed, In viam gètium ne abieritis: & Nò missus sum nisi ad oues quæ perierunt domus Israël: & Non bonum est accipere panem filiorum, & dare canibus. Quum autem odio à suis haberetur, & ita ut interficeretur, superfluum erat persequètibz inherere. Et enim recusarunt ipsum dicentes, Non habemus regem nisi Cæsarem: tunc eos dimisit, quum dimissus esset ab eis. Ideo inquit, Quoties volui cōgregare filios vestros, & nolulistis? sed quid signat, Granū frumèti, nisi cadens, mortuum fuerit? de cruce loquitur, ne perturbaretur. Quum gentiles accesserunt, tunc mortuum esse, hoc inquit maxime populos adducet, & mei augebit preconium. Inde cum non ita verbis persuaderet, rerum experientia id aggreditur, inquiring hoc in frumèto contingere, ut mortuum maiorem fructum afferat. Quod si hoc in seminibus euenit, multò magis in me. Sed non intellèxerunt discipuli quid diceret, ideo frequenter idem repetit euangelista, excusans quod postmodum fugerint. Talem, de resurrectione disputans, rationem Paulus attulit. Quam igitur habebūt excusationem, qui resurrectioni nò credunt, cum in seminibus, & in plàtis quotidie hoc videamus, ac etià in generatione nostra? Primum enim corrumpi semen oportet, inde fieri generationem. Omnino autem quum deus aliquid facit, nulla opus est ratione. Quomodo nos ex nihilo fecit? Hoc ad Christianos dico, dicentes credèdum scripturis. Ego autem & aliud dicam ab humanis rationibus: alij maliciam, alij virtutem sectantur, sed malitiæ sectatorum multi scèliciter in vltimam, peruenerunt senectutem, virtutis autem contrà. Quomodo ergo pro meritis vnusquisque accipiet? Quando? Certe in-
 quunt, sed corpora nò resurgèt. Nónne audiunt Paulū dicentē: Oportet autè corruptibile hoc induere incorruptionem? Neque animā intelligit, quippe quæ nò corrumpitur,

Mat. 10. a

Ibid. 13. c

Ibidem.

Infr. 19. b

Mat. 23. d

1. Cor. 15.

g.

& resurrectio de mortuo dicitur. Cecidit corpus. Quare corporis resurrectionem negas? An non possibilis deo est quod dicere summæ amentię est. An non decet? Quamobrem? Vt corruptibile quod & laboris est, & mortis participet, in præmiis communicet. Si nõ decuisset, neque à principio factum esset. Nõne carnem ipse accepit? quod accepit, & ipsam suscitauerit, audi quid dicat, Infer digitum tuum huc & vide, quia spiritus ossa & nervos non habet. Quare Lazarum suscitavit, si melius fuisset sine corpore suscitare? Quid inter signa & beneficiã hoc adnumeravit? Quid cibos præbuit? Nolite dilectissimi ab hæreticis decipi. Est enim resurrectio, est iudiciũ. Hęc tollũt, quicunque nolunt operum suorum rationem reddere. Etenim oportet resurrectionem talem esse, qualis fuit Christi. Primitię etenim ille est & primogenitus mortuorum. Sed dicent: Resurrectio, hoc est animę purificatio, & à peccatis mundatio: Christus autem non peccavit, quomodo surrexit? Quomodo nos à maledictione liberati sumus, si ipse peccavit? Quomodo dicit: Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam? Hęc enim non peccasse significant. Igitur secundum eorum sententiam, aut non surrexit: aut si surrexit, peccavit ante resurrectionem. Sed sanè corpore surrexit: & prava hæc doctrina nihil aliud est, quã inanis glorię filia. Hũc ergo morbum fugiamus. Corrũpunt, inquit, bonos mores confabulationes pessimæ. Non sunt hæc apostolorum dogmata. Marcion est, & Valentinus qui hæc inuenit. Fugiamus, inquã dilectissimi. Nihil prodest vita bona cum prava doctrina: vt contrã, nihil sana doctrina, cum vita corrupta: Hęc gentiles perpererunt, inde auxerunt, ab externis accipietes philosophis, & materiam ingenitam, & alia huiusmodi asseruerũt: & vt rerum opificem non subiecta materia ingenita, ita & resurrectionem negarunt. Nolumus his aures adhibere, quum immensam dei potestatem intelligamus. Nolumus, inquã, aures adhibere: vobis, inquã, dico. Nos enim aduersus eos bellum non recusabimus, sed inermis & nudus, si in imbecillos inciderit licet fortior, facile capietur. Si enim scripturis attendistis, & quotidie in his acutiores euasistis: nõ sanè admonerẽ, vt bellum aduersus eos detrectetis, sed vt manum conferatis. Fortis est veritas: quum verò scripturis vti nesciatis, congressum vercor, ne inermibus

Infr. 10. g

Infr. 14. d

1. Cor. 15. d.

*Marcionis
& Valen-
tini hære-
sis.*

inermibus occurrētes, ipsi vos saucient. Nihil illis imbecillius, qui à spiritus sancti sunt auxilio destituti. Quod si exteriori vtuntur sapiētia, minimè est mirandū: sed ridendum potius quod fatuis vtuntur magistris, qui neque de deo, neque de creatura firmum aliquid, & solidum inuenire potuerunt. Sed quæ apud nos vidua mulier nouit, ea Pythagoras ignorauit, qui dixit animam fruticem, & piscem, & carnem fieri, his ne opera danda est? & qua ratione nituntur? Magni sunt in ciuitate, pulchros nutriūt capillos, & palliis induuntur, hucusque eorum philosophia extenditur: quos si intrinsecus inspexeris, puluis sunt & cinis, in quibus nihil sani, sed sepulchrum patens guttur eorum, plenum immunditia, & sordium, & præcepta omnia vermium. Primus eorū aquam deum esse dixit: qui secutus est, ignem: alius aërem, & ad corpora relati sunt. Hos, quæso, admirādos ducis, qui nullam inuisibilis dei cognitionem habuerunt? Quod si quam perceperunt, id euenit, ex quo in Aegypto cum nostris versati sunt. Sed ne vos nimium perturbemus, iam orationi nostræ finem imponamus. Si enim eorum opiniones proponere inciperemus, quid de deo, quid de anima, quid de corporibus sentiant, risum moueremus. Neque ipsi nostra indigent reprehensione, ipsi seinuicē confundunt. Qui contra nos de materia orationē scripsit, seipsum perdidit. Quare ne temerè vos auocemus, & verbis implicemur, his omisissis, & diuinis literis attēdatis vos hortabimur, neue ad nullam certemus utilitatem: quod Paulus Timotheum admonet, quāuis sapientiæ plenum & virtutis: Quare illi pareamus, & nugis abiectis, fraterni amoris opera complectamur. Eleemolynæ rationem habeamus, vt promissa bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & imperium in secula seculorum, Amē.

HOMILIA LXVI.

EX CAP. XII.

Qui amat animam suam perdet eam: Et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodit eā: Si quis mihi monstrat, me sequatur. Dulcis præsens vita est, & multæ plena voluntatis, non tamen omnibus. sed qui terrenis rebus affigitur. Quod si quis cœlum suspiceret, & quæ illic bona sunt, contempleretur: fortasse hæc contemneret,

1. Tim. 4.
d. 6. 4

tanquam nullius momenti. Nam & corporum pulchritudo quod ad pulchrius non deprehenditur, in admiratione habetur, cum verò melius apparuerit, illa prior despicitur. Quod si in illam pulchritudinem intueri voluerimus, & cœlestis regni speciem considerare, fortasse nos huius seculi vinculis dissoluerimus. Vinculum nanque est terrenarum rerum affectio. A quo nos abducens Christus, quid dicat, attende, *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodit eam. Qui mihi ministrat, me sequatur: & ubi ego sum, illu & minister meus erit.* Simile enigmati hoc dictum videtur, non tamen est, sed sapientiæ plenum: Et quomodo qui amat animam suam perdet eam? Qui absurdus eius cupiditatibus obtemperat, qui præter debitum ei indulget. Propterea admonet ille? Noli ambulare in cupiditatibus animæ tuæ: sic enim eam perdis, cum à virtutis via abducis, quemadmodum e contrario, Quid odit eam in hoc mundo, custodit eam: hoc est, qui non parat ei cum aliquid perperâ iubet. Et non dixit, qui nō parat: sed *Qui odit.* Quemadmodum enim quos odio habemus, ne vocem quidem audire, nec videre æquo animo patimur: & anima, si quid præter dei voluntatem nobis imperat, reiicienda est. Quum enim iam de morte ad eos verba facturus esset, de morte, videlicet, sua: & prævideret eorum tristitiam & exanimationem, per excessum locutus est inquires: Quid dico si mortem meā generose non feretis? nisi vos ipsi moriamini, nullum vos sequetur emolumentum. Et vide quomodo lenit sermonem suum: grauius enim & molestius videbatur dicere, homini animam amanti esse moriendum. Et quid antiquitus dico, quando & nunc multos inuenimus libenter omnia tolerantes, & hac vita fruuntur, & maxime qui futuram credunt? qui quum vident ædificia, molēsque & machinas, lachrymatur dicentes: Quot homo, & quanta? & fit pulvis. Sic magna præsentis vitæ cupiditas. Hæc vincula Christus dissoluens inquit: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam eternam custodit eam.* Quod enim ad eorum tollendum metum hæc diceret, audi quæ sequuntur: *Qui mihi ministrat, me sequatur:* de morte locutus, & operum sequelam, atque imitationem exigit. Oportet enim omnino ministrū, eum cui ministrat sequi. Et considera

sidera quando hæc loquitur, nō quum persequutionem patiebantur, sed quum confidebant, quum se in tuto esse arbitrabatur, quod à multis honorarentur, colerenturque quando & cōsurgere poterant, & audire: *Et tollat crucem suam,* Mat. 16. d
& sequatur me: hoc est semper paratus sis, inquit, ad pericula ad mortem, ad terrena exilia. Inde quum grauiā dixisset, prēmium ponit: quod qui sequetur ipsum, erit vbi ipse est. Quibus verbis ostendit resurrectionem post mortem. *Vbi ego sum,* inquit, *illuc & minister meus.* Vbi Christus? In cælis. Ergo ante resurrectionem illuc anima & mente transferemur. *Si quis mihi ministrauerit, diliget eum pater.* Quare nō dixit, Ego? Quoniam nondum debitam vendicarat auctoritatem vt pater. Qui enim nondum resurrexerunt ipsum sciebant, quomodo poterant tantam de eo opinionem concipere? Quamobrem filiis Zebedæi inquit: Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo. Atqui ipse est iudex. Sed hic dilectum se filium ostendit: tanquam enim dilecti filij ministros, pater accipiet. *Nunc enim anima mea turbata est.* *Et quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora.* Atqui hæc non sunt verba ad mortem venire suadentis, imo maximè. Siquidem ne dicerent ipsum eum humanis carere doloribus, facilè de subeunda morte philosophari, & in tuto nobis persuadere ostendit, quod licet eam formidet, quum tamen vsus poscat, nō recusat. Hæc autem dispensationis sunt, non diuinitatis, ideo inquit: *Nunc anima mea turbata est.* Neque enim aliter hoc procederet: & dicendo, *Pater, saluifica me ex hac hora:* ita perturbatus est, vt etiā à morte absolui cuperet, si licuisset. hæc sunt humane naturæ imbecillitates. *Et quid dicam,* inquit, quum mortem deprecari? *Propterea veni in horam hæc:* quasi diceret, Licet moueamur & perturbemur, mortem tamen non fugimus: nam ita nunc perturbatus non recusō, ferendum est quod instat. Non dico enim, Libera me ex hac hora: sed, *Pater, clarifica nomen tuum.* Et licet perturbatio me dicere cogat, contrarium tamen dico. *Clarifica nomen tuum:* hoc est, duc me iam ad crucem: quod apertè eius humanitatem & humanis moueri affectibus ostēdit, & naturam quod egrè ferret mortē, & viuere cuperet. Quemadmodum enim neque esurire neque dormire crimini dandum est, ita neque vitam præsentē optare. Christus autē corpus omni peccati labe purū babe-

Mar. 10. f

bat, non tamen naturalibus non obnoxium necessitatibus, siquidem non fuisset corpus. Et ex bis aliud nos admonet. quidnam? Vt si quando affligimur, si quid timemus, nō ita resiliamus à propositis? *Pater, clarifica nomen tuum.* Indicat se pro veritate mori. quod dei gloriam appellat, & hoc post crucis mortem contigit. Debebat enim orbis terrarum ad deum conuerti. & in dei cognitionem venire, & ipsum colere. Verūm hoc non patris tantum, sed & filij gloria: quod tamen tacet. *Venit ergo vox de celo: Et clarificauit, & iterum clarificabo.* Quando clarificauit? In præcedentibus signis, & iterum clarificabo post crucem. *Turba autem tonitruum opinati sunt, vel angelum locutum.* Et vnde hoc? Nunquid manifesta & clara fuit vox? Fuit sanè. Verūm crassior turba erat, & terrenis dedita, & parum attendens, & alij sonum tantum, alij vocem articulatam audierunt, sed non intellexerunt: *Tum Christus: Non propter me vox hæc venit, sed propter vos.* Cur hoc dixit? Ad illud respiciens quod illi frequenter dicebant, quod non erat à deo, qui à deo glorificatur: nōne à deo est, cuius nomen per eum clarificatur? Propter hoc enim vox delata est. Quare & ipse inquit. *Non propter me vox hæc venit, sed propter vos,* nō vt aliquid ab ea mihi ignoratum audiam, omnia enim patris noui, sed propter vos. Quum enim vel angelum locutum, vel tonitruum factum arbitrati essent, inquit, *Propter vos:* vt hoc saltem pacto adduceret eos ad interrogandum. Illi tamen oscitantes & stupidi, neque sic persuasi sunt, quum audirent id ad se pertinere. Nescienti enim cui diceretur, sanè non manifesta vox videbatur. *Propter vos, vox venit.* Vides vt res humiles eorum gratia fiant, non quod Christus ope indigeret? *Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras.* Hæc particula quomodo procedit ad illud: *Et clarificauit, & clarificabo?* Rectè & consone. Quum enim dixisset, *Clarificabo:* modum indicat, hoc est, princeps mundi eiicietur. Quid signat, *Iudicium est mundi?* quasi dicat, examinabitur & punietur. Quo pacto? Perdidit ille primum hominem, & peccato fecit obnoxium. Propter peccatum enim venit mors, quod in me non inuenit. Et qua gratia insiliit, & morti eum tradidit? qua gratia in animam Iudæ ingressus est? ne perderemur: neque mihi diuinam nunc attuleris dispensationem, quæ non est diaboli, sed

li, sed sapientiæ suæ. Inquirarur primum mala eius mens, quomodo iudicatur mundus in me, quasi examine proprio dicatur ad eum: Esto omnes inreremisti, eo quod subiecti erant peccaro. Christum cur inreremisti? Nonne planè iniuste? Per Christum ergo omnis mundus defendetur. Quod ut manifestius appareat, exèplo vremur. Sit violentus quispiam tyrānus, qui omnes qui in manus suas venerint, plurimis malis afficiat: hic si vel regem, vel regiū filium captum, iniuste interimat, illius mors etiam alios vlisci poterit. Sit aliquis qui debiliores postulet, verberet, in carcerè iniiciat, & hæc insānia etiam nihil debentem coerceat: hic etiam eorum quæ in debitores commisit, dabit pœnam, interficietur ab illo. Nō aliter in Iesu vsu venit. Eorum enim quæ in nos fecit diabolus, propterea quæ in Christum ausus est, postulatus est ad suppliciū, & quod ira intelligatur, audi quid dicat: Nunc princeps mūdi huius eiicietur foras: per mortem scilicet meam. *Et ego si exaltatus fuero, omnes traham ad meipsum.* Hoc est, etiam gentiles. Er ne quis diceret, quomodo si re vicit eiicierur? Non vicit, inquit. Quomodo enim qui alios trahit, victus esse poterit? & non dicit resuscitabo: sed maius, *Omnes traham ad meipsum.* Nam si dixisset, resuscitabo, non significaret credituros: sed cum credituros dicit, & resurrekturos confirmat. Si enim mortuus mansisset, & purus homo fuisset, nemo credidisset. *Omnes traham ad meipsum.* Quomodo ergo inquit patrem trahere? Quia trahente filio, parer etiam trahit. Traham, inquit, tāquam à tyranno detentos, & per se minimè porentes eius manus effugere, utpote repugnantis. Alio loco rapinam appellat. Nemo potest spolia fortis rapere, nisi prius alliger eum, & tūc rapiat. Hæc autem ad illius vim ostendendam dicit, ut illic rapinam, hic tractionem appellaret. Quod cum inrelligamus, resurgamus, glorificemus deum, non fide tantum, sed & vita: aliter nō esset gloria, sed blasphemia. Non enim ita blasphematur deus ab impio gētili, ut à Christiano. Quamobrem rogo ut omnia ad dei gloriā referamus. Væ, inquit, seruo illi per quem nomen dei blasphematur. Hæc autem particulam, Væ, mox pœna sequitur, & supplicium. Beatus autem per quem nomen dei glorificatur. Nolumus ergo tanquam in tenebris versari, sed omnia peccata euitemus, maxime verò quæ publicè nocent, in quibus præcipuè deus

Mat. 12. c

Marc.

3. d

blasphematur. Quam enim veniā consequemur, si cum aliis nostra exhibere præcipiamur, aliena rapimus? Quæ nobis spes salutis nisi esurientem nutris, supplicio afficeris: si vestitum spolias, quid tibi sperandum? Hæc frequenter dicere non cessamus, quoniā qui bodie non audiunt cras audient: & qui neque cras, perendie. Quod si qui imperfuasibiles sunt, nos tamen non iudicabimur: nostrū enim officium implevimus. Vtinam autem ne vos horum pudeat, neve possitis accusari: sed omnes Christi tribunali audenter astare, ut & nos in vobis gloriari possimus, & malorum aliquam capere consolationem, probationē videlicet vestram in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXVII.

EX CAP. XII.

Respondit ei turba: Non audimus ex lege quod Christus manet in æternum: & quomodo dicis, oportet exaltari filium hominis? Manifestus error est, & imbecillis, quavis extrinsecus calidè fucetur. Et quemadmodum qui putres, & ruinā minantes parietes, albo tectorio linunt, non tamen eos possunt dirigere: ita & mendaces faciliè deprehenduntur. Quod hoc in loco Iudæis contigit. Cum enim ad eos Christus diceret, Cum exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipsum. Nos audimus, inquit, à lege, quia Christus manet in æternū: & quomodo tu dicis quod oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Norant igitur Christū mortalem, & vitam habere sine fine: unde etiam quid diceret, intelligebant. Nam sæpenumero in scripturis simul & passio, & resurrectio ponitur: siquidem Esaias utrunque simul ponit. Tāquam ovis inquit, ad occisionem ductus est, & quæ sequuntur. Et David in secundo psalmo, & plerisq; aliis cōiungit hæc utraque: & patriarcha cum dixisset, Procidens dormiuit ut leo: inde addidit, Et ut carulus leonis excitauit eum: simul & passionem ostendit, & resurrectionem. Sed hi arbitrati fletum ei imponere, & nō esse Christum ostendere, Christum in æternum manere cōtinentur. Et vide quā prauē, non enim inquirunt: Nos audimus quod Christus nihil patitur, neque crucifigitur, sed manet
in æter-

*Esa. 53. c**Psal. 16. c*

in æternum. Atqui neque hoc dictum contrarium erat. Immortalitati enim passio non fuit impedimento. Hinc videre licet, multis eos intellectis sponte sua in malitia perstitisse. Cum enim de morte superius verba fecisset Iesus, & eum illi exaltari audirent, id supplicati sunt: indedicunt, *Quis est iste filius hominis?* Et hoc maligne noli, inquit, arbitrari quod de te hoc dicamus, neque dicere quod te propter odium oppugnemus. Ecce nescimus de quo dicat, & tamen profiteamur. Christus autem eis silentium imponens, ostendensque passionem nulli esse impedimento, ut maneat in æternum. *Adhuc, inquit, modicum lumen in vobis est.* Indicans mortem suam translationem esse. siquidem Solis lumen non extinguitur, sed breue secedens rursum apparet. *Ambulate dum lucem habetis.* Quod hic tempus dicit? An præsentem omnem vitam, an tempus ante crucem? Ego vero utrunque arbitror, propter immensam eius humanitatem: multi etiam post crucem crediderunt, hoc autem dicit, ut eos ad fidem impellat: ut superius. Adhuc modicum tempus vobiscum sum. *Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.* Quod nunc Iudæi faciunt que nesciunt, sed tanquam in tenebris versantur, Videntur sibi recta incedere, cum longe aberrant: sabbatum custodiunt, & legem servant, & ciborum habent observationes: nesciunt tamen quo vadant, ideo dicebat: *Ambulate in luce, ut filij luci sitis,* hoc est mei. & in principio, inquit, Evangelista: Neque ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis: sed ex deo nati sunt, hoc est ex patre, Hic autem ipse dicitur eos generare, ut unam patris & filij operationem intelligas. *Hæc locutus est eis Iesus, & abiit, & abscondit se ab eis.* Quid nunc absconditur? Neque enim lapides contra ipsum tulerant, neque blasphemarant, ut superius: quare ergo se abscondit? Qui cor hominis intrat, norat eorum animos exasperari, etiam si nihil dicerent: norat feruentes, & ad eadem promptos, neque expectavit dum rem aggredierentur, sed absconditur, ut eorum placaret invidiam. Considera quomodo id signat Evangelista. *Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non crediderunt in eum.* Quænam tanta? Ea prætermisit Evangelista, ut ex sequentibus constat: etenim cum discessisset: & rursum rediret, iterum placide eos alloquitur. *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.* Vide quid

Supr. I. a

facit: incipit ab humilibus, & confugit ad patrem, & iterum tollit sermonem suum: & cum eos offerari intelligit, discedit, & redit rursum, & rursus ab humilibus orditur. & ubi hoc, ubi illud fecit, considera à principio Sicut audio, iudico: inde altius, Sicut pater suscitatur mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. & iterum: Ego non iudico vos, alius est qui iudicat: inde discedit, & prodit in Galilæam. Operamini, inquit, nō escā quæ perit. Et cum de se magna locutus esset, quod de cælo descenderat, quod vitam æternam daret: iterum abiit, & reuertitur ad scenopœgia. Hoc idem frequenter facientem videre possumus: ita doctrinam suam variat, præsentia, absentia, humilibus, magnificisq; sermonibus: quod & hic facit. *Cum tanta signa fecisset coram eis, nō crediderūt in eum, ut sermo Esaiæ prophete impleretur, quē dixit: Domine quī credidit auditui nostro, & brachiū domini cui reuelatū est? & iterum: Propterea nō potuerunt, inquit, credere, quia iterū dixit Esaias: Auditū audietis, & nō intelligetis. Hec dixit Esaias, quādo vidit gloriā eius, & locutus est de eo.* Ecce iterum hanc particulam, Quia dixit: non causalem esse, sed euētus. Neque enim quia dixit Esaias, nō crediderunt: sed, quia non erant credituri, ideo dixit. Sed quare non ita dixit Euangelista, sed incredulitatem à prophetia, non prophetiā ab incredulitate esse dicit: & superius hoc idem vehementius. Propterea non potuerunt credere, quia dixit Esaias? Hinc magnam vult scripturæ certitudinem demonstrare, & quod nō aliter quā prophetatum sit, euenit. Ne quis enim diceret. Et qua gratia venit Christus? nesciebat non credituros? Prophetas hoc nouisse inducit, Venit autem, ne peccati sui vllam haberent excusationem: quæ prædixit propheta, tanquam omnino futura prædixit, nisi enim prorsus futura nouisset, non sanē prædixisset. Erant autem proculdubio futura, cum illi incurabiliter se haberent. Nō potuerunt autem: hoc est noluerunt. Neque te admiratio capiat. Alibi enim inquit: Qui potest capere, capiat. ita nōnunquam potestate pro volūtate vtitur, & iterum: Nō potest mundus vos odio habere, me autem odio habet, hoc & cōmuni sermone vsurpatum videmus, cum quis dicit, Non possum asperum hominem diligere: vehementiam voluntatis potestatem appellans, & iterum: Non potest ille fieri bonus. & propheta: Si mutabit Aethiops pellam suam, & pardus

Supr. 5. e
ibidem d

Ibid. 8. b

Ibid. 6. d

Esa. 53. a

Esa. 6. c

Mat. 18. c

Supr. 7. a

Hier. 13. d

pardus varietatem suā, & populus hic poterit benefacere, qui didicit mala. Nō dicit, quod impossibile sit ei bene operari: sed quia nolunt, ideo nō possunt. Quod autem hoc in loco dicit Euāgelista, ita intelligitur, quod impossibile erat prophetam mentiri: non tamen propterea impossibile erat, ut crederent: licebat enim etiam illis credētibz, verum esse prophetā: non enim prādictisset, si fuissent et edituri. Quid ergo, inquires, nō ita dixit? Quoniam proprietates quasdam habet scriptura, cuius legibus est concedendum: hæc autem dixit, quando vidit gloriā eius. Cuius? Patris. Quomodo ergo Ioannes de filio dicit, Paulus autem de spiritu? Non, inquam, confundentes personas, sed vnam significātes dignitatem: etenim quę patris sunt, sunt & filij: & quę filij, spiritus sancti. Atqui multa per angelos dixit, & nemo dixit, sicut dixit angelus, sed deus. Quę enim per angelos à deo dicta sunt, dei sunt: non autem quę dei, angelorum. hic autem spiritus dicit verba esse, & locutus est de eo, Quid loquutus est? Vidi dominum sedentem in throno alto: & quę sequuntur. Gloriā hic visionem illam, fumū, & arcana audisse mysteria, visionem Seraphin, fulgur à throno defiliēs, in quod inspicere potētiā illā nō possent, & locutus est de eo. Quidnam? Quod audiuit vocem dicentem: Quem mittam, & quis ibit? Et dixi, Ecce ego sum, mitte me. & dixit: Audi ut audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & nescietis, Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut nō videant oculis, & corde nō intelligant. Ecce aliam quæstionem. Non est tamen, si rectē considerabimus. Quemadmodum enim sol debilem oculorum aciem perstringit, uō natura sua: ita vsu venit in his, qui diuino non attendunt sermone, ita & Pharaonis cor indurauisse dicitur, ita bis accidit, qui dei verbum oppugnant. Proprium hoc scripturæ: ut illud, & tradidit eos in reprobū sensum, & iterum: Abiit à gentibus, hoc est secessit, eas dimisit. Nō enim hæc à deo, sed ab aliorum malitia prouenire ostendit. Cum deserimur à deo, tradimur diabolo: in cuius potestatem redacti, innumeris malis afficimur. Ut ergo auditorē perterreat, inquit, Induravit & tradidit. Quod enim ipse non solū non tradat, sed ne derelinquat quidem, nisi velimus, audi quid dicat, Nōne peccata vestra diuidūt me à vobis? & iterū, Qui longē discedunt à te pereunt. Osee autem dicit, Oblitus es

*Esa. 6. 4**Ibidem.**Ibidem.**Exo. 10.**g. & 14. b**Roma. 1. d**Esa. 59. a**Osee 4. b*

Luc. 13. 8
Esa. 50. 4

legis dei tui, & ego tui obliuiscar. & ipse in Euangelio. Quoties volui cōgregare filios vestros, & nolulistis & iterū Elaias, Veni, & non erat homo, vocaui, & non erat qui audiret: hæc autem dicit, vt nostra causa deferri nos, & nobis ipsis perditionis nostræ, authores demonstret: deus autem non modo nos non derelinquere, & punire vult, sed quoties punit, inuitus punit. Nolo inquit, mortem peccatoris. Christus autem cum peritura esset Hierusalem, etiam lachrymatus est: quod nos in amicis facimus. Hæc ergo vidētes, omnia faciamus, ne nos deus derelinquat, sed curam animæ & mutui amoris habeamus, neque mēbra nostra scindamus, quod infanientium est, & alienatorum à mente, sed quanto magis à nobis alienos proximos videmus, magis in eos simus officiosi: etenim in corporibus multos sæpe vidētes incurabili morbo laborantes, imponimus medicamenta. Quid podagra peius? quid chiragra? Incidemus membra? Minime: sed aliquod remedium disquiremus, ex quo morbum soluere possumus. Hoc idem in fratribus faciamus, & si grauissime ægrotent, curemus medicinam, & feramus inuicem onera: sic implebimus legē Christi, & promissā bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXVIII.

EX CAP. XII.

Erunt autem ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Phariseos non confitebantur, vt de synagoga non eiceretur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam dei. Omnia quidem nobis fugienda necessario sunt, quæ animam nostram corrumpunt: sed illa lōge magis quæ plura peccata ex se pariūt. Vt exēpli gratia: Auaritia per se grauis morbus est, longe grauior, quia radix est & mater omnium malorū: eiusmodi est inanis gloria. Ecce hi propter gloriæ cupiditatem fidē contēpserunt. Multi (inquit) ex principibus crediderunt in eū, sed propter Phariseos non confitebantur, vt de synagoga non eicerentur. Quod etiā superius dixit: Quomodo potestis credere, gloriā ab inuicem accipientes, & gloriā quæ à deo est nō quærentes, Non ergo principes erant,

Supr. 5. 8

erant, sed serui: seruebant enim vltimam seruitutem, verū-
tamē & hic postmodum metus abolitus est: minimē autem
Apostolos hoc affectu detētos videmus, etenim principes il-
lis & sacerdotes crediderūt, siquidē spiritus gratia superue-
niens, adamante eos firmiores reddidit. Cum igitur hoc ne
tunc crederent impediret, audi qui dicat: *Qui credit in me,*
non credit in me, sed in eum qui misit me, quasi dicat quid ti-
metis in me credere? fides in deum per me aditum habet si-
cut & incredulitas. Intuere quomodo in omnibus substan-
tiæ indicet indifferentiam. Et non dixit, qui credit mihi: ne
quis verba eius credi interpretaretur, quod & in hominib⁹
dici poterat. Qui enim apostolis credit, non Apostolis cre-
dit, sed deo. sed vt intelligeres de fide in substantiam dice-
re, non dixit, Qui credit verbis meis: *sed in me.* Atqui cur,
inquit, non ē contrario: Qui credit in patrem, non credit in
patrem, *sed in me?* Quoniam iam se in patrem credere dixis-
sent, & non in ipsum: imbecilliores enim adhuc erant. Di-
scipulos autē allocutus his verbis vsus est: Creditis in deū,
& in me credite. Hos autē cum infirmiores ad hæc audien-
da nosset, aliter, allicit ostendens patri credi non posse, ni-
si in se credatur. Et ne putares tanquam de homine dictum
addit: *Qui videt me, videt eū qui misit me.* Quid ergo, corpus
est deus? Minime: sed animi speculationem intelligit, & hic
consubstantialē signat, Et quid signat, qui credit in me? Ac
si quis diceret, qui aquam ē flumine accipit, non fluminis,
sed fontis accipit, immo infirmum hoc exemplū est ad sub-
iectam materiam. *Ego lux in mundum veni.* Cum enim pa-
ter & in veteri, & nouo testamento frequenter hoc nomi-
ne vocetur etiam ipse eodem vtitur. Ideo Paulus splendo-
rem eum appellat, hic accipiens, & multam habere ostendit
ad patrem conuenientiam, imò nullam differentiam, si qui-
dem in se fidem, non in se, sed in patrem esse testatur. Lucē
autem seipsum appellat, quod errores pellat, & intellectus
auferat tenebras, *Sed & si quis audierit verba mea, & non cu-
stodierit, ego non iudico eum: non enim veni, vt iudicem mun-
dum, sed vt saluificem mundum.* Ne æstimaretur propter im-
becillitatem contemptores dimittere, ideo inquit, *Non veni
vt iudicem mundum.* Inde ne pigriores fierent: intelligen-
tes quod qui credit, saluatur, qui non credit, punitur, vi-
de quā formidolosum eis iudiciū minatur. *Et qui sper-*

Infr. 14. a

Hebr. 1. a

nit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eū. Si pater neminem iudicat, & tu non venisti, vt iudicares mundū, quis eum iudicat? *Sermo quem locutus sum, ille indicabit eum.* Nam cū dixissent non esse ex deo, inquit quod tunc hæc dicere non poterunt, Verbaquæ loquutus sum vos accusant, & omnem auferunt excusationem. *Sermo quem locutus sum.* Quis sermo? *Quod à meipso non veni, quia qui misit me pater, ille dedit mihi mandatum quid dicam, & quid loquar.* Ergo hæc propter eos dicta sunt, vt nullam prorsus haberent excusationē, nā nisi ita se res haberet, in quo excederet Esaiam qui idē dixit: Dominus dedit mihi linguā eruditam, vt intelligam quando sermonem dicere oportet. Quid de Hieremia dicam? Etenim ille quando missus est, inspiratio- nem habuit. Quid de Ezechiele? qui præcipuū caput deuo- rans, ita locutus est. Inueniebantur præterea qui essent au- dituri quæ diceret, qui erant causa cur ita loqueretur: quod si quando missus est, tunc accepit quid diceret, prius autē ne sciebat. Quid his verbis prophanius? quid magis impium? si quis ea ita accipiat, & non intelligat eorum humilitatis cau- sam. Verum Paulus ipse etiam discipulos intelligere dixit, quæ sit voluntas dei bona, & bene placens, & perfecta, filius autem nesciuit quoad mādatum accepit? Quanam hæc ratio ne nituntur? Ecce quod propterea in humilitatis excessum sermonem suum, adducit, vt illos alliciat, & his qui venturi erant, silentium imponeret. Ideo humana profert verba, vt hoc saltem modo necessario vilitatem verborū repudiaret, intelligentes non natura, sed ob auditorum imbecillitatem ita locutū. *Et scio quia mandatum eius vita eterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.* Consideras verborum humilitatem? Qui enim mandatum accipit? non sui dominus est, atqui ipse inquit: Quemadmodū pater suscitāt mortuos, & viuificat: & filius quos vult, viuificat. An ne suscitandi quos vult habet potestatem, dicendi autē non habet? Quid ergo hoc signat? Hoc est quod nō ita se res ha- bet, vt aliud ille, aliud ego loquar. *Et scio quia mandatum eius vita eterna est.* Hoc eos refutat, qui ipsum deceptorem dicebant, qui in sordibus versabantur. Cum autē dicit. Ego non iudico: hoc est, non sum perditionis eorum causa, sed ipsi suæ, per hoc tantum non testatur discessurum se ab eis, nec amplius redditurum: quia nihil tanquam meum locutus sum

Esa. 50 b

Rom. 12. a

Supr. 5. d

sum vobis, sed tanquam à patre omnia, & propterea humili sermone rem concludit, vt diceret ad finem vsque idem se locutum. *Sicut mandauit mihi pater, sic loquor.* Quod si deo contrarius fuisset, etiam contraria essem locutus, aut ad me gloriam retulisset: nunc autem adeo omnia in patrem retuli, vt nihil meum dicerem. Cur ergo non creditis dicenti me mandatum accepisse, & tanto studio omnem auferenti suspicionem, ne patrem oppugnem? Quemadmodum enim qui mandatum accipiunt, neque facere neque dicere volūt: prætermittentis voluntatem, quousque madatum impleār, ne quid transgrediantur, ita nec dicere: neque facere aliud possum, quàm patris voluntatem. Quæ ego facio, ille facit, quia mecum est, neque dimittit me solum pater. Animaduertis, vt semper vnanimen patri, & nullam inter se differētiam ostendat. Et cum dicit: A me ipso non veni: non potestatem, sed diuersitatem & contrarietatem tollit: nam si homines sui ipsorum domini sunt, longe magis vni genitus filius. Et quod hoc sit verum, audi Paulum, quod exinanivit seipsum, & tradidit pro nobis. Sed, vt dixi, grauis res inanis gloria, grauis: ipsa enim & illos non credere, & alios nō rectē credere adducit: & quæ propter illos humanitatis gratia dicta sunt, ea in impietatem vertit. Hāc igitur bestiam semper fugiamus, Varia nanque est, & multiformis, & vbiq; proprium virus disseminat, & pecuniis, & deliciis, & corporis pulchritudine hac gratia semper necessitatē excedimus, inde vestimentorum copia, inde & seruorum examen, inde necessitas contemnitur, in domibus, vestibus, mensæ splendore excessus dominatur. Vis frui gloria? Facias eleemosynam, tunc te angeli laudabunt, tunc deus accipiet: nunc autem aurifices tantum & textores admirātur: tu inglorius circunferis, & nonnuquam maledicta in te audis, & reprehensiones. Quod si quæ in vestibus consumis conferres in pauperes, multus te vbiq; plausus, multæ laudes sequerentur. Tunc ea haberes, si aliis dares: si tibi seruas, minime habes. Certus enim thesaurus est, pauperū manus. Quid corpus ornas, anima neglecta & immunditiæ plena? Quid non tantam animæ, quantam corpori tribuis diligentiam? Certe illius maior habēda est. Verum enim vero dilectissimi, parem postulamus. Si quis tibi optionem proponeret, an egregium corpus, & bonæ habitudinis, & aliis specie præstans,

Infr. 14. b

Supr. 8. e

Philip. 2.

vili tamen indurum veste, an tupe, & morbis implicitum, ornatum tamē auro, & pulchritudine cultum malles, nōne naturalem corporis pulchritudinem vestimentis pręferres. In corpore hoc sanē pręfertur, in anima contrā, nā qui turpem, informem, & nigram habet. putet eam se auri splēdore emendare. Quęnam hęc amentia? Interiorē ornatū cures velim, & hęc monilia animę apponas, nam si his corpus ornetur, neque ad bonam valetudinem, neque ad formam quicquam conferet. Neque enim nigrum corpus album reddet, neque turpe speciosum. Si animę id addideris: ē vestigio eam pro nigra cādidam, pro turpi formosam reddes. Neque meus hic sermo, sed ipsius dicētis: Si fuerint peccata vestra vt coccinū, quasi nix dealbabuntur. &, Date eleemosynam, & omnia vobis erunt munda. Nec te mulier hoc animo solum sed & virum ornabis: qui si hos ornatus deponentem viderit, non nimio ei sumptu opus erit. Qui non habent, deponant habendi cupiditatem, ad eleemosynam promptiores accedent, & vos magis poteritis eis necessaria persuadere. Nunc autem omnis huiusmodi potestas ablata est, quibus oculis aspicietis, quo ore quicquam petetis, cum plurima in corporis ornatum consummatis. Tunc audenter poteris virum tuum ad eleemosynam bortari, cum tu tua abieceris ornamenta, & si nihil profeceris, tu tamen officium tuum feceris, imō impossibile est, ne eum lucreris si re ipsa loqueris. Qui scis mulier an virum saluum factura sis? Quemadmodum enim etiam pro illo orationem redditura es, ita si ab inanibus, & absurdis eum opinionib⁹ abduxeris, duplicem mercedem cōsequeris, cum viro coronata & triumphans secula illa immortalia, & æterna bona consequuta: quibus vtinam omnes fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXIX.

EX CAP. XIII.

Nte diem autem Pascha sciens Iesus quia venit hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finē dilexit eos. Imitatores mei estote, inquit Paulus, sicut ego Christi. Propterea enim carnē ex massa nostri

Esaiæ. 1. c
Luc. 11. f

1. Cor. 7. c

1. Cor. 11. a
Rom. 8. a

nostri corporis accepit, vt per eam nos virtutem erudiret.
 In similitudinem, inquit, carnis peccati: & de peccato pecca-
 tum in carne dānauit. & ipse inquit, Discite à me, quia mi-
 tis sum, & humilis corde: quod non verbis tantū, sed & re
 ipsa ostendit. Siquidē & Samaritanū eum Iudæi, & dæmo-
 nium habentem, & deceptorē appellabant: & lapides in eū
 iecerūt. & nunc quidem ministros miserunt Pharisei, vt eū
 perderent: nunc alios qui ei insidias tenderent, & ipsi non-
 nunquam in contumelias prorūpebant, cum non modo ni-
 hil haberēt quod accusarent, sed plurimis essent beneficiis
 affecti: neque adhuc cessat à beneficiis aut verbo, aut opere:
 & cum à seruo caderetur, inquit: Si male locutus sum, testi-
 monium perbibe de malo: si autem bene quid me cædis? Et
 hæc aduersus inimicos, & insidiatores: videamus qualis in
 discipulos fuerit. Quid facit nunc vel aduersus proditorē?
 Qui enim maxime odio dignus erat, vtpote discipulus &
 familiaris, & qui miracula viderat, & omnibus interesse di-
 gnus habitus est, & grauius peccauit: Lapidēs quidem in Ie-
 sum non iecerat: neque in contumelias prorupit: hūc quam
 humanē accipiat, opere præciū est intueri. Lauit eius pedes
 quo officio cohibere eum à scelere illo voluit. Atqui si vo-
 luisse, poterat eū arefacere, quemadmodū & sicum, & scin-
 dere, vt petras, & velum. Sed nō necessitate, sed voluntate
 propria volebat eū à proditione abducere, ideo lauat eius
 pedes, neque hoc infelix ille reueritus est. *Ante deū autem*
Pasche (inquit) *sciens Iesus, quia venit hora.* Nō tunc sciuit,
 sed cum fecit quod fecit. *Vt transeat.* Per quā sapienter e-
 uangelista transitum eius mortem appellat. Cum eos reli-
 cturus esset vehementiorem dilectionē ostendit: hoc enim
 significat. *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem di-*
lexit eos: Nihil omittit, quod vehementer amantem dece-
 ret. Sed quid à principio hoc non fecit? Majora posterius
 reseruat, vt eorū in se charitatem auget, animaretque, vt
 futura mala forti animo subirent. *Suos* autem, secundum
 familiaritatis rationem, alios secundum opificium appel-
 lat, vt cum dicit: Et sui eum non receperunt. Quid autem
 signat illa particula, *In mundo?* Quoniam etiam mortui sui
 erant: vt Abraham, Isaac & Iacob, & alij plurimi, sed hi
 non erant in mundo, vides & veteris & noui testamenti
 eum deum esse? Qui sibi vult ea particula, *In finem dile-*

Mat. II. d
Supra. 8. f
Mat. 27. g
Supra. 8. g

Infr. 18. d

Ioan. 1. a

xit eos? hoc est semper dilexit, cuius signū hoc dicit. Atqui sæpe alias, inquit, ponere se pro amicis suis animā, sed hoc nondum fecerat. Qua autem gratia hoc fecit? Quia multo mirabilius erat, quādo clarior apud omnes apparuit, & non parum in discessu suo consolatus est. Cum enim essent maiorem in modum dolituri, æqualem illi dolori consolationem affert. *Et cæna facta cum diabolus iam misisset in cor, ut traderet eum Iudas.* Hoc peterritus addidit euāgelista, quod qui se iam tradere proposuerat, lauerit: ostenditque maximam Iudæ malitiam, quod ne mensæ quidem communicatio eum cohibuit, ut maximè solet, cum ad vltimum vsque diem cum magistrum habuerit, scirētque omnia ei tradita à patre, & quod à deo venisset, & ad deum ireret, nihil inquit. Quod cum talis & tātus esset, & à deo veniret, & ad deum ireret, cum omnium dominaretur, id molitus est, neque reueritus est tantam rem aggredi. Traditionē autem hoc in loco fidelium salutē appellari mihi videtur. Nam & cum dicit, Omnia mihi tradita sunt à patre meo: hac dicit traditione, sicut cum inquit: Tui erant, & mihi eos dedisti, & iterum: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum: & nisi datum sit ei de super. Aut hoc, inquit, aut quod nihilo minor ex hoc esset futurus, qui à deo venit, & ad deum vadit, & omnia comprehendit. Cum verò traditionem audis, nihil humanum suspiceris: honorem enim erga patrem & concordiam signat. Quemadmodum enim pater eum tradidit, ita & ipse patri, & hoc indicat Paulus inquiens, Cum tradet regnum deo, & patri, hoc autem hoc in loco humanius locutus est, multam eorum curam, & incredibilem dilectionem præ se ferens, tanquam familiares eos erudiens, bonorum matrem humilitatem, quam & principium, & finē, inquit, esse virtutis. Sed quid additur, *A deo venit, & ad eum vadit?* hoc est, digna eo facit, qui inde profectus est, & eo reuertitur: & sic omnem pessundat superbiam: *Et cum surrexisset à cæna, positis vestibus.* Considera quomodo non lauando tantum, sed & aliter humilitatem ostendit: Non enim priusquam discumberent, sed post omnium discubitorium, *Surgit à cæna.* inde non simpliciter lauat, *Sed ponit vestimenta, ac etiam linteis se præinxit.* Neque his contentus ipse peluim impleuit, ipse nemine iussu omnia fecit: exemplo docens non remissè & frigide bona opera, sed quā diligentissimè

Mat. 11. d
Infr. 17. a
Supr. 6. e

1. Cor. 15.
c.

diligentissimè faciendâ. Mihi videtur primum eum proditoris lauasse pedes. *Capit* (inquit) *lauare & inde venit ad Simonem Petrum, qui dicit ei. Tu mihi lauas pedes:* His, inquit, manibus, quibus oculos aperuisti, leprosos mundaſti, mortuos suscitasti: Habet enim hæc particula magnam significationem, quare non oportuit aliud dicere, quàm *Tu*, quod per se verbum sufficiens fuit, quo omnia demonstrarentur. Iure autem quispiam quæreret, quomodo nullus aliorum lauari recusauit præter Petrum? Quod nõ parum amoris fuit, & reuerentiæ argumentum. Quænam est causâ? Arbitror ante omnes proditoris pedes lauasse, inde venisse ad Petrum, à quo & cæteri admoniti sunt quid esset faciendum. Quod enim alium quempiam ante lauerit cõstat, quum dicitur *Venit ad Petrum*. Sed non est vehemens in accusando euangelista. Id enim verbum, *Capit*: alium ante lauasse significat: quod & si Petrus primus erat, credibile tamen est proditorem impudenter ante apostolorum principem discubuisse. Nam & aliunde impudentia eius ostenditur, quum intingeret eum magistro, & quum reprehensus minimè compunctus est. Petrus autem semel antea increpatus, & nunc his dictis ita cohibitus est, vt titubaret, & tremere, vt non deinde auderet ipse Christum interrogare, sed alium submittere. Iudam autem frequenter reprehensum nihil pudebat. Quum ergo venisset ad Petrum, dicit ei Petrus: Domine, tu nihil lauas pedes? Respondit Iesus: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autè postea. Hoc est, quod hinc sequatur emolumentum, quod doctrinæ exemplum, & quomodo expediat in omnem nos adducit humilitatem. Petrus autem adhuc renuit: Non lauabis mihi pedes in æternum: Quid facis Petre? oblitus es quæ ante dixeras? Nam dixisti, Absit à te: & audisti, vade post satana: & adhuc non admoneris, sed nimius es in refutando? Quid nunc inquit. Res magna est & admiranda; nam ob nimiam dilectionem ita locutus est, cui etiam Christus vicem reddit, vt enim tunc valde eum increpitans, inquit, Scandalum mihi es: ita & nunc. Si non lauero te, non habebis partem mecum. Quid tum Petrus seruire quodam incensus? Domine (inquit) non tantum pedes meos, sed & manus & caput. In recusando vehemens Petrus, & in permittendo vehementior, vtrumque ex amore. Sed cur non dixit Iesus quam obrem id faceret, sed mi-

Mat. 16.2

matus est? Quoniam non acquieuiſſet. Nam ſi dixiſſet, Sine
 te lauem, vt vos humilitatis admoncam profectò ſine vllò
 exemplo ſe admonitum aſſeruiſſet: ſed nunc repulſe minis
 perterritus, continuo paret. Ipſe enim erat qui frequenter
 quo iret, interrogabat, qui animam pro eo ſe poſiturum di-
 cebat. Si enim quum audiret, *Nefcis quod ego facio ſeres au-*
tem poſtea: nou tamen parebat, longe minus ſi intellexiſſet,
 ideo inquit, *Scies poſtea:* haud inſcius ita etiam oppugna-
 turum. Neque Petrus cauſam rogauit, ſed vehementius ac-
 cenſus, ne paſſus eſt quidem doceri, ſed reuinit: *Tumhila-*
uas pedes? Poſt minas autè ſtatim mollitus eſt. Quid autem
 ſignificat, *Scies poſtea?* Quando? Quum in nomine meo de-
 monia eiicies, quum in cœlum me aſſumi ſuſpicias, quum à
 ſpiritu intelliges me ad patris dexterâ ſedere, tunc cogno-
 ſces cur hoc faciam. Chriſtus autem, quum dixiſſet Petrus:
Non tantum pedes, ſed & manus, & caput: Qui lotus eſt
(inquit) non indiget, niſi vt pedes lauet, ſed eſt totus mundus.
Iam vos mûdi eſtis propter verba quæ locutus ſum vobis. At ſi mû-
 di ſunt, qua gratia lauas pedes? Vt modèſtiam doceam, pro-
 pterea vilius membrum elegit. Lotus autem, hoc eſt mûdus.
 Nunquid ergo mundi nō erant? Nondum à peccatis erant
 liberi, neque ſpiritu ſancto digni habiti fuerant, peccato &
 maledictò adhuc regnante, & chirographo non abolito,
 neque oblata victima. Quomodo ergo mundos dicit? Ne
 propterea arbitrareris, ideo mundos dixiſſe, quod nullis eſ-
 ſent peccatis obnoxij, addidit: Iam vos mundi eſtis propter
 verba quæ locutus ſum vobis: hoc eſt, hac tantū ratione eſtis
 mundi. Iam errore liberati eſtis Iudeorum, nam & prophe-
 ta inquit: Lauamini, & mûdi eſtote, abiicite malitiam ab a-
 nimis veſtris. Itaque talis lotus & mundatus eſt, quum om-
 nem animæ malitiam abiecerit, & ſyncera mente deo adhe-
 ſerit. Ideo ſecūdum propheticum ſermonem inquit qui lo-
 tus eſt, iam mundus eſt. Neque enim Iudaicam aquæ lotio-
 nem, ſed opificij purgationē intelligit. Fiamus ergo & nos
 mundi, diſcamus benefacere. Et quomodo poſſumus? Iudi-
 cate pupillo, iuſtificate viduam, & venite diſputemus. Fre-
 quenter in ſacris ſcripturis mētio fit viduarum & orphano-
 rum, ſed nobis nulla eorum ratio. Veruntamen audi quan-
 tū illic mercedis. Si fuerint peccata veſtra vt coccinū, quaſi
 nix dealbabūtur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut
 lana alba

Eſa. I. c

Eſa. I. f
Ibidem. c

lana alba erunt. Neque enim habet defensore[m] vidua, ideo multa de ea ratio habetur, quæ cum secundis nuptiis coniungi sibi liceret, dei timore viduitate multa perpetitur: eis igitur manus porrigamus omnes viri & mulieres, ne quâdo viduitatis molestias subeamus, & si subierimus, benignitatem in nos materiam benignitate nostra cõparemus. Non parua vis lachrymarum viduæ est, sed ipsum possunt cælum aperire. Nolimus eis insultare, ne augeam[us] calamitatẽ, sed pro virib[us] opitemur. Ita nos & in hoc, & in futuro seculo munemus, neque enim in hac dũtaxat vita, sed in illa quoque nobis aderunt, & ob nostra in se officia maximam peccatorum nostrorum partem præcident, atque delebunt, & fidẽter faciant nos ante iudicis tribunal comparere: quo vtinam omnes pertingere possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXX.

EX CAP. XIII.

Postquam ergo lauit pedes eorum accepit vestimenta sua: & cum recubuiisset, iterũ dixit eis. Scitis quid fecerim vobis? Grauiſſimum est dilectissimi, grauiſſimum, inquam, in profundũ vitiorum decidere: serẽ enim anima incorrigibilis redditur, ideo omnia facienda sunt, ne à præceptio capiamur. Facilius enim est non cadere, quàm post casum resurgere. Contẽplare igitur postquã dilapsus est Iudas, quãtum habuit auxilium, & nunquam resurrexit. Dixit ad eũ Iesus, Vnus vestrum diabolus est, dixit, Non omnes credũt: dixit, Non de omnibus dico: & Scio quos elegi, & nihil horũ sensit. Postquam ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua, & quum recubuiſſet, dixit eis, Scitis quid fecerim vobis? Non amplius Petrum, sed omnes alloquitur. Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis, sum etenim. Vos vocatis me, eorum iudicium proponit: inde ne ad eorum gratiam locutum putares addidit, Sum etenim, quum eorum sermonem proponat, etiam verum ostendit. Nam quod illi dicebant, ipsius confirmatione non suspectum redditur. Sum etenim: inquit: Vides quomodo discipulos alloquendo, de se apertius loquitur: quemadmodum ergo dicit, Nolite vocare magistrum super terram, vnus enim præceptor vester

Supr. 4. 5

est, ita inquit: Nolite vocare patrem super terram. vnum au-
Mat. 23. a tem non de patre solum, sed de seipso dicit. Aliter enim quo-
Ibidem. modo dixisset, Vt filij lucis sitis? Et iterum Sum enim? & v-
Supr. 12. f nus est vester praeceptor Christus. Si ergo ego laui pedes ve-
 stros dominus, & magister, & vos debetis alter alterius lavare
 pedes. Exemplum enim dedit vobis, ut quemadmodum ego feci
 vobis, ita & vos faciatis. Atqui non est idem: ipse enim erat
 dominus & magister, vos inuicem conserui. Quid ergo si-
 gnat haec particula. Ita, secundum possibilitatem propterea
 enim a maioribus rebus accipit exempla, ut solum minus fa-
 ciamus. Etenim magistri pueris literas quam pulcherrimas
 scribunt, ut vel in deterius imitentur. Vbi nunc qui conser-
 uos despiciunt? Vbi qui honores expetunt. Proditoris pe-
 des dominus lauit, sacrilegi, furis, & ipso proditoris tem-
 pore, cum nulla esset speranda emendatio: mensam commu-
 nem posuit, & tu elatis supercilii intumescis: pedes inuice
 lauimus inquit: numquid & seruorum? Et quid mirum si ser-
 uorum? Siquidem inter nos seruus, & liber verbo tenus diffe-
 runt, differunt illic reipsa. Ipse enim natura dominus erat,
 nos serui, neque id recusauit: nobis autem satis videtur si li-
 beris ut seruis, & emptis mancipiis non utimur. Et quid di-
 cemus, quum tanta patientiae exempla proposita nobis sunt,
 quae minimè imitatur: sed contra, & e regione elati, ne de-
 bitum quidè reddimus? Debitores enim nos constituit deus,
 quum incepit: nos longè inferiores exemplum sequi debe-
 mus. Ipse enim dominus erat, nos hoc conseruis faciemus, si
 quid fecerimus: quod & ipse significauit, dicens: Si ego magi-
 ster & dominus, ita & vos. Consequens enim erat dicere, quā-
 to magis vos serui. sed reliquit hoc auditorum reputationi,
 & quā obrem? Debebant enim alij aliis magis honorari. Ne
 igitur se inuicè iactarent, & dicerent, quis esset maior, neve
 inter se indignarentur, omnem tollit elationem: ut & si lon-
 gè sis maior, apud fratrem minimè in superbiam efferaris,
 & non dixit quod maius erat: Si ego pedes proditoris laui,
 quid mirum si vos alter alterius? Sed rem fecit, inde eam di-
 scipulis iudicandam reliquit, ideo dicebat? Quid faciet, &
 docebit hic magnus vocabitur. Haec enim vera doctrina est
 quod doces, id re efficere. Quem nam fastum hoc non tolle-
 rer? quam temeritatem, quā non deprimeret elationem? Qui
 sedet super Cherubin proditoris pedes lauit: tu homo ter-
 ra &

ra & pulvis, efferearis & intumescis. Et quo hoc dignū supplicio? Quod si veram elationem concupiscis, hic ego te viā docebo: nō enim nosti qui præsens tuis rebus & magnis inhiat, is vilis est, & abiecti animi. Itaque nunquam humilitas est sine magnitudine animi, neque superbia sine pusillanimitate. Quemadmodum pueri vilium rerū spectacula admirantur, & obtuescunt, pilis, trochis & talis inhiant, magnas autem res ne cognitione quidem capere possunt: ita & hic. Sapiens non reputat præsentia, ergo neque ea optabit ab alio accipere: qui sapiens non est, contra afficietur, ad arachneas, & umbras, & somnia, & his viliora conuertetur.

Amen amen dico vobis, non est seruus maior domino suo: neque Apostolus maior est eo qui misit illū: si hæc scitis, beati eritis, si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico, ego scio quos elegerim, sed ut impleatur scriptura: Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me.

Psa. 40.

Quod & superius, idem & in hoc loco arguendo dicit. Nam si seruus non est maior domino, neque Apostolus eo qui ipsum misit, & ego hoc feci: multo magis idem à vobis faciendum est. Inde ne quis diceret, quid tandem hæc dicis? non te intelligimus. Idem addidit, non quod ignoraret, sed ut re ostenderet quid dicat. Scire enim omnium est, facere autem non omnium: propterea inquit.

Beati eritis, si feceritis ea. Ideo frequenter hoc dico, & quidē scientibus vobis, ut ad opera vos alliciās: nam & Iudæi sciūt, sed non sunt beati, cum ea non faciant. *Nō de omnibus vobis dico.* O patientiam, nondum proditorem arguit, sed tegit scelus, indulgens ei locum penitentiae, & reprehendit, & non reprehendit, ita inquiens:

Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me.

Videtur mihi illam particulam. Non est seruus maior domino suo: ob hoc dictam esse, ut si quando à seruis, vel ab aliis quibusdam vilibus, & abiectis quicquam mali paterentur, non perturbarentur, ad Iudæ exemplum respicientes, qui multis à Iesu beneficiis affectus, malè beneficium suum remuneratus est: ideo inquit,

Qui manducat panem meum: & alia quæ sequitur, quæ satis poterant eum à tanto scelere retrahere: quasi diceret,

Qui apud me nutritus est, qui mecum manducat. hæc autem dicit, erudiēs nos ut bonum pro malo reddamus, etiam his qui non sunt corrigibiles, & dicendo: Non de omnibus dico: ne omnes formidarēt, separat eum ab alijs his verbis,

Qui manducat panem meum: ostendens illum miserum nō excusari ignorantia, sed rem omnem cognoscere: quod maximē eum cohibere debuerat. Et non dixit, tradet me: sed, *leuabit calcaneum suum contra me*: vt dolum & fallaciam deceptoris ostendat. Hæc autem scripta sunt, ne iniuriantibus nobis succenseamus, sed vt eos arguamus, & deploremus: lachrymis enim digni sunt, non qui afficiuntur, sed qui inferunt iniuriam: nam seipfos maximē lædunt, cum rapiunt, cum calumniantur, cum aliud simile machinatur: nobis verò maximē proficiunt, si non vliscemur. Vt exempli gratia: Rapi ille abs te aliquid, pro iniuria gratias egisti, & laudasti deum, multum illa gratiarum actione lucratus es quē admodum ille immensum sibi ignem præparauit. Quod si quis diceret: Quid enim, si iniurias vlisci non potuimus? Illud respondebo, quod potuimus saltem ægreferre, & expostulare, imprecari, & maledictis prosequi iniuriantem, & apud omnes eum accusare. Hæc enim in nostra sunt potestate: quæ si non fecisti etiam non vliscendi mercedem accipies: constat enim quod si posses, nō vlisceris: nam qui iniuria afficitur, quibus potest, armis vtitur: pusillanimus imprecationibus, & maledictis, & insidiis vliscitur: his tu non solum abstineas, sed pro eo precare, hoc pacto deo similis efficiaris, Orate, inquit, pro persequentibus vos, vt similes efficiamini patri vestro, qui est in cœlis. Vides quā magna lucremur ex persecutionibus? Nihil adeo deum delectat, quā nō malum pro malo, immo pro malo bonum reddere: ideo Christus sui proditorem beneficij affecit, pedes lauit, clam arguit, parce perterrit, admonuit, mensa & osculo dignatus est, neque tamen ille factus est melior, sed in proposito perstitit: sed age & seruorum exemplo, qui plurimi in veteri habentur testamento te erudiamus, vt intelligamus nullam nobis esse succensendi materiam. Vultis Moisen? an altius repetamus? quanto enim vetustiora ostenduntur exempla, tanto magis vos conuincemus. Quid tandem? Qui tunc difficilior erat virtus: nondum enim illi leges scriptas habuerant, non vitæ exempla: sed nuda per se erat natura nullis auxiliis nitebatur: propterea cum laudaret Noë, non simpliciter perfectum appellauit: sed addidit, generatione sua: hoc est, in illis temporibus, quibus multa erant impedimenta: nam post eum claruerunt alij,

non

Matth. 5.8

Gen. 6.6

non tamen ipse inferior, in temporibus enim suis perfectus fuit. Quis ergo ante Moſen patiens? Beatus & generoſus Joſeph, qui continentia clarus, non minus claruit & patientia, nihil iniuſte fecit, ſed ſeruiendo, colendo, omnia ſeruilia munia agendo, fratrum odio minimè offenſus eſt: neque expoſtulauit, cum patrem haberet amantiſſimum ſui, ſed tulit ad eos cibum in deſertum, neque non inuentis maledixit, neque reuerſus eſt, quod haud immeritò poterat, ſi voluiſſet; ſed ad crudeles illos, & immanes properauit, verè fratrum ſeruans affectum: inde carceri intruſus, rogatus cauſam, nemine accuſato, tantum nihil ſe feciſſe, & ſe furtim ex Hebræorum terra abreptum dixit, poſt hæc in poteſtatem aſcitus, laborantibus fame fratribus ſubuenit, eoque multis liberauit calamitatibus: nam ſi boni erimus, nulla proximi malitia virtutem nobis auferre poterit. At illi contra in eius perniciem acciguntur, in ſomnium exprobrant, & acceptis ab eo cibis & vita & libertate ſpoliare eum machinantur, & dum comederent, circūſpectabant fratrem nudum in cisternam demiſſum. Quid hac immanitate crudelius? quibus homicidis non erant immaniores? Inde eum barbaris, & feris hominibus, & ad barbaros euntibus venditum innumeris mortibus tradiderunt. Ille autem factus rex, non modò non vltus eſt, ſed crimen in ſe patratum excuſauit, quod dei diſpenſatione, non fratrum malitia factum eſſet, & quod in eos fecit, non ira, ſed fratris gratia ſimulauit, & cum eos videtet ſupplices cōqueri, ſtatim abiecta omni ſimulatione in ſletum prorupit, & tanquam optime de ſe meritos complexus eſt, qui ab eis iam, quantum in ipsis fuit, interemptus, & omnes in Aegyptum accerſiuit. Quam ergo habebimus excuſationem, poſt legem, poſt gratiam, poſt tantæ ſapientię traditionem, cum qui ante legem fuit minimè imitatur? Quis nos ſupplicio liberabit? neque enim eſt quicquam iracundia grauius, quod in decem millium talentorum debitore ſignificatum eſt, qui prius debito à domino donatus, iterum ad ſoluendum coactus eſt, donatus domini liberalitate, coactus ad ſoluendum propria malitia, cum in conſeruum ira ferretur. Quibus nos intellectis noliſ proximos criminari immo beneficiis proſequamur: vt diuinam in nos beneficiā experiamur, gratia & benignitate domini noſtri Jeſu

*Ibid. 37.**& ſeque.**Mat. 18. c*

Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in
secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXI.

EX CAP. XIII.

*Amen amen dico vobis: qui accipit, si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. Magna dei remuneratio in seruos, & cultores suos & merces nobis inde comparatur. Qui vos accipit, inquit, me accipit: & qui accipit me, accipit eum qui misit me. Quid nunc Christi & patris acceptio ad rem de qua agitur? Quid ad illud, Beati eritis, si feceritis ea: quod nunc dicit, qui accipit vos? Atqui optime consequitur. Cum enim exituri essent in mundum, & multa passuri, dupliciter eos consolatur, & à se, & ab ipsis. Si sapietis, inquit, & me in memoria habebitis, & quæ passus sum, & quæ feci, animo frequenter voluetis, omnes æquo animo molestias toleratis: & superius inquit, Si hæc scitis, beati eritis, Nunc aliter eos consolatur, quod scilicet aliorum in se inuenturi sint humanitatem, omnes enim domos eis aperuit. Itaque & à sapientia, & à subuenientium charitate eis duplicem affert consolationem: inde cum eis vniuersi orbi peregrinationem imperauit, intelligens utroque proditorem priuari, neque vllum aut patientiam in laboribus, aut accipientium benignitatis fructum consecuturum, iterum turbatus est, & causam Euangelista significat inquires: *Est turbatus est spiritus, & protestatus est, & dixit: Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet.* Iterum omnibus timorem incutit, cum non nominatim reum ostenderet. Atqui nullius sibi criminis conscius, quam conscientiam suam, Christi sententiam veniorem duxerunt, ideo aspiciebant inuicem discipuli. Quod enim ad vnum proditio referebatur, hoc formidinem minuebat: quod addiderat, *Vnus ex vobis:* simul omnes perturbabat. Quid igitur? Alter alterum intuebatur. Petrus autem semper amore æstuans Ioanni innuit. Cum enim paulò ante increpitus esset, quod volentem lauare prohiberet (semper enim desiderij, & amoris vehementia reprehendebatur) ideo veritus cum neque pati posset, neque loqui auderet, per alium id tentat cognoscere. Illud autem haud immerito dubitandum, cur omnibus dubitantibus, atque trem-*

mentibus

mentibus etiam ipso Apostolorum principe, Ioannes securus
 ac si in deliciis esset in gremio Iesu recubuit, vel potius su-
 pra pectus. Neque hoc tantum mirandum, sed & quæ se-
 quuntur. Inquit enim, *Quem diligebat Iesus*. Cur nemo alio-
 rum hoc de eo dixit? Atqui & alij amabantur, hic autem præ-
 cipue. Quod si alij hoc de eo non dixerunt, sed ipse tantum
 de se ipso, nihil mirum. Facit autem hoc & Paulus, cum tem- 2. Cor. 12.
 pus exigeret, inquit: Nouit hominē ante annos quatuor- 4.
 decim: & non paruas de se laudes intexuit. An parum tibi
 videtur audientem. Sequere me: dē vestigio dimissis retibus
 & patre, securum: & cum Petro assumptum in montem, & Matt. 4. d
 præterea domum solum ingressum? Ipse autem quot Petri
 laudes prosequitur? Neq; subtrahet Christum dixisse, Petre
 amas me plus bis. Et semper eius feruorē in Iesum & Chari-
 tatem enarrat. Cum autem inquit, Hic autem quid? ex ma- Infr. 21. d
 gno locutus est desiderio, & cur nemo alius hoc dixit? Quia
 neque ipse dixisset, nisi in hunc incidisse locum: nam si cum
 dixerit Petrum inuenisse Ioāni, vt interrogaret, nihil aliud
 addidisset, dubitari & queri causā potuisset: ideo hanc af-
 fert, *Et recubuit super pectus Iesu*. An parū hic didicisse eum
 arbitraris, cum tanta frueretur magistri benignitate? Quod
 si de hoc etiam causam queris, amoris dicam: quare inquit,
quem diligebat. Ego autem & alia ratione hoc dictum arbi-
 tror, ne nimium sibi tribuere videretur. Cur enim aliās nō
 dixit, sed cum Apostolorum princeps inuinit? Ne ergo arbi-
 trareris tāquam maiori Petrum innuisse, amoris causam af-
 fert. Cur autem recubuit supra pectus? Nō dum debitam de
 eo conceperant opinionē, præterea & mœrorem ita lenit.
 Credibile enim est tūc mœstos fuisse: nam si animo, multo
 magis facie erāt perturbati: eos igitur verbis cōsolatus Chri-
 stus permittit vt Ioānes supra pectus recumbat. Et conside-
 ra discipuli humanitatem, nomen subtrahet, tantum, *Quem*
diligebat, inquit, quemadmodum Paulus: Noui hominem 2. Cor. 12.
 ante quatuordecim annos. tunc primum proditorem indi- 4.
 cat Iesus, neque tamen nominatim, sed illum esse cui intin-
 ctum panē porrigeret, qui modus reprehensiuus fuit, quod
 neque mensē communicationem reuerentur: quod si nulla,
 hæc panis porrectio quem non mouisset? Sed non Iudam,
 cuius impudentiā videns diabolus, in cor eius intrauit: do-
 nec enim in aliorum numero fuit, non est ausus in eum in-

gredi, sed extra oppugnabat: postquam verò palàm factus est, licenter iam irrupit, neque in emendabilis erat amplius in aliorum numero tolerandus, ideo iam eicitur, quem mox diabolus comprehendit. *Erat autem nox, dicit ei Iesus: Quod facis fac citius, hoc autem nemo scivit discumbentium.* O amentiam. Quomodo non mollitus est? Quomodo non puduit, sed impudentior factus exiit: illud autem verbum, *Fac citius*; non imperantis est, neque consulentis: sed exprobrantis, & reuocantis ad emendationem: sed cum esset inemendabilis, dimisit eum. *Et hoc nemo intellexit discumbentium.* Multum hic dubitari posset, cum dixisset: Cui intinctum panem porrexero, quomodo nescierunt: sed tam submissa voce id Ioanni dixit, ut minimè ab aliis audiretur: etenim propterea Ioannes supra pectus recubens, tantum non ad aurem interrogat, ne palàm fieret proditor. Et Iesus ita respondit, ne adhuc nominatim manifestum faceret, apertius tamen inquit ei, *Quod facis, fac citius*, Illi non intellexerunt. Hoc autem dixit, ut vera esse ostenderet, quæ ad Iudæos de morte dixerat, cum inquit, Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo sumendi eam: &, Nemo tollet eam à me. *Quandiu ergo voluit, nemo contra voluit: cum autem permisit, tunc facile fuit auferri: quæ omnia significans, inquit: Quod facis, fac citius.* Neque eum tunc palam fecit proditorem: fortasse enim eum discerpissent Apostoli, fortasse Petrus tunc interemisset, ideo nemo recumbentium nouit quis esset. Nunquid & Ioannes? Neque ipse, neque enim putauit discipulum in tantam prorupturum iniquitatem. Cū enim longè à tali scelere abessent, neque de aliis suspicabantur: & cum frequenter dixisset, non de omnibus dico, & neminem nominasset, etiam de alio dicere arbitrabantur. *Erat autem nox quando exiit.* Cur tempus notas? Ut hominis intelligas temeritatem, cum ne temporis quidem importunitate abduceretur: neque hoc illi animaduertent, timore enim perturbabantur. Quare veram verbi Iesu causam non prehenderunt? Putabant, inquit, ut egenis aliquid daret dixisse. Multum Iesu curæ erant pauperes, & hoc ad nostram doctrinam. *Hic enim loculos habebat, pecuniam.* Atqui nemo pecuniam Christo dedisse narratur, sed quod discipulæ victui necessaria præbebant. Quomodo enim qui ne-

Supr. IO. d

Ibidem.

que peram, neque baculum ferri tubet, loculos ferebat? Ad pauperum ministerium vr intelligas quanta tibi inopum, & miserorum hac etiam parte cura impondeat. Multa enim Iesus ad nostri fecit eruditionem, hoc dixisse Iesum opinabantur discipuli, neque ad vltimum diē voluit proditorem Iesus palam facere. Huius exemplum nobis sequēdum est, neque proximorum vitia etiam incurabilia publicāda sunt. Erenim post modum ad se irradendum venienti osculū dedit, accepit, quum traderetur ad tormenta, ad crucem, ad mortem ignominiosā, vbi rursus suā prae se ferr benignitatem: hic clarificari se dicit, erudiēs nos, nihil adeo turpe, adeo scēdum esse, quod non clariorem reddat, qui id pro dei facit voluntate. *Quū ergo exisset Iudas, dixit Iesus: Nūc clarificatus est filius hominis.* Quo verbo labantes discipulorum mentes erigit, & confirmat, vr non modo non contristetur, sed & gaudeāt, ideo Petrum à principio increpuit. Nam quod morte quis mortem vincat, gloria maxima est, & hoc est, quod de seipso dicebat: Quum exaltatus fuero, tunc cognoscetis quia ego sum. Et iterum, Soluite tēplum hoc. Et iterum, Signum non dabitur vobis, nisi signum longē. Et quomodo non magna est gloria post mortē, qui ante mortem maior erat superare? Vt enim crederetur resurrectio, maiora postmodum operati sunt discipuli: quod si nō vivebat, neque erat deus, quomodo in nomine eius tanta facere potuissent? *Et deus clarificabit eum in seipso:* hoc est per se, non per alium, & continuo clarificabit eum vna cum cruce, neque enim diu post, neque longum resurrectionis tempus est expectandum, sed continuo in ipsa cruce mira apparebant. Sol nanque obscuratus est, petra scissā & velum, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Sepulchrum signatum erat, custodes aderant, & clausum lapide corpus surrexit. Post quadraginta dies ascendit in ccelū. Inde spiritus delapsa saretas est in Apostolos, & omnes continuo Iesum prādicarunt: hoc est, *Et deus clarificabit eum in seipso*, & continuo clarificabit eum: non per angelos, aut archangelos, non per aliam aliquam virtutem, sed per seipsum. Quomodo aurem clarificauit per seipsum? Omnia ad filij gloriam operatus. Atqui omnia filius fecit. Vides quod filij opera ad patrem refert? *Adhuc modicum vobiscum sum, queratis me, & nō inuenietis, & sicut dixi Iudaeis, vbi ego sum*

Mat. 10. 6
& Luca.
10. 4

Supr. 8. a
Supr. 1. d
Luc. 11. d

vos nō potestis venire, & vobis dico modo. Jam incipit futuras post cœnam calamitates enarrare. Cum Iudas exiuit, non vesper, sed nox erat. Cum verò paulo post capiendus esset opus fuit eis omnia commendare, vt recordarētur, vel potius spiritus omnia suggerebat. Multa enim erant edocēdi, vtpote qui nunc primum audiebant, & tāta erant perpeſſuri, nam & somno grauabantur, vt alius inquit Euāgelista: & tristitia, Vt ipse ait. Vt igitur omnia diligenter retinerent, ita tandem loquutus est, quod non paruam eis ad dei gloriā attulit vtilitatem, cum postmodum recordati sint eadē manifestē iam se à Christo intellexisse. Qua autem gratia ante eorum animum vulnerat inquit, Adhuc modicum vobiscum sum? Iudæis enim non immeritò hoc dicebatur. Cur eadem ratione nobiscum agis, qua cū perfidis illis & ingratis? Minimè. Qua ergo gratia inquis, sicut dixit Iudæis? Reduxi in memoriam, quia non nunc propter malorum præsentiam hæc dico, quæ à principio præiuderam, & testes vos qui audistis estis, quod ad Iudæos his etiam verbis locutus sum: ideo addidit. *Filioli.* vt audientibus, sicut dixi Iudæis, non itidem ad se dictum putarent: non ergo vulnerandi animos eorum gratia, sed vt consolaretur, his verbis vsus est, ne præter spem molestia eis, & grauia narrando perturbarentur. *Qua ego vado, vos non potestis venire* Ostendit mortem suam translationem esse ad meliora, & ad locum corruptibilia corpora non admittentem, hæc dicit, vt sui excitet desiderium, & vehementius reddat. Nostis enim eum aliquem charissimorum discedētem videmus, & eum maximè cum quo nobis nō est accedere, maiorem in modum mouemur, atque incendimur. Iudæis ergo ad terrorem id dixit, quod hic ad augendum desiderium. Talis est locus, quo vadat: vt modo nullus illis, sed vobis quidem accessus pateat, vbi suam demonstrat dignitatem. Et vobis dico modo: Cur modo? Aliter quàm illis, id est, non cum illis. Vbi nam quæ fuerunt eum Iudæi. Vbi & discipuli? Discipuli, quando surgierunt: Iudæi, quando intolerabilia mala, & omnem cogitationem exuperantia perpeſsi sunt, vrbe eorum capta, & exelitus in eos diuina ira vndique delata, illis ergo propter incredulitatem tunc ira locutus est, discipulis autē ne inexpectata opprimerentur calamitate. *Mandatum nouum dedi vobis.* Cum enim bis verbis perturbari eos verisimile esset,

ac si

ac si deserti relinquerentur, eos amore & charitate, quæ bonorum omnium radix est, atque principium, consolatur: quasi dicat, Me abeunte dolebitis: verum si vos inuicem dilexeritis, fortiores eritis: sed cur non ita dixit? quoniam utilius dixit. *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli.* Propter hoc simul ostendit nullum secutum fastidium, cum signum dederit, hæc autem post proditoris abitum verba fecit. Cur autem mandatum dicit nouum, quod in veteri testamento positum est. Ipse id nouum fecit modo, addidit ergo, *Sicut ego dilexi vos,* Non enim vestris præcedentibus meritis debitum persolui, sed ego incepti. Ita & vos decet amicis esse beneficos, & quibus non debetis, & omisis miraculi squæ ipse esset facturus, dilectionis eos signo notat. Quid tandem? Quoniam vel hæc, maximè sanctorum hominum est iudiciū, etenim omnis virtutis fundamētum est, propter hanc in primis omnes salutem consequemur: hoc est, inquit, esse discipulum: sic ab omnibus laudem cōsequimini: cum viderint vos meam imitantes dilectionē, sed cur non potius miracula hoc ostendunt? minimè. Multi enim dicent, Domine, nōne in nomine tuo dæmonia eiecimus? & iterum gaudentibus ipsis, quod dæmonia sibi parerent, inhibuit vt ideo gauderent, sed quod eorum nomine scripta essent in cælis. Atqui miracula orbem terrarum allegerūt, sed cū dilectio præcessisset, aliter nulla secuta essent miracula, hoc enim quamprimum eos & bonos reddidit, & benignos, quod scilicet vnus erat animus omnibus, quod si varia fuissent sententia, omnia perdidissent, neque illos duntaxat, sed & omnes qui postmodum credituri erāt, admonet. Nam & nūc nihil gentiles perturbat, quā quod nulla est charitas sed & signa non fieri accusant, non tamen itidem. In quo autem dilectionem ostenderunt Apostoli? Intuere Petrum & Ioannem, quanta concordia vixerunt, cum ad templum ascenderunt. Intuere Paulū, qualiter eius affectus fuerit, quod si aliis fulserūt virtutib⁹, multo magis dilectione honorum matre. Ah anima nanque virtute prædita hæc germinat. Vbi malitia, illic hæc planta exarescit. Cum enim multiplicata est malitia, exarescit dilectio. Et gentiles non ita signis adducuntur, vt vita, quam nihil adeo vt dilectio commendat. Qui enim miracula faciunt, nōnunquam deceptores ab illis appellantur: vitæ puritas, non nisi bonum

Mat. 7. c

Luc. 10. d

Act. 3. a

arguit. Cum ergo nondum prædicatio esset instituta, merito signa animos allexerunt, nunc vitæ bonitate alluendi sunt. Nihil enim adeo gentiles arguit, vt virtus: nihil adeo perturbat, vt malitia: quare cum cupidum, cum raptorem, misericordiam & liberalitatem prædicantē, & humano genere tanquam bestiis vtentem, inimicorum amorem præcipientem viderit gentilis, delirum eum, & amentem appellabit. Cum mortem formidantem viderit, quomodo immortalitatis rationes accipiet? Cum ambitiosos, cum aliis affectibus addictos, magis in sua confirmabitur opinione, nihil de nobis magnum autumans. Nos sumus causa, nos inquam, vt illi in errore permaneant, iam pridem doctrinam suam dānassent, & nostram approbassent, nisi vita nostra traberentur. Verbis philosophari per facile, hoc enim multi apud eos fecerunt, sed inquirunt operum probationem. Verum maiores nostros sibi proponat, inquit. Non credunt, sed viuētes intuentur. Ostende, inquit, nobis fidem tuam per opera. Cum autem grauius fera, proximi bona dissipamus, suam nos orbis appellant: hoc illos retinet, ne ad nos transferantur. Itaque horum nos pœnas dabimus, non solum eorum quæ ipsi cōmisimus, sed quorum authores fuimus, vt dei nomen blasphemaretur. Quousque tandem pecuniis, voluptatibusque, & aliis inseruiemus affectibus? Vēdicemus iam nos. Audi prophetam de quibusdam stultis loquentem: Comedamus & bibamus, cras moriemur: de presentibus hoc dicendum non est, adeo nonnulli omnium res cōplectuntur, quibus rursus propheta his verbis exprobat: Nūquid soli habitatis terram? Quamobrem vereor ne quid grauius accidat, névé iram dei in nos vehementius prouocemus. Ad quam aduertendam, omnem amplectamur virtutem, vt futura bona cōsequamur, gratia & benignitate, &c.

HOMILIA LXXII. EX CAP.

XIII. ET XIII.

Ic it ei Simon Petrus, Domine quo vadis? Respondit ei Iesus: Quo ego vado non potes sequi modo, sequeris autem postea. Magnum quidam dilectio est, dilectissimi, & igne ipso vehementius ipsum cœlum petit, cuius vim nihil retardare potest: quare eius seruire accensus Petrus, audito Iesu. Quo ego vado vos non potestis venire, inquit. Domine quo vadis

*Esa. 22. d**1. Cor.**10. d**Esaia. 5.*

vadis? hoc autem dicebat non discendi tamen, quam sequendi eum desiderio: nondum enim secuturum se dicere audebat sed quo iret rogauit. Christus autem non verbis sed animo respondit, quod enim id sensisset Petrus, ex responsō Iesu planē constat: ait enim, *Quo ego vado, non potes sequi modo:* & cum subderet, *Sequere postea:* neque sic desiderium cohibuit, quanuis bene sibi sperandum audiret, sed cogitur respondere, *Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam.* Cum proditiōis metū abiēcisset, suum in magistrum amorē prę se ferens, aliis tacētibus ipse audēter interrogat. Quid dicis Petre? Dicenti, *Non potes:* te posse dicis? Experientia cognosces nihil esse dilectionē tuā sine gratia diuina. Vnde cōstat, bunc casum Iesum pro ipso vtilitate permisisse. Nam cū assertioni suę feruore quodā nō staret Petrus non quidē impulit ad negandū, sed desertum reliquit, vt suā ipse intelligeret imbecillitatē. Dixit se tradendum Iesus, respondit Petrus, Absit à te. Reprehēsus est, neque admonetur: sed iterū lauare sibi pedes prohibebat. Non lauabis mihi pedes in ęternum, Iterū nunc audiens nō posse sequi, & negaturū magistrū suum: & posse, & non negaturum profitetur: ex quo cum in amentiam prolaberetur, & Christo cōtradiceret: suę admonetur fragilitatis. Hoc Lucas significat cum inquit Christus: Et ego pro te rogavi, ne deficeret fides tua: Hoc est, ne in line pereas, in omnibus humilitatē cum erudiēs, & humanam arguēs naturā, quod ex se nihil sit. Cū enim immēsa dilectione magistri dicto refragaretur, cohibet eum Iesus, & admonet vt postmodū amēdatur, cum orbis terrarū dispēstationē reciperet, & sui recordatus, se agnosceret. Et cōsidera casus magnitudinem, neq; enim semel tantū atq; iterum negauit, sed adeo stupuerat, vt breuiter negaret: vt intelligas, nō tam dilexissē, quā dilectum esse. Veruntamen post tantū casum rogauit, Diligis me plus his? Neque enim frigiditate, sed superni auxilij derelictu contigis. Petri ergo dilectionē accipit, ex ea cōtradictionē prouenientem tollit. Nā si diligis, parere dilecto debes: dicit tibi, & condiscipulis tuis, nō potestis, quid tu contendis? Non intelligis quid sit dei negatio: tū hoc pacto non vis mę acquiescere assertioni, negādo cognosces, quanuis perquā impossibile hoc tibi videbatur: hoc quidem nesciebas, sed ille in anima tua habitabat, sed tamen pręter expe-

Mat. 16. c
Hic sup. a

Luc. 22. d

stationem accidit. *Animam meam pro te ponam.* Cùm enim audisset neminem maiorem habere charitatem, quàm qui animam poneret, continuo summam affectavit. At Christus re ipsa docuit sui solius esse muneris eam exhibere: inquit enim. *Non cantabit gallus, donec ter neget.* Hoc est paulò post, neque enim longè abetat: intempestem noctem significabat, & secunda iam vigilia agebatur. *Non turbetur cor vestrum.* Credibile nanque est eos hæc audiendo perturbatos. Si apostolorum princeps, & tam feruidus, ante galli cantum ter me negabit, magnam quandam calamitatis expectationem animo concepisse, par erat, ut etiam adamantina corda moveri possent. Cum ergo hac reputatione, non immeritò percellerentur, considera quomodo eos consolatur: *Non turbetur cor vestrum.* Hoc pacto primum diuinitatis suæ potentiam indicat, quod animi motus palàm faceret. *Creditis in deum, & in me credite.* Hoc est, quod omnia mala transibunt. Nam in me, & in patrem fides omnibus vos per sequētibz potentior est, & nihil vos superabit, inde inquit: *In domo patris mei mansiones multe sunt.* Quemadmodum Petri incerorem consolatur dicens, Sequeris autem postea: ita & bis spem suggerit, ne credent illi soli factam promissionem. *In domo patris mei mansiones multe sunt.* Si quo minus dixissem, quia vado parare vobis locum: hoc est, ille vos locus manet, qui & Petrum. Magna illic mansionum copia, nec dicendum est præparatione opus esse: quum enim dixisset, Non potestis modò me sequi: ne arbitrarentur diuturniorem moram futuram: addidit, *Ut vbi sum ego, & vos sitis.* Tantùm huic rei curam adhibeo, ut iam hoc fecissem, nisi iam vobis paratum esset: ostendens multum ipsis fidendum, & credendum. Inde ne fouendæ eorum spei gratia dicere videtur, sed ut crederent ita esse, addidit: *Et quo ego vado scitis, & viâ scitis.* Demonstrat enim eis non temere in hunc sermonem venisse, sed quia eos hoc iam animo querere, ut discerent intelligebat. Petrus enim non discendi, sed sequendi gratia ita interrogat: sed quum reprehensus esset, etiam quod primum impossibile videbatur, possibile ostendit: & quod impossibile videbatur, cupiditatē auxit, ut id certò cognosceret: ideo ait, *Et viam scitis.* Quemadmodum enim nemine quicquā locuto, negaturum Petrum, & scrutatus corda, ne perturbarentur,

rentur.

ventur, admonuit: ita hoc in loco dicēdo, *Viam scitis*, eorum
indicat cordis desiderium, & dat eis rogandi occasionem.
Petrus quidem amoris gratia quo iret, interrogauit, Tho-
mas autem metu, inquit: *Nescimus quo vadis: & quomodo
possumus viam scire?* Et considera quā reuerenter, non
dixit, Dic nobis locum: sed nescimus quo vadis. Hoc enim
iam omnes scire gestiebant. Nam si Iudæi id audientes su-
spensī erant, & quidem quum abire eum cuperent: multo
magis qui eo satiari nunquam poterant, quo iret intelligere
volebant, verebantur tamen interrogare, sed nimium vici-
desiderium. Quid Christus? *Ego sum via, veritas, & vita.*
Nemo venit ad patrem, nisi per me. Quid ergo interrogatus à
Petro quo iret, non continuo respondit se ad patrem ire, &
eos tunc non posse, sed tot verborum ambitu vsus est, & in-
terrogationes mouit, & responsiones Iudæis fortasse meri-
tò non dixisset, cur discipulis? Dixit quidem & bis & illis à
deo venire, & ad deum ire, sed iterum manifestius quā
prius. At Iudæis quidem meritò non dixit: quibus si dixis-
set, vos nō potestis venire ad patrem, superbi eum arguis-
sent. nunc id subticens, dubios reddit. At discipulis, & Pe-
tro cur dixit? Norat Petri animum, & quantum pertubare-
tur, quod discederet. Asecutus ergo quod volebat, & ob-
scuritate sermonis iterū id reuelat. Cū enim dixisset, *Vbi
sum*, nemo potest venire: addidit, *In domo patris mei man-
siones multa sunt. sed ad patrem nemo potest venire, nisi per me.*
Hoc autem noluit eis à principio dicere, ne in maiorem
tristitiam adduceret. Dixit autem postquam consolatus est,
ob Petri reprehensionem multum meroris abstulit. Con-
cepto enim metu, ne itidem ipsi reprehenderentur, ma-
gis cauebant. *Ego sum via*: hoc est, quia per me venietis.
Veritas, quia sine dubio hæc erunt, neque in me mendacium
est. Vita, quia neque ipsa mors prohibere poterit, ne ad me
veniat. Quod si ego sum via, duce minimè indigetis: si ve-
ritas, non loquor falsa: si vita, etiam si moriemini, consequi-
mini quæ vobis pollicitus sum. Quod de via dicebat, & in-
telligebant, & confitebantur, reliqua ignorabant: non ta-
men audebant sciscitari. Multum autem consolabantur,
quod viam eum esse audierant. Si enim, inquit, in mea po-
testate est, ut vos ad patrem ducam, omnino venietis. Ne-

Supr. 6. c

test venire ad me, nisi pater traxerit eum: iterum inquit, Si ego exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum: & nemo potest venire ad patrem nisi per me, semper se patri equiparans. Quomodoq; ergo cum dixerit, Quo vado scitis subdidit, Si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum. Non quod sibi contradicat, cognoscebant enim eum, non tamen ut oportebat: cognoscebant deum, sed nondum patrem, post spiritus veniens, omnium in eos cognitionem infudit: ergo dicit, Si meam noscetis substantiam & dignitatem, noscetis & patris. & Amodo cognoscetis eum, & vidistis eum. Alterum futurum, alterum presentis, hoc est per me. Visionem autem dicit mentis cognitionem. Quos enim videmus, & videre & ignorare possumus: quos cognoscimus, ignorare non possumus: propterea inquit Et vidistis eum, quemadmodum ait. Visus est ab angelis. Atqui ipsa substantia videri nequit: sed visam dixit, secundum eorum possibilitatem: ostendens, quod qui ipsum vidit, patrem vidit. Vidit autem ipsum non in nuda substantia, sed carne vestitum. Alibi quoque visionem cognitionem appellat: ut cum dicit, Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt, mundi non tantum à fornicatione, sed ab omnibus peccatis. Omne nanque peccatum animam maculat. Adnitamur ergo, ut omnibus sordibus animam mundemus. Mundat autem primum lavacrum, inde alie multe, & varie viæ, quas benignissimus deus nobis largitus est, quarum prima est eleemosyna, Eleemosynis enim & fide purgantur peccata: eleemosynis inquam, non ex injustè quæ sitis: hæc enim non eleemosyna, sed crudelitas est & inhumanitas. Quæ enim utilitas si alium spoliës, ut alium induas? A misericordia incipiendum est, non ab immanitate: nam si aliena damus nullum nobis emulumentum. Hoc Zachæus ostendit, qui ut deum placaret, inquit: Si quid defraudaui, reddo quadruplum. Nos autem multa rapiendo, pauca dando, putamus deum placare, cum magis irremus. Dic, quæso, si asinum mortuum & foetidum è triuiis in sacrificium offerres, nonne te lapidarent, ut impium & scelestum persequerentur? Quid ergo si reprehendendam oblationem ex rapina, quæ etià execrabilior est? Quam veniam merebitur? Esto, aliqua pecunia ex rapina condatur, nonne mortuo asino grauius olet? Vis intelligere quantum sit

tus sit peccati fœtor? Audi prophetam: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. Tu autē verbis deum latere censes quæ committis, ipse autem rapinas tuas, & fraudes perpetuò reminiscitur. Imponitur peccatum tuum super altare. Nec hoc solum reprehensione dignum, sed illud etiā grauius, quod sanctorum animas coinquinas. Siquidem hoc lapis est, & sanctificatur, ille semper ipsum Christum ferunt, & audes illuc tanto scelere comparata offerre? Minimè, inquires. Neque enim eas offero pecunias, sed alia. Ridiculum hoc, nescis quod licet in multa pecunia vel gutta iniquitatis inciderit, tota coinquinatur? Et quemadmodū si quis in limpidum fontem sterco iniiciat, totum immundum reddit: ita si diuitias auaritia attigerit, omnes fœtore suo corrumpit. Præterea ingressuri templum manus lauamus, non autē corda. Nunquid enim manus loquuntur? Anima profert verba, in animam deus inspicit. Nihil opus est munditia corporis anima coinquinata. Quæ utilitas si manus exteriores lauas, & interiores sordescunt? Hoc graue est, hoc omnia perdit, quod parua reueriti, magna contemnimus. Illotis enim manibus præcari, nihil refert: illota conscientia, hoc maximum malorum. Ideo Iudæis huiusmodi immunditiis vacantibus inquit, Abluè à malo cor tuum: quousque erunt sibi rationes laborum tuorum? Lauemus & nos, non cœno, sed aqua mundissima: eleemosyna, non auaritia. Primum à rapina te vendica, & tunc profer eleemosynam. Declinemus à malo, & faciamus bonum. Contine manus à cupiditate, & sic eleemosynæ assuefacias. Quod si pauperes spoliamus, etiam, si non iisdem alios induimus, non tamen effugimus, quin supplicij simus obnoxij. Materia nanque placationis, materia peccati efficitur. Satiùs enim est non miseri, quàm ita miseri. Nam etiam Caim melius fecisset, si nihil omnino obtulisset, quàm deteriora offerèdo deum prouocare. Qui verò aliena offert, quo pacto deum nō prouocat? Ego tibi dixi, inquit, noli rapere, & tu ex rapina me honoras. Quid putas an quod his gaudeat? Igitur dicet tibi, Putasti quod essem similis tibi arguam te, & ponam ante faciem tuam peccata tua. Sed ablit, vt quispiam hanc vocem audiat, sed pura eleemosyna, & claris lampadibus sponte obuiam veniamus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula, Amen.

*Psal. 37. a**Psal. 36.**Gen. 4. a**Psal. 49 d*

IN CAP. IOANNIS XIII.
HOMILIA LXXIII.

EX CAP. XIII.

Hier. 3. b

Icit ei Philippus: Domine, ostēde nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem. Propheta aiebat Iudæis: Aspectus meretricis factus tibi, cui nullus pudor est, quod vt mihi videtur, non illi tantum ciuitati dici meritò potest, sed omnibus aduersus veritatem impudentibus. Dicete enim Philippo, Ostēde nobis patrem: Respondit, Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? & tamen nonnulli sunt, qui post hæc verba abscindunt à patre filium. Atqui quam maiorem inquiris propinquitatem? Quidam enim ex hoc verbo in Sabellij hæresim decidunt. verum nos & his & illis omiſſis tanquã è regione contrariis dictorum veritatem perscrutemur. Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Quid enim, tu ne pater es, quem inquiror? Minimè, inquit: propterea non dixit, Non cognouisti eum: sed nihil aliud demonstrans, quàm quod nihil aliud est filius, quàm quod est pater, manens in esse filius. Vnde autem ad hoc venit Philippus? Dixit. si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis. & ad Iudæos huiusmodi sæ penumero vltus est verbis. Et aliquando Petrus & Iudæi, quis esset pater interrogarunt, atque etiam Thomas, & nullus manifestè intellexit, sed adhuc quid diceret, ignorabāt. Et ne sibi gratia Philippus, & post Iudæos magistrum tentare interrogando putaretur: huic particulæ, Ostēde nobis patrem: addidit, Et sufficit nobis: nihil aliud querimus. Nam dixerat Christus: Si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis: & ita per se patrem ostendebat. Philippus autem in contrarium ordinem vertit inquiring: Ostēde nobis patrem, tanquam Christum certo cognosceret, verum non dimisit eum Christus, sed ad viam dirigit, per se patrem cognosci persuadens. Ipse autem carnis his videre oculis eum volebat, prophetarum forsitan recordatus, quod deum viderint, sed permissio fuit illa ô Philippe, inquit ergo, Deum nemo vidit vnquam. Et iterum: Omnis qui audit à deo, & discit, venit ad me. Neque vocem eius audistis, neque faciem eius vidistis. Et in vterî testamēto: Nemo videbit faciem meam; & viuere. Quid Christus

*Supr. 1. b
Ibid. 6. c*

Christus vehementius arguit, *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me!* & non dixit, vidisti: sed *cognouisti*. Nunquid te nosse volo, inquit? Patrem nunc videre quero: tu autem mihi dicis, non cognouisti me? Quamnam hoc habet consequentiam? Magnam quidem. Cum enim hoc sit quod est pater manens filius, merito in se patrem ostendit. Inde personas diuidens inquit: *Philippe, qui videt me, videt & patrem*. ne quis diceret, quod pater sit ipse filius: nam si ipse esset pater, non sanè dixisset, *Qui videt me, videt patrem*. Sed cur non eum admonuit, quod impossibilia, & supra hominem, & sibi soli possibilia postularet? Cum enim Philippus dixisset, sibi satis esse videre patrem, neq; ipsum Philippum vidisse Christus ostendit. Certè enim si illum vidisset, etiam ipsum videre potuisset, ideo inquit: *Philippe, qui videt me, videt & patrem*. Si quis me videt & illum videbit: hoc est, neque ego, neque ille videri possumus. Philippus enim visus cognitionem quærebat, & cum Christum se vidisse arbitraretur, volebat eodem modo & patrem videre: vnde neque se videri ostendit. Quod si quis dicat visum hoc in loco cognitionem intelligi, id ego non nego. Philippe, qui me nouit, inquit, nouit & patrem. Attamen non propter hoc dixit, sed vt eandem substantiam demonstraret. Qui meam substantiam videt, videt & patris. Et quare hoc? An ne qui creaturam videt, videt & deum? Atqui omnes creaturam norant, & videbant, deum nō omnes norant. Præterea videamus quid Philippus quærat. Num sapientiam patris: num benignitatem? Minimè, sed quid esset deus, ipsam, videlicet, substantiam. Ad hoc ergo respondet Christus: *Philippe, qui videt me*. Qui autem creaturam videt, non tamen videt dei substantiam, *Philippe, qui videt me*, inquit, *& patrem meum videt*. Quod si alterius esset substantiæ, minimè hoc dixisset. Vt autem pinguiori vtamur sermone: Nemo qui aurum ignorat, in argento auri substantiam videre potest. Non enim alia per aliam apparet natura: ideo bene reprehendit inquit, *Tanto tempore vobiscum sum*, tantam accepisti doctrinam, magna signa & propria diuinitatis, & quæ pater solus operatur, vidisti, soluta peccata, arcana in medium prolata, mortem fugatam, operationem ex terra factam, & non cognouisti me! Vidisti patrem, noli amplius quærere vt videas: in illo enim me vidi-

ſi, Si nouiſti me, noli amplius quærere, ſiquidem in me il-
 lum nouiſti. *Non credis, quia ego in patre?* hoc eſt, in illius
 ſubſtantia appareo. *Verba qua ego loquor vobis, à meipſo non
 loquor.* Vides propinquitatis exceſſum, & vnius ſubſtantię
 exemplum? *Pater in me manens ipſe facit opera.* Quomodo à
 verbis incipiens tranſit ad opera? Dixi enim poterat, Ipſe
 loquitur: ſed duo hic ponit, doctrinam & ſigna, vel quod
 etiam verba erant opera. Quomodo ergo facit? Etenim ali-
 bi inquit: Si nō facio opera patris mei, nolite mihi credere.
 Quomodo ergo hoc in loco patrem facere atteſtatur? Vt
 planè oſtendat, inter patrem & filium nullam eſſe differen-
 tiam: hoc eſt non aliter pater, & aliter ego facio. Nam alibi
 & ſe patrē operari inquit: Pater meus uſque modo opera-
 tus eſt, & ego operor. Illic nullam operum diuiſionem, hic
 idem oſtendit. Quod ſi pinguior verborū ſignificantia hu-
 militatem arguit, noli admirari. Prius enim cū dixiſſet, *non
 credis*, ita proſecutus eſt, vt ipſum in fidem traheret: corda
 nanque eorum ingrediebatur. *Creditis, quia ego in patre, &
 pater in me eſt?* Oportuit enim eum patrem & filium audi-
 ſtis, nihil aliud in cognitionis ſubſtantię teſtimonium quæ-
 rere. Quod ſi vobis hoc non ſatis eſt ad æqualitatem, & eū-
 dem ſubſtantiam oſtendendam, ſaltem ex operibus intelli-
 gite. *Et qui videt me, videt & patrem meum.* Si de operibus
 dictum eſt, non ſanè poſterius dixiſſet: ſi minus propter
 opera mihi credite. Inde ſe non ea tātum poſſe, ſed & lon-
 ge maiora per exceſſum oſtēdit. Nō enim maiora hiſ poſſe
 ſe, ſed quod mirabilius eſt, ſe aliis dare poſſe maioriū pote-
 ſtatē proſitetur. *Amen amen dico vobis, qui credit in me, ope-
 ra qua ego facio, & ipſe faciet. & maiora horū faciet, quia ego
 vado ad patrem.* Hoc eſt, veſtrum iam eſt miracula operari,
 ego ab eo. Inde cum ſermonem perfeciſſet, vt ratio exige-
 bat, inquit: *Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc
 faciam, vt in me glorificetur pater.* Vides iterum quomodo
 hoc facit? Ego, inquit, faciam: & non dixit, vt glorificem pa-
 trem, ſed vt glorificetur in me pater. Atqui alibi dicebat,
 Deus glorificabit eam in ſeipſo: hic verò, ipſe glorificabit
 patrem. Cum enim filius magna poſſe apparet, in eo pater
 glorificatur. Sed quid ſignat, *in nomine meo?* Quod Apoſto-
 li dicebant: In nomine Ieſu Chriſti ſurge, & ambula. Quæ-
 cunque enim ipſi operabātur, eorum auctor erat Chriſtus,
 & manus

Supr. 10. g

Supr. 5. c

Supr. 13. d

Acto. 3. a

& manus domini erat cum illis: Ego faciam, inquit. Ecce eius auctoritatem: quæ per alios sunt, ipse facit. Quæ per se facit, num ne ipse non potest, sed à patre operatur? Et quisnam hæc diceret? & qua grata secundum hoc ponit? Ut sermonem suum confirmet, ostendâque ad priora illa nostri gratia descēdisse. Illa enim particula, *Ad patrem vado*: hoc est, non pereo, sed in propria permanebo dignitate in cœlis, quæ omnia ad eos consolando dicebat, Cum eum credibile esset eos nondum resurrectione intellecta, quadam affici tristitia: aliis ipsos eiusmodi virtutes collaturos pollicetur, vndique eos consolans, & quod non modo perpetuo mansurus sit, sed etiam maiora ostensurus. Eum igitur sequamur, tollamus eius crucem: quod si non persecutionis, aliud tamen mortis tempus est. Mortificate, inquit, membra vestra, quæ sunt super terram. Extinguamus cupiditatem, iram, inuidiam: hoc est viuum sacrificiū, quod non in cinerem consumitur, neque in fenum eumescit, neque lignis eget, non igne, non gladio, quæ duo spiritus sanctus habet. Gladio enim superflua & aliena cordis abscondit, aperit obturatum auditum. Morbi enim & male cupiditates solent salutaribus sermonibus auditum obstruere. Siquidem auiditas pecuniarum nō finit de elemosyna præcepta audire, & si præualuerit inuidia, charitatis doctrinam expellit: & alius quilibet morbus animam occupās, ad omnia pigriorem reddit. Tollamus ergo malas cupiditates, ad quod voluntas satis est, ut omnes extinguantur: neque consideremus violentam esse pecuniarum cupiditatem, sed violentam desidiā nostram. Multi quid sit argentum, nescire dicunt: non enim naturalis est eius cupiditas. Naturales enim affectus à principio & ortu ipso nobis infunduntur. Aurum autem & argentum etiam diutius ignotum fuit. Vnde ergo aucta est huiusmodi cupiditas? Ab inani gloria, à summa desidia. Cupiditatum enim alie necessariz sunt, alie naturales, alie neutrum. Ut exempli gratia: Quæcunque perfectio animali non deficiunt, ipsæ naturales sunt, & necessariz: ut edendi, bibendi, dormiendi. Corporum amor naturalis est, non necessarius, multi namque eum vincunt, neque tamen pereunt. Pecuniarum autem auiditas, neque naturalis est, neque necessaria, sed superuacanea, modo voluerimus. neque à principio eam complectemur. Certè Christus de

Colof. 3. 4

Mat. 10.4 virginitate disputans, inquit: Qui potest capere, capiat: de
Luc. 14.8 pecuniis autem aliter: Nisi quis renunciauerit omnibus re-
 bus suis, non est me dignus. Rem enim facilem admonebat,
 quod autem multis exuperat, voluntatis culpa est. Quid er-
 go omnem nobis de ea excusationem auferimus? Nam qui
 à vehementiore affectu vincitur, non multum puniendus
 est: sed qui ab imbecillo hoste superatur, minimè potest ex-
Mat. 15. d cusari. Quid respondebimus dicenti: Esurientè me vidistis,
 & non dedistis mihi cibum? Quomodo nos purgabimus?
Mat. 12. d Adducemus paupertatem? sed non sumus vidua illa paupe-
 riores: quæ duos obolos offerens, omnes superauit. Neque
 enim quid offeras, deus aspicit, sed dantis voluntatem: hoc
 enim sibi curæ est. Eius ergo benignitate perspecta: quæ pos-
 sumus offeramus, vt & in præsentī vita. & in futura diuinā
 gratiam consecuti, promissis bonis perfuamur, gratia & be-
 nignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula se-
 culorum, Amen.

HOMILIA LXXIIII.

EX CAP. XIII.

I diligitis me, mandata mea seruate: & ego roga-
bo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt
maneant vobiscum in æternum: spiritum veritatis
quem mundus non potest accipere, quia non videt
eum, nec scit eum. Semper nobis aliquid agen-

dum est, semper operibus inuigilandum, neque verbis tan-
 tum. Dicere enim & promittere, omnino facile est: operari
 autem, non itidem: quorsum hæc? Quoniā nunc multi sunt,
 qui se deū timere, & diligere profiteantur, re autem cōtra o-
 mnino faciunt. Deus autem per opera diligi querit, ideo ad
 discipulos dicebat: *Si diligitis me, mandata mea seruate.* Cum
 enim dixisset: Quodcūq; petieritis, ego faciam: ne simplici
 petitionem valere arbitrarentur, addidit: *Si diligitis me, tūc*
faciam. Et cum credibile esset eos etiam audiēdo quod iret
 ad patrem, perturbari, inquit: quod nunc perturbemini, nō
 est amoris indicium, sed quod verbis meis fidem adhibea-
Supr. 13. d tis. Dedi vobis mādatum, vt diligeretis inuicem, & ita alter
 alteri faceritis, sicut ego feci vobis. Hæc est dilectio, crede-
 re, & parere dilecto. *Et ego rogabo patrem, & aliū paracle-*
tum dabit vobis. Iterum ad audientiū imbecillitatem descē-
 dit.

dit. Cum enim par esset nondum ipsum intelligētes, vehemētes illam inquirere substantiam, verbi secundum carnem aduentum & nullam abeuntis capere consolationem, inquit: *Rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis.* hoc est, qualis ego sum. Pudeat Sabellianos, & qui de spiritu nō rectē sentiunt: etenim hoc mirum est, quod diuersas ē regione hēreses vno scitu deiicit. Dicendo enim, *Alium*, personā differentiam: dicendo, *Paracletum*, substantiæ cognitionem demonstrat. Sed cur, inquit, *rogabo patrem?* Quoniam si dixisset mittam, non ita fidem abhibuissent: nunc autem id ei curæ est, vt credant: postmodum ipse se eum mittere ait, Accipite spiritum sanctum: hic patrem rogare, vt credibilem suam facit orationem. Nam & Ioannes de eo inquit, quod de plenitudine eius nos omnes accepimus. Quod autem habet, quomodo ab alio accipit? & iterum, Ipse vos baptizabit in spiritu sancto, & igni. Quid autem amplius haberet quā A postolt, si ad mittendum spiritum esset patrem rogaturus, quod illos nonnunquam etiā sine precibus fecisse apparet? Quomodo autem si precum gratia à patre mittitur, ipse à seipso infunditur? Quomodo ab alio mittitur, qm̄ vbiq; adest, & diuidens propria vnicuique sicut vult, & sua ipsius autoritate dicit. Segregare mihi Saulum & Barnabam? Atqui deo ministrabant ministri, tamen imperiose in proprium eos opus vocauit, non quod ad aliud opus aduocaret, sed vt suam ostenderet potestatem. Quid ergo sibi vult, *rogabo patrem?* aduentus temporis significat. Quando enim eos per sacrificium mundauit, tunc inspiratus est spiritus sanctus, Et quid tandem cum ipsis non venit? quia nondum oblatum erat sacrificium: cum autem tam peccatum deletum esset, & ipsi ad pericula mitterentur: & certaminibus se accingerent, hortatorem mitti oportuit. Sed cur non statim post resurrectionem spiritus venit? Vt expectationis desiderio maiori gratia eum acciperent. Quousque enim cum ipsis Christus versatus est, non afflictabantur, eo abeunte, tanquam deserti formidantes, maiorem in modum eum accipere auebant. *Vt vobiscum maneat.* hoc signat, quod neque post mortem abiit. Et ne audiendo *paracletum*, aliam opinarentur incarnationem, & oculis eum cernere expectarent, inquit: *Quem mundus non potest capere, quia non videt eum.* Nō enim ita vobiscum

Infr. 20. f

Supr. t. b
Mat. 3. c

Act. 23. c

erit, vt ego, sed in vestris animis habitabit: inquit enim, *Et in vobis erit*. Spiritum autem veritatis appellat, per hoc veteri testamenti figuras significans. Vt vobiscum sit, quod & ipse inquit, Quia ego vobiscum sum. Præterea & aliud quiddam signat, non passurum quæ ipse, neque discessurum: *Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum*. Quid enim, dic mihi, est ne aliâs visibilis? Minimè: sed hic cognitionem dicit, addidit ergo: *Neque cognoscit eum*. Sollet enim certam cognitionem visionem appellare. Cum enim sensuum certissimus sit visus, per hunc semper veram adducit cognitionem. Mundum autem hoc in loco malos appellat: & vt hoc discipulos consoletur, dando eis donum præcipuum. Vide quantopere verbis ipsum extollat. Dixit alium esse quàm ipse, dixit non dimissurum eos, dixit ad eos tantum venire, Quemadmodum ergo ego in vobis sum, inquit, & ipse erit: non tamen mororem ipsorum abstulit. Ipsum enim adhuc ac eius consuetudinem quærebant: quod respiciens, inquit: *Neque ego relinquam vos orphanos, veniam ad vos, nolite timere, inquit*. Non propterea dixi alium paracletum me missurum, & apud vos mansurum, tanquam in finem ad vos non rediturus, & vos non visurus. Nam ipse veniam ad vos. Non relinquam vos orphanos. Cum superius filiolos appellasset, ideo orphanos non relicturum se pollicetur. A principio dixerat venturos quo iret, & in domo patris mansiones multas esse: hic autem cum illud diu post esset futurum, dat spiritum: sed cum quid diceret, non intelligerent neque ideo multum consolarentur, non relicturum se eos orphanos dicit: quod illi magis quærebant. Sed cum id verbum, *Venio*, præsentiam significatet, ne iterum eam requirerent, vide quomodo non quidem manifestè, sed tamen significauit. Cum enim dixerit, *adhuc modicum, & mundus me iam non videt*: subsequitur, *Vos autem videbitis me*: quasi dicat, veniam quidem ad vos, non tamen vt prius. Quotidie ego vobiscum semper ero, & ne dicerent, quomodo ergo Iudæis dixisti, iam non videbitis me? hanc soluit obiectionem, quod cum ipsis tantum futurus sit. Nam & spiritus talis est, *Quia ego vivo, & vos vivetis*. Crux vos à me vsque ad finem non diuidet, sed ad breue me abscondet. Vitam autem mihi dictam videtur, non præsentem solam, sed & futuram. *In illa die cognoscetis,*
quia

Hic sup. a

quia ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. In patre enim substantia, in ipsis concordia, & auxilio est. Et quānam hoc rationem habet, dic quæso? Magna sanè, & incomparabilis differentia Christi & discipulorum. Quod si ita verba iaceant, noli admitari, solet enim iisdem nonnūquam verbis & in deo, & hominibus, non eodem modo uti. Nam & dii dicimini, inquit, & filij dei, Quod verbum non eandem in nobis, quam in deo vim habet. Et imago filius & gloria dicitur, atque etiam nos, sed longe aliter. & iterum? Vos Christi, & Christus dei. non similiter autem dei Christus, & nos dei. Quid autem hoc signat? Cum resurgam, inquit, tum me non alienum à patre sed eiusdem potestatis esse cognoscetis, & me semper vobiscum esse, rebus ipsis meū in vos auxilium clamantibus, inimicis repressis, vobis audēter loquentibus, molestis propulsatis, prædicatione indies florente, omnibus piæ doctrinæ & veræ religioni parentibus. Sicut misit me pater, & ego misit vos. Vides quod hoc in loco idem verbum non eandem vim habet? nam si hoc ita acciperemus, nihil intet Apostolos & Christum interesset. Sed quid, inquit, tunc cognoscetis? quia resurrexisset, & secum versari viderunt, tunc, certo crediderunt. Magna enim erat spiritus vis, omnia eos erudiēs. *Qui habet mandata mea & servat ea, ille est qui diligit me.* Non enim habere satis es, nisi diligenter servetur. Sed quare idem sæpe repetit? Nam superius, Si diligitis, inquit, me, mādāta mea servate: & nūc. *Qui habet mandata mea, & servat ea, & Si quis sermonem meum audiet, & servabit eum. ille est qui diligit me: qui nō audit sermones meos, non diligit me.* Puto ex hoc eorū mærorem significari. nam cum multa de morte disputaſſet inquietus, *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. & Nisi qui acceperit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus: & alia plura dicturus esset: exprobrans eis inquit, Putatis ex amore tristes esse? contra res se habet. Quod autem hoc semper intendat, id in sequentibus repetit. Si diligeretis me, inquit, gauderetis utique quia ad patrem vado, Nunc autem metu perturbamini. Quod enim ita mortis formidine afficiamini, non est mandatum meum: oportet enim vos crucifigi: si verè me diligeretis: ego enim vos admoneo ne timeatis qui corpus interficiunt. Tales pater diligit, talibus meipsum manife-*

*Psal. 81. b**1. Cor. 3. c**Infr. 20. c**Hic sup. g**Supr. 12. c**Mat. 10. g*

stabo. Tū Iudas: *Quid factum est (inquit) quia manifestaturus es nobis teipsum?* Ecce quanta formidine tenebantur: commotus enim & perturbatus erat eorum animus, & ut mortuos in somniis, ita eum visuros se arbitrabantur: Ad quam suspitionē tollendā, audi quid respōdeat: *Si quis diligit me, sermōnem meum seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus.* tantum non dicens: Sicut pater manifestat seipsum, ita & ego: neque hoc tātū, sed dicēdo, *Mansionem apud eum faciemus* aufert suspicionem non in somniis se manifestaturū. Tu autem cōtemplare perturbatum discipulū, neque apertē sententiā suā dicere audentem. Non enim dixit vā nobis quod morieris & mortuus nobis appariturus es, sed, *quid factum est, quod manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo?* Dicit ergo se eos charos habere, quia mandatum ipsius seruant: ut enim visum postmodum phantasma non existimarent, ideo hęc prędicat & ne ita, ut dixi, sibi appariturum putarent, affert etiā causā, quod ob mandatorum obseruationē spiritus ad eos venturus sit. Quod si tam diuturna consuetudine ipsius substantiā ferre, imō ne intelligere quidem possunt quid nā fururū esset, si ā principio ita eis apparuisset? Ideo cū his comedit, ne phantasma putaretur. Nam si super aquis ambulāntem videntes id opinati sunt, cum eum non multū distantem viderant, qui credi poterat, si repente resurgentem viderent, quem captum viderant, & ligatum? Ideo frequenter eis se appariturum, & quare, & quomodo prędicat ne phantasma existimaretur. *Qui non diligit me, sermones meos non seruauit: & sermonem quem audistis nō est meus, sed qui misit me pater.* Itaque non solum non diligit, sed ne patrem qui Iē, qui hęc verba non audit. Nam si amoris indicium est, mea audire mandata quę patris mei sunt: qui audit non filium solū, sed & patrē diligit. Et quomodo sermo hic tuus est, & non tuus? hoc est, quod nihil ā patre loquor, neque aliquid quā quod illi placitum est. *Hęc loquutus sum vobis apud vos manens.* Cū hęc obscuriora essent, & partim non intelligerent, partim & plura dubitarent, ne iterū perturbarentur, & quę mandata diceret sciscitarentur, hanc amouit sollicitudinē inquiēs. *Paracletus autem quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit.* Fortasse quę dixi, non intelligitis, sed ille manifestus magister erit. Illa autem particula.

Apud

Mat. 14. c

*Apud vos, manebit, signat quod ipse abeat, quare ne tristen-
tur, ait, quousque ipse apud eos maneat, & spiritus non ve-
niat, nihil magnum, nihil altum poterūt intelligere. Quod
dicit, vt ad ipsius abitum magno animo ferēdum eos dispo-
nat tanquam magnorū bonorum causam futurū. Frequēter
autem paraclēti meminit, propter eam qua afficiēbātur tri-
stītiā: & cum his verbis perturbarentur intelligentes mo-
lestias, bella, magistri discessum: vide quomodo iterum eos
consolatur inquit *Pacem relinquo vobis*. Tantum non di-
cens, Quid mūdi perturbationibus mouemini, cum pacem
mecum habeatis? Neque enim huiusmodi est pax mundi,
quæ in malo sit sæpenumero, & nihil ipsam habentibus cō-
fert. Ego do pacem, vt inuicem eam habeatis & vos fortio-
res efficiat. Sed cum iterum dixisset, *Relinquo*: quod verbum
discedentis est, & par esset eos perturbare, ideo rursus di-
xit: *Non turbetur cor vestrum, neque formidet*. Ecce quod par-
tim amore, partim metu mouebantur. *Audistis, quia ego do*
xi vobis, vado & venio ad vos, si diligeretis me gauderetis vti
que, quia vado ad patrem: quia pater maior me est. Et quod nā
gaudiū hoc eis allaturū erat? quam consolationē? Quid hoc
signat? Nōdum resurrectionē intelligebāt, neque debitam
de eo habebant sententiā: Et quomodo poterant, cū nondū
resurrexisse vidissent? Patrem autem magnum esse existima-
bant. Dicit ergo. Si mihi timetis, quod me defendere ne-
queam, neque confiditis, quod post mortem iterum vos vi-
deam: tamen audiendo, quod ad patrem vado, lætādum vo-
bis est, quod ad maiore vado, & qui omnia potest molesta
dissoluere. *Vos audistis, quia ego dixi vobis*. Quare hoc po-
fuit? quasi dicat, vt intelligatis quātum verbis meis tribuam
cū prædicare nō sim veritus. *Hæc ergo & quæ futura sunt, di-
xi vobis priusquam fiāt, vt cum facta fuerint, credatis quia ego*
sum. quasi dicat, Non sciretis, nisi ego dicerem: neque dice-
rem, nisi mihi cōsiderem. Vides sermonem imbecillitati ac-
comodatū? Etenim cum diceret, An putas, quia non pos-
sum rogare patrem meū, & exhibebit mihi modo plusquā
duodecim legiones angelorum? ad auditorum opinionem
locutus est. Neque enim illud diceret quispiam vel stultissi-
mus crederet, quod sibi ipse auxilia esse non potuerit, sed
angelorum eguerit, veruntamen cum tanquam hominē ar-
bitrarentur, ideo dixit duodecim legiones angelorū. Atqui*

Mat. 26.6

Infr. 18. d

simpliciter Iudæos interrogans, reiecit retrorsum. Quod si quis maiorem filio partem, in quarum principium, diceret, neque hoc contradiceremus: non tamen hoc altetius facit filium esse substantiæ. Quod autem dicit, hoc est, quoad hic sum, par est ut vos periclitari arbitremini: si autem illuc abiero, confidite quia securi sumus, illum enim nemo vincere potest, quæ omnia ad discipulorum imbecillitatem dicta sunt, ipse enim confido, neque curo mortem, ideo inquit: *Hæc dixi vobis priusquam fierent.* Cum enim nondum hunc sermonem capere possitis à patre, quem magnū appellatis, vos consolor, inde etiā tristitia admiscet. *Iam non multa loquor vobiscum. Quare? Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Principem mundi diabolum, & malos homines appellat. Non enim cælo & terræ imperat cum omnia strauisset, imperat autem his, qui se ei in seruitutem tradunt, ideo & principem tenebrarum seculi & tenebras opera appellat. Quid ergo diabolus te perdit? Minime, nihil enim in me habet. Cur ergo te Iudæi interficiunt? Quoniam volo, & ut cognoscat mundus quia diligo patrem, non enim quod sim reus mortis, arque ei obnoxius, sed ob meam in patrem dilectionem hoc patior, hoc ait ut iterū eorū animos excitet, & intelligant non intuitum, sed vltto mortem subire, & diabolum contemnere, neque contentus fuit dicere. Modicum vobiscum, sed idipsum quod molestū erat frequenter repetit, ne iniuria, quousque enim tristitiā eorū moliat, & faciliore toleratu reddat, letiora annectit, idcirco ait, *Vado & venio,* & ubi ego sum, & vos sitis: &, non potestis me sequi modo, sequimini autem postea: &, ad patrem vado, & pater maior me est: & priusquā fierent dixi vobis. Et nō necessario hoc patior, sed propter patris dilectionem ut cognoscāt, quod nihil mali feci, nisi quod valde eum diligo, & qui diligitur, ita vult. ideo lata hæc tristioribus se quenter admiscet, eorum mentem aperiens. Nam quod dixit, Apud vos manebit: ostenditq; vtilē suū fore discessum eis consolandi gratia dixit, propterea multa de spiritu locutus est: Et in vobis erit, & mūdus non potest accipere, & ille docebit omnia & spiritū veritatis, & spiritum sanctū & paracletū, & suggeret vobis omnia, ne ægrefertēt, ac si parum possent proficeret. Dicit autē. *Suggeret:* ostēdens se eos spirituales effecturū, ut vñ venissē non ignoramus. Qui enim prius

prius tremebant & formidabant, post spiritus acceptionem
in media pericula profilierunt, per ferrum, igoem, bestias,
pelagus, & ad omnem calamitatē sē intrepidi exposuerunt:
& illiterati & idiotæ audenter disputabant, vt auditores in
admirationem adducerēt, & stuporem: ex luteis ferreos, &
in cœlum erigens, nūllū humano affectui subiectos reddi-
dit spiritus. Talis illa gratia, quæ mœrorē soluit, malas cu-
piditates cōsumit, formidinem pellit, nec sinit amplius ho-
minem esse quem afflat. Sed tanquam in idipsum cœlum
trāsatus, omnia quæ illic sunt, cōtemplatur. Quamobrem
nemo aliquid suum propriū dicebat. In orationibus, læti-
tia simplicitate perseuerabant: hoc maximē opus est spiritus
sancti, Fructus enim spiritus, lētitia, pax, fides, mansuetudo.
Sed tristantur oonnunquam spiritales homines. Verum tri-
stitia illa lētitia suauissima est: nā & Cāin tristatus, sed mū-
di tristitia: & Paulus, sed dei: Quicquid enim spiritale est,
lucrum habet maximū: vt mundana omnia maximū dispen-
dium. Imploremus ergo insuperabile spiritus auxiliū, ser-
uemus mandata, neque erimus angelis inferiores: oeq̃ue e-
nim illi, quoniā corpus nōo habent tales sunt: ita enim oul-
luse eorum malus fuisset, sed volūtas omnium causā est. Pro-
pterea ex his qui corpore carent, etiā brutis peiores inuen-
ti sunt, & ex corporeis illis etiā peiores, & omnes iusti qui
tērram habitant, qui corpore sociantur recte faciunt, quæ fa-
ciunt: itaq̃uā enim hospites & peregrini tērram habitant,
cœlum vt ciues. Noli ergo quod carnem babeas, de victo-
ria, & labore pro virtute subeunda desperare, Noli rerum
opificem accusare, ac si enim carnem ferre impossibile, san-
ctorum cœtus ostendisset, neque enim carnis natura Paulo
fuit impedimento, quin qualis fuit euaderet: non Petro,
vt cœli clauēs acciperet, Et Enoch in carne translatus,
nusquā apparuit, ita & Helias cum carne raptus est, & A-
braham, Isaac, & Iacob in carne claruerunt. Ioseph in carne
impudicā mulierem superauit. Et quid carnem dico? quam
si etiam catenis deuincias, nihil ei nocueris. Nam si ligatus
sum, inquit Paulus, at sermo dei oon ligatur. Et quid vin-
cula, quid catenas memini? Addas & carcerem, & com-
pedes, nihil horum vllum affert virtuti impedimentum.
Ita docet Paulus. Vinculum animæ non ferrum, sed timor
& cupiditas pecuniarum, & animæ pāssiones: hæc sunt

Cal. 3. d

Heb. 11. a

4. Reg. 1.

2. b

Gen. 39. b

2. Tim. 2. c

vincula, licet corpus solutum sit. Sed à corpore hæc veniūt. inquit. Nugæ hæc, & mendacium, nam si ita esset, omnes in eodem subderemur affectibus: Vt enim lassitudinem, somnum, fæmen, sitim evitare non possumus, quoniam naturalia sunt: ita & illa neminem immunem, & sibi non obnoxium relinquerent. Quod si multi bis non subiciuntur, constat pigritiæ nostræ quicquid perperâ faciamus ad scribendum. Omnia igitur vitia abscindamus, neque corpus accusemus, sed subiciamus animæ gubernaculis, vt facili sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen. *174*

HOMILIA LXXV.

EX CAP. XV.

Sursum *ergite, eamus hinc. Ego sum vitis vera, & vos palmites, & pater meus agricola est.* Timidam & effeminatam animā ignorantia effecit, quæ admodū magnam & sublimē cœlestis doctrinæ eruditio: qua quæ non fruitur, meticolosa est, non natura, sed voluntate. Cum enim video quempiam iam fortem & impavidum, inde timidum effici, illam ego naturalem passionem non appello. Naturalia enim immutabilia sunt. Rursus cum video timidos repente fortitudinem sumere, illud quoque voluntati tribuo: nam & discipuli timidissimi erant, priusquam opportuna dicerent, & digni gratia spiritus haberetur, postmodum verò leonibus fortiores apparuerunt: & Petrus qui mulieculæ minas non pertulerat, iu caput appensus, & verberatus, & multa perpeffus, non tacebat, sed omnia tanquam somnium perferebat: at non ante crucem à deo confitebar, ideo Christus dicebat: *Sursum abeamus hinc:* Qua gratia, dic quæso? an ignorabat quando esset tradendus? an ne Iudas eo venire formidabat, neve priusquam eos doceret, caperetur? Longè hæc à diuina absunt maiestate. Si non timēbat, cur hinc eos abducit, & post finitum sermonem in hortum Iudæ cognitum ducit? Quod si aduenisset Iudas, nōne poterat visum auferre, vt præsensibus fecit? Cur etgo discedit? Parumper indulgit discipulis. Par enim erat vt tremere & formidaret, vt pote, qui loco certo & manifesto noctu essent, neque Iesu

que Iesu verbis vacarent, sed oculos circumferrent, & semper se comprehendi viderentur, & maximè cum magistri sermo timorem incuteret. Inquit enim non multa iam cum ipsis locuturum, & venite mundi huius principem. Quum ergo his & huiusmodi verbis perturbarentur, ac si mox capiendi essent, in alium eos locum ducit, ut se tutos arbitrati, fidentius audirent. Etant enim maxima audituri: ideo inquit, *Surgite eamus hinc*: quibus abductis, *Ego sum vitis*. (inquit) *vos palmites*. Quid vult hæc parabola significare? Quod qui non vacat doctrinæ, vivere non potest, & quod futura signa Christi virtute proueniunt, *Pater meus agricola est*: quid? Auxilio indiget filius? Absit. neque sic intelligitur. Vide quàm diligenter hanc parabolam exequitur: non enim radici, sed palmitibus agricolæ curam conferte dicit. Radicis autem non alia causa hic meminit, quàm ut discerent sine ipsis potentia nihil fieri posse: & quod ita ipsi fide vniendi sunt, ut palmes viti. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum pater*. Hic signat vitam, ostendens sine operibus neminem in ipso esse posse. *Et omnem qui fert fructum purgabit*: id est, incitabit ad virtutis curam. Atqui radix circumfossione, & cultu primùm indiget: sed nihil de ea nunc dicit, sed de palmitibus. sibi ipsi se sufficere ostendens. Discipuli autem multa præceptoris cura indigent, etiam si studiosi sint: ideo inquit, *Omnem qui fructum feret, purgabit eum*: qui fructum non facit, non potest esse in vite: qui fructum fert, eum reddet fecundiores. Hoc vrgentis interioris gratia eos alloquutus est. Dicit aliquis, purgare palmitem, incidere est, ut fecundiores faciat. unde ostendit tentationibus effici fortiores, inde ne de quibus dicat interrogent, & iterum sollicitarentur, inquit: *Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*. Vides qualem se palmitum curatorem profiteatur? Ego vos purgaui, inquit. Atqui superius hoc patris officium ostendit: sed nulla est inter patrem & filium dissidentia, iam vestra opus est diligentia. Inde ne se eorum ministerij indigentia, sed utilitate hoc facere demonstraret, addit: *Sicut palmes non potest facere fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic vos nisi in me manseritis*. Ut enim metu laxato eorum animo, non discederent, eos cohibet, & sibi conglutinat, & bonam spem habere iubet, radix enim manet. Incidi

autem & auferri palmitum est. Ita vtrinq; aggressus, & à
 bouis & molestis rebus priores à nobis partes exigit. *Qui
 manet in me, & ego in eo.* Ecce filium nō minoris esse quā
 patrem potestatis, ad discipulos excitādos. Pater purgat, fi-
 lius in eo manet. Manere enim in radice, facit vt palmites
 fructum faciant. Quod si nō purgatus in vite palmes man-
 serit, fert quidem fructum, sed non debitum: qui verò non
 manet in vite, nihil parit. Verum purgare, filij esse ostendi-
 tur: manere in radice patris, qui ipsā radicem generat.
 Vides quomodo omnia cōmunia sunt, & purgare, & à ra-
 dice virtutem habere? Magnum quidem detrimentum e-
 tiam nihil posse facere, verum alterius pœna procedit. *Mit-
 tetur* (inquit) *foras*, neque amplius ab agricola curabitur:
Et arefcet. hoc est, si quid habuit à radice, si quam gra-
 tiā, amittet, & omni inde auxilio & vita spoliabitur, & tan-
 dem in ignem mittetur, sed non talis, qui manet in vite. In
 de ostendit quid sit in ea manere, inquit: *Si verba mea in
 vobis manserint.* Vides quidem, superius merito dicebam ip-
 sa opera Christū exigere. Quum enim dixisset, si quid pe-
 tieritis, faciam, addidit: Si diligitis me, mandata mea serua-
 te. *Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quod-
 cunque volueritis, petetis, & fiet vobis.* Hęc autem dicebat,
 ostendens reprobos concrematum iri, ipsos autem fructum
 laturos. Timorem ergo ab eis in illos transfert, & inuictos
 ipsos fore signat: quare inquit: *In hoc clarificatus est pater
 meus, vt plurimum fructum asseratis, & efficiamini mei disci-
 puli.* Hinc sermoni suo auctoritatem facit: nam si ad patris
 gloriam fructus faciendus est, non eam contemnet: *Et ef-
 ficie mini mes discipuli,* Vides: quomodo qui fructū asserit, ille
 discipulus est? Sed quid signat. *In hoc clarificatus est pater?*
 hoc est, letatur cum in me manetis, & fructū fertis. *Sicut di-
 lexit me pater, & ego dilexi vos.* Hic iam magis secundū ho-
 minem loquitur: tanquam enim ad homines dictum vim
 propriam habet. Nā qui mori voluit, qui seruos, inimicos,
 hostes, tāto honore dignatus est, & in cœlum adduxit: quo-
 modo dilectionis mensurā ostendit? Si ergo vos diligo, con-
 fidite, si patris gloria est fructum facere, nihil mali suscipia-
 mini. In de ne negligētes faceret, vide quomodo eos rursus
 excitat: *Manete in dilectione mea: hoc in vestra est potestate.*
Quomodo autem hoc erit? Si precepta mea seruaueritis, sicut
& ego

Supr. 14. b

¶ *Ego præcepta patris mei seruauit.* Rursum humano more loquitur: neque enim legislatorem legi subditum esse oportet. Et quod semper dico, hoc in loco propter auditorum suspicionem locutus est, & in tuto eos esse, & inimicos eorum perditum iri asserit: præterea quod quæcunque habent, à filio habent: quodque si puram vitam exhibuerint, nemo eos poterit superare. Considera autem quanta eos autoritate alloquatur. Non enim dixit, *manete in dilectione patris*: sed, *mea*: Inde ne dicerent: Quando nos omnibus inimicos reddidisti, tunc nos dimittis, tunc discedis: hoc negat, sed ita eis, modò velint, conglutinari dicit, ut palmes vni, rursusque in fiducia hæc pigriores redderentur, non duraturum bonum dixit, si id negligerent. Et ne si ad seipsum omnia referreret, propiores ad casum redderet, inquit: *In hoc clarificatus est pater.* Semper enim & suam, & patris in eo dilectionem ostendit. Non ergo Iudæorum rex gloria patris erat, sed quæ ipsi erant accepturi, Iude ne dicerent. Patrias traditiones relinquimus, & nunc omnium nudi deserimur. In me inquit, respicite, diligit me pater, & tamen hæc mihi subeunda proponuntur. Non igitur ego vos, quia non diligam, in præsentia relinquo: nam si ego morior, nec tamen propterea non amari à patre coniecturam facio, neque vos perturbari oportet. Si in dilectione mea manebitis, nihil vobis bonum nocere poterit. Magnū nanque & insuperabile quiddam dilectio est, quæ non nudis verbis, sed re ostendenda est. Ipse inimicos reconciliavit, nos in amore perstemus: ipse incepit, nos saltē prosequamur: ipse non sui commodi gratia (nullius enim eget) nos saltē ad nostram vtilitatem diligamus: ipse inimicos, nos saltē amicos amore prosequamur, & è contrario facimus, Quotidie enim blasphematur propter nos deus, propter rapinas, propter cupiditates: & fortasse quispiam vestrum dicet, Quotidie de cupiditate disputas: utinam & singulis noctibus liceret, utinam in foro prosequi & ad mensam: utinam mulieres, amici filij, serui, agricolæ, vicini, & ipsum pauimentum & parietes semper hac voce clamare possent, ut vel saltē hoc pacto acquiesceremus. Vniuersum enim orbem hic morbus, & omnium animos comprehendit. Magna pecuniarum vis. A Christo redempti sumus, & auro seruimus: alterius asserimus dominatum, cuius præcepto dicto citius paremus, & eius gratia, genus, amicitiam, leges, omnia denique ignoramus. Nemo cælum con-

Pfal. 6. g

templatur, nemo de futuro cogitat, sed venit tēpus. quum hi sermones nihil proficiēt. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? Desiderabile aurum, & delicias præbet, & honorabiles facit, non tamen eodem modum cœlum. Diuitem enim multi & vitant, & odio habent: qui autem virtutem cōplectitur, eum & honorant, & reuerentur. Sed ridiculus est pauper etiam si virtute præditus sit, non apud homines, sed carentes ratione. Neque enim si asini in nos irrudant, & inclangant graculi, sapientes autem laudent, horum dimisso consensu, stultorum clamores nos moueant. Sunt enim graculis haud ab similes, & asinis peiores qui præsentia admirantur. Nam si terrenus rex te laudet, nihil multitudinis sermonibus moueberis, etsi omnes irrideant. Cum autem omnium dominus te laudat, de cantharidum & culicum laudibus cogitas? Quousque in cœno versabimur? Quousque stultos, & gulæ deditos spectatores habebimus? Qui lusores, ebrios, ventri viuentes probare possunt, virtutem autem & vitium ne in somnis quidem imaginentur. Si quis te accuset quod ducendarum aquarum ignarus sis, nihil moleste ferres, sed rideres qui tibi ignoratam artem proponeret: at si vis virtuti operam dare, eius ignaros tibi laudatores proponis? Ideo nunquam eam assequimur. Non enim peritis, sed ignaris res nostras committimus illi autem non secundum artis rationem, sed secundum ignorantiam suam probant. Quare vos hortor, contemnamus multitudinem, imò nec laudes desideremus, neque pecunias, neque opes, neque malum paupertatem existimemus: quippe quæ & continentiae & formidinis, & omnis sapientiae magistra est. Nam & Lazarus in paupertate coronatus est, & Iacob solo pane contentus erat, & Ioseph ultimam passus est egestatem, non tamen seruus, sed dominus fuit, & propterea eum magis admiramur, & non tantis eum laudibus prosequimur, quod frumentum distribuit, vt cum carcerem habitauit: non cum corona, quàm cum catena circundabatur, non cum in folio sedebat, quàm cum insidiis periclitabatur. His omnibus, & horum certaminum præmiis consideratis, nolumus diuitias, honores, delicias, potestates, sed paupertatem, catenas, vincula propter virtutem suscepta admirari. Finis nanque illorum tumultu plenus est, & perturbatio- nis, & hac vita finiuntur: horum autem fructus cœlū est, & cœlorum

*Lnc. 16. c**Gen. 28. d**Ibidē. 37.**39. & seq.*

cœlorum bona, quæ nulla auris audiuit, quæ utinam omnes
cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Chri-
sti, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula
seculorum, Amen.

HOMILIA LXXVI.

EXCAP. XVI.

*Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum in vo-
bis sit, & gaudiū vestrū impleatur. Hoc est præ-
ceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi
vos. Omnia bona tūc mercedem habent, cum
debitum finē consequuntur. Quod si interim
quis deciderit, naufragium incurrit: quemadmodum naui
innumeros vehens, nisi ad portum appellat, sed in medio
pelago submergatur, non modo nihil ei longa proficit na-
uigatio, sed tanto maiorem facit iacturam, quanto maiores
labores subiit: ita quæ in medio certamine corruunt ani-
mæ, grauiori casu concutiuntur. Ideo Paulus gloriam, &
honorem, & pacem eos sequi ait, qui per bonorum tole-
rantiam currunt: quod nunc Christus Apostolos admonet. *Roma. 2. 6*
Cum enim ipso accepto gauisi, inde propter passionem &
verborum molestiam tristitiam concepturi essent, post de-
bitam doctrinam & cōsolationem: *Hæc, inquit, locutus sum
vobis, ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum im-
pleatur: hoc est, ne discedatis à me, neve à cursu desistatis.*
Gauisi estis in me, & quidē vebemēter: sed incidit tristitia,
hanc eximam, ut ad finem vsque lætitia perduret: ostendens
in præsentibus nō mœrorem, sed lætitiā capiendam. Vos
ego perturbatos vidi, non contempsī, non dixi, cur nō per-
seueratis in fortitudine? sed vos consolatus sum, & hanc di-
lectionem meā volo perpetuo seruetis. Audistis de regno,
gausi estis, ut impleatur lætitia vestra, *hæc locutus sum vobis,
hoc est, præceptum meū, ut diligatis inuicē, sicut dilexi vos.* In-
tueret dei dilectionem, tanquam catena quadam nostræ di-
lectioni connexā: idcirco nunc duo, nunc vnum manda-
tum dicit: nemo enim primū sine altero assequi potest. Nūc *Mat. 22. d*
inquit, in hoc & leges, & prophetæ pendent: nūc, quæ vul-
tis vobis homines faciant, eadem & vos eis facite. *Ibidē 7. b*
Hæc est
enim lex, & prophetæ, dilectio, ut hoc in loco testatur. Nā
si perseuerantia à dilectione, dilectio à mādatorum obser-*

uatione prouenit. mandatum autem est, vt diligamus inuicem, perseverantia à mutua oritur dilectione. Neque simpliciter dilectionem dicit, sed & modum docet diligendi. *Supr. 10. c.* *Sicut ego dilexi vos*, inquit. Iterum ostendit non odio aliquo discedere, sed dilectione. Quare magis admirari me debetis pro vobis animam meam pono, vt superius inquit, optimū pastorem describens: hoc autem in loco eos admonet, & dilectionis suæ magnitudinem, & qualis ipse sit ostendit. Sed qua gratia semper dilectionem extollit? quoniam hoc est discipulorum argumentum, hoc virtutem, corroborat. Propterea Paulus tantopere dilectionem laudat, vt pote verus Christi discipulus, qui eius vim sit expertus. *Vos amici mei estis, si feceritis que ego precipio vobis. Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius: nos autē dixi amicos quia omnia que audiui à patre meo, nota feci vobis.* *Infr. 16. c.* Cur ergo inquit, Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo? Nihil aliud ex his verbis innuit, quam nihil alienum à patre locutum, cum maximi amoris indicium sit, quod arcana patris cum eis & communicauerit & dixerit. Cum autem omnia dicit, intelligendum de his est, quæ eos audire conueniat, inde aliud neque paruum amoris argumentum adducit. *Non vos me elegistis*, inquit, sed ego *eligi vos*, hoc est, in amore præcurri: neque hoc contentus. *Et posui*, inquit *vos*: id est, plantavi, vt me diligeretis: adhuc in vitis translationem perstat, *Vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat.* Quod si fructus manebit, longè magis & vos manebitis. Neque vos tantum amavi, inquit, sed & multa contuli beneficia, palmites vestros vbique terrarum propagans. Ecce quot modis suam proponit dilectionem, cum & secreta patris eis aperuerit, cum in amore præuenerit, cum pro ipsis tot mala patiatur, ex quo se perpetuo cum ipsis, qui allaturi sunt fructum, permanens ostendit, Necesse nanque vt diuino freti auxilio fructū faciant. *Vt quodcūque petieritis patrē in nomine meo, det vobis.* Atqui eius qui petitur est facere: quod si pater petitur, quomodo filius facit? Vt non minorem patre intelligas. *Hæc locutus sum vobis, vt diligatis inuicem.* hoc est, non exprobrandi gratia dico me animā meā ponere, quod amare prior cœperim, sed vt in amorem meum vostraham: inde cum persecutionē pati multis molestū, & intolerabile videretur, & par esset etiam gene-

generosum animū deici, ideo multis propositis & corū placato animo ad hoc venit, & hæc corū gratia, vt alia ex abūdiātia dicta significet. Vt enim superius dixit, nō solum non dolendum, sed lætandū, quod iret ad patrem, non deferendi, sed vehēmentis amoris gratia: ita & in hoc loco lætandum ostendit. Et cōsidera quo pacto eos præparat, non enim ait, Scio rem molestā: sed, cum propter me hoc patiamini, propter me etiam perferatis. Non enim sufficiens cōsolationis causa hæc fuisset: quare ea omīssa, alias duas adducit, & quia prioris virtutis hoc est argomentum, & cōtrarium esset dolendum, oō quod odio nūc habeamini, sed diligemini: hoc autē significat, inquiens. *Si de mundo essetis, mundus quod suū esset, diligeret.* Quare si diligemini, malū de vobis præbetis argumentum. Inde cum his verbis rem non effecisset, iterum prosequitur: *Nō est seruus maior domino suo: si me persecuti sunt, & vos persequētur.* Ostendit per hoc maximē futuros imitatores. Quousque enim Christus fuit in carne: cōtra ipsum certabatur: post suam in cælum ascensionem, aduersus discipulos pugnatum est. Et cum pauci tanti populi bellū suscepturi perturbaretur: eorum animos erigit, quod maximē eis lætandum sit, si ab illis odio habeantur: ita enim passionis mee participes eritis. Non ergo perturbari debetis, nō enim me meliores estis: nam vt prædixi, *Non est seruus maior domino suo.* Inde tertio eos consolatur, quod pater vna cum ipsis iniuriam accipit. *Hæc omnia facient vobis, inquit, propter nomē meum quia nesciunt eum, qui misit me.* Hoc est, illum offendunt. Ad hæc omnem eis veniam aufert, & aliam affert consolationem. *Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent.* & causam affert, quod iniuste & in se & eos faciēt. Sed quid in hæc nos mala adduxisti? Nōne persecutionem & odium præuideres? Cui his verbis occurrit, *Quō nō odit, & patrem meum odit.* Ex quo nō paruum etiam prædicit supplicium. Cum enim frequenter propter patrē Christū persequi dicerent, omnē nuoc ipsis tollit exculationem, quam ne habereot primum, ioquit, doctrinam proposui, inde eam operibus confirmari secundum Moysi legem, qui omoes præmonuit, vt ei parerent, qui talia faceret, & diceret, qui & dei cultum erudiret, & maximis clareret miraculis. Neque simpliciter signa dixit, sed quæ nemo alius fecit: & ipsi horū testes sunt, cum

Sup. 14. d

- Supr. 9. f* dicant: Nusquam sic apparuit in Israël: neque auditum est à seculo, quod quis aperuit oculos cæci nati, & Lazari resurrectione, & alia multa huiusmodi, & modus ipse miraculorū nouus, & admirabilis. Sed qua gratia & te, & nos persequuntur? *Quia de mundo non estis. Si de mundo essetis, mundus quod suum erat, diligeret.* Præcommemorat eis verba, quæ ad fratres suos dixerat, sed illic quidē moralis, vt eos purgaret: hic cōtra totum aperuit. Et vnde cōstat propterea odio nos habendos fore? Ex his quæ in me facta sunt: quod factum, aut dictum attulerunt, ne me acciperent. Inde cum res stupenda nobis esset, adducit & causam, hoc contentus, prophetam adducit, ostendens eum iampridem his verbis prædixisse. *Quia oderunt me gratis.* quod & Paulus faciebat. Multis enim admirantibus, quomodo Iudæi non crediderint, prophetarum nitur testimonio, quod malitia & stultitia eorum incredulitatis causa fuit. Quid ergo? Si sermonem tuum non set uauerunt, neque nostrum seruabunt: si te persecuti sunt, & nos persequentur. Si signa qualia nemo viderūt, si verba qualia nemo audierunt, & nihil tamen profecerunt, si patrem & te odio habent, cur nos eis relinquis? Quomodo apud eos vllam iam habebimus auctoritatem? Quis gentiliū nobis aures adhibebit? Ne igitur his intellectis perturbarentur, vide quam affert consolationem. Cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre spiritū veritatis, qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Ille dignus fide erit, propterea non spiritum sanctum, sed veritatis appellauit. Illa autem particula, *Qui à patre procedit:* hoc est, qui omnia certo nouit, sed de seipso, inquit: Scio vnde venio, & quo vado: & cū de veritate loqueretur, quæ ego mittam. Ecce quod non pater solus, sed & filius spiritum mittit: & vos qui mecum fuistis, neque ab aliis audistis, adhibetis fidem: hinc Apostoli confirmati dicebant, *Qui eū eo comedimus & bibimus, Quod non ad gratiā dictum sit, Spiritus dictis testimonium perhibet.* *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.* hoc est, cū multos incredulos & vos persequenter videritis. *Extra synagogam faciant vos.* Iam enim hoc decreuerant, si quis Christū confiteretur. Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequiū se præstare deo. Si vos interficient, rem piā & deo gratā facturōs se

*Psal. 68.**4. 34. c**Supr. 8. b**Act. 10. f**Caput.**XVI.*

ros se existimabunt, Inde iterum consolatur: *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem neque me.* Hoc vos satis consoletur, quod propter me, & patrem hoc patiimini. Hic iterum eos beatitudinis admonet, vt in principio: Beati estis cum maledixerint vobis homines, & vos persecuti fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, mentientes propter me: Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis. *Hæc locutus sum vobis, vt cū hora venerit, reminiscamini.* Itaque ex his & reliqua credetis. Neque dicere poteritis me ad gratiam loqui, aut vt vos fallam. Neque enim decepturus, quæ mēdaciū argui possent prædiceret: ideo prædixi, ne in non expectata incidentes, perturbaremini, ac etiam ne non præuidisse futura diceretis. *Reminiscamini ergo, quia ego dixi vobis.* Etenim semper Iudæi vmbra quadam persecuti sunt discipulos, ac si mali essent, non tamen perturbati sunt, cum à magistro præsciuerint id futurū. Sufficiens namque causa fuit, quæ eos cōfirmaret. Ideo frequēter hoc meminit, quod nō nouerunt me: & propter me faciēt, & propter nomen meū, & propter patrem, & primus passus sum, & non iusta causa id auct sunt. Horum & nos in tērationibus reminiscamur, cum à malis hominibus aliquid patimur, in principem nostrū, & fidei perfectore inspiciamus, quod à malis, quod propter virtutē, quod propter Christū mala patimur. Quod si animo volumus, omnia facilia, omnia tolerabilia nobis videbūtur. Nā si quis pro charissimis aliquid passus, etiā gloriatur: si quis propter deum quid tolerat, quā sentire molestiam putādum est? Si ipse crucem rem ignominiosam gloriam propter nos appellat, multò magis hoc in ipsum animo esse debemus. Et si mala ita nobis, contēnenda sunt, multò magis pecuniæ & cupiditates. Oportet enim in rebus grauibz & molestis, nō labores, sed præmia considerare. Quēadmodum enim mercatores nō maris pericula, sed lucrū expectant: ita & nos cælum, & dei, præsentiam. Et si tibi diuitiæ dulces videntur, id deū nolle tibi in mentem veniat, & cōtinuo displicebūt. Rursum si molestū est, pauperibus aliquid dare, noli impēsam duntaxat intueri, sed transfer mentem ad seminis illius fructum. Et si graue erit alienæ vxoris amorem contemnuere, præmium tibi succurrat, & æquo animo perferes. Quod si hominū metus ab indebitis nos rebus nonnunquam abducit, longē magis

Matt. 5. a

Ibidem b

Christi desiderium. Difficilis virtus, sed magnas futurorum promissiones ei cōparemus. Boni enim & studiosi etiā sine prēmij respectu, ipsius pulchritudinem intuentur, & propterea eam complectuntur: & vt deo placeant, non propter mercedē rectē agunt, & magnificiunt continentiam: nonne puniātur, sed ne offendant deum. Quod si quis imbecillior etiam in prēmium, spectat: ita & nos in elemosyna faciamus, & gentilium misereamur, neque fame cōfectos despiciamus. Quomodo enim non absurdum vt alij risu, & delictus soluti, ad mensam saturentur, aliorum autem mendicātium eiulatus audiant, neque misericordia moueantur, sed ægre serant, & deceptores appellēt? Quid dicis homo? Propter vnum panē quis decipit? Quid nū, inquis? Propter hoc ergo hæc tollenda est necessitas. Quod si dare nihil placet, noli tamen maledictis prosequi, Si non vis naufragio liberare, noli in profundū demergere. Scias velim cum accedentem pauperē expellis, qualiter tibi deum affectum reddas.

Marc. 7. d

Qua enim mensura mensurabitis, inquit, mensurabitur vobis. Considera quo ille animo repulsus a bea, oculos in humum deiectos, cōquerens à paupertate & iniuria plaga accepta. Nam si mendicare maledictū putatis, quæ si petir, nō modo non accipit, sed cōtumelia afficitur. considera quantum perturbetur. Quousque feris similes erimus, & naturā nostrā propter cupiditatē ignorabimus? Multi his verbis dolent. Nollemus, sed vt penitus misericordiā cōplecterētur, animo voluentes diem illum quo Christi Iesu tribunali adstabimus, cum vt nostri misereatur rogabimus, cum his in mediū aduocatis Christus ad nos cōuersus dicet, quod propter panē vnum & obolū tantis miseriis eorum animos affecerimus, quid dicemus? quid excusabimus? Quod enim illos in medium adducturus sit, audi quid dicat: Quandiu nō fecistis vni de minoribus his, neque mihi fecistis. Neque enim illi quicquam nobis amplius dicent, sed deus pro illis nos reprehendet. Nam & Lazarus à diuite visus est, non tamen quicquā ei dixit, sed Abrahā eius vices suscepit: ita & pauperibus eueniet, qui nunc à nobis contēnuntur. Neque enim supplices eorum manus, vel aliqua misericordiæ specie intuebimur, cū in gloria erunt, nos eorū speciem induemus, & vtinā speciē tantum, & nō longe grauius supplicis. Neque enim diues micis impleri illic desiderabat, sed ardebat,

Mat. 23. d

Luc. 16. c

bat, & cruciabatur miserè, & audiuit: Recordare quia accepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nolumus ergo ut magnū quiddā diuitias admirari: hæ nanque viaticū erunt nobis supplicij: nisi cauerimus quemadmodū si cauerimus, paupertas & delictarū, & requiei erit incrementum. Abluentur enim peccata, si æquo animo tolerabimus, & apud deum fidenter adesse poterimus. Nolumus ergo in hæc vita ocium querere, ut in cælo eo fruamur: sed labores pro virtute subeamus, superflua recidamus, & nihil aliud queramus, quàm in pauperes omnia nostra dispergere. Quæ nobis erit excusatio, cū ipse quidē nobis cælū pollicetur, nos ne panē quidem ei exhibemus? Cum ipse tibi solem oriri faciat & omnis creaturæ ministeriū tibi largitus est, tu nec nudū induis, neque ei domū cōmunicas? Et quid ego solem & creaturā memini? Corpus tibi suum tradidit, & preciosissimū sanguinem, tu nec potū das: at semel dedisti, nō est hæc eleemosyna. Nisi enim quousq; habes, indigēti subueneris, nunquam debitum impleueris. Nam & virgines habentes lampades, habebant oleū, sed non ad sufficientiā. Opus est enim etiā de tuo non tam parcum esse, sed cū domini tibi creditæ sint facultates, cur tam tenax es? Vultis, causam dicā huius inhumanitatis? Qui per auaritiā congregant, ad eleemosynā pigri sunt. Qui ita lucrari didicit, nescit expēdere. Quomodo enim qui rapinæ inhiat, ad contrariū se formabit? Qui aliena accipit, quomodo sua dare poterit? Etenim canis qui nimia carnis voracitate tangitur, non bene potest gregem custodire, idcirco pastores eiusmodi interficiunt. Quod ne nobis accidat, à tali gustatu abstineamus. Etenim carne vescuntur, qui miseros fame mori patiuntur. Nōne vides, quomodo omnia nobis cōmunia statuit deus? Nam si pauperes esse permisit, etiam hoc diuitū gratia factum est, ut per eleemosynam peccata possint abluere. Tu autem & in hoc crudelis & inhumanus es. Vnde cōstat, quod si iu maioribus hanc haberes potestaté, innumeros interemisses, & lumen, & vitam omnem excluderes. Quod ne fiat, opus est hanc excideres infatigabilitatē. Quod si hoc audiēdo egrius ferris, ergo longe magis videndo. Quādiu tu diues, ille pauper? Vsq; ad vespērā, vltierius nō licet, adeo brevis vita est, & omnia in vltimis, & iam oīa sunt in ianuis, ut vel brevis hora oīa existimāda sint. Quid opus est arca profluētis?

Luc. 16. f

Mat. 25. a

Quid seruorū & familiarium multitudi-
ne? Quare non po-
tius multos eleemosynā præcones tibi comparas? Arca nul-
lam emittit vocem, sed latrones & fures allicit. Arce paupe-
rum ad ipsum deum ascendunt, & suauem vitā præsentem
facient, & omne soluent peccatum, & gloriam à deo, hono-
rem ab hominibus ferent. Quid ergo tibi tot bona inuides?
Non enim illis, sed tibi consules longe magis. Illis largiēdo
in hac vita subuenis: tibi autem futuram gloriā, & fiduciam
repones: quam vtmā omnes cōsequamur: gratia & benigni-
tate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul
& Spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXVII.

EX CAP. XVI.

*Hæc autem ab initio vobis non dixi, quia vobi-
sum eram. Et nunc vado ad eum qui me misit,
& nemo ex vobis interrogat me quo vadis? Sed
quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor
vestrum. Magna tristitia vis, & multa nobis
opus est fortitudine, vt ei affectui generose resistamus & v-
tilitatem inde, superfluis abiectis, consequamur. Cum enim
vel nos vel proximi peccant, tunc tristādum est: cum autem
in humanos casus incidimus, inutilis tūc tristitia. Quæ cum
discipulos nondum perfectos oppugnaret, cōsidera quomo-
dō eos perterrēdo arguit Christus. Cum enim multi de hoc
interrogassent: nam & Petrus dixit, Quo vadis? Thomas,
Nescimus quo vadis, & quomodo poterimus viam scire? Et
Philippus, ostende nobis patrē: nunc audientes, Extra syna-
gogā vos facient, & odio habebūt vos: &, Qui interficit vos
arbitratur obsequiū se præstare deo: ita animo defecerūt vt
ne loqui quidē possent, quod exprobrans eis Iesus, inquit,
*Hæc autem ab initio non dixi vobis, quia vobiscum erā: & nūc
vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, quo
vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor ve-
strum. Cuius nimietas grauis est, ad mortem viā parat: ideo*
Paulus dicebat, Nequando abundantiori tristitia absorbea-
tur talis. *Hæc ab initio vobis nō dixi*, inquit: Quare ab initio
non dixi? Ne quis diceret à se penumero contingentibus cō-
iectatum esse. Et quid rem tam difficilem aggredieris? Sciebā
inquit ab initio, & non quod ignorarem tacui, sed quia vo-
biscum*

Supr. 13. d
Supr. 14. a
Ibidem.

2. Cor. 2. b

biscum eram. Et hoc hominis iterū more: quasi dicat, Quia in tuto eratis, & licitum erat interrogare, cum volebatis, & in me totum bellum vertebatur, & superfluum erat hæc à principio dicere, hoc ergo tunc non dixit. Nōne duodecim aduocans, inquit, quoniam ad principes & reges ducimini, & flagellabunt vos in synagogis. Quomodo ergo inquit, ab initio non dixisse? Quoniam verba, & expulsionēs prædixerat, non tamen quod mors eorum videretur expetenda, vt obsequium arbitrarentur: hoc enim præ omnibus eos perterrere poterat: siquidem tanquam impij, & perditī homines erant iudicandi. Præterea illud dicendum est, quod tunc quidem quæ à gentibus passuri erant dixit, Nūc vero quæ à iudæis, & per excessum maxime, & quod prope esset admonuit. *Nunc vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.* Non parua hæc cōsolatio, quod sciret quanta tristitia afficerentur, & quod relinquerentur à Christo, & quod multa essent passuri. Formidabat enim, an forti ea animo essent toleraturi. Sed qua gratia in tāta perturbatione non acceperunt spiritum sanctum? Vt iam satis confirmatos intelligeres. Nam si nondū accepto spiritu tanto metu superati non resilierunt? considera quales futuri essent gratia repleti? Quod si tunc constanter perseuerassent, spiritui adscribendum esset: tunc verò ipsorū voluntatis fructus, & manifestum eorum in Christum amoris argumentū apparuir, cum adhuc gratia nudi essent. *Sed ego veritatem dico vobis, expedit vt ego vadam.* Ecce quomodo nerū eos cōsolatur. Nō ego ad gratiam loquor, inquit, sed licet maiorem in modum contristemini, quod expedit audiendum est. Vos vt adesset velleris, vltus aliud postulat. Diligētia autem est, cum vtilitatem cognoscit, eam non prætermittēre, vt ea dilecti priuētur. *Si ego non abiero paraclētus non veniet ad vos.* Quid hic dicunt, qui de spiritu non recte sentiunt? Expedit dominum abire, & venire seruū? Vides quanta sit spiritus dignitas? *Si abiero, mittā eum ad vos.* Et quid hoc vtilitatis? *Cum venerit arguet mundum:* hoc est, nō impune hoc faciet, si venerit. Sufficientia enim erunt iam facta eis silētium indicere: cum autem per illum & hæc fient, & doctrina persequentior, & signa maiora subsequētur, multo magis damnabatur, cum tanta viderint in nomine meo fieri, ex quo man-

festior mea fiet resurrectio. Siquidem nō possent dicere me fabri filium esse, cuius patrem & matrem cognoscant: at cū me mortem soluere malitiam & dēmones fugare, vitia naturæ emendare, immensam spiritus plenitudinem mitti, & hæc omnia nominis mei inuocatione fieri, intuebūtur, quid dicent? Testimoniū perhibuit de me pater, & perhibet spiritus: & quāuis à principio testificatus sit, tamen & nunc testificabitur. Illud autem verbum. *Arguet de peccato* hoc est, omnē auferet excusationem, & sine venia peccasse demonstrabit. *Et de iustitia, quia ad patrem vado, & iam non videbitis me:* hoc est, quia irreprehensibiliter vixi, cuius signum est quod vado ad patrem. Nam cū frequenter Iudæi Christū accusarent quod à deo non esset, & propterea peccatorem, & legis transgressorem dicerent: hinc omnis calūnia amouebitur. Nā si opinio quod à deo non sim, me transgressorem ostēdit, cum spiritus me illuc abeuntē, neque ad horam, sed permanentem ostenderit, hoc enim per eam particulā, *Iam non videbitis me* significatur. Quid nam dicent? Animaduertere his duobus omnem malam suspicionem auferti. Neque enim peccator miracula facere, neque esse apud deū perpetuo potest, quare non possunt me amplius peccatorem, & à deo non esse dicere. *De iudicio autem, quia princeps huius mūdi iam iudicatus est.* Iterū hoc in loco de iustitia verba facit, quia aduersariū superabit. Neque enim peccatori possibile esset, quod nemo iustorū hominū valuit, quod autē propter me iudicatus est, scient, quia eum in posterū pessundabunt, & resurrectionē meam manifeste videbunt, quod iudicantis eum est: neque enim valuit me superare. Nam cum dicāt quod dēmoniū habeo, quod deceptor sum, omnia hæc falsā deprehendentur. Non enim illū vicissem, si peccato essem obnoxius nunc & iudicatus est & eiectus. *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nō potestis portare modo.* Expediit ergo ut vadam. Siquidē tunc portabitis, cum abiero. Et quid? Maior ne te spiritus est, cum nunc non possumus, illo autem adueniente portabimus? Num maior illius, & perfectio efficacia est? Minime, mea etenim dicet, ideo inquit. *Non enim loquetur à semetipso, sed quacunque audiet loquitur, & que vēta sunt annūciabit vobis.* Ille me clarificabit, & de meo accipiet & annūciabit vobis omnia. Quæcūque habet pater, mea sunt. Cum dixisset, ille vos docebit omnia & suggeret, & in tribulationibus

bulationibus vos cōsolabitur, quod ipse non fecit: & *Ex-*
pedat me abire: & non potestis portare modo, tunc autem po-
 teritis, & docebit omnem veritatem, ne his auditis maio-
 rem illum arbitrarentur, & in vltimam impietatem inci-
 dent, propterea à se accepturum dicit: hoc est, quē ego dixi,
 & ipse dicet. Illa vero particula, *Nihil à seipso loquetur:* ni-
 hil contrarium, nihil aliud quam se locuturum significat.
 Quemadmodum enim de se loquutus inquit: A meipso nō
 loquor: id est, nihil prāter patris volūtatem, ita & de spiri-
 tu. *De meo accipiet.* hoc est, quē ego & scio, & cognosco,
 vna enim mea, & spiritus scientia. *Et quā ventura sunt an-*
nunciabit vobis. Hoc eorum animos excitauit. Ad nullam
 enim tem tam cupi dum est humanum genus, quā ad fu-
 tura cognoscenda. Ideo frequēter interrogabant, quo iret,
 quē esset via: quā solitudinem tollit, cum annunciaturum
 omnia spiritum pollicetur, ne incauti errarent, *Ille me cla-*
rificabit. Quomodo? In nomine meo virtutem dabit. Cum
 enim adueniente spiritu maiora signa essent ostensuri, ideo
 iterum æqualitatem indicat, inquiens. *Ille me clarificabit:* &
 quomodo? Omnem veritatem dicet: etenim hoc ipsum te-
 stificatur, quod docebit veritatem. Ipse enim Iesus, & quia
 carnem indutus erat, & quia de seipso dicere discipuli non
 putabant & quia nondum manifeste resurrectionē norant,
 eum imbecilliores essent, & propter Iudeos, ne tāquam le-
 gis transgressorem punitum arbitrarentur. frequenter nihil
 de se magnum locutus est, neque apertē à lege dissensit, &
 quum nondū cōfirmati essent discipuli, & multi credituri,
 etiam à peccatis purgandi essent, & alij de seipso dicerent.
 meritō de se magna loqui abstinentine ei stultitię, audien-
 tium imbecillitati ad scriberent. Ideo quū dixerit, Docebit
 vos omnem veritatem, subdidit, *Non loquetur à semetipso.*
 Quod enim doctrina spiritus non indigeat, audi Paulum:
 Quē dei sunt, nemo nouit, nisi spiritus dei. Et quemadmo-
 dum spiritus hominis non ab alio discit, ita & spiritus san-
 ctus. *De meo accipiet:* hoc est, in nullo à me dissentiet, *Omnia*
quacūque habet pater, mea sunt. Quū ergo mea sint illa, & il-
 le à patre dicet, de meo dicat. Sed cur nō venit spiritus ante
 Christi discessum? Quia nōdū maledictō sublato, nequē so-
 luto peccato, sed omnibus adhuc penē obnoxiiis nō venis-
 set. Oportet, inquit, inimicitias prius dissolui, & recōciliari

1. Cor. 2. c

vos deo, inde tunc donum illud accipere. Sed cur, inquit, *Mittam eum?* hoc est, ad eius vos acceptionem præparabo. Quomodo enim qui ubique est mittitur? Præterea & personarum differentiam ostendit, quum duas ponit: & quum ita inseparabiliter se habeant, ut spiritum complectantur & colant, suadet. Poterat enim & ipse hæc facere, sed propterea spiritus miraculis clarere permisit, ut eius intelligerent dignitatem. Sicut enim pater quæ sunt producere potuit, filius autem ea facere dicitur, ut eius potentiam intelligamus: ita & hoc. Et ideo ipse carnem accepit, spiritui operationem reservavit: & ita his silentium imposuit, qui inenarrabilis benignitatis materiam in impietatis argumentum accipiunt. Quum enim dicant, propterea filium incarnatum, quoniam inferior erat patri: dicemus ad illos, Quid de spiritu dicetis? Non accepit carnem, neque propterea filium maiorem asseretis. Ideo in baptismo trinitas accipitur. Etenim pater totum facere potest, & filius, & spiritus sanctus: sed cum nemo de patre, sed de filio & spiritu dubitaret, ista initiatione accipitur, ut in communicatione societatis illorum arcanorum bonorum, & dignitatis communicationem intelligamus. Nam quod filius per seipsum possit, quæ in baptismo cum patre potest spiritus sanctus, manifestè illinc patet. Iudæis enim dicebat, ut sciatis quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata. Et iterum, ut filij lucis sitis: & Ego vitam æternam do eis. Et postmodum: Ut vitam habeant, & abundantius habeant. Videamus & spiritum hoc idem facere. Vbi nanque? Vnicuique autè manifestatio spiritus datur ad utilitatem. Qui ergo hæc exhibet, etiam magis peccata dimittit: & iterum, Spiritus est qui vivificat, & vivificabit per inhabitantem spiritum in vobis: & Spiritus vita per iusticiam. Et iterum: Si spiritu ducimini, non estis sub lege. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis. Et tunc quicquid faciebant præsentem spiritum, miraculis plena erant. Et ad Corinthios scribens Paulus inquit: Sed abluti estis, sed sanctificati estis, in nomine domini nostri Iesu Christi, & in spiritu dei nostri. Cum ergo de patre multa audissent, & filium multum operatum viderent, nihil autem manifestè de spiritu sciret, ipse miracula facit, & perfectam inducit cognitionem. Sed ne propterea maior existimaretur:

Mat. 2. b

Supr. 12. f

Ibid. 10. b

Supr. 12. f

Ibid. 10. b

1. Cor. 12.

a.

Rom. 8. b

Ibidem.

1. Cor. 6. c

existimaretur, ideo, vt iam dixi, inquit: *Quæcunque audiet, loquetur; & quæ ventura sunt, annuntiabit.* Nam si hoc esset, quomodo non absurdum sit, si tunc auditurus & propter discipulos? Neque enim tunc debebat secundum vos scire, nisi propter audituros. Et quid hoc dicto absurdius? Præter ea quid erat auditurus? nōne hæc omnia dixerat per prophetas? Siue enim de solutione legis docendus erat, dictum est: siue de Christo, & eius diuinitate, & de eius incarnatione, etiam dicta erant. Quid apertius ad hæc dicendum, & *Quæ ventura sunt annuntiabit?* Hic maximè eius dignitatem ostēdit, quum deo maximè proprium sit futura prædicere. Quod si ab aliis intelligeret, in nullo prophetas excederet: sed hic certam ad deum cognitionem ostendit, quod nil aliud loqui posset. Quod autem dicit. *De meo accipiet.* siue de mea carne accipientis gratia, siue de eadem quam ego habeo cognitione, non necessitate: neque quod ab alio discat, sed quod vna & eadem cognitio est. Et quare non aliter dixit? Quoniam nondum de spiritu audierant. Quare vnum tantum adnititur, vt credatur & accipiat ab eis, & non scandalizentur. Nam quum dixisset, Vnus est magister vestre Christus: ne persuasi non esse illi credendum putarent: vna est, inquit, & mea & illius doctrina: quæ ego docturus eram, ipse dicet: Nolite aliam illius doctrinam arbitrari: etenim illa mea sunt, & meam gloriam augēt. Vna est patris, & filii, & spiritus sancti voluntas: ita & nos esse vult, inquiens: Vt sint vnum, sicut ego & tu vnum sumus. Nihil enim concordie, & mutue voluntati æquiparandū. Vnum enim multiplex est. Si enim concordēs sint duo vel decem, non amplius erit vnus, sed eorum vnusquisque sit decuplū, & inuenies in decem vnū, & in vno decem. Et si inimicum habeant: qui vnum aggreditur, ferè decem aggreditur, ita superatur. Non enim ab vno tantum, sed à decem impetitur. Indiget vnus, sed non est in egestate: maiore enim ex parte, hoc est, nouem abundat, & pars quæ indiget, vtputa minor maiore exuberante obtegatur. Singuli eorum viginti manus habent, & oculos viginti, & toridem pedes. Non enim suis tantum oculis videt, nō suis pedibus sustentatur, nō suis operatur manibus, sed & amicorum. Decem animis spirat: nō enim ipse sibi tantum curæ est, sed & illis, quod si centum essent, idem contingeret, & virtus augetur. Ecce

dilectionis excellentia, quo pacto vnum insuperabilem &
 multiplicem reddat, & vnus in multis simul locis, & in Per-
 sidiæ & Romæ esse possit: & quod natura nõ potest, dilectio
 potest & pars eius hic, pars illic est, vel potius totus vtrobi-
 que. Et si quis mille, vel duo millia amicorum haberet, cõ-
 sidera in quantam ille potestatem ascenderet. Animaduer-
 te quantum capiat augmentum dilectio: hoc enim mirum
 est, vt mille vnus efficiatur. Cur ergo tantas nobis, tantum
 securitatem non comparamus? hoc diuitiis omnibus, hoc
 bonæ valetudini, hoc ipsi vitæ præstat, hoc æquanimi-
 tatis materia. Quousque vno & duobus dilectionem circumscri-
 bemus? Considera econtrariò: Sit qui nullum amicum ba-
 beat, quod vltimè est amentię (fatuus enim dicit, non est
 mihi amicus) huiusmodi vir quam vitam viuet? Quauis e-
 nim ditissimus sit, quauis omni copia & delitiis abundet,
 quauis innumera bona possideat, omnibus caret. Sed non
 in amicis ita vsu venit, sed & pauper diuitibus ditior est: &
 quæ in se pro se dicit non audebit, amicus dicit: & quæ si-
 bi præstare non poterit, alius & id & longè maiora præsta-
 bit: hoc pacto & voluptatis & securitatis materiã inueniet.
 Neque enim est, vt malè accadat, qui tot satellitibus custodi-
 tur: neque regij cotporis custodes tam diligentes sunt suo
 muneri obeundo, vt amici amico. Illi nanque necessita-
 te & metu custodiunt, hi beneuolentia & dilectione, quæ
 metu longè potētior est, & ille custodes suos metuit, hic il-
 lis magis quàm sibi ipsi fidit, & idcirco nullius timet insi-
 dias. Has ergo merces nobis cõparemus: pauper, vt pauper-
 tatis eas solatium habeat: diues, vt diuitias tueatur: princeps,
 vt securè dominetur: subditus, vt benignius sibi principes
 conciliet. Hoc mansuetudinis fundamentũ, nam, & feræ il-
 læ asperiores sunt, & sæuiores, quæ non gregatim viuunt.
 Propterea ciuitates habitamus, fora habemus, vt inuicẽ con-
 uersetur: quod Paulus iubet, inquires: Non derelinq-
 uentes congregationem suam. Nihil enim peius solitudine, &
 locis inaccessis. At inquires, Quid monachi montium cacu-
 mina habitantes? Neque illi sine amicis sunt, sed multitu-
 dinis tumultus aufugiunt: amicos autem & certo amoris
 vinculo sibi deuinctos habent, vt hoc assequantur, sece-
 dunt. Nam cum rerum actiones, plurimas concipiant con-
 tentiones: ideo è medio secedentes quàm diligentissimè di-
 lectionem

lectionem colūt. Et quid si quis solus sit, inquit, & innume-
ros haberet amicos? Et quidā si fieri posset, velim & vt etiā
simul versari liceret, iā firma maneat amicitia. Neque enim
locus amicos facit. Multos habent laudatores, qui nō lauda-
rent, nisi amarent. Et ip si rursus pro vniuerso mūdo orāt:
quod maximē dilectionis est argumentum. Ideo in myste-
riis inuicem salutamus, vt multi vnum efficiamur, & cōmu-
nes pro non initiatis preces effundamus, & pro infirmis, &
terræ, & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificamus. Vi-
des dilectionis vim in orationibus, in mysteriis, in admoni-
tionibus? hoc omnium bonorum causa est. Si hoc diligenter
complectemur, & præsētia rectē disponemus, & regnum
cōsequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Chri-
sti, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula
seculorum, Amen.

*Sacrificiū
pro omni-
bus offer-
tur.*

HOMILIA LXXVIII.

EX CAP. XVI.

*Modicum & nō videbitis me: & iterum, modicum
& videbitis me, quia vado ad patrem. Dixerunt
ergo ex discipulis eius adinuicem: Quid est hoc
quod dicit nobis modicum, & non videbitis me?*
Dolentem & tristitia affectum animum, nihil
adeo deicere solet, quā anxij sermones eum frequenter
angentes. Quid ergo Christus quum dixerit: Vado, & iam
non loquar vobiscum: eadem repetit, *Modicum & iam non
videbitis me, & vado ad eum quos me misit?* Cū eos ad se
per spiritus sancti sermonem reduxisset, tunc iterum eos
percellit, ne efferentur. Cur hoc facit? eorum animum ex-
peritur, & probatiorem reddit, & vt in calamitatibus e quo
animo discessum suum & generosē perferat assuefacit.
Qui enim audiendo id animo volutabant, rem ipsam post-
modum faciliē laturos credibile erat. Quod si quis diligen-
tius inuestigaret, hoc ipsum consolatio est, quod dicit ad pa-
trem ire. Erat enim argumentum quod non periret, sed
mors eius translatio esset ad patrem, & aliam intulit conso-
lationem, non enim tantū dixit: *Modicum & non videbi-
tis me*, sed prosecutus est, *Modicum & videbitis me*: se redi-
turum, & post breuem separationem perpetuō affuturum
significans: quod non intellexerunt. Vnde & non immerito

quispiam admirari posset, quomodo se penumero idem audientes, adhuc perinde ac si nihil audissent, dubitant. Quare ergo non intellexerunt? Aut propter tristitiam, ut arbitror: ipsa enim in omniū quæ audierant obliuionem adduxerat, vel propter verborum obscuritatem, ut contraria locutum arbitrarentur. Si videbimuste, inquit, quomodo vadis? si vadis, quomodo videbimus? Ideo dixerunt se quid loqueretur ignorare. Quod enim abiturus esset, norant: ignorabāt autem paulō post rediturum: propterea eos arguit, quod non intelligerēt. Nam quum vellet de morte doctrinā eis persuadere, inquit: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos. Quod mortem & crucem significabat, Mundus autem gaudebit.* Quum enim quia cupiebant, facilē ad credendum adducerentur: quod nō moreretur, tamen audientes quod moreretur, quid sibi vellet: Modicū illud, dubitarent, inquit, *Plorabitis, & flebitis. sed tristitia vestra conuertetur in gaudium.* Et ut ostenderet post tristitiam gaudium secuturum, naturale adducit exemplum. *Mulier quum parit, tristitiam habet.* Quia parabola in calamitatibus prophetæ vsi sunt: quasi dicat, Dolores capietis, sed quales partus, qui lætitiæ causā sunt. Simul & resurrectionem confirmat, indicans abitum suum perinde esse, ac si ex utero matris in lucē prodeat, quasi dicat, Nolite admirari, si per hanc tristitiam ad optima vos ducam: nam & mater in pariendo sic per tristitiam trāsit. Significat autem hic & mysterium quoddam, quod mortis dolores soluerit, & nouum hominem regenerari fecerit. Neque dixit tantūm tristitiam transituram, sed magnitudine lætitiæ succedente, nihil eius penitus remansurum: ita erit sanctis. Atqui nō propterea gaudet mulier, quia venit homo in mundum, sed quod filium peperit. Nam si id esset, nihil prohiberet, quin quæ non pariunt, alijs parientibus gauderent. Quia ergo gratia sic inquit? Quia ad hoc solū adduxit exemplum: et breuem tristitiam perpetuum gaudium secuturum, & se ad vitam trāsferrī, & magnū malorum lucrum ostenderet. Et non dixit, Peperit filium, sed, *quia venit homo in mundum.* Vbi suam significat resurrectionem, & non morti illi, sed regno parturiendum. Ideo non dixit, quia natus est filius, sed homo. *Et vos nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrū.* Inde quod non amplius morietur,

rietur, inquit: *Et gaudiū vestrū nemo tollet à vobis. Et in illa die me non rogabitis quicquam.* Iterum nihil aliud ex his confirmat, quàm quod à deo est, tunc sciens omnia. Sed quid significat, *me non rogabitis?* Non indigetis aduocato, sed nominis mei inuocatio satis est ad omnia consequēda. Ostendit nominis potestatem, siquidē neque visus, neque rogatus, sed appellatus tantum apud patrem mirabiles reddit. Vbi autem hoc factum est? Vbi dicūt, *Respice ad minas eorum, & da seruis tuis cum fiducia accipere sermonem tuū, & facere in nomine tuo signa & cōcussus est locus vbi erāt,* Hic iterum ostēdit expedire vr abeat, Siquidem vsque tunc nihil petierunt, iam accipient omnia quaecunque petierunt. Neque enim cum iam vobiscum nō ero, arbitremini quod vos reliquerim. Nomen enim meum maiorem vobis fiduciam exhibebit. Cum ergo obscuriora essent, inquit: *Hoc in prouerbiis locutus sum vobis. Venit hora cū iam in prouerbiis nō loquar vobis.* Tempus erit cum omnia aperte intelligetis, hoc est resurrectionis tempus: tūc cum fiducia de patre annuntiabo vobis. Etenim quadraginta dies & versatus, & locutus est cum eis, aunūcians, & exponens arcana regni dei. Nunc enim cum timeatis, verbis meis non attenditis: cum verò & me resurrexisse videritis, & cognoueritis, fidenter omnia intelligere poteritis: quoniam ipse pater vos amabit cū vestra de me fides cōfirmabitur, & nō rogabo patrē. *Vestra in me dilectio sufficiet vobis: Quia vos me amastis. & credidistis, quia à deo exiui. Exiui à patre, & veni in mūdum: iterum relinquo mūdum, & vado ad patrem.* Cum enim resurrectionis sermo non parum eos consolatus esset, & inde etiam consolatio augeretur, cum à deo venisse, & ad deum ire diceret, frequenter id reperit, alterum enim quod rectē in ipsum crederēt, policebatur, alterum quod certi esse deberent. Nam cum dixit. Modicum & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: non immeritō quid diceret, ignorabant. Nunc non itidem. Quid autem significat, *non rogabitis quicquam?* Nō dicetis, Ostende nobis patrem tuum: & quo vadis: quoniā certam habebitis cognitionem, & afficietur vobis pater, sicut & ego. Hoc maximē bonam eis spē dedit, quod patri futuros amico polliceretur. Quāobrem dicunt. *Nunc scimus quia nosti omnia.* Ecce quomodo volūtati eorū respondet. *Ei nō est opus, vt quis te interroget.*

Sup. 14. a

Ibid. 13. d

Hoc est priusquam audires quid nos perturbaret, intellexisti, & recreasti nos dicendo, *pater vos amat, quia vos me amastis*. Post tot & tanta nunc tandem se scire asserunt. Vides quam imperfecte se habebant? Inde cum tanquam gratias ei agentes dicunt, Nunc scimus, inquit. Multis aliis indigetis antequam perfectionem possitis attingere. Nihil adhuc vobis profecit. Nunc me inimicis tradetis, & tanta vos formido comprehendet, ut neque inuicem secedere poteritis, sed nihil hinc mali accipietis. Vides quomodo iterum eorum condescendit infirmitati? hoc etiam eos arguit, quod frequenter hac egeant indulgentia. Cum enim dixissent, *Eccē iam palā loqueris & prouerbiū nullū dicis, & propter hoc credimus tibi*. Ostendit quod neque nunc cum credunt, intelligunt. quod dicit, ut in aliud eos tempus remittat. Illud autem verbum, Pater mecum est propter eos iterum posuit. Hoc enim verē eos discere voluit: ut nō perfectam eis cognitionem tradisse ostēderet, & adhuc dubio animo essent. Par enim erat, ut humanum aliquid animo voluerent, quod nullum ab eo auxilium haberent: ideo inquit, *Hec locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis*. Hoc est, ut non excidam ex animo vestro, sed me recipiatis. Nemo ergo hęc ad dogma trahat: ad vestram consolationem dilectionemque dicta sunt. Neque enim hęc solā patientur. Quoad eritis in mundo, perturbationes habebitis, non cum trador, sed postmodum: verum ratio vobis opituletur. Nullum vos malum superabit. Magistro enim inimicos vincente, non oportet discipulos contristari. Et quomodo viciisti mundum, dic. quāso? Iam dixi, cum principem eius eieci foras. *Scietis autem postea*, cum omnes vobis paruerint, & acquieuerint. Licet enim & nobis vincere, si voluerimus fidei nostrę authorē sequi, & eadem via incidere, quā ipse nobis strauit: ita neque nos mors vincet. Quid inquis, nō moriemur? Hinc cōstat quod neque ipse victus est. Siquidem tunc creator clarus est, non cum hosti non configit, sed cum congressus non vincitur. Nō ergo propter congressum mortales, sed propter victoriam immortales. Tunc mortales essemus, si perpetuo apud eum permaneremus. Sicut enim longissimę vitę animalia immortalia minimē dicerem, quanuis diutissimē viverent: ita neque mortalem qui mortuus sit, si post mortem resurrexerit. Dic quāso, si quis ad breue tempus erubesceret,

ret,

ret, num perpetuo rubrum esse dicemus? Minimè: nō enim id habitus est. Si quis palleret, hunc regio morbo laborantem diceremus? Neque hunc temporalis enim morbus est: ergo neque mortalem dixeris, qui in morte vel parumper fuerit. Nam & dormiētes hoc pacto mortuos possemus appellare. Sunt enim, vt ita dixerim mortui, & nihil operantur. Sed corpora mors corrumpit: & quid hoc? Non enim corrumpuntur, vt permaneant in corruptione, sed vt præstantiora euadāt. Quamobrem vincamus mundum, ad immortalitatem curramus, sequamur regem, constituamus & nos trophæum. Huius seculi voluptates, non labores recusandi sunt. Animas nostras in cælum trāsferamus, vniuersa secularia superentur. Superātur enim si non ea desiderabimus, si ridebimus. Hospites sumus & aduenæ, nullę nos molestiæ angant. Neque enim si ex clarissima patria, & claris parentibus ortus in longinquam regionem nemini notus abires, sine filiis, sine diuitiis, & te quispiam contumelia afficeret, ægre fēres, ac si domi talia fierēt. Quod enim certo te hospitem aliena in patria versari vides, omnia æquo animo & contemptum, & famem & sitim, & huiusmodi ferre persuadet. Ciuitatē habes, cuius opifex & author deus est, quo breui accerseremur. Qui vult pulset, iniurietur, maledicat, peregrini sumus, & in miseria viuimus. Graue est in patria inter ciues ea perpeti, illic & ignominia maxima est, & iactura. Si quis alicubi nullū notum habeat, omnia patiēter tolerat: contumelia secundum inferentis mentem grauior iudicatur. Vt exempli gratia: Si quis cōsulto prætorem maledictis prosequatur id sanè permolestè ferendum est: at si priuatum arbitratus offenderis, vix iniuriam reputauerit: ita & nobis faciendum nesciunt nos maledici, vt pote qui cœli ciues, & supernę patrię adscripti, & Cherubin socij sumus. Quare nolimus ægre ferre, neque contumeliam reputemus nam si nos cognoscerent, abstinerent: sed pauperes nos & miseros ducunt, ergo moueri minimè his verbis debemus. Dic quæso, si quis præueniens seruos suos aliquantulum in diuersorio expectaret, & vel diuersorij dominus, vel alius quispiam incognitum illum exasperaretur & malediceret, nōne illius ignorantiam rideret? nōne error ille magis hominē delectaret? Non lætaretur perinde, ac si ad alium, non ad se illa iniuria pertineret? Ita & nos faciamus, in di-

Sapient. 5. a

uersorio sedemus, expectantes huius viæ socios. Cum omnes conueniemus tunc quos læserint, intelligent, tunc deicient oculos, tunc erubescunt, tunc dicent: Hi sunt quos stultè habuimus in derisum. His ergo duobus consolemur, & quod nos iniuriam accipimus, nam nos ignorant: & quod si vlcisci voluerimus, grauius & nos postmodum vlciscemur. Sed absit, vt quispiam tam immani & inhumano sit animo. Quid à gentilibus nostris offendimur? Hoc nõ molestum est, imò perleue. Quid tandem quod nõ eodem modo dilectos, qui nobis maledicunt, & quos ignoramus patimur? Nam cum vos hic admonemus cõtumeliosis verbis nonnunquam vobiscum agimus. Frater est qui te offendit, perfer magno animo. Pater est & patruus. Quod si patris & fratris nomina vereris, dicam propinquius. Non enim fratres tãtum inuicem sumus, sed & membra & corpus vnũ cuius nomen magis reuereri debes. Non audistis gentile prouerbiũ quod amicus cum vitis ferendus est? Non audisti Paulum dicentem, Alter alterius onera portate? Non vides amantes? Cogimur enim cum à vobis exemplum nõ possumus inde sumere, Facit & hoc Paulus, inquit: Patres carnis nostrę habemus eruditores, & non confundimur. Vel illud potius tempestatiuius affretur, quod ad Romanos scribitur: Sicut constituistis mēbra vestra seruire immunditię & iniquitati ad iniquitatem, sic constituētis membra vestra seruire iustitię, propterea bono animo exemplum cõplectamur. Non vides amātes? hi nanque meretricum amore quod mala perferunt, alapis verberibusque cæsi, irrisi, innumeris iniuriis læceliti, blando tamen morbo comprehensi, omnia sibi tranquilla & scelericia arbitrantur: dũ vel semel suaue aliquid, & placidum inde accipiant, priorum omnium obliuiscuntur, omnia secũda proueniunt, siue paupertas, siue morbus, siue quodcũque aliud vel molestissimum, vitam suam miseram, vel beatam ex amice affectu dueunt: neque humanam gloriam, neque infamiam curant, sed & contumelias, & omnia magna cum voluptate propter illius amorẽ facillẽ tolerant: & si maledicat, si in faciem inspuat, rosas aspergi se putant. Et quid mirum si hoc in illam animo sint, cum etiã eius domum, & si lutea sit, si ruinam minetur, omnium tamen pulcherrimam censent. Ipsi præterea locis ubi vesperti versantur, visis excitantur. Date vt hoc in loco apostolicum illud in
medium

*Roma. 12.**1. Cor.**12. b**Calat. 6. a**Heb. 12. c**Roma. 6. c*

medium afferam : Sicut constituitis membra vestra seruire immunditiæ , ita constituatis seruire iustitiæ . Idem & ego dico , vt illas dileximus : inuicem diligamus , & nullam molestiam reputemus . Et quid inuicem dico ? ita deum diligamus . Nonne horretis audientes tantam me à vobis in deum dilectionem exigere , quantam in meretricem conferimus . Sed ego horreo , quod neque tantam præferamus , & si placet , sermonem nostrum prosequamur . Siquidem hoc grauissimum est . Amata amantibus nihil boni affert , sed turpitudinem , ignominiam , contumeliam : hoc enim eius affert consuetudo . Deus autem cælum , & cœlestia bona nobis proponit & in filio , & vnigeniti fratres nos adoptauit , & viuēti tibi multa largitur , & mortuo resurrectionem , & tot & tanta daturum pollicetur , quanta ne animo quidem complecti possumus , honorabiles , & reuerēdos facit . Rursum illa omnia vult consumas , ac si in voraginem & in perditionem proiiceres . Deus tibi cælum semines iubet , & cētuplum reddit , & vitam æternam . Illa te vt mancipio vtitur , amanti omni tyranno grauitus imperat . Deus inquit , iam nō dicam vos seruos , sed amicos . Animaduertis vtriusque excessum & illius malorum , & huius bonorum ? Quid præterea ? Illius gratia multi vigilat , & quæcunque præceperit libenter audiunt , domū relinquunt , patrem , matrem , amicos , pecuniam , & omnia sua deserunt . Dei gratia , vel nostri , potius , ne tertiam quidem rerum nostrarum partem aliquando largimur , sed & esurientem contemnimus , & nudum , neque respondere ipsis dignamur . Illius si vel ancillam & barbaram ex medio foro amantes prospexerint , blandæ & læto vultu & longiore sermone affantur , & nihil in tota vita præter eam esse arbitrantur , non principatum , non regnum . Norunt qui hunc morbum experti sunt , plurimam gratiam habent imperanti amicæ : nōne meritò , gehenna ? nōne meritò innumera nos manent supplicia ? Excitemur ergo , & ministerium nostrum deo exhibeamus , & dimidiam eius partem , quam amantes meretricibus , vel saltem tertiam . Fortasse iterum borretis , vt ego : sed nolum verbis tantum , sed & re . Nunc in hoc cōfessu cor mouetur , egressi omnia abicimus . Quod hinc emolumentum ? Si illic consumendæ essent pecuniæ , nemo desleret paupertatem , sed nonnunquam sceneratur : hic si elemo-

synæ admonemur, filios, uxorem, domum, & curam rei familiaris, & multas excusationes adducimus: Sed multa, inquit, illic voluptas est. Hoc est quod doleo, quod plango. Quod si osteodero hic maiorem voluptatem, illic vix parvam, sed ignominiam, conuulsiōem, dispendium, inde bellum & odium, hic nihil huiusmodi? Quid huic voluptatis æquiparandum, dic quæso? Cælum & eius regnum; clarissimamque & perpetuam sanctorum vitam expectamus. Sed hæc expectamus, illa experimur, inquit. Vis & hæc experiri? Considera quanta fruaris libertate, & quomodo neminem reuereris, neminem formidas, cum virtutem amplecteris, non inimicum, non insidiatorem, non calumniatorem, non æmulum, non riualem, non zelotypum, non paupertatem, non morbum, nihil denique humanum. Illic & si plurima ad voluptatem cedant, & tanquā ex fonte diuitiæ affluant, riuale bellum, insidiæ omnium miseriam vitam faciunt. Oportet enim, vt ad conemptibilis illius, & effœminatæ voluntatem bellū renouetur hoc innumeris mortibus grauius, & omni supplicio intolerabilius, hic nihil huiusmodi. Fructus, inquit, spiritus, dilectio, læticia, pax, nullum bellum, neque superflua pecuniarum profusio, neque post dispēdium ignominia, siue obolum des, siue panem, siue aquæ frigidæ poculum multa tibi gratia habebitur, & nihil te mœrore afficiet, sed omnia te & liberum, & gloriosum facient. Quomodo ergo nos excusare poterimus? quam veniam consequemur, cum hac via relicta vitiis nos addicimus, & in caminum ignis ardentem spōte nostra iactamur? Quam ob rem hortor, qui hoc morbo detinentur, resipiscant, & respiciāt sanitatem, neque finant in desperationem incidere. Nam & filius ille multo etiam his grauioribus afficiebatur, sed cum ad paternam domum rediit, in pristinum honorem repositus est, & eo qui semper probatus est, clarior apparuit. Hunc imitemur, & ad patrem vel sero reuerſi, eam nos aliquando captiuitatem libertate vendicemus, vt cœlorum regnum cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA

Galat. 5. d

Luc. 15. c

HOMILIA LXXIX.

EX CAP. XVII.

*H*ec loquutus est Iesus, & subleuatis oculis in cœ-
 lum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum *Matt. 5.6*
 ut filius tuus clarificet te. Qui faciet & doce-
 bit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum,
 & merito lanè. Verbis enim philosophari fa-
 cile est, re autè ad ostendere generosi hominis est, & magni.
 Quare Christus de patre tota verba faciens, se proponit, ut
 de exemplū accipiant. Propterea post hanc admonitionē ad
 orationē conuertitur, erudiens eos, ut in tentationibus,
 omnibus omisissis, ad deum confugiamus. Cū enim dixisset
 in mundo tribulationem habituros, & eorum mouisset ani-
 mos, eos rursus per orationem erigit. Tanquam hominem
 adhuc discipuli Iesum intuebantur, ideo propter illos hoc
 facit: & quemadmodū in Lazari resurrectione, etiam cau-
 sam affert, inquit: Propter populum qui circumstat dixi,
 ut credāt, quia tu me misisti. Sanè inquit, sed illud propter
 Iudæos merito loquutus est, propter discipulos autem qua-
 nam gratia? Non absurda quidem. Qui enim post tot, & tā *Sup. 16. 2*
 ta dicebant, Nunc scimus, quia scis omnia, maxime indige-
 bant ut confirmarentur. Præterea neque Euangelista orasse
 dicit, sed *subleuatis oculis in cælum*: & potius sermonē ad pa-
 trem esse, ait: Quod si alibi orationem appellat, & genu fle-
 xum dicit tūc autem oculos in cælum extulisse, nolī pertur-
 bari: propterea erudimur attentionem in orationibus adhi-
 bendam, ut stantes suspiciamus, non oculis carnis tantū sed
 mentis, & ut flectamus genua, conterentes corda nostra. Ve-
 nit enim Christus, non modo ut se nobis ostenderet, sed ut
 virtutem nos erudiret. Magistrū autem non verbis tantum,
 sed re erudire oportet. Audiamus quid dicit: Pater, venit ho-
 ra, clarifica filium tuum, ut filius clarificet te. Iterum ostendit
 non inuitum ad mortē venire. Quomodo eoim qui hoc fie-
 ri orabat: & non sui solius crucifixi, sed & patris gloriā ap-
 pellabat? nā & ita euenit, neque enim filius tantū, sed & pa-
 ter clarificatus est. Ante crucem et Iudæi quidem ipsum no-
 rant. Israël, inquit, me non cognouit, post passionē vniuer-
 sus orbis cucurrit. Inde dicit gloriæ modum, & quomodo
 ipsum glorificauerit: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis.
 Iam cum non in Iudæos tantum prædicatio, sed in vniuer-

sum orbem esset propaganda: infirmat superiorem de gen-
 tibus sententiam. Cum enim dixisset. In viam gentium ne
 abieritis: esset autem dicturus, *Ite & docete omnes gentes:*
 ostendit hanc esse patris voluntatem. Hoc nanque multum
 Iudæos perturbauit, atque etiā discipulos. Non enim post-
 modum facile tangere gentes patiebantur, quo ad spiritus
 sancti doctrinā acceperunt. Siquidem non parum scandali
 hinc Iudæis prouenit. Ergo post tantam spiritus apparitio-
 nem Hierosolymis, Petrus vix crimen purgare potuit, locu-
 tus sermonem quem habuit apud Simonem. Sed quid est?
dedisti ei potestatem omnis? Quando hāc accipit potestatem
 (interrogando hæreticos) anie, an post eorum formationē?
 Ipse enim, inquit, postqua crucifixus est, & resurrexit. Da-
 ta est mihi omnis potestas, ite & docete omnes creaturas.
 Quid ergo, non dixit potestatem operum suorum, sed fecit
 quidem eos habere. potestatem autem nō habuit postquam
 fecit? Atqui omnia ipsum fecisse apparet & superioribus tē-
 poribus: & alios quidem vt peccatores puniens, Non absco-
 dam, inquit, a seruo meo Abraham quid debeo facere: alios
 vt bonos honorans, inde tunc quidem habuit: nunc autem
 perdidit, & rursus accepit. Et quis hoc dæmon dicere?
 Quod si eadem & tunc, & in præsentia potestas, inquit e-
 nim: Sicut pater suscitāt mortuos, & viuificat. Quid hoc si-
 gnificat? missurus erat eos ad gentes: ne ergo putarent rem
 nouam esse, cum dixisset: Non missus sum nisi ad oues quæ
 perierunt domus Israel, ostendit hanc etiam esse patris vo-
 luntatem. Quod si hoc perquam humiliter loquitur, nihil
 mirum. Sic enim & illos tunc, & futuros ædificabat. & vt di-
 xi, semper dico, excessus humilitatis seruis multum persua-
 sit ad auditorum imbecillitatem Christum loquutum. Sed
 quid significat *omnis carnis?* Non enim omnes crediderunt.
 Atqui omnes secundum partem crediderunt. Quod si non
 omnes, non magistro crimini ascribendum est, sed non ac-
 cipientibus. *Vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.*
 Si hoc in loco ad humani sermonis morem Paulum descen-
 dit, non admireris: facit enim & dictarum causarum gratia,
 & vt semper magnifice de se dicere caueat, cū auditoribus
 non proficeret, nondum magnum aliquid de ipso opinan-
 tibus. Ioannes tamen cum ex persona sua loquitur, non ita
 facit, sed alti⁹ erigitur, inquiēs: Omnia per ipsum facta sunt
 & sine

Mat. 10

Mat. 28 d

Supr. 5. d

Mat. 15. c

Supra. I. a

& sine ipso factū est nihil. Et quod vita erat, & lux: & quod
 in propria venit: non quod non haberet potestātē, nisi acce-
 pisset, sed quod aliis daret filios dei fieri. Et similiter Paulus *Phil. 2. 4*
 æquelem deō prædicat. Ipse autem Iesus magis humano lo-
 quendi more loquitur. *Ut omne quod dedisti ei, det eis vitam*
eternam. Hæc autem est vita æterna, ut cognoscant te solum deū
verum, & quem misisti Iesum Christum. Solū verū deum, ad
 eorum qui dii non sunt differentiā, inquit, Ad gentes nan-
 que mittendi erant. Quod si nō tolerarēt, sed propter hoc
 tantum filium verū deum esse negarent, ex hoc etiam deum
 tollerēt. Inquit enim, Gloriā à solo deo nō quæritis. Quid
 ergo? non erit deus filius? Quid nā? Si deus, & solius patris *Supr. 5. g*
 dicentis constat etiam & verum esse, & eius qui solus deus
 vocatur. Quid cū dicit Paulus: An solus ego & Barnabas? *1. Co. 19. 4*
 An Barnabam tollit? Minime. Solus enim ad aliorum ponit
 differentiā. Quod si non verus est deus, quomodo veritas?
 Multum enim à vero veritas differi. Nō verum hominem
 quid esse dicemus? Nō nō hominem? Sic si verus deus
 non est filius, quomodo erit deus? Quomodo nos deus facit
 & filios nisi sit verus? Sed de his diligentius à nobis in aliis
 dictum est, quare alia prosequamur. *Ego te clarificavi super*
terram. Recte sanē super terram, in cælo clarificatus erat.
 cum naturalem haberet gloriam, & ab angelis adoraretur.
 Non ergo de gloria substantiæ eius coniuncta dicit, quam
 etsi à nemine lauderetur, plenissimā habet, sed quæ humano
 cultu exhibetur. Igitur & illa particula. Clarifica me: hoc
 etiam modo intelligitur, Et ut cognoscās ita intelligendum
 audi quæ sequuntur. *Opus consummaui quod dedisti mihi ut*
faciam. Atqui à principio negotiū habuit, vel potius non
 à principio. Quomodo ergo dicit, consummaui, vel quia fu-
 turum tanquam factum dicit, vel quod verius est, quod om-
 nia iam erant perfecta. Cum enim radix bonorum absum-
 pta esset, cetera à principio fructus producendi erāt, & cum
 posteris affutura esset, ipsum adesse, & simul coniungere o-
 portuit. Ideo iterum humiliter condescendit. *Quod dedisti*
mihi. Nam si in audiendo & discendo perseveramus, longe
 hæc gloria eius minora essent. Quod enim ad hoc propria
 voluntate venit multis modis perspicuum est ut cum Pau-
 lus ait: Sic dilexit nos, ut traderet seipsum pro nobis: &c. Se
 metipsum exinanivit, formam servi accipiens, & iterum. *Roma. 8. f*
Phil. 2. 6

Sicut dilexit me pater, sic ego dilexi vos & nunc: *Clarifica me pater apud immensam claritate quam habui priusquam mundus fieret, apud te.* Et ubi claritas illa? Esto apud homines merito inglorius sis ob carnis vestem assumptam, quomodo & apud deum clarificari quæris? Quid ergo hic dicit? De incarnatione hic sermo habetur, cum nondum carnis natura clarificata esset, neque induisset incorruptionem neque in regiam sedem ascendisset: ideo non dixit, super terram, sed apud te. Hac nos claritate, proportionem nostram donabimur, si virtutem amplectemur. Ideo Paulus inquit: Si tamen compatimur, ut simul conglorificemur. Et profecto innumeris sunt lachrymis prosequendi, qui tanta proposita gloria, desidia & somno sibi ipsis deficiunt. Est gehenna non esset, adhuc omnium essent miserrimi, quibus cum liceat vna cum dei filio regnante & glorificari, tantis seipsum bonis defraudant. Nonne si laboribus confici, si innumeras mortes mori, si innumeras animas & totidem quotidie corpora traditum iri oporteret: nonne, inquam: omnia pro tanta gloria ponenda essent? Sed nos neque pecunias contemnimus, quas vel inuiti paulo post relinquimus, Non contemnimus, inquam pecunias, quæ nos & tot malis exponunt: quæ non nostræ sunt, sed hic remanebunt: ministramus enim quæ uostræ non sunt, et si à maioribus nostris reliqua. Cum vero etiam gehenna nos maneat, & vermis perpetuus, & ignis inextinguibilis, & stridor dentium: quomodo hæc feremus, dilectissimi? Quousque hæc non considerabimus, sed in bella, & contentiones, & inania verba omne tempus consumimus? Terram nutrimus, corpus saginamus, animam vero contemnimus. Rerum necessariorum nullam rationem, superfluarum & inanium plurimam habemus. Magnifica struimus sepulchra, splendidas domos ædificamus, seruatorum caterua constipamur, & varios excogitamus dispensatores agrorum, domus pecuniarum, & principes principum constituimus, animam omnino desertam relinquimus. Et quis horum modus? Nonne ventrem saturamus? nonne vnum corpus induimus. Quæ hæc tanta rerum perturbatio? Quid tandem vnam quam accepimus animam diuidimus, & in tot rerum curas distrahimus, molestam nobis seruitutem excogitantes? Quid multis indiget, multorum seruus est, & si ea possidere videatur. Nam & seruorum seruus

seruus dominus est, & magis quam illi seruitium subit. Pre-
 terea sine seruis in forum ire non audet, non in balneum,
 non rus. Seruis autem sine domino liber est aditus quo pla-
 cet. Sed qui dominus videtur nisi serui adsint, exire domo
 non audet, & si exierit, ridiculus sibi esse videtur. Fortasse
 aliqui nos irident, cum hæc dicimus, qui propterea ma-
 gis deplorandi sunt. Nam quod hæc seruitus sit libenter te
 interrogarim, an velles egere aliquo, qui ori tuo panem,
 vel poculum admoueret, nonne hoc miserabilem duceres
 seruitutem? Quid ergo si indigeres, qui te semper defer-
 rent, nonne te miserum, nonne infelicem pradicares? Non-
 ne & hoc simile est? Nihil etenim refert an homines te, an
 iumenta ferant. Quid quaeso, nonne in hoc ab angelis dif-
 ferimus, quod non egent ut nos? Igitur quanto pauciori-
 bus indigemus, tanto magis illis appropinquamus: quanto
 pluribus, tanto magis ad hanc caducam vitam deflecti-
 mus. Et ut hoc ita habere se intelligas, senes interroga,
 quam vitam laudent, cum his rebus stulte vincuntur, an
 cum vincti? Propterea illos in testimonium vocavi, quo-
 niam qui iuuentute inebriantur, maxime seruitutem non
 intelligunt. Quid febribus laborantes, nonne quanto plus
 sitiendo bibunt, plus bibere desiderant? Certe cum in bo-
 nam restituerent valetudinem illi se liberi sunt, se ipsos bea-
 tos existimant. Animaduerte in omnibus rebus miserum
 pluribus indigere, & quod longe à sapientia est, ei & seruitus
 & cupiditas intèditur. Quid ergo sponte nostra nobis mi-
 seriam augemus? Idle quaeso, si sine tecto, & parietibus com-
 mode viuere posses, & nihil te offenderet, nonne id eligē-
 res? Quamobrem imbecillitatis argumēta, maiora facimus? Cen. 2. 6
 Nonne propterea Adami beatum dicimus, quoniam nulla
 re indigeret, non domo, non vestibus? Sanè quidem. Ve-
 rum nunc in necessitate constitui mur, sed cur augemus? Nam
 si multi multa etiam de vitæ necessitate sibi defraudant, ut
 seruos, habitationes, pecunias accumulēt: quam nos ex-
 cusationem habebimus, qui tantum necessitatem excedi-
 mus? Quanto plura amplecteris, tanto magis tuæ derogas
 libertati. Vera tanque libertas est, nulla re indigere, in se-
 cundo loco, minimis quam angeli habent. Quod autem
 immortal i corpore hoc quispiam consequatur, considera
 quam laudandus sit. Hoc & Paulus Corinthiis dicebat

1. Co. 7. e

Ego autē vobis parco. Et ideo ne tribulationem carnis habeant huiusmodi, ideo pecunias, vt is in necessariis vtamur, non vt seruemus & defodiamus, condonatas habemus. Hoc enim non est possidere, sed possideri. Quod si considerarem quomodo eas augere possimus, non vt ad necessitatem vteremur, ordo peruerteretur, & illæ nos, non nos illas possideremus. Liberemus igitur nos hac graui seruitute, & tandem in libertatem nos vendicemus. Quid tot, & tam varia nobis vincula excogitamus? Non sufficit tibi naturæ vinculum, & vitæ necessitas: & tot rerum turba, sed & alius te rebus intricas? Et quando poteris de celo, cogitare, & eius altitudinem speculari. Satis erit, satis hinc matibus, præcis vinculis supernam ciuitatem adire poterimus, tot alia restant impedimenta, quæ vt superemus, perterritatem amplectamur. Hoc enim pacto vitam æternam consequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in seculis seculorum, Amen.

HOMILIA LXXX.

EX CAP. XVII.

Esa. 9. b

Manifestauit nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tū erat & mihi egredere, & sermonem meum sermone. Magni concilij angelus dicitur filius dei, & honoris quæ dedit gratia, & principaliter quod patrem hominibus annunciauit, & quod in præsentia inquit, Manifestauit nomen tuum hominibus. Nam cum opus suum consummasse dixisset, quale id opus sit, enarrat. Atqui manifestum erat nomen: nam & Esaias inquit, Iurasti deum, verum. Sed vt sæpe dixi, & nunc dicam, licet manifestum esset, Iudeis, nec tamen omnibus nunc de gentibus loquitur, nec hoc tantum manifestat, sed quod patrem ipsum norat, Neque est idem nosse rerum opificem esse, & filium habere. Manifestauit autem eius nomen, & verbis, & re. Quos dedisti mihi de mundo. Quemadmodum superius inquit: Nemo venit ad me, nisi sit datum ab eo, & nisi traxerit eum pater meus: ita & hoc in loco, Quos dedisti mihi. Atqui ipse se viam esse dixit. Vnde constat duobus verbis innuere, quod neque contrarius patri sit, & quod eius voluntas est, vt filio credant.

Supr. 6. c

credant; *Tui erant, & mihi eos dedisti.* Hic docere intendit
se multum a patre dilectum. Nam quod accipere oporteret,
vel iode constat, ipse eos & fecit, ipse eorum curam habet
perpetuo. Quomodo eos accepit? Sed quod dixi, concor-
diam cum patre significat. Quod si hominis more quispiā
vellet, ut dictum est, id inuestigare, non amplius erunt pa-
tris. Nam si cum pater eos habuit, nō habuit filius: sanē cō-
stat, quū dederit eos pater, à iure dominiū decidit: & quod
absurdus, apud patrem contemptos fuisse, quum ad filium
venissent tunc honorem adeptos. Sed hæc vel dictu ridicu-
la. Quid ergo? Et per hæc ostendit, quod ei visum sit eos fi-
lio credere. *Et sermonem seruauerunt. Et nunc cognoue-
runt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt.* Et quomodo
sermonem tulū seruauerunt. Credendo mihi, & nō acquie-
scendo Iudeis. Qui credit ei, inquit, signauit quia deus ve-
rax est. Quidam dicunt nunc, tandem cognouisse Iesum, o-
mnia sibi a patre data: sed ratio non constaret, quomodo
ignoraturus esset filius opera patris: sed de discipulis dictū
est. Ex quo enim ea dixi, inquit: Omnia quæ dedisti mihi,
abs te esse didicerunt. Nihil alienum, nihil proprium mihi à
te est. Quod enim proprium mihi, idem & tibi. Nam pro-
prium tamquam alienum multis in locis ponit. Cognouerūt
ergo quod omnia quæ docebo, tua est doctrina. Et vnde
hoc didicerunt? A verbis meis. Sic enim docebam, nec hoc
tantum, sed quod ad te veni: hoc enim per totum curauit e-
uangelium. *Ergo pro eis rogo.* Quid dicis? Tanquam igno-
rantem patrem doces, tanquam ad hominem ignarum lo-
queris? Quid sibi vult hæc diuina? Ecce quod nulla alia cau-
sa habet orationem, nisi ut intelligant, quam in ipsos habeat
charitatem. Qui enim non sua tantum præbet, sed & alium
ad id hortatur, & rogat, multam præ se fert dilectionem;
Sed quid significat, *Pro eis rogo? Non pro toto mundo,* in-
quit, *Sed pro iis quos dedisti mihi.* Et frequenter videtur hoc
verbo, *Dedisti ut ad eum & patri videri intelligerent:* inde
quum dixisset, *Tui erant, & tu eos mihi dedisti.* Ut prauam
suspicionē tolleretur, ne quis nouum ipsius arbitraretur im-
perium, & nuper eos accepisse, inquit: *Mea omnia tua sunt,*
& tua mea, & clarificatus sum in eis. Ecce equalitatem, ut e-
uim audiendo; Quos dedisti mihi, aut sub patris voluntate
non esse, aut nihil antea ad filium pertinuisse arbitraretis,

Supr. 3. d.

utrumque his verbis tollit: quasi dicat, Noli quia audis patrem mihi eos dedisse, existimare alienos iam & patre esse? mea patris sunt: neque quod dixerim patris esse alienos à me ducas: nam quæ patris sunt, mea sunt. Itaque ea particula, *Dedisti*: ad auditorum tantum dicta est ambecillitatem. Quæ pater habet, filij sunt; & quæ filius, patris: hoc neque de filio, in quantum homo dici potest, qui sanè minor est. Nam quod pater maior sit, planè constat: contrà, minimè. Hic autem æqualitatem ostendit, hoc & alibi dixit: Omnia quæ patris sunt, mea sunt: de cognitione locutus. Illa autem particula, *Dedisti mihi*, & huiusmodi non tanquam alienum se venisse, & eos ad se traheret, sed: prius accepiisse significat. Inde causam & probationem adducit. *Et clarificatus sum in eis*: hoc est, vel quòd in meæ sunt potestate, vel quòd clarificat me, cum tibi & mihi credunt, & simul clarificant. Quod si non simpliciter clarificatus est in eis, non iam ipsius essent quæ illius. Nemo enim in quibus non habet potestatem, clarificatur. Quomodo autem itidem clarificatus est? Omnes pro eo ut pro patre moriuntur, & tamquam patrem prædicant: & quem admodum in nomine patris omnia fieri dicunt, ita & in filij. *Et iam nō sum in mundo*, & *hi in mundo sunt*: hoc est, quavis in carne non appareā, per hoc glorificor. Sed quid frequenter se in mundo non esse, & quum in mundo esset, se eos confirmasse dicit: nunc quum discedat, patri eos commendat? Quæ omnia si quis simpliciter accipiat, multa sequerentur absurda. Quæ enim ratione nescitur, quod non sit in mundo, & quum abeat alij commendet? Hæc enim ut puri hominibus, & discipulis se gratificantis, verba sunt. Vides ut nonnulla hominibus more secundum eorum mentem loquitur, qui ipsius presentia se tutiores arbitrabantur: ideo inquit, *Quum essem cum eis, servabam eos*. Atque ait: Venio ad vos, & vobiscū sum, usque ad consummationem sæculi. Quomodo ergo tanquam discessurus loquitur? Ut dixi, secundum eorum opinionem, ut paululum recrearentur, quum se patri commendari intelligerent. Quum enim multis adhibitis cōsolationibus, non acquiesceret, iam patrem alloquitur, ut suum in illos amorem demonstraret: quasi diceret, ex quo me ad te accersis, tutos eos reddas: ego enim ad te venio. Quid dicis? Nonne tu potes servare eos? Quid nō? Cur ergo ita dicis? *Et hæc*

beant

beant gaudium meum impletum. hoc est, ne imbecillitate sua
 perturbarentur. His verbis ad eorum recreationem, & læ-
 titiam hæc omnia se locutum ostendit. Nam aliter sermo
 contrarius videretur. *Nunc autem non sum in mundo, & hi in*
mundo sunt. Ita enim opinabantur, ideo ad eorum descen-
 dit imbecillitatem. Nam si dixisset, Ego seruo eos, non cre-
 didissent: ideo inquit, *Pater sancte, serua eos in nomine tuo.*
 hoc est, auxilio. *Quum essem in mundo seruabam eos in nomi-*
ne tuo. Iterum vt homo loquitur, & vt propheta. Nysquā
 enim apparet in nomine eius fecisse. *Quos dedisti mihi, ego*
custodiu, & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, vt scriptu-
ra impleatur. Et alibi inquit: Omne quod dedisti mihi, non
 perdam ex eo. Atqui non ille tantum perditus est, sed multi
 postmodum: quomodo ergo, inquit, non perdam? Quan-
 tum in me erit, non perdam: quod & alibi apertius signifi-
 cauit. Non eiciam eum foras. Nam mea causa non expel-
 lam, non derelinquam: quod si sponte sua resilient, vi eos
 non traham. *Nunc ad te venio.* Ecce humanius positam par-
 ticulam, *Quod si quis ex hoc minorem filium voluerit, mi-*
norem faciet & patrem. Considera à principio, partim do-
 centis, & explanantis vicem gerit, partim præcipientis. Do-
 centis, vt quum dicit: *Non de munda tollas rogo.* Præcipientis
 vt, *Ego custodiu eos vsque modo, & nemo perit, & tu ser-*
ua eos. Et iterum, *Tui sunt, & mihi eos dedisti, & quum essem*
in mundo seruabam eos. Quæ omnia soluantur, quod ad au-
 ditorum dicta sunt imbecillitatem. Nam quum dixisset, *Ne*
mo ex eis periit, nisi filius perditionis. addidit. *Vt scriptura im-*
pleretur. Quæ scriptura? Quæ de eo multa prædixit. Non
 tamē propterea periit, vt impleretur, de quo superius mul-
 ta verba fecimus. Hic enim proprius modus scripturæ est,
 vt quæ euentus sunt, pro causa ponantur. Et omnia diligenter
 inuestiganda sunt, & dicentis mos, & subiectum, & scriptu-
 ræ lex: quæ deprauanda non sunt. Fratres nolite, inquit,
 pueri fieri sensibus. Hæc autem non modo ad scripturas
 intelligendas legenda sunt, sed ad vitam inuestigandam. Et-
 enim pueri parui, magna non desiderant, vilia solent ad-
 mirari, currus, equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aspe-
 ctu delectantur. Quod si regem in curru aureo sedentem,
 & multos albos iunctos, & eximium cultum viderint, ne
 respiciunt quidem. Præterea & puellas ex creata ornant,

Supr. 6. d
 & Psalm.
 108. b
 Supr. 6. d

1. Co. 14 d

veras autem pulchras nesciunt, & in multis aliis rebus itidem afficiuntur. Tales nonnulli nunc reperiuntur: nulla his cœlestium cura, sed ad lutea tanquam pueri oblitescunt; & terrenis diuitiis blandiuntur, & gloriam & voluptates huius seculi magnipendunt: quæ ita puerilia sunt, vt illæ Quæ verò & vitæ, & gloriæ, & requietis causæ sunt; non curant: sed vt pueri his privati desſent, illa autem ne deſiderare quidem norunt: ita & multi in ætate prouecti. Ideo inquit: Nolite pueri fieri ſenſibus. Pecunias concupiſcis, nō diuitias permanentes, ſed pueriles ludos. Si quem plumbeū numum admirantem, & ad eum colligendum inclinantem ſe videres, nōne eum quā pauperimum rudicares? Tu autem etiam viliora congregans, inter diuites te annumeras: & qua hoc ratione nititur? Illū oāque diuitem dicimus, qui omnia præſentia contemnit. Nemo parua hæc argentum aurum; & huiusmodi imaginarias diuitias ridere poterit, niſi maiorum deſiderio teneatur, quemadmodum neque plumbeum numum, niſi aurea poſſideat. Tu quoque cū videris hominem vniuerſum orbem percurrētem nulla alia cauſa eum facere putaro, quā quod ad maiora reſpicit. Sic agricola pauca ſemina contemnit, quādo maiorem meſſem exſpectat. Quod ſi pro ſpe incertā que habemus, contemnimus: longē magis pro certiffimā exſpectatione in nobis faciendum eſt: Quare vos hortor atque obſecro; ne nobis ipsis ſimūs detrimētō, nēve pro luſo ſupernus nos theſauris fraudemus, & culmorum & palearum plenitudinem portum ſubeamus. Quiſque de nobis dicat quid velit, aggreferat noſtram aſſiduam admonitionem, nos nugatores apellat; graues, moleſtos, non ceſſabimus ab admonendō; & cū propheta omnibus vobis frequenter predicabimur: Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas in miſerationibus pauperum, & ſuspende eas in collo tuo. Neque hodie quidem facias, & cras deſiſtas. Etenim corpus hoc quotidiano cibo indiget, ita & animā, & longē etiā magis: quem niſi impenderis, & imbecillior fit, & turpior. Non limus contemnere periclitantem, quōtidie multa vœnera accipit, nunc cupiditatis, nunc iræ, nunc acedia. Maſedicit, viciſcitur inuidet, cui medicina exhibēda eſt, neque parua eſt eleemoſyna, quæ omnibus vulneribus adhiberi poteſt. Dato eleemoſynam, inquit, & omnia vobis munda erunt. Eleemoſynam

Diues quis

Dan. 4. c

6. v. 2. i

mosynam non avaritiam: quæ ex alieno datur, eleemosyna non manet, quauis indigentibus impendas Eleemosyna est, quæ omni caret iniquitate. Hæc omnia munda facit, hæc ieiunium, hæc humi dormire exuperat, quauis molestiora & laboriosiora sint: hæc tamen lucrosior illuminat, animam saginat, pulchrâ & decoram facit. Non adeo athletas oleæ præmium excitat, vt pietatis certatores hoc oleum corroborat. Vngamus ergo animas, vt aduersus hostem certemus audeter. Qui egenorum misereri cogitat, statim avaritiam exuet. Qui in dando pauperibus perseverat, mox iram deponet, & superbiam. Quemadmodum enim vulneratos frequenter curando, medicus facile in aliorum calamitatibus commouetur, cum humanam intelligat naturam: ita & nos si ad opitulandum inopes conueniemus, philosophabimur, neque diuitias admirabimur, neque magnum aliquid præsentia bona ducemus, sed omnia contemnemus, & magnanimi ad cælum intenti, facile sempiterna bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXI.

EX CAP. XVII.

*Go dedi eis sermonem tuum: & mundus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut ego non sum de mundo. Cum virtuti operâ datus, & mali homines persequuntur, & nos derident, nolimus egre ferre, neque dolere: ita enim se res habet. Semper odium parit apud malos virtus, inuidet enim bene viuere volentibus sibi excusationem arbitrati, si aliorum gloriam carpunt. Odio habent qui contraria quàm ipsi faciunt, & pro viribus adnitiuntur, vt illorum vitam criminibus inurât: sed non propterea doleamus, hoc enim virtutis signum est, ideo Christus inquit: Si de mundo essetis, mundus quod suum est, amaret. Et iterum alio in loco, Vt vobis quibus benediciunt omnes homines: idcirco & hoc in loco ait, *Sermonem tuum dedi eis, & mundus odio eos habuit.* Iterum causam affert, quare digni sint, quorum pater curam habeat. Propter te odio habiti sunt, inquit, & propter sermonem tuum, itaque digni sunt protectione tua, *Non rogo vt tollas eos de mundo,**

*Supr. 15. c
Luc. 6. d*

sed ut serues eos à malo. Iterum exponit sermonē, & planius reddit: quod nihil aliud signat, quàm quod multam de his curam habet: cum eos tam diligenter cōmendet. Atqui ipse dicebat omnia facturum patrem quæ peteret: cur ergo pro his rogat? Nulla alia, quam prædicta ratione, ut dilectionē suam demonstraret. *De mundo non sunt, sicut ego, non sum de mundo.* Quomodo ergo alibi dicit: Quos dedisti mihi de mundo, tui sunt? Illic de natura, hic de malis operibus locutus est. Et multis eos laudibus prosequitur, primum quod non sunt de mundo. Inde quod ipse eos dederit, & sermonem eius custodierint, & quod propterea odio habeantur. Quod autem dicit, *Sicut ego non sum de mundo*; noli perturbari: illa enim particula, non, est indiscretæ certitudinis. Ve enim cum de patre & ipso dicitur sicut summa per naturam æqualitas indicatur: ita cum de nobis & ipso dicitur, maxima per vtriusque naturæ differentiā diuersitas. Nam si peccatum ipse non fecit, neque dolus inuentus est in ore eius:

Hic sup. a

Esā. 53. 6

quo pacto ei Apostoli poterant comparari? Sed quid signat non sunt de mundo? At aliud expectant, nihil cū terra communicant, sed cœli facti sunt ciues: & ex hoc amorem suum ostendit, cum apud patrem eos laudat, & commēdat. Id autem verbum, *Serua eos*: non à periculis tantum dicit, sed ut in fide persistent: ideo adiecit, *Sanctifica eos in veritate tua.* Fac sanctos per spiritus exhibitionē, & doctrinam rectam. Et sicut cum inquit, *Mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*: ita & nūc instrue eos, doceas veritatem. Atqui hoc spiritus officium dicit. Cur nunc à patre id postulat? Ut iterum æqualitatis admoneare. Recta de deo doctrina animam sanctificat. Quod si verbo dicit, sanctificari, ne admireris. Nam quod de doctrina loqueretur, addidit: *Sermo tuus veritas est.* hoc est, quod nullum in eo est mendaciū. Quod si veritas est, omnino quicquid dicit, futurum esse, & nihil figuratum, nihil corporeum demonstrat. Sicut & Paulus de ecclesia ait, quod sanctificauit eam in verbo: quod enim verbum dei purgaret, intelligebat. Videtur autem mihi & aliud significari per illam particulam, *Sanctifica eos*: hoc est, quod dixerat, *segrega eos* & verbo & prædicatione: & hoc etiam ex sequentibus constat. *Sicut me, inquit, misisti in mundū, & ego misi eos.* Quod & Paulus dicit, ponens in nobis verbum reconciliationis: pro quo enim

Ephē. 5. c

1. Cor. 5. d

Christus abiit pro hoc hi orbem terrarum cōprehenderūt,
 Hic etiā hoc verbum sicut, non similitudinis est ad deum,
 & ad Apostolos. Quomodo enim taliter ad homines mitti
 poterant? Mos autem ei est de futuro tanquam de pręterito
 loqui. *Et pro eis sanctifico me ipsum, vt sint sanctificati in ve-*
ritate. Quid sibi vult, Sanctifico me ipsum? Offero tibi sa-
 crificiū. Sacrificia omnia sancta dicuntur, & proprie sancta
 quę deo dedicata sunt. Cum antiquitus in figura sanctifica-
 tio esset in ouibus, nunc non in figura, sed in veritate: ideo
 inquit, *Vt sint sanctificati in veritate tua.* Etenim eos tibi
 commēdo, & oblationem facio, siue propter caput hoc fie-
 ri dicit, siue quia ipsi sacrificati sunt. Cōstituite, inquit, mē-
 bra vestra hostiam viuētem, sanctam: &, Reputati sumus,
 vt oues occisionis: &, sine morte hostiam eos facis, & obla-
 tionem. Nam quod hostiam sui significaret, dicendo: San-
 ctifico: constat ex sequentibus, cum pro eis moreretur. Di-
 xit autem, Pro eis sanctifico me ipsum, ne quis arbitraretur,
 quod pro Apostolis hæc solum faceret, addidit: *Non pro*
his rogo solum, sed pro credentibus per sermonem eorum in me.
 Hinc iterum eorum animos erigit, indicans multos futuros
 discipulos: cum enim quod habebant eximium, commune
 fecit, iterum eos consolatur, ostendens eis aliorum salutis
 futuros auctores. Ex quo autem de eorum salute, & sancti-
 ficatione per fidem & sacrificium dixit, iam ad concordiam
 eps exhortatur, in quo sermonem suum concludit vnde in-
 ceperat. Dixerat enim, mandatum nouum do vobis, *Vt sint*
vni sicut tu pater in me, & ego in te. Iterum sicut non æqua-
 litatis est, neque ita vnum esse poterāt, sed pro humana fa-
 cultate, sicut cū dicit: Estote misericordes, sicut pater. Quid
 signat, In nobis in fide in nos. Nam cum nihil adeo omnes
 perturbet, vt dissensio, id agit vt vnum fiant. Quid ergo?
 hoc ne affectus est? Sanē quidem. Omnes enim per Apo-
 stolos credentes vnum sunt, quanuis nonnulli ex his dissen-
 tiant, neque hoc eum latuit, sed prędixit hominū desidiā.
Vt mundus credat, quia tu me misisti. Quod & in principio
 dixit: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si
 inuicem diligitis. Et quomodo hinc erant credituri? Quia
 pacis est deus, inquit. Si ergo quę ex his didicerant, serua-
 uerunt, à discipulis magistrum auditores intelligent: si dis-
 sentient, non inuenient dei pacis esse discipulos. Si non ero

Rom. 12. a

Psa. 45. d

Sapient. 3. b

Supr. 13. d

Luc. 6. e

Supr. 13. d

1. Cor. 14.

g.

pacificus, à te missum non confitebuntur. Vides quò pacto
 ad finem vsque cū patre concordiam confirmatū? *Et ego cla-
 ritatem, quam dedisti mihi, dedi eis:* hoc est, signorum & do-
 ctrinæ, & vt concordēs sint, Hæc enim claritas, vt sint, vnū,
 atque etiam maior signis. Quomodo enim deum ad-
 miramur, quod nulla dissensio, nulla pugna est in eius na-
 tura, & hæc maxima gloria est, ita & hi propterea clari effi-
 cientur. Et cur patrem hoc postulat, cum ipse se dare profi-
 teatur? Nam siue de signis, siue de concordia, siue de pace
 ei sermo sit, hæc se exhibere apparet, vnde constat conso-
 lādi eos gratia postulare. *Ego in eis, & tu in me.* Quomodo
 dedit claritatem? In eis manendo, & secum patrem habē-
 do, vt eis opitularetur. Alibi autem non per se patrem, sed
 se & patrem aduenisse, & mansionem apud eos fecisse di-
 cit. Illic scabellio silentium imponens, hic Ario. *Et sint con-
 summati in vnū. Vt cognoscat mundus, quia tu me misisti.* Fre-
 quenter hoc dicit, vt potentiorē pacem, quā signa ad
 persuadendum demonstret. Sicut enim discordia debilitat,
 ita cōcordia corroborat. *Et dilexi eos, sicut me dilexisti.* Hic
 iterum, sicut ponitur ad morem, vt hominem diligere licet, &
 vt dilectionis argumentum, quod se ipsum pro eis dederit.
 Cū ergo dixisset in securitate futuros, quod non mutabun-
 tur, quod erunt sancti, quod multi per eos erunt credituri,
 quod multi gloriā consequentur, quod non solum ipse eos
 dilexerit, sed etiam pater, tam prosequitur, quæ post eorum
 hinc migrationem erunt futura, quæ præmia, quæ essent eis
 coronæ repositæ. *Pater, inquit, quos dedisti mihi, volo vt vbi
 sum ego, & illi sint mecum.* Quod semper querebant, dicen-
 tes: *Quod vadis? quid dicis?* Id pollicitus es, quod nondum
 habebas? Quomodo ergo eis dixisti: *Sedebitis super sedes
 duodecim?* Quomodo alia, & plura maiora pollicitus es?
 Ecce quod omnia ad humanam respiciunt imbecillitatem.
 Nam quomodo dicebat: *Sequeris autem postea?* Sed ad ma-
 iorem certitudinem, & amoris ostensionem hæc dicit. *Vt
 videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Iterum hoc con-
 cordiæ ast patrem indicium altius quā peiora. *Ante con-
 stitutionem mundi, inquit:* Quod & ipsum aliquantulum ad
 humanam naturam respicit, Dedit mihi inquit. Quod si
 non ita est, libenter negantes interrogarem: Qui dat, ali-
 cui dat: num primum generauit, inde claritatem dedit, ante
 inglo-

Supr. 14. c

Mat. 19. d

Supr. 13. d

inglorium dimisit? Et quam hoc nititur ratione? Vides, quod dedisti, pro genuisti intelligitur? Sed cur non dixit, ut participent: sed, ut videant claritatem? Hic ostendit, quod omnis ea requies est spectare filium dei, hoc claros esse facit: quod & Paulus inquit, Reuelata facie gloriam domini speculantes. Quemadmodum enim qui in Solis radios intuentur, aërem nacti tenuissimum visu voluptatem percipiunt: ita tunc, & longè etiam maior orietur nobis voluptas. Simul autem nobis ostendit, quod non hoc videtur, sed admiranda quædam substantia. *Pater iuste, mundus te non cognouit.* Quid hoc signat? Quam habet consequentiam? Ostendit neminem scire deum, nisi solos qui filium cognoscunt: hoc est, Volebam omnes hoc esse, sed non cognouerunt te, quanuis nihil possent arguere: hoc significat, Pater iuste. Hoc mihi asperius dictum videtur, quod tam bonum, tam iustum cognoscere noluerint. Cùm enim Iudæi deum se scire, ipsum autem nescire dixissent: ad hoc respondit inquis, Dilexisti me ante mundi constitutionem, se aduersus Iudæorum calumnias excusans. Qui claritatem accipit, qui ante mundi constitutionem dilectus est, qui testes vult eos illius claritatis: quomodo contrarius esset patri? Non igitur hoc est quod dicunt Iudæi, quod ipsi te cognoscunt: ego autem minimè, sed contra omnino. Ego te noui, non alij. *Et hi cognouerunt, quia tu me misisti.* Vides quod eos notat, qui à deo non esse dicebant, & ad hoc omnem refert sermonem? *Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam.* Atqui spiritus perfectam cognitionem inquis, sed quæ spiritus sunt mea sunt. *Ut dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.* Si enim intelligerent, qui tu sis, tunc scirent me alienum non esse, sed maximè dilectum filium, & coniunctum. Qui hoc, ut decet, credunt, & fidem in me, & veram seruant dilectionem, & qui in me verè diligunt, in his ego sum. Vide quomodo in perfectum finem desinit in dilectionem omnium bonorum matrem. Credamus ergo, & diligamus deum, ne de nobis dicatur. Deum confiteri sciunt, operibus negant: & iterum, Fidem negat, & est infideli peior. Cū enim ille & familiaribus, & cōsanguineis, & alienis, tu ne sanguine quidem coniunctis, vlla charitate afficeris: quæ nam tibi erit excusatio, cum deum & maledictis & contumeliis prosequaris: Considera quot bonis be-

2. Cor. 3. 4

Ad Tit.

1. d

1. Tim. 5. 4

nefaciendo occasiones dederit deus. Alij vt consanguineo,
 alij vt vicino, huic vt ciui, illi vt homini miseretur. Quod si
 horum nihil te cohibet, sed omne amoris vinculum dissol-
 uis, audi Paulum, qui te infideli peiorem asserit, quoniam
 ille nihil de eleemosyna, nihil de cœlo audiens, te huma-
 nitate superauit. Tu inimicos diligere iussus, familiares vt
 inimicos intueris, & pecunias magis parcis, quàm corpori-
 bus. Atqui diuitiæ absumptæ, nihil mali patientur, hic con-
 temptus consumitur. Quæ ergo insania pecunias parcere,
 & non gentilibus? Vnde hoc desiderij ortum habuit, vnde
 hæc inhumanitas, atque crudelitas? Si quis tanquam in ædi-
 tiori theatri loco sedens, totum mundum, & omnia huma-
 na despiceret, considera quantam reprehenderet stultitiam
 quot lachrymas profunderet, quorū risu moueretur, quan-
 tum odium conciperet. Ea enim facimus, quæ risu, lachry-
 mis, odio digna sunt. Ille canes pascit, vt feras syluestres
 capiat, & ipse in feritatem incidit. Ille aues pascit, alius tau-
 ros, vt lapides transferat: homines contemnit, cum fame
 tabescunt, & innumeram cōsumit pecuniam, vt lapidei ho-
 mines effingantur. Verè homines lapidei, qui calamitosos
 despiciunt. Alius gemmas & aurum miserè colligens, pa-
 rietes vestit, pauperum corpus nudum videns nulla flecti-
 tur misericordia. Alij vestes vestibus addūt: alius autem ne-
 que ipsum corpus nudum vestire nouit. In iudiciis item a-
 lius alium consumit. Alius in meretrices, & parasitos, alius
 in mimos & saltatores, alius in splendida & magnifica ædifi-
 cia, in emendis possessionibus & domibus impedit. Ille præ-
 terea vsuras computat, alius vsurarum vsuras, alius chiro-
 grapha cædium plena cōficit, neque vel nocte conquiescit,
 & proximorum magis inuigilat. illucescente die hic ad in-
 iustum lucrum, ille ad dispendium in luxu: alius ad pecula-
 tum currit, & superfluis rebus, & prohibitis maximum stu-
 dium impenditur, necessariis nullum. Iudices autem nomē
 quidem iudicum habent, re autem latronum, & homicida-
 rum. Et si quis cōtrouersias, & testamenta perquirat, innumera etiam hic mala, fraudes, furta, insidias deprehendet,
 circa quæ omnes nostri conatus, spiritaliū ratio nulla, sed
 ad ecclesiam vt tantum videant, concurrunt. Verum nōn
 hoc est quod querimus, sed operibus nobis, & pura mente
 opus est. Nam si toto tempore auaritiæ studueris, inde huc
 ingressus

ingressus pauca verba dixeris, non modo deum non placaueris, sed plurimam irritaueris. Si tibi dominum tuum conciliare volueris, opera exhibeas: intellige calamitosorum opera: intueri nudos, esurientes, iniuria affectos, quibus multas tibi humanitatis vias sternere poteris. Nolumus nos ipsos frustra, & incassum viuendo seducere: neque quod nunc bene valeamus nos aspernemur, sed memoriam subeat, quod morborum vi nonnunquam morimur. Caueamus futura mala, & hac formidine meliores efficiamur, ac si maxime simus reprehendendi. Qui enim in iudiciis dicunt, canibus similes sunt: qui in foro vulpibus: qui vitam desidē viuunt, neque hi vt decet exercentur, quum in spectaculis bouos mores corrumpant. Qui dignis rebus incumbat, videmus neminem: qui inuideant & maledicant, & se indigna faciant multos. Iraque punientur etiam non solum qui malorum sunt authores, sed qui facientibus consentiunt. Voluntas enim eadem est, quæ similiter dat pœnas. Hæc ergo quotidie repeto, neque cesso, si quis mihi auscultauerit, lucrabitur: si nemo, sciatis velim vel hæc nobis profutura. Vos ipsos accusabitis, nos ab omni culpa vacui. Sed absit, vt banc nos afferamus excusationem, sed vt nobis gloriæ sitis, apud Christi tribunal, vbi simul sempiternis bonis cum eo perfruamur, quem decet gloria, cum patre & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXX XII.

EX CAP. XVIII.

Hæc cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron vbi erat hortus, in quem introiit ipse & discipuli eius. Horrendum quid mors est, & formidolosum, sed non iis, qui supernam sapientiam contemplantur. Qui futura non intelligit, & ipsam tantum vitæ finem reputat, non ab re & horret, & formidat, ac si nihil futurus sit, Nobis autem qui gratia dei incerta & occulta sapientiæ eius didicimus, & migrationem mortem arbitramur, minime formidandum est: sed lætandum atque desiderandum; vt à caduca hac & mortali vita ad meliorem & longe clariorem, nullo fine comprehensam transferamur: quod Christus operibus non erudiens, non vi & necessitate, sed

sponte ad passionem venit. Hæc, inquit, cum dixisset Iesus, *Egressus est trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiit ipse & discipuli eius. Sciebat autem & Iudas qui tra-* didit eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cu discipulis suis. Media nocte iter facit, torrentem transit, & ad locum proditori notum properat, ut laborem eis demeret, & ostendit discipulis se ad mortē sponte proficisci, quod maxime ad eorum consolationem faciebat. Etenim in horto tā quam in carcere commoratur. Hæc cum dixisset. Quid dicis? Patrē orauerat. Quare nō dicis post orationem in hortum venisse? Quia non oratio, sed sermo fuerat ad discipulos. Introierunt autem discipuli in hortum, ita metu eos liberauit, ne ingredi recusarent. Vnde autem Iudas eos contenderit. Vnde didicerit, eo constat, quod multū extra pernoctabat Iesus. Neque enim si domi ageret, Iudas ad hortum properasset, sed domum, ut dormientem comprehenderet. Ne ergo hortū secretum recessum opinaretis, addidit, quod sciebat Iudas locum: neque hoc tantum, sed quod si frequenter Iesus conueniebat illuc cum discipulis suis, Sæpenumero enim cum his priuatim de necessariis loquebatur, quæ alios audire non licebat. Facit autem hoc in montibus & in hortis, locum procul à tumultu maxime sibi diligens, ne doctrina impediretur. *Iudas autem cum accepisset co-* hortem, & à pontificibus & phariseis ministros, venit illuc. Et hi sæpe aliās miserunt ad Christum comprehendendum, sed non potuerunt. Vnde constat sponte sua se tradidisse. Et quomodo Iudas cohorti persuasit? Militares erant viri & mercede omnia audebant. *Iesus autem sciens omnia quæ ven-* tura erant super eum processit & dixit ad eos: *Quem queritis?* hoc est non eorum aduentu obstitit interrogare, sed intrepide tanquam omnia sciens & dicit, & facit. Quare autem cū armis veniant? Timebant sequentes Iesum, & propterea etiam intempesta nocte aggressi sunt. *Dicit eis: quem queritis?* Responderunt ei, *Iesum Nazarenum.* Vides vim insuperabilem, quomodo in medio existēs eos cecauit? Quod enim non tenebris id noctis contingeret ostendit Euangelista, cū dicit faces habuisse, quas nisi habuissent, saltē voce cognitus esset. Quod si illi Iesum ignorabant, nō tamen Iudas ob cōtinuam cum eo consuetudinem. Aderat enim, neque magis agnoscebat, sed cum aliis retrorsum cecidit. Fecit autē hoc

Iesus,

Iesus, demonstrans non solum non posse eos se capere, sed ne medium quidem videre, nisi seipsum traderet. *Iterum dicit, Quem queritis?* O dementiam: verbo eos prostravit, nec conuersi sunt, tantam virtutem intelligētes, sed iterum ag-grediuntur. Cum autem quod suum erat, impleisset, iam se tradit, inquiēs: *Dixi vobis quia ego sum. Stabat autem & Iu-das qui tradebat eum.* Animaduerte Euangelistę tolerantia. Non maledicit proditori, sed factum narrat. Vnum duntaxat curat demonstrare, quod se capi permiserit. Iude ne quis diceret, quod ipse Christus eos ad se capiēdum adduxerit, & se manifestans in manus eorum dederit, cum ostenderit primum quibus facile mœreri debebant, & tamen in proposito perstitissent: & minime iam possent excusari, tunc se tradidit inquiens. *Si ergo me queritis, sinite hos abire.* ad vltimam vsque horam suam in eos benignitatem prę se ferēs, Si me vultis, inquit, dimittite hos. Ecce meipsum trado. *Ut impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dediſti mihi, non per-didi ex eis quenquam.* Perditionem autem dicit non mortis, sed illā æternam. Euangelista autem & in pręsenti hoc accēpit. Admirari autē quis posset, cur non cōprehenderint etiā cum Iesu vt verberarēt discipulos, & Petrum maxime, qui eos serui aurem abscindendo irritarat. Quid ergo eos conti-nuit? Nemo alius quam quę eos retrorsum proiecerat po-
tentia: quod Euangelista non eorū mentis, sed superbię vir-
tutis eos coercentis fuisse significat inquiens, vt sermo im-
pleretur quem dixit, Non perdidisti ex eis quenquam. Petrus
ergo hac voce, & his quę iam facta viderat fretus, cōtra ir-
ruentes armetur. Et quomodo, inquires, qui iussus est nequę
peram habere neque duas tunicas, gladium habet? Ut puro
hoc metuens iam se pręmunierat. Quod si dixeris, quomō
do cui pręcipit ne alapam inserat, homicidam agit, & maxi-
me cum nō vlciſci pręcipiatur? Verum non se, sed magistrū
vltrius est. Pręterea nondum perfectę & consummatę vir-
tutis erant. Quod si vis Petri spiciētiam intelligere, videbis
postmodum cęsum, & æquo animo omnia perferentem, &
nullis malis nullis calamitatibus perturbatum. Iesus autem
etiam hoc in loco miraculum facit, simul erudiēs nos, quod
in persecutores nostros beneficos nō esse oportet. Et cum
suam obtegeret potestatem, seruo illi aurem restituit. Petro
autem dixit, quod in gladium accipiunt, in gladio peribūt.

Psal. 18.6

Mat. 10.6

IN CA. IONANIS AVTH.
& ei vt in lauando minatus est, vt eius conatum retunderet.
Et serui nomen meminit Euangelista, quoniam magna res
erat, non tantum quod eum curauerit, sed cum paulo post ef-
fet ab eo alapam accepturus, hinc ad persecutiones toleran-
das voluit discipulos erudire. Atqui etiam propterea nomen
posuit Euangelista, vt legentes tunc possent diligentius in-
quirere an ita se res habuisset, nec simpliciter dexteram au-
riculam dicit, sed mihi videtur Apostoli impetum velle ostē-
dere, quod ferē in ipsum caput irruit. Iesus autem non mi-
nis tantum Petrum cohibet, sed & alios sedat inquires: *Ca-
licem quem dedit mihi pater, non vis vt bibam illum?* Ostēdens
non illorum potentiae id adscribendum, sed permissioni suae
ac etiam quod non esset deo contrarius, sed obediret patri.
vsque ad mortem. *Tunc comprehenderunt Iesum, & ligaue-
runt, & adduxerunt eum ad Annam primum.* Quare ad An-
nam? Vt rem ostentarent, & tanquam triumphum ducerēt.
Erat autem Annas sacer Caipha qui erat pontifex anni illius.
Erat autem Caiphas qui consilium dederat Iudaeis, quod expe-
dit unum hominem mori pro populo. Cur iterum huius non
prophetiae admonet? Vt pro salute hoc factum demonstra-
ret & tantam esse veritatis excellentiam, vt & inimici eam
praedixerint. Ne ergo vinculorum mentione auditor per-
turbaretur, id meminit, quoniam salus orbis terrarum eius
mors esset. *Sequebatur autem Petrus, & alius discipulus.* Quis
alius? Ipse qui haec scripsit. Et cur se non nominat? Cum e-
nim supra pectus Iesu recumberet, merito se silentio praeteriit.
Sed qua gratia in hoc loco? Eadem ipsa, nam & hic
quoque se laudat, quod aliis diffugientibus, ipse seque-
retur, ideo & suum nomen silet, & Petrum sibi proponit,
& sui meminisse tamen coactus est, vt intelligas eum ceteris
diligentius, quae in aula principis facta sunt, enarrare, vt
pote qui aderat. Et animaduerte quomodo propriae laudi
demit. Ne quis enim diceret, quomodo omnibus aufugien-
tibus ipse ingressus esset causam affert, quod esset notus ponti-
fici, ne quis se securum admiraretur, neve id ei fortitudini ad-
scriberet. Illud mirandum quod Petrus tam timidum, vsque
ad aulam solus venerit. Quod enim eousque venerit, amoris
quod non ingrederetur, timoris erat indicium: deo haec
scripsit Euangelista, praecipuas negationis excusationem.
Neque enim tanquam rem magnam ait se notum pontifici,
sed

sed cum solum se cum Iesu venisse dixisset, ne putares animi magnitudine factum, causam affert. Quod autem & Petrus ex illius favore ingressus esset, ex sequentibus ostendit. Cum enim exiit, & cū ostiaria egit vt introduceretur, statim intrauit Petrus. Cur autem ipse non introducit? Christum spectabat, & sequebatur, ideo iussit mulieri, vt eum introduceret. Quid mulier? *Nunquid & tu ex discipulis es hominis huius?* Dicit ille: *Non sum.* Quid dicis Petre? Nōne dudum dixeras, si oportuisset animam pro eo ponere, te positurum? Quid ergo? Ne ostiariam quidem rogātem perferre potes? Num miles, num aliquis eorum qui Iesum ceperāt te rogabat? Vilis erat ostiaria & abiecta, neque aspere percōtata. Nō dixit, deceptoris & perditī illius discipulus es, sed hominis huius tanquam eius miseretur. Sed nihil horum pertulit. Dixit autem, Nunquid & tu? quia Ioannes aderat adeo benigne locuta est mulier. Sed nihil horum intelligebat Petrus, neque rem aduertit, quod primò, quod secundò quod tertio negaret, nisi quum gallus cantauit: neque hoc aduertisset, nisi se Christus conspexisset. Et ipse quidem calesciebat se cū seruis principis. Iesus intus ligatus tenebatur. Hęc autem dicimus, non in Petri accusationem, sed ad ostendendum Christum vera prædixisse. *Princeps autem interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina.* O malitiā: cū frequenter in templo loquentem, & palam docentem audisset, hoc percontatur. Quum nullum haberent crimen quod obicerēt, de discipulis rogabat, fortasse vbi essent, & qua gratia eos elegisset, & quid vellet, & in quibus his vti: hoc dicebat quasi seditionis, & nouitatis eum arguens, & quod nemo alius ipsi crederet præter illos, & tanquā quoddam esset malitiæ instrumētum: quod arguens Christus, inquit: *Ego palā locutus sum mundo: nihil priuatim discipulis. Ego semper docui in templo.* Quid ergo? nihil ne secreto discipulis dixit? Dixit sanē, sed non quod illi arbitrabātur, quod timeret, & seditiones strueret: sed quum aliquando aliora, quā quæ multitudo capere posset, loquebatur. *Quid me interrogas? interroga qui audierunt.* Non arrogāter respondet, sed fretus veritate, quod in principio dicebat: Si egotestimonium perhibeo de meipso, testimonium meum est verum: idem & hoc in loco, ex abundantia suum vult testimonium confirmare. Nam quum de discipulis princeps per-

Mat. 16. d

Supra. 8. b

contaretur, ait: Me de meis rogas? Roga inimicos, insidiatōres, qui me ligarunt ut testificentur. Id enim veritatis maximum est argumentum, quum quis inimicos in testimoniū adducit. Princeps autem quum ita querendum esset, non quæsiuit: *Sed vnus ex astātibus ministris dedit ei alapā.* Quid hoc impudentius? Ex horrescat cœlum, contremiscat terra de Christi patientia, & seruorum impudentia. Et quidnam dixerat? Neque ut se excusando ait: Quid me interrogas? sed ut omnem impudētię materiam tolleret: & quum percussus esset, & omnia sternere & delere, in sua haberet potestate, loquitur quæ omnē feritatem placare facillē potuissent. *Si male loquutus sum* (inquit) *testimonium perhibe de malo.* hoc est, Si me verbo reprehendere potes, ostende: *Si minus, cur me cedis?* Vides iudicium tumultus, & perturbationis & cōfusionis plenum? Rogauit princeps subdole & dolose, respondit Iesus ut oportuit. Quid dicendum erat, vel cōfutare vel acquiescere? sed neutrum facit. Verū seruus eum cedit, hoc non iudicium est, sed violentia. Inde neque sic quicquam habentes quod accusarent, mittunt eum ligatum ad Caipham. *Erat autem Petrus stans & calefaciens se.* Pape quo sopore calor ille vehemens Petri contabuerat capto Iesu? Neque post tot mouetur, sed adhuc se calefacit, ut intelligas quā imbecilla sit humana natura, quum nos deus deserit. Et rogatus iterum negat. *Tunc cognatus serui illius, cuius Petrus auriculam absciderat, ea remotus ait.* *Nōne ego te vidi in horto?* Neque hortus, neque immēsus amor, quem Iesus illic ostenderat, verborum eius Petrum admonuit, sed omnia formidine exciderunt. Sed cur euangelistę omnes in hoc concordarunt? Non ut discipulum accusarēt, sed erudirent quantum mali sit non omnia deo committere, sed sibiipsi confidere. Tu autem admirare magistri curam, & diligētiā, quod & captus, & ligatus discipulo cōfuit, intuitu suo iacentem excitās, & ad lachrymas mouēs. *Ducunt ergo Iesum à Caipha ad Pilatum.* Factum autem, hoc est, ut iudicum multitudo, vel inuitis veritatem extorqueret: *Erat autem mane.* antequam gallus cantaret, ad Caiphā ducitur, inde ad Pilatum. Quibus verbis ostendit euangelista à media nocte ad mane à Caipha interrogatum, nihil respondisse. Ideo misit eum ad Pilatum, sed illa aliis dimittens, ipse quę secuta sunt, enarrat. Tu autem Iudeorū stultitiam

titiam considera, qui innocentem armati comprehendunt. *Non tamen ingrediuntur pratorium ne contaminarentur.* Et quænam quæso contaminatio ingredi pratorium, ubi iniusti pœnas dant? Decimâtes mentam & anethum: at quum iniuste interficiunt, contaminari se non existimant, sed quum ad pratorium veniunt. Sed cur ipsi non interemerunt? Multû de eorum imperio iam ademptum erat à Romanis: præterea timebant ne à Pilato accusati, pœnas post modum darent. Sed quid significat, vt manducarent Pascha? Atqui Iesus iam id fecerat vna die azymorum: Siue ergo totum Pascha appellat solennitatem, siue quod tunc faciebant. Christus autem pridie eadem suamin parasceue referuans, quando antiquitus celebratum erat: ipsi autem armati quod non licebat, fundêtes sanguinem, locû cauent, Pilatû aduocant: *Qui egressus ait, Quam accusationem afferis aduersus hominem hunc?* Vides mutationem principatus eorum, & inuidiæ? Quum enim & ligatum, & tâta caterua ad se adductum videret, non tamen manifestæ putauit accusationis indicium, sed interrogat, absurdû ratus, iudicium eos præsumere, supplicium sibi permittit. Illi autem, *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum.* O dementiam quid non adducitis in medium quid fecerit, sed obtegitis? Quid non arguitis eum? Ecce quod vbique iustam prædicantes accusationem, nihil tandem afferunt. Annas de doctrina percontatus est, quo audito misit ad Caiapham, & ipse deinde ad Pilatum. *Pilatus ait, Quam accusationem afferis contra hunc?* Neque habent quid respôdeant, sed coniectura quadam vtûtur. Tum *Pilatus, Accipite eum vos, & secundum legem vestram indicite eum. Dixerunt Iudei: Nobis nō licet interficere quenquā.* (Hoc dixerunt,) vt sermo Iesus impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus. Et quomodo hoc significabant? Non licet nobis interficere quenquam: aut dicit Euangelista, quoniam non pro Iudæis tantum, sed & pro gētibus erat moriturus: vel quod crucifigere eis non licebat. Quod si dicunt non licere interimere, eo tempore intelligendum est: nam quod interemerunt & alia morte, argumento est. Stephanus lapidatus, sed crucifigere eum desiderabant, vt mortis genus iactarent. Pilatus autem ad euitandum molestiam, breuibus Iesum interrogat, *Tu es rex Iudaorum?* Respondit Iesus: *A temetipso hoc*

Mat. 23.

Lucæ

II. f

dicis, an alij dixerūt tibi de me? Cur hoc interroga Christus? Vt prauum Iudæorum animum detegeret. Audierat enim hoc à multis Pilatus: nam quum illi nihil accusare possent, ne longa fieret discussio, quod semper in primis accusabatur, id nunc Pilatus percontatur. Nam quum dixisset Iudæis, Secundum legem vestram iudicate eum: vt ostenderent non esse in Iudæis tantum peccatum, non licere sibi dicunt. Non enim legi nostræ, sed communi crimini obnoxius est, quod intelligens Pilatus, vt experiretur, roga, Tu es rex Iudæorū? Non ergo quod nesciret Christus interrogat, sed vt ipse Pilatus Iudæos accusaret, alij dixerunt tibi? Quod Pilatus indicans ait: *Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pōtiffices tui tradiderunt te mihi, quid fecisti?* Hic se excusare voluit: inde quum dixisset, Tu es rex? Arguens eum Iesus, hoc, inquit, audisti à Iudæis? Qua gratia non diligenter rem ipsam inquiris? Dixerunt me malorum, authorem percontare quid mali fecerim, sed hoc non facis, simplici-
ter causas struis. *A te ipso hoc dicis, an aliunde?* Quo audito Pilatus, quid statim respondeat ignarus. Tradiderunt te mihi, inquit, oportet vt te quid feceris intertogerem. Tum Iesus. *Regnum meum non est de hoc mundo.* Erigit Pilatum, vt non multum ad eorum comparisonem malum, & vult ostendere se non purum hominem, sed deum & dei filium esse inquiens. *Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis.* Quod vt Pilatus intuebatur, tollit tyrānidis, videlicet, suspicionem. An non est mundi huius Christi regnum? Quidni? Quomodo, inquit, non esse? Nō quod hoc etiam nō possideat, sed quod in cœlo habeat imperium, non humanum, sed longè maius atque prestantius: quod si ita est, quomodo captus est sponte se traden? Quod non tacet, sed si ex hoc mundo essem, inquit, ministri mei decertarent, vt non traderer. Ostendit in hoc loco regni nostri imbecillitatem, quod in seruis habeat potestatem, supernum autem regnum sibi ipsi sufficiens est, & nullius indiget, Hinc hæretici anam inueniunt alienum eum ab opifice esse. Quid ergo quū dicit, In propria veni? quid cūm, Non sunt de mundo, sicut ego non sum de hoc mundo? Sic & regnum suum dicit hinc nō esse, non quod mundum prouidentia, ac protectione sua priuet, sed vt dixi, neque humanum, neque caducum esse demonstrer.

Quid

Quid ergo Pilatus? Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex sum. Ego in hoc natus sum. Si ergo rex natus est, & alia omnia nata sunt, & nihil habet quod acceperit, itaque quom audis, Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere, nihil aliud quam generationem arbitreris, & in aliis similiter. Et ad hoc veni, ut testimonium perhibeam veritati. Hoc est, ut hoc ipsum dicam, faciam & persuadeam omnibus. Tu autem homo hæc audiens, & videns dominum tuum ligatum & circumtractum, noli præsentia quicquam reputare. Nónne perabsurdum & indignum est si Christus propter te ea sustinuit, tu ne verba quidem sæpenumero perpeti possis? Ille insputus est, tu te vestibus ornas & annulis: & si non apud homines laudaris, miseram te vitam vivere arbitraris. Christus opprobriis & maledictis afficitur, ad derisum alapis cæditur: tu ab omnibus laudem captas, & non fers opprobria Christi. Nónne audis Paulum dicentem, Imitatores mei estote, sicut & ego Christus? Si quis te maledictis prosequitur, recordare domini tui, quem ad derisum adorabant, & verbis & re distrahebant, & irridebant: ipse verò non modò non ultus est, sed beneficiis, & summa humanitate & clementia affecit. Hunc nos imitemur, ita poterimus omni ignominia liberari. Non enim qui iniuriatur, sed qui parvo animo iniuriis dolet, is iniurias confirmat, & irritat iniuriantem. Si non agrè eas ferres, non afficereris iniuria. Non enim ab inferentibus, sed ab accipientibus fit ut graves sint. Quid tandem doles, si iniuria te offendit, tanto minus tibi dolendum est, imò illi magis misereri oporteret: sin iure, tanto æquiori animo tolerandum. Quemadmodum enim si quis te pauperem, ut diuitem appellaret, laudaretque, nihil ad te illæ laudes, sed potius in risum verterentur: ita si quis falsò calumniaretur, nihil id ad te. Quod si te conscientia reprehendit, nulla verba perturbent, sed vitam emenda, hoc in veris reprehensionibus dico. Quam autem paupertatem quispiam, aut ignobilitatem arguet, eum ridendum ducas. Non enim dedecori est audienti, sed dicenti, utpote sapientiam ignorantem, sed quam huiusmodi in multitudine ignorantium veritatem dicunt, intolerabile vulnus efficitur, imò hoc maxime ferendum, quam tibi testis sit spectaculum laudantium te atque accipientium, illis lædentibus & exprobrantibus, Non

Supr. 5. d

enim qui vlciscitur, sed qui nihil respondet, ad imitationem est apud sapiētes. Quod si pręsentes stulti sunt, propterea maxime eos rideas, & theatro cęlesti congratulare: illic enim omnes te laudabunt, tibi plaudent, te accipient. Siquidem vnus angelus toti mundo conferri potest. Et quid angelos dico, quando ipse te dominus laudabit? His cogitationibus nos exerceamus: neque enim crimini dandum est, si quis leditur silet: sed contra, si vlciscitur. Nam si crimen esset, non vtique dixisset Christus: Si quis percusserit te in dexteram maxillam, prębe illi & alteram. At si falsa quis dixerit, ei misereamur, quod sibi accusatiuum supplicium adstruit, neque scripturas legere dignus est. Peccatori enim, inquit, deus, vt quid tu enarras iustificationes meas? Sedens contra fratrem tuum calumniaris, Sin vera dixerit, etiam sic miserabilis est. Nam & Phariseus vera locutus, nihil tamen offendit male audientem, sed ei profuit: se bonis priuauit, sibi bis maledictis naufragium intulit. Itaque vtrique ille est qui offendit: tu autem si æquo animo perferes, duplici ratione lucraris, & quia tibi siletio, & modestia deum propitium reddis & materiam accipis vt ex verbis facta emendentur, & gloriam humanam contemnas. Etenim bis verbis dolor exoritur, quod multi hominum inhiant opinioni. Sic si voluerimus philosophari, probè intelligemus nihil res humanas esse. Discamus igitur & vitia nostra recensentes, ea tempore corrigamus, & hoc mense vnum, alio aliud, & ita subsequetur, meliores efficiamur, & sic tanquam per gradus quosdā ascendentes per scalam iacob ad cælum perueniemus. Etenim scalę illę mihi per illam visionem paulatim per virtutes ascensum significare videntur, per quam à terra in cælū ascendere nobis licet, non gradibus sensibilibus, sed morum incremento & correctione. Hoc ergo iter, hunc ascensum aggrediamur, vt & cælum, & cęli bona consequamur, gratia & benignitate Iesu Cbristi, &c.

HOMILIA LXXXII.

EX CAP. XVIII.

*E*go in hoc natus sum: & ad hoc veni in mundum vt testimonium perhibeā veritati. Omnis qui est ex veritate, audit vocem meā. Mirabilis res est patientia, quę tanquam in tranquillo portu animū cōstituit, eūque & ab aduersis vētis, & fluctibus

Mat. 5. f

Luc. 18. b

Gen. 28. b

& fluctibus tempestatum liberum reddit: hanc nos Christus cum semper, tum maximè docuit cum iudicatus est: ductus huc, illuc distractus. Etenim apud Annā perquam mansuete respondis, & cædenti seruo ea dixit, quæ omnem fastum tollere potuissent, & inde ad Caiphā, demum ad Pilatum ductus, tota nocte in his consumpta, in omnibus mirā prætulit mansuerudinem, & dicentibus maleficum esse, neque quo eum arguerent habētibus, tacuit tamen: cum de regno interrogatus est, tunc locutus est ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigens. Quid autem Pilatus illis præsentibus Iesum non interrogat, sed prætorium ingreditur? Magnam quandam de eo habebat opinionem, & sine alicuius tumultu omnia ab eo intelligere volebat, Roganti autem, Quid fecisti? nihil ad hoc respondit Iesus, sed ad id quod valde cupiebat Pilatus, hoc est de regno suo, inquires: Regnum meū non est de hoc mundo quasi dicat, Rex sum: non tamen qualem arbitraris, sed longè præstantior. Hinc ostendit, nihil mali fecisse: ut etiam cū prosequitur, In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: inde cum inquit, Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam: allicit eum, ut aures his adhibeat. Si quis enim verus est, inquit, & amat veritatē, sanè me audiet, Hoc pacto eum paucis verbis allicit, ut petat, *Quid est veritas?* Sed primum rei ipsi instat. Rogavit autem, quoniam tempus id postulabat, tunc eum ē Iudæorum manibus eripere cogitabat: ideo exiuit, aitque: *Ego nullam in eo inuenio causam.* Et considera quam prudenter: non dixi, si errauit, & dignus est morte, solennitati eum condonata: sed primum omnino excusat, inde ex abundantia rogat, si nolint aliter innocentem dimittere, saltem ut nocentem temporī cōdonent: ideo subdidit, *Est autem consuetudo vobis, ut vnum dimittam in Pascha.* Inde verecunde, *Vultis ergo, inquit, dimittam vobis regem Iudæorum? Clamabant omnes, dicentes: Non hunc, sed Barrabam.* O mentem scelestam, similes sui petunt. Scelustum dimitti, insontem puniri iubent. Hic etiam eis antiquitus mos fuerat. Tu autem in omnibus considera domini benignitatem. *Tunc flagellauit eum Pilatus.* Fortasse ut ita sedato Iudæorum furore, inde eum dimitteret. Cum enim prius eum liberare voluisset, in hoc eis satisfacere arbitratus est, si verberaret, & quæ tūc facta sunt in eum, fieri per-

Hic sup. a

mitteret: vt purpurea veste circumdaretur, & corona spinea eius capiti imponerent: ideo ita coronatum ad Iudæos eduxit, vt ea ignominia eorum iram & furorem aliquantulum sedaret. Et quomodo milites hæc faciebant, siquidem non præceperat Pilatus? Ad Iudæorum gratiam. Neque enim noctu à Pilato iussu cum Iuda profecti sunt, sed pecunia à Iudæis allesti omnia audebant. At Iesus in his omnibus tacebat. Tu autem non solum hæc verba audias, sed in animo perpetuo serues velim, & cum orbis terrarum, & angelorum regem à militibus irrisum, & verbis & re ignominia affectum, & omnia æquo animo tolerantem videris, eum re ipsa imitare. Cum enim dixisset Pilatus, Regem Iudæorū: ad deridendum vt regem induerunt. *Hoc pacto eduxit eum Pilatus, inquit: Nullā in eo causam inuenio.* Exiit Iesus spinis coronatus, non tamen Iudæorum ira sedata est, sed clamabant: *Crucifige, crucifige eum.* Videns Pilatus omnia frustra tentari, *Accipite, inquit, eum vos, & crucifigite.* Quibus verbis constat, ad eorum cohibendum furorem illa fieri permisisse. Ego, inquit, nullā in eo causam inuenio. Animaduerte quot modis iudex Iesum excusat, sed nihil canes illos mouebat. Illud enim verbum, Accipite & crucifigite: indignantis est, & momentis vt ipsi rem non permissam patrarent. Ipsi duxerāt eum, vt præsidis iudicio damnaretur: contra autem contigit, vt potius sententia eius absolueretur: quod veriti: *Nos legem habemus, inquit, & secundū legem nostram debet mori: quia filium dei se fecit.* Quomodo ergo dicente præside, Accipite eum, & secundum legem vestram iudicate eum: dixerunt sibi non licere quenquam interficere, nunc legem afferunt, quod mori debeat? Et considera accusationem, Filium dei se fecit: hoc crimini dandum est? Dic quæso, quid mirum, vt quid dei opera facit, si se dei filium nuncpet? Quid Christus? *Nihil respondet.* Implens propheticum illud, quod non aperuit os suum. In humilitate sua iudicium eius ablatum est. Tum Pilatus, cum audiret quod se dei filium faceret: ne id verum esset, & contra legem facere putaretur, formidauit. Iudæi cum id re & verbis intelligerent, non sunt perterriti, sed interimunt quem adorare debuissent. Ideo Pilatus trepidus, aliis omisis, an esset Christus interrogat, cui Iesus non respondit. Nam cum audisset, in hoc natus sum, & ad hoc veni, & regnum meum

meum non est de hoc mundo : & propterea cum absolvere debuisset, obtemperavit tamen furori Iudæorum, qui cum nihil amplius quod criminarentur haberent, ad publicum crimen confugiunt, dicentes: *Omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari.* Inquirendum igitur diligenter, an tyrannidem affectaret, & regno Cæsare depellere tentaret: sed non inuestigat diligenter, ideo nihil ei respondet, cum sciret frustra omnia. Præterea rebus testimonium perhibentibus, noluit verbis convincere, neque excusationem adducere, ostendens sponte ad hoc venisse. Cum taceret, inquit Pilatus: *Nescis quia potestatem habes crucifigere te?* Vides quomodo seipsum condemnauit? Si in tua potestate est, quare infontem non dimitris? Cum ergo contra se sententiam tulisset, inquit Iesus. *Qui tradidit me tibi, maius peccatū habet.* Indicans ipsum quoque reum esse criminis. Et ut tumorem eius deprimeret, *Non haberes potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Ex quo significat; non simpliciter, & ut res plurimum solent, sed mysticè euenisse. Sed ne ea particula, *Nisi* esset tibi datum desuper: nullo ipsi crimini adscribenda duceres, ideo inquit, *Maius peccatum habet, qui tradidit me tibi.* Atqui si datum erat, neque hic, neque illi rei erant criminis: frustra hæc dicis. Hoc verbum. *Datum:* in hoc loco permissum est: quasi diceret, permisit hæc fieri, non tamen propterea vos nō accusandi. Perterruit eum verbis, & manifestam attulit excusationem. *Et exinde querebat Pilatus dimittere eum. Iudei autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris:* Cum enim à sua lege crimina non proficerent, malignè externum adducunt dicentes: *Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari.* Et quod tyrannidis argumentum? Vnde hoc potest ostendi? A purpura, à diademate, ab ornatu, à satellitibus? Nonne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat, & vilibus utebatur cibis vestibus, domo? Sed o impudentiam, o intempestiuam formidinem. Pilatus enim iam periclitari arbitratus, si id negligeret, egreditur ut rem inquirat. Hoc enim significat, cū sedisset dicit, & nulla habita quæstione, tradidit eum: se eis persuadere existimans, quod apparet, cum inquit, *Ecce rex vester.* Et cum illi dixissent, *Crucifige eum* iterum ait, *Regem vestrum crucifigam?* Responderunt pontifices: *Non habemus regem nisi Cæsarem.* Sponte se reos professi sunt, ideo

& deustradidit, quando ipsi primi prouidentia & protectione ipsius se subtraxerunt: & cum vno ore regnum abnegassent, permisit suis ipsorum sententiis eos decidere. At qui ea verba omnē iram sedare iam debuissent, sed timuerūt, ne dimissis iterum plebem alliceret: quod ne eueniret, omnia conabantur. Graue enim quiddam est ambitio, graue, inquam, & quæ animā perdere valeat, cuius gratia nunquam audiebant, Pilatus quidem solo verbo voluit eum dimittere, hi perstant dicentes, Crucifige. Et cur tantopere hanc eius mortem affectabant? Quid ignominiosa erat veriti ergo ne eius postmodum memoria seruaretur, hanc mortem elegerunt, nescij quod cum impeditur, magis apparet veritas. Nam quod hoc formidarent, audi quid dicant: Nos audiuius, quia seductor ille dixit, post tres dies resurgam. Idcirco omnibus modis admittebantur: vt posteris esset abominabilis. Et identidem clamabant, Crucifige. Erat turba incompōsita, & à principibus corrupta, Nos autem non modo hæc legamus, seu animo recondamus: hoc est, coronam spineam, vestimentum, arundinem, alapas, sputa, irrisiones, quæ frequenter mente repetita satis omnem iram sedare poterunt. & si ludibrio erimus, si quid iniuste patiemur, frequenter dicamus, Non est seruus maior domino suo: & allatrantium Iudæorum verba nobis subeant, cum dixerunt, Dæmonium labes, & Samaritanus es, & in Beelzebub principe dæmoniorum eiicies dæmonia, Et ideo hæc omnia pertulit, vt eius vestigia imitemur, & maledicta perferamus, quæ ipse grauissima non solum pertulit, sed omnia fecit, vt ipsos illatores saluos faceret, & ad eorum salutem Apostolos misit, Audis eos dicentes: Scimus, ignoranter fecistis: vt ad pœnitentiam adducerent: hæc nos imitemur, nihil enim adeò deum placat, vt inimicorum dilectio, & cura eis beneficiendi. Cum quis te persequitur, non ipsum, sed dæmonē instigantem considera, & aduersus illum iram sedā, & miserere quod ita à diabolo irritetur, à quo sibi mendaciū oritur, multò magis & iniusta ira. Nō sunt Christianorum maledicta, nam qui flere iubetur, & qui audit, Væ vobis qui ridetis: inde maledicit, insectatur, furit: non ipse contra maledictis, sed lachrymis prosequendus est. Nā & Christus Iudæ misertus est, qui nobis re ipsa in omnibus imitandus est: quod nisi fecerimus, frustra nati sumus, vel
ad ma-

Supr. 13. b
Ibidē 8. f
Matt. 12.
Et Luc.
11. b

Acto. 3. c

Luc. 6. d

ad malū potius. Neque enim fides sufficiens est ad regnum consequendū, sed magis perperam viuentes condemnabit. Qui enim nouit volūtatem domini sui: & nō facit, multum vapulabit. Et iterum: Si non venissem, inquit, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent. Quam ergo habebimus excusationem, cum penetralia ingredi dignati recusa- uerimus, & cōmunicantes mysteria gentilibus eorum igna- ris peiores inueniamur? Si illi ob inanem gloriam, tantam prae se tulerunt sapientiam: longē magis nos decet, vt deo placeamus, virtutibus inuigilare. Illi nonnunquā suam con- tempserunt animam, & filios dæmonum insania bellis deuouerunt: nos neque pecuniam propter Christū cōtēmi- mus, non iram ponimus, sed inflamur, & febricitantiū mo- re incendimur. Et quemadmodum illi morbo vexati, ita & nos affectu distracti, iram, auaritiā, reliquas cupiditates si- ftere, nunquam possumus. Ideo erubesco simul atque ob- stupeasco, cum multos gentiliū pecuniarum cōtemptores, nos insanientes videam. Quod si qui etiam nostrorum eas contēnunt, aliis affectibus, furore, videlicet, & inuidia con- sumūtur. Difficile sanē est verā sapientiam inuenire. Qua- nam gratia? Remedia scripturarum negligimus, neque con- tritione, fletu & planctu eis attendimus: sed simpliciter & inconsiderate, si quando, ad legendū adducimur: propterea cum graue seculariū rerum onus incumbit, omnia inundat, & si quid profecimus, aufert. Neq; enim si quis vulnus ac- ceperit, & medicinam imposuerit, non diligenter alligabit, sed decidere permittet: neque aqua, puluerem, & alia vul- neri contraria non cauebit, ne grauius malum sequatur: nō medicinæ, sed proprię desidie culpa hoc nobis accidere so- let, cum diuinis sermonibus parum, secularibus semper at- tendimus: ita semen omne suffocatur, fructus nullus proue- nit. Quod ne accadat, in cœlū paululum suspiciamus, mor- tuorum monumenta & tumultos consideremus, & nos eun- dem exitum manere, eandem migrandi necessitatem, non- nunquam ante vesperum imminere in mētem veniat. Præ- paremur ergo huic profectioni. Multo nobis viatico opus est, nā & tumultus labor, multus estus, magna solitudo per- agranda est. Nullum est diuersorum, neque forum vbi no- bis necessaria comparare possimus, nisi hinc omnia nobiscū auferamus. Audi quid dicant virgines, Ite ad vendentes: &

Ibid. 11. b
Supr. 13. d

Mat. 25. a

Luc. 16. g euntes, non inuenerunt. Audi Abraham: Chaos est inter
Eze. 14. 6. nos & vos. Audi Ezechielē de die illo. Noë, Daniel, & Iob
 filios suos non liberabunt. Sed hoc vtinam nos non audia-
 mus verba: sed accipientes hinc quæ ad æternam vitam no-
 bis sufficiant viatica, cum fiducia videamus dominum no-
 strum Iesum Christum, cū patri simul & spiritui sancto sit
 gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXIII.

EX CAP. XIX.

Num. 11. b **I**unc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Sus-
 ceperunt autem Iesum & eduxerunt. & baiulās
 sibi crucem, exiuit is eum qui dicitur Caluarie lo-
 cus. Fœlicitates facile improvidos deicere &
 prosternere assolēt, ita & Iudæi & principio,
 diuino freti auxilio legem regni gentium quærebant, & in
 eremo post manna ceparū recordabuntur, itidē & hic, Chri-
 sti regnum recusantes, Cæsaris implorabant, ideo in regem
 secundum sententiā suam inciderunt. Quod cū audisset Pi-
 latus, tradidit eum vt crucifigeretur, & quā in iustissime.
 Erat enim inuestigādum, an regnū affectasset, sed solo metu
 tulit sententiā: quod ne committeret, Christus eum ad-
 monuerat, inquit: Regnum meum non est de hoc mun-
 do, sed præsētibz omnibus addictus, nihil magnum sape-
 re voluit, quanuis vxoris somnium eum perterrere debuif-
 set, sed nullo horum factus est melior. Neque cœlum suspe-
 xit, sed tradidit eum. Et ei crucem tanquam reo imposuerūt
 lignum delegerunt: neque figuram considerarunt. Etenim
Supr. 18. g Isaac ligna portauit, sed tunc in patris voluntate tantū con-
Mat. 27. b stitit. Figura enim erat, nunc res secuta est, quia veritas. Et
Gene. 22. b exiuit in eum, qui dicitur Caluarie locus. Vbi quidem di-
 cunt Adam & mortuum, & sepultū esse: & Iesum vbi mors
 dominata est, ibidem trophæum erexisse hoc est crucem,
 quam tulit contra mortis tyrannidem. Et quemadmodum
 victores, Ita Iesus victoriæ signa humeris tulit. Quid enim,
 si id alio animo fecerunt Iudæi? Crucifigunt autem eum
 cum latronibus. Inuiti etiam in hoc prophetiam implentes.
 Quæ enim illi ad ignominiam faciebant, his veritas imple-
Esa. 52. d batur, vt intelligas quanta eorum vis. Hoc nanque antiqui-
 tus propheta prædixerat: Quocum iniquis reputatus est.

Voluit

Voluit dæmon rem ipsam obtegere, non tamē voluit. Crucifixi sunt tres, claruit vnus Iesus: vt intelligas eius virtute omnia prouenisse, atque tribus crucifixis miracula patuerūt nemo tamen vllam alteri latronum attribuit, sed solo Iesu: ita diaboli insidiæ irritæ factæ sunt, & in eius caput omnimodo irruerunt, nam ex duobus vnus saluus factus est. Nō solum igitur crucifixi gloriam nō offendit, sed non patuit auxilium: neque enim nimius fuit in cruce latronem conuerti, & paradysum intrare, quā petras collidi. *Scriptis autem & titulum Pilatus.* cum & Iudæos vlcisceretur, tum vt Christi excusaret. Nam cum tāquam ptauum tradidissent, & sententiam hanc latronum societate confirmare vellent, ne quis iam turpem mortis notam iniungere, & tāquam malum, & perditum eum accusare posset, vt calumniantium os obstitueret, in regem suum insurrexisse denunciat, & tanquam trophæo cuiusdam literas insculpsit, clara voce & victoriam & regnum profitentes quauis non perfecte. Neque hoc vna lingua, sed demonstrauit. Cum credibile esset multas ad festum nationes conuenisse, ne quis excusationem ignoraret, linguis omnibus Iudæorum immanitas notata est. Hoc autem ægte ferebant Iudæi. Atqui quid hoc vobis nocebat? Nihil. Nam si mortaliserat & imbecillis, & moriturus, quid scripturam timuistis quod esset rex Iudæorum? Et quid dicunt, vt scriberet, Quia ipse dixit? eius fuisset temeritati & iactantiæ adscribendum. Non tamen Pilatus mutatus est, sed persistit in sententia. Non parua in hoc dispensatio, sed hinc pendet. Cum enim post modum defossus esset lignum crucis, nulla de eo cura suscepta, cum & fideles timerent, & aliis vacarent, contigit vt diu post perquiretetur, & cum tres cruce inuentæ essent, patet est, & quia media erat, & propter titulum domini crucem agnitam: nam latronum cruce titulum non habebant. *Milites autem diuiserunt Iesu vestimenta, sed non tunicam.* Ecce quomodo semper malefaciendo prophetias implent. Nam & hoc prædictum fuerat. Atqui erant tres crucifixi, sed prophetiæ in Iesu implebantur. Quare enim non idem in aliis fecerant? Tu autem prophetiæ certitudinem considera, non enim quod partiti sint tantum, sed quod nō sint partiti prædixit. Nam vestimenta partiti sunt, non autem tunicam, sed sortem super ea iecerunt. Quod autē dixit, *Desuper contextam.* Psal. 21. c

non simpliciter ponitur, sed alij allegoriam id significare dicunt, quod non simpliciter homo esset crucifixus, sed desuper habuêrit diuinitatem. Alij dicunt per illud genus vestis, Euangelistam historiam narrare, nam in palæstina ex duobus panis vestes contextunt, quod significans Ioannes, inquit, Desuper contextam. Quod mihi dicere videtur, vt vestimentorum * vilitatem ostēderet, nam quemadmodum in aliis omnibus: ita in habitu vilem speciem præferebat, & milites hæc faciebant. Ipse autem crucifixus matrem suam discipulo commendat erudiens nos ad vltimum vsque spiritum parentum curam habendam, Cum intempestiue ab ea appellatus est inquit, Quid mihi & tibi mulier? Et alibi. Quæ est mater mea? Hic immensam charitatem ostendit, & cōmendat eam discipulo, quem diligebat. Iterum nomen suum modeste subicit Ioannes, nam si se iactare voluisset, quamobrem diligeretur, exposuisset. Credibile enim est magnam esse & admirandam. Quæ autē gratia nihil aliud dicit Ioanni, neque eum consolatur? Quod intempestiuum erat, præterea non paruo eum honore his verbis afficiebat, neque paruum præsentis suæ præmiū capiebat. Tu autem considera, quomodo crucifixus omnia sine aliqua perturbatione transiit, discipulo matrem commēdauit, prophetias impleuit, latroni spem bonam dedit. Atqui antequam crucifigeretur, sudauit, perturbatus est, timuit. Quid hoc sibi vult? Nihil dubij nihil non manifestū, illic enim naturæ imbecillitas, hic potestas demonstrata est. Præterea his nos duobus admonet, vt licet ante malis perturbemur, non tamen abstinendum est, quin ea subeamus, & cum in certamen discendimus omnia facilia & leuia putanda sunt: nolimus ergo mortem formidare. Infitus est animæ naturaliter viuendi amor, sed in nobis est, vel vinculum soluere & eam minuire cupiditatem, vel ligare, & vehementiorē efficere, quemadmodū enim nobis desiderium inest coitus: cum autem philosophamur his cohibemus, ita & in vita accidit. Nam sicut ad seruandam prolis successionem, deus procreandi cupiditatem hominibus indidit, non tamen prohibens altiorē conseruentiæ viam: ita & vitæ nobis inseuit desiderium, prohibens ne quis se interimat, non impediens tamen vt præsentem vitam contemnat. Hæc considerantibus, modus seruandus est, ne sponte quis sibi mortem cōsciscat, etiam si innumeris

* vilitatē

Supra. 2. c
Mat. 13. d

meris vexetur calamitatibus, neque cum deo placuerit eam fugiat & reformidet, sed præfenti animo subeat, & futurâ vitam huic præferat. *Stabant autem mulieres crucem.* Et imbecillior sexus tunc fortior apparuit, ita omnia reformauit: Ipse matrem commendans inquit: *Ecce filius tuus.* O honorem quem discipulo tribuit. Cum enim iam abiret, matris curam discipulo reliquit, nam cum par esset, ut pote matrê dolere & protectionem quærere merito dilecto cõmendat: cui etiam inquit, *Ecce mater tua.* Hoc dixit, ut dilectione deuinceretur: quo cognito, discipulus eam secum adduxit. Sed cur non alius cuiuspiâ mulieris meminit cum adesset? admonens quiddã amplius matribus tribuendum. Ut enim cum spiritalia impediunt, parentes ne cognoscendi quidem sunt: ita cū nihil impediuit, merito omnia his sunt tributenda, & omnibus præferendi: quia genuerunt, quod educarunt quod innumeras pro ipsis molestias subierunt: ita Marcionis reprimatur impudentia. Nam si non esset secundum carnem natus, neque matrem habuisset, quam tantopere curaret. *Postea sciens Iesus, quia omnia iam consummata sunt.* hoc est, quæ dispensata erant, ubi demonstrare adiutur nouâ hanc mortê fuisse, siquidẽ in potestate morientis erat, ne priusquam ipse vellet, & omnia impleta essent, moreretur, ideo dicebat. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eã. Sciens ergo omnia cõsummata ait: *Satis.* Etiam hoc verbo prophetiam implens. Tu autem adstantium prauitatem intellige, nam licet innumeros habeamus inimicos, qui nos grauissime persecuti sint, cum tamen interimieo, videmus, flectimur misericordia: hi verò nil moti, magis efferantur, & irrident, acetumq; in spongia porrigunt, ut bibat tanquam reus nam propter hoc hyssopum additur: quo gustato mortuus est. Vides quàm non peraturbare, & quam potenter omnia transigentẽ quod & prosequens, ostendit: *Cum omnia consummata essent, inclinatio capite.* quod affixum non erat, *tradidit spiritum.* hoc expirauit. Atqui nõ post inclinatum caput expiratur, sed post expirationem caput inclinatur: hic autem cõtra accidit, per quod ostendit eũ Euangelista esse omnium dominum. Iudæi autem camelum deuorantes, & culicem excoleutes tantum nephas ausi de die consultant. *Quoniam parasceue erat ut non remanerent in cruce corpora sabbato, rogauerunt Pilatum ut fran-*

Sup. 10. d

gerentur eorum crura. Vides quanti sit veritas? Per ea quæ illi faciunt, prophetia impletur, alia enim ex hoc manifestata est. *Venerunt ergo milites & aliorum fregerunt crura.* Non Christi, sed ad Iudæorum gratiam conciliandam, latus eius lancea aperuerunt, & mortuo adhuc insultāt. O pessimam voluntatem ac scelestissimam, noli tamen perturbari dilectissime, quæ enim malo illi animo patrati sunt, veritati cōsentiebant, prophetia hinc impleta est, inquit: Videbunt in quem transfixerunt. Neque hoc tantum, sed non credituris fuit fidei argumentum, vt Thomæ. & qui cum eo erant. Ad hæc & arcanum mysterium consummatum est. *Exiit enim sanguis & aqua.* Non casu & simpliciter hi fontes scaturierunt, sed quoniam ex ambobus ecclesia cōstituta est. Sciunt hoc initiari, per aquam enim regenerati, sanguine & carne nutriti, hinc mysteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens, accedas. *Et qui vidit, testimonium perhibuit & verum est testimonium eius,* Hoc est, non aliunde audiui, sed ipse affui: & verum est testimonium, & meritò sâne. Contumelias narrat, non magnū aliquid & admirabile, vt possis quicquam suspicari. Hic hæreticorum os cauet & futura prædicat mysteria, & repositum thesaurum cōsiderans, super his quæ euentura erāt, cōsultat, impletur etiam & illa prophetia: *Os eius non comminuet.* Licet enim de Iudæorum agno hoc dictum sit, transiit tamen figura illa ad veritatem, & multo magis propterea & prophetæ meminit. Cum enim suum attulisset testimonium, & non videretur fide dignum adducit Moysen, quod non temere id factum est, sed antiquitus prædictū, quod os eius non cōminuetur: & per se quoque prophetæ fidē facit. Hæc dixi, inquit, vt intelligatiscōuenientiā inter figurā & veritatē, Vides quantā adhibet diligentia, vt credatur quod turpe & ignominiosum videbatur? Illudere enim mortuo, quā ipsum crucis supplicium longe peius est. Verūtamen hæc dixi, inquit, & magna quidem diligentia, vt credatis. Nemo igitur his fidem non adhibeat, neq; pudore nostra offendat: quæ enim maxime ignominiosa videntur, hæc sunt nostrorum bonorum honestissima. *Posthac autem rogauit Pilatum Ioseph ab Arimathea eo quod esset discipulus Iesu.* Non ex duodecim, sed fortasse ex septuaginta. Iam enim putantes sedatam iram Iudæorum, ad crucem

Zach. 1

Ехo. 12 g
 & Num.
 9.6

ad crucem libere accesserunt, & funus curabant. Accedens
 ergo ad Pilatum, corpus Iesu rogat, & concessum est : nam
 cur nō debuisset? Iuuit autem ipsum & Nicodemus, & ma-
 gnifice sepeliunt. A dhuc enim de eo tanquam de puro ho-
 mine opinabantur, & ea ferunt aromata, quæ maxime cor-
 pora seruare solēt quod nihil magnum de Iesu ipsos existi-
 mare arguebat, multum tamen amorem præ se ferunt. Sed
 quare nullus ex duodecim eo accessit? Non Ioannes, non
 Petrus, nū alius ex primis? Neque hoc silet discipulus si Iu-
 dæorum metu quis diceret, & hic eodem metu tenebantur:
 inquit enim discipulum occultū fuisse propter metum Iu-
 dæorum : neque dici posset, quod contemneret, sed timens
 accedebat. Ioannes autem qui affuerat, & viderat expiran-
 tem, hic non affuit? Quid ad hoc dicendum? Mihi videtur
 nobilissimum fuisse Ioseph, quod ex sepulchro constat, &
 Pilato erat notus, quare impetrauit & sepeliuit Iesum: non
 vt reum, sed magnificè secundum Iudæorum consuetudinē,
 tanquam magnum aliquem, & admirabilem. Cum enim tē-
 pore vrgerentur, nona enim hora mortuus erat, & dum pe-
 terent eum à Pilato, & dum lauarent, iam vespere aduentar-
 rat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monu-
 mentum posuerunt. Dispensatum est enim, vt in nouo mo-
 numento sepeliretur, in quo nemo positus fuerat, ne quis
 alium resurrexisse arbitraretur, & vt discipuli eo facile se
 conferre possent, & quæ fierent in propinquo intueretur,
 & vt sepulturæ testes, non ipsi tātum, sed inimici essent. Si-
 gnaculum enim, & custodes sepulchro impositi sepulturæ
 erant testimonio. Resurrectionem autem non minus ma-
 nifestari Christus voluit, quare discipuli multum adnitun-
 tur ostendere, quod mortuus sit. Resurrectionem enim o-
 mne futurum tempus erat cōfirmaturum. Mors si tunc du-
 bia fuisset, resurrectionis ratio non constaret, neque ho-
 rum tātum gratia prope voluit sepeliri, sed ne falsō potuif-
 set quispiam furtum insimulare. *Vna autem sabbatorum,*
hoc est die dominico, Cum autē tenebræ essent, Maria Mag- Caput.
dalena venit mane ad monumentū, & vidit lapidē reuolutum à X X.
monumento. Surrexerat Iesus, & lapide & signis impositis,
 sed cum hoc manifestari oporteret, post resurrectionem a-
 peruit monumentum, & ita res credita est. Hoc Mariā mo-
 uit : maximè nanque magistrum diligebat, postquam sab-

batum præterit, cessare non potuit: sed cum adhuc essent
 tenebræ, à loco sibi aliquam quærens consolationem, eo se
 contulit: & cum videret lapidem reuolutum, neque intrauit
 neque introspectit, sed ad discipulos cucurrit ex nimio desi-
 derio. Id enim curabat quâ citissime quid de corpore factum
 esset intelligere, hoc & cursus, & verba significarunt. *Tule-
 runt* (inquit) *dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.* Ec-
 ce quomodo nondum quicquam de resurrectione certum
 norat, sed esse ablatum suspicata est, & simpliciter omnia di-
 scipulis nunciat, Evangelista autem tanta laude mulierem non
 fraudauit, neque sibi dedecori arbitratus est, ut ab ea noctu
 profecta, primum hæc intelligerent: hoc pacto semper eius
 veritas lucet. Quum venisset Maria, & id significasset, au-
 dientes illi, ad sepulchrum properant, & videat linteamina
 posita: quod erat resurrectionis signum. Neque enim si qui
 corpus abstulissent, illa reliquissent: neque si furati essent,
 sudarium inuoluere, & ponere in unum locum curassent, sed ut
 erat corpus, abstulissent: propterea prædixit Ioannes, quod
 cum multa myrrha esset sepultus, quæ non minus quàm pix
 corpori linteamina conglutinat. Ut quum audieris sudaria
 in sepulchro relictâ, furto abreptum non arbitreris. non enim
 fur adeo stultus fuisset, ut in superflua re tantum laborasset.
 Quam gratia sudaria dimisit? Quomodo id faciendo la-
 tere potuit? Etenim diutius, in eo erat immorandum, & de-
 prehendi potuisset. Cur linteamina posita erant, & sudarium
 separatim inuolutum? ut intelligeres non perturbate & se-
 stinanter fecisse: ex hoc resurrectionem crediderunt: ideo
 postmodum apparuit eis Christus, quia non videndo credi-
 derunt. Considera hoc in loco Evangelistæ humilitatem, quo-
 modo certitudinem resurrectionis Petro manifestatem dicit:
 præcedens enim visis linteaminibus positâ, nihil amplius
 perquirat, sed discedit. Ille autem seruire quodam ingressus,
 omnia quæ sicut diligenter, & amplius vidit: & tunc consola-
 tus est videndo linteamina posita, & sudarium separatim re-
 uolutum, quod bene diligenter arguebat. Tu autem quum
 audieris nudum dominum surrexisse, cessa quæso, ab infana
 finneris impetâ. Quid sibi hoc superfluum vult, & inutile dis-
 pendium, quod ipsis qui faciunt, plurimum affert detrimenti,
 mortuis nullam utilitatem, vel damnum potius? Sumptuosa
 nanque sepultura nonnunquam causa est, ut fures cadauer
 effodiant,

effodiant, & nudum, & insepultum proiciāt: sed o inanem gloriam, quantam etiam in luctu vim, quantam amentiam ostendit? Multi igitur ne id accadat, tenuia scindunt lineamina, & multis implent aromatibus, ut duplici ratione inutilia furibus reddantur, ita terrę mādant. Nōne hæc in faniētiū, nōne furiētium sunt, ambitionē prę se ferre, & rursus tollere? Sanē, inquit, ut nulla furādī sit occasio, hæc omnia mollimur. Quid ergo, si nemo furabitur? Nōne tineę & vermes consument? Et si non hi, nōne tēpus & putredo? Sed esto neque fures, neque vermes, neque tempus, neque aliud quippiam timēdum, sed corpus ad resurrectionem vsque intactum permansurum, & ea omnia noua pręseruari: quid inde mortuis emolumentū, quum nudū corpus resurgit? Hæc enim hic remanent, nihil illi exanimi conferunt. Sed cur, inquires, id in Christo seruaturū est? Merito sanē. Noli hæc humanis rebus comparare, nam & vnguētum effudit meretrix, & sanctos pedes vnxit. Quod si de hoc dicendum est, Hęc primū a non intelligētibus resurrectionis rationem facta sunt: ideo inquit, Sicut mos erat Iudæis. Neque enim ex duodecim hæc fecerant, sed qui non multo Iesum honore prosequuti sunt. Duodecim autē non sic, sed morti, cædibus & periculis pro eo se exposuerunt, qui honor longē maior. Pręterea, ut dixi, de hominibus nobis nūc sermo est: illa autem domino exhibita sunt: & ut intelligas nulli curæ hæc Christo esse inquit enim, Esuriētē me vidistis, & dedistis mihi manducare: Sitiētē, & dedistis mihi bibere: Nudum, & induistis me: nō autē mortuum & sepelīstis. Quod ego nō ut sepulturā tollam dico, ab sit, sed luxuriam & superfluā ambitionē. Affectus, inquit, & dolor, & mortui misericordia hæc suadet: nō est misericordia, sed inanis gloria: nam si vis mortui misereri, aliā tibi viam ornandi funeris ostendā, & docebo his mortuum vestibus ornare, quę simul cum eo resurgent, & conspicuū reddent: hę vestes ne tineis corroduntur, neque tēpore consumuntur, neque deripiuntur a furibus. Quæ nam hæc sunt: Eleemosynæ vestis est, quæ resurget. Eleemosyna tanquam signaculū cum eo. His vestibus fulgebūt, qui tunc audient: Esuriētē me vidistis, & dedistis mihi māducare: hæc insignes faciunt, hæc cōspicuos, hę securos. Pręsentia em̄ nihil aliud sunt quā tinearum & vermium esca, non tamen sepulturā prohibeo,

Supr. 19. g.

Mat. 52. d.

dum sit, quisque funus sibi paret, persuadeatque ut indigentibus aliquid relinquat. Nam si reges hæredes scribeutes, familiaribus partem relinquunt in pueronũ cautione: quum Christum cohæredem filius tuis dimittis, intellige quantam tibi & illis concilias beneuolentiam. Hæc sunt funera pulcherrima, hæc & remanentibus, & obeuntibus proficiunt. Si ita sepeliemur, in resurrectione clari apparebimus: quod si curato corpore animam neglexerimus, multa grauiâ perpetiemur, & multum ridebimur. Non enim parua est ignominia, nudum & inopem virtutũ hinc migrare, neque corpus insepultum proiectum à deo ignominiosum videtur, ut anima tunc carens virtutibus: hæc vestiamus vestibus semper duraturis. Quod si in hac vita negleximus, saltẽ in morte nobis consulamus, & ex rebus nostris nobis opem ferre per eleemosynam curemus, sic inuicem mutuo auxilio, futurorum fiduciam habere poterimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXV.

EX CAP. XX.

Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Proclive est, & ad misericordiam facile muliebri genus: quod dico ne admireris, cur Maria tam amare fleret ad sepulchrum, non autẽ Petrus. Discipuli, inquit, abierunt ad semetipsos, Maria autem stabat ad monumentum. Imbecillis enim natura erat, & de resurrectione nondum norat: quemadmodum illis visis linteaminibus, credentes resurrexisse, spe abierunt bona. Et qua gratia non statim abiit in Galilæam, ut cum his constituerat ante passionem? Reliquos fortasse expectauit, præterea maxime perturbati erant, hi ergo abierunt, illa autem adhuc perstabat. Multum enim, ut dixi eam consolabatur monumentum. Vidẽsne ut ad dolorem leniendum se inclinat, & vult locum videre vbi sepultus fuerat Iesus? propterea non paruam inde mercedem accepit: quod enim non viderant discipuli, ipsa prior vidit, sedẽtes angelos vnum ad caput, & vnum ad pedes in albis, plenos splendoris & lætitiæ. Nam cum mulieris mēs humilis esset,

& rudis, nec ex sudario resurrectionem coniectatur, videt
 angelos sedentes speciosos, et iam mœrorem deponeret, &
 consolaretur: sed nihil primum de resurrectione dicūt, sed
 paulatim ad id docendum veniunt. Vidit eorum splendo-
 rem, & supra cōsuetudinem vidit speciem, audiuit commi-
 serantium vocem. Dixerunt enim: *Mulier quid ploras?* Qui-
 bus omnibus tanquam apertis ianuis paulatim ad resurre-
 ctionem ostendendam venit, & sessio ipsa ad interrogan-
 dum eam adduxit: præferebant enim se rem omnem scire,
 ideo non simul sedebant. Cum enim non par esset, eam per
 se ausuram interrogare, ipsi ad rogandum trahunt. Tum il-
 la & feruore quodam, & amore percita. *Tulerunt* (inquit)
dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Quid inquit
 Nondum resurrectionem concipis? Vides nondū animum
 in altum erexisse? *Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum.* Et
 quæ nam hæc consequēria, cum illos alloqueretur, & nihil
 adhuc respondissent respicere? Vt sentio, loquente Maria
 cum Christus repentē appareret, obstupuerunt angeli: &
 vultu, & motu, & gestu se dominum vidisse significarunt,
 ideo mulier respexit: illis ergo deus apparuit: Mariæ autem
 ne primo eam aspectu perterreret, vili & communi specie,
 hoc vel ex eo conitat, quod hortulanus eis visus est. Nam
 cum adeo humi iaceret, non erat repentē ad alta erigenda,
 sed paulatim: rogat ergo eam Iesus, *Mulier quid ploras?*
Quem quæris? Ostendit se intelligere, quod vellet interro-
 gare, & vt responderet, adduxit, quod mulier intelligens,
 non amplius Iesum nominat, sed tanquā ille sciret, de quo
 interrogaret, ait: Si tu sustulisti eum, dicito mihi, vbi po-
 suisti eum, & ego eum tollam. Iterum & positum & subla-
 tum, ac si mortuus esset, dicit, quasi dicat si propter Iudæo-
 rum metum tulisti eum, dicito mihi, & ego accipiam. Ma-
 gnus amor, & beneuolentia mulieris, sed nihil altum co-
 gitat propterea iam non vultu, sed voce se notum facit:
 quemadmodum enim Iudæis nunc notus, nunc ignotus, e-
 tiam præsent erat: ita loquendo cum volebat, cognosce-
 batur. Et cum Iudæis inquit, *Quem quæritis, neque vultu,*
neque voce notus est, quo ad voluit: quod & nunc contigit.
 Et nomine eam tantū appellauit, exprobrans quod de vi-
 uo id imaginaretur. Quomodo autem conuersa respon-
 det, si ad ipsum loquebatur? Mihi videtur cum dixisset, *Vbi*
posuisti

posuisti eum: rursus ad angelos respexisse tanquam rogatura, quod obstupuerint, & ab his ad Christum se vocantem, & voce quis esset ostendentem, conuertisse. Cum enim dixit, Maria tunc cognouit: ita non visus, sed vocis fuit cognitio. Quod si quis diceret, Vnde constat angelos obstupuisse, & propterea Mariam respexisse? etiam dicet, vnde constat tetigisse eum, & procedisse? sed quemadmodum hoc constat, quod dixit, *Noli me tangere*: ita illud, quod conuersa sit. Sed cur inquit: *Noli me tangere*? Quidam dicunt spiritalem gratiam petere cum eum discipulis dicentem audisset. Si vadam ad patrem rogabo eum, & dabit vobis alium *Sup. 14. b* paraclitum. Sed quomodo absens hæc audiuit? Præterea longè est à sententia hæc imaginatio. Quomodo petit, cum nondum ad patrem ierit? Quid ergo est? Mihi videtur velle eam adhuc cum eo versari, vt solebat & ex lætitia nihil de eo magnum cogitasse. Siquidem longè melior factus erat secundum carnem, quare hac eam sententia abducens, & vt reuerenter se alloquatur admonens: neque enim cum discipulis similiter versari deinceps apparuit: sic & eius mentem erigit, vt reuerētius adeat. Nam si dixisset, *Noli* vt prius ad me accedere, nō enim eadem sum conditione, neque simul vobiscum conuersaturus sum amplius, elatius & superbius dictum videri potuisset: sed dicendo, *Nondum ascendi ad patrem*: Et si lenius, idem tamen significauit. Ostēdit enim illuc maturare, & cum illuc abiturus, nec amplius cum hominibus conuersaturus esset, non erat eodem quo prius animo aspiciendus. Et quod hic sensus sit, ex sequentibus significatur: addidit enim, *Vade ad fratres meos, & disc eis: Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum: & deum meum, & deum vestrum*. Atqui non cōtinuo ascensurus erat, sed post quadraginta dies. Quomodo ergo hoc dicit? Vt eius mentem excitaret, & se in cælum abire persuaderet. Illa autē particula, Patrem meum, & patrem vestrum: & deum meum, & deum vestrum, dispensationem expectat. Ascendere enim carnis est, hæc enim ad eam quæ nihil magnum imaginabatur, loquitur. An aliter noster pater est? Sanè quidem. Nam si aliter iustorum, aliter aliorum hominum deus est, longè magis & filij deus est, & noster. Et cū dixisset, Dic fratribus meis, ne ex hoc æqualem arbitrareris, ostendit differentiam. Ipse enim sessurus erat in throno patris, illi autē affuturi. Itaque

licet secundū carnis substantiam frater noster factus sit, honore tamen multum differt, quātum autem ne dici quidem potest. *Abiit ergo Maria Magdalena, hæc nuntiatura discipulis.* Tanti est sedulitas, & tolerantia. Illi autem quare non doluerunt magistri absentiam neque vt antea locuti sunt? Tunc vt morituri desiderio afficiebantur, nunc cum resurrexerit, curerat dolendum? Nunciauit itaque Maria vidisse Iesum, & allocutam, quæ satis eos consolari poterant. Aut cum par esse discipulos id intelligentes, vel nō credere mulieri, vel si crederet, ægre ferre, quod ipsi quoque eū videre digni nō fuerint habiti, eis in Galilæa se appariturū pollicetur & ne propterea ægre ferret, ne diem quidem remoratus est: sed in desiderium trahens, & quod iam scirent resurrexisse, & quod à muliere audierant, desiderantibus, & timentibus, quod desiderium augebat, vespere illius diei magna cum admiratione adstitit. Et cur hac hora? Quoniā credibile erat eos magis formidare. Sed id mirandum est, quod phantasma eum non sunt suspicati. *Clauis enim foribus, & repente est ingressus:* sed profecto à Maria præmoniri, fidem confirmarant, præterea certa & mansueta specie se eis obstitit. Die autem non venit, vt omnes congregarentur, valde enim timebant nec ostium pulsauit, sed repente adstitit, *Et ostendit latus, & manus,* simul autem & voce fluctuantem animum confirmauit, inquiens: *Pax vobis.* hoc est, nolite perturbari: & verbi ante passionem ad eos habiti meminit, *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Et item: *In me pacem habete, in mundo tribulationem habebitis.* *Causæ sunt ergo discipuli, viso domino.* Vides referendum domini confirmari: quod enim ante passionem dixerat, iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. hoc nunc impleuit, per hæc omnia in certissimam eos fidem adduxit: nam cum bellum implacabile cum Iudæis haberent, pacem eis dicit, vt parem bello consolationem afferat. Hoc verbum primum post resurrectionem dixit, ideo Paulus semper gratia, inquit, & pax. Mulieribus lætitiā dicit, quia in mœrore erant, & primum lætitiā ceperunt. Vicissim ero viris propter bellum, pacem mulieribus propter mœrorem, lætitiā annunciat: & molestias omnes dissoluens, crucis merita colligit, quæ sunt pax: quoniā omnia sublata sunt impedimenta, &

Roma. I. 4
& I. Cor.
I. 4 &
Cor. I. 4

ta, & trophæum clarissimum statuit, & omnia meliora facta sunt: Inde inquit. *Sicut misit me pater, & ego mitto vos.* Nullum habetis impedimentum, & propter ea quæ iam facta sunt, & propter meam vos mittentis dignitatem. Quare hoc dicis? Eorum animos erigit, & suam proponit auctoritatem, siquidem suum eis relicturus erat ministerium: & cum nondum rogasset patrem, sua eis auctoritate potestatem præbet. *Insufflauit enim, & dixit, Accipite spiritum sanctum. Quorūcunque remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quemadmodū enim rex præfectos mittens, vt in carcerem reos intrudent, vt liberent, potestatem præbet: ita Iesus discipulos dimittens, hac munit auctoritate. Quomodo ergo, inquit, Nisi ego abiero, ille non veniet: at nunc spiritum dat? Quidam dicunt, nō dedisse spiritum, sed idoneos ad eum accipiendum per insufflationem reddidisse. Nam si Daniel viso angelo perterritus est, quid illis arcanam illam gratiam accipiendo usu venisset, nisi prius eos Iesus præparasset? ideo inquit: Non dixit, accepistis, sed accipite spiritum sanctum. Non tamen quispiam erraret, si tunc eos potestatem quandam, & gratiam spiritalem accepisse diceret, non tamen vt mortuos suscitarent & virtutes ostenderent, sed vt peccata dimitterent: differentes enim sunt gratiæ spiritus, quare addidit: *Quorūcunque remiseritis peccata, remissa sunt:* ostendens, quod virtutis genus largiatur. Post quinquaginta autē dies, signorum operationem acceperunt, ideo inquit: Accipietis virtutem venietis in vos spiritus sancti, & eritis mihi testes: Per signa scilicet. Est enim inenarrabilis spiritus gratia, & multiplex donum. Hoc autem fit, vt intelligas patris, & filij, & spiritus sancti vnū donū, & vnā esse potestatem, quæ enim patris propria, eadem & filij esse & spiritus sancti videtur. Quomodo ergo: Nemo venit ad filium, inquit, nisi pater traxerit eum? Sed hoc filij esse ostenditur. Ego, inquit, sum via, nemo venit ad patrem, nisi per me, Vide & hoc idem spiritus esse: Nemo potest dicere dominum Iesum Christum, nisi in spiritu sancto. Et iterum Apostolos aliquando à patre, aliquando à filio, aliquando à spiritu sancto datos ecclesiæ, & diuisiones gratiarum patris, & filij, & spiritus videmus esse communes. Omnia ergo faciamus, vt spiritum sanctum habere possimus: & qui eius gratiam

Dani. 8. c

Acto. 1. c

1. Co. 12. a

Hebr. 13. c

affecuti sunt, eos quantavis reuerétia colamus. Magna enim dignitas sacerdotum. Quorumcūque remiseritis, inquit, remissa sunt peccata. Quamobrem Paulus dicebat, Obedite præpositis vestris, & subiacente eis, vt maximum habeatis honorem. Tu enim rem tuam curas, quam si bene ordinaris, nulla tibi alia sollicitudo impēdet, Sacerdos si vitam disposuerit, tuā autem non diligenter curauerit, cum impiis in gehennam detrudetur: & nō nunquam non propriis actionibus, sed nostris dānatur, nisi omnia quæ ad se spectāt, efficiat. Cum igitur periculi magnitudinē videatis, multa eos beneuolétia prosequamini: quod & Paulus significauit, dicens: Ipsi peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri de circo maximē colendi sunt. Quod si eis insultabitis, neque vestra bene disponetis, Quo ad enim bono & læto animo est gubernator, etiam nautæ securi sunt: sin inuisus his esse cœperit, & molestē ferre, neque itidem vigilare, neque artem exercere poterit, & inuitus molestusque, multis eos malis afficiet: ita & sacerdos si debitum à nobis cultum sibi præstare viderit, rectē nos gubernare poterit: si afficietis morte manus eius debilitantes, simul vobiscū fluctibus, etiam si maximi ausi sit obiiicientis. Intellige quid de Iudæis inquit Christus: Super cathedram Moisi sedebāt scribæ & Pharisei omnia quęcunque dixerint vobis, facite. Nunc non est dicendum, super cathedram Moisi, sed super cathedram Christi sederunt sacerdotes. Eius enim acceperunt doctrinam. Quare Paulus inquit: pro Christo legatione fungimur, tanquam Christo exhortāte per nos. Nōne videtis seculi principibus omnes subesse, & sæpe genere, vita, & prudentia potioribus deteriores præponi? Nihilominus principis, qui eos præposuit reuerentiam, nihil quales illi sint cogitant. Quod si homo aliquem constituerit, tantus subit metus, si deus quem cōstatuit despiciamus, maledicimus, innumeris afficiamus contumeliis: & cum fratres nostros iudicare prohibeamur, cōtra sacerdotes linguam acui-mus. Quanam hæc digna excusatione, cum in oculo trabem non videmus, festucam in proximi oculo acrius censemus? Nescis grauius te tibi iudicium præscribere, cum ita alium iudicas? Hæc dico, nō quod indignos ad sacerdotium assumi probem, sed miserelescens, & lachrymans. Nō enim propterea à subitis iudicādi sunt, etiā si malē & vitiose viuunt.

Tu

*Mat. 23. a**2. Cor. 5. d**Mat. 7. a**Lu. 9. f*

Tu autem si tibi consules, his quę illis commissę sunt offendes. Nam si asinum loqui fecit, & per vatem benedictiones spirituales largitus est, & in muto ore, & lingua immunda Balaam, propter offendentes Iudeos operatus est: multo magis propter vos fideles, etiam si pravi sint sacerdotes, deus omnia per eos perficiet, & mittet spiritum sanctum: neque enim pura mens propterea proprię puritatę amittit, sed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, siue Paulus, siue Apollo, siue Cęphas. Quicquid enim conatur sacerdos, solius dei donum est: & ubi humanam exercet sapientię minor illius gratia apparet. Neque hoc dico, ut pigrius vivamus, sed ne pigre qui vobis prępositi sunt vivētibz, vos his commissis aliquando malo vobis comparetis. Et quid sacerdotes dico? Neque angelus, neque archangelus quicquā in his quę a deo data sunt efficere potest: sed pater, & filius, & spiritus sanctus omnia facit. Sacerdos & linguam, & manus prębet: neque enim iustum est, propter alius malitiam ad salutem nostrę accedentes offendi. Quibus omnibus consideratis, & deum timeamus, & eius sacerdotes maiorem in modum veneremur, ut & nostris operibus, & illis honore exhibito a deo multam accipiamus remunerationē gratis & benignitate domini nostri Iesu Cbristi, eum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Num. 22. c
& sequen.

1. Cor. 3. b

HOMILIA LXXXVI.

EXCAP. XX.

Thomas autem ex duodecim unus, qui dicitur Didymus, non erat cū eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, & mittam digitum meū in locum clavorum, & mittam manum meā in latus eius, non credā. Et post dies octo iterum erāt discipuli eius intus, & Thomas cū eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis, &c. Quemadmodum simpliciter, & ut cōtingit, credere facilitatis est: ita pręter modum inquirere, & inuestigare crassissimę mentis, ideo Thomas accusatur. Dicentibus enim Apostolis: Vidimus dominum, non tantum non credidit illis quantum rei tanquam impossibili dissidens quod scilicet resurrexerit. Non enim dixit, non credo

sed, nisi mittam digitum in locum clauorum, non credam; At quomodo aliis omnibus congregatis, ipse solus absuit? Credibile est ex fuga nondum rediisse. Tu autem quum discipulum non credentem videas, considera domini clementiam quomodo pro vna etiam anima vulnera sua ostendit, & vt vnum saluū faceret, apparuit: & quum crassioris esset ingenij, à crassissimo sensuum fidem sibi quærit. Neque enim oculis credebatur, quippe qui non tantum dixit, nisi videro: sed, nisi manum mittam, ne imaginatio putaretur nam discipuli hæc nunciando, & ipse pollicendo maiorem sibi fidem comparabant. Veruntamen quum amplius quæreret, neque his eum priuauit Christus. Et qua gratia ei continuo non apparuit, sed post dies octo? Vt interea à discipulis edoctum, iisdem auditis in maius traheretur desiderium, & magis in fide confirmaretur. Vnde autem intellexerat latus perforatum? Ex discipulis, Cur alterum credidit, alterum non credidit? Quia hoc mirabilius erat. Et considera quàm verè loquantur discipuli, quoniam neque sua, neque aliorum vitia abscondunt, sed quàm verissimè scribunt. Adstitit ergo iterum Iesus, neque ab illo rogari expectat, neque quicquam tale audire: sed nihil eo dicente, ipse Iesus primum eius satisfecit desiderio, ostendens superioribus discipulorum verbis affuisse: iisdem enim vsus est, & acrius castigando, & ad futura erudiendo. Nam quum dixisset ei: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas: & affer manum tuam, & immitte in latus meum:* subdidit, *Et noli esse incredulus, sed fidelis.* Vides ex incredulitate dubitare? Sed antequam spiritum acciperent, eo autem accepto, perfecti euaserunt: neque in hoc tantum reprehendit, sed in sequentibus. Quum enim ille certior factus ad se rediit, & dixit: *Domine meus & deus meus,* (inquit:) *Quia vidisti me Thomas, credidisti beati qui non viderunt, & crediderunt.* Hoc enim fidei est accipere quæ non videntur. Est enim fides substantiâ sperandarum rerum, argumentis non apparentium. Hic autem non solum discipulos laudat, sed & qui post illos credituri erant. Atqui inquires, discipuli viderunt nihil quæsiuerunt, sed ex sudario statim resurrectioni priusquam corpus intuerentur, vere crediderunt. Cum ergo quispiam dicit. Vellem illis fuisse temporibus, & Christum miracula facientem vidisse, intelligat beatos, qui non viderunt, & crediderunt.

derunt. Dignum autē dubitatione est quomodo corpus incorruptibile formā clauorū acceperit, & mortali manu tangi potuerit, sed hoc te nō perturbet, hoc enim permissionis fuit. Corpus enim tam tenue & leue, vt clausis ianuis ingrederetur, omni crassitudine carebat, sed vt resurrectio crederetur, talem se exhibuit, & vt ipsum crucifixum fuisse, & neminē alium pro eo resurrexisse intelligas, propterea cum signis crucis resurrexit: & manducauit, quod resurrectionis signū Apostoli plurimi fecerunt dicentes. Qui cū eo simul manducauimus & bibimus. Quemadmodū igitur cum ante passionē super aquis ambularet, aliud nostra natura corpus illud fuisse non dicimus, ita post resurrectionem videntes id signa clauorū habuisse non propterea corruptibile dicemus, propter discipulū hęc ita ostensa sunt. *Multa & alia signa* (inquit) *fecit Iesus*. Nam cum pauciora hic meminisset Euangelista, dicit neque alios omnes omnia collegisse; sed tantum quæ ad faciendā auditoribus fidē erant necessaria. Nam si omnia, inquit, scriberentur nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt, libros. Vnde constat nō ambitionis, sed tantū utilitatis gratia scripsisse: siquidē qui plura omiserunt, quomodo ad ambitionem scripserūt? Sed cur non omnia transegerunt? Maxime propter rerum multitudinem, præterea & illud cōsiderarunt, quod qui his nō crediderit, neque pluribus credet, qui vero hæc acceperit, non indigeret pluribus ad fidem assequendam. Mibi autem hoc in loco de signis post resurrectionem dicere videtur, ideo inquit. *In conspectu discipulorum suorum*. Sicut enim ante resurrectionem multa fieri oportuit, vt dei filium esse crederent ita post resurrectionem, vt resurrexisse crederetur: ideo addidit, *In conspectu discipulorum*. Nam cum his solis post resurrectionem versatus est, propterea dicebat: *Mundus nō dnm me videt, inde vt cognoscat, discipulorum duntaxat gratia hæc facta esse prosequitur. Vt credentes vitam eternā habeatis in nomine eius*. Hoc est, per eū ipse nāq; vita est. *Postea manifestauit se iterum discipulis ad mare Tyberiadis*. Vides non semper cū eis esse, vt ante passionē? Apparuit vesperi, & abiit, & post octo dies iterū, inde ad mare, & iterū cū multo timore. Quid autem significat, manifestauit: vt ostēdat quod nō nisi ex permissione videbatur, propterea quod incorruptibile corpus erat, & immortale: Sed

cur loquitur
reguntur
signa ad

Act. 10. f

Supr. 14. c

Caput
XXI.

densilla permissionis gratia fecisse: & quod non frequenter cum discipulis esset, neque similiter dicit, *Hoc iam tertio manifestatus est Iesus cum discipulis, cum resurrexisset à mortuis.* Er iubet ut reliquias accipiant, ut id imaginationem non esse demonstraret, sed hoc in loco dicit Christum cum discipulis manducasse, Lucas autem simul māducasse dicit. Quomodo aurem non nostrum est dicere. Modo quodam per quā mirabili hæc facta sunt, nō quod natura cibis amplius indigeret, sed ad resurrectionem veritatem demonstrandam ita permisit fortasse. His verbis conflagratis, & qui cum Iesu tunc fuerunt, & qui futuri sunt, in communi resurrectione beatos ducitis, Adnitamur ergo pro viribus, ut faciem eius admirabilem intuemur. nam si nunc hæc audiendo ita flagramus, & illis tēporibus quibus in terra versatus est fuisse, vocem audisse, faciem vidisse allocutum esse, tetigisse, ei ministrasse desideramus, considera qualis visu futurus sit, non in corpore amplius mortali, neque humana disponens, sed angelis constipatus, cum nos quoque immortalī corpore, cum videbimus, & summa fruemur societate. quæ omnem sermonem exuperat. Quare adnitamur, ne tanta excidam⁹ gloria: neque enim difficile est, modo velimus, neque onerosum, si attēderimus. Nam si sustinebimus, & conregnabimus, hoc est, si tribulationes ferimus, si persecutiones, si arcta via ambulauimus, arcta enim natura, & laboriosa est, nostra autem electione levis, spe futurorum. Id enim quod in præsentī momentaneum est, & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitatem æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplan tibus nobis quæ videntur, sed ea quæ non videntur. Dirigamus ergo oculos in cœlum, & illa semper imaginemur bona, atque inspiciamus, in quibus si semper versabimur, neque bona huius mundi nos alliciēt, neque mala moleste ferem⁹, sed & hæc & similia omnia deridebimus, & nihil nos aut seruos, aut superbia elatos facere poterit, modo hoc semper desiderium propagemus, si illam dilectionē intuebimur. Et quid dico præsentibus malis nos dolituros? Imō ne visuros quidem ea putamus. Tantus enim est amor ut non præsentēs tantum, sed absentes quos diligimus quotidie cernere videamur, magna nāque dilectionis vis Omnia negligit, ut dilecto animum colligat: ita Christum dilige-

Luc. 24. f

2. Tim. 2. 6

23. 8. 5

Mat. 5. c

remus, humana omnia vmbra, omnia imago, omnia nobis
 somnium viderentur, dicemus & nos, Quis nos separabit
 à Charitate Christi, tribulatio, an angustia, Non dixit pecu-
 nias, aut diuitias, aut formâ: hæc enim vilissima sunt & ridi-
 cula: sed, quæ gratia videntur posuit, Fames, persecutiones
 mortes, quæ ille vt nullius momenti contempsit. Nos autem
 propter pecunias vitâ conténimus, & lucem recusamus. Et
 Paulus quidem, non mortem, non vitam, non præsentia, nō
 futura, non aliam creaturâ, diuinæ præponit dilectioni: nos
 si vel parum auri videmus, eius cupiditatibus incendimur,
 & diuinas legem pessundamus. Quod si hæc dictū non ferē-
 da sunt longe minus factu. & quod graue est auditu borre-
 scimus, re ipsâ minimè: sed facile iuramus, peieramus, rapi-
 mus, vsuras exigimus, continentiam negligimus, à vera ora-
 tione desistemus, plurima deceptorum transgredimur, &
 pecuniarum gratia membra nostra omnino contemnimus.
 Nam qui pecunias amat, innumeris malis proximum, & se-
 ipsum cū illo afficit, etenim irascetur facile, maledicet stul-
 tum appellabit, perierabit, neque veteris legis modum ser-
 uabit. Non enim diligit proximū qui aurum diligit. At qui
 nos & inimicos propter cælorum regnū amare iubemur:
 Quomodo ergo id cōsequi poterimus? Nam si vetera præ-
 cepta implentes, non erit nobis ad regnum additus, nisi abū-
 dauerit iustitia nostra quam illorum: si illa transgrediemur,
 quis nobis erit excusationi locus? Amator pecuniarum non
 modo inimicos non diligit, sed amicos inimicorum, loco ha-
 bebbit. Et quid amicos dico. Ipsam sæpenumero naturâ igno-
 rat amator pecuniarum, neque cognationem nouit, neque
 consuetudinis recordatur, non reueretur ætatem, nullum
 habet amicum, sed omnes odit, & in primis seipsum: nō tan-
 tum quoniam perdit animam suam, sed quoniam innume-
 ris sollicitudinibus, laboribúsque atque miseriis distrahi-
 tur. Etenim peregrinationes, odia pericula, insidias, & alias
 huiusmodi subit calamitates, hac duntaxat gratias, vt malo-
 rum radicem secum habeat, & multas numerat pecunias.
 Quid hic morbo grauius? omnibus priuatur deliciis, qui vo-
 luptate: multum gloriæ, multū honoris amittit: amator pec-
 uniarum multos formidat, multos habet accusatores, inui-
 dos, calumniatores, insidiatores: qui ab eo iniuriam accepe-
 rūt, oderūt, vtpote offensis: qui minus, timore ne offendan-
 tur

rur, & offensorum misericordia illum vt hostem obseruat,
 & cauet. Maiores, potentioresque indignantes, & pauperū
 misericordia, & luore similiter, vt inimicos odia habet. Et
 quid homines dico? Quum deum inimicū habeat, quid spei
 reliquū ei fuerit? quid consolationis? A amator pecuniarum
 his vti minimè potest, sed seruus & custos est, nō dominus:
 augere eas semper contēdit, nunquam erogare vellet. Eum
 contemplare, & omnium pauperum pauperiorem iudicas,
 nulla cupiditate contentus est. Atqui pecuniæ nō vt custo-
 diamus, sed vt vtamur inuentæ sunt. Quod si eas alius defos-
 furi sumus, quid nobis est miserius, quid vndique congre-
 gare inhiamus, vt clauas teneamus, & communem vsum
 auferamus? Est & alter morbus, neque hoc minor: hrc certè
 defodiunt: illi in vētre, voluptatem, atque ebrietatem in-
 iuste omnia conferūt, & sibi ipsis luxurię suppliciū parant:
 alij parasitis & adulatoribus largiūtur: hi in ludis & mere-
 tricibus, hi aliis huiusmodi dispendiis profundunt, hoc pa-
 cto innumeras sibi ad gehennam vias sternunt, recta ad cœ-
 lum derelicta, quæ non lucrum tantū, sed & voluptatem
 prædictis longè maiorem affert. Qui meretricibus dat, ridi-
 culus & infamis est, & multos sibi inimicos parat, & breuē
 voluptatem, vel nullā potius. Quæcunque det alienis mu-
 lieribus, ex his nulla gratia habebitur. Vas enim contritum
 est domus aliena. Præterea muliebre genus temerarium est,
 & inferno eius simulatur cupiditas: illi enim mulieris amo-
 re Salomon comparauit: tūc cessat, quum omnibus rebus a-
 mantem spoliauit, imò nec tunc quidem, sed magis conui-
 ciatur, & insultat iacēti, eūque maiorem in modum ridet,
 & tot eum malis circumuenit: quæ nullo pacto narrari pos-
 sent. At si norum voluptas minimè talis est: nullū ruale
 habet, sed omnes congratulantur, & plaudunt: & qui bene-
 ficia acceperūt, & qui collata viderunt, nulla ira, ulla tri-
 stitia, nullus pudor aut ignominia eius animum expugnat:
 sed multa conscientię lætitia, multa futurorum spes, clara
 gloria & splendor, & quod maximum est, dei beneuolētia,
 & securitas: nullū præcipitium, nulla suspicio, sed trāqui-
 llissimus portus. Quibus omnibus cognitis voluptatē volu-
 ptati cōparantes, meliora eligamus, vt futura cōsequamur,
 gratia & benignitate domini nostri Iesū Christi, cū quo pa-
 tri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorū, Amō.

*Pecunijs
non abutē
dum.*

*Proverb.
30.c*

Um ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine tu scis quia amo te. Multa quidem alia sunt, quæ apud deum nobis fiduciam præbent, & quæ nos claros & probatos ostendunt.

Quod autem maximè diuinum nobis amorè conciliat, est proximi dilectio, quam à Petro Christus exigit: nam quum finem cibus fecissent, dicit Simoni Petro Iesus: *Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.* Quid tandem aliis omisis his duntaxat Petrum affatur? Os erat apostolorum, & princeps: propterea & Paulus eum præter alios visurus ascendit, simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciã habendam: tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum curam ei committit, neque negationis meminir, neque exprobat, tãtùm dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias: & quã in omnibus dilectione ostendisti, & qua delector nunc ostende, & animam quam pro me positurum dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Quum ergo semel atque iterum interrogatus, ipsum arcanorum cordis perscrutatorè testem aduocasset: & adhuc tertio interrogaret, perturbatus est Petrus, veritus superiora. Nam quum forti animo esset, reprehensus est postmodum, ideo iterum ad ipsum confugit, dicēs: *Tu omnia scis*, hoc est, præsentia & futura. Vide quanto melior factus est, & modestior: non amplius temerè perstat in sententia, neque contra dicit: propterea contristatus sum, ne fortè me amare arbitratum, non amen: vt antea quum me fortem, & constantè putarem, postmodum imbecillis deprehensus sum. Ter autem interrogat, & semper idem præcipit, vt demonstrat quanti ouium suarum curã faciat: & quod hoc maximum sit amoris argumentum: & quum dicat quantum eum diligat, præ dicit & martyrium, quod passurus erat: ostendens quod non ob eius diffidentiam id diceret, sed quod maximè crederet, volens amoris in eum signum demonstrare: & erudiens nos, quoniam pacto amandus sit, quare inquit: *Quum esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: quum autem senueris extendes manus tuas, & alij te cingent, & ducet te quo tu nō vis.* At qui hoc volebat, & desiderabat, quare hoc manifestum fecit.

*Petrus os
& princeps
apostolorum.
Cal. I. d*

fecit. Quum enim aliquando dixisset, Animam meam pro te ponam: & Si oportuerit me mori tecum: non te negabo: *Supr. 13. d*
 ei vicem reddit. Quid autem significat, quo tu non vis? *Mat. 26. d*
 Naturæ affectum, & carnis necessitatem indicat, & quod anima inuita corpus relinquit, & licet volūtas constans & firma esset, natura tamen imbecilla. Nemo sine dolore à corpore dissoluitur, diuina hoc vtiliter dispensante prudentia, *m*
 ne multi violentam mortem eligerent: nam si etiam sic hoc diabolus persuadere potest, & in multa nos præcipitia, & voragines impellit, nisi tantum animæ esset corporis desiderium, in paruo etiam mœrore multi sibi mortem consciscerent: quo igitur non vis, naturalem affectum significat. Quomodo autem quum dixisset, quum esses iunior, subdit, quum senueris? Quod tunc neque iuuenis esset, neque senex, sed vir perfectus. Sed cur superioris vitæ meminit? Ut significet in rebus secularibus iuuenem vtilem esse, senem inutilem: non ita in diuinis, sed quum aduentauerit, inquit, senectus, tunc fortior eris, atque præstantior: nihil te ætas impediet. Hæc dixit, non ut eum perterritet, sed ut excitaret: norat enim eius animum, & quod iam pridē eius boni desiderio tenebatur: simul autem & mortis genus demonstrat. Quum enim Petrus omnino pericula pro Christo subire vellet: Confide, inquit, ita enim tuum implebo desiderium: nam quæ non passus es iuuenis, patieris senex. Inde erigens auditoris animum euangelista addidit: *Hoc autem dixit significans quæ morte clarificaturus esset Christum deum.* Non dixit, moriturus: ut intelligas mori pro Christo gloriâ esse & honorem. *Et quum hoc dixisset inquit ei, Sequere me.* Quibus verbis iterū curam & familiarem in eum affectum ostendit. Quod si quis percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit: responderē hunc totius orbis magistrum præposuisse. *Conuersus Petrus, vidit illum discipulum quē diligebat Iesus sequētem: qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit ei: Domine, hic autem quid? Quæ gratia recubitus illius meminit? Non abs re, sed ut ostendat Petri post negationem fiduciam: qui enim tunc non est ausus Iesus interrogare, sed id muneris alteri delegarat, hic commissæ sibi fratrum cura, nō modo alteri vicem suam mandat, sed & ipse magistrum interrogat: & Ioannes quidem tacet, ipse autem loquitur, præterea & suam in eū præ*

se fert dilectionem. Diligebat enim maiorem in modum Ioannem Petrus, quod & ex sequentibus apparet, & per Euangelistam eorum vinculi etiam in actionibus demonstratur. Nam cum magna Christus Petro communicasset, orbis terrarum curam demadasset, martyrium prædixisset, & maiorem erga eum dilectionem testatus esset, quum vellet Petrus Ioannem socium & collegam, inquit: Hic autem quid? Nūquid eandem viam aggredietur: & quemadmodum in cœna interrogare non ausus, Ioannem suffecit: ita nunc vicem reddit, arbitratus eum vellet, sed non aude de se sciscitari. Tum Christus: *Si enim volo manere donec veniam, quid ad te?* Nam cum nimia id charitate diceret Petrus, nec ab eo diuidi vellet, ostēdens Christus, quod quantavis eum dilectione prosequeretur, suam assequi non posset, inquit: *Si eum volo manere, quid ad te?* His verbis non Erudiens, neque dolendum, neque curiosus præter diuinam voluntatem inuestigandum. Nam quum Petrus semper in huiusmodi interrogationes feruentius profliret: iterum eius feruorem retundens, quod non sit vltius inquirendum, in hunc modum respondit. *Exiit ergo sermo iste inter discipulos, quod ille nō moritur. Et nō dixit ei Iesus, quia non moritur: sed, si volo eum manere donec veniam, quid ad te?* Noli arbitrari, inquit, eodem modo de vobis disposuisset: hoc autem dixit, vt intempestiuum affectum, & consuetudinis desiderium tolleret. Quum autem essent orbis terrarum curam suscepturi, simul amplius esse non oportebat: magnum enim fuisset mundo detrimentum, idcirco inquit: Opus suscepisti, id considera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te, si volo eum manere hic tu officium tuum cura, & exequere. Tu autem hoc in loco Euangelistæ lenitatem intellige, Videns nanque discipulorū suspicionem, corrigit eam, tanquā quid dixerit, non intelligerent. Nō dixit, inquit, Iesus, quia non moritur: sed si volo eum manere, *Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibuit de his, & scripsit hæc. Et scimus, quia verū est testimonium eius.* Quid tandem præter aliorum morem, hic solus secundum de seipso perhibet testimonium? Videtur enim auditoribus occurrere, Quænam hæc causa? Dicitur vltimus se ad scribendum diuina inspiratione contulisse, ideo & suam dilectionem, & causam quare ad scribendum venerit, frequenter ostendit

tet ostendit ac meminit hinc sibi fidem cōparans, quod inde
 modus sit. Et scio, inquit, quod verum dico: quod si multi
 non crederent, ex eo credendum est, quod sequitur. *Sunt*
 (inquit) *& alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per sin-*
gula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt
libros. Vnde constat, quod non ad gratiam locutus sum.
 Quum enim ex tot & tantis operibus, neque vel ea quæ alij
 meminerint, sed pluribus eorum omisissis, Iudæorum insi-
 dias, lapidationes, odia, iniurias, maledicta, & quomodo de-
 monium habentem, & deceptotem appellabāt, in medium
 protulerim: perspicuum est me non ad gratiam concilian-
 dam ptolouutum, quam qui aucupatur, cōtra facete opor-
 tet, contumelias tegete, laudes prædicare. Quum ergo cet-
 tissima scripserit, non recusat etiam suum in medium ferre
 testimonium, quod singula inuestigarit, examinaueritque.
 Mos enim nobis est, vetissimi esse videamur, nostrum non
 recusare testimonium: quod si oos facimus, multo magis il-
 le qui ex spiritu scribebat: quod & alij apostoli prædicabāt,
 Nostestes sumus eorum quæ dicimus, & Spiritus qui dedit *Act. x. c*
 obedientibus sibi: omnibus enim affuerat. Mattem com-
 mendatam habuit, quæ & signa amoris erant, & quod cer-
 to omnia sciret. Quod si tanta signa facta dixit, noli ad-
 mirari, sed immensam authoris potestatem intellige, & cre-
 de. Vt enim facile nobis est loqui, ita & illi, imò longè fa-
 cilis facere quæ vult: volutas sola sufficit, & cuncta ei
 parent, his ergo diligenter attendamus, neque omittamus,
 quin explicemus atque inuestigemus. A frequenti nanque
 congestu aliquid consequemur: ita vitam nostram purga-
 re potestimus, ita spinas incidere. Tale enim peccatum est,
 & secularis cura res infructuosa, & molesta. Et quemad-
 modum spina vbicunque tangitur, tangentem pungit: ita
 secularia vbicunque comprehenderis, lædunt. Verum non
 huiusmodi spiritalia, sed margaritæ cuidam simulantur:
 quam cum tractaueris, delectat oculos. Vt exempli gra-
 tia. Fecit aliquis elemosynam, non modo spe futurorum
 nutritur, sed & seculi bonis semper confideos lætatur, &
 omnia audenter faciens, malas vincit cupiditates, & ante
 regnum hic iam fructum accipit, cum laudetur, cum in
 admiratione sit, & ante omnia à propria conscientia, &
 singula bona opera huiusmodi sunt, quemadmodum mala

etiam ante gehennā hic torquent, vulnerant enim conscientiam. Et si quid manear peccatores intelligerēs, meticulosus & trepidus, etiam nemine puniente, efficereris, & si diutius tibi essent, multos haberes inimicos, & suspiciosē viueres neque iam resistere posses iniuriaribus: vel potius & non iniuriaribus: neque enim tantum ab eis voluptatis quātum mœroris assequimur, inrus reclamante conscientia, foris hominibus accusantibus deo indignato, gehenna nos cupide expectante, non quiescentibus cogitationibus. Grauis, grauis inquam res, & onerosa peccatum, & plumbū omni onerosius, qui id cognoscit ne minimum quidem oculos erigere potest, etsi sensu careat. Sic & Achab, quanuis perquam impius esset, postquam cognouit peccatum suum, deiectis oculis ambulabat contritus, & egerrime ferens, propterea saccum induit, & sonres fudit lachrymarum. Si itidem & nos faciamus &, vt ille lugebimus, exuemus peccata nostra, vt Zachæus, & aliquam veniam consequemur. Vt enim in morbis & fistulis, nisi qui prius fluentem humorem, & vulnus sistat: quæcunque imposuerit medicamenta, non amota morbi causa, omnia frustra contēder. Ita & nos nisi manum ab auaritia, & malum hunc amorem cohibuerimus, licet eleemosynam demus, omnia incassum laboramus. Quod enim per eum boni fecimus, accedere auaritia fatiscit, atque disperditur, & priore peius efficitur. Cessamus ergo à rapina, & ita eleemosynas impendamus. Quod si in præcipitia nos deferimus, quomodo respirare poterimus? Etenim si quis casurum erigeret, & eleemosyna, aliter autē humi premeret, vt auaritia, nihil aliud ab hac pugna expectandum est, quam vt discerpatur. Quod ne nobis accidat, neue auaritia deorsum premente, eleemosyna nos derelinquat, leues afficiamur, & volemus, vt & malorum liberatione, & bonis operibus perfecti, & sempiterna bona cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiritui sancto gloria, honor, & imperium, & nunc & semper, & in secula seculorum; Amen.

HOMILIARVM LXXXVIII.

D. IOANNIS CHRYSOSTOMI
in Euangelium Ioannis, hnis.

DIVI IOANNIS CHRYSO-
STOMI ALIQUOT HOMI-
LIAE IN EVANGE-
LIUM IOANNIS.

De fide in Christo, Homilia.

Sicredis quod deus erat verbum secundum Evangelium testimonium crede, quia hoc verbum caro factum est, hoc est: homo factum est, ita ut inconuertibilis deitas permaneret. Deus enim inconuertibilis est, quem nulla substantia capiat: cum ipse sit omnium capax, non habens neque augmentum dierum, neque imminutionem temporum. Non enim ex tempore aliquod initium habet, qui est ante secula: non aliqua factura est, quæ temporibus excludatur, sed in patris natura manens semper absque initio inuenitur, qui coæternus est genitori initium non habenti. Vnde & temporibus initium dedit ipse non in tempore permanens, sicut scriptum est: Quia in se manens innouat omnia: per quæ omnia facta sunt: & sine ipso factum est nihil. Si vero & temporale aliquid de ipso volueris cogitare: quia cum sit vnigenitus dei filius, dicitur etiam filius hominis in dispensatione carnali: cognosce vocem illam patris dicentem: Ego hodie genui te: ut quod ait, hodie genui te filio hominis ex Maria nato adscribas, auferens prorsus temporalitatem ab illa inconuertibili deitatis natura. Si autem & secundum paternam generationem eum consideres, per id quod ingenuitus est pater: pater propria verò generatio filius vnigenitus, & ideo filius vnigenitus: & ideo si distinctionem aliquam inter genitorem & genitum definire velis hic vide ut intellectu pio tantæ necessitudinis intuearis arcem. Quoniam & priusquam nasceretur vnigenitus, in suo iam genitore generandus manebat, non habens distantiam temporis, sicut impij dicunt: quia erat quando non erat, qui ineffabilem domini creatoris generationem, mortalium creaturarum specie metiuntur quæ gradibus ætatum generantur & generant. Veruntamen etiam de ipsis eos conditionis humanæ generationis arguamus. Nam si etiam homini inest antequam generet, & id quod ex eo generandum est,

Ioan. 1. a

*Sapient. 7. d
Ioan. 1. a*

Psal. 2. b

secundum est secundum naturam, & antequam generet, non aliunde mutatur, vt seminet progeniam, quam generaturus est: quanto magis in deo patre omnipotente ista ratio cernenda est, vt æque inconvertibilis & semibiternus filius in æterno atque incommutabili patre semper fuerit: qui secundum naturam inseparabilis substantia est, excludens illam impiorum blasphemiam, quæ dicit: erat quando non erat. Si verò manifestus voluerit agnoscere, qui erat semper in patre priusquam nasceretur. Non legisti in factura & constitutione mundi, Moysè exponente, quomodo ex persona opificis dictum sit. Producat herbam fœni seminans semen, secundum genus, & similitudinem: & lignum fructiferum facientem fructum, cuius semen eius in ipso secundum genus, & similitudinem super terram. Si ergo lignum fructiferum, quod in escam datum est hominibus, priusquam producat fructus in semetipso fructum habet secundum genus, & secundum similitudinem suam: quanto magis deus qui creator & largitor eorum est, in semetipso habuit naturam suam antequam signaret? Non enim duos ingenitos dicimus, sed vnum ingenitum patrem perfectum, qui filium ex seipso genuit perfectum, sicut ipse est perfectus pater. Tu ergo qui vides dicentem: Pater, si possibile est transcat calix iste à me: veruntamen non sicut volo, sed sicut tu vis, non vides eundem dicentem: Potestatem habeo ponere animam meam, & iterum sumere eam, & nemo eam aufert à me, sed à meipso pono eam, vt rursus assumam illam. Quod utique dicens, docet te, vt vi proprie voluntatis eius, non extrinsecus eum natum esse arbitreris: quia non sicut indigens sumpsit aliunde virtutem, qua sit opus ei, sed suæ potestatis imperio usus est, & non assumptiuæ assumptionis beneficio. Considera ergo liberum & principale diuinæ voluntatis arbitrium, & noli contrahere, atque concludere, in angustiis mentis tuæ deum maiestatis, qui propter te susceptam fragilitas tuæ carnis vestitus est: sed redde altitudinem gloriæ suæ habentem potestatem animæ suæ ponendæ, & resumendæ. Diminutionem verò ad eum resunde qui passus est, & resurrexit: passus est tamen quia voluit: resurrexit quia potuit. Vides ergo dicentem: Non veni voluntatem meam facere, sed voluntatem eius qui misit me: & qui me misit, maior me est. Et è diuerso non consideras eum

Gene. 1. b.

Mat. 26.

d. & Luca

ca 22. c.

Ioan. 10. c

Ioan. 5. c.

eum dicentem: Ego & pater vnum sumus. Vt quod sumus, *Ibid. 10. f*
 personis adscribas: quod verò dixit, vnum: diuinitati assi-
 gnes. Et si eum orantem videris si crucifixum, si ex tempo-
 re orantem consideras secundum quod ad eum dictum est:
 Ego hodie genui te: illum mihi intellige, de quo scriptum *Psal. 2. b*
 Apostolus ad Hebræos dicit: Quid est homo, quod me- *Hebr. 2. a*
 mor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum? Mi- *Psal. 8. b*
 norasti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coro-
 nasti eum, & cōstituisti eum super opera manuum tuarum,
 omnia subiecisti sub pedibus eius. Et idem magister illico *Heb. 2. b*
 sua disputatione subtexuit: Nunc adhuc non videmus om-
 nia illi subiecta, paulò antè minus ab angelis minoratum
 vidimus, inquit, Iesum propter passionem, gloria & hono-
 re coronatum. Cùm verò audieris & illud, quod de eodem
 Iesu domino nostro beatus Apostolus dicit: Quando sub- *I. Cor. 15. d.*
 iecta illi fuerint omnia: tūc & ipse subiectus erit ei: qui sibi
 subiecit omnia, vt sit deus omnia & in omnibus. Et recur-
 rere oportet ad Apostolū, & per ipsius magisteriū intue-
 ri: quia dixit, necdum videmus vniuersa illi subiecta, ne-
 que omnem linguam cōfitementem, quia dominus Iesus Chri-
 stus in gloria est dei patris: vt quādo adimpleta fuerit sub-
 iectio confitentium, quia dominus Iesus in gloria est dei pa-
 tris, in subiectione eius cui subiicitur omnis lingua, hoc est,
 filio hominis, secundum Apostolum. Tuuc filius hominis,
 secundum Apostolum, in subiectione plenitudinis creden-
 tium subiicitur diuino verbo, vt sit iste qui assumptus est
 homo sit deus, omnia in omnibus. Quia per ipsum iudicem
 erit retributio iustis iustitiæ in gloriam, & peccatoribus ius-
 tum iudicium tormentorum in iram damnationis. Si au-
 tem volueris magnitudinem filij in agnitione patris consi-
 derare, vade ad Philippum apostolum, & interroga cum *Ioā. 14. a*
 ipso, dicens: Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Et po-
 teris discere ipso domino respondente: quia pater meus vs-
 que adhuc operatur, & ego operor. Et cum Philippo au- *Ibidē 5. c*
 dies: Tanto tempore vobiscum sum, & nō me vidistis? Phi- *Ibid. 14. a*
 lippe qui videt me videt & patrem: quia ego in patre, & pa-
 ter in me est. Hoc autem ait illuminans nos.

E Ioanne dicitur. Fuit homo missus à deo. Vi-
de quæ sit distantia inter deum & hominem.
De deo: In principio erat verbum, & verbum
erat apud deum, & deus erat verbum. Vide-
te quomodo piscator indoctus novum ver-
bum proprietatis dixit, sic de deo: In principio erat ver-
bum, quæ iam locuti sumus: neque enim possumus eadem
replicare. De homine videte quid dicat: Fuit homo missus
à deo. Videte quid dicat, fuit. De filio dei. Erat: de homine,
fuit: de deo dicitur: In principio erat verbum: de dei filio,
verbum de homine videte quid dicitur, Fuit homo quia er-
go homo, propterea missus est à deo. Cui nomen erat ioân-
nes. Gratia in homine comprehenditur. Ioannes enim do-
mini gratia interpretatur. Ideo enim dicitur domini, anna
dicitur gratia. Cui nomen erat Ioannes. Quia maiore acce-
pit gratia, propterea in eremo philosophatur, & reseruat se
in aduentum Christi, quia nunciaturus erat Christum, statim
in eremo nutritur, statim ibi crescit, non vult cū hominibus
conuersari. In eremo cum angelis philosophatur: nouerat
Christum Ioannes semper esse venturum, & nō solum no-
uerat ab infantia, sed in vtero matris nouerat, & cum salu-
tauerat. Denique scribitur: Exultauit infans in vtero matris
sux. Vide quomodo in vtero matris cōstitutus sensit adue-
tum domini. Cōsiderate monachi dignitatē vestram. Ioan-
nes princeps vester est dogmatis, ipse monachus. Statim vt
natus est, in eremo viuit, in eremo nutritur, Christum expe-
ctat in solitudine. Videte differentiā. Eo tēpore quo Ioānes
natus est, & erat in eremo. Hoc templū quod videmus esse
destructū, quantas habebat diuitias, quid auri, quid argenti,
quid multitudinis? Vultis scire quantam habuerit multitu-
dinem? Iosephus Iudaicæ scriptor historię describit eo tem-
pore quo capta est Hierusale, hoc est, à Vespasiano & Ti-
to, dicit mille & octingēta milia vna die capta. Videte quid
dicat, vbi tanti sunt capti, quanti habitatores erant, quanti
sunt mortui, quantos fames, quantos gladius interfecit! De-
inde scribit historia quātum auri fuerit in templo, quātum,
argenti, quātum gemmarum, quātum sereci, quāti erant sa-
cerdotes

Ioan. I. 4

Ioannes
quid in-
terprete-
tur.

Luc. I. 6

Ioannes
dux mona-
chorum.

cerdotes, quanti scribæ, & diuersa genera officiorû. Videte quomodo semper Christus humilitatē diligit, Christus dei filius in templo nascitur, & in eremo prædicatur. Humilis enim humiles diligit. Hoc totū quare dico? Vt doceā dogmatis nostrī principem esse Baptistā Ioānem. Fœlices sunt qui imitantur Ioānem quo inter natos mulierum maior nō fuit. Expectabat Christum nouerat esse vêturum oculi eius nihil aliud dignabantur aspicere. *Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Multi enim male legunt, dicentes: Quod factū est, in ipso vita erat. Sed ita distinguitur: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est: hoc est, sine ipso factum est, non est factum. Spiritus enim sanctus non est factus, propterea nō per ipsum est. Spiritus enim sanctus qui fecit omnia, nō est factus à domino. Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Vides quia duo sunt qui fabricant, dimitto patrem, quia de patre nulla dubitatio est, licet in isto versiculo tres personæ demonstrantur. Quando enim dicitur: Verbo domini cœli firmati sunt, nominat, id est verbum nominat: & deum patrē, & filium ergo duæ personæ dictæ sunt. Verbo domini cœli firmati sunt, Aliis verbis hoc dixit, Filio patris cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorū. Ergo manifeste in iste versiculo demonstratur, quod pater & filius, & spiritus sanctus omnium creatores sunt. Omnia per ipsum facta sunt. Si ergo omnia per ipsum facta sunt, ergo exclusus est pater, exclusus est & spiritus sanctus, & solus filius operatus est. Quoniam ergo dixerat, Omnia per ipsum facta sunt, ne spiritus sancti & patris tolleretur creationē, adiecit: Et sine ipso factū est nihil quod factū est. Quādo dicitur, sine ipso nihil ostēditur quod alius fecerit, sed quod sine isto nihil fecerit, deniq; & Sapiētia in Prouerbiis quid dicit? Quando præparabat cœlos, adērā, &c. *Et vita erat lux hominū, & lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt.* Generaliter quidem de conditore dicitur deo, quoniam semper inter medias creaturas suas sit, & tamen creatura non intelligit creatorem suū: specialiter autem dicitur de domino saluatore: quoniam hoc verbum quod erat deus, & erat in deo, esset etiam in mundo, vt luceret in tenebris Iudeorum: & Iudæi qui sunt tenebræ, non comprehenderunt lucem.

Mat. II. b

Psal. 32. b

Prou. I. c

Fuit homo missus à deo. Breuiter de singulis dicamus. Fuit homo missus à deo. Videte significantiam proprietatesque verborum. De deo quid dicitur? de filio dei quid dicitur? In principio erat verbum. Qui erat, principium non habet. Qui erat, non fuit aliquod tempus quando non erat. De Ioanne licet verò sanctus sit, licet præcursor sit, non dicitur erat: non enim erat antequam nasceretur, nõ erat tanquam præcursor fieret, non erat antequam cõciperetur in vtero. Audiatur hic & alia h̄eresis: Nõ mittitur ille qui erat, sed mittitur & sit ille qui non erat. Qui dicitur fuit homo missus à deo? Videte proprietates verborum. In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Legimus & literas seculares, legimus Platonē, legimus & ceteros philosophos. Piscator noster inuenit quod philosophus non inuenit. Si dixisset, in principio erat deus filius, videbatur patrem exclusisse, aut etiam duos deos facere & nihil nobis proderat de gentibus, si reliquissimus plurimos deos, & credidissimus in duobus diis. Vide ergo quomodo paulatim, & prudenter irrepit. In principio non dicit erat deus, ne videretur deum & deum facere, deos duos iunctos, sed filium verbum nominat. Et dum dicit ipsum verbum esse in patre, sic & filium deum dicit: vt non offerat vnum deum. Ergo & nos qua ratione filium deum dicimus, & vnum tamen deum dicimus in patre & in filio, sic in patre, & in filio, & in spiritu sancto triplex quidem est, sed vna diuinitas. Fuit homo missus à deo. Ioannes fuit, qui ante non erat. Factus est, qui non erat. Fuit homo non verbum, Homo ideo fuit, quia homo: verbum non fuit, sed semper erat. Fuit homo missus à deo: In principio erat verbum. Non mittitur homo missus à deo. Quicquid ergo homo loquitur, nõ auditur qui mittit. Qui enim vqs recipit, me recipit: bonor mittētis suscipitur in eo qui mittitur. Fuit homo missus à deo. Quod nos dicimus missus, Græci dicunt *ἀποσταλμένος* hoc est, missus quod dicitur lingua Hebraica *šilaos*. Ergo vides quod iste Ioannes propheta, non solum propheta, sed & Apostolus est. Mittitur Esaias, Apostolus fuit, Ecce ego mitte me. Missus à deo. Pulchre dixit, missus. Dominus enim dicit in Euāgelio. Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Non dixit, omnes qui missi sunt, fures & latrones

Mat. 10. d

Esa. 6. c

Ioā. 10. b

latrones, sed qui per se venerunt? Quid dicit: omnes qui venerunt ante me? Qui dicunt, hæc dicit dominus, & dominus non misit eos, isti qui venerunt per se & non sunt misi, ipsi fuerunt fures & latrones, *Iste ergo missus est à deo cui nomen erat Ioannes.* Et nomen ipsius officio conuenit. Ioannes enim interpretatur domini gratia, Ideo enim dicitur dominus, anna gratia. Ergo Ioannes, domini dicitur gratia. Quod missus est, à domino accepit. Hic venit in testimonium, ut testimoniū perhiberet de lumine. Multa sunt quæ dicuntur, sed excludimur tempore. *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* verbum caro factum est, & quomodo factum est, ignoramus. A deo rationem habeo conscientiam non habeo. Scio quia verbū caro factum sit, & quomodo factum sit nescio: miraris quia ego nesciham? Omnis creatura ignorat. Mysteriū enim quod absconditum fuit in omnibus sæculis: in nostro seculo reuelatum est. Dicat aliquis, si reuelatum est, quomodo te nescire dicis? Reuelatum est quod factum est, cæterum celatur quomodo factum sit. Denique dicit Esaias. Generationē eius quis enarrabit, & quomodo ipse dixerat. Ecce virgo in utero concipiet & pariet dicit quid factum sit, quando autem dicit. Generationem eius quis enarrabit? hoc nobis ostēdit quoniam natus quidem sit: sed quomodo natus sit: ignoramus. Sancta Maria beata Maria, mater & virgo, virgo fuit ante partum, virgo post partum. Ego hoc miror, quomodo de virgine virgo natus sit, & post nationem virginis mater virgo sit. Vultis scire quomodo de virgine natus sit, & post natiuitatem mater ipsa sit virgo. Clausa erant ostia, & ingressus est Iesus, Nulli dubium quin clausa sint ostia. Qui intrauit per ostia clausa, non erat phantasma, non erat spiritus, vere corpus erat. Quid enim dicit: Respiciat & videt, quia spiritus carnem & ossa non habet, quæ me habere videtis. Habebat carnes, habebat ossa: & clausa erant ostia. Quomodo clausis ostiis intrauerunt ossa & caro? Clausa sunt ostia, & intrat quam intrantem non vidimus. Vnde intrauit: omnia clausa sunt: locus non est per quem intret, & tamen intus est qui intrauit, & non apparet quomodo intrauit. Nescis quomodo factum sit, & das hoc potentie dei. Da potentie dei quia de virgine natus sit, & tamen ipsa virgo fuerit virgo post partum. Legimus in Ezechiel, in templi

*Ioannis m-
terpreta-
tio.*

Colos. 1. g.

*Esa. 53. c
Esaie. 7*

Luc. 24. f

- Ezech.* 44 8 ædificatione. Porta hæc inquit, Orientalis, quæ respicit ad Orientem semper clausa erit: & nemo inquit, intrabit per eam, nisi solus pontifex. Clausa est porta, & nemo intrat per ipsam portam nisi solus pontifex. Sepulchrum saluatoris in petra durissima fuerat excisum in petra durissima quæ nullam habebat molitiem: & scriptum est: quoniam in isto ipso sepulchro nullus ante positus, sed nouum sepulchrum erat. Manifestum quidem est secundum literam quod factum est, & propterea in petra excisum est, debemus enim primum secundum literam dicere: Et in durissimo lapide fuerat excisum, & in nouo sepulchro positus est, & grandis lapis positus est ad ostium, & custodia militum in circuitu, ut quanto fortius seruetur ne furari possit, tanto magis virtus dei appareat cum resurrexerit. Si enim sepulchrum fuisset in terra dicere poterant: suffoderunt terram, & furati sunt eum: si fuisset lapis paruulus positus, dicere poterant, paruus lapis fuit, & dormientibus nobis tulerunt eum. Denique in Euangelio quid scriptum est? Venerunt, inquit, alia die scribæ & Pharisei, & sacerdotes, & venerunt ad Pilatum, & dixerunt ei: Domine, magis ille dicebat, quoniam surrecturus est: ne ergo veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant surrexit, & peior error fiat quam modo factus est: da nobis qui eum custodiant, ne eum furentur. Et dixit Pilatus: Habetis custodiam, ita facite quomodo vultis. Diligentia scribarum & hostium prodest fidei nostræ. Seruate Pharisei, seruate: deus includi non potest, deus in sepulchro teneri non potest. Qui fecit cælum & terram, cuius in pugilo terra est, & cælum, qui appendit mundum in tribus digitis, quod dicitur Hebraice. Qui ergo appendit mundum, vno sepulchro non potest contineri. Denique mulieres Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, pia quidem voluntate, sed errantes deum quærebant in sepulchro. Recipit quidem voluntatem, sed errorem arguit angelus ille qui reuoluebat lapidem, & sedebat super lapidem. Et quid ostendebat lapis iste, cui ego infideo, qui seruus sum istius qui certus sum quod non potest includere dominum meum cum præmatur à seruo suo. Lapis ergo ille non potuit claudere Iesum. Et dicit ad mulieres quæ venerant ad querendum eum: Iesum quæritis, non est hic. Vbi est in cælo ultra cælos est. In terra ultra terram est ubicunque voluerit

Iuerit. est, vbicunque est, torus est: vbicunque est, & vbicun-
que fueris, tu ipse qui illum quæris, in ipso es quem quæris.
Audi ergo quid dicit angelus ad mulieres. Quid quæritis *Luc. 24. a*
viventem cum mortuis? quid quæritis dominum in sepul-
chro, Iesum quæritis, dominum quæritis, quia tantum Ie-
sum quæritis. Certe si sciretis illum esse viventem audire-
tis. Melius inter vos est quem vos ignoratis. Regnū dei in-
tra vos est. Angelus quid dicit his mulieribus? Iesum quæri-
tis in sepulchro. Credite eum resurrexisse: & putate in vo-
bis quem quæritis. Maria Magdalene cum vidisset domi-
num, & putasset quod hortulanus sit, putabat illum quod
esset hortulanus errabat quidē in visu, sed ipse error habebat
typum suum. Vere enim hortulanus erat Iesus paradisi
sui, arborū paradisi. Putabat inquit, quod hortulanus esset,
& voluit inquirere pedes eius. Et quid ei dicit dominus? no-
li me tangere, nondū enim ascendi ad patrem meum. Noli
me tangere, nō mereris me tangere, quē in sepulchro quæ-
ris. Noli me tangere, quem tantum putes, & non credis re-
surrexisse. Noli me tangere: tibi enim necdum ascendi ad
patrem eum: cum tibi ascendero ad patrem tunc mereris
me tangere præstāte Christo domino nostro, cui sit honor
& gloria, in secula seculorum, Amen.

DIVI IO'ANNIS CHRYSOSTOMI

CONTRA IUDÆOS, GENTILES, ET
hæreticos Sermo, de Euangelio,
Nuptiæ factæ sunt, &c.

Hirundinum pulli in nidulis sedentes, parētum *Iudas. 2. a*
suorum qui sibi alimentā afferunt, aduentum
expectant: & cum ipsos venire conspexerint,
leui ala mouent aërem cantillantes, & ad illo-
rum aduentum applaudentes, similiter & eo-
rum parentes cum nidulo appropiant, cantillant, pullis ad-
uentū suū nūnciantes. Similiter autē & vos in nido tēpli hū-
ius sedetis, meū aduentum expectantes, & quia venientē vi-
detis, leui mētis ala volatis. Neq; ego dissimiliter spiritali
huic nido appropiatur, deū voce præmissā glorifico, quod
mihi filios dedit tam mei amantes. Sed hirundines alimentā
sua ab ore in os tradūt: nos autē nostra non sic, sed ab ore in

aurem. Illa enim incorruptionem procedunt, nostra vero in incorruptibilitatem illa corpora pascunt nostras animas impinguant. Hæc omnia non temere à me dicta sunt, sed quia lecti Euangelij continentia ad hæc docenda nos inducit. necessariū vt vos doceam. Vocatus est, dicit, Iesus ad nuptias. Oro: cōpositis moribus estote & audite quæ dicuntur. Quoniā multi nuptias preterunt, alij filios, alij militiam, alij negotiationē, alij artificiū, alij seruitutem, alij diuitias, alij inopiam, & quæcūque talia sunt. Volo igitur declarare vobis quod diuitiæ impediūt, neque inopia, neque militia, neque negotiatio, neque nuptiæ, neque pueri, neque seruitus, neque opificiū: neque aliquid tale. Vocatus est Iesus ad nuptias. Venit, vel nō venit? Certū quod venit. Quod si venit, quomodo ergo nuptiæ male: non potest excusare. Ego autem non dico, quod tantū venerit, sed quod & dona secū attulerit, Aquā in vinū mutauit. Ne excusete propter nuptias, dominus tuus nuptiis interfuit, & nuptias honestauit & tu nuptias arguis, & dicis nuptias obstaculū esse ad pietatem? Nullum enim ad pietatē est obstaculū. Vis cognoscere quod nihil nocet habere vxorem & puero? Moses, nōne vxorē habuit & liberos? Helias, nōne virgo erat? Nōne Moses Manna ē cœlo deduxit? Nōne Helias ignem ē cœlo deduxit? Nōne Moses coturnices aduolare fecit? Nōne Helias verbo cœlum clausit? Nōne Mosi deus locutus est? Nōne & cū Helia cōuersatus est? Nōne Moses mare diuisit & transduxit populū? Nōne Helias curru igneo in cœlū sublatus est? An nocuit huic virginitas, an impedimento fuerunt vxor & liberi? Vidiſti illi Heliam aurigā in aëre, vidiſti Moſen in mari viatorē? Vide & Petrū ecclesiæ colūnam, quod & ipse habuit vxorem. At nō est scriptū, inquit, quod Petrus habuit vxorem, vnde ergo liquet quod vxorē habuit? Ego dico: Ingressus est Iesus ad focū Petri, & erat illa infirma: & tetigit eā & reliquit, eā febris, & stetit & misittrauit. Vides quod & Petrus vxorē habuit? Vbi enim focrus, manifestū quod tibi & mulier, Vides quod & Petrus vxorem habuit, nec incuses nuptias. Hæc dico, vt ne quis prætexat vel vxorem, vel liberos, vel militiam, vel negotiationem, vel opificiū, vel seruitutem, vel diuitias, vel paupertatem. Hæc excusatio, hic pretextus, diaboli insidiæ sunt. Militiā prætexis, & dicis. Nō possum esse pius. Centurio

*Ibidem.**1. Re. 18. g**Matt. 8. b*

turio nōne miles erat? & dicit ad Iesum. Nō sum dignus; ut intres sub tectum meum sed dic verbo, & sanabitur puer meus. Et admiratus Iesus, ait: Amē amen dico vobis, neque in Israël tantā fidem inueni. Nihilque nocuit illum suā militiā. Atqui si opifex? Et Paulus operatus est manibus, qui & antea ecclesiarum deprecator, & post hoc factus prædicator & apostolus. Quid verò si diues? Et Abrahā diues, & ipse uxorem habuit & pueros. Credidit enim Abrahā, & reputatum est ei ad iustitiā, & amicus dei vocatus est: tam nihil obfuerunt ei diuitiæ, & mulier, & pueri. Non habes excusationē. Fria quæ prætexere potes. vnus ille habuit, & uxorem, & pueros, & diuitias. Sed quomodo si seruus? Et Onesimus seruus erat, & scribit Paulus Philemoni, dicens: Onesimū qui olim nullius frugis, nūc autē & mihi tibi utilis. Verum, quid si rex? Erat & Dauid rex, & quū ingressus ad eum Nathā propheta, & arguit ipsum de peccato quod fecerat. Nunquid in illū tyrannidē rex exercuit? nunquid vel asperum aliquod verbū prophete dedit? an non & in regno seruū se fatebatur, dicens: Peccaui domino? Et propheta videns pœnitentiā eius, dixit: Et dominus abstulit peccatum tuum. Velox pœnitentia, velocior condonatio. Nū aliquid tribuit sibi rex, & dixit: Rex sum, amictus purpura, circumdatus diademate, fero tela, sagittas, scuta, arma: mihi sunt milites, & armigeri & pauperem illum timerem? ferrē mne eum, & non occiderem? Sed nihil talium, quānnis rex effet: sciebat enī quod peccarat, & ob hoc pœnituit: quia sciebat se grauter peccasse, & nihil ei obfuit regnum. Iam quid si iuuenis? erat & Daniel iuuenis, & leonum ora construxit, & dracones confregit, Bel subuertit, & presbyteros indicauit: Susannam liberauit, tantæque virtuti imperfecta ætas non obfuit, An nō & talis erat fratrum amator Ioseph, qui tantam præ se tulit sapienciā & continentiam apud Aegyptiam? Vestem suā diuisit, fidem non dirupit, impudentiam mulieris vicit, concupiscentiam non satiauit, & nihil impediuit illius virtutē adolescentia. Sed quid si vidua? Erat & Sidonia vidua, quæ Heliā hospitio excepit, & pa-
uit pane & aqua, & authorem famis uon est reuerita. Quid autem si meretrix? Erat & Raab, quæ exploratores occurravit, & cum filij Israël terrā promissionis accepissent, saluata est ipsa cum domo & genere suo. At quomodo si pau-

*Ibidem.**1. Corint.**4. c. c.**1. Thes. 2**c. 3. b**Rom. 4. a**Ad Phil.**1. a**2. Regum.**11. b**Ibidem. d**Gen. 39. c**3. Regum**17. c**Josue. 6. c**Luc. 16. c*

per? Pauper erat talis & Lazarus. Et quantam ille sapientiam ac patientiam in extremis ostendit, licet nihil illum in tanta necessitate leniret. Iam si mulieri quis deditus sit, an nō, & Sampson? nam licet à mulieri sit proditus, tamē ipsi deus dedit, ut se de alienigenis vlcisceretur. Sed quid si amas filios? amabat & Iob. Sed tentaris, tentabatur & Iob. Vides quod saluati sunt? Habes fidem, habes omnia: non babes fidem, rex licet sis, nō tibi proderit, regnū: sed ne promissionis obliuiscar. Vocatus igitur est Iesus ad nuptias: & quum ipse ibi esset, vinum non habebant. Dicit ei mater suā: Vinum nō habēt. Dicit ei Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt hydrias aqua, & fecit aquam vinum. Quare autem dixit, implete hydrias aqua? an non qui verbo cælum fecit, & terrā fundauit, & omnia quę in eis, cuius oculus a-refacit abyssos, à quo tremit omnis creatura tam cœlestium quàm terrestrium, qui ea quę non sunt facit esse, potuit etiā hydrias aqua implere? & dicit, Haurite aquā. Ad quid? Ego dico, quod si negarint, manus eorum quę hauserunt, & humeri qui gestauerunt aquam, ipsos redarguant. Idem etiam fecit quum Lazarum suscitauit, antequā ad locum illum veniret, dicit discipulis: Lazarus amicus noster obdormiuit. Postquam autem venerunt sorores Lazari, & dixerunt ei, Lazarus mortuus est: dixit eis, Quo posuistis eum? Dicunt ei, Veni & vide. O noua & inopinata opera, paulō antea dixerat discipulis, Lazarus mortuus est: & nunc dicit, Vbi posuistis eum? Mortē prędixerat discipulis suis, & locum nescit. Sciebat, sed propter Iudæos dicebat, quia rudes erant. Et ita quum dicit, Vbi posuistis eum? non ignorantie erat: sicut & cū in paradiso dicebat Adam, Adam vbi es? Ignorabātne vbi esset? non est dicendum: sed quia dicebat illis diabolus, quod in die in qua comedetis ex ligno hoc, eritis vt dii. Et suspicati sunt illi quod futuri essent dii. Ob hoc arguit ipsum deus, Adam vbi es? pro eo quod comediti & māisti homo. Sic & apud Lazarum egit. Nam vt appropinquauit monumēto, dixit Iudæis: Tollite lapidē de monumēto, & tulerūt. Dicit ipsi soror Lazari, Iam sciet, nūc enim quadriduanus est. Et vt clamauit voce magna, dixit: Lazare, veni foras. Et prodijt vinctus iussit. An non qui transfert montes in cor maris, potuit verbo lapidem mouere? qui stimulos mortis confregit, qui portas inferni contriuit, non

Iuan. 2. 4

Ibid. 11. b

Gen. 3. b

Iuan. 11. f

nit, nō potuit vincula disrumpere? & dicit iplis, Soluite ipsum. Ad quid, vt si negent, manus eorum & oculi ipsorum redarguāt ipsos, Ob hoc dixit, Soluite ipsum. In primis autem soror Lazari testimoniū dedit, dicens: Iam scietet. Idem & in nuptiis fecit, dicendo eis: Imple hydrias aqua. Et impletis hydriis aqua, fecit aquam vinum. Et propterea vnde quaque certos ipsos reddebat. Semper enim increduli erant Iudæi, & impudentes. Vultis cognoscere quanta eis fecit deus, & permanserunt semper ingrati. Discite, sed oro: accommodate vos mihi, & auscultate quæ dicuntur. Demonstrabo enim vobis, quod ab initio ingrati & increduli fuerūt. Septuaginta & quinque animæ Aegyptū ingressæ sunt, & factæ sunt sexcenta milia. Mortuus est Ioseph, & surrexit alius rex qui Ioseph memor nō fuit, afflixit igitur filios Israël valde. Clamauerunt ad deū, dicētes: Domine, tu iurasti patribus nostris, daturū te semini nostro terram fluentem lacte & melle: nunc domine memor esto testamenti, quod posuisti patribus nostris, & erue nos de manu Pharaonis regis Aegypti, & ex seruitute Aegyptiorū. Audiuit igitur dominus vocē eorum, & misit ad eos Moſen. Sed attendite verba, dicit Moſi deus. Accipe agnum immaculatū, anniculū primogenitiū, & immola, & sanguine eius vnusquisque obliniat fores, vt quū venerit angelus habens gladium extentum, & viderit quod sanguine sit linita domus, illam transeat, sin viderit nō oblitam ingredietur, & omnia perdet. Fecit igitur Moſes sic, & tradidit populo, & illi accepto cruore ianuam linierunt. Et venit angelus, habens extentum gladiū suum, & vidit sanguinē in foribus, & transiit: vbi autem non vidit, ingressus, & omnia perdidit. Hæc omnia nō absque ratione facta sunt: sed quia per lignum & sanguinem saluandi eramus, propterea iussit deus vnumquēque sanguine fores signare. Et quare nō dixit deus, Lini muros sanguine? quia non eramus saluandi per lapides, sed per lignum. Eduxit itaque eos Moſes ex terra Aegypti, & tulit in desertum, & dicunt Moſi: Eduxisti nos in desertū vt occideres, quasi non sint sepulchra in Aegypto. Nōne nobis melius erat cum essemus in Aegypto cum comederemus melones & pepones, allia, & expe? Vīdisti ingratitudinem, ipsi dicebant deo, & precabantur vt educeret se ex terra Aegypti: at vbi in desertū venerunt, fuerunt ingrati.

Ioan. 2. b

Dent. 10. d.

Exo. 12. e

Ibid. 12. d

Exo. 16. a. & Num. 16. b

Exod. 32.

4.

Cognoscis ingratitudinem? sed rem maiorem & singularem vide. Quadraginta annis fuerunt in deserto, capillusque ipsorum non creuit, neque unguis vestimentum ipsorum non fuit sordidatum, calceamentum ipsorum non fuit contritum: non laborauerunt, non foderunt, boues non vinxerunt, aratrum non traxerunt, sulcos non secuerunt, tribulos non euellerunt, semina non sparserunt, imbres non expectauerunt, Solis aestus non tulerunt, tempus messis non exceperunt, falcem non acuere, neque messuere, non colligarunt aristas, non comportarunt, non conuexerunt in aream, non extriuerunt, non repurgarunt, non pinsuerunt, non coxerunt panes, & nihil omnino illorum fecerunt: sed panem de celo nullis manibus elaboratum comederunt? præponebatur mensa nullo præparante, impassibilitate imitabantur angelos, natura suæ imbecillitatis oblita erat: & post tot beneficia dixerunt Aaroni: Da nobis deos, qui nos præcedant: Mosi enim illi qui nos eduxit de terra Aegypti, nescimus quid acciderit: feceruntque vim magnam Aaroni. Ille ut vidit eos duri cordis & incircuncisos, dicit ipsis: Tollite in aures vestras, & mittite in ignem: & si quid ascendit, hoc deus sit: & ascendit bubulum caput. Hic observa hæreticum, parasitum, ingratum Iudæum, dicentem: Si deus genuit, igitur & fluxuram sustinuit, & corruptibilis est. O miser & perditæ, hæc ne de filio dei suspicaris? At nos, absit, ne sit, Sed genuit pater filium, vnus vnicum, deus deum perfectum? ita sentiunt Christiani. Quia aurem licet te ipsum nescias, superna curiosius putas perquirere, dic: Putasne te scire, quomodo in auribus in pyram coniectis, bubulum caput ascenderit? Non hoc chalcotypus operatus est. Non erat cõflator, quomodo ergo egressum est bubulum caput audes dicere? Si nescis hæc interiora, quomodo curiosè superna inquiris? qui nescis propria, quomodo curiosè aliena inquiris? Et afferunt nobis euangelicam vocem, quod Iesus dixerit discipulis: Ego sum vitis, vos palmites, pater meus agricola est. Vides, dicit, quod fecit filium. Inutilis enim vitis, nisi ab agricola colatur. Et putauit quod magnū aliquid & egregiū dicant. Sed auscultate obsecro. Dicebam de ingratis & reprobis Iudæis, sinire dicam & aduersus impudentes hæreticos. Potes mihi dicere ingrate, & impudens hæretice, agricolam non pasci à vite? Armis truiste capiam. Sicut agricola colit vitem: ita &

Ioan. 15. a

ita & pater operatur suum filium. Videamus quis ab altero educetur, an vitis ab agricola, vel agricola à vite, ut dicis. Pater à filio habet esse: non est igitur agricola, qui non ex operibus suis pascitur. Quid ergo? filius pascit patrem? Non, absit. Deside insipientissima hæc loqui. Nam sicut agricola gaudet de vite, ita & pater in filio. Non enim dixit, Pater meus operatus est me: sed, pater meus agricola est. Gauisus est enim pater in filio. Non audiuiſti ipsum dicentem, Ipse est filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite? Quando stetit in Iordanis fluentis, non dixit, Ille est quem creavi, quem feci: sed dixit, in quo mihi beneplacitum. Num & vocem illam reieciſt? Et iterum dicit: Descendi è cælo, non ut voluntatem meam facerem, sed eius qui misit me patris. Quibus dicebat? Omnino Iudæis, qui dicebant ipsum esse fabri filium: & quasi inimico dei contrarij erant, & propter hoc dixit, descendi. Et quia deo contrarium dicebant, respōdebat: Non veni ut faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me patris. Nam licet videbatur colere patrem, ipsum tamen negabant, & ob hoc infirmitati eorum consuluit, sic loquendo. Alioqui quomodo is qui ubique est: vel qui omnia adimplet, demittitur, vel descendit? Vides igitur quod propter Iudæos dixit, descendi de cælo, non propter seipsum. Nullam habes excusationem. Afferunt autem hic nobis & aliud testimonium apostoli dicentis, Vnus deus pater, & ex quo omnia, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia. Dicis quod alius deus præter patrem non sit: & ego dico quod præter filium, alius talis dominus non sit. Quid igitur? contendemus? Minimè, absit. Scimus enim propter quos, & quibus hæc Paulus dixerit, sed audite diligenter sermonem. Quia gentiles multos deos colebant, Iudæi verò vnum principatum. Ut ergo & multitudinem deorum, & principatum vnus simul auferret, dicebat: Siue enim sint dii multi & domini multi, siue in cælo siue in terra: sed nobis vnus deus pater. Et dicendo vnus, sustulit deorum multitudinem. Vbi enim vnus, ibi non sunt multe: dicendo verò pater: sustulit principatum vnus. Vbi enim pater, manifestum quod ibi & filius. Et propterea dixit: Vnus deus pater, ex quo omnia, & vnus dominus Iesus Christus, per quē omnia. Vides quod ad Gentiles & Iudæos sermonē verterit Paulus, ob hoc di-

Mat. 17. a

Or. 2. Pet.

1. d

Ioan. 6. d

Mat. 23. g

1. Cor. 8. b

Ibidem.

xit, Vnus dominus noster Iesus Christus, per quem omnia.
 Quia omnia tam visibilia, quàm inuisibilia, de quo audit
 Ioannem dicenrem: In principio erat verbum, & verbum
 erat apud deum, & deus erat verbum, hoc erat in principio
 apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso fa-
 ctum est nihil quod factum est. Vides quod ipse omnium
 est opifex. Non audebis, inquit, mihi ostendere quod filius
 eum patre numeretur. Increduli quousque non cessatis cō-
 tradicere, peruertentes scripturas, vt filium simplicem dica-
 mus creaturam vel facturam? Vultis cognoscere, quod cum
 de filio verbum aliquid sublime & deo dignum audiunt,
 insanire incipiunt, & putant in ora sua amaritudinem im-
 mitti: eius rei vobis exemplum dicam. Cum quis morbis &
 febribus laborat, & paululum relinquitur ab eis, si ordinat
 medici, vt os eius melle obliniatur, faciātque id serui vt
 præcipitur, existimat infirmus quod amarum sit mel, licet
 circumstantes infirmum moneant dulcissimum esse mel, vi-
 detur tamen infirmantis ori amarum, non quod amarum
 sit mel (quid enim dulcius melle?) sed quod ille qui mel ac-
 cepit, infirmus est. Sic & illis contingit, cum audiunt cōsub-
 stantialem opinantur effundi sibi amaritudinem, non quod
 sermo eius naturæ sit, sed quod infirmæ illorum sunt aures.
 Pater filium vocat, similiter apostoli ipsi autem creaturam
 & facturam. Et quomodo filius creatura & factura? An idē
 est gignere, & creare? Si omnis qui gignit, creat, & omnis
 qui creat, gignit: colligemus omnes creaturas filios & geni-
 tos esse dei: quia omnia per filiū facta sunt. Igitur qui crea-
 uit, idem etiam genuit, Vides quod nati sunt dei, sicut tu di-
 eis? Quandiu eritis increduli? Dicite mihi, quomodo cola-
 tur filius, quandoquidem filius dicitur? Nōne & tu filius?
 sed quid, quod deus dicitur? nōne & tu? Sed potes mihi
 dicere, Ille re filius, tu nomine. Ergo filius? Ecce os tuum te
 redarguit. Ille enim nec factura, nec creatura. Ille re filius,
 tu appellatione. Ille à solo patre genitus est, tu autem ex
 præiacente materia formatus. Hæc contra Gentiles, Iu-
 dæos, & hæreticos dicta sint. Nos autem glorificemus pa-
 trem, & filium, & spiritum sanctum, cui gloria in secula se-
 culorum, Amen.

HOMILIA D. IOAN. CHRYSOSTO-
MI, IN DICTVM IOANNIS, VENIET HO-
ra, quando veri adoratores adorabunt pa-
trem, in spiritu & veritate.

Innumera beneficia dei, quibus per momenta
perfruiamus, si iugi meditatione animo & ser-
mone reuoluimus: inueniemus nihil tam con-
gruere nobis quàm continuare preces, narra-
re laudes, prædicare virtutes, atque in eius ma-
iestatis cultum, tota animi veneratione, obsequio, semet
deuouere. Sic enim efficitur, vt dum deo gratiarum actio-
nem referimus: & nostra officia compleamus, & eius po-
tentiam cunctis populis demonstremus. Veniet inquit, ho-
ra, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu &
veritate. Dum verò adoratores, dicit: esse quosdam falsos
ostendit, suos veros esse monstrauit. Eius est enim, quod
verum est: cuius quod falsum est, esse non potest. Diuisit
substantiam, dum speciem separauit: genus ostendit dum
patrem constituit. Et vt verius dicam æmulis: Cuncta con-
sistunt: nec quicquam inuenio, quod contrarium habere
possit. Denique separatæ sunt diuersæ naturæ. Falsum enim
veritas non capit, amaritudinem dulcedo non patitur no-
ctes & dies diuersæ sunt, frigus calori non conuenit. Per-
det res quæque, quod nascitur, si aliquando æmulo copu-
letur. Adeo & bonus malo si connectitur aut pares red-
duntur, aut cito ab inuicem separantur. Amicitia enim, pa-
res aut querunt, aut faciunt: diuersa vero, aut voluntas,
aut necessitas iungit. Cæterum nephas est iungere, quod
natura copulari non patitur. Si communicauit, inquit, lu-
pus agno aliquando: sic peccator iusto. & iterum, Nolite
coniungi cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ
iniquitati? Quis autem consensus Christo ad Belia? Quæ
autem particula est fidelium infidelium? Quæ cōuentio tem-
plo dei cum simulachris? Igitur quoniam quod verum est,
dei est: quod falsum, diaboli. emitendū est, vt Christianus
veritatis lætator in spiritu & veritate deum adoret: vt in-
ter veros adoratores constitutus, dei sit orator effectus, vt
eum clementer exaudiat deus. Non omnis, inquit, qui di-
cit mihi domine, domine, introibit in regnum cælorum,

Eccles. 15. e

2. Cor. 6. c

Matt. 7. c

Luc. 16. g

2o. 14. a

sed is, qui fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est: ipse introibit id regnum cœlorum: & iterum, Quid mihi dicitis domine, domine, & non facitis, quæ mando vobis? Falsos enim & simulatores veritatis author nec amare poterit, nec audire. Tunc etenim facile poterit esse verum quod dicitur: si qui in veritate constitutus est, spiritu fuerit veritatis instructus. Nam primo, veritas extra ecclesiam non est: quia veritas Christus. Ego sum inquit, via, veritas, & vita. Ergo si veritas extra ecclesiam non est, in ecclesia sit constituta necesse est. Vnde quicumque in ecclesia constitutus est: in veritate iam positus sit, necesse est. Is spiritu veritatis sit instructus, quia idem spiritus sanctus non nisi sanctæ ecclesiæ à deo per Christum dominum attributus est. Vnde in ecclesia Christianus exoptet, ut sanctum spiritum mercatur accipere: & acceptum sanctis actibus retinere, ut inter veros adoratores, & ipse possit deum adorare. Cæterum frustra sibi quisquam aliquid à deo promittit, qui aut extra ecclesiam fuerit, aut in ecclesia simulator existens, aliter quàm debuerit, vixerit: Nec à veritate authore quicquam merebitur impetrare, qui veritatis rebellem sese voluerit exhibere. Perdet enim orationis precem, qui dominicam spreuerit iussione. Non vult suam orationem audiri, qui putauerit præcepta dei debere contemni. Difficilis est enim ad impetrandum aditus, cum præcedit iussionis diuinæ contemptus. Cæterum facile quod postularur, accipitur, si quod iubetur, instantissimè compleatur: ut homo sibi beneficiorum aditus aut claudat, aut referet: aut intercludat, aut tribuat: aut neget, aut præstet. Ut enim obsequia pariunt beneficia, sic cōtemptus exhibet pœnam. Nec enim poterit de contrario prosperum provenire, quia de prospero nunquam potuit euenire contrarium. Denique ipsius orationis habitum recognosce. Nōne cum ostendis manus, aperis pectus, faciem erigis ad cœlum, oculos attolis, totum te domino creatori ostēdis? Denique scēlices manus, si munde sunt: beatum pectus, si purum est, gloriosa facies, si simplicitate respundet: digni oculi, si concupiscentia non fuerint maculati: scēlix totus homo si totus fuerit illibatus. Scēlix inquam, si nihil in eo aut cogitatio infecerit, aut actus pessimi sordidauerint. Talis spiritu & veritate præditus, veris est adoratoribus copulatus. Hic non modo, quicquid

quicquid pro se optauerit, impetrabit: sed & pro cæteris idoneus orator effectus, & in præsentibus, quod petit, accipiet: & in futuro quod credit inueniet. Ut qui dei est in præsentibus orator, in futuro sit cælestium regnorum possessor: ut præmiis delectetur in cælo, qui dominum actibus piis delectauit in mundo.

DE LAZARO RESVSCI-
tato Homilia.

Randi fratres stupore, grádi miraculo hinc, & *Hæc Ho-*
inde fluctibus dolorum Lazarus mortuus est: *milia non*
ut terrenis artubus, vel mēbris fœtentibus de- *videtur es-*
lebatur, sepultus est, & humatus. Cōtractis igi- *se Chryso-*
tur mēbris inter ieiunas, & innumerabiles co- *stomi.*

stas, pellis tetra distēditur, & humoris riuus, qui de gurgite viscerū laxabatur, fœtendi iam sentina per solum cadaueris teter & cœruleus labebatur. Sed quia iustum iuuenem Lazarum (quem loquor) dominus in sæculo dilexisset, præfaga voce præcius futurorum Apostolis suis dormire Lazarum dixit: & quem promisit, si ad illam ciuitatē accederet, protinus excitandum. Huic ergo Lazaro, cui per cœruleas venas membra tabuerunt, quem locatū spelunca incisæ rupis, immani obiectus ex pondere lapidis perenni valida detruserant. Bono maiestatis munere serena angustæ virtutis æternitas, saluatoris flectitur pietate, & ad sorores pueri, quas Lazaro crines sparsos per genas tristes capillos obduxerant, resurgere posse Lazarum, si isti crederent, sacratissima vera dei pietas intonabat, Mox sorores constipante turba, miraculi eiulatu, æstu, ieiuniis, lachrymarum vbertatibus, ebrietate de hinc genibus à statu totius corporis miserandi iactantur. Heu luctus pius, precum pulsus tenuante defectu carmine palpitati, sorores lachrymas pro germano fundebant & Hebræas grassitando voces fractis in vnum singultibus saluatoris in laudibus explebant. Quis illic rogo vos populi festinatus, quæ spectantium turba, qualis tanti miraculi potuit esse conuentus, ubi essent plangentes puellæ, mortuus frater, & Christus fratrem promitteret excitandum? Conuenerunt, credo ad hoc spectaculum seruandæ memoriæ sempiternæ milites, Iudæi, Gentiles, Chri-

parētes. Cognatio recidiuis obtutibus renouatur, vox profapię currit in auribus saluatoris, vnde admotus oscula recognoscunt frigida: poscitur & panis, nec non & domus petitur, Christi miracula referuntur, &c.

IN DICTVM IOANNIS,

Vos amici mei, &c.

HOMILIA PRIMA.

Ominus Christus in euāgelio suo loquitur dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Dominus Christus clemēter suos al loquitur beneuolē atque amāter suo nomini dicatos hortatur, Vos inquit, amici mei estis, si feceritis, quæ mādo vobis. Non es, inquit, seruus, sed amicus, si quæ tibi mando perfeceris. Non es famulus, sed amari nostri nostro cōiunctus: si quod impero, instanter impleueris. Transibis enim in amicum ex seruo, in familiarem ex famulo, migrabis in amabilem de externo. Non enim peccatū seruitutis tibi notā inurit, sed indulgentia amicitie nostrę coniunxit. Nec peccata faciēt te iam jamque obnoxii, quæ donando tibi mecū te destinaui in regnū. Serua igitur amicitie fidē, coniunctam nobis obtine cbaritatem. Vnum sumus vterque par sit iubentis & facientis assensus: vt par sit in cœlestibus dominatus: vt enim hominem nascēdo ipse suscepi, & cōiutus homini deus apparui: ita tu homo per gratiā à me susceptus, & mihi redemptori coniunctus, eris sociatus in cœlo, vt nunc es mihi copulatus in mundo. Amicitie tibi nomen indulgentia mea, non tua merita contulerunt, te amabilem mihi benignitas nostra, non tua presterunt officia. Nihil meruisti, & amicus es, quod mereri incipies, si fueris vt iubeo, obsecutus. Quinimo amicus esse non poteris: nisi quod iubeo studiosē ac beneuole, perpetraris, vt enim ego te redimerē, ad terras descendi, ita vt tu mecū perman eas, ad me migrabis ad cœlū. Nā inter homines amicitie cū amantibus copulantur, & inter socios dum seruatur fides, perseuerās societas inuenitur. Denique tolle amorē, & amicitie nomen sustuleris, tolle fidem, & societas inter homines non erit. Vt enim amore, amicitia: ita fides, societate cōsistit. Nec contemptor amicū, nec societas per-

fidum poterit retinere. Sic amicitie cœlestis fastigiū sancti omnes A postoli adepti sunt. Sic in amorem domini patriar chæ venerunt sic inquam, Abraham dum diuinis iussis obtemperat, dum cœlestia præcepta cōseruat, & Hebræorum primo & Christianorum postremo pater esse commeruit: vt arenæ maris & syderibus cœli æquaretur duplex semē ei promissum & vtrunque pro meritis haberet effectum: dum obtineret cœleste semen per Christum & terrenum semen deficeret per contēptum: ut fuisset æternū, quod præcepta seruaret: & temporale fieret quod cōtēptui subiactisset, vt Abrahæ cœleste semen inchoaretur, vt dixi per Christum, quia terrenum cessaturum fuerat per Hebræum. Igitur nascitur Christus Abrahæ semē ex Abrahā, qui ipsum fecerat Abraham. Nascitur inquā, ex patre, qui prior genuerat patrem: vt esset filius patre anterior, esset Christus genitore prior. Nec enim nasci corporaliter potuisset, nisi genitori, originem tribuisset, vt esset genitoris genitor & suæ originis fabricator. Vnde Dominus dicebat Iudæis: Amen dico vobis, ante Abraham ego sum. Quare tu quisquis es, qui de semine Abrahæ Christiane descendis, quisquis eiuste filiū gloriaris, si filius es, serua quod pater: si amicus, imple quod præcipit Christus: vt possis lætari de amicitia domini, si tuis actibus eum feceris gloriari. Si quis te de potentibus mundi, aut hæredem vellet conscribere, aut amicum sibi coniungere, aut in filium voluisset forsitan adoptare, nōne admiratus, & stupens totum illi dicares obsequium? Nōne eū omni cultu suscipere religionis parares officia, impartires, ne in aliquo ille offensus, aut voluntatem reflexeret, aut dispositionem mutaret, aut in meliorem te forsitan quod decreuerat, transulisset? Nunc vero hæredem te deus, amicum Christus constituit, & per eundem genitoris factus es filius. Si hæres es, testatoris delegata conserva: si amicus, amicitie fœdera inuiolata ostenta: si filius es, lineamenta patris demonstra. Vt enim hæres testamento, amicus officio, amore filius comprobatur: ita Christianus esse, quod dicitur, potuerit, si quod profitetur, impleuerit. Qui sibi placet de amicitia Christi, propositæ respondeat conditioni. Vos inquit, amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Mandatorū obseruatio, amicitie est confirmatio. Nō potest quis & amicus esse, & mandata contēnere, quia
qui

qui contemnit mandarum, amicus esse nō poterit. Primum igitur, bene tibi dei cultor hoc contigit. Vnde tibi munus tantum venit: vt ad Christi amicitias posses accedere, vt ad familiaritatem posses domini peruenire? Si ex merito: nullum in nobis meritū nisi quod contulit Christus. Si ex precibus nullus precum effectus, nisi quas dominus deo patri commendat. Igitur si neque ex merito, neque ex precibus, neque vlla prærogatiua istud nobis potuerit prouenire, restat, vt benignitas dei hoc nobis per Christum contulerit: qui pro nobis corpus induit crucem pertulit, inferos penetrauit & resurgens victor in cælū ascendit, & nos in amicitias suæ benignitatis allexit, dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Benignitas Christi proponit præmium, vt exigit officium: confert dignitatem, vt de nobis exigit seruitutem: beneficiis prouocat, vt officia nostræ eliciat. Nec est gratuitum quod seruitur, quia præmium est quo seruitus ista pensatur, vt iam negotiatio sit ista, nō seruitus, mercatio sit, nō famulatus. Per vsurā enim redditur, quicquid in isto tēpore per nostra obsequia scēneratur, vt contemptus in homine cōfundatur qui ad cultum Christi, ei⁹ amicitias noluit prouocari. Erubescere igitur, quisquis es, erubescere, qui in amicitias Christi vocaris, nec obsequeris, qui familiaris diceris, nec eius mādatis intendis. Nā qui præmiis in obsequium cogeris, qui donis ad officia inuitaris, quid faceres, si gratuitum subires seruitium, qui tam liberale Christi cōtemnis imperium, vt iam qui amicitias noluit pensare obsequium, contemptus sui gratuitū incurrat supplicium. Non enim tibi seruus o homo, præmiis inuitatus obsequitur, aut donis & muneribus illectus quispiam famulatur, quem conditio subiicit, famulatus addicit, seruitus ipsa compellit, cum discreta ista separatæque consistant, dum alius est dominus, alius seruus, alius imperans, alius qui dignitate suscipitur, alius qui conditione subiecti demonstratur. Denique nunc & homo ipse beatus est, si imperanti animo seruit corpus, si virtutibus subiecta sint vitia, si cōtraria prosperis cedāt, si bonis aduersa succumbant. Vnde tibi homo ex teipso: nascetur iudicium, dum imperas seruo, & non pares domino, dum famulis dominaris & dominanti ipse nō seruis, & tu tamē sine præmio imperas, ille tibi præmiis, quod desyderat, suadet. Denique volo inquit

Christus: & amicū asciscere te volo, te familiarem allegare, volo tibi amabilem me exhibere si tamen tu, quę mandando perficias si quę iubeo compleas, si quę tibi perſuadeo, studioſe iſtanterq; adimpleas. Cęterum amari non potes, ſi contemnis, cōtemni nō potes, ſi ſeruieris, ſeruus non eris, ſi parueris, amicus firmaberis, ſi quę mando, perſeceris. Da quod exigo, & accipe quod promitto. Imple, quod iubeo, & poſſide quod diſpono. Etenim quid obſeruanti promittitur, ſi cōtemnenti pręmium diſpenſatur? Aut quomodo poterit in obſequium quiſpiam prouocari, ſi contumax indigne cęperit numerari. Tunc enim amicus dignus eſt nuncupari, ſi mandata implere contendit Chriſti.

IN DICTVM IOANNIS,

VOS AMICI MEI ESTIS SI
feceritis, &c.

HOMILIA SECVNDA.

Ioan. 15. b

*O*s amici mei estis, si feceritis, quę mando vobis.

Cum in hominem collatos conſydero diuinos affectus, & cęleſtis potentię magnificos fructus, ad poſtremum illi impartitos attendo, tunc & ſupernam benignitatem admiror, & familiaritatē Chriſtiano conceſſam dum cogito, ſtupro, dum tracto, hæſito: dū recolo, perhorreſco, vt quantū natura homo ſit pretioſus, tantū ſit indulgentia Chriſti magnificus. Nā ſi quoties hominis qualitas retractatur, toties redemptoris ſublimitas cogitetur: inuenies ex redemptore præcellentem, quam ex proprio noſtri degenerem. At cum cęleſtia forte iura ſeruauerit, & quid redemptori debeat, cognouerit, inuenies ita merito dignū, vt redemptione noſtris præcipuū, vt tunc mireris in homine deū, cū dei opus in hominis moribus fulgere vitę ſplēdore perſpexeris. Domīnus loquitur dicēs: Vos amici mei eritis, ſi feceritis, quę mando vobis. Pendet amicitię Chriſti promiſſio certo conditionis obſequio. Proponitur em̄ familiaritatis ſublimitas officiorū ſcēnore cōparāda, cū domino certa negotiatio copulatur. Promittit em̄ & exigit, & ſublimat & ſubiicit, benignus eſt & cōpellit. Chriſtiano em̄ diuinę amicitię promittitur, vt ab eo obſequia debita reperātur. Famulatu dignitas q̄ritur, officio ſublimitas cōparatur: ad amicitiarū verō cęleſtium

cœlestium potentiâ, seruitutis obsequio peruenitur. Inuita-
 ris amicitiarû præmio Christiane, nec inobediētię excusari
 poteris, cuius officia tanto pretio expunguntur, cuius officia
 liberalitate tanta pēsantur, vt qui obsequi spōte debueras,
 præmio ad obediētiā inuiteris: nec te à bonis debere va-
 care obsequiis, cui promittit benignitas Christi præmium.
 Consydera enim quāta sit apud deū liberalitas, benignitas
 quāta vbi obsequia sine præmio patrari nō possunt, vbi ser-
 uitus dignitate expungitur, & amicitia Christi officio cōpa-
 ratur: cui seruire, promoueri est: & obsequi, sublimari. O
 venerāda pietas Christi qui præmia tibi vt obsequaris, pro-
 mittit, dignitatē, vt famuleris, ostendit, amicitia inuitat, vt
 seruitutē extorqueat. Suos esse, quod ipse desyderat: si mo-
 do vt patri ipse, sic Christianus obtemperet genitori. Nam
 si deriuatiōe nominis à Christo Christiane sumpsisti: nec
 aliter tibi competit amicitiarum coniunctio, aut hæredita-
 tis participatio, nisi par fuerit officiorum cōmunio. Qui di-
 cit se, inquit, in Christo manere, debet quomodo ille am-
 bulauit, & ipse ambulare. Nā si Christus patrē obsequēdo
 promeruit, & obsequio fastigium tantæ maiestatis accepit,
 cur non imitaris dominum, cur non eius iubētis seruas im-
 perium? Nam si dominus deo patrī seruiuit, cur seruus do-
 mino obsequia seruitutis non reddit? Non potest amicus
 existere, qui amicitia iura non seruat. Non potest ad fami-
 liaritatē Christi accedere, qui eius mandata noluerit obser-
 uare. Adeptio amicitiarû, est obseruatio mandatorû. Amici-
 tia, amoris est vinculum? vnde nominis ducit exordiū. Fru-
 stra tibi amici nomen imponis si amici iussū nō feceris. Fru-
 stra nomē vsurpas, si nōmini per contēptū repugnas. Aut
 enim factis, quod vocaris, ostende: aut obseruatibus nomi-
 nis vocabulū cede. Præuaricationis crimen incurris, si aliud
 feceris quā vocaris. Quinimo amicitias respice Christi, qui
 in te & fœdera pietatis contulit, & amicitia iura donauit.
 Noli ingratus existere, noli dona collata contemptu sacrile-
 go repudiare. Ad inuitandum te Christus publice eum pa-
 trem exorat. Pater, inquit, volo, vt vbi ego fuero, & isti sint
 mecum, & videant claritatem, quam mihi dedisti priusquā
 mundus fieret. Si te quispiā diues in amicitias asciscere vel-
 let, si in familiaritatem suam potēs aliquis voluisset te cha-
 ritatis vinculo copulare, quanto seruitutis obsequio, quan-

Ioā. 14. a

Amicitia
vnde.

Ioā. 17. d

tó ve famulatu in sistentes, ne in aliquo forte offensus amicitiarum iura mutaret? Deū te in familiaritatē vocat, & eius mandata non seruas? Christus te amicum nuncupat: & eum contēnere nō formidas? Nec vereris, ne ex familiaritate hostis, ex amico inimicus existas: vt qui in æternum cum Christo posses gaudere, cum diabolo incipias gehennæ ignibus cōflagrare. O stupēda benignitas domini, ô venerāda pietas Christi, quæ ante tibi in amicitias obuenit, quā te sibi amicum constituit. Ante se tibi dominus familiaritatē exhibuit, quā te in familiaritatem vocauit. Propter nos corpus induit, crucem pertulit, mortem excepit: Nos peccauimus, & Christus sanguinem fudit. Nos deliquimus: & iugulari filius dei voluit. Immortalis pro mortalib⁹ mortuus est: innocēs pro reis occisus est: iustus pro peccatoribus interemptus est. Vnde cognoscitur quantum præstabit secūiētibus, qui tantū peccatoribus præstitit. Tantum in te Christi amorem, quo amore Christiane pensabis? Tantos in te beneuolentiæ fructus, quo officio cōparabis? Quicquid in eius obsequium erogaueris, parum est. Quicquid in eius seruitutē impenderis, minus est. Nec si animam dederis, aut sanguinē fuderis, compensabis. Non enim sanguis noster proderit Christo, vt Christi profuit nobis: aut nostra passio beneficiū collatura est domino, vt domini passionem nobis contulisse gaudemus. Sed idcirco passiones nostras libenter acceptat: quia sibi fieri deputat, quicquid propter se à nobis geri aspectat: quia nec ipsum virtute nostra sustinemus, quod patimur: pro eius potentia aggredimur, & eius victoria coronamur. Denique ipse in suis pugnat: ipse dimicat, & victoriam Christianis assignat. Nec poterit quisquā sibi vindicare, quod dei est: licet deus, quod suum est, homini dignetur adscribere. Quare cœlestis amicitie dignitas mandatorum obseruantia teneatur, ne noster exterminet contemptus, quod pollicetur beneuolentia domini. Custoditio enim præceptorum, perceptio est promissorū. Vt enim contemptor amicus esse non poterit, ita amicitie gloria perfruetur, qui Christi mandata seruauerit: sicut ipse dicit, Vos amici mei estis, si feceritis quæ mando vobis.

FINIS

BIBLIOTHECA NA
ROMA
VITTORIO EMAN

